

Miodrag Stanisavljević
Sabrana dela
IV

Totalna dramaturgija

Priredio
Nebojša Popov

RES PUBLICA
Informatika
Beograd 2006.

Izdavači
Zadruga »Res publica«,
Dragoš Ivanović;
»Informatika«,
Slobodan Srećković

Urednik
Nebojša Popov

Grafička obrada i prelom
Nina Popov

Štampa
Vojna štamparija
Resavska 40b
11000 Beograd

ISBN
86-86487-00-9
86-86487-04-1

Tiraž
1000

PREDGOVOR

Nebojša Popov

Iskušnja vlasti i slobode

Pesnik Miodrag Stanisavljević je jedanaest godina, od februara 1994. do januara 2005. godine, na zadnjoj stranici *Republike* pisao svoju kolumnu. Sama reč–pojam (*columna*, lat. = stub, spomenik), mami izvesnu patetiku, kao oznaka za mesto objave važnih poruka, ne samo u datom trenutku već i trajnije, bezmalo za sva vremena. Takav smer asocijacija pojačava i činjenica da danas našeg pesnika nema među živima pa bi naprosto moglo da sledi kako je ono što je on za sobom ostavio – stub, spomenik.

U ovom prigodnom tekstu ne bih da nagađam o ugledu, uticaju i vrednosti novinskih tekstova jednog pesnika i dramskog pisca koji je i pre njih stekao zaslužena priznanja među upućenijima u umetnost i kulturu. Još manje bih želeo da namećem konačan sud o jednom složenom i zamašnom životnom delu; za tako nešto biće merodavnije kritičko izdanje celokupnih dela Miodraga Stanisavljevića čiju bi pripremu i izdavanje, nadati se, mogla da podstaknu ova sabrana dela, u okviru kojih je i ova knjiga.

Priredivač ove knjige izražava gledište da 185 tekstova, objavljenih u razmaku od jedanaest godina, čini jednu celinu, mada ona nije nastala kao autorova zamisao jedinstvenog dela. To, naprosto, nije samo jedinstven žanr – »politički tekstovi« – nego izvesna celina od 185 ogledalaca u kojima se, kao u pozamašnoj kristalnoj kugli, zrcale događaji, zbivanja i akteri u podužem vremenskom kontinuumu. Tako nešto može biti od koristi i za rekonstrukciju tokova dešavanja, kako savremenika tako i potonjih znatiželjnika i istraživača, dabome, s osloncem i na druge izvore. Jači razlog za ovako pojmljenu celinu je, verujem, to što nam ona omogućuje da proniknemo u jedinstvenu analitičku metodu autora. Tu svoju metodu nam je nagovestio sam Stanisavljević, inače iskusni dramski pisac, dugogodišnji dramaturg državne televizije i magistar dramaturgije, u jednom tekstu objavljenom pre kolumne u *Republici*. »Duhovnim horizontima ovog naroda«, veli Stanisavljević u tom tekstu, »ovladala je *totalna dramaturgija* – u kojoj su sve veze moguće, a svi obrti očekivani i uverljivi« (*Vreme*, 13. decembar 1993). Kako je moguće da i nemoguće izgleda moguće? Baš na to ne baš tako lako pitanje naš autor traži odgovor najsystematičnije i najistrajnije u *Republici*, u tekstovima sabranim u ovoj knjizi, pod naslovom *Totalna dramaturgija*. Tražio ga je i u drugim »političkim tekstovima«, rasutim po raznim listovima (*Književne novine*, *Književna reč*, *Vreme*, *Borba*, *Demokratija danas*, *NIN*), već objavljenim u tri knjige – *Golicanje oklopnika*, *Elan mortal* i *Katarza i katarakta*, a izbor iz njih nalazi se u trećem tomu ovih Sabranih dela.

Dabome, samo to pitanje moguće je zaobići. Ono izgleda čak besmisleno, sa stanovišta ovog ili onog rigidnog determinizma. Sam pojam mogućnosti obitava samo u sferi slobode. Naime, čak i u najskučenijim i najtežim uslovima života ima izvesnih mogućnosti izbora, a tamo gde baš sve izgleda nužno, recimo, zbog determinacije »krvi i tla«, geopolitičkog položaja, nepogode ili katastrofe, tu se čini da nema nikakve mogućnosti izbora. A kada u haotičnom kontekstu i iskrsne pomenuto pitanje, ono se obesmišljava olakim odgovorima krcatim stereotipima o »čovekovoј prirodi«, »mentalitetu«, »ludilu«, »Balkanu« i »Balkancima«, »Srbima«...

Samo vreme u kojem, i o kojem, piše Stanisavljević izgleda, blago rečeno, neobično – haotično i nasilno. Nižu se ratovi a u njima retko viđeni zločini, prepliću se prizori leševa i zgarišta, kolone izbeglica, krađe i pljačke, siromaštva i raskoši, nestajanje i nastajanje država... Ima li u svemu tome neke metode? Ima, sugeriše nam naš autor, ali do njene spoznaje nije lako dospeti.

Sve izvore i razmere tog košmara teško da bi mogao dokučiti i neki neviđeni genije. Očekivati tako nešto od jednog srpskog pisca ne bi bilo realno. I sam zahvaćen tim košmarom, on nastoji da ga razume i objasni, sebi i drugima, barem samo njegovu »srpsku stranu«. Pažljivo oko i umne sposobnosti našeg pisca nastoje da dokuče kako to što izgleda nemoguće postaje moguće. Kako sam Stanisavljević kaže, »indikator i svakidašnjice« su najmerodavniji za njegovo posmatranje, razmišljanje i pisanje. On revnosno prati medije, učestvuje u zbivanjima, stiče veliko iskustvo višegodišnjom prodajom svojih rukotvorina na ulici, pohodi buvljake, krstari okolinom, razgovara s ljudima, posmatra, razmišlja i analizira – istražuje. Prisetimo se, »posmatranje s učestvovanjem« smatra se plodnim istraživačkim postupkom u klasičnoj sociologiji.

U središtu posmatranih zbivanja je politička vlast. Ona se ne posmatra kao zlo ili dobro po sebi, već konkretno, na delu, šta i kako čini. Kao legitimni monopol na fizičko nasilje, kako je to poznato iz odgovarajuće literature, ona može da čini i dobra dela, pre svega da spreči sveopšte nasilje (»rat sviju protiv svih«) a i da podstiče izvesne pozitivne procese, ali može da čini i zla, pogotovo kada se otme kontroli, kada se liši institucionalnih okvira i proceduralnih regula. Upravo ovo potonje nas je zadesilo, kako pokazuju mnoga relevantna posmatranja i istraživanja, te našem autoru ne pripada sva zasluga za otkrivanje zla vlasti. Stanisavljević proizvodnju zla dočarava sasvim konkretno i živopisno, kako i dolikuje jednom iskusnom književniku, otkrivajući pri tom i izvesne dimenzije realnosti koje mnogima ostaju skrivene. Posmatrajući delovanje glavnog aktera vlasti, Miloševića, iz godine u godinu, od događaja do događaja, sve potpunije nam dočarava sliku o težnji moći ka svemoći, vlasti ka svestvlasti. I baš taj trend ka svemoći i svestvlasti čini mogućim i ono što izgleda nemoguće, da se otklone etičke i druge civilizacijske norme, da se umesto granica vlasti nametne, kao sudbinsko pitanje, proširenje granica teritorije na kojoj će takva vlast da se rasprostire. I za ovaj golemi obrt postoji objašnjenje. To je omogućila ideologija nacionalizma. Ni tu nije reč o apstraktnoj odrednici, o kojoj postoji opsežna literatura, već se konkretnim istraživanjem otkriva kako se tom ideologijom, kako veli naš autor, »ekspropriše narod« i kako od subjekta i suverena postaje objekat i masa koja sledi vođu, kako postaje »biračko meso«, a kada zatreba i »topovsko meso« jedne agresivne ideologije i politike. Tako, u ime predaka i potomaka, kao deo celine mistifikovanog

»bića nacije«, jedan određeni narod, u ovom slučaju srpski, postaje, kako posmatrani događaji pokazuju, stado svojih pastira, pošto je moždane vijuge individua, po određenom kalupu, preustrojila »moždana oluja« (o tome rečito svedoči popularni beogradski grafit »Ispod šlema mozga nema«). Ovako nešto nije ni urođeno niti nastaje stihijno ili spontano već to sve neograničenija vlast sistematski proizvodi svim svojim aparatima – sile, ideologije i propagande – i metodičnim a beskrupuloznim delovanjem mnoštva stručnjaka (»eksperata«) i laika, prijemčivih za dominirajuću ideologiju. Naročito uspešna veština u proizvodnji i nametanju te ideologije jeste da se različite, inače realne, frustracije konkretnih ličnosti, zbog doživljenih trauma u ranijem ratu ili u potonjim talasima nasilja (kolektivizacija, nacionalizacija i sl.), te usled gubitka zdravlja ili zaposlenja, neuspeha u karijeri, zaostajanja u razvoju, natalitetu itd., predstave kao jedinstveno nacionalno osujećenje, kao da smo u svemu osujećeni zbog toga što smo Srbi, i da smo fatalno ugroženi od drugih, da smo njihove žrtve, te da imamo pravo – i dužnost – da se branimo – svim sredstvima, kao što nas i razni »zlotvori« zatiru ne birajući sredstva, preteći da nas zauvek unište. U takvoj mobilizaciji »bića nacije« važno mesto ima verovanje u moć vojske (JNA), za koju se drži da spada među najmoćnije u svetu, a koja je stala iza »srpske stvari«. (O načinu upotrebe ove vojne sile rečito svedoči artiljerijska komanda jednog od »proslavljenih« generala, Mladića: »*Ras-pa-me-ti!*«) Na toj osnovi se inače realno slojevita nacija homogenizuje, vrši se »komasacija naroda«, kako bi se proizvelo masovno osećanje pripadanja »organskoj celini«, mobilisanoj za boj. U borbi za očuvanje »biološke supstance« i sama vlast izgleda kao prirodna sila, kako kaže Stanisavljević, kao »meteorološka datost« koja ničim ljudskim nije ograničena. U tome i jeste glavno iskušenje vlasti, da ne zna, i neće da zna, za svoje granice, da baš sve može, a kad može onda i mora, da je sve dopušteno.

Međutim, nije u iskušenju samo vlast nego i potencijal čovekove slobode. Naime, kako uočava naš pesnik, »ima izgleda mnogo ljudi koji bi pristali na svaku vrstu neslobode samo ako im ona daje ekskluzivnu slobodu činjenja zla drugima« (*Republika* br. 87–88). A kada se ova mašinerija razmaše Srbija se pretvara u zemlju vezanih misli i jezika; narod postaje »samo statista u krvavoj lakrdiji čiji je pokretač moć« (*Republika* br. 94). U proizvodnji zla postoji i nešto što povezuje najmoćnije i manje moćne, a to je »ratni plen« ili, kako veli Stanisavljević, »neizreciva lakoća sticanja« (*Republika* br. 97–98), kako materijalnih dobara tako i same moći, vlasti. (Prisetimo se samo miliona »štediša« kod Gazda Jezde i Mama-Dafine koji su računali na svoje učešće u deobi ratnog plena.) Na materijalnu stranu nacionalističkog zanosa u haotičnim vremenima ukazuje i narodna uzrečica »u kradiše svega više« (*Republika* br. 153–154). Kada mase zahvati spremnost da trampe život za teritorije, izriče Stanisavljević dijagnozu poput iskusnog lekara, nastaje neka vrsta kolektivne bolesti – vrućice – *elan mortal*. Trajanje takvog stanja održava se ne samo silom vlasti i grabežljivim nagonima vođa i njihovih sledbenika, već i upražnjavanjem izvesnih rituala, »nekromaskarada«, i sve rasprostranjenijim »zanatom dobrovoljnog zaglupljivanja«, što Stanisavljević podrobno i slikovito dočarava. Tako nastaje, i održava se, »normalnost ludila«.

Da »totalna dramaturgija« ne bi izgledala kao neka tajna magijska sila ili zavera postarao se Stanisavljević prateći i opisujući konkretno delovanje konkretnih

osoba. To su nacionalne vođe, u »matici« (Milošević) i »rasejanju« (Rašković, Karadžić, Krajišnik, Plavšićeva i drugi). Uz njih su generali (Mladić i drugi) i komandanti paravojnih formacija (Arkan i ostali). Oko njih se vrzmaju »rojevi malih despota«. Pokretanju, pravdanju i uznošenju delovanja ovih aktera najviše pridonose »otac nacije« – književnik, akademik i jedno vreme i šef države Dobrica Ćosić, akademik i ideolog vladajuće stranke Mihailo Marković, književnik i akademik Matija Bećković, profesorka i supruga Miloševića Mira Marković, vrhovi SPC, patrijarh i arhijereji, a za njihovu elektronsku difuziju najzaslužniji su »čelnici« televizije i funkcioneri režima Vučelić i Tijanić. Njihove govore i članke pomno prati i analizira naš pesnik u tekstovima sabranim u ovoj knjizi. Važan deo ovog sve moćnijeg mehanizma su i vođe nacionalističkih stranaka Drašković i Šešelj, čas u opoziciji čas u vlasti, ali vazdan u službi realizacije nacionalističke ideologije. I vođe opozicionih stranaka Đinđić i Koštunica viđeni su kao deo istog mehanizma, onoliko koliko su uklopljeni u »organsku« nacionalističku matricu, po uverenju ili iz kalkulantskih razloga (privlačenje birača). Načelna opozicija i stvarna alternativa su slabša i jedva vidljive, pa im naš autor i ne posvećuje osobitu pažnju.

U održavanju i pokretanju ove mašinerije važnu ulogu ima jezgro vlasti koje se sve vreme najmanje menjalo – tajna, politička policija. Iskusni dramaturg uverljivo nam predočava: »Najbolja dramaturgija je ona koja se ne primećuje. Najbolja policija je, isto tako, ona koja se ne vidi na svakom ćošku« (*Republika* br. 308–309). Taj deo dramaturgije je najmanje vidljiv i svojski se upinje da takav ostane. I, što manje znamo o postojanju i delovanju tajne policije, širi se prostor za razmah inače popularne »teorije zavere«. Ipak, posle personalnih promena na vrhu vlasti, 2000. godine, izvesni izdanci inače skrivenih delova vlasti postaju sve vidljiviji. Pokazalo se, naime, da su ubice premijera Đinđića (2003. godine) visoki oficiri izvesnih službi vlasti (JSO, »crvene beretke«), pukovnici i majori, mada se u javnosti najčešće pominju po nadimcima (Legija, Zveki, Zmija). Stanisavljević, pak, nastoji da razveje tu maglu, insistira da se pominju činovi, kako se ne bi zametnuli konkretni tragovi zločina. Sva ta dramaturgija ukrašena je, kao i na mnoštvu spektakala, koloritnim dimnim zavesama i raznim oblicima vašarske razbibrige. Nad sve ono što se zaista dešava dodaju se, kao preliv (»šlag na tortu«), glamurozne bajke o munjevitim uspesima »malih ljudi«, od običnih radiša do sve-moćnih »tajkuna«. (Vrhunski domet u ovoj produkciji je bajkovito venčanje najslavnije dive »turbo-folka«, Cece, i najslavljenijeg ratnog komandanta, Arkana, a prema scenariju najviših dometa srpske epike.)

Kod Stanisavljevića izaziva, rekli bismo, opravdanu gorčinu to što »zaštitnici Srba neće da shvate da su oni sami glavni nesrećonosci i unesrećitelji naroda kojeg štite« (*Republika* br. 116). Da je takvo očekivanje naivno, pokazuje podela posla koju naš pisac uočava među »nacionalnim radenicima«; ona je brutalna: jedni su tobože maštali, a drugi su stvarno ginuli (*Republika* br. 125–126). S tim u vezi je i jedan trajni apsurd, da se oni koji su naneli najviše zla, i vlastitom narodu, trse kao njegovi bezmalo večni zaštitnici, čak da ga jedino oni vole, i obožavaju. Da bi takvu predstavu o sebi pojačali, ovakvi »rodoljupci« bez zazora napadaju sve van svoga kruga kao »anacionalne«, »antinacionalne«, »odrode« i »izrode«, »strane plaćenike«, »izdajnike«, »neprijatelje«, koje sve odreda treba – likvidirati. Masovna proizvodnja i distribucija laži je očigledna, kako veli naš autor, »laž i

tiraž se rimuju«. U takvim okolnostima buja cinizam. »Zemlja u kojoj pokvarenjaci prosuđuju šta je kriminalno, budalanti šta je budalasto a ludaci šta je ludo«, zaključuje Stanisavljević, »spas može doneti samo čudo« (*Republika* br. 157).

»Čudo?« Šta ova reč u ovom kontekstu znači? Da li je ona puka retorička figura? Čitajući Stanisavljevićeve tekstove, a verujem da to ni drugim čitaocima neće ostati skriveno, rekao bih da on pomišlja na mogućnosti izlaska iz opisanog začaranog kruga čudovišne vlasti. U tome je veoma oprezan, da ne bi i sam, i mi zajedno s njim, postao plenom »totalne dramaturgije«. Pažljivim baratanjem svojom istraživačkom metodom, kao što je izbegao misteriju nastajanja čudovišnog, analizom konkretnih zbivanja, i kritičkim odnosom prema njima, naš autor izbegava i mistifikaciju nastajanja čudesnog, kako na prvi pogled izgleda iskušavanje slobode. Kao što proizvodnja zla nije nešto sudbinsko, fatalno i nepromenljivo, tako je i proizvodnja dobra nešto vrlo konkretno.

Iskušavanje »čuda« skopčano je s konkretnim činjenicama. »Tajna snaga promene«, piše naš autor, »kao i snaga umetničkog dela, leži u laganom taloženju detalja« (*Republika* br. 95–96). On to »lagano taloženje detalja« nalazi, pre svega, u sposobnosti ljudi da opstanu i prežive usred vrtloga nasilja i haosa. Takvu sposobnost pokazali su mnogi, kroz preduzimljivost i istrajnost u »sivoj zoni ekonomije«, u privatnoj radinosti, na pijaci, ulici. Onoliko koliko je tačan nalaz autora da tamo »gde prestaje vera u ličnu inicijativu počinje vera u čudesa« (*Republika* br. 166), toliko je tačna i pretpostavka da uzdanje u ličnu inicijativu promenu čini realno mogućnom. Ona je utoliko realnija ukoliko veći broj građana ne prihvata datu vlast, traži njenu promenu. Tako se i desio snažniji talas promena krajem 1996. i početkom 1997. godine, kada je opoziciona koalicija Zajedno pobedila na lokalnim izborima u najvećim gradovima Srbije i kada su stotine hiljada građana svakodnevnim »šetnjama« tu pobedu konkretno branile«. Naime, stotine hiljada građana i snažni studentski pokreti u većim univerzitetskim centrima svakodnevno su izražavali geslo da žele da žive »normalno, kao ostali svet«, iskoračujući tako iz dugotrajnog vrtloga »masovnog ludila«. Sve to nije promaklo Stanisavljeviću, pažljivom posmatraču i učesniku zbivanja. A nisu mu promakla ni izvesna ograničenja zamaha samooslobađanja. Pre svega, vođe opozicije i njihove pristalice, kao da su i sami omađijani vrhom vlasti, nisu bili spremni, kada je već uhvaćen u »krađi glasova«, i kada je on to priznao i pred svetom (Evropskom unijom), i kada je pokazao spremnost na ustupke pod domaćim i spoljnim pritiskom, tada su, piše naš autor, podlegli zabludi da uzdrmani despot više nije despot, i umesto da ga uklone s vlasti, kao lopova koji je priznao krađu, ostaviše ga da i dalje vlada. Veliko ograničenje na putu ka slobodi ogleđa se i u prihvatanju »popova« za vođe protestnog, u prvom redu studentskog pokreta, kada su se na njegovom čelu pojavili patrijarh i još nekoliko crkvenih velikodostojnika, te se pred njima, na Svetog Savu 1997, otvorio dotle neprobojni policijski kordon, te oni neometano »odšetaše« do Hrama. U tom događaju Stanisavljević vidi zlokobno značenje: »Popovska zamisao je jasna: pretvoriti šetnje u litije, a život u žitije« (*Republika* br. 157).

Zablude u pogledu karaktera vrha vlasti i podleganje rastućoj moći klerikalnih krugova nisu sva iskušenja pokreta samooslobađanja. I tek osvojen »komad vlasti«, ukoliko se ona u celosti ne izmeni, biva golemo iskušenje. Tako biva sve dotle dok vlast ostaje, kako mnogi veruju, u službi »nacionalnih interesa«, i dalje

mistifikovanih, i to ne samo u redovima vladajućih nego i većine opozicionih stranaka, pa i među onima koji se zaklinju da ne pripadaju nijednoj stranci i da se »ne mešaju u politiku«. Iskorak ka bitnoj promeni da bi se živelo »normalno u normalnoj državi« ometa i jagma oko vlasti, makar i najmanje, jer je ona, onakva kakva jeste, najpouzdaniji način opstanka i, još više, najprohodniji kanal »vertikalne pokretljivosti«, koji garantuje i izvesnost zaposlenja i prihoda, i to sve veći ukoliko je vlast jača i veća. Grčevito držanje vlasti, i uz vlast, naročito je snažno usred opšteg haosa i rapidnog osiromašenja stanovništva. I kada dođe do personalnih promena u vlasti, pa i na svim nivoima, kako se to dogodilo 2000. godine, a ona sama se bitno ne izmeni i preuredi demokratskim ustavom, koji je opozicija (DOS) obećala svojim biračima, onda, kako zapaža Stanisavljević, dominira geslo »Api apanažu« (*Republika* br. 202–203). »Vašar taštine« samo je pena nad burnim, žučnim a povremeno i surovim sukobima unutar hijerarhije vlasti.

Usled dubokih promena hijerarhije vrednosti, moći i vlasti, kao i izmena same strukture društva, kako to pokazuju ozbiljnija istraživanja, teško i sporo se kristališu i interesi i ideologije, i vizije promena. A pod dominacijom mistifikovanih »nacionalnih interesa«, svojina i imovina »običnih ljudi«, pa i sav njihov život, izgleda kao nešto od manje vrednosti, čak potpuno nevažno. U takvim uslovima bezmalo da nestaje solidarnost, pogotovo među podvlašćenim grupama i slojevima; to ovako opisuje naš autor: »Bogati grabljivci klopaju bednike, bednici se klopaju međusobno. Linija praznjenja socijalnog elektriciteta ne vodi naviše, nego, najčešće, naniže prema istom ili još nižem sloju« (*Republika* br. 230–231).

Nije neka tajna da se bez osvajanja vlasti ne mogu ostvariti promene, i same vlasti. Ali pokazalo se, i ne po prvi put, da ni osvojena lokalna vlast, ni izborena centralna vlast, nisu same po sebi pouzdan oslonac za osvajanje slobode. Naime, i sami zamasi samooslobađanja mogu da zabasaju u iskušenja vlasti, pogotovo kada ona nije zaista izmenjena. Da su strasti povezane s vlašću jače od onih koje pokreću težnje ka slobodi, pokazuje i to što su odricanja od vlasti daleko ređa od odricanja od slobode. Inače krupne promene koje se dešavaju u Srbiji, izgleda, nisu dospеле do »kritične mase«, kako s приметnom setom veli naš pesnik: »Promene režima neće biti dok dovoljan broj ljudi ne bude rekao u sebi: ne, neću u tome da učestvujem« (*Republika* br. 138).

Kao vrhunac iskušenja slobode ukazuje se sve приметnije to što protekom vremena hlapi i sama nada u demokratske promene. To se dešava počev od raskida komunikacije nove vlasti s onima koji su je birali i na razne načine podržavali. Glavno obećanje, da će se novim demokratskim ustavom raskinuti kontinuitet s bivšim režimom, nije ostvareno. Zatim, nova vlast nije podržala težnje barem jednog dela svojih pristalica da je neophodno kritičko suočavanje s prošlošću. Razjašnjenje i sankcionisanje zločina prepušteno je, uz stalna osporavanja i opstrukcije, Haškom tribunalu, kao da naša zemlja i njeni građani nemaju vlastitu potrebu da se rasterete kolektivne krivice i izbegnu rizike života među počiniocima zločina. Vlada premijera Đinđića je, doduše, izručila Miloševića Haškom tribunalu, ali je i on sam postao žrtvom protivnika razjašnjavanja i sankcionisanja zločina. Koštuničina vlada, mada je u Hag ispratila, kao zaslužne funkcionere vlasti (bezmalo kao nacionalne junake) više optuženika, čitav problem suočavanja s iskušenjima vlasti jednog dužeg razdoblja predstavlja, prvenstveno ili isključivo, kao stvar spolj-

nih zahteva i pritisaka. Problem pljačke nije ni otvoren. Najzad, oslonac ove vlade na aparate ranijih režima i vladanje s osloncem na stranke »starog režima« dokaz je da ne samo što nema diskontinuiteta, nego je pojačan kontinuitet. I »obogaćen«, sve jačim uplivom klerikalnih krugova na vlast i njihovim neposrednim učešćem u vlasti. Izgleda da se mistifikovano »nacionalno biće« etablira, i mimo starog i bez novog ustava. Sve to se pravda i brani tobožnjim patriotizmom ili, kako veli Stanisavljević, na ceni su »patriotaši«. U takvim (ne)prilikama i nije čudno to što »opljačkani glasaju za pljačkaše« (*Republika* br. 151) i da »ološ daje glas uspelom ološu« (*Republika* br. 152).

Tu je negde i kraj razdoblja kojim se bavi naš autor. Ostaje, dabome, dalje ispitivanje iskušenja i vlasti i slobode. U vezi s tim je od posebne važnosti šta se dešava s natpolovičnom većinom izbornog tela u Srbiji koje uskraćuje legitimitet sadašnjoj vlasti.

Zapitajmo se na kraju ovog prigodnog teksta, očekujući da slično pitanje neće mimoići ni čitaoci ove knjige: zašto jedan darovit i priznat pesnik i dramski pisac piše »za novine« i rizikuje ne samo to da ga mnogi neće shvatiti a još manje prihvatiti, nego i da bude izložen preziru, napadima i pretnjama? Novac? Isključeno, za pesnika retkoga dara nema para. Dalje, najjednostavnije bi bilo pomisliti da je i »prirodno« da jedan slobodouman čovek piše slobodno. Ali to nije dovoljno konkretan odgovor. Deo odgovora daje on sam, kada o raznim rizicima, i o pretnjama da će biti likvidiran, kao »najveći srbomrzac«, veli: »Ja sam se pretvarao kao da ne znam u kakvom vremenu živimo« (*Republika* br. 292–293). Logična je, pak, pretpostavka da je kritičkom mišlju reagovao na vlastitu egzistencijalnu situaciju, lišen zaposlenja i prihoda, kao i supruga, te izložen galopirajućem siromaštvu čitave porodice. Budući da svi ugroženi ne upražnjavaju kritičko mišljenje niti se ozbiljno bune, ovo ne izgleda kao dovoljno snažan motiv. Verujem da je od svih pomenutih jači motiv odbrana srpskog jezika, od raznih pošasti koje su ga snašle, od akademske uštogljenosti, birokratskog osiromašenja i tinejdžerske nemušlosti, preko cokulaške komandirovke i vašarskog poprostačenja, do potkazivačkog opoganjenja i mantijaške zatrovanosti. Ovaj motiv preovlađuje ako imamo u vidu bogatstvo jezika kojim je pisao svoje pesme i drame, pa i novinske članke. Izgleda, takođe, da su ga kaos i nasilje izazivali da se i spram svega toga ničim sputan iskaže i dorekne, i ispiše mnoge rečenice koje će ostati u trajnoj memoriji nacionalne kulture, kod svih onih kojima je do nje zaista stalo. U tome mu je možda jedini takmac već proslavljeni Koraks koji kičicom, bez reči, laserskom preciznošću prikazuje glavne aktere i kao strašne i kao smešne, baš onako kako ih opisuje naš pesnik. Zamerajući raznim »oklopnicima« odsustvo humora, sam ga je izlio u većim količinama, s приметnim satiričnim začinom, o čemu bi bolji znalci tek mogu da pišu.

I nije reč samo o odbrani jezika, nego i jezgra nacionalne kulture. Stanisavljević je, naime, uveren, mada o tome puno ne govori, da Srbi mogu da se iskažu i pokažu u »drugom ključu« od onoga kojim se koriste razni proizvođači zla, ponajviše nacionalisti, i ne samo oni na vlasti. Time i on, na svoj način, mašta o »drugoj Srbiji«, toliko omraženoj svih ovih godina, pa i danas. I on priželjkuje katarzu nad svim onim što nas je snašlo, ali, onakav kakvog ga znamo, lucidno uviđa: »Srbi su još nesprenni za katarzični ugođaj. Prvo se sa očiju mora ukloniti nacionalistička katarakta, tek potom je na redu katarza« (*Republika* br. 254).

Dok je pisao, u *Republiku* su dospevale poruke zahvalnosti čitalaca zbog toga što se, najviše zahvaljujući Stanisavljevićevim tekstovima, nisu osećali usamljenima u traganju za duhovnom ravnotežom i normalnošću. A pesnik je, sada to znamo i iz njegove književne ostavštine, bio sve osamljeniji. Ali, i dok umire zapisuje da ne može prestati da misli. I kada mu ne uspe da dosegne do jasne misli, dok se leluja crta koja deli život od smrti, zapisuje u svoj »dnevnik umiranja«: »Sve mogu da zamislim, samo prestanak misli ne mogu da zamislim«. I u svom stilu, koji ne možemo da zaboravimo, dodaje: »haose, haose, nosi se, nosi se« (videti knjigu *Sećanja na Miodraga Stanisavljevića*).

Možda je ova vera u otpornost srpske kulture, uprkos svemu što je ugrožava, pomalo patetična i sasvim skromna ako drugih oslonaca nema. Ipak, ne može se poreći da njoj i danas pripadaju i Dositej Obradović i Boža Grujović, Sterija, Domanović i Nušić i mnogi drugi. Iako su bili potiskivani i zaboravljani, ostaju njihova dela u kojima su zapisana trajna *merila* na osnovu kojih i danas pouzdano možemo da razlikujemo šta je dobro a šta zlo, kako nastaje i jedno drugo, šta se i kako menja, i ovde i u svetu.

Kako je Sterija zapisao u svojoj predsmrtnoj pesmi »Nadgrobije samome sebi«, *Sve je, dakle ništa / senka i ništa*, ali ne propušta da doda: *U knjigama ime / večno ostaje ti*. I, eto, vek i po nakon Sterijine smrti izvesno je da su opstale njegove knjige kao trajna vrednost srpske kulture. Kakvu će sudbinu imati knjige Miodraga Stanisavljevića pokazaće vreme, a na nama koji ga već danas cenimo ostaje da ih učinimo dostupnim čitaocima, a neka ih razume i tumači svako na svoj način.

Život i običaji Srba u doba sankcija

U doba »nečuvenih«, »nepravednih«, »nezaslužjenih«, »genocidnih« (i kakvih sve ne) sankcija kod življa ovdašnjeg počele su se javljati neke životne navike, običaji i izražaji naravi kakvi se ranije nisu očitovali. Pojavili su se i neki sasvim novi zanati (npr. »dileri« i šverceri duvana), neke nove vračare (kao ona sa 3K) a da o novim vampirima i vukodlacima i ne govorimo. Etnologe i folkloriste čeka zamašan posao. Ovih nekoliko zapisa sačinjeni su s namerom da ih u tome podstaknu.

Banke ili čuda dresure

Banke u doba genocidnih sankcija izgubile su svoju normalnu funkciju i poprimile ono što je jedan semiolog, pišući o vratu Erika Štrohajma u »Velikoj iluziji«, nazvao dodatnim »tupim smislom«. »Tupi smisao« Miloševićevih banaka sastojao se u dugom i postupnom otupljivanju i slamanju refleksa otpora ovdašnjeg građanstva. Da bismo se obreli tamo gde smo danas i da bismo gotovo veselo upoređivali svoje zarade sa basnoslovnim cenama u prodavnicama bila je potrebna postupna i duga dresura, čitav niz malih poraza svakog pojedinca pred pipcima despotije. Kao svaki dobar marksista g. Milošević je shvatio sledeće: nateraj nekog da se pomiri sa drskim pljačkanjem i obezvredivanjem svog novca i nateraćeš ga da se pomiri sa svim ostalim što sledi. Jer, svi su ljudi pesnici, ali su još više matematičari. Banke su malo-pomalo postale mesta za pretvaranje Srba u pravi nebeski narod kojem materijalna dobra ne znače ništa. Paradoksalno je da je tu operaciju izveo jedan marksista i materijalista.

U bankama g. Miloševića, u doba genocidnih sankcija, zapatio se osoben soj njegovih klonova. O čemu je reč? Na nemoral i osionost vladajućih vrhova »narodne nizine« odgovaraju svojom sitnom iskvarenošću i osionošću. Prirodno je bilo da se pojavi nekakav široki front solidarnosti poniženih i orobljenih protiv beskrupuloznih ograbitelja. Umesto toga, sam puk je olakšao posao samodršcu proizvođači iz svojih redova, na svakom mestu gde je za to bilo prilike, rojeve malih despota, nesrećnike koji su smisao svog postojanja našli u moći da kinje bar tuce većih nesrećnika. Zato tiranija ovde ima lepe šanse za dugovečnost.

Opaka nutrina autobusa

Gradski saobraćaj u vreme sankcija imao je funkciju sličnu bankama. Beskrajno čekanje i ponižavajuće tiskanje postali su sredstva iste dresure. Jedna za drugom slagale su se male nemoći pojedinaca u veliki slom celog jednog, govorilo se, ponosnog naroda. No, u ovom zapisu reč je o jednom interesantnom običaju koji su u Srbiju doneli »Srbi sa zapadnih strana«. Mesecima pokušavam da odgonetnem zašto oni toliko ljube da se ukotve tik pored vrata u vozilima gradskog saobraćaja.

Izgleda da je za njih autobus vražja gradska naprava, opaki izum srbomržećeg »novog poretka«. Na vratima te vražje naprave nema kvaka nego se ona otvaraju i zatvaraju sama od sebe, uz neko čudovišno šištanje, nalik aždajinom puštanju dima i ognja. Kuće, mostovi i drugi orijentiri koje si taman zapamtio gledani iz te naprave u pokretu uzbibaju se i postanu neprepoznatljivi. Zato je dobro biti tik do izlaza i kad se to čudovište raščeljusti uz grozno šištanje možeš brzo iskočiti na slobodu.

U autobusu br. 16 upoznao sam nekoliko karakterističnih varijeteta ponašanja u ovom čudovištu.

Čovek na opruzi – to je persona koja, kad se vrata autobusa otvore, isteže za trostruku dužinu svoj vrat i gornji deo trupa i ne silazeći sa stepeništa autobusa, grozničavo osmatra okolinu da bi otkrila da li je to cilj ka kome se zaputila. Ljude koji pokušavaju da uđu ili izađu i ne primećuje.

Čovek-plutača – ovaj varijetet obično zna gde treba da »sađe« (najčešće »slazi« na poslednjoj stanici) ali stameno stoji tačno na sredini ulaza-izlaza. Sa okruglastom smb-torbom među nogama stoički podnosi da ga talasi ulazećih i talasi izlazećih putnika gibaju levo-desno, kao plutaču na pučini.

Žena sa ufaćenom nogom – je treći varijetet. Na pitanje »Silazite li?« odgovara: »Ne, nego na trećoj i po stanici«. (Jedva sam shvatio ovu računicu: »aktuelnu« stanicu ona računa u polovinu stanice.) Na sledeće pitanje: »Pa zašto se ne maknete od vrata?« ona odgovara: »Znam ja ovdašnje običaje, ali ne mogu, ufatilo mi nogu!«

Beogradani su fin svet i obično ćute. Pobuni se samo poneki čovek-plutača. Beležim jedan antologijski savet čoveka-plutače silazećim putnicima: »Ljudi, idite malo u šreh! Izgaziste mi noge!«

Male tajne gradske sirotinje

(uz nesebičnu pomoć gospođe Stanisavljević)

Svake večeri, oko pola osam, kod velike samousluge na »Cvetnom trgu« formira se dugački red. Ništa neobično, reći ćete. Ali, ovaj red se ne formira ispred samousluge nego pozadi – tamo gde osoblje na kraju radnog vremena izbacuje otpatke. U osam već počinje grozničavo sortiranje plena: natrulih jabuka, cvekli i šargarepa, razvrstavanje kostiju »za supu« i »za čorbu« (nešto ostane i »za Žuču«). Gradska sirotinja u vreme sankcija razvila je neka svoja umeća preživljavanja koja valja sačuvati od zaborava. Beležim samo neka od njih.

Znate li šta su to krš-jaja? Samo vam se kaže. Ona koštaju manje nego celi pronosci, prodaju se zapravo za polovinu ili trećinu cene. Krš-jajima društvo prave lom-keks i mrva-sir (zaostao na dnu kačice). U Dušanovoj je bila radnja gde se prodavao hleb-od-juče, takođe za trećinu cene.

U šljaštavim trgovinama u centru, koje su nekad prodavale najskuplju HI-FI opremu, pojavile su se jesenas peći bubnjare. Koštale su stotinak maraka! Ne znam ko ih je kupovao; gradska sirotinja je svoje peći bubnjare masovno pravila od starih peći naftarica. A loživo? Od samo jedne kartonske kutije, poučila me je komšinica, može se skuvati supa ili kafa. Kad je letos oluja napravila rusvaj u

Beogradu mogli su se videti mnogi Beograđani kako fukljaju grane platana i kestenova. Beograd je danima ličio na šumu-koja-hoda iz *Magbeta*. Tu skoro, video sam puno dvorište sakupljenih novogodišnjih jelki. Kad se osuše lepo pucketaju na vatri, a šire i prijatan miris.

Republika br. 85, 1–15. februar 1994.

Zakon glupih situacija

*Ako nešto može da krene naopako,
krenuće naopako.
Marfijev zakon*

U zemlji Srbiji vlada *Zakon glupih situacija*.

Zakon glupih situacija glasi:

Kad neko, radi postizanja nekog, može biti poželjnog, cilja proizvede neku glupu situaciju, on nikada ne računa s tim da će ta glupa situacija imati tendenciju da proizvodi dodatne, samonikle, bujajuće gluposti. Prividna svrhovitost početne glupe situacije pretvara se u svoju suprotnost, poželjni cilj ne samo da ne biva ostvaren nego stanje postaje sve gore i bezizlaznije.

Prvi izvod iz *Zakona glupih situacija*:

Proizvođač glupih situacija nikad ne računa s tim da će se glupa situacija koju je proizveo s ciljem da nadmudri neku teškoću nadmudriti, bolje reći nadglupaviti. On postaje Limijerov »poliveni polivač«, odnosno nadglupavljeni glupotvorac.

Drugi izvod iz *Zakona glupih situacija*:

Vladajući režim u Srbiji neće oboriti opozicija ovdašnja nego delovanje *Zakona glupih situacija*. Sve češće vidimo kako osiona volja koja je posejala niz, činilo joj se korisnih i celishodnih gluposti sve manje može da kontroliše dodatni prirast i akceleraciju njihovu.

Pokušaću da prikažem delovanje *Zakona glupih situacija* i zamajca gluposti na dva primera.

Primer prvi (tačnije: prvotni): glupavilo nacionalizma

Naši veleumni pametari i kefalci zaključili su da se veliki cilj jačanja države najbolje može ostvariti podsticanjem nacionalne ostrašćenosti. Odnos cilj–sredstvo prividno je bio logičan. Ali, samo prividno: nacionalizam u doba kompjutera i na pragu dvadeset prvog veka je krajnje anahron što će reći glup. No, ako je od početne izabrane glupe situacije možda i bilo nekih privremenih koristi (ornost za rat), delovanje *Zakona glupih situacija* izvrгло je cilj ruglu. Umesto do jačanja dovelo

je do slabljenja države. Pogledajmo kako se to dogodilo. Ako nekome njegova krštenica postaje majstorsko pismo, sasvim je logično da glavni posao nekoga ko je kvalifikovani Srbin postaje srbovanje. (Ova glagolska imenica kao ni glagol iz kojeg je proistekla ne postoje u drugim jezicima. Francuzovati, englezovati, nemstvoovati – zvuči grozno.)

Takmičenje u srbovanju (u kojem od prvih dana učestvuju i vlast i opozicija) svoj vrhunac je dostiglo u prostosrdačnim delima najosrbljenijih Srba. Svoj doprinos srboljublju i srboslavlju ove jednostavne duše našle su u pucanju na svakog živog stvora koji nije list naših gora (na TV-Bastilji su to zvali »čišćenje terena« i »čišćenje džepova«), u silovanju *njihovih* skvo, »u konačnom rešenju pitanja« dojučerašnjih suseda u logorima marke Aušvic, u rušenju starih gradova (»sagradićemo lepše i starije«)... Što je sve dovelo do sankcija i izopštavanja iz svetske zajednice. Glupavilo nacionalizma podstaknuto u cilju jačanja države dovelo je, delovanjem zamajca gluposti, do poraznog ishoda: do krajnjeg iznurivanja a možda i do propasti države.

Primer drugi: glupavilo izopštenosti i Vladimir Žirinovski

Delovanje *Zakona glupih situacija* dâ se izvanredno pratiti i na ovdašnjoj turneji Vladimira Žirinovskog. Oni koji su proizveli glupost izopštenosti (e da bi demonstrirali »nacionalni ponos«) postali su žrtve zamajca sopstvene gluposti. Da bi pokazali da imaju prijatelje i moćne zaštitnike oni počinju da dovlače i ugošćavaju raznorazne belosvetske protuve čije je društvo blam za svaku normalnu državu. Geteov junak opisao je tu situaciju sledećim stihom: »Da ne bih živio samcit sam / moradoh đavlu da se dam«. (U našem slučaju ovo bi trebalo parafrazirati u »kad ostaneš bez društva / prišljamči ti se svaka uštva«.) Elem, pokušaj izlaska iz gluposti izopštenosti vodi naše vlastodršce, delovanjem *Zakona glupih situacija*, u još veću izopštenost.

Što je još gore, i opravdanje izopštenosti – nacionalni ponos – sasvim se zaturilo prilikom posete našeg velikog prijaška Vladimira Volfoviča. Žirinovski je, ne trepnuvši, drsko darnuo u tri svetinje svakog srpskog nacionaliste, a oni nisu ni trepnuli. Ukinuo im je svetinju pobede nad Švabama u Drugom svetskom ratu (»Mi, Rusi, smo oslobodili ceo Balkan«), velikodušno je »srpski miraz«, »svetu zemlju Maćedoniju« darovao Bugarima, kao vrhunac ukinuo im je i jezik (u imperiji koja će se prostirati od Sredozemlja do Vladivostoka biće jedan jezik – naravski ruski).

Glupost velikosrpskih nacionalista je u tome što se zavaravaju da neko poput g. Žirinovskog može istovremeno biti i Velikorus i Velikosrb. Gospodin Žirinovski je, naravno, veliki srbofil, ali ne treba smetnuti s uma da ga na to tera – njegovo srbožderstvo. U svetu nacionalnih fanatika vlada pravilo da velika riba uvek jede malu ribu i da to smatra izrazom svoje ljubavi. G. Žirinovski se zalaže za Veliku Srbiju, nema spora. (Na prostoru bivše Jugoslavije, veli on, treba da postoje samo tri velike i jake države.) Ali, šta on pod tim podrazumeva? Velika riba, poručuje on, nema ništa protiv da ribe manje od nje gutnu one još manje – e da se ona ne bi baktala sa svakom ponaosob. Žirinovski, u stvari, parafrazira Momu Nastasijevića: Lovite da biste bili ulovljeni.

Majstorije u kući

Ceremonijal-majstor bede

U deda-Avramu dobili smo ono što nam je nedostajalo: ceremonijal-majstora bede. Kad su shvatili da zamajac hiperinflacije ne upropašćava samo podanike nego da preti da dekintira i njih same, vlastodršci su zaključili da nešto valja smisliti. Tada – tek tada – smislili su deda-Avramov program. Rezultat: vlastodršci su spašeni, a beda naroda je učinjena postojanom.

Sada se, bez imalo zazora, hvale da su nas, za samo mesec dana, odžeparili za sto-dvesta miliona maraka. Srbija je jedinstvena zemlja u svetu čiji uposlenici, kad saberu i oduzmu plate i izdatke – moraju da doplaćuju Gazdi. Deda-Avramov program je efikasan, ali postoji jednostavniji: da se uposlenicima, kad dođu na blagajnu po plate, odmah kaže koliko duguju vrhovnom Gazdi.

Posle haotične i besomučne pljačke podanici su dobili nekakvu skoro benevolentnu pljačku, *pljačku sa popustom*. Pljačkaši su skinuli čarape sa lica i odomaćili se nekako, a žrtve su počele da se cenčaju sa njima. Takse su ogromne. De, de, smanjicemo ih malo. Komunalije su očerupavajuće. OK, snizicemo ih za koji postotak. Telefonski računi su basnoslovni. Prepolovicemo ih, a mogu se platiti i na rate. Sve je kao u SEDAM SAMURAJA: bedne su žrtve, a bedni su i razbojnici.

Đinđić: Čovek-kaleidoskop

Nekada su me jako zabavljala poređenja g. Đinđića. Nije bilo teksta i nastupa u kojima ne bi ispovertio neko od svojih zaošijanih i razgranatih poređenja. Poređenja odslikavaju pokretljiv um. Ali, iz predanog rada misaonih zakvački i pipaljki koje neprestano traže nove poredbene prizore provejavala je žudnja da se ostane u fokusu okružujućeg sveta i strah da se iz njega ne bude istisnut. Ljubav prema jednom stilskom postupku odredila je političku sudbinu g. Đinđića. Vrhovni kriterijum »opstajanja u fokusu« vodio je sledećem izvodu: ako ne možeš da promeniš okružujuće valja da mu se prilagodiš. Poređenja su od tog časa izgubila svoju svežinu. G. Đinđić je uspeo na izborima pokazavši ne samo da zna kao i drugi »nacionalnu liru« nego ume i da »drži tercu«.

Méne g. Đinđića liče na méne slika u kaleidoskopu. Svaka nova sličica je krasna i šljastna i on je zastupa isto onako gorljivo i ubedljivo kao i onu pre toga. Nevolja je u tome što je dovoljan mali spoljašnji »prodrn« da staklići njegovog kaleidoskopa naprave novi složaj, novu sliku. Nevolja je to veća što su te promene česte, potrebna je gizdava rečitost da se one prepokriju. I stalni trening samoubeđivanja: g. Đinđić je od one vrste demagoga koji prvo prevare samog sebe, pa onda krenu u lov na duše.

Poslednja sličica koju kaleidoskop g. Đinđića prikazuje došla je posle njegovog boravka na Palama. (Klinci vele da se »napalio«.) Elem, g. Đinđić je na Palama bio, s Biljanom Plavšić se u belo lišce ljubio, »salivao stravu« Radovanu Karadžiću, vodio filozofske razgovore sa Veliborom Ostojićem i Manojlom-generalom. I po povratku izjavio da je bilo bolje da se svet nije ni mešao u naša posla. Od jednog

»svetskog intelektualca« dosta čudno. Ali, sa političarima–kaleidoskopima to vam je tako.

Jalta, Jalta

»Ruski medved se probudio.« »Rusija se maestralno vratila na svetsku scenu.« Ovakve »vesti« greju prozebla srca naših naciosaurusa. Samo koju haotičnu i raspusnu godinicu posle urušenja Berlinskog zida pojavila se nada u njegovo obnavljanje – negde u bosanskom vilajetu. Nacion-bastion pojci već poju: »Jalta, Jalta, vrednija si od zlata«. I peku volove na ražnju.

U svetu bez bipolarnosti teško je objasniti »svetski srpski bol«. U svetu bez zida ne shvata se »nepravda koju je Srbima nanela istorija«, ne shvata se njihovo pravo na ostvarenje »šestvekovnog sna«, pravo da se »katastarsko vlasništvo« očisti od »verolomnih« i »genetski izopačenih« jučerašnjih suseda.

Zid ima svoje čari. Priroda istine je takva da se može biti u pravu samo sa jedne strane zida. Nada u obnovu Jalta-linije otkriva sav jad naših naciosaurusa. Kao što nisu shvatili da »oslobađanje« teritorija (od inoveraca i inoplemenika) znači vid samoporobljavanja tako ne shvataju da je ograda iza koje će od jutra do večeri biti u pravu – oblik ropstva. Ali, ima izgleda mnogo ljudi koji bi pristali na svaku vrstu neslobode samo ako im ona daje ekskluzivnu slobodu činjenja zla drugima.

Republika br. 87–88, 1–31. mart 1994.

Hipnotička pena

Jedan Vođ, jedan voz

Proleće '94. Srbija vezanih ruku, vezanih misli.

Ponoć. Na pustu železničku stanicu stiže popularan barski voz. Jedan Vođ – jedan voz.

Povodom proslave svog »vizionarskog dela« Vođ upisuje u spomen-knjigu: »ZA SLAVU SRBIJE!« Zvuči kao grozomorna ironija. »Za kralja i otadžbinu« zove se jedan Louzijev film čiju scenografiju čine blatnjavi rovovi i skičanje pacova.

Srbija vezanih misli, vezanog jezika. Monotono jednoglasno pojanje. General De la Prel začudio se u Beogradu što mu novinari postavljaju ista pitanja koja je čuo od predstavnika vlasti i predstavnika opozicije. Saopštenja opozicionih stranaka slične kao jaje jajetu. Svaka lažna demokratija prirodno završava u jednoglasju. Često čujem: »Svi se mi još učimo demokratiji« ili »Demokratija nam je tek do pasa«. Sa demokratijom, međutim, kao sa trudnoćom: ima je ili je nema. Demokratija ukrašena Samodrščem je srpski specijalitet. To je paukova demokratija za muve. Za Samodrščca i njegovu svitu to je zabavna igra u kojoj će oni uvek biti na dobitku jer imaju moć i moć da pobeđu moći predstave kao demokratiju. Oni koji to ne shvataju pristaju na ulogu večnih autsajdera.

Ludaci nastavljaju da drslaju svoje pesme. Oni razbacuju svoje reči kao talasi svoju penu. Pena se, šušteći, sliva niz šljunak natrag u more. I tako iz početka. Ludaci su, tako reći, prirodna pojava. Muka je, međutim, što im se sve više ljudi pridružuje. Pena beslovesnosti hipnotiše.

Za slavu Srbije. Za jednog vođu, za jedan voz.

Dogovarači

»Dogovor kuću gradi«, veli narodna. Sećate se onog beskonačnog dogovaranja vođa »bratskih republika« – posle toga su buknule kuće. Dogovaranje je ponovo u modi: govori se o »normalizaciji odnosa sa Hrvatskom«, o »pojačanoj želji g. Miloševića za dogovorom oko Bosne« (porad ukidanja sankcija), o dogovoru s opozicijom oko »vlade nacionalnog jedinstva«... Stara pesma. Prvi dogovarački postulat g. Miloševića i njegovih klonova glasi: »Ako ne možemo da se dogovorimo da bude kako ja hoću od dogovora nema ništa«. Kućama se, dakle, opet loše piše. Milošević ima nepogrešivo čulo da za pregovarače postavi – zadribalde. Zakon kruženja zadribaldi glasi: Zadribalde ostaju na svojim mestima dok ne dojade svima ali na njihovim mestima obavezno dolaze nove zadribalde. A sankcije će biti ukinute izmišljanjem sve novijih epiteta za njih: ranije su bile »nepravedne« i »nezaslužene«, potom »genocidne«, sad su već »anahrone« i »brutalne«.

Laskavac–kuditelj

Zakon prilagođavanja ludacima doveo je u ovoj zemlji do pojave nekih vrlo zanimljivih kentaurskih duhovnih živuljki. Jedna od najzanimljivijih je svakako živuljka koju sam nazvao »laskavac–kuditelj«, živuljka koja svoje udvorištvo režimu maskira njegovim tobožnjim kuđenjem. Najkarakterističniji primer ove sve brojnije vrste je, bez sumnje, glavni urednik TV Politike, g. Tijanić.

Za razliku od monotonih plaćenih pera i pročitanih »nestranačkih« intelektualaca, g. Tijanić je pronašao zaista originalan put. (Potreban je stalni trening i prilična »duhovna razgibanost« za ovu vrstu posla, ali režim će to, kad dođe vreme, umeti da ceni.)

Pogledajmo kako g. Tijanić na sva usta hvali g. Miloševića prividno kudeći ga: a) najpre se iznese šatro-negativan »lični« stav o nekoj vrlini g. Miloševića; b) potom se prezentira ta vrлина kao nešto objektivno važeće, u narodu obljubljenno, nepromenljivo, neporecivo.

Ja lično, veli g. Tijanić, ne volim zlato, ali g. Milošević je žeženo zlato za ovaj narod, a zlato je zlato, moj bato. Ja lično ne volim moć i moćnike, ali g. Milošević je danas u ovom narodu moćniji nego ikad. Po mom ukusu nisu »tvrđi pregovarači«, ali baš takvi su na ovim prostorima potrebni. Itd. I sl.

U vezi sa g. Tijanićem, pride, i ovaj kuplet ide:

*G. Tijanić je našao način
da kudeći – hvali.
Naš Vođa je grozan
– zato mu ništa ne fali.*

Tajno oružje

Niko nam ne može ništa, odnedavno imamo tajno oružje. G. Milić od Mačve ima ispravku: tajno oružje koje nam je doneo Žirinovski u stvari je ono isto koje je naš Tesla izumio i predao srpskoj Partijarsiji (!), odatle je upućeno u Rusiju da pomogne slamanju Hitlera pa nam se sad vraća. (G. Mačvanski brine o časti najstarijeg, dakle i najpametnijeg naroda.) Može biti da i u Vinči takođe postoji neko tajno oružje jer, kako reče Milja sa 3K, »Leonardo da Vinči ima veze sa Vinčom«, a Leonardo je možda izmislio još štošta osim bicikla.

San o »tajnom oružju« je poslednja faza filosofije sile.

Sila ima svoju logiku: ona počinje snom o lakoći i brzini pobede (za sedam dana umarširaćemo u Zagreb, za sedam dana Sarajevo će biti naše), nastavlja se pričom o »svetskoj zaveri«, a završava se ne odustajanjem od sile već u *ludilu sile*.

San o »tajnom oružju« je glavni simptom ludila sile.

Republika br. 89, 1–15. april 1994.

Ruinofilija

Vukovarski arhetip

Reč »VUKOVAR«, sa svojim jezivim zvučanjem, postala je moderna *arhetipska slika*. Kod nas i u svetu postoji, izgleda, dve vrste ljudi: na jednoj strani su oni koji žude za ponavljanjem ove slike jer im je izvor neiskazivog, mutnog sladostrašća, na drugoj su oni koji ne žele da im se ta slika ponovo useli u kuće. Taj strah od mòre zvane Vukovar i eksplicitno je izrazio francuski ministar Žipe. Sve ono što se događalo oko Goražda dâ se objasniti emocionalnim delovanjem arhetipa Vukovar – sva ostala pogađanja i nagađanja oko toga ko je u pravu a ko u krivu, ko je prvi počeo a ko debelo uzvratilo, ostaju u drugom planu. Naravno, za ratoljupce će ona uvek biti u prvom planu i uvek će izazivati njihovu »ahilejsku srdžbu«, uto-liko groteskniju ukoliko više budu povredene lelujave niti njihovih shema i pravednosti. Za njih je rat postao samo podesan okvir za razmah nekih unutrašnjih mrakića. (Ili su, verovatnije, ti mrakići uvek žudeli za ratom da bi se mogli razmahati.) Valjalo je ovih dana gledati usplamtele babe i ocvale plavuše u patriotskom grču. Valjalo je na TV-Bastilji gledati rasrđen skup »perjanica srpstva« pa shvatiti da RUINOFILIJA postaje nov medicinski pojam kojem u svim leksikonima valja obezbediti posebnu jedinicu. Slike kuća bez krovova i prozora obrubljenih čađu ovaj vrsti ljudi izgleda donose metafizičko smirenje (zato oni i vele da je njihov rat – mirotvoran). Ruinofilija je sama po sebi prilično odvratna, osujećena ruinofilija je, pak, naprosto nepodnošljiva. Šta se sve nije moglo čuti u izlivima pravedničke srdžbe naših perjanika! Svet se, zaključili su oni, načisto ofucao. Mi Srbi – uskliknuo je jedan od njih – naprosto gubimo vreme na ovakvom zemljinom šaru. Predlažem da se svi koliko nas ima skupimo na Ušću ili Gazimestanu i da pozovemo »fantome«

da na nas izruče tovar bombi i da se tako svi preselimo u carstvo nebesko. Na ova-
kvom zemljinom šaru samo gubimo vreme. Preovladali su ipak razumniji glasovi.
Filosof Mihailo Marković dokazao je da je Amerika načisto propala samo mi to još
ne znamo: ona je, utvrdio je ovaj astro-filosof, zvezda koja je davno ugašena iako
njen sjaj još putuje kroz prostor. Mi smo, znači, pobednici! – uskliknuo je durmitor-
ski poet. Vi ste pobednici, braćo! – promuklim glasom se odnekud javio kalemar.

Miš–logičar

G. Milošević je poručio malom Akašiju da prenese velikim moćnicima da je on, po-
sle dubokog razmišljanja i konsultovanja sa svojim pametarima, došao do vispre-
nog zaključka da se do mira može doći samo ukidanjem sankcija. »Srpska strana
će prihvatiti nove pregovore, ali samo na ravnopravnoj osnovi, a to znači – da se
ukine embargo.«

Sankcije su, izgleda, postale predmet zabavnih sholastičkih vežbi za g. Miloševića
i njegovu svitu. Svakih mesec dana (a ponekad i češće) neko od dvorjana usklik-
ne: Eureka! Našao sam pravu logičku začkoljicu koja će razbucati sankcije!

Tako je, na primer, Željko Simić pre neku nedelju, istrčao na scenu sa svojim ot-
krovenjem: »Ukidajte sankcije! Sankcije su anahronizam!« Odgovorili su mu: da,
sankcije su anahronizam, ali i rat i nacionalizam su takođe anahronizmi. Svejed-
no, antisankcijski izum mladobradog Željka Simića je odigrao svoju ulogu: neko-
liko nedelja je žiteljima Srbije prekraćivao dugo, dugo sankcijsko vreme.

Poslednji antisankcijski preparat g. Miloševića logički je gotovo savršen. Ali, da
parafraziram jednu modernu basnu: može miš biti i genijalan logičar, čim se nađe
u mišolovci nikakva logika mu više ne pomaže.

Tajno oružje crkavno

»Nebeski narod«, kao što je i red, posednik je, ni manje ni više, nego »najveće hri-
šćanske svetinje«!

To smo saznali ovih dana zahvaljujući kamerama Studija B i vladici Amfilohiju
Radoviću. Kamere su prikazale škrinju opervaženu brilijantima u kojoj se nala-
zilo *nešto*, ali to *nešto* je *sveto nešto*. To su, tvrdio je vladika, mošti ruke svetog Jo-
vana Krstitelja, naravno desne ruke, leva je otišla nekom manje nebeskom naro-
du. Zaista se ne razumem u crkvenu arheologiju, možda je to *nešto* zaista ruka
svetog Jovana Krstitelja. Ali, zašto ju je vladika Amfilohije baš sada prikazao?
Zato što – pojasnio nam je – ta ruka »blagosilja« vaskoliki nebeski narod da istraje
u pravedničkoj borbi »u trenutku njegovog svetskog raspeća«.

Saznali smo da imamo »najveće tajno oružje«, saznali smo da imamo »najveću hri-
šćansku svetinju«... Ko nam šta može?

Ogledalo, ogledalce

Savezni ministar za informisanje odlučio je da najuri neke strane novinare. G. Mi-
lošević je zaključio da je za nelepu sliku njegovog režima krivo ogledalo iako je u
školskoj literaturi čitao da nikad ne treba kriviti ogledalo.

Predsednik udruženja patriotskih člankopisaca g. Krainčanić izjavio je da je to trebalo uraditi mnogo, mnogo ranije.

Zašto su, u stvari, najureni dopisnici CNN-a, AFP-a i drugi?

Zbog loše upotrebe jedne malene srpske reči. To se najbolje može prikazati na izveštavanju o napadima Mladićevih artiljeraca na Goražde.

Novinari kojima predsedava g. Krainčanić javili su:

U napadima srpske artiljerije na Goražde poginulo je *više stanovnika ovog grada*.

Strani dopisnici javili su:

U napadima srpske artiljerije na Goražde poginulo je *više od dvesta stanovnika ovog grada*.

Ko rdavo upotrebljava reč »više« loše mu se piše.

Predlažem da naše Ministarstvo istine pokrene srpski Frans-press i počne da izdaje Srpski Mond, Srpski Njujork-Tajms...

Republika br. 90, 16–30. april 1994.

Kolaži laži

Mesec laži

Monteskje je govorio da domovina može tražiti od nas da za nju žrtvujemo sve, da za nju damo i svoje živote ali da ne može tražiti da lažemo za nju. Ovde je suprotno: najviše je onih koji su spremni da za domovinu žrtvuju samo istinu.

Vitalij Čurkin je izjavio da u celom životu nije čuo toliko laži kao ovde za dva dana. Ovde je to protumačeno njegovom neobjektivnošću. Biti »objektivan« kod nas znači pristati da budeš svinja. Gospodin Koštunica je Čurkinovu izjavu okrstio kao »nediplomatsku«. Za nacionaliste je diplomatija umetnost svinjarija. Nacionalna »bobica« iz *Borbe* piše da je Čurkin rekao da »Srbi, kao, lažu«. To »kao« znači da, kao, ne lažu. *Carte blanche* patriotije je zeznuta stvar, mnogi kojima je, kao, stalo do istine upetljali su se kao pilići u kućine. Većinu je ipak Čurkinova izjava ostavila ravnodušnima. Laž na Balkanu, naime, ima drugačiju tradiciju nego u preostalom delu sveta. Jedna narodna priča govori o *takmičenju u nadlagivanju* i izražava očite simpatije za pobednika u ovoj disciplini.

Laž je ovde obljubljen kao i sila. To se zrcali i u jeziku: kaže se »on je izgovorio silu laži« i »silne laži«. Ovi spojevi nisu nimalo slučajni: laž je verni pratilac sile. Zato što je sila lažna. Zato što silnici veruju u silu laži. Ako je dozvoljena sila dozvoljena je i laž. Jer sila je samo oblik laži, a laž je oblik sile. Laž opravdava silu, a sila učvršćuje laž. Pozivanje na »narodno jedinstvo« je pozivanje na neotpor vas-kolikoj laži. Slaganje i laganje se rimuju.

Ratni ludaci veruju samo u smrt i laž. Oni znaju da svaka smrt ostavlja za sobom po jednu čistinu, a mnogo takvih čistina, veruju, dovešće do »čistog rešenja«. Rat-

ni ludaci žude za »čistim rešenjima« (ili »konačnim rešenjima« kako su to zvali nacisti). »Čista rešenja«, srećom, u životu ne postoje, ona su u kontradikciji sa samim principom života. Ubijanje je laž. Laž ubijanja i ubijanje istine ostaju samo kao izvori naslade ratnih ludaka.

U ovoj zemlji danas je na sceni makijavelizam najogavnije vrste. Veliki Cilj (Velika Srbija), po njegovim projektantima i izvođačima radova, opravdava sva sredstva. I podluklost, i laž, i sramotu. Zar se doista »srpska istina« može ostvariti pomoću laži, a »srpska slava« pomoću njene sramote?

In-tenk-tualci

U Strava-centru skupili su se, na svom drugom kongresu, srpski intelektualci, srpskog pitanja znalci. Iliti, kako ih okrsti filosof Mihailo Marković, »nezavisni intelektualci patriotske orijentacije«. Pravi zaključci ovog mračnog skupa ispisani su par stotina kilometara dalje: 700 ubijenih, hiljade ranjenih, popaljena sela, srušena bolnica, uništena pijaća voda... Koji intelekt ove činjenice može opravdati, koja mudrost nadmudriti?

Nijedan i nikad. Ni u ludilu, što rekli klinici. U Strava-centru i nije bilo intelektualaca (sačuvajmo, ipak, značenje ove reči). U Strava-centru skupili su se IN-TENK-TUALCI i TEVEKTUALCI. I topogruvalci, i mortualci i siloalci. Srpske zore zaruditelji i svenarodni zaluditelji. Srpstvjujušći kupusaročatci, i srbozborci i srboznanci. Čim bi se pomenula reč »srpstvo« curnule bi im sline i balci. (Vrlo su osećajna stvorenja ti in-tenk-tualci.)

Zaista u Strava-centru nije bilo intelektualaca. Došli su duhovi iz prašnjavih kupusara, jalovi, isprazni, sami sebi dosadni duhovi. Ali postoji nešto što ličnu jalovost oplodava: nemoći – ime ti je nacion, a prezime država.

O čemu su pričali i snatрили opaki, jalovi starci?

Naravno, o Velikoj Srbiji koja im je zamena za veličinu misli koju nikad nisu ni dotakli. O proširenju teritorija i pomicanju međa. Što je još jedna zloćudna zamena promašenih staraca koji u nauci ili umetnosti nisu ni za milimetar proširili međe i vidike. I o državotvornosti vaskolikog naroda serpskago. Ovaj zloguki mit o narodu koji, tobož, ima osobeni talenat za kreiranje državnih oblika, umetnički talenat koji drugi okolni narodići nemaju, za jalove starce je samo nadomestak za sopstveni nedostatak talenta. Sve što u životu nisu iskreirali srpstvujušći starci projektuju u »genije naroda«. Srbujem, dakle postojim.

Hoću da verujem da u Strava-centru ipak nisu bili srpski intelektualci. Tamo je samo šljakao centralni procesor užasa.

»Ja sam mali radikal...«

Najnovije izjave srpskih radikala još jednom pokazuju da je duhovna inferiornost glavni izvor radikalizma ovdašnjeg. Inferiorni duhovi, naravno, najvećma strahuju od složenosti odnosa, zato je *sancta simplicitas* njihovo glavno geslo a plitkournna jasnoća njihova luka spasa. Posle Čurkinove lekovite izjave jedan od vodećih radikala je izjavio da je »savršeno jasno da se on prodao«. Između svih

moćnosti radikalni um bira onu koja je *laka za mišljenje*. »Treba načisto prekinuti odnose sa svetom«, rado izjavljuju oni. Svet je doista zamršen, samoizolacija je za naš radikalni um spas od šuma složenosti od koga im »buči u glavama«. Oni bi da ruše glavnog moćnika – to im nalaže ime. Da, veli radikalski glavar, ali ne sa onima koji su gori od Miloševića. Što je tipično radikalski izgovor. Stvarna inferiornost može da odnjiše samo verbalnu radikalnost. Jedan beskrupulozni moćnik radikalima će uvek biti potreban kao tačka poređenja: mi idemo dalje od njega. Lov na moćnikove greške (popuštanje u srpstvu) za radikale je švedska gimnastika inferiornosti. U odnosu na stvarnu moć oni grade svoju fiktivnu, verbalističku moć. No, nijedna izjava tako prozirno ne očituje slast inferiornosti kao ona da »ako nas NATO napadne mi ćemo se naplatiti na unproforcima i Muslimanima«. To je logika inferiorizma: u odnosu na stvarnu moć on koristi samo verbalističko bacakanje, a stvarnu moć iskazuje samo nad još inferiornijim.

Republika br. 91, 1–15. maj 1994.

Tragička ironija

Dan pobjede

Dan pobjede nad fašizmom. Veliki mišing »kod čestitog kneza«. Govornici: Biljana Plavšić, Beli orlovi, general Buzov, Žirinovski... Desetak hiljada Beograđana ne zna kojim imenom se u normalnom svetu naziva družina ovakvih govornika. Desetak hiljada Beograđana ne zna šta je to tragička ironija.

Istog dana vladajuća elita priređuje svečanu akademiju u čast Dana pobjede nad fašizmom. Akademija s obaveznom harfom. Komunisti su zbog nečega uvek voleli harfe. Prerušeni komunisti takođe vole harfe, mada vole i trubače–maršdrince. Zavisi od prilike.

TV-kamera švenkuje po prvom redu. Tu sedi cvet srpskih antifašista, odnosno fašista. Zaviso od toga da li svira harfu ili sviraju trubači.

Svetu odašilju poruku o svom mirotvorstvu i poruku »protiv povampirenja nacionalističke mržnje«. »Povampirenje« je zgodna reč, mržnja se, proizlazi, sama stvorila–povampirila, niko nije kriv za nju. Blagi bože!

*U Srbiji sve je izobličeno
nekom ludačkom prizmom:
fašisti slave Dan
pobjede nad fašizmom!*

»Čekajući Dučićev povratak«

*Mi čekamo da dođe Dučić,
da nam donese zlatni ključić,*

*da nam donese šećerleme,
da nam reši sve probleme.
Okeanom plovi čunčić,
stiže nama (blago nama) Dučić.
Doneće nam šećerleme,
rešiće nam sve probleme...*

Nova serija *Književne reči* i nova serija *Književnih novina* donose pod istim naslovom izbor tekstova serpskih pesmopjevaca sa simpozijuma održanog u čast Jovana Dučića. Simpozijum je održan u otrebljenom Trebinju, a učestvovalo je »četrdesetak izabраниh pesničkih glava – mada su sve naše glave izabrane« (R. P. Nogo). Skup je otvorio i pozdravio Radovan Karadžić, isti onaj Radovan koji u svojoj tjurmi drži srpskog pesnika Srebrova. Na skupu su rado bili viđeni i neki topogruvci od čijih je granata u Dubrovniku poginuo pesnik Milan Milišić. Ni naša pesnička bratija ne zna šta je to tragička ironija.

Većina poeta došla je u Trebinje grlom u jagode (ili na pečene jaganjce). Napisali su prigodne domaće zadatke na temu Dučić i slušali nepoznate »srbobranske« Dučićeve pesme. Loše pesme. Slušali su dubokoumne refleksije Gojka Đoga o tome »kako bi izgledala srpska istorija da se nisu posvadili đeneral Draža i vojvoda Đurišić«, i Jovana Radulovića o tome »da li Valjevci valja da vrata kosti Milovana Glišića sa Boninova«. Ratničko-bukački deo poeta strpljivo je čekao Dučića koga bi najradije uključio u redakciju »Srne« ili palske televizije. Jer on bi, misle, znao da kaže mnogo toga o »definitivnoj Srbiji« (Nogo) i bio bi vešt propagator smrti. Bar tako misli doktor Koljević koji smatra da je glavna Dučićeva poruka da je »samo krvlju zarađena otadžbina prava otadžbina«. Sve su to strpljivo slušali srpski liričari razmišljajući o tome da će im, u »definitivnoj Srbiji« ekskurzija u Trebinje biti lepo zapisana. Naši liričari su liričari–riličari. Imaju osetljive rilice kadre da nanjuše svako obećanje sinekurice i karijerice. U tome im prolazi najveći deo života. A što se tiče lirike koju pišu, o njoj govori ovaj kuplet:

*Rime su im otrcane,
a ritmovi banalni.
Od njihovih metafora
prorade mi kanali analni.
Odlična lirika!
Prava klistirika!*

Bombe kao cenzori

Redakciju *Književne reči* su smenili, redakcija *Književnih novina* smenila je samu sebe. Ovo je potvrđeno ličnom empirijom. Naime, redakcionari iz ovog lista zaiskali su mi nove stihove »za sledeći broj«. Zaiskali, ali ih nisu tiskali. Zasmetala im je uvodna pesma ponuđenog ciklusa od desetak pesama. Ne zato što se ne uklapa u menzure cenzure već zato što se boje da im »neki ludak ne baci bombu«. I tako trud od godinu dana ode u vetar. Imam iskustvo debelo dve decenije sa druženom istih književnih kukavelja kojima je strah za sopstveno malo uhljeblje važniji od svega. Otkukaveljisali su svoje. Ne boje se oni da će na njih neko baciti

bombu nego da će režim prestati da im baca šarene bombone, kao pudlici da bi šenila. Evo pesme koja ih je prestrašila:

Srbi pišaju na Sarajevo

*Srbi pišaju na Sarajevo
upoređujući parabole granata
sa parabolama mokraće.*

*»Zašto, upitah jednog raskrečenog,
zatirete taj grad?«*

*»Taj grad je istorijska greška
i mora biti sraunjen«
velio mi pljesnuvši po dupetu top.*

*I dok ponavlja »zemlja srpska, zemlja srpska«
pljuvačkom mi lice prska.
Ne on,
nego nezgodan suglasnički sklop.*

Republika br. 92, 16–31. maj 1994.

Perači rata

Filosofija bede

Rat je nikao iz bede filosofije.

Počelo je sa filosofemama i državotvornim narodima i »neprevrelim«, »odocnelim« narodima, o Srbima koji su uvek imali državu i onima koji su bili potonuli u nedržavotvornom zaboravu. Nastavilo se bistroumnim dokazivanjem razlika između spoljnih i unutrašnjih granica, nastavilo se dokazivanjem da »pravo na odlazak« (iz Jugoslavije) podrazumeva »pravo na ostanak« svakog Srbina koji želi da oстане u Jugoslaviji. Sve u svemu: vrlo zapetljana sofistika u čijoj su se senci prebrojavale duge cevi i podmazivali okidački mehanizmi. Ovu sofistiku u poslednje vreme do apsurdna su doveli izvesni g. Kojičić (iz jedne od srpskih radikalnih stranaka) i dobro nam znani g. Košutić. Prvi je, tu skoro, ustvrdio da »svi Srbi *genetski* žude da žive u jednoj državi«. Rat su, dakle, Srbima nametnuli sami geni (Srbine, u rat kreni, naređuju ti geni!) a s njima nema diskusije. G. Košutić rat objašnjava ovako: svetski greh prevremenog priznanja secesionista »doveo je Srbe u poziciju da se brane« pa su morali da zazmu malo-malkice više teritorija da bi se uspešnije branili. Objašnjenja koja se trude da popune sve logičke i etičke rupe imaju samo tu manu – da postaju smešna. Veštiji apologeti rata »rupe« guraju pod tepih ili jednostavno lažu. G. Košutić se trudi da za sve nađe odgovor i njegova *opravdanja bez ostatka* pretvaraju se – u vrstu ludila. Trećoj vrsti nacionalista

sve je to zamorno, oni idu *in medias res*. U poslednje vreme na sceni je njihova krajnje ogoljena filosofija rata: »ko je jači – taj kači« (Selić) i filosofija »krvi nenamirene« (Nogo).

Rat u kojem jesmo-nismo doveo je do izopštavanja iz sveta. A beda filosofije završila je u filosofiji bede.

Glavni Gazda rata prošetao se do Novog Sada, video usput kako se pšenica talasa i poručio: biće hleba, ne mogu nam ništa još hiljadu godina. Vekovni san valja platiti vekovnom bedom. Popovi su poručili: »Narod koji može trpeti ne može propasti«! A deda Avram prošetao se Knez-Mihailovom, video kako se prodaju »hamburgeri, kokice i sladoled« i zaneseno zaključio: »To je život«! I dodao je: Sankcije nam ne mogu ništa. »Možemo i na magarcu stići do cilja«. Magarac je ekonomična i izdržljiva živuljka. Mudrosti filozofa iz »magareće klupe« vode apologetici magarećeg života.

Jadi pozne strasti

U g. Koštunici i g. Đinđiću dobili smo revnosne Panglose Radovana Karadžića i Ratka Mladića. Ratoljupcima su oni došli kao kec na jedanaest: ako dve perjanice srpske opozicije, uz to ljuti (na rečima) protivnici glavnog Gazde, nalaze više razloga za bosansku konkvistu onda mora biti da u ratnom ludilu ima sistema i više svrhe. G. Koštunica i g. Đinđić su postali revnosni *perači prljavog rata*, a ko opere rat oprao je sve. I kriminal i bedu i pljačku naroda. Sve osim samog sebe.

Muka tandema Đinđić–Koštunica je u tome što su se malo kasno »naPalili«. Uz to, oni nemaju love ni za dnevni topovski obrok a nemaju ni dobrovoljce. Zato dodatnom revnošću moraju dokazivati da su iskreno i do ušiju »naPaljeni«. Ranija umerenost mora se iskupiti nacionalno-drčnim izjavama. (Primer: Koštunčin »ratni poklič« u vezi sa koridorom.) Stvar je to šugavija za naše napaljence što su se strasnom srbovanju odali onda kada im se učinilo da bi ludačka opcija mogla postati pobedonosna. Buduća gubernatorska mesta moraju se zaraditi.

Junoša Koštunica i Junoša Đinđić u stvari su parafraza znamenitog Volterovog junaka (iz »Kandida«). Umesto da kažu kako je »sve najbolje u najboljem od svih mogućih svetova« oni vele: sve je grozno, ali je vrlo veoma opravdano. Na pitanje jednog slušaoca Radija B-92 o svrsi bombardovanja Sarajeva Đinđić izriče najbiseriji biser svoje ratne perionice. Gledano sa strane, veli on, sve to izgleda grozno. Međutim, objašnjava, boraveći na Palama, on je shvatio da su Srbi morali da bombarduju Sarajevo (da bi vezali znatnije muslimanske snage) i da bi, na drugim terenima, ispada, činili fine stvari. Rat je po g. Đinđiću prljav izdaleka, a opravdan izbliza. Zanimljiva filozofska optika.

Načelna gradonačelnica

Gospođa gradonačelnica i predsednica jugoslovenskog Crvenog krsta odgovara na pitanja slušalaca. Javlja se jedna radnica TIZ-a i kaže: gospođu gradonačelnice, ja sam gladna. Ja sam *gladna*, ponavlja još jednom potcrtavajući svako slovo svoje izjave.

»Ja sam gladna.« Grozu ove proste rečenice uvećava njena temporalna neodređenost, tačnije njena temporalna sveobuhvatnost. Ona je, gramatički gledano, u prezentu, ali obuhvata i perfekat i futur. Neka manje brižna gradonačelnica i neka manje čovekoljubna predsednica Crvenog krsta bi zapitala za ime i poslala nekog aktivistu da pomogne koliko se može. A šta čini g. Grudenka? Ona počinje da priča o teškom stanju u tekstilnoj industriji, o nepravednim i anahronim sankcijama, o principijelnim pitanjima gde treba da bude »situdirana« socijalna zaštita – na »nivou preduzeća« ili »na nivou države« itd. itd. itd. itd.

Po tome ćete uvek prepoznati uspešnog komunističkog aparatčika: od svakog pojedinačnog ličnog krika on se brani pamukom opštosti i maglom principijelnih pitanja. Rečenica »Ja sam gladna« za njih nije ni u prezentu niti u bilo kom drugom glagolskom vremenu. Ona je atemporalna. A onaj ko je izgovara naprosto i ne postoji.

Republika br. 93, 1–15. jun 1994.

Vežbe zaludivanja

Oci i taoci

Pod-predsednik je pojasnio da je para-predsednik rekao ono što je Predsednik ispekao.

Odnos Milošević–Karadžić je poznat iz tolikih farsi. Gospodar poverava svom sluzi da za njega osvoji djevu B. Štedro mu daje lovu, sastavlja mu ljubavne izjave, likvidira moguće suparnike. Ali, šta mislite, u koga će se plemenita djeva zaljubiti? Šta mislite, da li će vlast nad njenom dušom sluga prepustiti finansijeru celog poduhvata? Gospodar misli da je sluga samo medij za prenošenje njegovih poruka, da su poruke važne, a medij sporedan. Gospodar nije čitao Makluana i to je njegova prva greška. Medij je sam poruka. Osvajač srca i tela djeve B. neće biti onaj ko je smišljao ljubavne izjave (one su tako nevažne) već onaj ko ih je brbljao spretno improvizujući i dodajući mnogo svojih »poboljšanja«.

G. Milošević nije gledao Louzijev film i to je njegova druga greška. Inače bi znao da je san svakog sluge da klopne svog gospodara.

Cela farsa nema nikakve veze sa sudbinom naroda (kako tvrde i gospodar i sluga). Narod je samo statista u krvavoj lakrdiji čiji je pokretač moć. Gospodar misli da je sluga kome je pozajmio deo moći da bi obavio povereni mu posao dužan da se vrati u prvobitnu ulogu odanog sluge. Ali moć se nikada ne daje na zajam, to je roba koja se nikad ne vraća. Cilj moći je sama moć.

Gospodar bi sada da izigrava mirotvorca e da bi se oslobodio sankcija (naravno, ne zbog naroda koji može trpeti i hiljadu godina već da bi podšprajcovao svoju moć). Sluga mu, međutim, poručuje: ja ću vam skinuti sankcije. Kako? Usloviću nastavak pregovora – ukidanjem sankcija. A svetu poručuje: ako hoćete mir napravite

mape koje će mi se svideti, inače će rat trajati još deset godina. Može podela u odnosu 51:49, ali da mi date Sarajevo i Tuzlu. Rat je za slugu tužni kraj priče. Njegove izjave, toliko nalik njegovoj frizuri, gospodar bi da podšiša i tako mu uništi moć. I gospodar je na mucu: duha »nacionalnog interesa« teško je vratiti u bocu a da te ne proglase za izdajnika.

Gimnastika zalučivanja

Brana Crnčević je onomad jednom svom sagovorniku preporučio svakodnevni trening da bi postao »dobar Srb«. Uistinu, B. C. i njemu slični svake večeri između sedam i osam postaju treneri svojevrstne gimnastike, gimnastike zalučivanja. Cilj ove gimnastike je prepokrivanje, potiskivanje sa obzorja svesnosti nekih očibodnih očiglednosti i tucanje zdrave logike u avanima od ljudskih glava. Pokazaću to na primeru nekoliko najčešćih vežbi.

Vežba prva: Srbi su najhrabriji ratnici. Funkcija ove vežbe je u potiskivanju, zastiranjju nevesele istine da je upravo suprotno od onog što se u naslovu vežbe tvrdi. Zaratiti sa susedima gvođurijom koju su i oni sami plaćali nije baš svetlo saznanje o sebi. Manifestovati ratničko junaštvo sa bezbedne udaljenosti ili iz neugrozivih oklopa tenkova je neka nova vrsta hrabrosti, dalekometne hrabrosti. Zato ove očibodne očiglednosti valja sistematski, ritmičkim ponavljanjem skrajnuti, zastrti, a vežbača dovesti u hipnotički trans u kojem će bulazniti o svojoj urođenoj ratnoj smelosti.

Vežba druga: za rat su svi podjednako krivi. Funkcija ove vežbe je da »kokošje pamćenje« proširi na celu populaciju i podmetne joj sofizam: svi su krivi, ergo, niko nije kriv. Pokojni Jovan Rašković je, međutim, pripovedao o jednom skupu kod glavnog gazde, održanom posle prvih izbora, na kojem je dvadesetak odabranih »glavara« pobedilo njegovu »mirnu opciju«, a brojna su svedočenja o opštem dedinjskom uverenju da će rat u Bosni biti gotov za sedam dana. Najcrnju varijantu ove vežbe izumio je vojvoda Šešelj tvrdnjom: »Grad koji se brani je krivac«!

Glavni treneri u ovoj vežbi zalučivanja su ipak oni intelektualci koji su svojedobno dali »nesebičnu podršku« glavnom ratoljupcu pevanijom o državi kao neophodnoj saksiji za cveće demokratije. Svesni svoje krivice pokušavaju da je utope u bari opšte krivice.

Vežba treća: mi smo za trajno primirje, a ne kratkotrajno. Ovom vežbom nastoji se prepokriti lažno mirotvorstvo i iznuditi ovekovečenje »faktičkog stanja« (osvojenih teritorija). Vežba se praktikuje i u dalekoj Kini: posle nedavne nuklearne probe Kinezi su izjavili da su oni za »trajnu a ne privremenu obustavu nuklearnih eksperimenata«. Kao zamena za prljave rabote, od Pala do Pekinga, uvek se nudi idealni model (a pošto su ideali nedostižni – eto izgovora za nastavak prljavih rabota).

Dva izvora našeg bezizlaza

Dva izvorišta našeg današnjeg bezizlaza jesu: narcizam mediokriteta iz menadžerskog sloja i cinizam intelektualaca.

Jedan preduzetnik, doskora u opoziciji a odskora ministar, pojašnjava zašto je ušao u vladu. Da doprinesem, veli, *kvalitetu vlasti*. Kakva žrtva, kakav izliv skromnosti.

Neiscrpna su opravdanja za kolaboraciju, ali da se ona pravda sopstvenim narcizmom to mi je zaista novo. Psihologija prodanih duša je psihologija mediokriteta koji se brinu da će propustiti priliku. »Prilika« je sveta reč u jeziku svakog mediokriteta. Priče o »ubačenim krticama« su budalaština. Režim će uvek nalaziti svoje »krtice« u umišljenosti i samoljublju mediokriteta i »uspešnih trgovaca« koji vrhunskim trgovačkim poslom smatraju – prodaju samog sebe.

Intelektualci su priča posebne vrste. Izgleda da u Srbiji svaki intelektualac čim postane svestan da mu je u opštoj bedi bolje nego drugima neizbežno postaje cinik. Cinizam uvek nastaje iz dijaloga zadovoljnog blagoutrobija i nezadovoljnog etičkog refleksa. Režim zato nastoji da nekim intelektualcima koji mu nisu direktno odani ipak, u opštoj lošoj priči, bude nešto bolje jer zna da će postati cinici. Za razliku od mediokriteta menadžerskog sloja koji će vrebati da uvek »zgrabe priliku« cinizam uvek ima priliku i prođu na tržištu. Osnovna poruka cinika glasi: svi su podjednako loši, a loši su samo zato da bi meni bilo malo bolje.

Cinik zato vredno razbucava sve i svja, i gore i dole, i levo i desno. Rezultat ciničke akcije služi na polzu režimu: dovodi do opšte dezorijentacije i umrtvljavanja refleksa otpora. Ciniku je to svejedno, važno mu je da u opštoj bari mrtvila postoji mali splav na kojem će on guckati svoj viski sa ledom.

Republika br. 94, 16–30. jun 1994.

Mahovina mahnitosti

Alhemija nacionaliana

Klanjanje Slučaju Rođenja kod nacionalista je slično njihovom poklonjenju slučaju u umetnosti. Slučaj kao »dramski momenat« ozbiljni pisci ne koriste, carstvo slučaja je šund-literatura. Nije nimalo slučajno što su se u taboru nacionalista našli svi ovdašnji skribenti, kičeri i »laki pisci«. Čovek je stil, potvrđuje se još jednom.

Delatnost nacionalista, iz ontološkog ugla, jeste alhemičarska delatnost.

Pošto verujemo da slučajnost rođenja nekoga kao Srbina (ili Hrvata, ili Muslimana ili Mađara) ne može imati značaja, dolazimo do jednostavnih izvoda. Biti Srbin je jednako nuli (ili ništici). Biti Hrvat (ili Grk, ili Papuanac) jednako je, takođe, ničemu.

Kad jedna nacionalistička ludača celo veče na državnoj televiziji govori o prevashodstvima Srba nad Hrvatima ona u stvari tvrdi: NIŠTA JE HILJADU PUTA BOLJE OD NIČEGA. Drugo ništa, ništa sa suprotne strane, na svojoj televiziji verovatno tvrdi da je ono hiljadu puta bolje od prvog ništa. I jedno i drugo ništa su u pravu. Alhemičarska dosetka nacionalista je da se sopstvena »nultost« i »ispražnjenost« učine značajnom i punom. Ali, apsurdnost prividnog nacionalističkog uspeha najbolje se iskazuje u ratu: ništa ubija drugo ništa jer je poverovalo da je nešto, a da je drugo ništa i dalje ništa. I obrnuto.

Ljubitelj hiperbola

G. Jarčević kaže: nad nama je *po ko zna koji put u ovom veku* izvršen genocid. G. Karadžić kaže: ako prihvatimo mape – *nema nam opstanka u Bosni*. Otoič nam nema opstanka.

Stilska figura koju upotrebljavaju g. Jarčević i g. Karadžić naziva se hiperbolom. Današnji guslari, vidimo, isto tako rado i štedro je koriste kao i oni iz Vukovog vremena. Upotreba hiperbola legitimna je u političkoj retorici kao i u svakoj drugoj. Međutim, nevolja je što današnji guslari zahtevaju da se njihove hiperbole shvate bukvalno. G. Jarčević je spreman da »precizno pobroji« koliko je puta u ovom stoleću izvršen genocid nad nama, ali odustaje zbog uštede televizijskog vremena. Palski guslar takođe traži od nas da bez ostatka prihvatimo njegove hiperbole. Traži to ne kao stihotvorac nego kao državotvorac. On je u vili »Bosanka« zaključio da nam nema opstanka. Svet je nacrtao izohipse srpske apokalipse.

Kad stihoklepac počne da veruje u bukvalnost svojih hiperbola to je pouzdan znak stihoklepačke shizofrenije. Ali kad bukvalnost hiperbola postane obavezujuća za ceo jedan narod – onda je đavo odneo šalu.

Većina Srbalja danas veruje u doslovnost patriotskih hiperbola. Zapravo, najveći deo te većine bar polusvesno zna da su hiperbole samo stilski postupci pesničkog preterivanja, ali svi, isto tako, znaju da se na pitanje da li su tvrdnje izrečene u hiperbolama tačne ne sme i ne može odgovoriti negativno. Inače sledi pečat izdaje. Većinom, žitelji ove zemlje su, dakle, zarobljenici jedne stilske figure, zarobljenici demona starih pevača. Na delu je stilističko ludilo bez povratka. Epska omama. I šta nam ostaje? Ludo iščekivanje da svet prihvati kao stvarnost jednu književnu tlapnju? Ili nastavak rata. Ludilo ishodi iz ludila.

»Mrzitelji sopstvenog naroda«

Bar jednom nedeljno nacionalisti svih fela se očešu o »zagovornike građanske opcije«. Nismo, međutim, više »strani plaćenici«, »žbiri novog svetskog poretka« i »izdajnici roda svog«. G. Koštunica je nedavno, na svojoj skupštini, lansirao novu nalepnicu. Oni su, reče, »mrzitelji sopstvenog naroda«. Veliki »nacionalni radnik« Koštunica (tako bi voleo da ga nazivaju) doskočio je najdalje u nacionalističkom skoku u dalj.

Sa g. Koštunicom stvari su jasne. On spada u one koji ne umeju da misle bez obaveznog sastojka – validbe roda svog. Zato drugačija stanovišta ne može da zamisli takođe bez obaveznog sastojka, ali ovog puta sa suprotnim predznakom. Greška u imaginaciji je gora od greške u mišljenju.

U horu sa g. nacionalnim radnikom, sa Pala poručuju da će »protiv bjelosvetske mafije« ustati svekoliko srpstvo osim »marginalnih grupica građanske orijentacije«.

Ostaje, međutim, nejasno zašto se veliki nacionalni radnici bave beznačajnim i marginalnim pojavama pogotovu u tako »prelomnim« nacionalnim časovima?

Snaga jedne opcije nije, izgleda, u njenoj masovnosti nego u strahu (...prejaka reč...), tačnije: u nelagodi i polusvesnim tikovima koje izaziva kod plivača niz nacionalističku struju. Njihov problem nije u postojanju i delovanju »građanske opcije«.

Nemaju oni muka sa »građanima«. Njihove su muke – muke sa istinom i muke sa samim sobom. I muke od samih sebe.

Dve slike

Slika prva. Mladić bez jedne noge, na Bulevaru, kod Madere. Nema štake. Ipak se kreće. Kako? Skačući na jednoj nozi.

Slika druga. Mladi radio-reporter priča šta ga je najviše »postidelo kao Srbina« u »oslobođenoj srpskoj Posavini«: spaljene kuće sa POTPISIMA PALIKUĆA. Nepoznata remek-dela »polit-arta«.

Jedina nada u promenu danas je: autodestrukcija gluposti (vidi »zakon glupih situacija«) i destruktivna moć detalja i slika. Tajna snaga promene, kao i snaga delovanja umetničkog dela, leži u laganom taloženju detalja.

Protokom vremena kamate ludila će rasti. Pokretači mahnitavanja misle da se sve kamate mogu vratiti onim što nazivaju ratnom pobedom. Pobeda i beda se rimumu. Po-beda je ono što dolazi posle bede. Biće ipak da ćemo kamate mahnitosti vraćati stidom.

Republika br. 95–96, 1–31. jul 1994.

Sparina

Mir bez alternative

Leskovac je za mir, Elemir je za mir, Kanazir je za mir, Lule je za lulu mira, Sloba je mudar državnik, dosta nam je boginje Šive – mir nema alternative.

Milošević je počeo sebe da zamišlja kao Miloša, knjaza, lukavog i neizostavno Velikog. Suci su ponudili razbojniku da zadrži dobar deo plena a da ostatak vrati i kazna će mu biti oprostena. Svaki bi rebel ako nije dembel pristao na to.

Elem, Miloš II je došao do zaključka da je do zuba nenaoružani narod u odbrambeno-osvajačkom ratu zaštitio svoje vitalno-smrtonosne interese i da treba da se zadovolji sa polovinom celovito-rasparčane Bosne. Inače, nepravedno-nečovečne sankcije mogu biti pooštrene, hermetički-propustljive granice mogu se zapušiti i sve ode do vraga. Naravski, Velika Srbija ostaje i dalje u njegovim mislima kao Džordžija u mislima Reja Čarlsa, a samo slepci kao Sešelj, Đinđić, Koštunica i mantijaši pokušavaju da mu prebace »izdaju«. Oni se prave da ne shvataju da ako Srbijica kljokne od novih sankcija ni za Veliku Srbiju (koja je zasad samo virtuelna) neće biti ni džebane ni provijanta. To je razlika između više državne logike i logistike koju oni ne shvataju. Posle faze »Srbija nije u ratu« i »srpskih vojnika nema u Bosni« došlo je vreme za fazu »Srbija ne pomaže Srbe preko Drine«. Oni koji su progutali prve dve faze upecaće se i na treću. Pevanija o »izdaji« koju šire radikali, demokrati i populjine samo navodi vodu na njegovu vodenicu, neverne

Tome iz kontakt-kompakt grupe lakše će progutati udicu. U svetu i inače imaju lošu naviku da ga tretiraju kao poglavicu nekog afričkog, bogu iza nogu plemena koji se može potkupiti ogledalcima i šarenim džidža-midžama, ali ko se poslednji smeje najslade se smeje.

40°, u hladu...

40° u hladu. Sparni dani, sparne noći. Što je još gore, prate ih sparne reči, odasvud. Visokoparne i visokosparne izjave razgoropađenih rodoljubaca s obe strane Drine vode. »Dobili smo samo restlove od Bosne.« »Mi bijemo šestvekovni kosovski boj.« »Pomozi bože« – gude mantijaši – »da se Srbi slože, umnože i obože!« »Velikaši, proklete im duše, neslogom rasturaju carstvo!« »Na krstu raspeti narod pati.« »Neka nas bombarduju, mi nećemo odustati od naših vitalnih interesa!«

Pitam se nije li družina naših rodoljubaca postala talac sopstvene bombastične retorike. Ili ta zlehuda izveštačenost koja igra na kartu bolećivosti i samosažaljenja pokušava da od zatavljenog naroda sakrije svoje stvarne naume. Jer, usred opšte bolećivosti, umeju da se, nekontrolisano, jave i likujuć tonovi. »Neka se Turci primire u ono malo gradova što im je preostalo jer ćemo im i to uzeti!« – poručuje paljanska televizija. Čitam da se po kućama u istočnoj Bosni može videti natpis »Zauzeto!«. Bezecovao čovek kuću i otišao dalje da birka neku još bolju. U Maglaju su, saznajem, svi članovi jedne porodice koja pripada izabranom nebeskom narodu dobili po kuću. Čak su i baba i deda, svako obaška, dobili udomljenje. Šta se događa u Bijeljini ne bi smislio ni najernji vrag. Teško je zamisliti duhovni sklop ljudi koji se useljavaju u prostor tuđeg truda i prostor tuđe nesreće. Ili je, naprotiv, lako – za neke ljude rat predstavlja neizrecivu lakoću sticanja. Počinjem da shvatam šta je to »vitalni interes«. I da visoke reči obično prate niske pobude.

Aleja fiks-ideja

Iz Karadžićevog klana (ovu reč valja shvatiti u značenju koje ima u samurajskim filmovima) poručuju svetu: mi hoćemo suverenu, zaokruženu, kompaktnu, intaktnu Državu, sa izlazom na more, sa pravednom podelom reka, brda i dolina, rudnika, smreka, omorika i borova. DRŽAVA je vrhunski izraz neizrecive lakoće sticanja. Karadžićev klan zajedno sa svojim družinama u Srbiji očekuje od sveta da dovrši njihovo delo: da dovrši etnička čišćenja i »izmeštanja« par stotina hiljada ljudi, da premesti doline na mesto brda, da ispegla krivudave tokove reka... Sutra će im nedostajati i neki gejzir i, svakako, rudnik dijamanata.

Bosna je postala tužni vilajet za proizvodnju najsumanutijih fiks-ideja, vilajet kojim se muvaju opaki ludaci prema kojima je Hercogov Fickaraldo bezazlenko. Greška svetskih diplomata je u tome što misle da se sa takvima može napraviti neka nagodba. Današnjem svetu, uopšte, izgleda da nedostaje gospodstven odnos prema mahnitom ološu, on se cenka s njim umesto da ga zaustavi. Svet misli da se ludački naumi mogu zaustaviti na pola puta. Za opsednute važi pravilo »sve ili ništa«. Pozivanje na realizam je koještarija. Fiks-ideje funkcionišu samo u svojoj celini. Odlomite komadić sa krčaga fiks-ideje i napravili ste lom u duši opsednutog. Ako ste ludacima ponudili podelu onoga što se nije dalo deliti dali ste im pravo da traže »savršenu podelu«. Jedan apsurdni akt proizvodi beskrajni niz

apsurdalija. Delimično zadovoljenje jedne fiks-ideje samo hrani njenu celovitost, daje joj »meso« i nadu da je ostvariva u celini. Ako su pristali da nam daju pola, pristaće i na sve. Ako ne pristanu na »savršenu podelu« znači da im nije do mira. Tako rezonuju i govore opsednuti. A ispod fantastičnih shema »savršene« i »savršeno pravedne« podela jedva se naziru milioni ljudskih mrava, kao beznačajni detalji u ostvarivanju fiks-ideje.

Tvor koji ne smrdi

Jedan akademik i lider jedne partije optužio je ovih dana Miloševićev režim za »neispravno vođenje rata«. Cela krivica režima je u tome što rat nije vodio »pod demokratskim zastavama« nego pod nekim drugim znamenjima. Pretpostavljam da porećenom decentnom akademiku smeta i to što je rat obučen u čakšire i adidas-patike, što smrdi na luk i rakijštinu... To što je režim uopšte zapalio požar rata to mu nimalo ne smeta. Nacionalista naprosto ne može da dovede u pitanje sam pojam rata. Postoji jedna kratka priča (ime autora sam zaboravio) o nekom tipu koji je smislio savršen zločin, izveo ga bez greške a ipak je dopao u ruke zakona. Mora biti, rekoše mu, da se u tom »savršenom zločinu« ipak potkrala neka greška. Samo jedna, odgovori ubica. A koja to, upitaše ga. – Ubio sam čoveka! Nacionalisti ne mogu da pojme da greška rata nije u pridevima koji ga okružuju već u samoj imenici. Fini nacionalisti koji su za fino vođenje rata hteli bi da budu tvorovi koji ne smrde. A takvih nema.

Krv za tlo

Paljanski klan ovih dana nam često poručuje: »Ne možemo vraćati teritorije za koje su naši ljudi ginuli«!

Ovo je svakako jedna od najmračnijih rečenica ne samo bosanskog rata nego i celog jednog doba. Na kraju dvadesetog veka još cveta jedna od najodvratnijih vrsta trampe, trampe života za teritorije, krvi za tlo. Ne zna se samo da li je neko izračunao koliko života i krvi u toj trgovini dostaje za jedan hektar bosanskog krša, koliko za jednu kuću s okućnicom i pilićima itd. Sa tom računicom mogli bismo konkurisati za prijem u zajedničko evropsko i svetsko tržište.

Republika br. 97–98, 1–31. avgust 1994.

Preobraženje

Prošlo je Preobraženje. Posle njega, učila me je majka, ne valja se kupati u reci, jer sve menja svoju bit: i zemlja i gora i voda.

Neki ljudi oko nas pokušavaju da nas uvere kako su se i oni preobrazili.

Nismo ni znali kakvog divnog i krasnog Predsednika imamo. Otkrio nam je to g. Kozirjev prilikom svog poslednjeg boravka u Beogradu. G. Milošević, reče on

ne trepnuvši, »uvažava mišljenje parlamenta i javnog mnjenja« i, za razliku od nekih drugih, on je »triput izabran na demokratskim izborima«. Zaista nismo ni sanjali u kakvoj divotnoj demokratskoj zemlji živimo. G. Kozirjev bi, ipak, mogao da nauči srpske poslovice o kozi i rogu i rogu i sveći.

Ruski diplomata nam, pride, otkri i to da mu je mironosni i mirotočivi g. Milošević (koji je naprasno osedeo od svog mirotvorstva) obećao da će »svu svoju političku moć uložiti u jačanje mirovnog procesa«. Kad god g. Milošević izgovori sintagmu »mirovni proces« mene to asocira na proces truljenja, proces raspadanja, proces na plućima i na vonj koji prati takve procese. S druge strane, »mirovni proces« upućuje na nešto što ima krajnje neodređeno trajanje. Posle ogavnog rata g. Milošević će nam darovati razdoblje otužnog »mirovnog procesa«, doba azijsko-balkanskih intrigarenja, laganja i nadlagivanja, doba mršavih kompromisa i debelih »principa«, slabih veza i jakih smetnji. Sve to začinjeno začinom ratnih pretnji. Razdoblje preživljavanja biće zamenjeno razdobljem životarenja. A nad tom vonjavom baruštinom »mirovnog procesa bez alternative« bdiće – bezalternativni g. Milošević. Ono što je počelo u laži i prljavštini ne može napraviti skok u istinu i čistotu.

Mape, mape...

»Mape« su opsesivna reč Radovana Karadžića. Nju izgovara kao da u ustima ima komad saća. NTV Studio B (koji odavno nije nikakav nezavisni medij već ovisnik od droge »nacion-afion«) pružio je palskom psihijatru nesravnjivo zadovoljstvo da sat-dva džara prstima po mapi BiH i dokazuje kako ljudska šaka nema bolju funkciju nego da pokriva, zaokružuje i premešta teritorije. Pred mapom se g. Karadžić oseća kao svetac–zaštitnik svih Srbalja. Kad šakom pokrije Kupres – donosi večnu zaštitu kninskoj krajini, kad pokrije muslimanske limane u istočnoj Bosni – štiti sve nas od istanbulskih snova o obnovi Otomanije, kad pokrije Drinu – eto zelene, čiste i životodavne vode za »beogradsku djecu« vo vjeki vjekov. No on nije samo veliki srbopatnik, on je i veliki ratnik! On je, doznajemo, lično smislio »operaciju Goražde« koja će, veli, ući u sve istorije ratovanja. Vojvoda Šešelj nam je tu skoro otkrio da je i g. Milošević doskora imao strast da planira »velike operacije« koje, takođe, konkurišu za mesto u »istorijama ratova«. Treba li da učestvujemo u otimanju oko smrdljive ratničke slave?

Bosanski krug kredom

Jedan paljanski funkcioner izjavljuje uoči referenduma: »To što nam nude mogli smo dobiti i bez rata. Zašto smo ratovali ako treba da vraćamo teritorije?« Čega se pametan stidi time se lud ponosi. Pitanje kojeg se častan čovek stidi nacista bestidno postavlja.

Rat je uvek izraz nekog bazično nemoralnog htenja (u početku možda nesvesnog i uvek zastrtog gomilom laži i racionalizacija). Mi se nećemo odreći »našeg čeda«, »naše mlade države« ni po koju cenu, guslaju neprestano sa Pala. Državolike tvorvine kakva je Karadžićeva služe kao forma za opravdanje nemoralnosti. U državnom čoporu nemoralnost se lakše podnosi, pojedinačni nemoral bi izazivao

probleme sa savešću. U hordi se savest lakše zatomljava. Prekodrinskim nacista država je psihološki nezamenljiva kao što je so nezamenljiva u kuhinji. Država, naime, treba da transcendirira zločine, indulgira zverstva. Država je vaznesenje iz moralne niskosti. Još više, država za naciste ima funkciju magijskog kruga kojim su se negda primitivni ljudi štitili od zlih sila i demona. Magijski krug državnih granica danas bi trebalo da zločince zaštiti od kazni za počinjena zverstva.

Etnička čišćenja

Etnička čišćenja, ta najveća prljavština na obrazu ovog naroda, nastavljaju se. Nisu više tako masovna kao u viteško-krstaškoj fazi purifikacije, ali potocić ne presahnjuje.

Etnička čišćenja su zločin, ali ta reč ništa ne objašnjava. Kako su nastala, ko ih je podstakao?

G. Miodrag Perišić je, pre dva-tri meseca, dao jedno od najbestidnijih objašnjenja etničkih čišćenja. To je normalna pojava, reče on, u svakom ratu narod »bega« za svojom vojskom. G. Perišić je u pravu: ta »pojava« je bila normalna – u vreme Atile.

Etnička čišćenja su biblija ološa. »Poslednji biće prvi« oduvek su obećavali mantijski. Poslednji, najgluplji i najlenji predstavnik »nebeskog« naroda dobija šansu da protera najvrednijeg i najumnijeg »nesrba«. I da bude odlikovan.

Postoje i druga objašnjenja. Neko od naših državotvoraca nanjušio je zapretanu lovačko-hajkačku strast u našem narodu. Zečeva, lisica i fazana je malo, ali ljudi ne manjka. Skinut je lovostaj na komšije »nesrbe« i zahorila se pesma: »U lov, u lov, nebesnici...«. Zvučalo bi kao košmarni san da nije java.

Intelektualci i nacionalni radenici peru ruke od »etničkog čišćenja«. Oni su oduvek raspravljali o »srpskom pitanju« kao o filozofskom pitanju, ili kao o »umnom«, metafizičkom pitanju. Ali, svaki Ivan zaslužuje svoga Smerdjakova, svaki Atanasije svog Vojkana, a svaki Đogo-Nogo svog Vučurevića.

Republika br. 99, 1–15. septembar 1994.

Zona užasa

Sloba u Vranju, ptice u granju

Sloba je bio u Vranju. Vrlo su se obradovali Vranjanci, pretežno crnomanjasti, kako im ime nalaže.

Sloba je u Vranju održao popularno predavanje na temu: »Rat je nezajažljiv vir, zato je srpski nacint mir«. Vranjanci vole očiglednu nastavu, zato je Sloba poručio da mu kao pomoćno nastavno sredstvo nabave jato ptica i smeste ih na jedno drvo blizu bine za govoranciju. Vranjanci su poslušali, nabavili su veliko jato ptiči-

ca koje su vrlo organizovano čučale u granju čekajući strpljivo da u određenom dramskom momentu Sloba na njih pokaže.

Posle kratkog uvoda Sloba je izrekao čuvenu misao: »I ptice u granju znaju...« i pokazao u pravcu ptica koje su biskale ptičje buve. »Ćiju-ći-si-si-si« odgovorile su ptice na mešavini srpskog i pevnog italijanskog jezika.

A šta to ptice znaju? Da je mir glavni nacionalni interes za sve Srbe s obe strane Une, Vrbasa, Drine, Save, Peka i Timoka i drugih reka, rečica (o potocima da i ne govorimo). To ptice znaju. Ali, kao beslovesna stvorenja, ne znaju ptice u Vranju, ko je izrekao čuvenu misao: »Srbi ne umeju da rade, ali su vični ratovanju«.

Važno je, međutim, da ptice znaju da će Slobolend biti faktor stabilnosti na Balkanu a Slobolendani, kao najmnogoljudniji i najljudniji, najmnogočovečniji i najčovečniji, neće ostvarivati svoje nacionalne interese na uštrb suseda štrpkajući (a kamoli čerupajući) njihove teritorije. Sloba će okolnim narodićima biti kao stariji, jači, brat-zaštitnik.

Naravno, pošto ih je malo potamano, malo razjurio. Ali, to ne znaju Vranjanci u svom Vranju, to ne znaju ni ptice u granju, to znaju samo gavrani vrani.

Ptice, takođe, znaju da Sloba pruža jedinu ruku spasa za izlaz iz »zone užasa«. Ali, ptičje pamćenje je kratko, ptice ne znaju ko je sve nas uveo u »zonu užasa«. Tako vam je to sa pticama, one nešto znaju, ali mnogo toga ne znaju.

Guzina među nama

Ne znam ljigavijeg i poganijeg medijskog stvora od voditelja paljanske televizije g. Ilije Guzine. On je usporediv samo sa svojim radijskim ekvivalentom g. Kenić, sa II programa Radio Beograda.

Guzina je odnedavno gotovo redovito među nama. Potez NTV Studija B da nam u kuće useli ovaj bljak uporediv je samo s idejom da se u svakom beogradskom dvorištu instalira po jedan sengrup.

Tihomir Đorđević je svojevremeno objasnio da su prezimena kao »Guzina« i »Kenić« bila »imena od uroka«, rugobna imena izdevana da bi njihove vlasnike zaštitila od »zlih očiju«, da bi svojom odvratnošću delovala odvrćajuće. Ali, kao što se zna, ime je sudbina. Sudaje su g. Guzini i g. Kenić podarile strast i slast prema informacijskim fekalijama i analnim analizama. Pred svim prizorima niskosti i mržnje, osobito pred onima koji se događaju između Hrvata i Muslimana, Guzina se naprosto topi od milja. Mržnja je najvrhunskiji izraz analnih karaktera.

Molim Studio B da nam ovaj *pogled na svet iz slivnika* što pre makne s očiju!

Pravoslavni jezuita

Pre par godina vladika Atanasije Jevtić bio je u »Intervjuu gledalaca« Studija B. Njegova tadašanja »propoved« postala je »utisak godine«, a kasete s njegovom govorancijom obilazile su Srbiju kao redak melem.

Malo ko je tada shvatio da u ovoj zemlji postoji mnogo alternativnih ludila, ali malo alternativnih ludilu. Kad jedan narod zaluta, on izgleda postaje otvoren za sve vrste ludila, jedino za razum ne. Ne sumnjam da će i najnovija Atanasijeva »propoved

na gori Beograđanki« postati putokaz za mnoge zalutale i zatravljene. U zlim košmarima čovek naprosto vapi za izlazom i opravdanjem. Vladika Atanasije ponudio je upravo jedno košmarno opravdanje košmara. Nema sumnje da će se ono primiti u Srbiji.

Agresori u Bosni, pojasnio je »preosvećeni« i »prosvetljeni«, nisu Srbi nego oni koji su »posledica šestvekovne turske agresije – ti nesrećni Muslimani«. Posle ovoga »prosvetljenja« jasno je kakva valja da bude Atanasijeva i božja pravda: ne treba se zaustavljati dok se s »agresorima« sasvim ne raskrsti. Možda ipak ne sa svima. Širokogruđi vladika s nežnošću govori o »muslimančićima« i »muslimančadi«. S njima preosvećeni ne bi »raskrstio«. Njih bi pokrstio.

I sve ostalo kod božjeg pravednika Atanasija proizlazi iz pomenutog bazičnog prosvetljenja. Kad, na primer, govori o stradanjima pravoslavaca i njihovih hramova u svojoj eparhiji, jasno je da stradanje nesrba i njihovih bogomolja ne pominje naprosto zato što njih smatra za uljeze. Jasno i konsekvantno, nema sumnje. »Verujte prvo i stisnite pesti, a onda tresti, tresti.«

Kao studenti stopirali smo po Srbiji obilazeći srpske manastire – zbog fresaka i, verovali smo, nelaziranih vina. Kad danas čujem vladiku Atanasija kako, ne trepnuvši, ustvrdi da je »od 20 granata koje su pale na Dubrovnik, sedam pogodilo srpske crkve« pitam se kakvu li su nam tekućinu tada popovi podmetali kao pravo vino. Još jedno sećanje iz rane mladosti. Kad sam prvi put čuo ime »jezuit« osetio sam grozu i ne znajući za »praksis« ovog reda. Bilo je to zbog igre reči »jezuit – jeza«, igre koja ima smisla samo u srpskom jeziku. Jeza koju danas šire pravoslavni jezuiti nije, nažalost, plod jezičke igre.

Republika br. 100, 16–30. septembar 1994.

Zemlja lažnih situacija

Mutan lov u bistroj vodi

Lažne situacije mogu se definisati kao one u kojima se dve strane sukobljavaju oko nekog problema koji nijedna ne želi da imenuje pravim rečima, jer bi imenovanje moglo izazvati nezgodne moralne odzvuke. Naravno, obe strane nastoje da se posredno nasluti suština spora e da bi na svoju stranu privukle što više poklonika.

Lažne situacije rađaju mutnomislije, misaonu konfuziju. Lažne situacije rađaju svaštoslovlje. Lažne situacije su kao rođene za ono što je jedan naš nadrealista nazvao »mutnim lovom u bistroj vodi«.

Situacija oko mirovnog plana za Bosnu je lažna situacija *par excellence*. Ceo problem, očišćen od naslaga svaštoslovlja, sadržan je u tome koliki deo Bosne treba prigrabiti pošto je 750.000 njenih žitelja proterano, a 200.000 pobijeno.

Glavni polkovodac i mutnolovac g. Milošević smatra da je dovoljno što je u svoju mrežu skomatao pola Bosne i što mu je obećana naknadna »dnevna dozvola« za

ovaj krivolov. Mreža bi se, drži on, sa većom lovinom mogla i pocepati i ulov bi mogao propasti.

Nacional-demokrati (ili »demokrati genocidnog tipa«, kako ih lucidno nazva Stojan Cerović) pokušavaju da u zamućenju vodi lažne situacije ulove još koji veći ili bar kvalitetniji komad i da usput ulove glavnog mutivodu i mutnolovca i pretomu mu verne duše. Narodu poručuju da je on »kapitulat« i »izdajnik« jer to uvek pali. Glavni gazda takođe nastoji da u mutnoj vodi ostvari bistar ulov. Narodu šalje signale »da se ne jede sve što leti«, a svet uverava da je sve što maše krilima baš zgodno za kusanje.

Šavovi lažne situacije najbolje su se ogolili u priči oko međunarodnih posmatrača na Drini. Kao i u svakoj lažnoj situaciji, na sceni su se uzvihorili lažni argumenti. Naci-opozicija je zagrajala da će to biti »uvod u okupaciju«, »dokidanje našeg suvereniteta«, »popuštanje kojem neće biti kraja«, i sl. Naravno, naci-opozicija nije mogla javno izneti prave argumente protiv međunarodnih kontrolora (oni bi, naime, možda mogli smotriti da g. Milošević i dalje šalje oružje i džebanu za Bosnu, pa bi slatka optužba za izdaju pala u Drinu). G. Milošević je, pak, mutnom definicijom međunarodnih monitora i stvarnim ili lažnim sužavanjem njihovih ovlašćenja uspeo da narodu sugeriše da će on prevariti te svetske Arguse. Rezultat: nejasno je u celoj ovoj komediji prevare ko koga pokušava da prevari i nadlukavi. Milošević – svet, Milošević – naci-opoziciju, svet – samog sebe, Milošević – narod, Milošević – samog sebe, naci-opozicija – narod?... Jasno je samo to da se u narodnim nizinama prevara nameće kao vrhunsko načelo, životni stil. A time dolazimo i do druge važne karakteristike lažnih situacija: njima se posredno, prećutno uspostavljaju kodeksi opšteg nemoralna. Moralne zapovesti se izgovaraju, ispisuju. Kodeksi nemoralnosti su prećutni, nepisani.

G. Milošević bi, u stvari, trebalo da blagoslovi Karadžića i beogradsku naci-opoziciju i da im kaže: ja sam ćapio pola Bosne, ako vi izvučete nešto pride – dobro i, jest, dobićete nekoliko kamenova u mom slavoluku. Vaša galama o mojoj izdaji i kapitulaciji pomogla je da moja lira pred svetom bude uverljiva, mada reči »kapitulacija« i »izdaja« baš ne ljubim.

67 pravednika i 750.000 nevoljnika

67 nacionalnih brižnika (Josiću, šta ćeš među njima?), uputilo je ovih dana »Apel javnosti«.

Apelanti su, u stvari, otpevali smušenu pevaniju o »nepravедnosti mapa« kakvu odavno pevaju ratni petlić Đinđić i ratni kikirez Koštunica. Brčkanje intelektualnih mrtvopuvala i nekrovoajera po mapama i sekcijama u Srbiji postalo je strast. Gadno je, međutim, to što ovo šaranje po mapama kao direktnu posledicu ima šaranje ubica noževima po mapama živih ljudskih tela.

Mape se lako daju popraviti, poručuju naši apelanti. Mi bismo to obavili očas posla, »niko ne bi bio oštećen«. Ovde proširi, ovde suzi, tamo štrpni, tamo zaokruži, onde prišij, onde odseci, ovo im uzmi (»šta će njima te enklavice«?), ponešto trampiti... »Neosnovan je strah Muslimana« da će biti zakinuti, jer sveci marširaju i sveci blago dijele.

Pravedno je ono što je dobro za Srbe. A ako je dobro za Srbe pravedno je i za nesrbe. A pošto je pravedno za njih mora biti i dobro za njih. Tako izgleda logička rabota gospode apelanata.

Igrom slučaja, istog dana kada je objavljena peticija beogradskih srbobrižnika objavljena je i informacija Visokog komesarijata za izbeglice da je sa teritorija koje »kontrolirše« duhovni uzor naših apelanata počišćeno 750.000 nesrba! Gospodi apellantima je to očito malo, oni bi tu brojku da zaokruže.

Sankcije

Sankcije su konačno ublažene. Svetski ujdurmaši pokušali su, kako izveštava Tanjug, da zavlache i odugovlače, ali ruski medved je lupio šapom po stolu i rekao da nema cenkanja i vrdanja.

Sankcije su ublažene ali laž koja ih prati od početka ostaje nerazblažena, paprena. Konzistencija obmanjivanja naroda i doslednost u sejanju magle nimalo ne popuštaju. Od gazdinih plaćenih pera i plaćenih jezika saznajemo da su sankcije »relaksirane« zato što je svetska zajednica počela da oseća »grižu savesti« i zato što je »srpska istina« počela da se probija u vijuge silnika. Ovom režimu je mnogo stalo do ukidanja sankcija ali mu je, izgleda, još više stalo da sačuva konzistenciju obmane i logički sled svojih laži. Ako su, na početku, sankcije bile »neopravdane i nezaslužene« moraju, na kraju, biti ukinute zbog »nečiste savesti« i »probijanja srpske istine«.

Sankcije će jednog dana, možda, i biti sasvim ukinute, ali ovaj narod nikada neće saznati pravu istinu ni zašto su bile uvedene ni zašto su ukinute. Ukidanje laži koja okružuje sankcije preči je zadatak od ukidanja samih sankcija. Naslage laži i obmana koje je ovaj režim posejao na svakom koraku naše su najveće sankcije.

Republika br. 101, 1–15. oktobar 1994.

Petli i patrioti

Gazdarica dnevnik piše

Gazda i Gazdarica imali su puno dvorište krasnih crvenih petlova. Najnaočitiiji među njima bejahu Kokot-Vojvoda i Kokot-Akademik kojeg je Gazdarica zvala i Šer-Metr. Svake noći kokoti bi se oglasili gromkim kukurikanjem, a Gazda i Gazdarica bi ih pitali: »Petli, refetli, da l' zora Srbije već svetli?« A petlovi bi odgovarali: »Zora puca, biće dana, za megdana!«

Petlovi su po prirodi tašta stvorenja, zato su se neprestano otimali o naklonost Gazde i Gazdarice. Jedno vreme, Kokot-Vojvoda u gazdinskim srcima je zauzimao najviše mesto. Zbog toga se razrakolio i dosadivao je Gazdi i Gazdarici umiljatim pitanjima: »Izvinite što smetam, ali voleo bih da znam: ko je vaš najomiljeniji pe-

tlan?« Odgovarali su mu: »Ne budi dosadan, po petan, po šestan, ti si naš najomiljeniji petlan!« Posle toga, Kokot-Vojvoda bi pun samopouzdanja krenuo u Skupštinu. Po povratku, Gazda i Gazdarica bi ga pitali: »Petao, petao, da l' si se danas u opoziciju zaletao?« »I te kako!«, zagrmio bi Vojvoda. »Tfuj! Ti nisi petao nego kraguj!«, ljutio bi se Gazda. A Gazdarica bi mu pevušila: »Naš Vojvoda vodu pije, nad glavom mu se barjak vije!«

Ali, dođe dan kad se svaki petao ofuca, promukne ili počne da kukuriče pogrešnu pesmu. Jednog dana Gazdarica je zapisala u svoj dnevnik: »Naš Kokot-Vojvoda obična je kokica! Izgubio je onu krasnu crvenu krestu, poispadala su mu iz repa ona krasna crvena pera! Tog opakog kokota treba strpati iza lokota!«

Kokot-Akademik trudio se svim silama da Gazdi i Gazdarici nadoknadi neprežalni gubitak. Oglašavao se noću i u pô bela dana: »Kukuriku! Kukuriku! Velika Srbija je na vidiku!« Gazdu i Gazdaricu veselila je njegova pesma sve dok jednog dana nije, neoprezno, ključnuo Gazdaricu u mali prst leve ruke. Gazdarica je istog dana zapisala u svoj dnevnik: »Kokot-Akademik, lažne crvene kreste, radi za snage desne! Kokot-Akademik star je i žilav, nije ni za supu, nije ni za pilav! Nek ide na bunjište istorije!« Kokot-Akademik se bunio, pisao je protestna pisma, ali nije mogao da doaka sudbini starih islužanih petlova.

Avramijada

Mračna zavera otkrivena je ovih dana – protiv programa deda-Avrama. Program podriva i ljulja – zavera mesa, šećera i ulja! Kojeg li blama, kojeg li srama, zar da nam bakaluk sruši Avrama! Narod čiji su dom nebesa može i bez mesa! Ko jede slatko živi kratko! Ješćemo jela bez zaprške samo da Avram ne ostane bez podrške! Protiv genijalne ekonomske politike urotile su se i paprike! Dole mračne sile – babure i šilje! Zar da nam turšija program tušira!

Ratni zločinci

Ministar Klikovac kliknuo je: mi ne priznajemo Međunarodni sud za ratne zločine. A glavni Pop je pojasnio da samo božja vaga može odrediti na kojoj je strani bilo više zločinaca. Na našoj ih, uostalom, nije ni bilo, osim pojedinaca koji su »prolupali«, objasnio je momak iz garde »oslobodilaca«. Historik Veselin objasnio je da za ratne zločine treba suditi mrske Tevtonce koji su vukli sve konce! Mlade televizijske novinarke pitaju snishodljivo neke momke: »Oprostite i izvinite, ali vas su, kako da kažem, neki svetski mediji, stavili na listu, vrlo mi je nezgodno, potencijalnih, kako da se izrazim, ovaj, ratnih...« A glatko izbrijani momci odgovaraju: »Ne, mi nismo zločinci, mi smo patrioti! Srbima zločin nije svojstven, Srb nije samo junak nego je i čojstven!« Srbi ni u kom slučaju ne mogu biti zločinci, oni su sveti ratnici, ratnici u službi srpskog državotvornog nagona. Državotvornost je srpska stihija, ugrađena u srpski genetski kôd. Ko se nađe na putu toj stihiji sam je kriv. Za žrtve planinske bujice ne možemo reći da su žrtve zločina. Sprečavati srpskog stvora da pravi državu to je kao sprečavati pčele da prave saće, mrave da prave mravinjake. A ko UBIJE Srbina u obavljanju državotvorne nužde taj je zločinac jer sprečava samu prirodu u svom poslu.

Ako i u našem žitu ima kukolja mi ćemo ga sami otrebiti. Zdravi srpski organizam sposoban je da resorbuje svoje zločince. Ako ih lepo rasporedimo (recimo: na svakih pet čistih savesti po jedan zločinac) sve će biti u najboljem redu. Popovi su spremni da učine i više: svak može da pod svojom mantijom prošvercuje na nebeskoj carinarnici i po jednog »oslobodioca«.

Baš je lepo tom Goldstounu skresao naš ministar pravde: iš odavde! Ako svet bude terao inat i pizmu i mi ćemo terati inat. Nadenućemo našim najboljim vinima ime na »Zločinac«, »Koljač«, »Etnički čistač«... I ispijaćemo naše mile zločince kao rujno vince!

Duhovna akademija

Čitamo u novinama da popovska vrhuška otvara nekakvu serbsku Duhovnu akademiju u Foči (pardon: u Srbinju). Nezvanično saznajem da će se u toj Akademiji izučavati sledeći predmeti:

ULOGA TRINITROTOLUOLA U ŠIRENJU PRAVOSLAVLJA

LJUDSKA PRAVA SRBINJSKOG SAJDŽIJE

KARTOGRAFIJA BOSNE (po Radovanu Karadžiću)

KRATKI PRAKTIKUM ETNIČKOG ČIŠĆENJA

KONAČNO REŠENJE PITANJA NESRBA (po Biljani Plavšić)

UZGOJ RIBA MLADICA U DRINI NEKRŠTENIM BRAŠNOM

UZDAJ SE U SE I U GUSLE (Koljević)

RASPAMEĆIVANJE I OPAMEĆIVANJE, strategija i taktika (general Ratko Mladić).

Republika br. 102, 16–31. oktobar 1994.

Elan mortal

Vrućica

Temu o kojoj nameravam da pišem u ovom zapisu najbolje ilustruje sledeća slika. Na Kojadinovićevoj televiziji ide emisija »S onu stranu Drine«. »Zestoko smo im uzvratili, neka se prebroje!« priča s neskrivenim hedonizmom osamnaestogodišnjaka. Preko slika sa bosanske klanice NTV-mikseri puštaju kajron-reklamu za »Uniteks-čarape« i za šoping u Solunu. NTV stoji loše, od nečega se mora živeti, a smrt je zgodan dekor.

Današnja Srbija je bez sumnje bolesna zemlja. Glavni simptom njene bolesti (bolje reći boleštine jer to preciznije odslikava anahroničnost morbidnosti u koju smo zapali) je postojana vrućica koja je zahvatila većinu njenih žitelja. Ako ste se nekad bavili posmatranjem sopstvene vrućice (mislim one prave) svakako ste zapa-

zili da nju karakteriše beskonačno ponavljanje istih opsesivnih slika i šumova. Dovoljno je uključiti bilo koju kontakt-emisiju na radiju ili televiziji pa se sresti sa istom pojavom.

Vrućica ima još jednu karakteristiku: ima običaj da se predvaja, račva – takve vrućice su posebno mučne i iscrpljujuće. Mora biti da je zato srpska vrućica tako kakofonična.

Bacil ovdašnje vrućice razmnožio se na toploj podlozi nekroumlja i nekropevanija. Nekrointelektualci i nekropojci, vrači i sveštenici smrti, uveravali su dugo ovdašnji puk da služba smrti može biti plodonosna. Očijukanje sa smrću, nekromaskarade i nekrovoajerstvo, postali su postepeno deo naše svakodnevice. Nekrostatističari su pravili ozbiljne proračune koliko će mrtvaka biti dovoljno za ostvarenje Velikog Cilja. Granice se menjaju samo ratom, šaputala je smrt svojim vernicima i to je delovalo kao poziv na maštanje i na vrhunsku kreaciju. Celu zemlju zahvatio je opaki elan, *elan mortal*.

Vrućica je danas u fazi račvanja (zovu je »tragičnim srpskim raskolom«) ali, kao što to obično biva, bolest se nikada ne deli na bolest i normalnost nego se samo komplikuje stvaranjem novog žarišta. Uistinu, došlo je samo do podele među vernicima smrti na dve sekte. Prva, koju predvodi glavni šaman smrti, htela bi da naplati dosadašnje verno službovanje kod gospodarice što ne znači da ugovor o ortaštvu neće biti produžen. Druga sekta, nekrodemokrati bi da se služba smrti nastavi jer obećava još više darova. U njihovim srcima još uvek gori neugasli elan mortal.

Izlečenje od ove opake i ogavne boleštine doći će tek sa saznanjem da služba smrti nikad ne može biti plodonosna. Smrt je beznadežno jalova.

Najgora »usluga« ovom narodu bila bi nagraditi njegov elan mortal, ostaviti ga makar i u polovičnom uverenju da se službom smrti može nešto dobiti (na ovom mestu rodoljupci i nekroljupci će kriknuti od svetskog srpskog bola). Bilo bi to samo konzerviranje bacila bolesti, stvaranje endemske boleštine. Jer bi se za koju godinu sigurno našao kliconoša koji bi ponovo uskliknuo: VIVA LA MUERTE!

Jututunska demohaha

Gazdarica je objavila novu knjigu. Na vele-promociji vele-umne knjige gazdarica je izjavila da je dane proteklih godina doživela kao jednu »veliku noć«. Pomislio bi čovek: osećajno i tankočutno stvorenje ta naša gazdarica. Ne postavlja li ona vrlo preciznu i smelu dijagnozu vladavine sopstvenog muža? Naravno, to je samo pusta sanjarija. Ona ne misli na njega; njegovo ime, uostalom, završava se sa »dan« a ne sa »noć«. Ko zna na koga ili na šta misli naša gazdarica. »Noć« je za nju verovatno samo podesna metafora. Za njene podanike, nažalost, noć i mrak nisu metafore, njima gazda i gazdarica daruju doslovnost.

Gazdaričin pulen ovih dana je izjavio da se Srbija proteklih godina »srozala u šovinizam, bedu, kriminal«. Koji li je šapkun to napravio? Na koga li cilja gazdaričin paž? Možda na mračne sile NSP, možda ni na koga, dečko naprosto koristi reči koje su u opticaju. A možda je u pitanju treća mogućnost. Možda nam gazda i gazdarica poručuju sledeće: želeli ste sitem demohaha. (Podlegli ste modi Berlinskog zida.) Da vam učinimo, ispunili smo vam želju, uveli smo demohahu.

Nadamo se da ste videli na šta to liči i kuda to vodi. *Sreća je da smo demohahu sprovodili u delo nas dvoje, inače bi bilo deset puta gore.* Setite se kako je bilo u sistemu komuhaha i izvucite odgovarajući zaključak. Mi smo tu da udovoljimo vašoj želji. Dakle? Guknite? Viknite na sav glas: komuhaha je bolja od demohahe! Komuhaha – dobra, demohaha – loša, komuhaha – dobra, demohaha – loša!

Elan natal

Srbija ima velikih problema sa odnosom natalitet–mortalitet i to je posebno zabrinulo nacionaldemokrate. Video sam ovih dana u Ulici Narodnog fronta jednog medijskog nacionalistu kako se vrlo nervozno šetka. Njegove muke opisao sam u sledećoj pjesanci:

*Srbiji su potrebni vojnici
Intelektualac, velikosrb,
napravio dete
samom sebi
(neženja zakleti je on),
sad traži neku nezaposlenu ženu
da mu ga rodi
(on ima posla u stranci)
živeli mali usranci,
platiće dobro,
kupovaće pelene i »Humanu«
u pauzi rada na romanu
bekerjiće se budućem soldatu
(o kako liči na tatu!)
Rum-grum – pucaće s njim iz topa
pritiskača za rukopis
o srpskoj državotvornoj žudnji.*

Republika br. 103, 1–15. novembar 1994.

Inverzije i perverzije

Uvod u srpsko pravo

Jednu zemlju najlakše je gurnuti u katastrofu ako glave njenih stanovnika napunite nekim novosklepanim »pravima«. Upravo to se dogodilo ovoj zemlji. Većina Srbalja, koje i inače ne krasi osobita sklonost ka logici, zamajava se već nekoliko godina nekim vešto konstruisanim pravima koje im je u glave ututkala gazdina radionica za izradu »srpskih prava« (uz pomoć mnogih drvenih majstora, majstora za popravku, prepravku, dogradnju i ugradnju). Diljem Srbije mogu se sresti ljudi kako se preslišavaju da li su dobro utuvili lekcije iz »Uvoda u srpsko pravo«.

»Ako Nemci imaju pravo na ujedinjenje imamo ga i mi.« »Mi imamo pravo na jedinstvenu državu, jer uvek smo imali državu, a *oni* nisu.« »Ako oni imaju pravo na odlazak iz Jugoslavije, Srbi imaju pravo na ostanak u Jugoslaviji.« »Naše je pravo prâ-pravo, naše je pravo starije, naše je pravo pravije.« Popovski pravoklepci unose u ceo galimatijas i element »božje pravde« a po njoj su, naravski, »avnojevske granice nepravedne« a »na krstu razapeti srpski narod« ima »pravo na samoopredeljenje«. Kentaurska retorika crnorizaca sklepana od slogana iz Biblije i slogana sa Dedinja izgleda da prija srpskom uhu.

Koja je funkcija gazdine radionice za izradu i utuvljivanje »prava«? Posao gazdinih pravoklepacu svodi se manje-više na pokušaj da se *osvajачki pohod* prevede u *odbrambeni rat*. Kako je izveden ovaj na izgled neizvodljiv zadatak? Konstruisanjem određenih fantomskih »prava« i njihovim ututkavanjem u narodne moždane vijuge. Zašto je potrebna ova zapetljana operacija? Zato što se *pravo uvek brani*. Zato svakoj prljavoj raboti mora prethoditi konstruisanje »prava«. Najveštiji proizvod gazdinih pravoklepacu je bez sumnje već pomenuto »pravo na ostanak u Jugoslaviji« nasuprot »njinom pravu na odlazak«. Iz njega logički sledi da Srbli ne osvajaju tuđe teritorije nego brane svoje »pravo na ostanak i opstanak«. »Oni« se otcepljuju a pošto smo mi cepljeni od otcepljenja imamo pravo da ih cepnemo iz svih oružja. Logički sledi i to da se gradovi otcepljenaca nikad ne osvajaju nego oslobađaju. Etnička čišćenja i zverstva su samo naša mala pripomoć onima koji su tražili pravo na odlazak da što lakše odu i naprave mesta onima koji ostaju. Logično, zar ne?

Ratni voajeri

Oko bosanskog rata, od samog njegovog početka, sjatila se tušta i tma profesionalnih *zaustavljača rata*. Rat, naravno, nisu zaustavili jer se još nisu složili oko definicije rata koji se tamo vodi. Proletos su dokonali da će se rat zaustaviti sam od sebe, kao što se to događalo sa kugom u srednjem veku. Najnoviji obrti bosanske ratne tragedije pokazuju da gospoda »zaustavljači rata« iz rata crpu ne samo masne zarade nego i perverzni užitak – onaj koji pruža ratni voajerizam. Izgleda da ta gospoda bosanski rat potajno doživljavaju kao filmski spektakl *in vivo*, spektakl u kojem se neki atavisti upucavaju izistinski a sve to zaustavljače košta manje od budžeta za statiste u nekom holivudskom ratnom filmu. Spektakl je, doduše, jedno vreme bio monoton jer su rutavi momci s jedne strane nezauzstavljivo išli napred sa svojom gvožđurijom. Onda su gubitnici uspešno uzvratili i interes za spektakl je skočio. »Mit o nepobedivosti jedne strane je uzdrman«, trljaju ruke ratni zaustavljači. Šta li će se ispiliti iz povređene sujete stihokleparatovođe i povređene sujete generala kosmatih momaka? Verovatno se već uveliko sklapaju i opklade. »Statisti« za to vreme jurišaju i padaju (zgodan materijal za obuku statista za neki budući film). Rat će, poručuje jedan od zaustavljača, zaustaviti možda dolazeća zima.

Pregovarači

Gazda u svom timu ima jednog poznatog profesora formalne logike. Opozicija je modernija: u njenom timu je jedan stručnjak za matematičku logiku. Povodom

najnovijih s-h pregovora taj sofisticirani logičar izjavljuje: »Pregovori su korisni makar bili i bezuspešni«.

Živeo pregovarački larpurlartizam!

Ili, što bi rekao narod: živeo Todor! (Živ mi Todor da se ne čini govor!)

Todor (koji se u aktuelnoj priči zove malo drugačije) ostaće »živ« sve dok se »čini govor« koji ne donosi nikakve rezultate jer su, kako veli njegov opunomoćeni pregovarač, »stajališta ostala nepromenjena«. Stajališta će uvek ostati nepromenjena, valja menjati one koji stoje na stajalištima. »Todoru« je važno da se »pregovara« i da se ostvaruju »mali pomaci« u – ničemu. Njemu je važno da se ništa ne menja i da vreme curi, a što je narodu vreme iscurilo – nikom ništa.

Crkveni katastar

Mal-malo pa naši popovi osveštaju temelje nekog novog »božjeg doma«. Da je to u skladu sa prirastom broja verujućih bilo bi to, i pored opšte nemaštine, bar donekle razumljivo. Bilo bi to u skladu sa Šantićevim stihovima »I jeca zvone bono / ubogi moli se puk«. Nevolja je u tome što naši popovi neimarske poduhvate preduzimaju najčešće u mestima u kojima su srušene bogomolje inoverujućih, u mestima koja je opustošila epidemija etničkih čišćenja i mestima koja su doživela »pošast« preimenovanja.

Dugo mi nije bila jasna ova popovska neimarska revnost na gladan narodni stomak. Onda sam shvatio da popovsko graditeljstvo ima katastarsku funkciju, funkciju obeležavanja onog što je sada »naše«. Novo narodno graditeljstvo nije moglo imati tu funkciju – gastarbajteri su doneli isti stil alpsko-švajcarskih kuća i u Šumadiju i u Bosnu i u slavonske ravnice. Promena imena mesta takođe je nepouzdana. Broj imena koja se mogu konstruisati iz osnove »srb« (Srbinje, Srbovo, Srbislavci itsl.) ipak je ograničen, a postupak sa dodavanjem prideva »srpski« ispred imena naselja daje monotone rezultate. Arhitektonski oblici »božjih domova« su ipak najbolji označitelj onog što je »sada naše«, zaključili su popovi. I zato crkveno-geodetska uprava vaskolikog srpstva šljaka li, šljaka.

Republika br. 104, 16–30. novembar 1994.

Krvavi vodvilj

ili

Fragmenti o nebeskoj tuposti

Ono što se ovih maglenih dana događalo na rubovima »zapadnih srpskih zemalja« ne može se okrstiti drugačije nego kao krvavi vodvilj. Oko naslova za taj vodvilj moglo bi biti spora, moj lični predlog je »Mirotvorno osvajanje novih teritorija«.

Odnosi »dramatis persona« u tom vodvilju i njihove strategije zapetljani su i zamaskirani kao u najboljim delima ovog žanra. Odnosi glavnog junaka (sizerena-mirotvorca) i njegovih vazala obuhvataju celu gamu simpatija i antipatija (za unutrašnju i spoljašnju upotrebu), ali svi se oni slažu u jednom: Kartaginu treba uništiti.

Slušam na radiju jednog mladog besprizornika. »Najviše volim«, veli on, »da se nekom finom gospodinu umilim, da mu se podvučem pod kožu, i da mu onda sve ćapnem«. Između sitnih i krupnih besprizornika (i beskrupuloznika) u ovoj zemlji nema razlike.

Pre godinu dana pisao sam u jednom tekstu da je osnovna odlika zavojevačke tiranide njena morbidna *težnja ka savršenstvu* i da se ona neće zaustaviti dok tu težnju ne zadovolji.

Manijakalnom osećanju kartografskog savršenstva budućih »Ujedinjenih Srpskih Zemalja« uvek će smetati postojanje tzv. bihačkog džepa i drugih »enklava« (sutra možda i još štošta). Krvavi vodvilji puni prerusavanja i laži pratiće verovatno još dugo utaženje te morbidne žudnje.

Kad »branitelji ognjišta« počnu da napreduju, u Beogradu nastaje stanje opšte tuposti. Kad bismo imali vojsku koja bi svakog dana, od sada pa do večnosti, nekud napredovala, približili bismo se rajskom idealu večne tuposti.

Danima ostrvljeni generali i njihovi seizi »objašnjavaju« ovom narodu: »velikodušno smo im ostavili 26,2 posto prostora« a oni nisu zadovoljni našom velikodušnošću. »Povratićemo izgubljene (čitaj: ranije osvojene pa izgubljene) teritorije i za kaznu ćemo osvojiti nove!« Usred Beograda izaslanik tih istih ratnih goropadnika klikće: sve ćemo ih pobiti i pomlatiti, da im više ne padne na pamet da dignu glavu! Reči »osvojiti« i »pobiti« u tupim glavama odzvanjaju kao rajska muzika.

Danima se vazali velikog nam mirotvorca čas hvale svojim uskočkim podvizima (za nas ovde se hvale), čas ih demantuju (za svet). A svima poručuju: ko nam šta može! Sila boga ne moli!

Demantiji su priča za sebe.

Ono čega se normalan čovek stidi bestidnik jednostavno demantuje.

U demantijima koji se odašilju iz svih krajeva vaskolikog srpstva za svakog ima ponešto.

Za ljubitelje teorija o svetskoj zaveri tu se uvek nađe nova sveža hrana o stradanju srpskog naroda na pravdi boga.

Oni manje lakoverni u njima nalaze nežnu brigu tatice prema zapuštenoj dečici koja ponekad prekardaše, ali naša deca su naša deca.

Cinici u gazdinim demantijima nalaze nove životodavne sokove za svoj cinizam. Ma ko im klacka kosti!

I ne manje važno: demantiji su upućeni i na adresu protivnika »mudre politike« mudrog nam vođstva. Njima se poručuje: čik kažite da lažemo – odmah ste viđeni kao izdajnici roda svog!

Jedna budala je nepodnošljiva, trojica udruženih budala postaju već izvor tragedije.

Uloga svetskih diplomatskih budala u aktuelnom krvavom vodvilju bila je ogromna. Kad su diplomatski nadgornjivači iz Moskve, Pariza i Londona počeli svoju igru diplomatskog tenisa i apstraktnu, ispraznu igru »interesa«, koja krajem dvadesetog veka ima odlike velikodržavne onanije, to je bio signal ratovođama i ludacima da krenu na posao. Najnovija klanica u Bosni (sa n-hiljada mrtvih) valja da bude zabeležena ne u istoriji ratovanja već njome treba da se pozabave semiolozi i teoretičari informacija.

Krvavi vodvilj ne bi bio to što jeste kad ga ne bi pratile smešno-neutešne jadikovke. Hor dežurnih patriota već zapeva:

Svet je, ah, tako nepravedan!

On neće da prizna rezultate građanskog rata!

Svet uopšte nema smisla za kartografsku estetiku! Na šta će ličiti Ujedinjene Srpske Zemlje sa tim »bihaćkim džepom« između RS i RSK? Pogledajte mapu – to je čisto ruglo!

Svet ruši naše mirotvorne napore koji imaju vid mirotvornog osvajanja!

Osudujemo neopravdane i neosnovane, nezaslužene i ničim izazvane bombe!

U kasetnim bombama bile su samo kasete sa mirotvornom muzikom!

Oni su mogli da bacaju svoje napalme na vijetnamske palme, a nama ne daju da bacamo naše napalme na Muje i Alme!

Mi smo napalmima hteli samo da ogrejemo civilno stanovništvo!

Nas muči zimomora, zato nam je potrebno parče mora!

Ne treba se uzdati u Ruse nego samo u se i u gusle!

Englezi i Francuzi su stare varalice!

Svet neće da razume našu težnju ka savršenstvu kartografskih oblika u čemu se ogleda umetnička, estetska vokacija srpskog naroda. Šta radi ta ministarka za umetnost i kulturu? Zašto ne širi istinu o toj našoj vokaciji po svetu?

Dani postidujućeg trijumfa

Emisari

Dva zapadna emisara, g. Žipon i g. Tvrđić, posetila su velikog nam mirotvorca. »Došli smo«, rekoše mu, »da vam predočimo naš doterani mirovni plan«. »Trla baba plan!«, promrsio je domaćin. »I šta ste dokonali, dokonjaci jedni?«, upitao je šeretski. »Došli smo do jednodušnog zaključka da u Bosni ne može biti rešenja na bojnopolju!« »Kako za koga, kako za koga«, rekao je za se veliki mirotvorac. »Došli smo do zaključka da u zaustavljanju rata ne mogu biti od koristi nikakvi naši napadi vazdušni!«, rekao je g. Tvrđić. »U tom smo zdušni!«, rekao je g. Žipon. »To je vrlo tvrd stav, g. Tvrđiću«, rekao je veliki nam pregovarač. »Šta ću, tako mi ime nalaže«, rekao je g. Tvrđić. »Može li malo mekše?«, upitao je veliki vođa. »Jok, bogumi!«, rekao je g. Tvrđić. »Vi ste jedina naša nada da se zaustavi rat«, rekao je g. Žipon. »Opet jedan tvrd stav!«, rekao je domaćin. »Ali, ja to cenim. Videću šta mogu da učinim za vas! Obećavam vam: rat će dobiti po njušci! Pokazaću ja tom ratu! Ima odma' da eskalira mir!«

»Koje li hrabrosti, koje li mudrosti«, ciknuli su složno g. Žipon i g. Tvrđić. »Morate mi obećati«, dodao je veliki miroljub, »jednu stvar. Bilo šta da se bude događalo vi samo ponavljajte – u Bosni nema vojnog rešenja. Nema ga i neće ga ni biti«. »Obećavamo!«, potvrdili su emisari. »Vi ste naša jedina nada!«, ponovio je g. Žipon. »Zato vam dajemo 'carte blanche'!«

»Šta mi dajete? La Manš? Interesantna ponuda«, rekao je domaćin. »Ne, nego 'carte blanche' što u prevodu znači 'bela karta'«, pojasnio je g. Tvrđić. »Prihvatam ako je to *bela geografska karta* u koju ja treba da ucrtam granice!«, rekao je veliki mirotvorac.

»Koje li hrabrosti, koje li državničke mudrosti!«, rekli su g. Tvrđić i g. Žipon.

»Sve smo utanačili, gospodo!«, rekao je veliki Mirotvorac. »Imaćete mir! Ima sve da se puši od mira! Mir ima da grokne iz svih oruđa i oružja! Svi gradovi ima da se raspamete od mira!«

»Vi ste naša jedina nada!«, ponovio je g. Žipon. »Pregovori su bili vrlo teški!«, konstatovao je domaćin. »Šta ćete, takav nam je posao!«, rekao je tvrdokorni g. Tvrđić naklonivši se.

Cinizam fantoma

Diplomate i profesionalni zaustavljači rata sa Zapada su, navraćajući u Beograd, kod našeg Gazde naučili jedan novi zanat – zanat dobrovoljnog samozaglupljivanja.

»Mi ne treba da se mešamo i uplićemo, mi moramo da ostanemo nepristrasni, da insistiramo na rešenju za zelenim stolom, mi moramo da navedemo sukobljene strane da se same dogovore o rešenju svojih problema«, ponavljaju sada svi u horu.

Vrhunski oblik cinizma je cinizam nepristrasnosti. Jer, kakav može biti dogovor između beskrupuloznog napadača i žrtve? Onaj da je »Bosna srpska kao što je

Moskva ruska«? Ako žrtva ne pristane na takav dogovor nepristrasni cinik će joj savetovati: »Budi realista, uvažavaj faktičko stanje i odnos snaga!«

Cinizam nepristrasnosti je kao i svaki drugi cinizam oblik bekstva od stvarnosti, oblik bekstva od suočavanja sa zlom. A bekstvo od suočavanja sa zlom ima za posledicu to da begunca postepeno pretvara u fantoma. Zato je susret u Budimpešti – udaljenoj samo par stotina kilometara od bosanskog rugla – ličio na skup fantoma koji utočište traže u ispraznim i apstraktnim samozaglupljujućim shemama.

»Dobre vibracije«

Daleko je lakše – uči nas savremena istorija – smisliti i izvesti neki projekat dobra nego imati viziju zla, tačnije: viziju progresije zla.

Zlo je saprofit koji svoje sokove crpi iz snebivljivosti i neverice onih koji bi trebalo da ga zaustave. »Pa neće valjda.« Ova rečenica je micelijum zla. Ne da ono neće valjda, nego 'oće i te kako!

Kada zlo izdžiklja kratkovidi pragmatičari obično kažu: lokalizovaćemo zlo, nećemo mu dopustiti da se širi. A ono i ograđeno nastavlja da se širi, da šalje svoje vibracije »na sve strane ove zemlje« kao što kaže popularna šansona.

U svetu se danas već govori o »razmeni teritorija« i »preseljenju stanovništva« kao o sasvim, sasvim običnim stvarima. Njihova »jedina nada« govori o »finom teritorijalnom podešavanju«. Da se istopiš od finoće i miline!

Male fašiste treba zadržati u njihovim malim atarima, a tamo im se može dozvoliti i osećanje trijumfa, smatraju zapadni pragmatičari.

Nema toliko malog i toliko smešnog fašizma koji ne može da indukuje onaj golemi. Fašizam je, verovatno, u svojoj osnovi, osobeni odnos pojedinaca prema moći. Po svom odnosu prema moći ovdašnji vođica je školski primer arhifašiste. Svaki arhifašista dokopavši se moći želi da je iskoristi *bez ostatka*, da isproba i iskuša sve njene skrivene mogućnosti. Rat? Zašto da ne, to je divna mogućnost koju moć pruža. Prekrajanje mapa? Preseljavanje stanovništva? Rušenje gradova? Kakvi uzbudljivi prizori! Arhifašista će se uvek igrati do kraja sa svojom igračkom znajući da ona, u svojim skrivenim zupčanicima, nudi i mogućnost oprosta za počinjeno. Neostvoreni fašisti diljem sveta verovatno već žudno upijaju vibracije koje im stižu odavde.

Naplata srbarine

Zakoni tlapnje

Srbi, većinom, u devedeset petu ulaze kao zarobljenici jedne tlapnje, učesnici iste nemušte graje. Često se pitam: zar je moguće da se u ovoj zemlji nije našlo dovoljno ljudi kojima je cela rabota od početka bila sumnjiva? Nažalost, u Srbiji postoji čudan običaj da se sumnjivost neke rabote nastoji popraviti ulaganjem dodatnog intelektualnog napora da se sumnjiva rabota sebi i okolini učini uverljivijom. Svaka nezgrapna budalaština ima lepe izgleda da dobije svoje popravljjače i do-terivače. Kolektivno stvaralaštvo još uvek je u procvatu. Zanimljiv smo narod, nema spora.

Širenje srpske tlapnje najsažetije se dá predstaviti uz pomoć sledeće alegorijske skice. U nekom kafanskom budžaku neki pijani Srb je ispričao kako je u jednom jezeru video Grdosiju koja je na glavi imala Dušanovu krunu. Uskoro su se pojavili i brojni drugi »vidioci« koji su potvrdili njegovu priču. No, sve je u početku delovalo bezazleno i bezopasno. Ključni trenutak za širenje tlapnje dogodio se onda kad su kafanski vidioci dobili svog prvog učenog oponenta. Paradoksalno? Samo na izgled. Učenjak je, naime, ustvrdio da opis Grdosije iz jezera nije tačan, Dušanova kruna je, neizostavno tu, ali Grdosija je znatno veća i na grudima ima pet zlatnih slova: SSUJD. Jedan pesnik se sutradan zakleo kako je na trбуhu Grdosije video ispisan distih: »Ustala sam sa jezerskog dna, ja sam ostvarenje šestvekovnog sna«. A jedan akademik je potvrdio da je svojim ušima čuo kako se Grdosija oglasila moćnom glasurinom: SRBITE SE SRBI! Ludilo se »primilo«, više nije imalo granica.

Prvi izvod iz alegorije o Grdosiji: ovdašnja elita je prihvatila i razgranala naklapanja pijanog i mahnitog ološa umesto da ih u začetku ismeje ili bar ostavi u njim budžacima.

Drugi izvod: ono što nekoj tlapnji daje uverljivost i dugovečnost nije jedinstvena vera u nju, već su to brojne varijacije i verzije iste tlapnje.

Treći izvod: kad neka tlapnja uhvati maha potreban je veliki »kopernikanski zahvat« da se ona raščini.

Srbarina

Udruženje književnika Srbije postalo je, poslednjih godina, rasadnik patriotskih snaga i semenište tzv. srpske sloge. »Srpska sloga« je izgledala ostvarena, ali postoje neki ideali čije ostvarenje u sebi sadrži klicu njihove smrti. To je najbolje pokazala nedavna Skupština udruženja srbopisaca. Ako smo svi Srbislavići, Branisrbići i Srbisimusi moraju se *za sve* naći časti i počasti. (Virtualna glavna tačka pomenute Skupštine glasila je: kako i od koga naplatiti srbarinu?)

Pošto se zasluge za »srpsku slogu« i razne druge srbarine mogu naplatiti samo od Srba – od slavne srpske sloge očito neće ostati ništa. Pisci Branisrbići moraće da dođu do čudnog zaključka da zasluge u borbi »protiv postradanja srpskog naroda« mogu naplatiti samo ako neki deo tog naroda doživi još malo postradanja (bude još jednom opljačkan). Kalambur do kalambura. Ali, kako može biti drugačije ako se fantomske zasluge pokušaju naplatiti u opipljivim dobrima? Jedin-stvena u sejanju laži, sejanju magle i zavodenju sopstvenog naroda, ova mračna bratija će se još dugo međusobno izjedati u otimanju oko plena laži.

Mračnjaci – protiv mraka

Skлонost prema ofucanim metaforama krasi, izgleda, jednako i vladajuću kama-rilu i naci-demokrate. Elektroprivredni mrak naci-demokrate je inspirisao za metafore o »političkom mraku« i »informacijskom mraku«. I svi nam sad uglas obećavaju kako će nam uskoro »sinuti svetlost« i zazoriti zora (Zoranova, Vojina ili nečija druga). Naci-demokrati se prave da ne shvataju da je »informacijski mrak« glavnom Gazdi potreban da u njemu sakrije posledice gesla »Dok jednom narodu ne omrkne drugom ne svane«. A to geslo su ispovedali i ispovedaju i Ga-zda i njegovi navodni demokratski oponenti. Naci-demokrati veruju da se može biti mrakonosan prema drugim narodima a svetlonosan – prema sopstvenom narodu, da se može biti fašista u Bosni a demokrata u Srbiji. Nažalost, ista količina crne i bele boje pomešane – daju kao rezultat crnu boju. Svejedno, naci-demokrati obećavaju da će nam uskoro sinuti. Ne kažu nam, doduše, da li će luč (ili luču) svetlosti zapaliti na Palama, gde, znamo, imaju iskustvo od hiljadu dana u veštini tuljenja svetla u jednom gradu.

Zaverolozi

Slušam, pred Novu godinu, na državnom radiju velikog zaverologa Kalajića (sa dvojicom naprednih učenika). Po njima, mračna zavera protiv jednog od četiri izabrana, nebeska naroda u punom je zamahu. Glavni domaći zatočnici antisrpske zavere su, naravno, Građanski savez, Beogradski krug i Soroševi stipendisti. Uskoro će to biti oblaci, vetrovi i ptice jer bez pitanja prelaze granice, a Srbija treba da bude samodovoljna u svojim međama.

Glupost se plaši prostora. Na otvorenim prostranstvima moglo bi doći do njenog rastura i razblaženja. A ona želi da ostane koncentrovana, kao sozgajz. Glupost se oseća sigurnom i plodonosnom samo ako je oivičena dubokim rekama i visokim planinskim vencima. Prirodna ograničenost voli »prirodne granice«.

Glupost se plaši humora.

G. Kalajić je, navodno, pronašao jedan priručnik glavnih antisrpskih konspiratora u kojem se vrlo potuljeno preporučuje izvođačima zavereničkih radova da sami izmišljaju i šire pošalice na račun postojanja svetske antisrpske zavere kako bi smanjili budnost žrtava. Opaka, sofisticirana tehnologija zavere. Zato utuvite: ako se smežete Kalajiću i sličnima – vi radite protiv sopstvenog naroda. U Kalajićevoj sebidovoljnoj Srbiji svi na licima moraju imati kalajne maske samrtničke ozbiljnosti. Vrag je, izgleda, zaista odneo šalu!

Oksimoroni i moroni

Snaga zlobe

Često se govori i piše o navodnoj iracionalnosti pojedinih poteza dedinjskog samodržca, o tome kako on, kao, često dela »u korist sopstvene štete«. »Slučaj Borba«, po raširenom mišljenju, primer je jednog od takvih poteza. Ovde, međutim, kao i u svim sličnim razumnim tumačenjima, imamo posla sa potcenjenom snagom čiste zlobe i neshvaćenom funkcijom larpurlartizma sile. Iza navodnih iracionalnih poteza dedinjske kancelarije krije se ritualna veza između moćnika i njegovih poklonika. Ne poklonika iz prvih redova, kakve svaki dan srećemo na ekranima i po novinama, nego poklonika iz one nepregledne anonimne mase poklonstva-radi-poklonstva. Larpurlartizam sile upućen je larpurlartizmu poklonstva.

Priča mi prijateljica, novinarka koja na golomrazici prodaje *Borbu*, kako se ofucana, polugladna »slobistkinja« naslađuje njenim duvanjem u promrzle prste: »Ne da vam Sloba u trafike! Isterao vas na mraz! Pokvarenjak jedan! Može mu se!«

Moramo imati u vidu da vođa personifikuje tajne, potisnute maštarije osujećenog ološa. Još više: vođa je izraz njihove osvete za osujećenost mada je, u stvari, u mnogo čemu, izvor njihove osujećenosti. Saznanje da je boljima od njih – gore (ili isto tako loše) mnogim ljudima pruža neskriveno zadovoljstvo. Slobodan Milošević ne može ološu koji ga sledi pružiti nikakva opipljiva, ovozemaljska uzdarja, ali mu, s vremena na vreme, mora odaslati »pakete sile« koji će mu poslužiti kao hrana za zluradost. On instinktom silnika oseća da se njegova moć drži ne samo na kasti plaćenih pera i plaćenih batina, nego, možda još i više, na tajnom odnosu sila-nemoć. Ideal nekadašnjeg Deposa da će koncentracijom »mladosti, lepote i pameti Srbije« izazvati preokret, verovatno nije uspeo upravo zbog pomenutog potcenjivanja snage zlobe. Osujećeni i zaglupljeni, nesvesni izvora svoje osujećenosti, sa zazorom gledaju na družine koje se pozivaju na svoju »sposobnost i pamet«. U takvim družinama oni ne vide šanse za sebe. Njihova pobeda ne donosi im ništa (u društvu sposobnih nemaju šta da traže) a njihov poraz daje im bar malo naslade zluradosti.

Zima našeg prilagođavanja

Novinarka omladinskog radija priča kako među mladima politika više nije IN nego je sasvim, sasvim OUT.

Da li je u toku proces našeg prilagođavanja na rugobu u kojoj živimo?

Proces učvršćivanja nekog režima ne dolazi sa povećanjem broja njegovih poklonika u odnosu na broj njegovih protivnika već sa uspostavljanjem masovne indiferentnosti prema njemu. Osetljivost na laž izgleda da se polako topi i da će se sve više topiti. Ovde, uostalom, postoji duga tradicija dobrosusedskih odnosa sa lažima. Laži-nauka, laži-istorija i laži-umetnost doživće svoj procvat. I opšte prihvatanje. Doduše, i to prihvatanje biće samo ritualno, dakle lažno. Sistem laži biće recipročan i totalan.

Izaći će dvadeset šest tomova dnevnika dr Mire Marković. Dobitnici uglednih nagrada biće obavezno mladi. Svake godine u zemlju će se vraćati mnogi egzilanti – naročito oni koji nisu ni odlazili. Broj onih koji tečno govore i lepo pišu ni o čemu svakog dana će se povećavati. Novine će se kupovati zbog bioskopskog repertoara, televizijskog programa, važnih telefona i oglasa. Ono što se čita u novinama uvek je u srazmeri sa porazom naroda.

U novinama se neće pojavljivati izraz »aktuelna vlast« jer on osobito nervira Gazdaricu. (»Aktuelno« po njoj znači nešto efemerno, privremeno. Upotrebljavaće se izraz »naša vlast« jer bi izraz »večna vlast« ipak bio malo napadan.)

Na sceni će biti (a već su i danas) pisci koji poseduju dar opservacije koja ne primećuje ruglo i njihova dela čija dubina neće imati veze sa ponorom.

Vlast će se prihvatati kao meteorološka datost. Ili, još tačnije, kao nekakva stenčuga na putu ili kabasti orman koji je neko ostavio na stepeništu – svi će se uginjati da se nekako provuku ali biće zadovoljni što nekakav prolaz ipak postoji. Život će teći dalje jer se i u pustinjama zapati neki oblik života.

Boris Grozni

Jeljcin je izjavio da neće da razgovara sa Dudajevom jer je »Dudajev kriv za genocid nad sopstvenim narodom!« Oksimoron godine. Pravo je čudo da se ovdašnji »terminatori« nisu setili da sličnu shemu primene u odnosu na Bosnu. Pravili su neke slične instalacije (»muslimansko vođstvo vodi svoj narod u propast«) ali nije to to. Jeljcin je pogodio u metu, možda zato što je bliže Kobinim istočnicima.

Boris Grozni je autor još jednog bisera: »Ruska policija će u Groznom štititi čečenski narod!« (Cečenci se već raduju i neizmerno su srećni – njihov svetac zaštitnik je – Borja Jeljcin!)

Ni mi, ipak, ne ustupamo pred baćuškama kad su u pitanju oksimoroni. *Novosti*, list koji je najostrvljenije huškao na »istragu poturica« – dodeljuje nagradu koja nosi ime Meše Selimovića. A novinarka Radija B-92, bez trunke ironije, čita vest da je »Nikola Koljević razgovarao o obnovi Sarajeva«. Rušitelj–obnovitelj, sve u jednom liku.

Lako je praviti i sprovoditi u delo slične oksimorone kad za publiku imaš – morone.

Republika br. 109–110, 1–28. februar 1995.

Utuljeni instinkti

Kakav sam bio, a?

Drž ne daj zaposednuto i opkoračeno – tako, otprilike, glase reči pesme koju glasno ili u sebi pevaju sve starešine i glavešine vaskolikog srpstva. Jedan od Koštunićinih »nacionalnih radenika« poručuje nam ovih dana da »država sovjeta«

nije bila priznata nekoliko decenija, ergo, samo je pitanje vremena da se zaposednuto i opkoračeno i formalno »stopi« sa »maticom«.

Zapanjujuće je koliko činovnici iz tzv. svetske zajednice ne mogu da shvate pravu prirodu ovdašnjeg samodršca, koliko uzimaju za ozbiljno ono što je samo drugačiji izraz osionosti. Kao plod njihove površnosti (ili želje da budu prevareni) nastala je budalaština o tzv. mirovnom zaokretu g. Miloševića, o njegovom odustajanju od »sna o Velikoj Srbiji« (zbog tereta sankcija). Ali, stvari su mnogo jednostavnije. Kad jedan potpaljivač rata govori o svojoj »kontinuiranoj i doslednoj mirovnoj politici« onda je to samo iskaz despotske sprdnje sa činjenicama – tako je kako ja kažem makar sto puta bilo suprotno. Kada on traži »ravnopravnu poziciju u pregovorima« on, u stvari, zahteva da mu se prizna status ravnopravnog moćnika. A kada, kao ovih dana, poruči da je »ukidanje sankcija prvi korak iliti nužan preduslov mira« i da njegova »mirovnoprincipijelnost nije predmet trgovine«, to ne treba shvatiti drugačije nego kao bahate replike upućene pre svega ovdašnjem gledalištu. Kakav sam bio, a? Strašan, straobalan.

Opsadarina

Jedan Karadžićev doglavlak uslovio je prolazak humanitarnih konvoja za Sarajevo zadržavanjem polovine svake pošiljke za »srpsku stranu«. U sveopštu istoriju beščašća ovim je uveden novi pojam – opsadarina. U opsadenom Bihaću, javljaju svetske agencije, ljudi već umiru od gladi a kladuški vazal paljanskih gospodara traži takođe polovinu svakog humanitarnog tovara za sebe – za preprodaju, naravno. Patriotski mediji u Beogradu javljaju kako su »nevernici« na prevaru zauzeli mesto Klokot (na koje je junačina Manojlo bio stavio lokot). Ne javljaju da je Klokot glavni izvor vode za opsadeni grad. Moderni urbanisti pali su na ispitu – gradove na Balkanu ne treba graditi bez arterskih i rimskih bunara. Poslednja u nizu sličnih grozomornih vesti glasi da je u jednom azilu kraj Fojnice od gladi umrlo – 400 retardirane dece. Zašto? Zato što se nova država mora odslikati i u glagolu *zadržati* (zadržati prolaz konvoja sa hranom, lekovima itd.). Nema dovoljno postidujuće prednosti koju ološ neće bez stida demonstrirati.

Postaje mi jasno zašto je za ološ DRŽAVA sveta reč. »Imati državu« za njega znači imati moć da se drže pod kontrolom svi oblici života i kretanja. Iz »države« logički slede »držanje« (u zatvoru ili pod prismotrom) i zadržavanje (humanitarnih konvoja, na primer) i državina (nad kućama, imanjima, fabrikama, rudnicima). Iz države slede mostarina, putarina, skelarina, tunelarina, pijačarina, šumarina, kokoškarina, psetarina i, zašto da ne, vodarina i vazdušarina...

Umiruća retardirana deca su golim instinktom gladne ptice mogla da shvate pravu prirodu naših državotvoraca i njihovih božanskih ovlašćenja da drže konce održanja nečijeg života. I nama ovde samo goli instinkti trebalo bi da budu dovoljni da shvatimo svu monstruoznost jednog poretka i njegovih sumanutih projekata. Ali, opšta sumanutost prekrila je i instinkte.

O ratnim zločincima, opet

Hjuston je u »Džungli na asfaltu« utvrdio da je »zločin samo izopačeni oblik ljudskog rada«. Da li su ratni zločini samo izopačeni oblik »nacionalnog rada«?

Za patriotske i umereno patriotske (dakle gotovo sve) medije u Srbiji ratni zločini su samo prateći, sporedni oblik svakog, pogotovo »građanskog« rata. Zato su svi, na vest o podizanju dvadesetak optužnica za zločine u Omarskoj, uglas graknuli: optuženi su opet *samo* Srbi. »Nezavisni« Studio B je svoje patriotsko zgražanje formulisao rečima »Kadija te tuži...« Kada se pođe od gorepomenutog, široko rasprostranjenog shvatanja »ratnih zločina« kao uzgrednih pratilaca rata sve to može izgledati opravdano. Međutim, u Miloševićevoj bosanskoj konkvisti zločin je verovatno bio *primarni a ne izopačeni oblik nacionalnog rada*. Zločin je bio u svakoj pori namere da se raskomada i podeli Bosna. »Leopardove šare« nisu se mogle ispremeštati – bez noža i krvi. Bosna se nije mogla podeliti *in vivo*, mogla se podeliti *samo in morto*. Sa mortus-pijananim izvođačima i mortualistički opsednutim naredbodavcima.

Ako svet želi prestanak rata...

Sa Dedinja i sa Pala često se odašilje pogodbeni rečenica: »Ako svet želi prestanak rata...« Drugi deo ove pogodbene rečenice ispunjava se različitim sadržajima, već prema potrebi i prilici. (»Onda će napraviti mape koje odgovaraju celini srpskog bića«, »onda će ravnopravno tretirati zaraćene strane«, »onda će ukinuti sankcije« itsl.)

Ono što je, međutim, bitno u pomenutoj rečenici jeste to da gospodari naših sudbina računaju na nekakvu bolećivost sveta i nezdravu njegovu osetljivost prema ratu i ubijanju. Svet je, zar ne, nekakvo mekušno, slabotinjsko, sentimentalno, degenerisano društvo kojem kratka i odsečna reč RAT para uši i izaziva probavne smetnje. Za Srbe je, je l' da, rat obična stvar, prirodno stanje. Što se Srba tiče rat ne mora nikad ni da prestane. (Rata ima i na nebu, reče nedavno glavni Pop.) Srbi će učiniti svetu i izbaviti ga od gastro-smetnji, ali moraju dobiti uzdarje. »Imamo 17 novih oružja!«, klikće deli-Radovan. »Srbi se neće smiriti dok se ne ujedine!« Balkanske delije računaju sa našim životima kao sastavnim, podrazumevajućim delovima svog mačizma i nebeskog ratoborstva. Podaci o odzivu mladića na regrutacije i rezervista na vojne vežbe govore, međutim, suprotno.

Republika br. 111, 1–15. mart 1995.

Normalnost ludila

Tražili ste – gledajte!

Profesionalni »zaustavljači rata« iz »svetske zajednice« rastrčali su se poslednjih nedelja pokušavajući da spreče izbijanje novog, kako kažu, »velikog rata« na Balkanu. U toj uzmuvanosti ne pada im na pamet ništa suvislo, ali to nije najgore. Gore od toga je to što oni već samim širenjem medijske atmosfere »dolazećeg velikog rata« ukidaju i poslednje skrupule i kočnice kod ovdašnjih ratoljubaca i ra-

tovođa. Ovi se već osećaju kao glavni glumci u velikoj predstavi čija je premijera zakazana. A tu predstavu svet, dvosmisleno, i želi i ne želi da vidi. Svet se ponaša kao dete koje šakom zaklanja oči pred strašnim prizorima, a onda – viri kroz raširene prste.

»Zaustavljači rata« postali su, izgleda, laki plen velikodrenovskih stereotipa o Srbima kao ratnim dobitnicima. Ne treba čačkati beogradskog velikog kana, šapuću oni. Moglo bi doći i do otvaranja južnog fronta! Ono o čemu kan sa Dedinja samo sanjari i romori, diplomatski kadar sa Zapada glasno zbori. Imenovano postaje manje strašno. U horor-filmovima najstrašniji su, znamo, neodređeni, neimenovani izvori strave. Čim gledaoci ustanove da imaju posla sa vampirom ili manijakom ili kakvom drugom beštijom – dolazi do relaksacije. Međutim, zar imenovanje mogućih ludačkih postupaka bar upola ne amnestira onog od koga se oni očekuju? Ako kroz neku nedelju dođe do »velikog rata« biće to »rat à la carte«. Ili novi nastavak serije »tražili ste – gledajte«!

Konzerviranje užasa

Često se pitam: u kojoj meri oni koji su u posedu neograničene moći mogu da neke svoje privatne grozomore »ospolje« i prema njima oblikuju život celog jednog naroda?

Dugotrajni, hronični bolesnici, koji su se navikli na život sa svojom bolešću i koji su se navikli da režim bolesti smatraju normalnim stanjem, izgleda da imaju podsvesnu težnju da svemu oko sebe nametnu sličan kriterijum »normalnosti«. Kad vide čoveka koji normalno hoda njima se to čini emanacijom haosa; oni bi ga rado učinili »normalnim« tako što bi mu najpre polomili noge ili kolena a onda bi mu namestili neke proteze i u pazuha gurnuli štake. Ako neko od ovakvih ljudi postane gospodar celog jednog naroda njemu će potpaljivanje rata biti prikladno sredstvo da se razbuca nenormalna normalnost i pustopašnost okružujućeg. »Mirovni zaokret« će, potom, imati funkciju konzerviranja novostvorenog bolesnog stanja koje se njemu čini uzorom normalnosti. One kojima se ovakva »matrica ponašanja« čini izmišljenom i nestvarnom podsetiću na jednu nedavnu izjavu našeg samodršca, onu da je Vensov plan »jedan od najboljih planova koji su ikad napravljeni«. Taj plan, po opisanoj matrici ponašanja, ne treba da bude privremeno već večno rešenje jer on omogućava konzerviranje dvostruke mōre (i srpske i hrvatske) kao uzorite lepote življenja. Sam bog zna koje su nove štake i proteze u pripremi.

Oneobičavanje i obiçavanje

Ruski formalisti su smatrali da se tajna spisateljskog zanata sastoji u tzv. postupku oneobičavanja (banalnog, svakodnevnog, onog što nošeni inercijom navike ne primećujemo). Sofisticirani slugani režima došli su do zaključka da se tajna njihovog zanata najefikasnije može praktikovati suprotnim postupkom – naporom da se grozomornost našeg sadašnjeg stanja učini »nezaćudnom«, normalnom, obiçnom. Oni, u stvari, pokušavaju da sve podese tako da, kao kod Kafke, »zapanjujuće nikog ne zapanjuje«. Dobro plaćena pera, filosofi, istoriçari, komentatori i kolumnisti uglednih listova sve češće uveravaju ovaj narod da je »mirno stanje« izuzetak

od pravila, a da su rat i beda »pravilo«. Rat, beda i smrt su, po njima, osnovno agregatno stanje života. »Srbi su navikli da gledaju smrti u oči!« poručuje jedan »evandeoski« pesnik zagledan u jedan zgodan komad na sajmu antikviteta. Popovi vole da citiraju đakona Avakuma: »Srb je Hristov – raduje se smrti!« A jedan akademik i veliki planer govori cinično o neizrecivoj lakoći podnošenja teškoća koja krasi ovaj narod. Kakvi li će novi planovi nići na temelju ovog saznanja?

Miting

Nacionalisti se, na izgled, mogu nepomirljivo razlikovati. Jedni mogu da udaraju u tambure a drugi da tamburaju po udaraljka, jedni mogu da drndaju žice drugi da žicaju drndaljke – ali nacionalisti svih boja se uvek na kraju krajeva slože oko glavne pesme. Uvek nađu zajednički sloj »višeg interesa« (ili interes višeg sloja?).

Najbolje je to potvrdio gromopucateljno najavljeni i puć-otkazani miting za zaštitu slobode medija. Suprotno narodnoj poslovi da gde ima dima mora biti i vatre, kod naše naci-opozicije uvek ima samo dima. A on ima samo maskirnu funkciju. Ispostavilo se, kao i toliko puta, da je verbalna agresivnost naše naci-opozicije prema dedinjskom gospodarstvu samo osobiti izraz njene ljubavi prema njemu.

U emisiji upriličenoj povodom godišnjice 9. marta, g. Kojadinović (koji već nastupa kao neki šermetr celokupne opozicije) govori o velikim demokratskim slobodama koje *smo* »osvojili«, potom pozdravlja naše »hrabre momke na prvim linijama« i završava pokličem Velikoj Srbiji. Protiv koga bi taj mitingovao? Protiv samog sebe?

DSS na Kosovu

Kad se veliki patrioti i nacionalni radnici zapene od svog velikosrblja oni čak za borave i srpski jezik.

Plameni Srbin Voja (koji još nije vojvoda) poručuje nam nedavno sa svoje kosovske turneje: »SRBI SE NEĆE SMIRITI DOK SE NE PROSTRU S OBE STRANE DRINE!«

Ja sam već grogi.

Republika br. 112, 16–31. mart 1995.

Nacionalni buvljak

Mir, na dedinjskom

MIR. Mesecima nam u ušima zveči zlatna para na kojoj piše »mir«, a mira ni na vidiku. U dedinjskom rečniku srpskog jezika ova reč izgleda da znači nešto sasvim drugo. A možda to i nije reč već šifra, skraćenica.

Tom šifrom dedinjski Knjaz (kako ga nazva jedan banjalučki vernik) pokušava da smanji cenu jedne mahnite avanture. Zato ovu skraćenicu valja čitati kao »Mahnitaš izigrava razumnika«. Naravno, njemu ne pada na pamet da odustane od Velikog Cilja i zato ovu skraćenicu valja čitati kao »Mudrijaško ispunjavanje Rama« ili »Memorandum istrkeljisati rafinirano« ili »Mačem izvojšteno ratifikovati«. Mir je takođe šifra koja treba da dovede do ukidanja »genocidnih« sankcija i zato se ova tri slova mogu prevesti i sa »Maknuti isprečene rampe«, »Mamlazima importovati robe« ili »Mazut ispovertiti rafinerijama«. A dok je tako, prirodno je da će »MIR« značiti i »Muslimanima isparcelisati rake« i »Minobacačima ispotaje rokati«.

Siloljupci

Često se pitam: zašto je naci-talas u Srbiji u usponu umesto u opadanju? Ranije smo imali jednog Šešelja danas ih imamo tri. Zašto mnogi ljudi zaspu kao normalni, a probude se kao ratni trubači?

Deo odgovora glasi: u ovim krajevima ima mnogo siloljubaca. Siloljupci su one bezbojne i bezbrojne spodobе koje se kao mušice oko svetla okupljaju oko određenih prizora. Oni, na primer, vole da gledaju kako »pauk« podiže tuđi auto, kako buldožer ruši »divlju gradnju«, kako murija ubacuje nekog u maricu, kako šinteri love psa, kako komunalci jakim šmrkovima skidaju gnezdo gačaca sa platana na Bulevaru... Oni ne samo da vole da gledaju, nego i saučestvuju u svemu, neretko nude svoju pomoć. Ovu vrstu ljudi lako ćete zamisliti kako sa drinske obale gledaju kako »naši artiljerci« gađaju džamije, kako aplaudiraju pogocima i moljaju: »Majstore, daj mi da i ja jednom puknem!«

Ovaj karakterni tip nećete, međutim, naći samo među osujećenima i gubitnicima. Kad su nedavno ulickanog Đinđića upitali zašto i Šiptari ne bi imali pravo na konfederaciju sa svojom maticom, poput Srba iz Bosne, on je odgovorio bez uobičajene sofistike: to je pitanje odnosa snaga. (G. Đinđiću bliža je naga snaga od gole sile.)

Čarolija nadmoćne sile objašnjava ponašanje najvećeg broja Srbalja. Ta čarolija oslobađa od potrebe za lupanjem glave ko je u pravu a ko u krivu. Sa nadmoćnom silom sve je obrazloženo. »Sila boga ne moli« veli narodna poslovice upućujući na magnetičnu mogućnost prekoračenja svih kodeksa i moralnih zapovedi. Sa nadmoćnom silom sve je dozvoljeno i sve je, čini se, moguće. (Tačnost ove poslovice potvrđuje i današnji savez crnorizaca i siloljubaca.)

Previše ljudi u Srbiji sustigla je čarolija i inercija nadmoćne sile i to u času kada ta sila možda više i nije nadmoćna kao u početku. Oni su se taman oslobodili mučnog vaganja »za« i »protiv«, umesto misli u njihove glave uselio se samo šum sile zlatokrile. Podložnost inerciji sile, međutim, klica je njenog sloma – jer ta inercija oduzima vernicima sile osećanje realnosti. Iz-pobede-u-pobedu stiže se do konačnog poraza.

Ujedinitelji

Jedan bivši disk-džokej i bivši konferansije bivših opozicionih mitinga, nedeljama pomoću Radio-Indeksa ujedinjuje Srbe. Moramo se odmah ujediniti pa-kud-puklo-da-puklo. Espresso ujedinjenje! Ne časeći časa, ne treneći trena! Svet će malo

gundati, ali će progutati. Inače ćemo šansu izgutati. Ujedinjenje je vaznesenje, bogoliko rođenje. Svaka srpska duša stenje sanjajući ujedinjenje. Svesrpsko ujedinjenje je nasušna kosmička potreba.

Teoretičari stiha znaju da se reči najpre nameću svojom zvukovnom stranom a tek potom svojim značenjem. Džokej srpskog ujedinjenja-bez-obzira-i-osvrtnja izgleda da i računa na to. Šamani, vračevi i drugi mantraši upotrebljavali su u svojim začaravanjima i seansama masovne hipnoze reči bez značenja. Vrač sa »Indeksa« ide dalje, on uzima jednu reč koja ima značenje i beskrajinim ponavljanjem pretvara je u »zvečku od reči«, u reč za vračanje, mantru. Reč »ujedinjenje« slušaoce njegovog radija dovodi u šamanski trans – sve im izgleda krajnje jednostavno i lako. Ujedinjenje Matice i »njenih krajina« postaje neizrecivo lako – iako se između njih nalazi sedam reka i trideset sedam gora. U šamanskom transu ne opažaju se nakazne akcije kao što su etnička čišćenja i nakazne tvorevine zvane koridori.

Grozomorna optika

Konačni ishod onomadašnjeg »događanja naroda« jeste – da se istom narodu neprimetno dogodilo dobrovoljno ropstvo.

Srbi su zadovoljni tim ropstvom jer je u tom ropstvu trećini žitelja ove zemlje koji nisu »ići« zaista loše. Zbog te činjenice Srbi nisu spremni da primete da je i njima samima loše, lošije nego što im je ikad bilo.

Srbi nisu u stanju da primete jad svog sadašnjeg položaja zbog loših naočara koje su sami izabrali na buvljoj pijaci svog navodnog »buđenja«. Tiranija je, dakle, u Srbiji gotovo samonikla, samokalemljena. Ovdasnje ropstvo je nastalo po principu »uradi-to-sam-sebi«. Ono zato ima lepe izgleda da postane loša navika.

Aktuelno »gibanje« kosovskih Srba (koje se prilično bestidno zove »Srpski pokret otpora«) najbolje govori o tome kakva se slika dobija gledanjem kroz naočare kupljene na nacionalnom buvljaku. Vođi kosovskih Srba zaključili su da Srbima na Kosovu nije dobro zato što nesrbima nije dovoljno loše, jer su naučili da se »promecu« i, zamislite, ne samo da dišu nego čak i kuće grade«. (Slični glasovi »napaćenih Srba« čuju se i iz Sandžaka. Muslimani *kupuju* stanove od Srba koji su ih *otkupili*, jada se jedan od tamošnjih patriota. Razlika između »kupiti« i »otkupiti« je razlika između niže i više rase.)

Vreme je da se menjaju dozluci.

Republika br. 113, 1–15. april 1995.

Hirovito proleće

Zao kret

Među brojnim truizmima koji su u ophodnji u današnjoj Srbiji jedan od odvratnih je onaj o »zaokretu« u politici dedinjskog silnika. U autentičnost tog »zaokreta«

veruju, što je najplešše, i mnogi pametni i budalaštinama nesablažnjivi ljudi; veruju i pisci iz većine tzv. nezavisnih medija.

O istinitosti tog »zaokreta« može se reći: *on je istinit koliko je istinito ono čime se on u najvišim krugovima moći opravdava*. A kako se to čini? Objašnjavajući razloge zbog kojih valja prihvatiti plan tzv. Kontakt grupe gazda Milošević je više puta ponovio da to treba učiniti zbog toga što su »ostvareni ciljevi *pravedne borbe Srba u Bosni*« (»Mi smo pomagali pravednu borbu srpskog naroda u Bosni«, »Srbi u Bosni treba sada da verifikuju plodove svoje pravedne borbe«, izjavljivali su i izjavljuju Miloševićevi doglavnici). Treba li podsetiti da je vremenom pravedne borbe okršteno vreme najgroznijih zločina, etničkih čišćenja, logora, rušenja i silovanja? Zadivljujuće je s kakvom je lakoćom toliko ljudi u Srbiji i u svetu kupilo dedinjski rog za sveću. Ako je sve ono što se u Bosni zbivalo do gazdinog »zaokreta« – »pravedna borba«, kako li bi izgledao jedan mali osvajački ratić? Ako je tvrdnja o »pravednoj borbi« istinita, istinita je i tvrdnja o »zaokretu«.

A istinit je i ovaj kuplet:

*Srbi su narod vrlo sretan
vođa im je zaokretan,
zao-kretan
kao metan!*

Tumbanje stvarnosti

Na Trgu slobode miting povodom trogodišnjice rata u Bosni. Prisutnih – koliko za seme. Savest, osećaj stida, impuls protivljenja varvarstvu kao da su znaci osobe-njaštva. Za ostale Beograđane rat u Bosni je nešto kao prirodna pojava a protiv prirodnih pojava se ne može protestovati (mada su u mojim studentskim dani-ma stanari »studenjaka« izlazili na balkone i vikali »Ua, kiša!«).

Mit »srpske nesloge«, ispostavlja se, samo je para-mit. Pomenuti miting i opšti odnos prema haranju Bosne pokazuju da su Srbi dostigli ideal sloge. O »neslo-zi« se i dalje gusla, ali ceo problem se tu svodi na pitanja: *kako biti drukčije isti?* i *kako biti čopornjak a biti originalan?* Razlike između nacionalnih partija, isto tako, samo su različite forme političkog maroderstva.

Dr Mira Marković je mehaniku tumbanja stvarnosti dovela do krajnjih konsekvenci. Kad ona kaže, recimo, da su za rat u Bosni krivi nacionalisti, ovakva izjava iz njenih usta nam može delovati kao drska i bezočna. Ali, pošto Srbli i kad su najernji nacionalisti nikako ne mogu biti nacionalisti, ova izjava naše gazdarice ne može biti drugo do li jedna sasvim umiljata i sasvim istinita izjava.

Patriotija–idiotija je u današnjoj Srbiji stigla do svog vrhunca. Previše velikom broju ljudi se čini normalnim da se počini genocid u istočnoj i severnoj Bosni i da se posle toga uglas zapomaže: mi smo žrtve genocida. »Otac naciona«, čija su vredna dečica proterala skoro milion nesrba hladno je, onomad u Višegradu, uporedio Srbe sa Palestincima. Naši rodoljupci bi najradije da za sebe zadrže i užitak u zverstvima i da primaju saosećanje sveta prema žrtvama; pravim žrtvama oni širokogrudno daruju samo rugobu zločina.

Pred nama se danas stvara prototip novog Srbina.

On će izgleda biti kombinacija varvarstva i pritvorno-ciničnog kukaveljisanja. Ne znam koji je od ova dva sastojka gori.

Hadžijsko razgraničenje

Na srpskoj političkoj sceni na najvišoj ceni danas su nove hadžije. Mesto hodočašća više nije tamo neka nedodija bogu iza nogu. Odredišno mesto novonovcatih hadžija zove se Pale.

Zoranu Hadži-Đinđiću i Voji Hadži-Koštunici pridružio se odnedavno i naš libe liberal Nikolo Milošević (pardon Hadži-Milošević). Pošto je na Palama vodio visokoumne razgovore sa Radovanom Karadžićem, Veliborom Ostojićem i Biljanom Vešplavšić, poznati logičar Hadži-Milošević je došao do novih propranih i preplanih logičkih izvoda. U Bosni mora, izjavio je po povratku u Beograd, doći do razgraničenja e da ne bi, u nekoj budućoj budućnosti, došlo do novog rata.

Ova logika ima nekoliko mana. Prva je da se produženje postojećeg grozomornog rata opravdava nekim imaginarnim budućim ratom. Druga je da idealno razgraničenje po paljanskom receptu podrazumeva rat-bez-kraja, rat u kojem se briše razlika između sadašnjeg i budućeg rata.

Postoji, doduše, i treće rešenje koje je nedavno izneo Hadži-Miloševićev štíćenik: »rat do konačnog rešenja muslimanskog pitanja«, ali tu više ne bi bilo potrebno nikakvo razgraničenje, zar ne? Pa ni ono između logike i besmislica.

Republika br. 114, 16–30. april 1995.

Isplativost zločina

Loša navika

Sudac Goldstoun usudio se da pokrene istragu za ratne zločine protiv paljanske vrhuške. Reakcija naših rodoljubaca bila je po običaju jednodušna: svet se naprosto ispizmio na Srbe, hoće da ih spreči u njihovom sabiranju i prebiranju. Bezočni svet hoće da sudi našim »nacionalnim herojima« zgražavaju se i zdesna i sleva. Krajnje je neprirodno, objašnjava nam jedan Šešeljev patriota, »zaustavljati Srbe po zapadnim zemljama na osnovu izjave nekog Turčina ili Muslimana«. Srpski rasisti priču o zločinu i kazni doveli su do krajnjih konsekvenci: pripadnici niže rase nikako ne mogu biti svedoci protiv nebesnika, oni su *uvek* lažni svedoci. Svakome ko želi da kolje široko je polje, jer svedoka nema i ne može ih ni biti. Lepo zamišljeno, nema šta.

Popovi su brzokrilo pohitali do Pala, valjda da svojim štíćenicama saliju stravu. Glavni pop im je ispričao svoju omiljenu priču o »božjem jaganjcu« (to se zove smisao za kontrast) a svetu je poručio da »dok rat traje utvrđivati odgovornost

bilo čiju nije ni ljudski ni po božjem zakonu«. Božji zakon, ergo, nalaže da se rat dovede do svog nebeskog cilja, a posle toga ćemo se već snaći.

Paljanska vlada svetu je poručila da su sve tvrdnje o ratnim zločinima smišljene na osnovu »lažnih medijskih i misionarskih izveštaja«, logori, masovna silovanja i etnička čišćenja izmišljeni su da bi svet prikrrio svoj zločin protiv Srba! Baš tako i nikako drugačije. A pošto je »u svetu a naročito u zapadnoj Evropi« veoma nizak »nivo Pravde i pravdoljublja« oni će sami suditi svojim crnim ovcima ako se koja, kojim slučajem, 'trefi u stadu božjih jaganjaca.

Samo nekolicina ljudi usudila se da se bavi glasnom logikom: ako Međunarodni sud u Hagu pokreće istragu sigurno to ne bi činio da nema nekih »osnovanih sumnji« i nekakvih valjanih dokaza. Ali, logika je u Srbiji nevažna, važna je samo patriotska logistika.

Iole normalnom čoveku moraju stati i mozak i svaka potreba za razmišljanjem pred tako zdušnim i jednodušnim odbacivanjem i same mogućnosti »srpske krivice«. On shvata da je bezočnost poricanja sastavni deo bezočnosti činjenja. Kao što su bili spremni da idu do kraja u izvođenju svog projekta, državoklepci su spremni da idu do kraja u odbrani i zametanju svojih tragova. Takvo koncentrisano poricanje zločina poražavajuće je koliko i sami počinjeni zločini. Bojim se da bi zločin i odbrana zločina mogli postati naša loša navika.

Ciljevi i sredstva

*Novog svetskog poretka
drčni kurošilj
neće nas sprečiti
da ostvarimo naš Cilj!*

(jutarnja pesma naših nacionalista)

Među građevinarima Velike Srbije većina dobro poznaje sholastiku ciljeva i sredstava i spremni su da o toj temi satima mudroslove. Svoja razlaganja završiče obavezno citiranjem glavnog popa da »ne smemo biti neljudi« u ostvarenju nacionalnih ciljeva, da on nipošto »ne pristaje na Veliku Srbiju po cenu zločina«.

Praksa je naravno drugačija. Govor o humanističkim obzirima u Srbiji postao je sastavni deo opšte bezobzirnosti. Postoji uverenje da se »zločin iz nebeskih pobuda« isplati. Važno je ostvariti cilj svim sredstvima jer cilj će ostati a sredstva će biti prefarbana i zaboravljena.

Poslednji izveštaj Tadeuša Mazovječkog veli da su Karadžić i kompanija dovršili proces etničkog čišćenja. Deo velikog cilja (etnički čista država) je, dakle, ostvaren. Bistriji među ovdašnjim nacionalnim radenicima primećuju nakaradnost takve tvorevine i kao visoki humanisti oni javno »ne pristaju« na nju. Ali onda brzo dodaju: to je realnost, moramo prihvatiti realnost da bi prestao rat. Teorija o *realnosti nakaradnog* jedna je od podmuklijih i otrovnijih izlučevina »nacionalističkog uma«. Ona je sastavni deo strategije »sva su sredstva dozvoljena«. Etnički čista država je realnost, objašnjavaju nam dalje nacionalni građevinari, i to zasad moramo prihvatiti. Kasnije će se, vele, ta država demokratizovati i više

neće biti EČD već jedna ljupka i moderna država. Zabavna pričica koja podseća na onu dvojicu veseljaka koji su bambadava kusali sopstveni izmet.

Popovi imaju sopstvenu zamisao kako da se odnos cilj–sredstva udesi na bogougodan način. Pustimo zlo neka obavi svoj korisni posao a onda ćemo pozvati svakoga da se malo napne i izvrši »vaskrs dobra u sebi«. Zanimljiva koncepcija, nema šta. A koliko je utešna za žrtve – pitanje je.

Real-patrioti i real-moralisti još nisu smislili način kako da svoju teoriju o realnosti nakaradnog pomire sa minimalnim osećanjem estetskog koji, verovatno, postoji u svakom čoveku. (Možda je na pomolu teorija o lepoti nakaradnog?)

No, recimo da osećaj estetskog i ne postoji. Postoji, ipak, u svakom čoveku opiranje da tvorevine koje su u neskladu s osnovnim principima ljudskog prihvati kao ljudsku realnost.

Zato vrednim i ornim nacionalnim radenicima moramo poručiti:

*Iako su vam popovi
dali svoj blagosilj
grozna su vam sredstva,
a još gori vam je cilj.*

Republika br. 115, 1–15. maj 1995.

Komasacija naroda

Zaštitnici

Ulice i televizijski ekrani ponovo vrve od zaštitnika srpstva ugroženoga. Nacionalni radenici, ponosni nesaginjači, guslari, pesmari, mantijaši, koskovadci i koskoljupci, histrioni i historičari, takmiče se ko će visočije dići svoj glas.

Zaštitnici srpstva vole stare, milozvučne reči: katastrofu i užas oni prevode kao »postradanje«. I pozivaju sve živo i još nezaklano srpstvo da dođe na njihov »moleban za spas« (iz kojih li kupusara iskopaše tu reč?).

Vlastodršci, ponosni nesaginjači, pozivaju u pomoć Savet bezbednosti i druge sile ovozemaljske, popovi pišu bogu i ozbiljno zahtevaju od njega da u pomoć pošalje »silu nebesku«. Lider jedne »moderne« partije traži od svakog Srbina da »u sebi probudi zaspaloga sv. Georgija koji će probosti antisrpsku aždaju«.

Zaštitnici srpstva neće da shvate da su oni sami glavni nesrećonosci i unesrećitelji naroda kojeg štite. Još juče, oni su u sebi pevušili da zbog očuvanja čistote nacije mora doći do nacionalne komasacije. U svojoj alhemičarskoj radionici oni su zamislili da 70 hiljada bogatih, dobroćudnih, ravničarskih Srba pretvore u 70 hiljada siromašnih, ratobornih brđana.

Što je najgore, oni nikad neće ni samima sebi priznati posledice svojih projekata. Oni će u posledicama uvek nalaziti opravdanje svojih projekata, a u narodnim

nesrećama dokazivaće svetu da je razdelba naroda nužna i da je plan »svi Srbi u jednoj državi« jedini moguć.

Ta vrsta bolesti je, izgleda, neizlečiva. Patriotska logoreja bestidno će istrajavati u bestidnom prebacivanju krivice na drugog. Međutim, ako je suditi po nekim reakcijama zapadnoslavonskih izbeglica (koji odbijaju da postanu »sveža krv« Karadžićeve soldateske) postaje izvesno da će sve više sludenih ljudi, uz psovku, pokušavati da nađe nekakav sopstveni izlaz iz Velikog Projekta.

Braća i ne-braća

Predstavnici Karadžićeve vlade objašnjavaju onomad banjalučkim katolicima kako je došlo do rušenja njihovog samostana: RS naravski ne stoji iza toga, ali »zbog onoga što su vaša braća učinila našoj braći« prirodno je bilo da se tako nešto dogodi.

Prve beogradske reakcije na raketiranje Zagreba bile su zdušne: scenario! (Scenario postaje omiljena srpska reč.) Scenario, jer tako je rekao brat-Jarčević a brat nikad ne laže. Lažu ne-braća. Kad je brat-Martić opovrgao svog savetnika niko se nije osetio popišanim. Samo su reakcije dobile novu nijansu: u ratu bez pravila sve je pravilno i kad je grozno, poručio je brat-Đinđić. Civilima u Zagrebu odaslana je poruka zasnovana na gore opisanoj logici: morali ste da stradate zbog onoga što su vaša braća (a naša ne-braća) učinila našoj braći (vašoj ne-braći).

Sve ovo je logički ispravno samo što je logika čudačka. Koncept države zasnovan na razlikovanju braće i ne-braće izazivaće niz lančanih reakcija i trajaće toliko dugo dok svi Srbi ne budu s jedne strane neke crte a svi Hrvati s druge.

Treba odbaciti osnovni koncept. Svakoga ko počne svoj govor sa »Braćo Srbi!« (ili »Braćo Hrvati!«) treba urgentno poslati kod... Nevolja je što bi i oni kod kojih bismo poslali govornike ove fele dobrodošlicu počeli sa »Braćo!«

Počasni plotun

Pera Luković je u svom »Noćniku«, pre dve-tri nedelje, zamislio scenu u kojoj jedan od glavara srpstva vaskolikog naređuje da se za praznik ispali »počasni plotun – na Sarajevo«.

Pera Luković nije, međutim, dok je ispisivao ovu rečenicu kucnuo u drvo – da ne čuje zlo, kako se to kaže.

Svako crno predviđanje, svaka crno-humorna mašta na ovim prostorima brzo postane stvarnost. Mašta pisca nikad ne može dovoljno isprednjačiti pred spremnošću ludaka da učine sve što god im se prohte.

Uoči »Dana pobeđe nad fašizmom« Karadžićeve tobđžije su doista opalile počasne plotune po Sarajevu u kojima je zaginula desetina ljudi. U čast pobeđe nad fašizmom i u slavu fašizma, istovremeno.

Jutarnja radoznalost i podgrejana istorija

Svakoga jutro, na državnom radiju, u emisiji »Vreme radoznalosti«, dve-tri patrioćne voditeljke propituju naše »eminentne« istoričare iz predmeta »Zavera

protiv Srba kroz vekove«. Mikolozi vele da podgrejana jela od gljiva mogu izazvati teška trovanja. Podgrejana istorija, očigledno je, izaziva još teža, duhovna, trovanja.

Ne znam kako pomenutim damama ne dosadi da stalno vrte istu priču o Nemcima koje muči nogovska zimomora pa zato sanjaju o »prodoru na topla mora«. Izgleda da uspaljene jutarnje patriotkinje projektuju svoja tajna erotska maštanja u agresivnost svetskih zaverenika. Izgleda da one svoju telesnost poistovećuju sa »nacionalnim korpusom« i da imaginarno nasilje nad njim doživljavaju kao neku vrstu grubijanske obljuje u kojoj bez sumnje uživaju. Kad izgovaraju sintagmu »prodor na topla mora« verovatno se tope od milja. »Taj mračni predmet želja« uvek nađe novo obličje.

Republika br. 116, 16–31. maj 1995.

Besnilo

Svet je i suviše mali da bi se u njemu moglo naći neko mesto u kojem bi se mogli sakriti ljudi kao što su Mladić, Karadžić, Krajišnik, Koljević i kompanija. Oni se još jedino mogu sakriti u samima sebi i sopstvenim mahnitim opravdanjima. U tim opravdanjima, doduše, ostaje još dovoljno mesta i za popove i beogradsku naci-opoziciju.

No, njihova istrajnost u zločinjenju možda se još i isplati. Na delu je jedna jednostavna mehanika. Da bi dobili državu oni su spremni na svaki zločin. Između države i zločina postoji povratna sprega: samo dobijanje države obezbeđuje im oprost od zločina.

Zna se: ništa tako ne uspeva kao uspeh. Čak i kad je u pitanju uspeh koji svakog normalnog postiđuje. Paljanska sramna efikasnost već izaziva takmičenje među ovdašnjim nacionalnim mahnitašima. Šešelj predlaže ubijanje »sto njihinih za jednog našeg«. Paroški kritikuje paljance što uz stub nisu vegnuli i samog Akašija...

Poslovi na pravljenju Velike Srbije stigli su do svoje najcrnje tačke. Vojnu premoć zamenio je goli terorizam a diplomatiju – naivne i drske ujdurme. Samo ukidanje sankcija vodi pravac ka miru, poručuju dedinjsko-kremaljski ujdurmaši. Hoće da kažu: kad ukinete sankcije mi ćemo podmazati našu ratnu gvožđuriju, potepaćemo preostale muslimane i eto mira. Bombardovanje je kontraproduktivno, kliću oni. (Osim kada su u pitanju bosanske ili čečenske naseobine.) Dok »svetsko selo« gleda slike iz Tuzle i slike unproforaca vezanih za bandere, jedan beogradski rodoljubac govori o »toploj slovenskoj duši i pitomom pravoslavlju«. Beogradski knjigopisci recituju protiv »genocida nad srpskim narodom«. Kozirjev izjavljuje da će iz paljanskog semena zla nići »novi mirovni impulsi«. Nema te paljanske sramote koju beogradski nacisti neće opravdati a koju kremaljski ujdurmaši neće pokušati da unovče.

Dedinjska meteorologija

Dedinjska meteorologija postala je glavno zanimanje novinara iz ovdašnjih nezavisnih medija. Svake nedelje oni se domognu novih saznanja da će brzo, vrlo brzo doći do gazdinog priznanja Bosne. Svoja predviđanja temelje na »diplomatskim izvorima koji ne žele da budu imenovani«. Jedini pravi izvori ovih gatki su duhovna plitkost a pravo ime za »neimenovane izvore« je površnost. A plitkost i površnost su slabo oružje protiv dubine zla koje nas okružuje.

Za žurnaliste i diplomate priznanje Bosne bi bilo znak »odricanja od sna o Velikoj Srbiji«. Međutim, dedinjski glavar bi se odrekao maštarija o Velikoj Srbiji samo ako bi to – dovelo do stvaranja Velike Srbije. Priznanje Bosne on vidi samo kao sredstvo njenog prisajedinjenja svojoj latifundiji.

Težak zadatak za diplomate, ali njihova maštovitost ponekad pravi čuda.

Priče o »priznanju« su jalova igra žmurke u kojoj su lažne i marame preko očiju i drveće iza kojeg se kriju igrači. Čovek koji ne razbacuje uludo svoje vreme ne treba time da se zamlaćuje.

Ljudi sa sredine ulice

Dragoš Kalajić je jednom pojasnio da se uzor-Srbi (oni sa zapadnih strana) poznaju po načinu na koji sede. Ne sedim po kafanama i za okruglim TV-stolovima, tako da ništa ne znam o tome kako ovi obrasci srpstva sede. Ali znam kako hodaju ulicom. Giljaju uvek sredinom trotoara. Ljudine su, mislio sam u početku, svikle na puste brdske puteve gde nema nikakvog mimoilaženja pa možeš ići kako ti volja – put je carski i tvoj. A onda sam shvatio da je u pitanju nešto dublje. Ontološko određenje svakog pravog pravcatog Srbina je njegova težnja ka središtu prostora. (A može biti da i svaki prostor prosto vapi za tim da mu se u središtu nađe po jedan Srb.) Iz ovoga dalje sledi da je svaki prostor u kojem se nađe ma i jedan Srb iskonska srpska zemlja. Per definitionem.

Zato, ako žureći na posao naiđete na nekog čovu četvrtastog lica kako sporo i temeljito prohodi sredinom uskog trotoara ne tražite od njega da se mrdne a desno a levo nego ga sledite bešumno kao senka. I uživajte u toj temeljitosti prolaženja ulicom koja je vama nedostižna, uživajte u toj gospodstvenosti s kojom on ispunjava samu *srž prostora*.

Siroti mali Šoveni

Danojlić Mića, poznavalac srpskog bića, oplakuje u *Politici* zlehudu sudbinu sirotih malih Šovena. Po njemu, oni nipošto ne zaslužuju »toliki prezir i podsmeh«. Pre ga zaslužuju oni koji se s njima sprdaju. A što? »Rodoljub koji se sebi podsmeva već je krenuo putem odustajanja.« (Zna se od čega – od Velikog Nacionalnog Cilja.) Kod sirotih malih Šovena nema dekadentnog »razlaza između reči i činova« jer su oni prisno i neraskidno vezani za zemlju (u užem i širem smislu). Svako »ironično rastojanje« njima je strano. Reč i karteč, slovo i olovo, kod njih su u nerazlučivom jedinstvu. Znamo kako izgleda odziv ovih prostodušnih, »neiskvarenih«

srđaca na »zov domovine«: kolji! Za jednu srpsku glavu – sto njihovih glava! Ali, svejedno, oni, po Danojliću, nisu ni za grdnju ni za sprdnju.

*Siroti mali Šoveni,
nacionom opijeni!
Nacionalnog rada fizikalci!
Satirični žalci
na vaš račun su neumesni!
Potražite utočište
– u Mićinoj pesmi!*

Republika br. 117, 1–15. jun 1995.

Srpske vaistine

Srbologika

Nedavno smo saznali još jednu važnu »srpsku istinu« (a da li će ona uspeti da se probije do svesti pristrasnog sveta ostaje da se vidi). Paljanski lider je, naime, onomad, ustvrdio: обруч oko Sarajeva ne postoji! Sarajevo samo okružuju srpske zemlje!

Mnoge srpske istine već su se upešno probile po svetu, jedino je trogodišnja opsada Sarajeva nekako štrčala i ostajala nerazjašnjena. Sada je taj problem rešen: opsada Sarajeva jednostavno ne postoji. Ništa zato što je ovaj grad artiljerijski gušće pokriven nego Berlin svojevremeno, što u njemu nema hrane, vode, struje. Svejedno, opsade nema. Po paljanskom psihijatru, Sarajlije su obični klaustrofobičari. Svoju klaustrofobiju iskoristiće za agresiju na okolne srpske zemlje pravdajući je navodnom potrebom deblokade.

Tako izgleda »srpska istina« o Sarajevu, a kako izgleda srpska logika demonstrirao nam je ovih dana g. Đinđić, virtuelni filosof paljanskog dvora. Jednom uglednom stranom gostu on je pojasnio: mi se zalažemo da se očuva celovita, međunarodno priznata Bosna, ali da u njoj RS – bude suverena država.

G. Đinđić je svakako bio razočaran što ovaj njegov biser srpske logike nije bolje primljen. Ko veli: ako je svet progutao rušenja gradova, etnička čišćenja i genocid u Bosni, zašto ne bi progutao jedan mali, *contradictio in adjecto*?

Iza epistemoloških i logičkih izuma Radovana Karadžića i njegovog beogradskog filozofa stoji blaženo uverenje da se istina i logika mogu podvrgnuti zakonima sile. Njih dvojica poručuju svetskim diplomatama: nervira vas opsada Sarajeva? Rešenje vašeg problema je da prihvatite tvrdnju da ta opsada jednostavno ne postoji. Ono što ne postoji neće vas više nervirati. Imate problema sa međunarodno priznatom Bosnom i neutoljivom srpskom težnjom za suverenom Državom? Problem je rešiv – neka obe budu priznate. I Srbi siti i Bosna na broju! Ko šiša državno-pravnu teoriju i logiku!

Aure rata

Opaske o odnosu logike sile i zakona logike nemaju nikakvog učinka na srpski odnos prema verovatnoći kružećih »istina«. U Srbiji su danas moguće sve priče. I sve su logički uređene i verovatne. Srbija je danas prostor prenatrpan rečima. Nikad nije bilo toliko govornih medija, toliko izjava, saopštenja, komentara, objašnjenja, opravdanja. Ova inflacija reči kao da popunjava jedno neizrečeno, a nezastirljivo osećanje da negde možda nešto nije u redu sa ratom za »zapadne srpske zemlje«, da on možda i nije pravedan tako kako se priča i pripoveda. To ipak teško izlazi na ekran svesti a još teže dolazi na jezik. Narod koji je nekoliko godina svakodnevno konzumirao krupne reči (Srpstvo, Državotvornost, Ostatak Zaklanog Naroda, Svetska Zavera itsl.) teško može ostati duševno nenačet.

Objašnjenja rata zato su sve visokoumnija, zapetljanija, sve je više iracionalnih sastojaka u njima. Put do poimanja suštine ovdašnjeg rata je upravo suprotan: valja krenuti od što nižeg nivoa motivacija da bi se on razumeo.

Kao *spiritus movens* »rata u zapadnim srpskim zemljama« pominje se, recimo, pitijeska formulacija »Nacionalni Interes«. Ako pridev privremeno stavimo u zagrade stižemo jednostavno do najogoljenijeg razloga. Rat je šansa da se ostvari korist pojedinca uništenjem drugog. U »izmešanoj« Bosni taj goli interes je najlakše bilo slikovno predočiti i primiti. »Izmešanost« naroda nije bila prepreka započinjanju rata; naprotiv, ona je nudila predodžbenu privlačnost onoga što se dobija uništenjem drugog: preciznu sliku proširenja poseda, tačan broj novih njiva, pašnjaka, kuća. Ovo je, naravno, sa stanovišta hrišćanskog morala nedozvoljivo, zato se pridev nacionalni ponovo vraća na svoje mesto. Formula »nacionalni interes« postaje formula legalizacije i, čak, sakralizacije uništenja Drugog. Mehanika je uvek krajnje svedena: što niži motivi to visočija obrazloženja.

Uzmimo još jedno od čestih obrazloženja rata: neophodnost pravljenja svoje države kao okvira (rama) koji štiti od nestajanja naciona. Država (naravno sa velikim D), u svesti se pojavljuje kao sveta građevina, a gde je gradnje mora biti i rušenja, raskršćivanja placa. Pripadnici drugih nacija se pri tom normalno percipiraju kao šut koji treba počistiti, ukloniti... Na delu je, ponovo, obezbeđivanje svetačke aure golaj otimačini i ubistvu iz niskih pobuda.

Atlantisti i evroazijci

U toku pisanja ovog teksta do ruku mi je došao listić srpske elitne desnice (Kalačić i njegovi dačići) koji se zove *Profil*. Nebeski razlozi rata koji vode Srbi u njemu su dovedeni do groteske.

Doznajemo da se boj bije, bije ali ne samo za slobodu Srbije nego za dostojanstvo i slobodu i pobedu – cele Evroazije! U toku je, doznajemo, mitski okršaj dostojan neke još nenapisane srpske Mahabharate, okršaj između atlantista i evroazijaca, talasokrata i telurokrata, vodenjaka i kopnjenjaka, mrakonosaca i svetlonosaca, horizontalista i vertikalista, mondijalističkog bezrazličja i nacionalističke osebnosti i bujnosti, između zapadnih lihvara i kamatnika i istočnih čistih duhovnika. (Da ne bude zabune – »naši« su ovi drugi.)

Srpski borci i ustanici imaju u svemu »jedinstvenu istorijsku misiju«. Njima je »Proviđenje dodelilo glavnu ulogu, ulogu prvoga u pobedonosnom otporu atlantizmu«, ulogu prvoga u ostvarenju ideje »integralnog čoveka«.

Da su Napoleon ili Hitler imali ovakvu idejnu logistiku gde li bi im bio kraj?

Zar je za osvajanje malo dinarskog i bosanskog krša, za preotimanje susedima njivica, pašnjaka i nedovršenih kuća potrebno izmisliti ovako nebesko-urnebesno mitološki kontekst? Ali, izgleda, važi pravilo: što bedniji i jadniji rat, to su raskošnija i visočija njegova opravdanja.

Republika br. 118, 16–30. jun 1995.

Aždajin obrok

Događanje naroda, nova serija

U »događanju naroda« koje se drugog i trećeg jula odvijalo na ulicama i trgovima Beograda košarka je samo prvi površinski sloj. Drugi, važniji, sloj priče govori nam da smo, voleli to ili ne, prisustvovali velikoj pobedi učenja dedinjske škole. Verujem da je i sam Učitelj bio iznenađen takvim učinkom svog dugog i pomalo monotonog naukovanja. Monotonija dugog naukovanja rodila je ponoćnu ekstazu: na pravdi boga su nas izopštili, ali mi smo im pokazali ko smo i šta smo!

Pokazalo se da ovaj narod voli da se »događa« pod šatrom vlasti: bučno je, veselo je i bezopasno je. S kakvom je samo pitomošću i osmehnutošću policija gledala na uličnu raspasanost, arlaukanja i pocikivanja, na poneku opljačkanu trafikku. Nema veze. Naši pljačkaju naše.

Posmatrao sam učesnike ovog rituala, sve te prilike umotane u zastave, oboružane svim mogućim čegrtaljka i prangijama i do sitnih sati slušao skandiranje »Srbi-ja! Srbi-ja!« i pesmu »Ko to kaže/laže...« Većina od njih su mladi, izdžikljali za poslednjih nekoliko godina. Desetine hiljada zamorčića iz dedinjske laboratorije. Žrtve bum-bum mode. Kako su pitko savladali Učiteljeve lekcije sa televizije i iz novina! Da li su imali izbora? Ili im je tako, naprosto, bilo udobnije? Nacizam je, izgleda, uvek i pitanje manjeg otpora. Naša zlatna mladež pozdravlja naše zlato! – klikće komentator državnog radija. U nesnosnom zavijanju sirena prepoznaje se napev zamjatinovskog krda: »Miiiiiii! Miiiiiii!« Hiljadostruki usklik: »Srbi-ja! Srbi-ja!« Zidovi vraćaju odlomke tog ekstatičnog urlika: »ja, ja, ja«. U tome je suština: hiljade jasnih i osujećenih »ja« nalazi sebe u jednoglasnom i gromoglasnom »Srbi-ja! Srbi-ja!«

Televizijski komentatori i naši »zlatni momci« iz pobedonosnog tima ponavljaju narodu lekcije iz Vrhovne Učionice Srpstva:

Svi nas mrze zato što smo najbolji!

Svi su bili protiv nas a ipak smo pobedili!

Slogani se odnose na dobijeni košarkaški rat ali niko se ne dvoji da se odnose i na onaj drugi, pravi rat srpstva vaskolikog. I u njemu ćemo pobediti jer smo ponosni i pobedonosni, jer nas svi mrze zato što smo najbolji a pošto smo najbolji pobeđićemo. Tako nekako. Svako ima pravo na svoju pobedonosnu varijantu.

Dedinjski Učitelj znaće već da iskoristi plameni žar svojih mladañih učenika. Koliko sutra, verovatno.

Smisao doziranog zločina

Samo neku stotinu kilometara od beogradske ekstaze već nedeljama traje jedna druga naša pobedonosna priča. Pogoci su ne manje uspešni od onih iz Atine jer im je i inspiracija ista. »Dvojke« i »trojke« su standardne, najčešće su »šestice« a desi se i poneki dvocifreni pogodak. Vesti govore: »6 poginulih u redu za vodu«, »granata usmrtila petoro dece«, »petoro civila poginulo od prepravljene avio-bombe«, »bilans jučerašnjeg bombardovanja sarajevskih naselja: 13 poginulih civila«. Ima i indirektnih »pogodaka«: troje umrlo od gladi u Bihaću, sedmoro u Srebrenici...

Dnevni aždajin obrok. Zločin doziran tako da ne uznemiri previše »svetsko selo«, a da poboljša naš pobedonosni skor. Zavidljujuće ćutanje pobedničkog Beograda. Razni Đinđići, Rakitići, Koštunice i ostali Miloševići izdaju saopštenja o »uobičajenom muslimanskom samogranatiranju«. Neki ljudi naprosto nemaju stida – ta osobina je izgleda neophodna za dobrog »nacionalnog radenika«.

Teško je proniknuti u logiku i svrsishodnost tih svakodnevnih namernih zločina. Može biti da su ti zločini izraz »srpskog svetskog bola«, zločesti odgovor na svetsku zlobu koja nam ne da Veliku Srbiju iako smo dokazali da smo izabrani i veliki.

UNPROFOR mi konačno objašnjava celu stvar: »Srpsko granatiranje civila u Sarajevu je srpska odmazda za pokušaj Bošnjaka da probiju opsadu«. Kakvo božansko razumevanje reda stvari! Opsada grada je prirodna datost. Srbi imaju svoje pravo na opsadu i pravedničku srdžbu kad opsađeni pokušaju da je razbucaju. Srdžbu mi pevaj muzo Mladića srpskog Ahileja. Što rekao junak jednog Godarovog filma: sve je tako normalno, ljubavnici se vole, cinkaroši cinkare, opsađivači opsađuju i tepaju opsađene. Ta normalnost mi je gadna. Mora biti da mi nedostaje pobednički elan.

O zar se i to može?

Izveštačeni ratni izveštač opuštenog i ležernog Radija B-92 »plasira informaciju« Karadžićevog štaba da su u borbama oko Sarajeva »srpski gubici minimalni dok je Muslimana izginulo na hiljade!« O zar se i to može? – pitao se partizanski pesnik. O da, jer mi smo nebeski ratnici!

Poet-ratovođa sa Pala zna da je uverljivost njegovih tvrdnji sporedna jer se obraća onima kojima su verovatnoća i uverljivost »plasirane informacije« nevažni. »Informacije« u ovom ratu ne služe informisanju i saznavanju istine. One se »plasiraju« zato da nahrane mržnju i kolektivne snove o potpunom uništenju

objekta mržnje. A za utoljenje mržnjine gladi i zadovoljenje mržnjinih sanjarija potreban je obrok sačinjen od hiljadu »pokošenih balija«. Rat je za nas jeftin, rat je za njih strašno skup.

Izgleda da obrok od »više hiljada mrtvih« ne traže samo sado-tlapnje naciona već i one sa suprotnim predznakom. Mazohističke tlapnje, zanimljivo je, takođe mnogostruko uvećavaju realne brojke. Tako su pisci, crnorisci a i zvanična vlast tvrdili da je u zapadnoj Slavoniji poginulo 4-6 hiljada Srba. Mazohističke sanjarije, naravno, služe izazivanju sado-apetita.

Stvarne činjenice u celom ovom vrzinom kolu mržnje i njenih tlapnji ostaju očerupane ptice koje nemaju šanse da nađu granu na koju bi mogle da slete.

Republika br. 119–120, 1–31. jul 1995.

Purifikatori i evakuatori

Atavistički san

Slika iz Srebrenice. General sa pedeset kamiona. Žrtve prestrašene, ispijene, iskolāčenih očiju, u nekakvim bezobličnim krpama. »Evakuatori« utegnuti, gojni, jakih kratkih vratova, ulaštenih lica. Podbočeni s obe ruke, kao u filmovima o naci-logorima. Ista ideologija rađa istu gestiku.

Jedan strani komentator piše o »nadrealističkoj ravnodušnosti Beograda«. Beograd ima jak stomak.

Ministarka za ljudska prava objašnjava da su Srbi-prekodrinci imali pravo da »oslobode« Srebrenicu jer jagnje je mutilo vodu kurjaku. Beograd ima jak stomak.

Generalovi kamioni premeštaju se u Žepu. »Dame i gospodo« dovikuje preko razglasa general izgladnelim, u rite obučenim žrtvama.

Ima u toj hajkačkoj i istrebljivačkoj strasti nešto što svakog čoveka unakazuje, što njegovo ljudsko postojanje čini dubioznim.

Ali, Beograd ima jak stomak. Beograd nije ravnodušan. Beograd otvorenih očiju sanja jedan atavistički san: pobiti sve njine muškarce, a žene uzeti kao plen.

»General očišāaet Bosnu od neāisti«

General dovikuje glasom maznim:

»Ja hoću ovaj grad do sutra prazan!

Dođite smerno na mesto sabirno!

Dajte se proterati kulturno i fino!«

*Hiljadu kuća blesasto mu se osmehuje,
al' životi su njegov najdraži plen.*

*I samo tik facijalnog živca određuje
koji će biti uzet a koji poklonjen.*

*»Strpaj to u kamione i vozi do njihovih linija!
Koji ne stanu – u rubriku ‘nestali’!
Gle, igra reči. Baš mi prija.
I bog ironije je na našoj strani!«*

Uks, kju-kluks

*Svaka je Uprava
po prirodi – glupava
jer glupani hrle u upravu
da bi bili – u pravu.*

Šta na slike iz Srebrenice i Žepe kaže Uprava knjigopisačka? Pisci su, zar ne, savest jednog naroda. Vide li oni »tajnu vezu« između dugogodišnje aktivnosti njihove Adrese i pomenutih slika? Bož' sačuvaj! Pisci imaju jak stomak. Dva poeta, tamjanova zelenka, i jedan teoretik zvani Đordžija Predgovordžija sročili su pismo u kojem vele da što se tiče zločinaca, purifikatora i evakuatora – oni nisu izašli iz njihovog duhovnog tora. Nemaju oni veze s ratom. Ni luk jeli, ni luk mirisali. Oni su se samo rodoljubisali i patriotisali. Kad ćutuk smisli utuk istina ide u budžak.

Skutonosci i dotrpezinci silnika nikad ne pokušavaju da *odgovore* već uvek samo da *nadgovore*. Tako i pomenuti uksovc i zato o tome ne vredi trošiti reči. Ono što je posebno zanimljivo u njihovom pismu i što je mnogima promaklo jeste da je pomenuta uksovska trojka u njemu patentirala jedan originalan metod likvidacije i dokazivanja krivice. Tekstovi iz *Republike, Vremena* i *Naše Borbe*, vele oni, »neodoljivo liče na po zlu čuvenu Šuvarovu *Belu knjigu*«. Ergo... *Poređenje kao dokaz* – to zaista valja patentirati i uneti u Svesrpski Krivični Kodeks. Dovoljno je nešto i nekoga uporediti sa nečim i nekim »po zlu čuvenim« i posao je površen. Mogućnosti su nesagledive. Na primer: šarene krave neodoljivo liče na zmije-šarke. Istrebimo krave!

Koliko je Višinski bio nemaštovit!

Makavejev je pre dvadesetak godina govorio da staljinoidne tipove karakteriše odsustvo humora, bazična neduhovitost. Tipove iz UKS-a karakteriše podlost kao osobena vrsta duhovitosti.

Gazda pisma piše

Miloševići mediji trube na sav glas: dezertteri iz muslimanske vojske beže u Srbiju kod mirotvorca Slobe. On ih hrani, poji, rane im vida. I potresen i vrlo dirnut piše pisma da se prekine sa ratom, on nema živaca da sve to gleda.

Ubrzo saznajemo činjenice. Žitelji »oslobođene« Žepe bežeći od Mladićeve ponude da ih evakuiše (na onaj svet) dobegli su u Srbiju jer im je to bio najkraći put. Ulovljeni šumski očajnici gazdi su prilika da odigra rolu čovekoljublja i miroljublja

i dirljive ljudske osećajnosti. Spremnost da se ljudsko beznade koje si sam izazvao instrumentalizuje otkriva pravo lice malog balkanskog silnika: zburadog, ciničnog i prema ljudskom stradanju krajnje neosetljivog.

Svet očito još nije u stanju da percipira sve nijanse podmuklosti malih balkanskih gospodara života i smrti. Svi zadivljeni prenose Miloševićevu rečenicu da je više hrabrosti potrebno za mir nego za rat. A ta rečenica je, u stvari, istovetna onoj koju pop upućuje osuđenom ili umirućem: »Sine, budite hrabri!«

Gazda Srbije je očito polifonična ličnost. Ratotvorac – mirotvorna ličnost. On, pošto je obavio glavni ratni posao, sada proizvodi samo toliko rata koliko je potrebno da ga njegovi užasi potresu i osnaže njegovo miroljublje. Sve se odvija po razrađenoj mehanici: kad mu miroljubivost postane jednolična i dosadna on pošalje svoje pretorijance da osvoje neku Srebrenicu da bi ga sve to potreslo i dovelo do zaključka da u Bosni nema vojnog rešenja i da mir nema alternative. Ratnički pohodi i napadi miroljubivosti smenjuju se pravilno i ritmično: i jedno i drugo zaokružuje sliku njegove ličnosti. A zaokružuje i teritorije Velike Srbije.

Republika br. 121–122, 1–31. avgust 1995.

Srbija i po

Rado Srbin maglu hvata

Krajina, »najzapadnija srpska država«, pala je.

Krajina je pala zbog onog što zovem paradoksom ljubavi nacionalista prema svom nacioni.

Paradoks nacionalističke ljubavi glasi: žarka ljubav nacionalista prema svom nacioni izvor je najvećih opasnosti po sam nacioni.

Pojašnjenje paradoksa nacionalističke ljubavi: nacionalistička zaljubljenost u svoj narod je kao i svaka ljubav slepa i mitomanska. Narcisoidna mitomanija zamućuje osećanje realnosti i vodi pravo u poraz.

Godinama su srboljupci-sebeljupci pevali da je ratovanje osobeni oblik sreće koji bog Srbima udeljuje. »Srbi pobeđuju u ratu a gube u miru«, »Srbi umeju da se biju ako ne znaju da rade« itsl. Mit o srpskom junaštvu zrcalio je naspram tvrdnji o »genetskom kukavičluku Hrvata«. Više od godinu dana gazdini mediji su, okolišno i tobož skromno, prenoseći tvrdnje iz postojećih i nepostojećih japanskih i grčkih listova, narodu ututkavali u glavu priču o najnovijoj srpskoj pbedi (»svi se slažu da se mora uvažiti fakt da su Srbi nepovratno pbedili u ovom ratu«).

A šta stoji iza mita o srpskom junaštvu i srpskoj nepobedivosti pokazao je nehotice guslar–ratovođa u svom onomadnjem pismu Velikom Gospodaru. U tom pismu on veli da je »trebalo površiti posao dok su naši neprijatelji bili slabi a međuna-

rodna zajednica bezvoljna«. Ova rečenica najbolje prezentuje teoriju junaštva *à la serbe*: to je junaštvo nadmoćne sile i zgodne prilike. Ona nam odslikava pravo lice velikosrpskih ratnih pohoda. To su bili kukavički pohodi, pohodi dalekometnog junaštva u kojima se išlo u pobjede »na sigurno«, u kojima je dolazilo do izražaja herojstvo pržibaba. Gde god je bilo gusto – nastajala bi bežanija, groteskna u svojim opravdanjima. Dezerterski talas iz 1991. nije nimalo popravio osećaj realnosti srboljubaca. I dalje je lickana legenda o srpskoj urođenoj ratničkoj veštini (»Branimo se malim prstom a kad krenemo u kontraofanzivu kaznićemo ih oduzimanjem novih teritorija« – voleo je da se hvališe guslar sa Pala). Brzo osvajanje krilo je, međutim, klicu brzog poraza i hitronoge bežanije. Kako trenutno stvari stoje sva je prilika da pesmu »Rado Srbin ide u vojnike« valja prepevati u »Rado Srbin hvata maglu«.

Savez žezla, čizme i mantije

Krvavi teatar iz kojeg bi trebalo da nikne Velika Srbija nastavlja se. Krvava dečica pohrlila su kod svog krvavog tatice. »O Veliki Tatice iz Velike Matice došlo je u pitanje ostvarenje naše Velike Krilatice.« Tatica voli da čuje reč »Veliki« i sve je oprostio svojoj jogunastoj dečici. A i dečica su shvatile da ideja veličine države ne ide bez ideje Velikog Knjaza. Zasad smo dobili Slobu Velikog a iz toga valjda sledi da ćemo dobiti i Veliku Srbiju. Red stvari je malo pretumban, ali nema veze. Posle godinu dana porodičnih zaštevica velikosrbi su prekonoć ostvarili monolitnost. Brzina sa kojom su je ostvarili dovodi nas u sablazan da se zapitamo nije li minuli »raskol« bio najobičnije prenemaganje za svetsko selo. Svejedno, redovi su opet zbijeni. Samo sloga Srbina spasava. Mračna sloga. Jezoviti savez gospodarskog žezla, čizme i mantije. Ma koliko ti mrakobesnici bili različiti ispostavilo se da su u pitanju samo nijanse istog mraka. Velika Srbija (ili barem Srbija i po) ostaje njihova zajednička pesma. Nisam video nijednu fotografiju sa tog hororičnog skupa, ali sigurno da odavno nije na jednom mestu bila koncentrisana tolika količina krvoločnosti.

Pišu da će dogovor na tom svesrpskom sovjetu dovesti do mira. Naravno pravednog. Brrr! Čoveka obuzima jeza pri tvrdnji da krvoločstvo i zločini mogu prerasti u neki mir. Možda i mogu. U mir krvoloka i zločinaca. Jebeš svet u kojem će napudrani i kolmovani krvoloci krojiti zakone života. Možeš misliti kakav će biti život kojim će gospodariti smrtoļupci. Njihov rat je bio užas čijem si se kraju mogao nadati; mir krvoloka biće ponižavajući košmar bez kraja.

General i Sarajevo

Manijakalne ubice – znamo to iz horor filmova – vole da se kostimiraju u odežde nekih minulih vremena.

Tim postupkom oni, verovatno, prave svojevrstu distancu od zločina. *Ne činim to ja nego neko drugi u meni* – tako zacemento glasi njihovo podsvesno objašnjenje za krvave pirove.

U ovom ključu može se razumeti i groteskno kostimiranje generala Mladića u uniformu vojvode Mišića. Rola »novog Mišića«, rola »branitelja srpstva« i »srpskih

zemalja« pomaže generalu Mladiću da prepokrije istinu koju taji od samog sebe, istinu o goloj ubilačkoj strasti i smrtoľjubľju.

Prosto je dirľjiva vezanost generala Mladića za grad Sarajevo. Prosto je dirľjiva generalova vezanost za svoje sprave za ubijanje.

Sarajevo-grad za njega je prava sofa smrti, izvorište dugogodišnje ubilačke naslade. Verujem da on, ako mu bude dopušteno, nikada neće odustati od opsade i ubijanja Sarajeva, odlaziće i opet će se vraćati. Sarajevo mu doista pruža sve što njegovo krvološtvo može poželeći. Masakrirati opkoljene sarajevske mrave i potom ih optužiti da su se samomasakrirali (uz veliku verovatnoću da većina Srba, Rusa i Grka a i pokoji Englez u to poveruju) za njega je verovatno vrhunska zabava.

»Zafrkavam ceo svet« – to je izgleda ideal kojem teži svaki dobar Srb.

Verujem da će duboko patiti i osetiti nepreglednu duševnu pustoš ako svoju gvozdenu menažeriju smrti bude morao da nepovratno ukloni van domašaja Sarajeva.

Republika br. 123, 1–15. septembar 1995.

Krstom protiv tomahavka

Njegova stvar

»Zaštitnik interesa srpskog naroda« primio je opet Holbruka. (Hol+Bruka jednako: Bruka u Holu. Nije važno čija.) O čemu su razgovarali? Verovatno o tome kako da Bosna ostane cela i podeljena. Nerešiv matematičko-logički problem. Građani su, međutim, ravnodušni prema tim razgovorima. Bombe padaju, gradovi padaju, kiša pada. Građana se ni to ne tiče. Sve je to *njegova stvar*.

Svakome od nas, svakoga dana, u svakom pogledu, sve je gore. Ali, kao da niko ne pokazuje da ga se i to tiče.

I to je *njegova stvar*.

Retorička bolest

Baršunasti glas mlade spikerke ponavlja celog dana: pod naletima NATO eskadrila ima na hiljade mrtvih! Dodite da dignemo svoj glas protesta! Sledi spisak sedam-osam firmi koje se profesionalno bave zaštitom srpstva ugroženoga. Zaštitnici srpstva vole da govore o »hiljadama mrtvih« i tamo gde je i nekoliko premnogo. Zaštitnici srpstva vole Srbe, ali još više vole sopstvenu retoriku. Srbi su odsanjali svoj američki san, klikuje poet Đogo. Ovo je početak raspada Srpstva, doklikuje poet Žalosnovrbić. Kojih li oratorskih uzleta!

Popovi se pridružuju zaštitničkom vraćanju. Zvona protiv laserskih bombi! Krstovi protiv krstarećih raketa!

Narodoljupcima ovdašnjim nije uopšte važno šta se događa sa narodom – važno im je da mu se nešto događa – da bi oni mogli da »dignu svoj glas«. Dizali su svoj glas »protiv avnojevskih granica«, dizali su svoj glas za srpsku državu svuda gde ima bar dva-tri Srba, dizali su svoj glas protiv »nepravednih mapa« Kontakt grupe, mnogo puta su dizali svoj glas. Što je ondašnje i današnje dizanje glasa u protivrečju – nema veze. Nije važno što je to bestidno, važno je ne propustiti priliku za nove retoričke uzlete.

Memorandumaši

Dvojica od babica veleslavnog »Memoranduma« objašnjavaju, ovih dana, nadugo i naširoko, da je »Memorandum« bio nevino štivce, za uz čips i pive, nipošto za agresivce i druge slabe živce. Vrli sanu-pametari su samo ukazivali (na stanje stvari), samo su prikazivali (nesnosni položaj Srbalja), samo su dokazivali (razne neophodnosti), a rat za VS bož' sačuvaj da su prizivali i zakazivali.

Ali, već posle nekoliko rečenica čovek izgubi volju da ih sluša. Stara priča vrti se još uvek oko nekoliko ključnih reči koje su morale odvesti u pakao. Mi smo *samo* pokušali da ukažemo na *stanje poniženosti* u kojem se našao srpski narod, vele gospoda iz SANU. Samo? Ili previše?

Ako jednom narodu koji živi u nekom normalnom stanju (što znači ni mnogo boljem ni odveć gorem od okolnih naroda) tutkate u glavu da je u stanju poniženosti, vi mu, u stvari, sugerišete da je viši i uzvišeniji od ostalih i da ima neka viša prava. Predstavljanje jedne normalne (manje-više dobre ili više-manje rđave) situacije kao situacije poniženosti jeste uvod u stvaranje *nacionalne prepotencije*. A od nacionalne prepotencije do osvajačkih avantura samo je korak. Srbi su poniženi zato što su uzvišeniji, uznositiji od drugih. Ono što je za druge normalno – za Srbe je poniženje. Naknadna priča o Srbima kao »nebeskom narodu« došla je kao prirodna dopuna priče o poniženosti.

Uistinu, građenje priče o stanju poniženosti dolazilo je iz osećanja osiljenosti srpskih nacionalista, osećanja da imaju nezaustavljivu silu uza se.

Mi smo poniženi u odnosu na vas jer mi smo jači i za nas važe viši kriterijumi nacionalnog dostojanstva nego za vas – tako je otprilike glasila ogoljena poruka srpskih nacionalista susedima. A dokle je to dovelo videli smo.

Jadi jednog kalemara

Oduška srpskoj nacionalnoj prepotenciji dao je nedavno i »otac naroda«. Za romanopisca-kalemara Srbi su odabrana sorta, alem-kalem među narodima. »Nije strašno ako pretrpimo poraz od Amerikanaca, ali na poraz od Hrvata i Muslimana ne pristajem« izjavio je onomad u *Telegrafu*. Nacionalna prepotencija u ovoj izjavi dovedena je do svog destilata, destilata koji se obično naziva rasizmom.

Za »višu rasu«, »nebeski narod«, »pra-narod«, »narod najstariji« ispod časti je da bude poražen od »nedržavotvornih naroda«, »izmišljenih« i »odocnelih« nacija.

Poraz od najveće sile sveta sačuvao bi nacionalno samoljublje, grandioznost poraza očuvala bi neokrnjenu sliku veličine naciona.

Ali, poraz od nedržavotvornih naroda – kakva blamaža! To se naprosto ne može preživeti.

Taj poraz doveo bi u pitanje najmanje dve srpske aure. Auru višeg, izabranog naciona. (Kakav je to viši soj ako gubi rat od nižih, nikakvih, amorfnih naroda?) Drugo, doveo bi u pitanje auru Srba kao bogom predodređenog ratničkog naroda, naroda koji »uvek pobeđuje u ratu«. Kako će nacionalno samoljublje preživeti fakat da su njihove silnom gvožđurijom oboružane armade izgubile bitke od »šake jada« naoružane prošvercovanim oružjem?

Sva je prilika da će poznata krilatica »oca nacije« morati da bude preformulisana u »Srbi gube u ratu, a možda nešto dobiju u miru«.

Republika br. 124, 16–30. septembar 1995.

Saks pax

Nebeski principi, zemaljske granice

Mir je na pomolu... Mir nikad nije bio izgledniji... Napravili smo mali korak, napravili smo veliki iskorak... Napravili smo novi pomak, mir je sasvim nadomak...

Fijuću izjave, al' fijuću i granate.

U »nezaustavljivom mirovnom procesu« koji se odvija paralelno sa »nezaustavljivim napredovanjem« naše ofanzive ili kontraofanzive svi pevaju svoju pesmu. Američki predsednik pevuši: »Napraviću bosanski pax, zasviraću u saks«. Dedinjski gazda pevuši: »Pola Bosne šćapiću, Srbijicu proširiću«. U Zagrebu pevuckaju: »Mir nas vodi ka cilju – popunićemo hrvatsku kiflu«.

»Mirovni proces« teče u isijavanju istih strasti koje su razbuknale rat. Ko će koga nadgornjati i saterati u čošak, ko će koga saviti pregovaranjem – iz te logike teško da može nastati mir.

Kad pročitate ženevske i njujorške papire o »dogovorenim principima« čini vam se da slušate pastirsku muziku. Kojeg li milja – u tim papirima se obećava (i garantuje) »sloboda kretanja svih ljudi« (celokupnom teritorijom Bosne) i neverovatna »sloboda povratka prognanih u svoje domove«. Rat je, pomislite, bio samo glupa greška, ružan san i to su, prekonoc, shvatili njegovi gospodari. Bude vam žao Biljane Plavšić koja će morati da podnosi grdne duševne muke jer će je »u istoj državi uznemiravati Muslimani«. Možda se i ona obnoć promenila.

A onda vas, usred ove pastoralne lepote, kao ledeni nož preseče dodatak iz izveštaja o pregovorima: sledeća, teža, pregovaračka etapa biće dogovor oko mapa. Lako smo se dogovorili oko slobode kretanja i slobode povratka. Te slobode nemaju ograničenja, ostaje još samo da se dogovorimo oko razgraničenja.

Ove dve rečenice slažu se kao bog i đavo. I tada shvatite kuda i čemu može da vodi to kad propovednici »nemogućnosti zajedničkog života« obećavaju i ga-

rantuju (jakako!) »neograničenu slobodu kretanja« i kad etnički purifikatori i proterivači obećavaju i jamče (nego šta!) »slobodu povratka prognanih na svoja ognjišta«.

Sva ta obećanja i jamstva ne mogu biti drugačija od onih koje je škorpija dala kornjači, u onoj basni koju je toliko voleo Orson Vels. Taktika naših pregovarača postane vam odjednom jasna: »sloboda kretanja« i »sloboda povratka« su neostvarivi nebeski ideali, razgraničenje i granice su opipljive, zemaljske stvari. Pristani na nebesko da bi dobio zemaljsko. Instant-mirotvorci iz Amerike malo, izgleda, znaju kakva je sudbina visokih načela na Balkanu. Nekoliko dana posle njujorških principa general Mladić objavljuje da u Srpskoj ne postoji »nijedan muškarac, baba ili dete koji bi mogao pristati na zajednički život sa muslimanima«. Uprepodobljeni rasisti ostaju rasisti.

Zločinac ne stanuje ovde

Koliko se ovde ozbiljno gleda na visoke mirovne principe pokazalo se, ovih dana, na još jednom primeru. U mirovnim hartijama se na jednom mestu, pored ostalog, obećava i izvođenje na sud i suđenje svim ratnim zločincima.

Milozvučno obećanje – i prihvatljivo do koske – naročito zato što mi, po definiciji, ne možemo imati ratnih krvoloka u našim redovima jer mi imamo samo »svete ratnike«, »borce za srpstvo« iliti »nacionalne heroje« (zavisno od toga da li smo u popovskoj bratiji, naci-demokratskoj ili vladajućoj partiji).

Kad je Holbruk ugledao Karadžića u Miloševićевой čekaonici i vrlo se potresao, domaćin mu je fino pojasnio: »To je samo duh razmetnog sina mojega. A nije on ni tako nevaljao kao što tvrdi sudac Goldstoun«. A kad je gospodin Kaseze, sudija Haškog suda, pročitao u novinama da se general Mladić leći na beogradskoj VMA i tražio od gazde Miloševića da ga, u skladu sa međunarodnom poternicom uhapsi, ovaj mu je odgovorio: »Bio je tu, ali je nekud nestao jolpaz jedan!«

G. Kaseze ne čita gazdinu štampu i ne zna da ona generala Mladića imenuje kao »osloboditelja« i »narodnog heroja«.

Ujedinitelji

Naci-demokratski kvartet odgudio je ovih dana svoju omiljenu muzikicu: srpske zemlje ujedinite se!

Svirka je poznata ali nikad nije bila u većoj disonanci sa stvarnošću nego što je ove jeseni. Naci-kvartet zna da je »ujedinjenje svih srpskih zemalja« bezizgledna rabota, pola srpskih para-država samo su para i u njima više nema Srba. Svejedno, oni klikću ujedinjenju.

Koji je smisao ovog kliktanja u nedoba?

Namera naših naci-demokrata je izgleda da sada sebe predstave kao neodgovorne nacionalne fantaste i zanesenjake koji žive u nacionalnim oblacima i nemaju nikakve veze sa krvavom stvarnošću rata. Mi smo rekli šta činiti valja, šta je svevišnji svesrpski cilj a ako je to neostvarivo nemojte nas uzimati za ozbilj. Mi imamo pravo da sanjamo svoj san izvan politike kao »umetnosti mogućeg«.

Gadarija ove podvale je u tome što su se oni koji danas pokušavaju da se nalikaju kao jurodivi nacionalni fantasti još juče predstavljali kao sušti realisti u nacionalnim poslovima. U vreme kad su Pale hodočastili i volujskim se pečenjem častili oni su i te kako bili uronjeni u »umetnost mogućeg«. Ali, u to vreme trupe njihovih štíćenika bile su, činilo se, nezaustavljive. Dok su bili povezani sa silom u razmahu, njihovi nacionalni planovi nisu bili maštarije. Oni su tada tražili od sveta da »prizna realnost na terenu«, da »uvaži fakt srpske vojne pobeде«, sa gađenjem su govorili o mapama Kontakt grupe kao »apsolutno neprihvatljivim«. Nacionalni snovi temeljili su se na goloj računici da se silom može dobiti više.

Sad kad su njihove računice omanule, oni nastoje da jučerašnje računice predstavljaju kao nevine fantazme. Ni luk jeli ni luk mirisali. Oni su i ranije samo snatrali i maštali i u tome su ostali dosledni. Oni su maštali a drugi su ginuli, ali i to je samo stvar podele posla u nacionalnom radeništvu.

Republika br. 125–126, 1–31. oktobar 1995.

Plodovi poraza

Izdaja–prodaja

Srbi su oduvek bili narod podložan dejstvu zvučnih, od značenja ispražnjenih vradžbina. Nadomak dvadeset prvog veka vradžbine su ispunjene drugim rečima ali priroda njihovog dejstva ostala je neizmenjena.

Koliko ih je bilo lako namaciti da krenu u jednu somnambulnu avanturu pod dejstvom jedne zvučne vračke (koja je glasila svi-Srbi-u-jednoj-državi) još lakše ih je jedna druga, ništa manje zaumna vračka navela da krenu u isto tako somnambulnu bežaniju. (Vradžbina za beganje koju slušamo poslednjih meseci glasi: izdaja–prodaja, izdaja–prodaja.)

Nijedan narod valjda nije tako podložan začaravajućem, omamljujućem dejstvu sopstvenog imena. Usklik SRBI-JA! SRBI-JA!, koji je toliko puta zvonio ovdašnjim ulicama i trgovima, na većinu Srba je delovao opijajuće. Ništa manje omamno delovale su i pisane formule–nacionalne vradžbine kao što su »srpstvo«, »srpski narod«, »srpski prostor«, »srpske zemlje«. Ove formule, kao i sve magijske, šamanške formule delovale su ne svojim sadržajem (svaka ponaosob ima krajnje mutno značenje) već pre svega svojom zvukovnom, zaumnom stranom).

Vradžbine od juče i one od danas prate ista obeležja: beslovesnost, neracionalnost postupaka. Uostalom, formula »Srbi-ja Srbi-ja« i »izdaja–prodaja« slikuju se.

Jedna maglena vračka je uvela Srbe u »pravedni rat«, druga, isto toliko mutna će ih iz njega izvesti. (Doista, teško da se može naći maglenije i sveobuhvatnije

opravdanje za poraz i bežaniju od formule »izdaja–prodaja«.) Možda je i pravo da jednu duhovnu zarazu sruši jedna druga duhovna zaraza.

Čedo nacionalnih Frankenštajna

Srpski nacionalni radenici i njihovi savetodavci formulisali su, pred pregovore u Ohaju, svoju pregovaračku platformu. Ona je sažeta u samo nekoliko reči: *kompaktna i funkcionalna država*. (Dodatne želje kao što su da to mora biti država sa pogledom na more i lepšim pogledom na zvezdana sazvežđa ostavićemo po strani.)

»Kompaktna i funkcionalna država.« U svesti nacionalista država se očituje kao *živo biće*. Put do kompaktnosti države je – komadanje ljudi. Da bi jedna tlapnja postala funkcionalna, da bi njeni članci i udovi počeli da se mrdaju, potrebno je da mnogi živi postanu nepomični. Spodoba dr Frankenštajna je skarabudžena i sašivena – samo da joj naci-intelektualci i vrhunska američka tehnologija udahnu život.

Ne sumnjam da nacionalni kartografi i mapadžije pokušavaju da državu oblikuju tako da i na karti liči na neku živuljku. Uostalom, Čosić-Miloševićeva-Karadžić-Mladićeva Srpska neodoljivo asocira na razjapljenu čeljust neke zverke.

*Srbin sve bede izdržava,
gladuje i smrzava se
jer mu je od njega samog
– preča moćna država.*

*A u toj san-državi
niko neće šljakati,
svi će do podne spavati,
jer će moćna država –
sve Srbe da izdržava.*

Lov u vodama katastrofe

Mnogi komentatori se slažu da je samo pritisak međunarodne zajednice na Zagreb i Sarajevo sprečio totalni srpski poraz u zapadnoj Bosni i onome što je još ostalo od RSK. Nekadašnji antisrpski zaverenici prekonoc su postali srpski tutori? Ne, samo strah svetske zajednice od slika moguće humanitarne katastrofe jednog naroda sprečio je (ili možda samo odložio) totalni slom.

Arhitektima Velike Srbije nije preostalo ništa nego da love u sažaljenju svetske zajednice prema jednom narodu kojeg su oni samo doveli na rub propasti. Oni se nikad neće odreći posedništva nad tim narodom i sažaljenje sveta prema zaluđenom i zatravljenom narodu oni su već ukalkulisali u spisak svojih »strateških prednosti« i presabiraju se šta se iz toga da iskamčiti. Baš kao i iz mržnje koju su posejali. Srpski pregovarački tim sada je samo tim trgovaca narodnom nesrećom koju su sami izazvali, tim lovaca u vodama katastrofe. Nije isključeno da će jedna ludačka nesrećonosna opsesija biti i nagrađena,

bar polovično. Ako se iz svih minulih i sadašnjih užasa ispili nešto što će biti bar senka Velike Srbije onda će to biti ne plod »uvažavanja fakta srpske vojne pobjede« nego plod sućuti svetske zajednice prema jednom narodu koji se nalazi na rubu katastrofe.

Sve će biti, kao toliko puta, začinjeno tragičkom ironijom. Unesrećitelji naroda protumačiće strah i sažaljenje svetske zajednice prema jednom narodu kao sopstveni dobitak, kao uspeh svoje »mudre politike«. I unesrećitelji će još udobnije i vekovečnije zasesti na leđa naroda kojeg su uvalili u bede i nesreće.

Narod će, kako se čini, biti spašen od najgoreg ali će za uzvrat dobiti doživotnu vladavinu jednog nerazumnika koji ga je doveo do samog dna provalije.

Spasenje će za narod istovremeno biti i kazna, ali u svemu tome će ipak biti neke pravde – sam narod je izvikao sopstvenog unesrećitelja i pravo je da ga trpi do njegovog prirodnog skončanja.

Republika br. 127, 1–15. novembar 1995.

Krv i sapunica

»Pregovori u Dejtonu se nastavljaju« ponavljaju iz dana u dan mediji. Nekakva »sapunska opera« sklapa se u tom američkom gradiću, a koliko će imati nastavaka sam bog zna. Njen rasplet je teško i naslutiti jer priroda »sapunske opere« je takva da se ona može nastaviti i kad izgleda da je sve završeno.

Naš život je *život u nastavcima* jer su naši gospodari onomad zamislili *državu sa nastavcima i proširecima* (kao nastavljene pantalone, dopleten džemper).

Nastavci i prošireci su skrojeni samo ih treba prišiti. Ali, to nekako teško ide. Zato je u modi pesma o »prelaznim rešenjima«.

»Slavonsko-baranjska oblast« bi, po zamisli krojača, trebalo da bude pod prelaznom upravom UN, onda ćemo raspisati referendum (memorandum–referendum) i sašićemo se sa »maticom«.

Republika Srpska u okviru celovite Bosne je samo prelazno rešenje za velikosrpsko ujedinjenje, maštaju na Palama.

Maštarije o »prelaznom rešenju« kao putu ka prisajedinjenju simptomi su teške, neizlečive, *prelazne bolesti*. Kako će se sa takvim maštarijama stići do kraja ubijanja teško je zamisliti.

Ko o čemu, velikosrbi o Velikoj Srbiji. Ako do nje ne može doći odmah – pritrpićemo se malo. Ako se ne može napraviti formalno – napravite nam je virtuelno. Ako se u nju ne može ući direktno – probaćemo na sporednu kapijicu.

Velika Srbija je naša želja neutaživa i neprolazna, zato nam igraju rešenja prelazna. Prelazna rešenja su *prelaz*, mostić (makar i viseći) ka Velikoj Srbiji.

A ne zaboravite, javlja Veliki Gazda, da »prelazna rešenja« znače i »prelaz« (ze-znuće, na šatrovačkom). »Preći« ćemo susede i međunarodnu zajednicu, proširćemo Srbijicu!

Zločinci i gan'steri

Reakcije na krvave tajne majstora Velike Srbije postale su svojevrsni test skučenosti i zatravljenosti nacionalističkog načina mišljenja. Iako je blizu pameti da međunarodni sud ne bi bez osnova podizao optužnice protiv »junaka« Vukovara, Srebrenice i drugih krvavih orgijališta, ovdašnje javno mnjenje se gotovo složno protivi izvršenju te krvave priče.

Postoje dve vrste reakcija na priču o ratnim zločinima i ratnim zločincima: umerena i uspaljena. »Umerenjaci« su za odlaganje te priče, za drugačiji »tajming« jer je to, je l' da, u ovom času, »vrsta pritiska na srpsku pregovaračku stranu«. Zaboravlja se, međutim, da je glavni, mada neizrečeni, predmet razgovora u Dejtonu jedna mahnita opsesija čije je ime – Država a prezime – Zločin. Zato podiljenim kad čujem reč »pritisak«. Koje li delikatnosti prema jednom krvavom despotu, kojeg li cinizma prema žrtvama! Pritisak dva metra zemlje pobijene potpuno je, zar ne, nevažan.

Uspaljene, plamene reakcije nacionalnih radenika na optužbe »srpskih junaka« za ratne zločine su zanimljive samo kao demonstracija koordinatnog sistema nacionalističkog načina mišljenja. Taj sistem je *lak za mišljenje*, infantilno lak. Njegov glavni aksiom glasi: naši momci ne mogu biti zločinci, zločinci su oni koji ih optužuju. Ovaj aksiom je, malo drugačijim rečima, formulisao filosof i akademik Ljuba Tadić izjavivši da američka vlada, budući da je »sastavljena od samih gan'stera«, nema pravo nikoga da optužuje za zločin. Može nacionalista biti i vrlo obrazovan čovek, to mu ništa ne pomaže kad upadne u nacionalistički koordinatni sistem umovanja. U tom sistemu naprosto su prinuđeni da isto misle i filosof i mesarski pomoćnik.

Paljanski kandidati za Hag su pribegli malo efikasnijem, čini im se, i opakijem sistemu odbrane: transferu krivice na ceo narod. U pismima »svenarodne podrške« (koja sami sebi pišu) oni (sebi) poručuju: »Ne dajte se! Sa vama su optuženi svi Srbi sveta! Sa vama do slobode! Sa vama do Haga! Sa vama u istoriju!«

Podobnost naslednika

Svi mi koji imamo sreću da živimo u Srbiji odnedavno imamo ne samo svoju porodicu, svog oca i majku već i svoju nad-porodicu, svoga nad-tatu i svoju nad-mamu. Svako treba da »sluša« ne samo svoje fizičke roditelje nego, još i više, kudikamo više, svog nad-tatu i svoju nad-mamu. »Otac naroda« preči ti je od oca koji te je napravio. Na pitanje »čiji si ti, mali?« odgovor svakog klinca odsad će glasiti: Slobin i Mirin pa tatin i mamin.

Gazda svih Srba nedavno je doneo zakon po kojem će svi oni koji su izbegli (ili budu izbegavali) služenje njegovoj soldačiji biti proglašeni nedostojnim nasleđivanja.

Ono što vam ostane od oca koji je, može biti, celog veka rintao da njegova deca ne bi počinjala od nule, odsad se neće zvati očevina. Odsad će to biti *slobovina*.

Gazda svih Srba je majstor da sistemom »vezane prodaje« obezbedi poslušnost svoje dečice. Onomad je finansiranje svoje televizije (svoje mašinerije za zaludivanje) vezao za korišćenje struje (porcija mraka – porcija svetla). Danas nasleđivanje krova nad glavom ili njivice za obrađivanje vezuje sa obavezom da se učestvuje u njegovim ratnim ludorijama.

Ako bude našao način da udisanje vazduha veže sa nečim korisnim za svoju vladavinu nema sumnje da će i to vezati u isti paket a njegov parlament će to ozakoniti.

Republika br. 128, 16–30. novembar 1995.

Zvezdani čas ludaka

U poslednjem desetleću ovog veka zvezde su izgleda bile naklonjene sumanutim idejama i zamislima. Ono što polovinom veka nije uspelo rasistima-grosistima potkraj veka je pošlo za rukom rasistima na malo. U jednom malom američkom gradiću onomad je nekoliko njihovih najgrozomornijih ideja i zamisli doživelo svoj zvezdani čas. Podsetimo se tih ideja i zamisli: *moguće je podeliti nedeljivo. Zajednički život »nas« i »njih« je nemoguć. Svaka tica treba da bude u svom jat. Ko seje mržnju žanje državu*. Rasisti su požneli državu, kakvu-takvu, državu–nedonošče ali – državu. Bez sejanja mržnje i bez zločina takvu tvorevinu nemoguće je bilo napraviti. Sejanje mržnje je bilo plodonosno, zločini su bili plodonosni. Zločinci će možda, možda biti kažnjeni ali ideje-vodilje zločina su realizovane, plodovi zločina su legalizovani.

Pre početka bosanskog rata razumni ljudi su govorili: Bosnu je nemoguće podeliti. A jedan poet je, sećam se, sa ludačkim sjajem u očima uveravao: teško je, ali je moguće! On i njegovi su znali i način, i taj način je očito doneo ploda. Zajednički život »s njima« je nemoguć, uveravali su nas ludaci. (Odjednom su postali škakljivi na »njih«.) Ali, to je prilično luksuzna ideja, uveravali su ih razumnici. Šta ćete s »njima«? Ludaci su znali šta će s »njima«. I svet je rekao: sirotim malim rasistima zaista nije lako, uništavajući druge zacelo trpe velike duševne muke. Moramo ih razumeti i izbaviti od tih muka, pustimo ih da se odele i ograde od drugih. San gospođice Plavšić više neće remetiti miris Muslimana, desetinama kilometara uokolo neće biti nijednog i princeza će moći mirno da spava.

Mir je možda nemoguć bez mirenja sa ruglom i nakaznošću – to dvoje su neizbivivi sastojci i pratioci ljudskog postojanja. U miru će njihovo isijavanje biti samo malo manje primetno i to će biti naš jedini dobitak.

Zgušnjavanje srpstva

Ratovođe i mirovođe, vlastodršci i opozicija, rezultate rata i mirovnih pregovora će tumačiti svako iz svog malog koristoljubivog ćoška. Onome koga su okrstili kao »Oca nacije« tako što ne priliči, on se mora izdići iznad svega i baciti prodorniji i sveobuhvatniji pogled. On je to i učinio, onomadne, iz božanskih visina Srpske akademije nauka govoreći (pardon: besedeći) o knjizi J. Raškovića *Duša i sloboda*.

I šta je sa svojih visina vidio naš vrli Vidilac? Vidio je da se iz celog ratnog haosa ocrtava jedan »epohalan događaj u srpskom bivstvovanju«: SRPSTVO SE ZGUŠNJAVA! (Ilti, kako je pojasnio, »srpstvo se sabija, teritorijalizuje uz maticu«.) Vaskoliko tumbanje, mučenje i mućkanje naroda dovelo je do predivne fizičke pojave, usporedive sa najlepšom dugom, dovelo je do »zgušnjavanja Srpstva«! Glavni rezultat rata je nastanak srbo-koncentrata, nebeskog eliksira od narodne mase i melase. Nešto je od te narodne melase otišlo u rastur, ali rastur materijala je normalna stvar u kosmičkim procesima.

Sve što se tebi i tvojim najbližima, vrli čitaoče, događalo ovih nekoliko uskovitlanih i postiđujućih godina dobilo je smisao. A taj smisao se sastoji u tome da je sve što se događalo pružilo priliku g. Ćosiću da ispiše rečenicu punu koncentrisanog značenja: srpstvo se zgušnjava! Zar nije Flober govorio da je ceo život vredan jedne dobre rečenice? G. Ćosić je otišao malo dalje: sudbina celog jednog naroda vredna je jedne rečenice!

Šta sam vam radio

*Neki me vrag
tera u Hag!
Bolje ići u Hag
nego biti zameten trag!*

(mala noćna muzika B. Jovića)

Još mi je u sećanju onaj osećaj nemoćnog besa i gađenja koji je pratio istupe, pristupe i nastupe one napuhane osobe koja je pre četiri-pet godina »vršila funkciju« predsednika Predsedništva Jugoslavije.

Taman smo ga, potrošenog i skrajnutog, zaboravili i prestali da obraćamo pažnju na njega kad eto njega u pisanom obliku. Začaran slikom veličine sopstvene uloge i misije g. Borisav Jović objavio je tu skoro knjigu svojih dnevničkih pisanija koja se zove *Poslednji dani SFRJ* a trebalo bi da se zove – *Šta sam vam radio!* Knjiga je mračna hronika o tome kako je kombinacijom smrtonosne sofistike, intriga, laži i zločina pravljena skraćena Jugoslavija *alias* Velika Srbija. Još nije objašnjeno koji đavo tera počinioaca da se vraća na mesto zločina. Motivi g. Bore Jovića su, međutim, prozračni i davno opisani u »Knjizi propovednikovoj«. Na svakoj drugoj stranici mogu se pročitati rečenice kao što su »Samo smo ja i Milošević znali za to«, »Samo smo ja i general učestvovali u donošenju tog i tog plana« itsl. Taština obezvlašćenog jača je izgleda od prirodne obazrivosti.

Ni luk jeli ni luk mirisali

Bora Jović je svojevrsni izuzetak od pravila – u modi je ove jeseni novi književni žanr, žanr književnih vađevina. Posle knjižice o Memorandumu koja je izašla iz SANU-perionice i čistionice u izlozima je i knjiga *Šta je stvarno rekao Dobrica Ćosić* u kojoj se dokazuje kako je kalemaru puno toga nepravедно nakalemljeno, kako je bio pogrešno shvaćen, kako mu je skraćen najbitniji deo teksta i kako su mu ovo i ono izvukli iz konteksta. Sa Memorandumom nema blage veze, nikoga ratničkim pokličima nije zaludivao a etnička čišćenja je na svakom koraku osuđivao. Očekivati je da se uskoro pojave i sledeće knjige: *Antirasističke beleške* Biljane Plavšić, *Moja urbofilija* Radovana Karadžića i *Lepota leoparda* Gojka Đoga.

Republika br. 129, 1–15. decembar 1995.

»Mogućnosti budućnosti«

Slušam komentatore nekih nezavisnih medija kako se orno upinju da u sumračnim slikama decembra prepoznaju i ulove simptome »mira koji je počeo«. Simptomi su, međutim, mršavi i bledunjavi. Lakše je otkriti simptome stare, mahnite opsesije »neodustajnim ciljem«. »Događanje naroda« u »srpskom Sarajevu«, besprizorno i mučno cenkanje državnih ucenjivača oko dvojice francuskih pilota govore da je, za arhitekta Velike Srbije, mir samo poseban oblik rata.

Paljanski ratovođa otkriva, u BBC-jevoj seriji »Smrt Jugoslavije«, da je glavni argument gazde Miloševića za prihvatanje Vens-Ovenovog plana bio to da će taj plan »propasti u implementaciji«. Da li je gazda odonda promenio svoj ugao gledanja? Neki mirovni plan je to vredniji i dostojanstveniji hvale što su veće mogućnosti njegovog propadanja, kaže gazdina logika. Setimo se kako je plameno hvalio Vens-Ovenov plan i setimo se kako je još plamenije hvalio dejtonski plan pa ćemo lako zatvoriti krug ove logike.

Uostalom, komentatorica gazdine televizije, ne mnogo mutnim ezopovskim jezikom, poručuje Srbima svih srpskih zemalja da je u Dejtonu za Republiku Srbiju obavljena »prva faza« koja otvara »pozitivne mogućnosti budućnosti«. Kako to zvuči gordo i neodustajno – pozitivne mogućnosti budućnosti!

Mirovni plan je za dedinjskog gazdu i njegove slugе samo mutna voda u kojoj bi, pomoću dobre varalice, trebalo da bude ulovljena štuka Velike Srbije. Ranije je glavni cilj bio Velika Srbija a glavno sredstvo – Masovni Zločin. Glavni cilj je ostao isti a glavno sredstvo se raspalo na niz sitnijih sastojaka: pritvorstvo, podmuklost, podvalu, terorizam, ucenu... Ti sitni sastojci zovu se, zanimljivo, mirotvorstvom.

Zakon minimalnih opravdanja

Slušam na Radiju B-92 i na Studiju B reakcije Beograđana na TV-seriju »Smrt Jugoslavije«. Osnovna zamerka većine prosečnih, dakle ne onih »najkvalitetnijih«, Srba svodi se na to da u seriju nisu ugrađene motivacije – iz ovdašnje propagande. Tada bi, po njima, serija bila »objektivna«. Zašto nije rečeno da je Vukovar bio »leglo ustaša«? Zašto nije istaknuto da je Dubrovnik nekad bio srpski grad? Zašto nije rečeno da su iz »zaštićenih zona« Srebrenice i Goražda kretale opake muslimanske ofanzive? Zašto nije pojašnjeno, kao što je to nama pojašnjeno, da je u Bosni bio građanski rat a u građanskom ratu po definiciji svi čine zločine?

Ovakva i slična pitanja pokazuju da je u Srbiji proteklih godina vladao (i još uvek vlada) zakon minimalnih opravdanja. Spremnost sa kojom je većina Srbalja proteklih godina prihvatila (i još uvek prihvata) minimalna opravdanja osvajačkih ratnih pohoda svoje vrhuške ne govori ipak o bedi rasudne moći većine ovog naroda već o njegovoj moralnoj bedi. Naime, vladavina zakona minimalnih opravdanja prikrivala je vladavinu jednog logički mnogo koherentnijeg zakona, zakona nadmoćne sile. A njegova logika kaže: tako činimo jer nam se može, jer smo jači. Ovo je, naravno, neprilično govoriti javno i glasno – zato na scenu stupaju zakon minimalnih opravdanja i njegova plitkoumna logička gimnastika.

Zamrznuti zločinci

Mašta tehničara i pronalazača omogućila je da imamo zamrznuto meso, zamrznuto povrće, zamrznutu ribu. Diplomatska mašta podarila nam je ovih dana – zamrznute zločince. Prostor tzv. državnih i nacionalnih interesa izgleda da je postao ziratno tle za bujanje najfantastičnijih gluposti. Predlog Rusije da se, na izvesno vreme, Karadžiću i Mladiću zamrzne »status zločinaca« svakako ide u najveće gluposti kraja ovog veka, mada ga je sudija Goldstoun, krajnje učtivo, okarakterisao kao »vrlo neuobičajen«. Koliko smo oguglali na glupost pokazuje to da su svi ovdašnji mediji ruski predlog preneli u krajnje ozbiljnom tonu. Zamislimo malog pijačnog lopova kojeg policajci uhvate i pokušaju da mu stave lisice. A on im odgovara: neće moći, ja sam zamrznut lopov. To bi svakako sve zasmejalo. Predlog da Karadžiću bude zamrznuta poternica zbog ratnih zločina kako bi mogao da otputuje u Pariz i stavi svoj kaligrafski potpis na mirovni papir, naši veliki prijatelji iz Kremlja izneli su sa ledenom državničkom ozbiljnošću. Neko tu nekoga pravi ludim. Sve mi se čini da nazirem odakle idu konci ove ideje: iz zemlje u kojoj već postoji zamrznuti predsednik partije na vlasti. Baćuškama iz Kremlja predlažem da svoje ljubimce zamrznju kao u SF-filmovima i da ih povremeno odmrzavaju krišom i dive im se.

Zločinci i kafane

Gangsteri i mafiozi, znamo iz filmova, voleli su da vode »lokale na glasu«.

Nacionalni kriminalci (ratni huškači i zločinci) počeli su, piše u novinama, da otvaraju svoje barove, noćne klubove, picerije, diskoteke... Posao im, vele, dobro ide. Od dobrog glasa se ne živi, zli glas se da dobro unovčiti. Nije li, uostalom, brdo studija napisano o privlačnosti zla? Dobar čaršijski provod podrazumeva

malu dozu golicavosti, ukusna večera podrazumeva malo bibera zla. »Bili smo na večeri kod 'Vikend-koljača' i, zamislite, ništa nam se nije desilo.« Sva je prilika da će u svim srpskim gradovima i varošicama, pored glavnih i sporednih drumova početi da niču »ugostiteljski objekti« sa sledećim firmama: »Kod zlatne kame«, »Noć prve pljačke«, »Kod ludog snajperiste«, »Ratni huškač«, »Kod drčnog silovača«, »Kod etničkog čistača« itsl. »Trčeća slova« obaveštavaće cenjene mušterije o gurmanskim specijalitetima: »Proja ispod sača – kod Vikend-koljača«, »Najbolje palačinke – kod Mare-zločinke«, »Najbolja vruća – u kafani Palikuća«, »Uvek svež som – u restoranu Tomson«, »Najslade torte – Kod presečene sorte«.

Republika br. 130, 16–31. decembar 1995.

Moralice i rugalice

Gospodar Srbije poručio nam je u svojoj novogodišnjoj poslanici (tačnije: zapovesti) da se svugde, »i u školama, i na fakultetu, i u fabrikama i na njivama« (baš nas je lepo rasporedio) »*mora doprinosti*« opštoj sreći.

Ni »treba«, ni »valjalo bi«, ni »bilo bi poželjno«, nego se baš *mora*.

Totalitaristi se prepoznaju po upotrebi određenih glagola.

Njihove države su *države moranja*.

Mora se ići u rat. U miru se *mora izgrađivati* »srećna i uspešna država«. Nosim se mišlju da sačinim odu dezerterima srećo-gradnje!

Slobodni građani ništa ne moraju. U slobodnim društvima opšta sreća je posredni produkt slobode pojedinaca. Produkt obvezatnog doprinošenja opštoj sreći je – real socijalizam.

Države moranja su države mòre. Svi grmovi i svi žbunovi u njima moraju biti plodonosni, a svi podanici *doprinosti*. Ponosni i doprinosti.

Kako stoje stvari, svaki žitelj Sloboslavije moraće sebi svakog dana da odgovori na pitanje: da li sam danas bio doprinosan? Pitanje je pomalo zamorno, ali će odgovor na njega biti istovremeno i odgovor na pitanje o identitetu. Jer samo biti doprinosan znači biti Srb.

Mira Marković iliti

Smrt piscima mašinama

Hajmo, druzi i drugarice,

u lov na ptice-rugalice,

pisaće mašine štraktalice!

Kad istrebimo sve

mašine pisaće-kucaće

Srbija od zdravlja pucaće!

(bojna pjesanca dr M. Marković)

Drugarka Predsednikovica ne voli »novinsko rujanje političkim protivnicima« (čitaj: njoj samoj i njenoj dvorskoj kliku i režimu, bolje reći ustroju života koji ona oličava). »Rujanje« je, veli u svom DNEVNIKU, najcrnje »nasilje koje se sručilo na moju zemlju«. Ratno nasilje i nasilje kriminalaca su, po drugarki Predsednikovici, bezazleni, o prvom se »brine međunarodna zajednica«, »o drugom se brine država«. Najteži oblik nasilja je ono iz »raznih novina« (zato što drugarka-doktorica prva dva vida nasilja nije iskusila). Najteži je svrab onaj zbog kojeg se sam češeš. »Novinsko rujanje« (nekad se to zvalo »oporočavanje poretka«) raspamećuje drugarku-gazdaricu. Rugače, klikće ona, treba »zaustaviti«! Ona naravno i ne pomišlja

da su njeni dnevnički zapisi *stvarno ruganje* svima nama, zdravom razumu i jasnom očnom vidu svakog žitelja ove zemlje, pa ipak niko ne traži da se oni »zaustave«. Ko su, po gazdarici Marković, glavni rugači? To su »oštećene ličnosti«, »zli ljudi«, »muškarci sumnjivog endokrinološkog sastava, potomci alkoholičara, lakši psihijatrijski bolesnici, neostvareni pisci...« Dole rugači, živeli ulagivači i vrlo ostvareni satiričari-panegiričari!

Kako »zaustaviti rugače«? Recept je jednostavan: »U njihove ruke ne smeju da dospeju pisaće mašine!« Pisaće mašine opasnije su od mašinki! Kako su lepa ona vremena kad je otisak slova svake pisaće mašine bio pohranjen u policiji!

Pisaćim mašinama, ali i kosovima, svrakama, krejama, ševrljugama i drugim ticama-rugalicama loše se piše u Drugaričinoj Srbiji. Biće istrebljene. Od Beograda do Podgorice pevaće ptice-udvorice.

Vladislav Jovanović ili Danak dobrovoljnoj tupavosti

Svi su se okomili i izuzeli na sirotog poetu-diplomatu Vladislava Jovanovića zato što je, prekonakjuče, u Savetu bezbednosti ustvrdio da su se Muslimani u Srebrenici – međusobno potamanili, potepali. Rekli su mu da je to nipodaštavanje zdravog razuma svetskih diplomata. A njemu to zaista nije bila namera. On je samo nastupio kao standardni srpski patriota. A u stvarima patriotije vrug je zdravom razumu davno rekao laku noć. Vladislav Jovanović je samo jedan od bezbrojnih Srba na radu u preduzeću dobrovoljne tupavosti. Nema toliko budalastog, drskog i zdravom razumu rugajućeg opravdanja paljanske vrhuške koje u Srbiji tokom četvorogodišnjeg rata nije bilo prihvaćeno! Družinu sa Pala karakterisala je alavost u zločinjenju i nedotupavnost u opravdanjima. Srpski »nacionalni radenici« bili su sve vreme taoci zločina, bezobrazluka i glupiranja. »Svaki zločinac i lažov koji mi je brat govori suštu istinu.«

Neki salonski nacionalista bez sumnje je pozeleo da dovikne paljancima: braćo, lažite malo veštije! Ali, teško je očekivati od ljudi spremnih na zločin ikakvu drugu nego nedotupavnu odbranu zločina. I zločin i odbrana potiču iz istih vijuga.

Strategija odbrane je od početka do današnjih dana ostala ista: poriči i svaljuj sve na neprijateljsku stranu, a braća u Srbiji će te gromko podržati. (Čik ako smeju drugačije!) Ta strategija ponekad daje krajnje groteskne rezultate. Nedavno ili-džansko kidnapovanje šesnaestorice Bošnjaka jedan paljanski čelnik je najpre »apsolutno demantovao« (»otmice uopšte nije bilo!«) a drugi je, potom, izjavio da su za srpsko kidnapovanje muslimanskih civila »krivi – sami muslimani«! Beogradski mediji su sve preneli sa patriotsko-idiotiskim nedostatkom smisla za humor. U patriotiji-idiotiji sve su protivrečnosti neprotivrečne, a sve besmislice smislene.

Akaši – uzor delikatnosti

Godinama nećemo prestati da se pitamo: kako je svetu mogao da se dogodi takav razmah bosanske grozomore i mrakobesija? Deo odgovora pruža mi isfinjeni Jasuši Akaši kojeg slučajno pronalazim daljinskim biračem kanala. Na pitanje nekog

stranog vođitelja kako je mogao da dopusti mahnitim tobđzijama da nesmetano ubijaju civile on iznosi svoju nerešivu misaonu trakalicu. Kako sam, pita se još uvek, mogao da nešto preduzmem protiv njih a da sutradan s njima pregovaram o prolasku humanitarnih konvoja? Ubojicama se, ergo, moralo dopustiti da nesmetano ubijaju da bi dopustili da oni koji još nisu ubijeni dobiju malo hrane da ne bi pomrli od gladi pre nego što budu ubijeni. Ko zna koliko bi to trajalo da ne makoše Akašija zajedno s njegovim tankočutnim dilemama.

U Bosni su neraskidivo bili povezani smrtonosna humanistika i humana klistika, zločinci i delikatne budale.

Republika br. 131–132, 1–31. januar 1996.

Strah i sažaljenje

Priča o Sarajevu se nastavlja. Zasad je teško odrediti njen žanr. U bici za »srpsko Sarajevo« paljanski glavari koriste se izazivanjem afekata straha i sažaljenja. Jednog dana oni kažu: ako ne budemo imali vlast u »srpskom Sarajevu« napravićemo od Sarajeva Bejrut! Sledećeg dana promene liru: ako ne izmenite sarajevske mape idemo u egzodus! Kombinacija straha i sažaljenja ne daje uvek tragediju. Igrokaz koji konstruiše paljanski stihotvorac prozračan je i jednoznačan. Ako bi Srbi iz »srpskog Sarajeva« ušli u RS onda bi svi bosanski Srbi (i samo Srbi) bili u jednoj državi. Neki Srbi pod muslimanskom vlašću – to bi značilo da bi se i neki Muslimani mogli ohrabriti da se vrate na teritorije pod srpskom vlašću i to bi opet bio stari etnički galimatijas.

Celovito Sarajevo ruši celu simboliku »nebeskog Srpstva«. Kako oni odozgo, sa brda, iz nebeskih visina, izabrani soj, da potpadnu pod vlast onih dole, čija se nacionalnost piše malim slovom, koji su nedostojni da budu živi a kamoli da imaju vlast.

A postoji, čini se, još jedan razlog koji rovari po podsvesti poete–psihijatra: erotska vezanost opsadivača za opsadeni grad. Koliko puta je, setimo se, on priprećivao: »Ako nas budu izazvali – *uzećemo* celo Sarajevo!« (»uzeti« je tu zvučalo kao seksualni eufemizam). I kako sad da pristane na tu paklenu inverziju: opsadeni nadgornjavaju opsadnike!

Ljubija – ubija koga ne ljubi

Mal-malo pa se otkrije neko novo skladište užasa Miloševićevih izvodača bosanskih radova. Posle Srebrenice – rudnik Ljubija, posle Ljubije – polja oko Brčkog... Fragmenti grozopisa slažu se polako u monstruožnu celinu. Oni koji su pre nekoliko godina, sa svećama i uz pojanje, iskopavali *naše* kosti, sad na brzinu i pogledajući na nebo, zatrpavaju *njine* kosti, pitajući se da li su ih dovoljno duboko zatrpali. Čaranje sa kostima nikad nije bezazleno.

Gazdini mediji kriju priče o zločinima kao zmija noge. Novinari nezavisnih medija vesti stranih agencija o masovnim grobnicama čitaju »ravnim« glasovima, kao da čitaju vremensku prognozu. Smatraju to manifestacijom »profesionalizma« (njihova omiljena reč), ali malo gađenja u svemu ne bi bilo na odmet. Što je još simptomatičnije, posle ovih vesti sledi po dvadesetak minuta izveštaja o tome šta je tog dana lucidno rekao i izjavio »lider i doktor Karadžić«, s kim se sreo Krajišnik, s kim je razgovarala Biljana Plavšić. Mrak zločina i medijska svetlost kojom se obasipaju tvorci zločina još uvek su u neobjašnjivoj nesrazmeri.

Ako negde sretnoš zločinca

Priča o masovnim zločinima, iz ugla svetske zajednice, postaje izgleda kombinacija neodoljive radoznalosti i mučnog zaziranja i ustezanja da se sazna puna istina. Svakodnevno čitamo: »NATO će hapsiti ratne zločince – ako slučajno nabasa na njih«. (Otkud vi u pola tri?) »NATO nije policajac.« »NATO će pomagati Haškom tribunalu – u skladu sa svojim mogućnostima.« »NATO neće sprečavati uništavanje dokaza o masovnim grobnicama – to je dužnost vlada na čijim se teritorijama te grobnice nalaze«...

Gadarija koja se zbivala u Bosni je toliko užasna da svi kao da oklevaju da se do kraja suoče s njom i jasnim dokazima o onome što se događalo. Svetska zajednica kao da bi radije da tu gadariju učini mutnom i ostavi mutnom, polu-verovatnom, polu-neverovatnom. Verovatno da bi izbegla pitanje o sopstvenoj odgovornosti za nju.

Akademici šetaju dijagonalno

A beogradski akademici, doznajem, prave nekakve svoje anti-Hag odbore i komisije i smišljaju anti-Hag memorandumne. U Knez-Mihailovoj primećuje se njihova pojačana živost. Da li ste primetili da akademici špartaju dijagonalno Knez-Mihailovom ulicom? Ni levo, ni desno, ni sredinom, nego baš dijagonalno. Razlog je jednostavan: oni tako omogućuju što većem broju smrtnika da ih vide i sretnu. Postoji još jedan razlog za ovu vrstu štrapaca: svi akademici pate od osobene besmrtničke ukočenosti vratno-ramenih mišića, svaki je »uštuknut« bilo sa leve bilo sa desne strane. I sad, ako iz dva suprotna smera Knez-Mihailove krenu dva akademika i ako je obojici vrat ukočen sa desne strane – postoji mala verovatnoća da će se oni sresti. A promašen susret dva akademika u ponedeljak u podne je izgubljen ceo ponedeljak za srpstvo. Međutim, ako idu dijagonalom, matematički je verovatno da će srpstvo tog dana biti ozareno njihovim susretom i razgovorom.

Reformator–terminator

Baćuška Jelcin smislio je originalan način kako da reši »gordijev čvor« sa čečenskim otmičarima i njihovim taocima – pobiti i jedne i druge. Posle »akcije« u Prvomajsku izjavio je: »Bilo je tragično, ali je bilo neophodno!« Neko je, isto tako,

posle užasnih razaranja i užasnih kasapnica, izjavio da je »Srbima rat bio nametnut«. Samodršci – baš zato što su samodršci, što odluke donose sami – postaju plen osobenog *gospodarskog ludila*. Obuzeti svojom misijom i suočeni sa dramaturškim iščekivanjem publikuma šta će preduzeti, u glavama zapate čudne bube neophodnosti. Kad se osveste da je »neophodnost« bila lažna i somnambulna, ostaje im na raspolaganju drugi atribut svakog samodršca – laž kojom nastoje opravdati svoje činove. Istinsku državničku veličinu i promišljenost kod samodržaca zamenjuje kombinacija krvoločnosti i laži.

Republika br. 133–134, 1–29. februar 1996.

Srpski stil

Mira Marković se toliko boji gubitka vlasti da se čim taj strah nabuja mahinalno prihvati pera. Žudnja za večnom vlašću za nju je mučenje kao što je očigledno da je i pisanje za nju mučenje. I jedno i drugo trpećemo još dugo.

Vlast se gubi na izborima; svi izborni konci su u pouzdanim rukama, pa ipak izbori su noćna mora Mire Marković, vreme kad se grad pretvara »u šatru najgoreg cirkusa«. (Čuvaj se ljudi koji mrze cirkus.)

Mira Marković je onomad bila u Moskvi. I šta je videla? »Nijedan jedini plakat na ulicama, nijedna parola na zidovima zgrada, nijedan predizborni skup na trgovima.« Koje li idile! Ergo, izbori su to bolji što su neprimetniji! Najbolji i najnepremetniji izbori bili bi oni koji uopšte ne bi postojali! Ali izbori i takmaci u izborima moraju postojati, zbog sveta. Ono što postoji mora biti i primetno, mada to vređa estetsku istančanost g. Marković. Kako rešiti ovu zapetljanu protivrečnost? Moraće se naći neko rešenje za dolazeće izbore a dugoročno i trajno rešenje g. Marković ima, poodavno. »Rešenje za svoje probleme društvo će naći u nekom drugom obliku svog organizovanja. Novom, drugačijem, bespartijskom.«

Sporazum o sporazumu

U Rimu je postignut sporazum o poštovanju dejtonskog mirovnog sporazuma. Posle njega će uslediti neki pariski ili londonski sporazum o poštovanju rimskog sporazuma o poštovanju dejtonskog mirovnog sporazuma.

Zatim će opet doći neki sporazum o pridržavanju svih sporazuma o sporazumnom poštovanju prvobitnog mirovnog sporazuma.

Sporazum na sporazum, dogovor na dogovor, poštovanje poštovanja, pridržavanje dogovora o pridržavanju...

Svetski konstruktori mira i ne sanjaju u kakvu su se beskrajnu priču upetljali praveći mir sa ratotvorcima ovdašnjim. Mirovni sporazum je za njih samo put

ka ostvarenju istih, neodustajnih ciljeva, samo malo drugačijim sredstvima. Uz istu, nesmanjenu dozu nacionalne prepotencije i mržnje prema drugom (koja se i dalje obilato razvija sa potčinjenih im medija). U dugom i mučnom natezanju oko svakog slova ugovora, u pokušajima da se štrpne još koji metar, iznudi još koji ustupčić, u prekidanjima i uspostavljanjima kontakta i u otužnim izlivima nacionalne povređenosti prolaziće nam dugi i sumorni poratni meseci i godine.

Gusle i brojke

Posle rimskog skupa predsednik paljanske vlade je izjavio da će učešće Srba iz »srpskog Sarajeva« u organima vlasti biti razmeravano prema popisu iz 1991, »što je za nas povoljnije jer je tada tamo bilo 130.000 Srba, a sada ih je mnogo manje«. Minulih meseci sa Pala je lansirana a u Beogradu, po običaju, zdravo za gotovo, bila prihvaćena brojka od 200.000 žitelja »srpskog Sarajeva« koji će »krenuti u egzodus«. Izreka »Baci pola u vodu« kad je u pitanju osobena srpska ophodnja sa brojkama moraće biti još korigovana. Upotrebu brojeva ovde, izgleda, još uvek određuju zakoni deseterca. »Dvadeset hiljada« ili »sedamdeset hiljada« ne može se smestiti u deseterački govor; »sto 'iljada« ili »dvest' 'iljada« pasuje. Ritmička shema deseterca određuje prezentiranu realnost. »Doveo sam sto 'iljada vojske / a ne vodim nego pet stotina« kaže opsadivač grada Stalaća. Ove dve brojke nisu istorijski realiteti već »realiteti« koje je mogao da primi ritam deseterca. Deseterački odnos prema brojevima jednog guslarskog vodstva razumljiv je, ali je nerazumljivo kad se »stajajući brojevi« iz narodne epike prihvate na elektronskim medijima kao sušta realnost, kad ritam guslanja pobedi ritam i ironiju rok-spotova.

Stilske vežbe ili slučaj Studija B

Nasilje nad nezavisnim medijima samo je izraz osobene nežnosti vladajuće partije prema njima. Bar tako proizlazi iz izjava glavnih izvođača prljavih radova tu skoro, u Beogradanki. Jedan kritičar poezije, shvativši iz cuga lirsku prirodu ovdašnjeg režima, odmah se oglasio glasom svesrdne podrške. Nijedna prljavština u Srbiji ne ostaje bez podrške, ali to je druga priča. Vratimo se nasilju kao obliku nežnosti, diktaturi kao slobodi, pljački naroda kao njegovom obogaćenju, uzurpaciji medija kao širenju medijske slobode. Ovo nije iz poznatog Orvelovog dela, ovo je Orvel na delu. U Srbiji, gde drugde.

Posle »preuzimanja« NTV Studija B beogradski gradonačelnik izjavio je da će to »samo pomoći da Studio B sačuva svoj imidž«. Novi direktor je bio jasniji: na Studiju B će opozicije biti i više nego do sada! (Pod gazdovanjem SPS-a Studio B će biti još opozicioniji.) A vickasti ministar Vico je izjavio da su »stvoreni uslovi da Nezavisni Studio B postane još nezavisniji!«

Teško je proniknuti u potrebu za pravljjenjem ovakvih logičkih bravura. Nije to, verujem, samo cinično zavrtlavanje. Reč je o potrebi totalitarista da se okite nekim vrednostima iako su one u totalnom nesaglasju sa prirodom totalitarne vladavine. Ako je »nezavisnost« oznaka vrednosti medija uopšte, mora postojati

način da se stvori »državno-nezavisna televizija«. Prilično teška alhemičarska rabota ali u Srbiji je sve moguće. Nevolja je što ova kalamburistika prerasta u stil mišljenja, prihvaćen u »vaskolikom Srpstvu«. Jedan brat s one strane Drine dao je ovih dana antologijski primer tog stila: »Sloboda kretanja svima je zagaran-tovana, samo je potrebno da nam se prethodno javite«.

Republika br. 135–136, 1–31. mart 1996.

Budžaklije

Glavni nagovarač sarajevskih Srba da se sele, Momčilo Krajišnik, izjavio je ono-mad: »Međunarodna zajednica izgubila je u Sarajevu rat za multietničku Bo-snu!« Tako je to on shvatio. Ono što je za ceo svet bio plemenit napor za njega je bio »rat«. Ono što je za druge oznaka jednog normalnog društva (multietničnost) za njega je najgori izum antisrpskih zaverenika. Desetine hiljada ljudi krenulo je, sa izglavljenim vratima i prozorima, da traži nova staništa da bi Krajišniku i ostalima priuštili osećanje trijumfa. Paljanske glavešine poručile su svetu: možda je multietničnost nešto dobro a etnički pluralizam u sopstvenom budžaku nešto loše, ali mi smo uspeli da ubedimo narod da prihvati goru soluciju da vam poka-žemo ko su njegovi gospodari. Kad zluradost postane vladajući motiv vođa narod je nagrajsao.

»Odlazimo dostojanstveno!«, izjavio je dopisniku *Guardian*-a šef policije na Grba-vici i potom – kresnuo palidrvce. Tako on shvata dostojanstvo. Crveni petao je najviši izraz dostojanstva. Ono što je za normalnog čoveka izraz podmuklosti i najogoljenije zlobe, za guslarske dostojanstvenike je izraz junačkog dostojanstva (koje je ovom narodu vratio zna se ko). Sada mi je jasno otkud umetak »Ognjeni« u imenima nekih guslarskih junaka. Cela paljanska vrhuška zaslužila je slično preimenovanje: Radovan Ognjeni Karadžić, Ratko Ognjeni Mladić, Biljana Ognje-na Plavšić...

Mundijalisti i mudijalisti

Glavni dostojanstvenik srpskih spisatelja izjavio je tu skoro, na godišnjoj skupšti-ni UKS-a: »Ideje internacionalizma, kosmopolitizma i mundijalizma ostavile su i ovog trenutka ostavljaju tragične posledice na celinu srpskog nacionalnog bića«. I još: »Ako je srpski narod za nešto kriv onda uzrok tome nije srpski nacionali-zam već srpski internacionalizam«. Gete je potuljeno izmislio pojam svetske knji-ževnosti samo zato da bi razbucao »jedinstvo srpskog nacionalnog bića«. Srbima nisu potrebni pisci mundijalisti, Srbliji su svi pisci–mudijalisti (prototip ovakvog pisca opisan je u poznatoj Kišovoj priči). Da bi kordon ovdašnjih mudijalista bio osnažen u UKS su džumle primljeni svi pisci iz RSK. Oni, po načinu na koji sede, pokazuju da su rasni mudijalisti, tvrdio je svojevremeno Dragoš Kalajić (takođe primljen kao osnažujuća prinova).

Nekad su postojali advokati budžaklije. Današnji advokati srpskog naroda su pisci budžaklije koji bi da od ove zemlje naprave budžak u kojem će jedino uspešno moći da prodaju svoje književne skarabudževine.

Kost-tradicionalci i post-modernci

Priča se o novom sukobu na našoj književnoj sceni, sukobu tradicionalista i post-modernista. Do juče sam u apolitičnoj *Politici* čitao ode najraspisanijih pera iz serkla postmodernista raznim naslednicima Njegoša, Dučića ili Tolstoja, a sad ispade da su u sukobu. Bila su to gadna vremena, tradicionalci su bili ministri i savetnici u vladama »novih srpskih država« a strah od kašikara širio se redakcijama književnih listova. Pra-tra-dicionalci su pisali svoje debele kupusare i izvodili svoje srbujuće i vrbujuće zanesvest-transove sa kostima i verigama a postmodernci su – čast izuzecima – ćutali. Manjak građanske kuraži stvara izgleda i manjak stvaralačke hrabrosti: najhvaljenije knjige tzv. postmodernista meni deluju samo kao *post modernosti*, kao modernost u tragovima i prisećanju. Ako u njima tražimo naznake protivljenja vladajućoj književnoduhovnoj klimi moraćemo da se dobro potrudimo. Možda ih možemo videti samo kao neku vrstu posrednog, vrlo posrednog i nejakog otpora prema divljačkom – krv i tlo – urliku nacion-bastion pisaca.

I otrovne kupusare tradicionalaca i bogobojažljivi okušaji modernista na postu potonuće u zaborav kao neveseli izdanci jedne mračne i krvoločne dekade.

Danke Handke!

*Svi Srbi i Srbijanke
pevaju horu:
Danke Handke! Danke Handke!*

Na tržištu ideja postoje momci koji će za komplikovane složaje ponuditi uprošćena objašnjenja i momci koji će se truditi da jednostavne situacije objasne na što zapetljaniji način. Prozirna gadarija, kao što je ona malog balkanskog silnika da ognjem, topovima, satiranjem i proterivanjem onih koji nisu »naše gore list« stvori Veliki Srpski Budžak, podstakla je Petera Handkea da ponudi svoj »dubinski« uvid i sagled onoga što drugi nisu videli. Postoje sluge silnika koje to postaju radi jagnjeta na ražnju i oni koji to postaju – da bi izazvali tržišnu pažnju.

Da sazna svoju »dubinsku istinu« Handke se malo, inkognito, promovao po Srbiji. Ali, najneprikladnije mesto da se sazna istina o njoj je – sama Srbija utonula beznadežno u maglu svojih samoobmana i utuvljenih »istina«. Koju je »nepatvorenu istinu« o Srbiji Handke mogao da sazna od svojih kolega-pisaca? Videlo se to na poslednjoj skupštini UKS. Danke Handke! Tvoje pisanije nije na korist Srbije već u korist njene štete. Duvati u jedra zaluđivačima ovog naroda znači odmagati ovoj zemlji da se izleći od jedne endemske pošasti.

Filosofija opšteg gadaluka

Na onomadnjem kongresu SPS-a često se vrtela ploča da »partiji nisu potrebni oni koji će ćutati«. Kakvi su joj kadrovi potrebni videlo se brzo, u prolećnoj hajci na opoziciju i ono malo preostalih nekontrolisanih medija. Kongres je članstvu dao novi elan; *inženjeri gadosti* prionuli su na posao poletno i skoro veselo. Njihova deviza je: proizvodnja gadosti je izvor životne radosti. Iznenađujuće je koliko je ljudi spremno da živi od širenja gadarija i nameštaljki, od sejanja laži i krivotvorina. Promene režima neće biti dok dovoljan broj ljudi ne bude rekao u sebi: ne, neću u tome da učestvujem.

Smatra se da je pomenuta hajka u funkciji jesenjih izbora (prolećna setva – jesenja žetva). Pored ove (verovatne) funkcije, kampanja ima još dve svrhe. Prva je u oštrenju alata, podizanju nivoa »bojeve gotovosti«. Druga svrha kampanje koju inženjeri gadosti imaju na umu sastoji se u onome što bih nazvao učvršćivanjem gradiva iz filosofije opšteg gadaluka. (Filosofija opšteg gadaluka polako postaje glavna životna filosofija Srbalja.) Inženjeri gadosti narodu predano utuvljuju u glave sledeća »saznanja«: gadaluk je standardno stanje sveta, svi čine gadarije, ako su neki u tome uspešniji možemo im samo zavidet. Filosofija opšteg gadaluka eksperimentalno je isprobana na ratu u Bosni i tamo je dala dobre rezultate. Danas i zdravomisleći ljudi ponavljaju kao papagaji da su za rat u Bosni »svi krivi« i da su tamo »svi činili zločine«.

Stanje u zemlji – došaptavaju glasačima inženjeri gadosti – nije bajno, ali ako bi se vlasti dočepali naši konkurenti ono bi bilo još jadnije i gadnije. Zato se okanite ideja za promenama i uživajte u teatru gadosti. Pošto je sve otišlo u tandariju smislite i vi neku gadariju! Ili, da parafraziramo jednu pesmicu Grigora Viteza: od svih vrsta luka najslađi je gadaluk! Gadaluk je začim za bljutavost života!

Dejtonci, Nemanjići i Nemani(ći)

Instaliranje dejtonskog mirovnog programa u Bosni sve više liči na lečenje rane u kojoj je ostavljeno zardalo parče gvožđa. Govoriti o očuvanju celovite, multietničke Bosne, dok su na vlasti mahnuti kartoljupci, govoriti o povratku ljudi svojim kućama dok su na slobodi oni koji su ih proterali, govoriti o slobodnim izborima dok trovači još poseduju svoje trovačnice, liči na farsu. Krajišnik je pokušaje međunarodne zajednice otvoreno nazvao sizifovim poslom, Koljević je opet zapevao pesmu o referendumu za pripojenje matici, a doktor Radovan je zagudio da će se Bosna »brzo raspasti« i »mi ćemo se u pogodnom trenutku pripojiti Srbiji«. Spašeni od vojnog debakla kartografi Velike Srbije u miru se na miru posvećuju svojim »neodustajnim velikim ciljevima«.

Izgleda da su svetski mirotvorci svesno skovali mirovno rešenje koje neće rešiti problem već samo zataškati svetsko medijsko grizodušje, stvoriti uslove za navikavanje na rezultate rasističkog prekrajanja Bosne. Paljanski rasisti se barem ponašaju kao da tako stoje stvari i još se ne vidi šta će ih razuveriti. Nedavno su slavodobitno razdelili ordenje »najzaslužnijim državotvorcima« – upravo onima

koje traži Haški sud. Ratko Plemeniti Mladić dobio je orden Nemanjića. Tačniji naziv bi bio – Orden Nemanjića.

Gera Arsenić deli pravdu

Pre par meseci »ruska braća« su predložila da se Karadžiću i Mladiću, do daljnjeg, »zamrzne status ratnih zločinaca«. »Grčka braća« otišla su dalje: grčki ministar pravde Gerasimos Arsenis predložio je tu skoro da se načisto amnestiraju. Tako izgleda shvatanje pravde i prava u »slatkom pravoslavlju«. Ne bi me začudilo da sutra predloži da se Srebrenica i slična mesta proglaše za turističke zone. Preplanuli zločinci, s licima boje bakra, izvode za turiste scene masakra! Mogao bi se ustanoviti i Dan ubica i žrtava, nekako bi se, uz pomoć vrhunskih spiritista, dao udesiti susret žrtava i zločinaca, susret na kojem bi žrtve odavale počast i hvalu svojim ubojicama i masakratorima. Što se tiče Gerasimosa Arsenisa (iliti Gere Arsenića) – blago zemlji koja ima takvog ministra pravde!

Društvena svojina i epska poetika

Govori se o privatizaciji kao neophodnom uslovu za uključivanje u međunarodnu zajednicu. No, društvena svojina u Srbiji je izgleda neiskorenjiva. Ona nema oslonca samo u gimnazijsko-skojevskim opsesijama dr Marković. Ona je povezana sa još uvek živom poetikom narodne epike. Guslari su svaku individualnu iskru pretvarali u »stajanje mesto«, svačiju i ničiju svojinu. Nedavno sam se uverio da ta praksa živi i danas. Jednu pošalicu (SRPSTVO I ČEKIĆSTVO) koju sam skovao pre pet godina (u jednom tekstu u *Borbi*) nekoliko pisaca upotrebljava danas kao »svačiju i ničiju«, a neki i kao svoju sopstvenu. Ništa ne znači što za pisanje koriste PC-računare, guslarski duh je neugasiv.

Društvena svojina je slobodno lovište za ono što nekom nedostaje. Pogledajte samo liftove i stepeništa – svaki čas nestaje neka sijalica, prekidač ili lajsna. Uzeti zajedničku sijalicu je isto što i naći pečurku u šumi (uostalom sijalica se i zove »pečurkom«). Praksa etničkog čišćenja je neka vrsta stvaranja društvene svojine kao slobodnog lovišta. Etničkim čišćenjem se nešto što je bilo tuđe, nečije, pretvara u *naše* (srpsko), a »naše« je ničija šuma za slobodni lov. Komad nameštaja ili bele tehnike, vrata ili prozor, slavina ili vodovodna cev dosad nisu rasli u prirodi, ali naša narodna mašta je oduvek bila nadaleko cenjena.

Republika br. 138, 16–30. april 1996.

Avramijada

Avramovi jadi iliti Avramijada. Tako se zove komad koji se igra ovog proleća u Srbiji. Svi u opoziciji i u nezavisnim listovima postali su dinarobranitelji i avramobranitelji. Deda Avram poručuje: ako ne održimo čvrst dinar zemlja će se raspasti,

Vojvodani će štampati dinar-vojvođanac, Mačvani dinar-čivijanac, Vranjanci dinar-vranjanac...

Kao: dinar je dosad bio čvrst, kao: dosad nije bilo trukovanja šuški. Usred vesti na nezavisnom radiju, koje govore o odbrani zdravog i čvrstog dinara, ide reklama Karić-banke, koja štedišama nudi deset posto mesečne kamate i bogatu lutriju. Koliko je dinar »čvrst« zna svako ko nije izgubio dar poređenja: polumesečna inflacija u nas je veća od godišnje u normalnim zemljama. To je to: naš dinar je (bio) čvrst – na srpski način. I to je moglo da traje godinu-dve, dok se nije pokazalo da ne može postojati osobeni srpski put do zdrave valute. Umereno štampanje (»umereno« u srpskim koordinatama) uvek vodi nezajažljivom štampanju, izgleda da je došao taj čas, izgleda da je đavo geometrijske progresije došao po svoje.

Deda Avram je jednom za sebe rekao da je on »čovek kompromisa«. (Osobina poželjna za sve struke osim za guvernera narodne banke.) Cela današnja Avramijada dramaturški je pripremljena Avramovim dobroćudnim pokušajem izmirenja nepomirljivih stvari. On je pokušao da celu stvar udesi tako da *komunisti budu siti i da dinari budu na broju*. Deda Avram je postao mitski hećim nacionalne valute, a ispod mita i ispod žita (i za račun budućeg žita) kotile su se nove šuške. Komunisti su trljali ruke: daš malo hartije i boje, dobiješ žito a za žito žeženo zlato – to nisu mogli ni stari alhemičari. Dinarski tipovi koji su u Srbiji na vlasti vole da imaju što više dinara za »prometanje« (ovom rečju se u narodnoj prozi označava biznis).

Deda Avram zna da se zamajac topčiderske rotacije ne može zaustaviti i pokušava da ode sačuvavši sopstveni mit. Njemu će ostati mit a nama dinarci i mnogo, mnogo dinara.

Prosvetljenje dr Mira

Dr Mira Marković veli (u časopisu *Žena* a to prenosi *Politika*) da će u dvadeset prvom veku dominirati levica (svakako julskeg tipa). Do tog je zaključka verovatno došla jedne vetrovite noći dok su joj »grane borova udarale u prozore« i dok je saosećala sa mesecom koji se gušio u mukama pomračenja. Levičari koji imaju vile sa negovanim borovima uvek su bili saosećajni prema eksploatisanom delu čovečanstva. Da li iste vetrovite noći mesečevog pomračenja ili malo kasnije dr Mira je došla do velikog prosvetljenja: levica će zagospodariti svetom jer je to »orijentacija koja je politički i civilizacijski *tek startovala*« (pošto je cela dosadašnja istorija bila »u znaku desnice«). Mislili smo da je komunizam odgudio svoje al', kao što veli dr Mira, ispade da sve ovo dosad nije bilo ni uvertira! Mislili smo da smo siti i presiti komunizma, a dr Mira nas ubeđuje da ga nismo ni degustirali a kamoli izgustirali. Mislili smo da je komunizam opcija za staro gvožđe a dr Mira nas uverava da ćemo tek imati posla sa livnicama, kaljenjem čelika, srpovima i čekićima.

Netaknuta i zanosna vera u ideju koja je proizvela toliko zla ne može se razumeti drugačije nego kao vid osobenjaštva. Ali, normalno bi bilo da svoju veru ispovedaju u bifeima oko Zelenjaka ili Bajlonija. Svi ljudi imaju pravo da budu strasni zatočnici bilo koje ideje. Nevolja je kad su neki zatočnici u prilici da od svih nas naprave zatočenike.

Sindikalci i metalci

Dobri Srbi nose šajkače i ne vole štrajkače! Štrajk je izum antisrpskog Zapada! Do ovakvih izvoda može se doći kad se pročita saopštenje gradskog odbora sindikata metalaca Beograda. Taj naslov obaveštava dobre Srbe da su »metalci Beograda protiv rešavanja problema putem štrajka« i, naravno, daje podršku »naporima rukovodstva i vlade Republike Srbije«. Opet jedan srpski specijalitet, srpski način sindikalne borbe! »Metalci Beograda« su protiv štrajka, oni traže »bolje iskorišćavanje kapaciteta i bolje iskorišćavanje samih radnika«. Radnici mole da budu što više raubovani!

Ko veruje ovim parazitima prerušenim u zaštitnike »interesa radnika« i njihovim ljigavim saopštenjima? Radnici svakako ne, a verovatno su dosadni i svojim platomavcima. Između tolikih nečasnih uhleblja zanat prerušenih sindikalaca je svakako jedan od najogavnijih. Da li se oni stide što nose ime sindikalaca? Verovatno ne. Oni ga prihvataju kao ulogu u jednom nakaradnom teatru (koji je cela ova država) i verovatno su besni što im nije dodeljena neka bolje plaćena rola.

Reciprocitet

Grupe nekih nesrba pokušale su u Bosni ovih dana da se vrate i obiđu svoje kuće iz kojih su svojevremeno proterani. Kuće su vaše, ali teritorija je srpska, rečeno im je pre nego što su bili zasuti drvljem i kamenjem. »To je provokacija i to organizovana!«, klikću paljanski mediji.

Sada znamo značenje reči država na paljanskom jeziku. Država znači: ogradivanje plena. Srbi neće da žive pod njihovom vlašću, govorili su do juče paljanski spikeri. Ali, ispostavlja se, oni ne dopuštaju ni drugima da žive pod svojom vlašću. Motiv je jasan: da bi prigrabili njihove kuće i imanja. Paljanski glavari doveli su svoje podanike na nivo iz vremena dolaska Slovena na Balkan.

Paljanski Srbi, naravno, svima garantuju slobodu kretanja ali... I to »ali« najavljuje magijsku reč svih etničkih čistača: reciprocitet. Svi prognani se mogu vratiti svojim kućama ali tu mora postojati »reciprocitet«, poručuju paljanski tumači slobode. A kako uspostaviti reciprocitete između onih koji pevaju da »nema nama života s njima« i onih koji takav luksuz sebi ne mogu da priušte?

Republika br. 139, 1–15. maj 1996.

Srpska uteha

Često se pitamo koja je to neiscrpiva zaliha snage koja žiteljima ove zemlje omogućuje da tako dugo, bez pobune, izdržavaju tolike životne skučenosti i prikračćenosti koje im je donela vladavina Slobodana Miloševića? Imaju li svi oni neki tajni, nama nepoznati životni izlaz?

Gledam svog psa koji, kad mu »dode«, uspeva da se slatko izigra sa teniskom lopticom, u uskom prolazu između nogu od stola i knjiga na podu. Impuls igre jači je od skučenosti prostora.

Gledam mlade u autobusima GSP-a. Imaju običaj da naprave figuru koju sam nazvao »jež–ostrvo«: grupišu se u krugu okrećući prema svetu matoraca svoje rančice kao ježeve bodlje. I kad »jež–ostrvo« bude sa svih strana napadnuto i spljeskano cegerima sa lukom, vrećama sa UNHCR-brašnom i gajbicama sa sindikalnim pilicima, njegova forma ostaje očuvana i na njemu nastavlja da pulsira ostrvska radost, radost samog života, radost koja izvire iz same mladosti »kao takve«.

Vlastodršci Srbije kao da računaju na dejstvo zakona minimalne životne sreće koja postoji i u najbezvodnijoj pustinji, sreće koja je ugrađena u »život po sebi«. Više od toga je nepotreban luksuz.

Logička kutija

U *Našoj Borbi* čitam verziju raspada Jugoslavije po Bori Joviću. Bora Jović je prava mehanička logička kutija rata. Izbacili su ga iz vladajuće vrhuške ali ništa se u toj napravi nije izmenilo: svi su feder i zupčanici na svom mestu. Dovoljno je tu logičku kutiju samo naviti i iz nje će nahrupiti one iste teze pune krvoločne briljančije. Kutija sama ne shvata da su te teze – teze za mrtvačke sanduke i invalidske proteze. Nudili smo, veli nam Bora, našim susedima miran razlaz uz »razgraničenje« u višenacionalnim republikama i ostvarenje prava srpskog naroda na samoopredeljenje za ostanak u Jugoslaviji. Ali, eto, oni nisu prihvatili miran razlaz (iliti proceduru stvaranja Velike Srbije na miran način). I zbog toga su, tolmači naš Bora, svi izgubili. Nismo ni mi dobili Veliku Srbiju, poručuje nam između redova Bora Jović, ali smo bar napravili veliki belaj za sve i svi će nas zapamtiti, zadugo. Ovakav način umovanja ima sve izgleda da postane karakteristična srpska uteha.

Tupo – oštro

Izveštač nezavisnog Radija B-92 sa Pala odašilje revnosno svakog dana svoju malu porciju otrova. Pre neki dan nas obaveštava kako je poznati rodoljubivi patolog (ili patološki rodoljub) izneo na konferenciji za štampu svoja »saznanja« posle obdukcije tela Srba umorenih u Mrkonjić-gradu. Nalaz glasi: »Većina njih su ubijeni udarcima tupim predmetima, što je karakteristično za Hrvate«.

Rasisti uspevaju da uspostave »slovo razlike« i u načinu ubijanja i još više – uspevaju da nam proture postulate svoje estetike zločina. Naši neprijatelji ubijaju tupim predmetima jer to odražava njihovu nacionalnu, genetsku tupavost. Srbi pak preferiraju oštra sredstva za ubijanje što je u skladu sa nacionalnom oštrinom duha. Tupo je podmuklo i pripada svetu mraka, oštrina pripada svetu čistoće i sjaja. Način ubijanja je ono što nas beznadežno razdvaja.

Razmišljanja vrana

Beogradski fašisti (koji još nisu na spisku Goldstounovih potraživanja) kao uznemirene vrane grakću na Haški tribunal. Suđenje Tadiću je, veli jedan od njih,

čista antisrpska farsa, taj Tadić je nevin dečko, »on nema veze sa životom«. Nema veze sa životom, ali ima dobre veze sa smrću.

Drugi fašista javno razmišlja: ako izručimo trojicu oficira »oslobodilaca Vukovara« ko će sutra obavljati patriotski posao na Kosovu? Patrioti će biti totalno depimirani i nemotivisani. Ergo, jučerašnje zločince treba štititi i nipošto ih ne izručivati antisrbima da ne bismo umanjili elan sutrašnjih zločinaca. Srbiji će još trebati momci koji se daju lako ostrviti jer oni su neposredni izvođači istorijskih državotvornih poslova. Izručenje Šljivančanina i drugova bi za Srbiju bilo »sečenje grane na kojoj sedi«.

Grana o kojoj nam priča brbljivi fašista je trula grana usamljenog hrasta na kojoj mogu da sede samo tičurine–lešinari.

Patriota u šetnji

*Pun svog naroda
i (umereno) pun alkohola
punani patriota
vaskolikac
gega Makedonskom
kratko (dva i po puta) tapšući
pozdravljače
deliće vaskolikog »mi«.*

*On konta kako u Vaskolikiji
rešiti problem ljubavi
jer sve ljubavne izjave počinju sa »ja«.*

*Spasonosna ideja mu sine:
Mi23 voli Mi72.*

Republika br. 140, 16–31. maj 1996.

Širenje »srpske istine«

Pošto je zablesavio Srbije Milošević pokušava da zablesavi ceo svet. Osobena sorta luka zvana blesavluk ima šanse da postane naš glavni izvozni proizvod. U zvaničnom žargonu ova rabota se zove »probijanje srpske istine«.

Glavni dedinjski postulat glasi: svaka laž i obmana mogu se prometnuti u istinu ako si dovoljno istrajan. I doista, mal-malo pa se neki belosvetki podmitljivci ili nesposobnjakovići iz tima profesionalnih zaustavljača rata dokopaju nekog pramena dedinjske magle i počnu da je češljaju kao pravu vunu. Gazdina plaćena pera i jezici danima radosno ponavljaju kako je Taj i Taj priznao ono što

smo mi oduvek tvrdili. Ta radost nije bez osnova. Milošević računa da prihvatanje jedne laži iz njegove kuhinje znači i sutrašnje prihvatanje laži-sestara i laži-rođaka i, na kraju, prihvatanje celog sistema laži. I doista, svetski činovnici kao da se sve više zapetljavaju u *logički sled laži*. Ako ste prihvatili laž o građanskom ratu moraćete prihvatiti i logički izvod da su ga »svi počeli istovremeno« (poslednji pronalazak doktorke Marković), da su svi podjednako krivi, da su svi jednako sistematično ubijali, rušili i silovali... I moraćete, verovatno, na kraju krajeva, prihvatiti ideju o prebijanju dugova u zločinima. Srpska istina će se bez sumnje i dalje širiti i jednog će dana sigurno preplaviti svet. Blago nama, blago svetu!

Vreme vlasti, drugi tom

*Moj plajvazu, moj plajvazu,
piši sagu o mom zglajzu!*

*Piši sagu višetomnu
kako sam izbačen iz vrhuške
i kako sam kalemio kruške!*

*Kako sam postao predsednik Republike
(predsednik svoje čitalačke publike
– s malim ostatkom).
I kako je glatko
partizanskog pesnika
smenila banda četnika!*

Vojvoda opet jaše

Vojvoda opet jaše. Paripa od blata, ispljuvaka, mržnje, ozlojeđenosti i povredeno-
sti. Utoliko je goropadniji što instinktivno oseća da njegovo vreme polako curi. Srbi nisu baš previše izbirljivi kad je u pitanju društvo za opijanje i politiku (ili političko opijanje) ali nekako su ipak počeli da shvataju da je vojvodino društvo ipak preveliki blam. I da opijanje s njim vodi u osvinjavanje. Vojvoda ipak ponovo jaše. S lepršavom lakoćom deli titule nacionalnih izdajnika i stranih plaćenika – gotovo da je dostigao nivo forme iz vremena gazdinog »najomiljenijeg opozicionara«. Što je najzabavnije, još sanja o granici Ogulin–Karlobag–Virovitica. Ali, ne pouzdaje se više u srpsko junačko kljuse već u patriotske Ruse. »Ako u Rusiji pobeđe patriotske snage vratićemo sve izgubljeno.« Junački program, bez sumnje. Hrabrim i kršnim velikosrbima potrebno je dvesta miliona Rusa da bi osvojili malo dalmatinskog i bosanskog krša!

Sanke Handke

Handke je u Beogradu bio, vino je pio i s uglednim Srbima je besedio. I vratio se kući ubeđen da mu u Beogradu pevuckaju narodnu pesmicu čiji refren glasi »Danke Handke!« Siroti Handke je poverovao u priču neke nacionalno uspaljene

ludače koja je moj zezadžijski kuplet iz prvoaprilskog broja *Republike* («Svi Srbi i Srbijanke / pevaju u horu / Danke Handke! Danke Handke!») interpretirala kao odu iz narodnog srpskog stvaralaštva. Siroti Handke se femkao: milo mu je, ali ne zaslužuje on sve to.

Što je najzabavnije, i momci iz *Vremena* (koji izgleda ne čitaju *Republiku*) depresivno su se »primili« na priču o narodnom pevaču i dali svoj doprinos širenju »srpske istine«. A kritik Čeda u *Politici* pravi guslarsku varijaciju u stilu »isto to samo malo drugačije«: »Handke – Danke!»

Handke bi morao da zna da nacionalisti, kao i svi totalitaristi, nemaju smisla za humor, ali imaju smisla za podvale. Zato mu poručujem: sanke Handke! Nasankali su te, podvalili su ti tvoji naci-obožavaoci: prodali su ti zezanje kao hvalospev.

Ministarluk Aleksandra Tijanića

Slušam na Radiju B-92 »pristupnu besedu« novog srpskog ministra informisanja Tijanića. Na početku ministarske karijere on nam »plasira« sledeće zabavne informacije: »Na ministarsko mesto dolazim iz male privatne firme« (BK); »Ja sam ministar za informacije svih građana Srbije« (zato što nije član nijedne stranke jer ga nijedna »programski ne ispunjava«), obećavajući početak objektivnog informisanja. A onda sledi čas iz tradicionalne srpske trgovine: niko iz opozicije neće »za sledećih 10–12 godina 'uspjeti' ni da se približi« g. Miloševiću koji je bio i ostao »najkrupnija politička figura u ovoj državi«. Trak hvalospev gazdi, trak ministarluk.

*Ministar Tijan
zna teoremu prostu:
nijedan avlijan
ne sme da reži na gôsu.*

Republika br. 141–142, 1–30. jun 1996.

Poraz i obraz

Jedna baba vrši smotru ratnih jedinica. Slika koja je obeležila jul.

Međunarodni činovnici odnekud su zaključili da je rasista u suknji manje zlo od rasiste u čakširama. Gazdi sa Dedinja svejedno je koji je rasista na čelu RS. On je, uostalom, zapatio dovoljnu zalihu rasnih rasista. Rasisti mu služe za sabotiranje onoga što obeća i potpiše, pomoću njih uzima iz mirovnog ugovora samo ono što mu paše. Za svetsku zajednicu priređuje dečji teatar u kojem je on Oćo, a paljanski rasisti su Nećo. Oćo će nagovoriti Neća da ispuni ono što obeća. Zabavna igra kojoj se ne vidi kraj.

Baba, čuvarica državnog žezla, u međuvremenu se uživala u svoju ulogu, na sve strane seje svoje gvozdeno izjave. Kad ona svojim rastežućim glasom izgovori reč »država« odmah stičete utisak punoće i prostranstva. A nedavno smo je videli kako, sigurno i ležerno, prolazi duž postrojenih jedinica i prima raport.

U Srbiji su poskupeli hleb, izlaznica iz zemlje i ko zna šta će sve još poskupeti narednih dana. Ali sve je to neophodno da bismo platili vrhunsko zadovoljstvo – da gledamo babu koja vrši smotru postrojene vojske...

Lenjirizam

(iz neobjavljenih beležaka dr Marković)

*O, drugovi moji, zašto kriti:
Lenjir je živ, Lenjir je živ
i živ će Lenjir uvek biti!*

Drug Lenjir nam je svima odredio pravac. Lenjir je prav, Lenjir je zdrav k'o biljka zdravac! Mi se držimo Lenjirove linije! Lenjirova linija je najpravija, najispravnija i najfinija! Sve druga linije, povučene odoka i slobodnom rukom, nisu prave nego krivudave i zato ih treba odbaciti. Samo lenjirizam vodi u svetlu budućnost! Bez Lenjira se ne može konstruisati nijedan most, nijedan soliter, nijedan fabrički zavod, nijedna hidrocentrala! Bez Lenjira Srbija je zemlja bez budućnosti! Bez Lenjira nema ništa od naših brzih i pravih pruga i autostrada! Bez Lenjira nema dobrog kroja ni dobrog vojničkog stroja!

Zato je Lenjir duhovni mač svakog pravog levičara! A jedini pravi sledbenik druga Lenjira je drugarica Mira! Sve druge stranke su stranputice, samo partija udruženih lenjirista vodi vas pravac u svetlu budućnost!

Poraz i obraz

Jedan prefinjeni nacionalista nedavno je uzdahnuo: »Ne samo da smo doživeli ratni poraz nego smo se i osramotili«. Ovaj prividni izliv iskrenosti pun je podmuklih značenja. Iza njega se krije stara pesma o »neispravno vođenom ratu«, ratu koji nije vođen »pod demokratskim zastavama« i koji nije dobijen dok si rekao britva.

Nacionalisti ne mogu da shvate da je sâmo upuštanje u rat bilo *i poraz i sramota*. Oni veruju: da smo pobedili ne bismo se osramotili, jer bi pobeda prepokrila beščasteća sredstva koja su vodila do nje. Oni veruju da pobednik diktira istinu i veruju da bi svet prihvatio njihovu istinu o pobedonosnom ratu (punom čojstva i junaštva) da se ne bi suočio – sa sopstvenom sramotom. Zato iskaz našeg nacionaliste uistinu glasi: osramotili smo se zato što smo doživeli poraz. Da nije bilo poraza ne bi bilo ni sramote, ni priča o zločinima i masakrima. Pobedi se ne gleda u zube.

Ovo na prvi pogled deluje uverljivo. Međutim, nacionalisti ne mogu da shvate da sramna sredstva nikako nisu ni mogla dovesti do vojničke pobede jer su u sebi sadržala skrivenu klicu poraza. Nečasna sredstva, korišćenje nadmoćne

ratne gvožđurije, zločini i ostrvljenost izraz su bazičnog kukavičluka naci-ratnika, kukavičluka koji je pri maloj promeni »odnosa snaga« doveo do njihove panične bežanije.

Pritisak

»Priče o Srebrenici su u funkciji pritiska na Srbe.« »Haški sud napravljen je da bi se izvršio dodatni pritisak na srpsku pregovaračku stranu.« »Raspisivanje međunarodnih poternica ima za cilj da izvrši predizborni pritisak na stanovništvo Republike Srpske.« »Pritisak« je omiljena reč velikosrpskih nacionalista, reč koja otkriva svu njihovu ogrezlost i okorelost. Zapanjujuće je da oni ne osećaju ni najmanji pritisak sopstvene savesti nego samo »pritisak antisrpskih zaverenika«. Zapanjujuće je da oni ne mogu da shvate jednostavnu činjenicu da se zločincima mora suditi, nego u svemu vide neku ujdurmu iz pozorišta velikih nacionalnih interesa. Zločini i masakri su po njima nešto što nikog ne bi trebalo da potresa, truli zapad samo glumi potresenost da bi vršio pritisak na nas, primerice Rusi, uzor slovenske osećajnosti, nimalo se ne potresaju.

Ovdašnja nacionalistička bratija samo što ne traži od sveta da se njena krvoločnost prihvati kao njena priroda (a prirodu ne treba menjati). Njihove žrtve su na nebu određene da budu žrtve. Tek ovakvo gledanje na stvari zadovoljilo bi ih i predstavljalo bi »ravnopravan tretman obeju strana«.

I zato, svete, ne pritiskaj više sirote zločince, ne glumi pravедnika, znamo mi tebe!

Republika br. 143–144, 1–31. jul 1996.

Pozlaćivanje Srebrenice

Srpski gazda i hrvatski gazda sreli su se »u četiri oka« i vodili tajne razgovore. O čemu li? Tema njihovih razgovora je zakonspirisana kao ruski špijun u starom beogradskom vicu. Kad god se njih dvojica sretnu (a i kad se ne sretnu, naprosto: dok god njih dvojica postoje) – Bosna će sanjati loše snove.

Sa ladanja–krstarenja dva mala diktatora su poručila kako je njihov susret »kupan korak« ka miru »u celom regionu«, u »celoj jugoistočnoj Evropi«. Koje li naduvenosti! Saglasili su se o »potrebi pune normalizacije«. Kad dva mahnitaša govore o normalnosti i normalizaciji – možemo se nadati samo novom košmaru. Dogovarali su se naravno i o usavršavanju graničnih linija. Savršena granica kod Prevlake u zamenu za savršenu granicu u dubrovačkom zaleđu. *Ludilo savršenog razgraničenja* je neizlečiva bolest i biće svakako izvor naših novih košmara. (Pogotovo kad se ta mračna trampa obavlja – na račun trećeg.) Ko bi to napao našu »nevestu Jadrana«? Fiktivna opasnost od ludaka čini opasnog ludaka. Narod i ne primeti kad je postao plen njegovog ludila. I normalni ljudi danas ozbilj-

no raspravljaju o tome da li je Milošević konačno uspeo da prevuče Prevlaku na našu stranu.

Šta nam rade!

*Mi srčemo, mi srkućemo
masnu čorbu propagande
i hukćemo i hukćemo:*

»O, šta nam rade? O, šta nam rade?«

Gazde su se dogovorile o »potrebi pune normalizacije odnosa između dve zemlje«, međutim, najogavnija antihrvatska (i antibošnjačka) propaganda u beogradskim medijima ne jenjava. (Verovatno se isto dešava i na drugoj strani.) Ko zna, gazde možda pod normalizacijom podrazumevaju *status quo* mržnje, nešto umerenije nego u ratu, ali konstantne, nepresušne.

Takva strategija je probitačna za obojicu diktatora. Ona je sračunata na dugotrajno skretanje pogleda i njegovog usmeravanja preko sopstvenog plota. Ona računa na uspostavljanje stanja nemoćnog besa usmerenog *tamo negde*. Glavni efekat uspešne propagande svodi se na standardnu reakciju »Vidi šta nam rade!« (oni iz Hrvatske, oni iz Bosne, oni iz Amerike – popuniti po želji). A dok nam oni to sve »rade« On može da radi sa nama šta god hoće.

Olimpionisti

»Pobednici, zdravo da ste!« »Olimpijski junaci!« »Sportske legende!« »Lavovi i lavice!« To su samo neki od kliktaja koje su Gazdini činovnici uputili našim sportistima po povratku iz Atlante. Negovanje nacionalne prepotencije nebeskog (olimpiskog) naroda nastavlja se. Mi smo prvi i kada smo drugi a pogotovo kada smo treći. Naša bronzana medalja (u odbojci), reče jedan Bastiljin komentator, nije bronzana nego – dijamantska!

Naši »olimpionisti« (Bastiljin izraz) provezeni su ulicama na specijalnim transporterima – nalik onima sa nekadašnjih prvomajskih parada »uspeha i dostignuća«. Režim nije nimalo krio svoju nameru da uspeh (?) na olimpijadi proglasi za jedno od svojih »dostignuća«. Pošto je jedan od eksponata sa pokretne platforme nedavno izjavio da više neće igrati za naš tim (jer je zatražio američko, mrsko nam, državljanstvo) patriočni voditelj ga je priupitao pred okupljenim »milijonom frenetičnih Beograđana« da li je to istina. Eksponat-dostignuće je pokajnički promrmljalo: »Šalio sam se!« »Dostignuće, ostani kod kuće!«, naredio je patriota. »Hoću, hoću, ostaću!«, zajecalo je pokajnički dostignuće.

Izdaja je ljubavnička reč

Dve nedavne izjave Vojislava Koštunice (da su izbori u Bosni važniji od onih s ove strane Drine i da uspešne opozicione koalicije nema bez Šešelja) jasno predočavaju svu šugavost duhovnog stanja današnje Srbije. To da su izbori u Bosni važniji od onih ovde verovatno misli i dedinjski samodržac. Nacionalisti raznih

boja uvek se susretnu u svojim tajnim željama. Srpski nacionalisti smatraju da je Velika Srbija nedopričana priča, galama oko zločina je uspešno izdenfovana, svetski mirograditelji mislili su da će se inspiratori zločina i zločinitelji potresti i blokirati od iznošenja istine o njihovim zverstvima. Ali prevarili su se, moglo bi se nastaviti »veliko delo«, Srebrenica bi se mogla pozlatiti. Prirodno, i Šešelj, u takvom stanju stvari, postaje neophodan sastojak »demokratske koalicije«.

»Izbori u Bosni su važniji« jer je to, kako reče baba sa Pala, put ka »legalizaciji« i »nezavisnosti« Srpske. (A Koštunica je njen omiljeni stranački lider.)

A i čemu bi služili ovdašnji izbori? Da branitelji zločina smene glavnog izvođača zločinačkih radova? Zbog čega? Zbog »izdaje«? Reč »izdaja« je ljubavnička reč – ona je poziv na više strasti, makar i bezglave. Međutim, ono što je za neke »izdaja« za druge je »mudra politika«. U dolazećim izborima u ovoj zemlji ljudi će se opredeljavati između zvuka reči »izdaja« i zvuka sintagme »mudra politika«. I nije neki izbor. Depresivno, krajnje depresivno.

Svinje i mačke

Pritajio nam se Ratko. Novi Vojvoda Mišić sakrio se u svoju betonsku rupu kao mišić. Vele da je bolestan. A još juče, kak bi skazal Ivan Čolović, pucao je od zdravlja. Svedoci srebreničkog masakra pričaju da je pred bledoputim Nizozemcima izveo predstavu klanja svinja da demonstrira srpsko-brđansku snagu. Verovatno im je pojasnio da reč »holandez« u srpskom označava gajbicu od tankih daščica koju on potezom ruke može smrviti. Scena sa svinjom odnekud mi je bila poznata – setio sam se: u Bertolučijevom »XX veku« glavni fašista izvodi sličnu demonstraciju snage – sa mačkom. Ista ideologija proizvodi iste teatarske scene. Praistorijski lovci smatrali su da duh ubijene životinje prelazi na lovca. Mladić je postigao više: onim što je učinio u Srebrenici *osvinjio* je jedan narod koji ga još uvek smatra za svog heroja.

Republika br. 145–146, 1–31. avgust 1996.

Rušitelji – graditelji

Gospođa Ren je nedavno izjavila da izbori u Bosni neće biti demokratski, ali će biti – »uvod u demokratiju«. Bolest je uvod u zdravlje, smrt je uvod u život. Vrlo zanimljiva dijalektika. Koliko je ispravna pokazalo se ovih dana na Palama i u Beogradu. Kad rasisti organizuju izbore oni će ih iskoristiti da ostvare svoje rasističke projekte. Očekivati od onih koji se nisu libili masovnih zločina, rušenja, pljački i proterivanja ljudi da će izigravati demokratske poštenjačine čista je budalaština.

Milošević i komp. pokušavaju da uz pomoć »soldata bumažnog« dovrše ono što nije dovršila gvozdena soldačija. Raspoređivanjem ljudi, pretvaranjem topovskog

mesa u biračko meso (uz pomoć nekakvog obrasca P-2), Pale i Beograd su pokušali da demokratiju stave u službu najernijeg nacizma. Rasisti su naprosto dirljivi u svojoj istrajnosti. Privremeno su ispali smešni, ali šta je to za njih? Ako se nisu postideli masovnih zločina zašto bi ih posramilo to što su uhvaćeni u izbornoj mučki. Beogradske demokratske partije koje se spremaju za sutrašnje izbore u Srbiji nisu ni obratile pažnju na ovu grotesknu manipulaciju sa biračkim mesom za Brčko i Srebrenicu. To se događa negde drugde, ovde će važiti druga pravila. Hoće malo sutra.

Posle paljansko-beogradske mučke sa »mrtvim dušama« u rečnike demokratije će verovatno ući nova odrednica: »Izbori na srpski način«. Glavnu karakteristiku ovog demokratskog specijaliteta precizno je formulisala Gorica Gajević rekavši: »Dolazeći izbori u Srbiji treba da dokažu...« (ostatak izjave je nebitan, to je mesto za varijable). Svaki ovdašnji izbori treba da dokažu nešto što je vlast odredila. Čelnici paljanske paradržave imaju sličnu definiciju izbora: »Izbori treba da ovjere Republiku Srpsku...« Sve dok izbori u »srpstvu vaskolikom« budu imali funkciju dokazivanja nečega (recimo ispravnosti Vođine politike) ili »ovjeravanja« ovoga ili onoga imaćemo *izbore bez biranja* iliti biranje već izabranog. Jer, što treba da se dokaže biće i dokazano.

Tobdžijske jadikovke

Milošević je očigledno napakovao Bosnu bezbrojnim granatama i cevkaama svih kalibara. U njegovoj kosmogonijskoj viziji stvaranje nove srpske države imalo se obaviti po malo prizemljenoj varijanti poznate astrofizičarske teorije Velikog Praska. Eksplozivne naprave svih vrsta kao da su postale »produžeci osjetila« bosanskih Srba. Bez njih se naprosto osećaju ošamućeno, invalidno. Kad je IFOR nedavno otkrio i počeo da uništava jedno njihovo skladište granata (dovoljno za neki novi vukovarski šenluk) počele su groteskne jadikovke: NATO njih naoružava, nas razoružava; NATO uništava naše izvore pijaće vode, ruši detonacijama naše crkve, pravi ekološku katastrofu, izaziva traume kod naše dece. Nije izostala ni omiljena tvrdnja da se usput, na mestu aktiviranja srpskih granata, krišom zakopava nuklearni otpad. Sve ove jadikovke nisu, naravno, upućene svetskoj javnosti već sopstvenom narodu. Ne njegovoj neobaveštenosti već njegovom osobenom shvatanju viteštva.

Rušograditelji

Visoki Miloševićev funkcioner, šef nečega što se naziva »Privrednom komorom Srbije« izjavio je ovih dana, posle razgovora s nekom »bošnjačkom delegacijom«, da je »interes Srbije da u BH federaciju izvozi građevinski materijal« (za kojim se oseća velika potreba, reče) i da pruža »projektantske« i »graditeljske« usluge. Sve, naravno, »za devizna sredstva koja će tamo uputiti međunarodni donatori«.

Odavno nisam čuo ciničniju izjavu, no ako su ratotvorci mogli da postanu mirotvorci zašto rušitelji ne bi postali graditelji?

Ne bi me začudilo da neko ovaj cinizam dovede do kraja i da nam ispriča priču o mudroj ekonomskoj politici našeg gazde: uložiš domaći eksploziv koji su napravili

oružari kojima daš ili ne daš nešto dinarske sitnine – dobiješ masne devize! A poznato je da je stotruko jevtinije nešto srušiti nego izgraditi. Operacija osim ekonomske ima i stratešku dimenziju: nove kuće i gradovi u Bosni bi bili izgrađeni od srpskih cigala (pečene srpske zemlje) tako da bi se sutra svetu moglo argumentovano objasniti da je sve to – srpsko.

Slobomir

*Naših najskupljih imena zbir
daje ime – Slobomir.
Grad Slobomir na reci Drini
štitiće srpstvo od svih čini!
Hajmo Srbi uz pesmosvir
da gradimo Slobomir!*

Diktatori ne mogu bez zidanica i zidarija građenih u njihovu čast. Bilo je samo pitanje dana kada će ime našeg mudrog vođe (pardon: naših vođa) dobiti svoje arhitektonsko otelotvorenje. I počelo je, doduše okolišno, uvijeno, da se Vlasi ne dosete. Na otvaranju Pavlovića ćuprije objavljeno je da će na Drini biti podignut novi veličajni grad – Slobomir! Jedan režimski dostojanstvenik pojasnio je da on simboliše »slobodni mir« ali i kumovi grada i svi Srbi znaju već šta to ime znači i od čega je skovano. Udvorice su bestidne u svojoj nakaradnoj mašti. Što jasnija zemlja jasnije i kovanice. Slobomir na Drini – zvuči i kao cinizam i kao zloslutni znamen. Nije li to vidikovac za osmatranje teritorija koje će, ah, jednoga dana, biti pripojene? Možda je to i budući megalopolis, prestonica Mega-Srbije. Narodno iskustvo govori da velike državotvorne zidačine ne idu bez pljačke i otimačine. »Kad Jerina Smederevo gradi...«

Republika br. 147, 1–15. septembar 1996.

Zakon »živog blata«

Dva dana pred izbore u Bosni g. Frovik je izjavio da će oni i pored »nedostatka slobode kretanja, neslobode medija, ogromnog uticaja ekstremista i nerazvijenosti pluralističkog osećanja« dati – »pozitivne rezultate«. Perverzni optimizam koji poriče prvi Marfijev postulat.

Bezbedni putevi–koridori, bezbrojni naoružani momci, bezbrojni kontrolni punktovi – bila je to ekscentrična potvrda izborne slobode kretanja. Ili potvrda rasiističkih snova. Samo 14.000 prognanika prešlo je međuentitetske granice da bi glasalo u svom bivšem zavičaju. Međunarodni mirograditelji su zadovoljni, mada je to zadovoljstvo groteskno. Paljanski rasisti su još zadovoljniji. Već traže da buduće zajedničke institucije budu tačno »na liniji razgraničenja« – e da bi svako u njih ulazio »sa svoje zemlje«. Verovatno su zamislili i da okrugli sto u budućem

zajedničkom predsedništvu bude postavljen tačno po sredini granične linije – njihova mašta nema granica.

Izbori u Bosni bili su skupa i smešna predstava koja ništa nije rešila, samo je pravo rešenje učinila još težim i komplikovanim. Za međunarodnu zajednicu u Bosni kao da važi zakon živog blata – zakon sve dubljeg zaglibljivanja. Priča se ponavlja još od početka rata. Raspetljivajući »bosanski čvor« međunarodni diplomati su ga činili sve zapetljanijim. Da bi se rešio neki problem – valja najpre razrešiti problem sopstvene gluposti. I zato, svaki naredni razvadač i mirotvorac u Bosni mora ne samo da rešava problem »sukobljenih strana« nego i gluposti svojih prethodnika i, dakako, problem sopstvene ograničenosti. Sam bog zna kuda će ovaj zapetljani spreg sila odvesti bosanski vilajet – u mirnu luku ili u još krvaviji rat.

IFOR hapsi Radovana

Na izborima u Bosni glasao je i Radovan Karadžić. Iforovci, koji su obezbeđivali glasanje, sigurno bi ga uapsili da slučajno u tom trenutku nisu imali prirodnu potrebu, pa im je scena Radovanovog glasanja promakla. Lakrdijica koja je deo opšte iforovske smejurije.

*Iz NATO-a (krilo južno)
upućen je hitan raspis:
svaki vojnik ima dužnost
da Radovana uhapsi.*

*Al' nemojte ga tražiti ni goniti
– raspis dalje veli –
uhapsite ga samo
ako ga budete sreli!*

*U NATO-u, svima je znano,
nema slobode nahođenja,
svaki vojnik tu disciplinovano
izvršava naređenja.*

*Uhapsili bi oni tog druškana
(spremni su vojno-tehnički),
al' su se, mimo plana,
javili problemi leksički.*

*Triput su se očešali o njega
na ulici, lakat o lakat,
al' očešaj nije »susret«
i to je nepobitan fakat.*

*Triput su se sudarili s njim,
prosto im je pao u zagrljaj,
al' ni sudar nije »susret«
i ne proizvodi uhapšaj.*

*Na glasačko mesto
banuo je iznebuha...
Uhapsili su ga, smesta?
Nisu jer iznebuha
može da bane samo Buha.*

*Jednom će ga ipak sresti
i u Hag sprovesti!*

Ugovor u ludilu

Slušam reakcije paljanskih podanika na javno izvinjenje gđice Plavšić. U normalnim zemljama nijedan kandidat posle takvog blama ne bi dobio nijedan glas. Al', zaboravio sam da se arogancija lako kombinuje sa samosažaljenjem – svi ponavljaju poznatu rečenicu: »Eto, šta rade, nama, Srbima«. Izgleda da postoji ugovor o ludilu između vodstva i naroda i taj ugovor proizvodi spremnost podanika da opravdaju svaki postupak vođe. Ludački projekti i ciljevi lakše se brane od razumnih projekata i ciljeva jer su ludačka opravdanja, za razliku od racionalnih, neiscrpna. Zakon živog blata i ovde je na delu.

Ruska velikodušnost

Jeljcinov ministar inostranih poslova izjavio je da međunarodne donacije za obnovu ne bi trebalo da dobije samo Bosna, već i Srbija. Ko veli: Srbija se istrošila i iscrpila u ratu (u kojem nije učestvovala), pa bi bilo humano pripomoći joj da se pridigne i zajača. Eto, ne može ni oružare da isplati koji su u tri smene pravili mine i puške za minuli rat.

Lako je biti velikodušan srbofil ako te to ne košta više od jedne rečenice. Posebno je lako biti široke ruke – sa parama iz tuđeg džepa. Pred rat je pominjan ruski dug Jugoslaviji od četiri milijarde dolara. Odavno se više ne pominje. Možda su dolari konvertovani u izjave.

Republika br. 148, 16–30. septembar 1996.

Sezona obećanja

Šefica izbornog štaba vladajuće družine obećala nam je, pre neki dan, u mesecima koji dolaze, *ubrzani rast standarda*. Uskoro će nam biti kao u onoj priči o vremenima kad su ljudi »od sreće sve posrtali i na nos padali«. Nećemo stići da potrošimo pare koje ćemo dobijati, ni da poneseo iz trgovina sve što budemo kupovali, a o gastro tegobama zbog obilnih trpeza da i ne govorimo. Kako odoleti pozivu na putovanje u zemlju blagostanja koji je sadržan u formuli »ubrzani rast standarda« a koji nam, iz svog skupocenog šanela, odašilje sekreta-

rica SPS-a Gajevica Šumić? Ne može se odoleti, svi ćemo listom glasati za njenu listu.

Odakle li, pitao sam se, iskopaše reč »ubrzani«. Iz starih redova vožnje kad su pored čira-sporača postojali ne brzi nego ubrzani vozovi? Kako bilo da bilo formula Šumice Gaj sračunata je na precizan psihološki efekat. Vladajuća družina zna da je sadašnje stanje životnog standarda toliko depresivno da normalna obećanja kao »dalji rast« ili »porast« ne bi vršila posao. Pošto je životni standard većine žitelja današnje Srbije u postojanom padu bilo je potrebno smisliti formulu–sliku kretanja u suprotnom smeru i utisnuti je u svest glasačkih zamorca. Samo slika naglog uzleta može poništiti sliku konstantnog pada. Formula već deluje. SPS-ovske aktivistkinje (u dobi od preko 70 godina), napaljene obećanom vizijom zemlje Dembelije, obilaze u mojoj opštini stambene zgrade i propituju stanare da li su upisani u biračke spiskove.

Postoji jedno jednostavno pitanje koje valja postaviti Gajevici Šumić i njenoj družini: zašto to što obećavaju nisu ostvarili pre izbora? Šta ih je sprečavalo? Većini Srba ovo pitanje je na vrhu jezika uvek kad dođu izbori ali, zbog nekog đavola, nikad ga se ne sete.

Beskonačnost povratka

Bosna postaje zemlja apsurdna. Koji svi primaju kao normalno stanje. Slušam na radiju ultimatum paljanske policije: »Ako IFOR ne protera Muslimane iz Jusića (sela u koje su se, shvativši doslovno dejtonski papir, neki ljudi vratili) učinićemo to mi sami da bismo zaštitili teritorijalni integritet Republike Srpske!« Iforovci se svojski trude da nađu rešenje, danima traju mučna preganjanja i ubeđivanja ljudi da se vrate tamo otkud su došli. Niko to ne naziva pravim imenom: multipliciranim etničkim čišćenjem. Etničkim čišćenjem koje postaje ružna beskonačnost. Izvođači dejtonskih radova na terenu su, naravno, za »slobodu kretanja« i »povratak prognanika svojim kućama«. Ali, to treba da bude deo njihove pune činovničke uposlenosti. Najpre treba sačiniti »pilot–projekte povratka«, »ispitati mogućnosti«, »stvoriti klimu«, »sačekati povoljan razvoj«. I sve to rastegnuti taman toliko koliko je potrebno da u ljudima zamre svaki refleks povratka kući i da im se smuči i sama pomisao da su nekad, negde, imali svoj dom.

Fabule za debile

*Svi čitaoci pošize
– kad Dobrica smisli siže!*

Svojevremeno je omiljena tema beogradskog patriotsko-bulevarskog novinarstva bila »dokazivanje« da su se Bošnjaci u Sarajevu – samomasakrirali. Kao svaki »nacionalno utemeljeni« pisac (koji, naravski, mora crpiti iz narodnih izvora) drevovski romanoklepac je, posle dve-tri godine ovu temu razvio i obogatio. Čitam da je nedavno negde svojim vernim čitaocima održao predavanje o svom gađenju prema zapadnoj civilizaciji u kojoj »CIA organizuje muslimane da ubijaju svoj narod da bi za to optužila Srbe«. Motiv CIA-e u celoj priči se, koliko znam, javlja

prvi put, to je, očito, umetničko razigravanje izvornog motiva. Sasvim u duhu uhodanog prosedea »udbaškog realizma«. Dobrica Ćosić konstruiše svoje filozofsko-patriotske izjave kao što konstruiše svoje romane – navika kičerskog fabuliranja neizlečiva je. Njegove izjave uverljive su koliko i sižejni obrti njegovih romana.

Izjava o kojoj je reč zaceo je sižejni konstrukt nekog njegovog budućeg romana. CIA smišlja masakr u Sarajevu – ubeđuje Muslimane da ga izvedu – pomoću kontrolisanih medija krivicu svaljuje na Srbe i satanizuje ih! Kakav zaplet!

Gospodin Ćosić veruje da se stvarnost zločina može zamumuljiti i preoblikovati kič-fabuliranjem. Je li to naivnost ili lupeštvo sa predumišljajem? Loš književni ukus je benigni, ali kad je udružen sa bezobrazlukom – nepodnošljivo smrdi. Loša literatura sama po sebi nije zločin, ali postoji, izgleda, nešto u njenom duhu i postupcima što je zakonito vodi u opravdanje zločina. Neko je uostalom rekao da je svaki kič – krvoločan.

Ganutljivi slogani

Sezona kiča izgleda da tek počinje. Beogradski socijalisti obnarodovali su svoj predizborni slogan: »Beograd i ja – to su srca dva!«. Što bi dalje, asocijativnom stazicom, trebalo da dovede do poruke da srca socijalista i srce Beograda u ljubavi stoje. Kampanja ministricice Perišić protiv kiča i šunda daje rezultate. Lepše je sa kičem.

Plakat, bratske im, JUL družine. Slovo »L« tvori sliku vitke golubice. Golubica mira? Ili golubica Mira?

Plakat »Nove demokratije« poručuje »Evo ruke!« Slogan, valjda, treba da bude poziv na drugarsko-poštenjački odnos prema glasačima. Njegov odzvuk liči mi na onaj koji prati »sklapanje mutnih poslova«. A likovno mi ta nisko ispružena ruka deluje kao ruka valjatora »originalnih švajcarskih satova« u Balkanskoj ulici. (Učinilo mi se da na plakatu i piše »Evo čuke!«)

Republika br. 149, 1–15. oktobar 1996.

Srbi i teatar

»Srpskom strpljenju je kraj!«, klikuje jedan glavlar sa Pala. Naši partneri su neozbiljni. Zakazali državnu svečanost u pozorištu! A pozorište je, saznajemo, krajnje neprikladno mesto za državne stvari jer »budi niz humorističkih asocijacija! A pošto je kraj srpskom strpljenju mora da se razmisli o otcepljenju!

Koliko je krvi i sveopšte bede bilo potrebno da bi se ustoličio jedan primitivizam koji je naprosto dirljiv u svojoj prozračnosti. Verovatno da je i Miloš Obrenović imao shvatanje pozorišta koje je bilo na malo višem nivou od onog koje krasi SDS elitu. Sve je, vele, bilo »usaglašeno« do detalja: buketi cveća (bez krinova),

svečana muzika (Dvoržak mesto Betovena), ali cela stvar je propala zbog shvaćanja pozorišta kao mesta za »šalu–komiku«. Niko tako kao primitivci ne uznoši poziciju vlasti; što dublji primitivizam reči kao »država« i »suverenost« zvuče sve transcendentnije. A što je najgore, iza svega stoji jedan loš i dosadan teatar družine najgorih diletanata.

U početku beše krađa

S ove strane Drine bliže se savezni i lokalni izbori. Iz jednog naučnog instituta stiže otkriće da »veliki deo populacije uvek glasa za vlast, jer je to vlast, bez obzira na ekonomsku situaciju«. U drugom su došli do sličnog »uvida«: »najvažniji problemi koji muče birače nisu odlučujući u zauzimanju stavova prema stranačkim liderima«.

Ovakva dubokoumna otkrića predstavljaju otvoreni poziv vladajućoj družini za izborne krađe i mučke. Jer nelogičnost između životne jave i izbornih rezultata naučno je opravdana. Ovi celomudreni uvidi izvedeni su iz rezultata prethodnih izbora. A šta ako je u tamnim dubinama njihove regularnosti stajala – obična krađa? Koja je proizvela začarani koloplet novih, neprimetnih, krađa. Zamamno je u nauci baviti se iracionalnostima i alogičnostima u ponašanju naroda, ali bi najpre valjalo isključiti banalne uzročnike.

Decoljub

Saznali smo da naš Gazda nije osion i grub nego da je duševni decoljub! Kakvu je zanosnu govoricu održao deci. »Draga deco Evrope! Širite Radost po Evropi sve dok ne odrastete«! Malo se zaneo i preterao, ali važno je da je pokazao koliko je duševna priroda.

Onaj čiji su izvođači tobdžijskih radova pobili i osakatili u Sarajevu i drugim opasanim gradovima na hiljade dečaka i devojčica, pokazalo se, duša je od čoveka. Onaj koji je većinu dece u Srbiji uveo u doba gladovanja i boleština slika se, osmehtnut, u buketu dece. Onaj koji je godinama Evropu snabdevao slikama srednjovekovnih užasa sad poje ode radosti.

G. Milošević je, izgleda, shvatio da su obećanja njegove klike o »ubrzanom zahuktalom rastu standarda« priča za malu decu pa je odlučio da na biračko telo deluje ne preko novčanika (namćorasti Deda-Avram tu je ubedljiviji) nego preko univerzalne ljudske sentimentalnosti prema deci. Ne bi me iznenadilo da se uskoro pojavi i na nekom skupu kućkara ili maćkara.

U Srbiji je sve tumber: njen predsednik se »sigra sa decom«, a jedan deka, umesto da šeta unuke, smišlja kako da zemlju izvuče iz ekonomske katastrofe.

Nepogrešivi

Bastiljin spiker poletnim glasom čita čestitke podanika mudrom vodi povodom ukidanja sankcija. Između ostalog, saznajemo da naš Vođa, u prethodnom periodu, i »pored nepovoljnog međunarodnog odnosa snaga«, »nije napravio nijedan pogrešan politički potez«.

Sve je u njegovom umu bilo do tančina sračunato, proračunato, doračunato. Sve je bilo savršeno izvođeno, navođeno, sprovođeno i do povoljnog kraja dovedeno. Trebalo bi da Parlament izglasa da se on od sada pa nadalje zove SLOBODAN PRVI, NEPOGREŠIVI. I da se narodu obznani: ko ne glasa za nepogrešivog grdno će pogrešiti!

Glasajte za mog muža

Predsednik beogradskih julista, na pitanje zašto su ušli u koaliciju sa SPS-om odgovara: »Zato što želimo levičarsku državu kojom će rukovoditi Slobodan Milošević«.

Kad se ovo prevede (uzevši u obzir da u jeku predizborne kampanje funkcioneri ne iznose lične stavove nego stavove bosova) shvatimo koliko je ovo dirljiva i nežna poruka g. Marković svom mužu i srpskim biračima. A ona bez okolišenja poručuje: muž je najbolji čuvar ideala sopstvene žene. Moj program je da moj muž ostane na vlasti!

Ovo je danas moguće samo u Srbiji. A moguće je i da za »program« gospode Marković, kao za jedan šarmantan program, program koji dira u najdublje životne potrebe ljudi ove zemlje, glasa priličan i popriličan broj žitelja Srbije.

Šta su oni Hekubi i šta je Hekuba njima – ostaće nejasno.

Republika br. 150, 16–31. oktobar 1996.

Arhipelag Julag

Prošla je još jedna predizborna kampanja. Dozlaboga otrcana, kao i zemlja u kojoj živimo. Ipak, uvek iznenadi ona užagrenost očuvanja vlasti koju demonstriraju gazdini postavljenici. Pitam se da li se ti ljudi bar malo postide onoga što su za vreme kampanje rekli. Verovatno sve zaborave kao što se zaboravljaju reči izgovorene u šamanskom transu. Učešće u kampanji za njih je učešće u periodičnom ritualu, a ponašanje u ritualu nema veze sa svakodnevnom uljudnošću. Može pripadnik vladajuće bratije u vremenu između izbora biti pristojan i obazriv čovek; u vreme izbora on postaje učesnik bestidnog i bučnog rituala očuvanja sistema, ogoljeni deo mašinerije koja bi i dalje da radi iako je odavno za staro gvožđe.

Narodna vlast, nenarodna opozicija

U jeku kampanje dobili smo i definiciju opozicije u Srbiji. Predsednik gazdine vlade izjavio je tih dana: »Oni nisu narodna opozicija, oni su opozicija narodu«.

Opozicija bi, dakle, trebalo da bude narodna, ali to ona ne može biti nikako buduća da postoji izraz »narodna vlast«. Samo je vlast narodna i prirodna, a opozicija

je definitivno nenarodna i neprirodna. Postoji naravno i »opozicija njegovog veličanstva«, »konstruktivna« ili »frtalj-opozicija«, ali ona se ne jagmi za vlast.

A pošto je opozicija nenarodna i neprirodna pojava »ona ne bi ni umela da vlada« (reče jedan režimski časnik). To je logično. Vlast je dubinski izraz narodne duše. Ovo ima dodira s istinom. Ova vlast je izraz narodne gluposti, a glupost je, zar ne, ipak neki oblik duhovnosti. Oni koji računaju s narodnom razboritošću uvek će biti u manjku u odnosu na one koji računaju s narodnim glupavilom.

Novinare premlaćuju, zar ne?

Posao ministra za informacije u zemlji Srbiji jeste da štiti gazdu od informacija koje o njemu i njegovoj družini šire drčni i drski novinari. To je pravi opis posla kojim se bavi ministar A. Tijanić. Kad su onomad obično nepoznati batinaši isprebijali jednog novinara g. Tijanić je shvatio da mu time gazda nešto poručuje u vezi sa poslom za koji ga plaća. I zato je požurio da na ovu implicitnu poruku jasno i glasno odgovori. Njegov odgovor glasi: da sam se tu desio i sam bi ga udesio! Raspalio bih ga po labrnji da ugled vlasti ne krnji. Novinare treba marisati pa neće svašta pisati. Novinare treba lešiti, pa će se svi problemi rešiti. Kad dobiju po njokalici neće se podsmevati gazdarici. Posle stručne obrade – počće da hvale sve mere vlade. Svaki dan ih treba tabati pa neće svašta škrabati. Kad im namestiš koske i članke prestaće da pišu ujedljive članke. Kad upoznaju svojstvo motke – postanu naravi krotke. Novinare treba devetati pa će Srbija procvetati!

Opljačkani glasaju za pljačkaše

Udruženje deviznih štediša u koaliciji sa JUL-om. »Oni su nam jedini obećali da će prešno rešiti naš problem« – pojašnjava predsednik udruženja. Između bezbrojnih predizbornih nastranosti i posuvraćenosti ova je svakako najzabavnija. Opljačkani glasaju za pljačkaše! Razbojnici, blago li je vama s tako finim i vernim žrtvama!

Ovaj crnohumorni paradoks ipak nije bez smisla i nije samo izraz očajničkog umiljavanja.

Opljačkani, naime, znaju da se novac za vraćanje proćerdanih štednih uloga u ovom sistemu ne može namaći funkcionisanjem normalne ekonomije već samo nekom novom pljačkom naroda (u kojoj oni neće, ovog puta, biti ovčice). A tu novu pljačku najbolje će smisliti i sprovesti oni koji su se u tome izveštili. Oni su nam jedini spas – dajmo im svoj glas!

Julag

*Ovo je kraj kom je davno
laku noć rekao vrag.
To, putniče, moraš znati
dolazeći u Julag.*

*U Julagu vlada Julča,
goropadna i šizna.*

*Poslednji vernik propale vere.
Gvozdenzuba komunizma.*

*Ona je veliki teoretik.
U sopstvenim se rečima topi.
Rasprava s njom je čisti slepstik.
Ona je sud nepoklopiv.*

*Ona ima recept vlasti večne:
za svoje greške druge grdi.
Za sve odgovore ima tečne.
Ona je vitez bestidnih tvrdnji.*

*Svima izriče istu kaznu
(blagorodnu, skoro maznu):
»Ti ružiš Veliku Teoriju!
Odlazi smesta u istoriju!«*

*A značenje reči »istorija«
možda ne znaš, stranče?
To je jedna prostorija
gde omrkneš – ne osvaneš.*

*Bože podari rezervnu snagu
nama što živimo u Julagu.*

Republika br. 151, 1–15. novembar 1996.

Tajne bede – tajne pobeđe

*Postoji zemlja u kojoj glad
rađa filozofe-trbuhozborce,
uplatkani slave platkaroše,
bednici glasaju za bedonosce.*

*I pevaju: O, gospodaru,
daruj nam još veću bedu!
Mi ćemo tebi – pobeđu!*

Strani komentatori konstatovali su, povodom minulih izbora, da u Srbiji, i pored gladnih stomaka, nema pomaka. Kod Srba informacije presporo stižu od stomaka do glave. Zlobnici bi mogli reći da kod Srba vlada zakon demokratske perversije: ovaj narod to poletnije glasa za svoje bedonosce što je beda u koju ih oni uvaljuju dublja i bezizlaznija. U svakom slučaju, odnos sveopšte bede i izbornih terazija u Srbiji je prilično komplikovan. A. B. Šimić je davno, u jednoj svo-

joj pesmi, konstatovao da je nemoguće dokučiti tajne koje u sebi krije beda. Beda u Srbiji je metafizička. Beda kao stil življenja i beda kao način mišljenja.

Treba se u vreme izbora malo promovati prigradskim autobusima da bi se shvatilo da mnogobrojni bednici i božjaci neće glasati za »poštenije i pametnije« (kakvim se predstavljaju oni iz opozicije) iz odbrambenih razloga. »Pamet« je nedostupan, luksuzan proizvod, a »poštenje« – nešto sterilno i neefikasno. Vladajuća družina i njeni glasači su duhovno i moralno u pravom skladu: ološ daje glas uspelom ološu. U svetu lične inicijative i poštene utakmice bednici ne vide šansu za sebe; u svetu muvanja i prometanja možda nešto i učare.

Zato je svaka opoziciona jadikovka o »medijskom monopolu« vladajuće družine bespredmetna. U normalnim zemljama bi se svaka tako prozirno nepoštena izborna kampanja (kao što je ove godine bila ona koju su upražnjavali SPS–JUL–ND) okrenula protiv njenih nosilaca. Srbi, međutim, vole govor gospodara. Kampanja Miloševićeve bratije bila je uspešna baš zbog svoje otvorene beskrupuloznosti.

Radikali ili kal radi

*Ja sam mali radikal,
nosim košulju tropikal,
po čudi sam šakal.*

*Sve što nesrbi poseduju
Srbine – tvoj je tal.
Želiš li da se rešiš bede
postani radikal.*

*Svaki Srbin svojim rođenjem
stiče pravo na čar.
Biti Srbin tvoj je zanat
i nebeski dar.*

Tri frtalja miliona Srba, pokazalo se, spremno je da peva ovu ili neku sličnu pesmu. Srpski radikali predstavljaju sloj probuđenih bednika. Ali, u zemljama apsolutne bede može postojati samo bedni odgovor na bedu i »buđenje« koje je ulazak u još gore bunilo.

Tajne bede su zaista nedokučive. Tri frtalja miliona žitelja ove zemlje nalazi da je jedini njihov životni izlaz glasanje za partiju čiji je program – progon i pogrom. Neko je izračunao da je svaki peti naš sugrađanin radikal, čovek koji ispoveda filosofiju da mu je krštenica loz za siguran dobitak, dobitak još nerealizovan, ali partija će omogućiti da on bude realizovan. Trećina stanovnika ove zemlje koji nemaju srećonosni loz za njih su prirodni resurs, blago koje stoji nadohvat ruke, blago koje, u pogodnom trenutku, treba jednostavno čapiti. U Hrvatskoj se ta filosofija okrenula protiv same sebe, ali u Bosni je dala odlične rezultate. Zašto ne bi uspela i u Srbiji?

I ružno i tužno i kužno.

Kroki apstinenta

Ne pijem, ne pušim. Ne glasam. Mrtvo more ne talasam. Apstinencija je esencija. Nikog ne diram, nikog ne biram. Ni u šta se ne mešam. Nemam keša. Ne češem se kad me svrbi – to bi moglo biti pogrešno shvaćeno. Strpljivo stojim u redovima. Ne predajem se jedovima. Kad su gužve, mekši sam od spužve.

Sve što ide naviše i treba da se penje. To ne zavisi od mene. Sve što je okačeno treba da visi. Od mene to ne zavisi.

Levica mi je lažna devica, a desno mi je tesno. Radikalno je analno, a umereno mi nije dovoljno samouvereno. Nisam ni za koga, nisam ni za šta. Apstinencija je esencija.

Hilandarski azil

Svakog meseca u Bosni se otkrije neko novo skladište užasa koje su za sobom ostavljali srpski »podvižnici«, Radovan i Ratko. I gotovo u istom ritmu popovi ponavljaju svoju ideju da se ovoj dvojici srpskih »junaka« pruži utočište u Hilandaru. Daleko je Brazil, Sveta gora će biti vaš azil. Dođite u Hilandar, tamo nema moći svetski žandar!

Oni koji su sebe davno osramotili blagosiljanjem najcrnijih zločinatelja misle da imaju pravo da osramote i poslednji kamen tradicije i istorije ovog naroda. Samo je popovska blentavost i jurodivost mogla da zamisli da igde u svetu (a tek li u Evropi) može da postoji utočište za dvojicu najgorih nacističkih terminatora. Ali, nema sumnje, i takve zamisli su deo apsolutne bede o kojoj je bilo reči u pret-hodnim redovima. Ipak, ko zna? Možda će tenkovođe i topovođe još sutra u Hilandaru gajiti vinovu lozu, pisati memoarsku prozu i čekati da budu proglašeni za svece ili »svete ratnike«.

Republika br. 152, 16–30. novembar 1996.

U kradiše svega više

Na glasačkim listićima za sve buduće izbore u Srbiji trebalo bi da piše: »Poštovani glasači! Ubacite vaš listić u kutiju bez zaokruživanja a iz medija ćete naknadno saznati za koga ste glasali!«

Tako je bilo i poslednjih pet-šest godina, ali sve je bilo malo bolje zakukuljeno-zamumuljeno. Ove godine »izbori na dedinjski način«, greškom inspicijenata, ukazali su se u punom svetlu. Od sada nećemo sumnjičiti svoje susede da su potuljeno glasali za režim.

Posle ovih izbora u Srbiji je postala popularna reč »jajare«, ali ona ne odražava precizno ono što se dogodilo. Nije to bilo ni razbojništvo u pô bela dana, mada je tako počelo. Imamo posla s razbojnicima posebne fele. Dedinjski razbojnik vas

bestidno, pred bezbroj svedoka, opljačka a onda vam kaže: »Nisam ti ništa oteo jer ti si samo uobražavao da nešto imaš!«

Jedan gnjecavi starac, predsednik nečega što se zove »narodna skupština«, pokušava da nam objasni da ono što smo videli – nismo videli. U narodu se to zove tucanjem u zdrav mozak. Ono što se događa na beogradskim ulicama nije više odbrana pravičnosti, zakona, ustava, moralnog integriteta i ostalih krasnih stvari već postaje odbrana perceptivnog integriteta svakog pojedinca, pobuna protiv pokušaja da se negiraju naša čula. Ako gazdina televizija desetine ili stotine hiljada demonstranata proglasi za »šačicu« svako se mora ugristi za ruku da proveri da li je budan. Ako rektor Univerziteta ustvrdi da u Beogradu »nema studentskih demonstracija« iako pored vas prolazi kolona duga par kilometara morate se upitati da li niste nagazili na »vrzino kolo«. Ako vam još objasni da to nisu studentske demonstracije jer se ne uklapaju u njegovu definiciju studentskih demonstracija vi morate odlučiti da li ćete verovati u stvarnost koju vidite svojim očima ili ćete verovati definicijama »stvarnosti«.

Škola koja se lako uči

Režimski mediji su, posle gazdinog »mirovnog zaokreta«, poslali na otpad neke od svojih najplamenijih junova. Moglo se činiti da je to preuranjen korak. Ali, po komentarima koje ovih dana slušamo s državnog radija vidimo da su pristigle »mlade snage« i da se škola izvrtanja i podmetanja u ovoj zemlji brzo i lako završava.

Kako to rade tek naoštrena plaćena pera pokazaću na samo jednom od bezbroj primera. Vuk Drašković je onomad izjavio da će »lično, iz svog džepa, platiti svu štetu« (za razbijena stakla), »ali tek onda kad *Televizija* i *Politika* postanu glasila istine«. Novopečeni komentator koristi samo prvi deo rečenice da bi postavio krucijalno pitanje: »A otkud mu toliko para?« Odgovor se podrazumeva, ali urednik insistira da se on i čuje: »Od onih koji su mu platili da blati svoju zemlju«.

Složene rečenice su, uči se u školi izvrtanja i podmetanja, pravi majdan za dobrog komentatora. Mogu samo da zamislim radost s kojom mladi slugani preslušavaju trake sa terazijskih mitinga i usklrike ushićenja kad nađu podesne šlagvorte za insinuacije i klevete. Učitelji retorike možda bi mogli da savetuju opozicionim govornicima upotrebu samo prostih (i vrlo obazrivu upotrebu prostoproširenih) rečenica, ali sumnjivo je da bi i to moglo da predstavlja veliku prepreku za »mlade talente«. Snašli bi se oni.

Tijanić ima stav

Prepariranje stvarnosti ne ide bez gušenja preostatka slobodnih medija. Popularni Radio B-92 počeo je da krči i šušti. Kako je objasnio glavni urednik ovog radija, neko, sa pokretnog predajnika, na istoj frekvenciji, »emituje tišinu«. Učutkivanje se postiže emitovanjem jednoličnog, uspavljujućeg muka.

A ministar informisanja u vladi Srbije, g. Tijanić, pridružuje se kampanji perceptivnog zaglupljivanja naroda. U intervjuu za »Glas Amerike« on kaže: »Ako je tačno da ometanje postoji« (poruka slušaocima glasi: ne verujte svojim ušima da čujete šuštanje i krčanje) »onda to nema veze sa mojim ministarstvom«. On iza

toga ne stoji, pogotovu što to i ne postoji. I završava: »Ja lično sam protiv toga da nezavisni mediji koji su uredno registrovani imaju bilo kakvih problema. To je moj stav!«

»Emitovanje tišine«, krčanje i šuštanje se sledećih dana pojačavaju ali ništa zato. Važno je da je gospodin ministar »protiv toga« i važno je da mi znamo da on ima stav!

Bračomiritelj

Svaka izjava srpskog Glavnog Popa može se predvideti nekoliko dana pre nego što je izgovorena. Nije to neka posebna veština: njegove izjave diktira literarno uobraženje da je »hodajući svetac« i »sveti Sava br. 2«. A dužnost svakog svetog Save je da bude – bračomiritelj. I zato je poručio da je »u interesu celine naroda« da se izborni razbojnici i žrtve razbojništva izmire i »ostanu braća«. (Što je pevanija koja je lepo odjeknula na Dedinju pa ju je TV-Bastilja servirala kao poslasticu za praznike.) Nije važno da li »brat bratu« otima ili otimucka, važno je da ostanu složni – e da bi mogli uspešnije otimati »ne-braći«. Popovi, i veliki i mali, očito smatraju da je u »srpskom nacionalnom interesu« da demokratija, višestrančje, izbori, skupština i ostale krasne stvari treba da budu samo »džidža-midže« na halji Velikog Brata s kojima će on uspešnije paradirati po svetu boreći se za »srpstvo«. Na njihove propovedi više jednostavno ne treba obraćati pažnju.

Republika br. 153–154, 1–31. decembar 1996.

Muke jednog lopova

Ono što se danas događa sa sirotim dedinjskim tirančićem opisao sam pre par godina u »Zakonu glupih situacija«. Taj zakon veli da postoje glupe situacije koje se ne daju nadmudriti i koje uvek nadglupave svog tvorca. Lopovska lakomost g. Miloševića je dovela u začarani krug glupe situacije iz koje svaki izlaz – vodi u još gluplju situaciju.

Narod na ulicama srpskih gradova stavio je lopova pred nerazrešivu dilemu: vratiti pokradeno ili ne vratiti? Ako ne vrati pokradene glasove imaće na ulicama ono što ima. Ako vrati – ljudi će se možda razići, ali lopov koji vrati ukradeno ostaje lopov. Lopov jednom – lopov zauvek.

Naš lopov zaista nema dobre strategije. On, recimo, ugleda izlaz u medijskom ocrnjivanju pokradenih – oni su teroristi, oni su izdajnici, oni su peta kolona. Ali, onaj koji zavuču ruku u džep i najcrnjem đavolu ostaje lopov. Naš lopov onda počne da se ponaša kao siledžija i svima okolo dovikuje: pripazite se, ja sam opasan! On jeste opasan, ali na uzvik »drž'te lopova!« on refleksno daje vatru petama što ga čini manje opasnim a više smešnim.

Siroti lopov odista nema dobre strategije. Svaki njegov postupak protiv njega okreće sve više ljudi.

Jedini izlaz za svakog lopova je da postane simpatičan lopov – što narod izražava rečju »lopurda«. Međutim, za kombinaciju arogancije i lopovluka naprosto nema leka.

Spektakl cinizma

Dedinjski tirančić odlučio je da svetu opeva pesmicu: »Sad se vidi sad se zna, ko se kome dopada«. I smislio je kontramiting koji je svetu trebalo da pokaže »pravo lice Srbije«. Kao svaki totalitarista precenio je značaj filmskih totala i potcenio snagu krupnih planova i detalja. Kamermani i fotografi uslikali su kadrove histeričnih vernika koji vođinu sliku pritišću na bijele grudi, ili je pomamno ljube. Tonci su usnimali usklike »Mi smo Slobovi, Slobo je naš« i druge parafraze jučerašnjice. Umesto »pravog lica Srbije« svet su obišli groteskni survivali titovskih, staljinskih i kimilsungovskih vremena.

A možda je sve to bio smišljeno režirani spektakl cinizma prema sopstvenom narodu? Dedinjski tirančić je možda hteo svetu da kaže: »Ovo je ono pravo lice Srbije! Oni su bedni, zaglupljeni, zatravljeni i tu se ništa zadugo, za mog života bar, ne može promeniti!«

Zanat izučen u Bosni

Glavni urednik Prvog programa Radio Beograda okarakterisao je posao kojim se njegova kuća bavi kao »specijalni rat informacijama« (što je jedina istina koja se mogla čuti iz ove medijske ustanove u proteklim mesecima).

Koji su glavni dramaturško-stilski postupci Miloševićevih novinara–specijalaca? Lepeza tih postupaka je prilično uska i uglavnom se svodi na inverziju, prebacivanje sopstvenih krivica na suprotnu stranu. Ministar Milutinović nas je prilično zabavio izjavom da se »B-92 samozabranio«. Ovo nam je bilo odnekud poznato – njegov prethodnik je zabavio celu palatu UN izjavom da su se »muslimani u Srebrenici samomasakrirali«. Lažovska škola je slabo napredovala u Srbiji, još uvek se koriste samo veštine iz zanata ispečenog u Bosni. Komentator državnog radija je »slučaj Ivice Lazovića« uporedio sa »slučajem Markale« a krunski dokaz mu je bio to što su se kamermani CNN-a »zatekli na licu mesta«. Smrt Predraga Starčevića *Politika ekspres* je objasnila »infarkt u pijanom stanju« a njegove povrede – posledicama »pada na klizavici«. (*»Iz Politike ekspresne – stižu laži presne«* – ovo bi trebalo da bude deviza uz zaglavlje ovog lista.)

Ipak, najpodlija inverzija bila je svakako ona kad su oni koji nijednu rečenicu ne mogu da sklope a da u nju ne umetnu nešto o »mudroj politici« i »državničkom geniju« Slobodana Miloševića – optužili šetače sa beogradskih ulica da su – podanici (zna se čiji). Najgore slugeranje optužuju oslobođene ljude da su nečiji podanici!

Na veliku žalost gazdinih »medijskih specijalaca« zanat izučen u Bosni se nije dao primeniti na najvažnijem punktu – izbornoj krađi. Nisam još čuo tvrdnju da je opozicija pokrala sama svoje glasove. Izborna krađa je zeznut oblik krađe – ukradeno se ne može sakriti i izneti kasnije na buvljak. Ko zna – možda se već sutra dosete i nađu rešenje i za ovu situaciju.

Pohvala buci

Etnolozi su sakupili puno materijala o ritualnom dejstvu buke. Srbi su, ne tako davno, vjetrovnjake i zduhaće (predvodnike gradonosnih oblaka) i ostale ale i alamunje terali lupanjem u tepsije, šerpe, lonce, tiganje i klepetuše. I dan-danas se u mom zavičaju tako brane od »atonje« (nezdrave kiše), vrana, jastrebova i kobaca koji se zaleću u piladiju.

Nekadašnji selski običaj preselio se danas u gradove ali njegova funkcija je ista – ale, alamunje i karakondžule dedinjskog režima gore su od svih prirodnih pošasti.

Nema lepšeg prizora nego gledati sa nekog od beogradskih brda kako se kristalne iglice buke, kao nekakvo zvučno inje, razvejavaju celim gradom. I kako diktatorovi slugani spuštaju roletne i navlače teške zavese strahujući da te iglice ne izbuše njihove mešine.

Do gospodara »zabranjenog grada« vetar simfoniju buke donosi kao fino elektrostatičko peckanje od kojeg ga, svakako, podilaze hororični žmarci. Više nikada neće moći na miru da večera – kad čuje »cangr« viljuške po tanjiru, obuzimaće ga neizlečiva refleksna jeza.

Moždana oluja

Iz izvora bliskih vrhu SPS-a dobio sam tajni govor koji je dedinjski tirančić održao svojim murjacima–kordoncima:

Pleksiglasni oklopnici, bez mane i straha, hladni k'o vaš oklop i pogleda mrka... U zemlji je zbrka... Nekad sam znao celu pesmu, al' sve sam zaboravio u trome-sečnom nesnu... Lepi moji kordonci–oklopnici! Po gradu su se razmiledi šerpari i poklopnici! Ulicama vijuga opaka »demokratska guja«. Na delu je stravična »moždana oluja«! Prikazuje mi se, i u snu i na javi, kako se šetačka zmija, oko mene obavija i davi me, davi! (Po mišljenju moje žene – to je uobraženje.) Moramo pokazati ko je jači – mi ili šetači. Na tu užasnu pomamu šetačku moramo staviti tačku! Slomite kičmu šetačke zmije koja je dopuzala iz CIJE!

Ta čudna volja za šetnjom ubija me u pojam. Nemam dojam da se ta volja smanjuje (kako me Bastilja obmanjuje). Šetaju k'o somnambuli, u svako doba, u svakom delu grada! (O bože, kakvoj sam ludoj zemlji vladar!) Prikazuje mi se da šetajući krune moje vladarsko biće na sitne delove i deliće! (Po mišljenju moje žene, i to je uobraženje.) Pod hitno moramo skršiti šetačku volju! Kroz vaše kordone prosto ne smeju da prođu! U Srbiji od danas šetnji nema! Moguće su samo šetnje – po institucijama sistema! Od šaltera do šaltera! Šetačka zaraza mora da se istera iz njihovih misli i peta! U protivnom – biće propast sveta. Ako se raširi, šetačko ludilo će s vlasti da me zbaci. Ako ga slomim – vladaću dugo i srećno, k'o u bajci.

Popovski recept

U Kolarčevoj ulici, dok je trajala akcija »Kordonom protiv kordona«, događao se bretonovski spoj nespojivog (iliti »ukrštaj« kako ga je zvao Laza Kostić). Pored rokera svrzale su se i mnoge svrzimantije – da bi sve bilo interesantnije. Dok su studenti zbijali šale i pekli roštilj (humor i uživanje u hrani nerazdvojni su – učio je Rable) popovi su – preporučivali opšti post. Na Savindan, Glavni pop je studentima održao propoved o potrebi otklona »od vlasti i slave sveta«. Stara popovska priča čiju umilnost svaki režim rado voli da čuje. I bizaran savet generaciji koja, sutra, treba da gradi tržišnu ekonomiju. Popovska zamisao je jasna: pretvoriti šetnje u litije, a život u žitije. Ja glasam za život.

Koristi od dobrog imidža

Nacionalisti svih nijansi ovih dana žudno upijaju vesti iz sveta o promenama koje su se dogodile u »imidžu Srbije«. »U svetu se više niko ne stidi što je Srbin.« »Lice Srbije je umiveno!«, »Cena Srbija je skočila u svetskoj čaršiji!«, javljaju izveštači i mnogi egzilanti. Nacionalisti trljaju ruke. Svetlozarno lice Srbije moglo bi da sakrije kosovski mrak. Lice Srbije sija od čistote – moglo bi se krenuti u još koje etničko čišćenje. Uzvik »Ajmo, ajde, svi u napad!« deluje obećavajuće, moglo bi mu se dodati »za Veliku Srbiju«! Siroti nacionalisti ne shvataju da je uzvik »Ajmo, ajde, svi u napad« šetačka samoironija, sprdnja na račun junaštva serpskoga.

Šteta bi bilo, kontaju nacionalisti, da se tolika energija straći u demokratske tričarije i danonoćno sanjare kako da elan vital preobrate u elan mortal.

Havel iz našeg sokaka

Valjda nigde u svetu nijedna intelektualna (čitaj: čaršijska) elita ne poseduje takvu zalihu preobražajnih moći kao što je poseduje ona beogradska. Dojučerašnji dedinjski očijukaši i prostituti, razočarani što njen ratovođa nije više izmapario i učario, sjetili su se, s pištaljkama ležerno zalepljenim o donje usne, u centar šetačkih događanja. Poslednjih dana bistre jednu suštastvenu temu: o potrebi za srpskim Havelom. I pevaju:

*Nebesa će da nam se razvedre
kad Srbi Havela iznedre!
Iznedri nam se Havele,
daćemo ti dvorce kraljeve!
Pomozi nam, Havele,
da pobedimo baksuze i malere.
Ti znaš znanje, Havele:
kako da Srbi svi
budu u jednoj državi!*

Žvake za ludake

Srbija će ostati duhovno vrlo kudrava i vrlo razbarušena zemlja sve dok tzv. nezavisni mediji budu sladostarasno i iscrpno prenosili veleumnosti dr Šešelja. (Državni to čine samo kad je probitačno po režim.) Ovih dana veoma me zabavlja kako vojvoda upotrebljava priloške odredbe. Naprosto pleni njegova odsečnost i odrešitost: »To je glupo!«, »To je smešno, čak veoma smešno!«, »To je budalasto!«, »To je kriminalno!«, »To je za aps!«. Tvrde tvrdnje vojvoda uvek izriče kad želi da prikrije svoju mekoću prema Slobodanu Miloševiću. (Mi, radikali, nećemo sada da rušimo Miloševića jer je koalicija Zajedno gora od njega, objašnjava nam žustri vojvoda.)

Zemlji u kojoj pokvarenjaci prosuđuju šta je kriminalno, budalanti šta je budalasto a ludaci šta je ludo – spas može doneti samo čudo.

Republika br. 157, 1–15. februar 1997.

Nedopričana priča

Izvukao se naš tirančić. Mnogi kliču »Pobeda!«, »g. Milošević je oslabljen«, on je »predsednik ničega«, on je »senka samog sebe«... Zabavan optimizam. »Oslabljeni« vladalac postoji samo u demokratskim sistemima. Ne postoji »oslabljeni tira-

nin«. Postoji ili zbačeni tiranin ili tiranin koji se dočeka na noge, dakle tiranin neodređenog veka trajanja. Tiranija je program očuvanja dugovečne vladavine. Tiranija je praksa koja u sebi ima ugrađenu moć učenja; neuspeli pokušaji zbacivanja tiranina rađaju samo nove oblike njegove predostrožnosti i beskrupuloznosti. »Oslabljeni tiranin« je mitsko čudovište kome na mestu jedne odsečene glave niču dve nove.

A bila je prilika koja se događa samo jednom u poluveku svakog tiranina. Vladalac zemlje Srbije uhvaćen je u krađi i, posle dugog natezanja, krađu je priznao i ukradeno vratio. Srbi se dobroćudno odnose prema lopovima, zadovoljavaju se kad im oni vrate ono što su zdupili. A tek je tu, po svim zakonima dramaturgije, priča trebalo da dobije glavni zamah. Valjalo je reći: »Aha, lepo je što je lopov vratio ukradeno, ali hajde da vidimo, da razmislimo, da se raspitamo – da li lopov može i dalje da bude naš vladalac?« Cela priča je, nekim svojim prirodnim tokom, vodila tom pitanju. Ali, sve naše priče s našim malim tiraninom ostaju nedopričane.

Škola za batinaše dr Marković

Na poboljšanja kompjuterskog programa očuvanja dugovečne vladavine nije trebalo dugo čekati. Za ministra informacija dobili smo gospođu koja je, povodom prve serije uličnih premlaćivanja, izjavila da je to bila »čisto ljudska reakcija policajaca«. To je ono što Miloševiću treba: perać batina (mada ni Julin Vulin nije loš na tom poslu). A u crvenoj *Borbi* sama Gazdarica objavila je nekoliko lekcija svog kratkog kursa batinaške filosofije. (Bez dobre filosofije nema ni poletnog batinanja.)

Prva lekcija kratkog kursa veli da su protivnici levice razjareni i besni »kao od nekih bolesti obolele zveri«. I najtupaviji murijak izvući će iz ovoga zaključak da »obolele zveri« nisu za drugo nego za hajku, odstrel. Besnike i razjarenike treba što umlatiti što ukarantinisati.

Druga lekcija gazdaričinog kratkog kursa veli da svi tzv. nezavisni novinari i oni koji pišu protiv dedinjske vlasti, ne samo da su strani plaćenici nego su spodobе »bez lične i nacionalne časti«. Ovo »bez lične časti« kazuje da će ti »ništa–ljudi« piti batine bez protivljenja. Drugi deo je, međutim, važniji. Ono »bez nacionalne časti« hoće da kaže da te spodobе, u stvari, *nisu Srbi*. To svakog batinaša oslobađa od sujeverne zabrane da »Srb na Srba ne sme da krene« i omogućuje mu da njegova palica radi sa punim zamahom.

Nastavci kratkog kursa za batinaše verovatno slede. A već i ova dva post festum nam objašnjavaju ono, za mnoge nerazumljivo, *batinaško sladostrašće* na potezu Brankov most–Terazije–Trg Republike–Dorćol.

Igra bez igrača dr Marković

Prof. i dr Mira Marković sigurna je da će dolazeći vek biti vek njene »nove levice« i zato ona neće nikom dopustiti da je spreči da igra u toj predstavi. Ipak, ima problema, a taj problem su – ljudi. U svom dugačkom, sverazumevajućem i sveobjašnjavajućem intervjuu u *Borbi* ona nam se jada: »Nova levica će pre doći do novog koncepta društva, do nove organizacije, nego do ljudi koji će taj koncept zastupati, a u toj organizaciji delovati«.

»Koncept društva« kojem nedostaju samo ljudi koji će ga zastupati i ostvarivati – to deluje koliko zabavno toliko i jezovito. Velika društvena režiserka smislila je sjajnu predstavu – samo joj nedostaju glumci koji će u njoj igrati. Nema sumnje da je gospođa Marković pronašla genijalni društveni perpetuum mobile i baš bi šteta bila da on ostane nerealizovan zbog »suše ljudi«.

Zato apelujem: radajte se novolevci, ubrzano stasavajte, Veliku Ideju spasavajte!

San o blickrigu

Jedan nedeljni list, poznat po svojoj neumornoj kombinatorici, objavio je, onomad, vest da su »naši oficiri iz Prištine« spremni (i orni) za »blickrig« na Kosovu. To su, navodno, rekli predsedniku Vrhovnog saveta odbrane respektabilnom i strah-u-kosti-ulivajućem g. Liliću. O vođo, daj nam mig, krenućemo u blickrig! Pomenuti nedeljni list zna šta radi – on daje hranu potisnutim snovima svojih čitalaca. A san o »blickrigu« je tajna kafanska patnja naših nacionalista. »Za pet dana bićemo na Kapitolu«, »za sedam dana ostvarićemo RAM u Bosni« – zar vam to, gospodo, nije bilo dovoljno? Naručite po pivo i popijte ga na eks. Blickrigla je sasvim dobra zamena za blickrig.

Rektor i bučka

Beogradski rektor mesecima je gluv za pištaljke i trube svojih studenata. Anri Mišo opisao je taj fenomen u čuvenoj pesmi »Spokojan čovek«. Studenti mašinstva i elektrotehnike (hvala bogu, mašta nema veze s usmerenim obrazovanjem) pokušali su da rektora prenu iz tog spokojstva spravom koju ribari zovu »bučka«. Ali spokojni rektor ovako im je otpevavao:

*Ko na okno reke kucka?
Ko to bučka, ko to bučka?
Ko me budi iz dubokog sna?
Ko me mami s toplog dna?*

*O, delije, u ribarskom čunu
– meni je lepo u mom mulju!*

Republika br. 158, 16–28. februar 1997.

Lomljenje otpora

Reč *vladanje* u rečniku dedinjskog samodršca znači lomljenje otpora naroda. *Vladanje* je preduzimanje mera protiv lošeg i nepoćudnog vladanja podanika. Izraz »vladine mere« nigde ne zvuči tako ogavno kao u Srbiji. Ono što slugani g. Miloševića pokušavaju da učine sa studentskim pokretom nije drugo nego pokušaj

slamanja i bacanja u rezignaciju cele jedne generacije. Dedinju je svejedno da li će oni »izgubiti godinu« – oni su već otpisani; u inženjeringu pouzdanih Srba za njih nema mesta. Gazdino geslo »svi Srbi u jednoj državi« valja čitati kao »samo odani mi Srbi u mojoj državi«.

Malo ko je shvatio da se iza karnevalske spoljašnjosti studentskih kolona i njihovog na izgled jogunastog i zadržtog istrajavanja u igri sa rektorom odvija surova borba dve volje. Rektor je u celoj priči samo mali adut u velikoj igri. Da li će se studenti zadovoljiti tako malim dobitkom koji je gazdinim blefiranjem učinjen zamašnim i značajnim? Da li će taktika iznurivanja na malim zahtevima obeshraborti svaku buduću akciju?

Samo je prvo slamanje dubokosežno. Iskustva iz poslednjih nekoliko godina (razbojnička pljačka celog naroda, hiperinflacija, odvođenje u ludačku privatnu klanicu itsl.) surovo to potvrđuju. Zato izbor između izgubljene godine i godina za koje kasnije ustanovimo da su ih pojeli skakavci i nije težak izbor.

Ponesi pištaljku!

Na trgu »kod čestitog kneza«, u vreme večernje šetnje, nailazim na dva polukružna policijska kordona: jedan »drži« studente u Vasinoj, drugi – narod na trgu. U Narodnom muzeju vladajuća vrhuška pravi krkanluk za diplomatski kor. Kod tolikih svojih rezidencija i hacijendi za oko im zapao baš ovaj prostor. U dramaturgiji lomljenja otpora izbor scenskog prostora igra važnu ulogu.

Obični ljudi, pokazuje se, osetljiviji su na simboličke gestove samodrščeve arogancije od opozicionih lidera. Mnogi od okupljenih se samo nerviraju što sa sobom nisu poneli pištaljke. »Odsad ću je uvek nositi sa sobom!«, zavetuje se žena pored mene.

Doista, izlaz iz naših beda i bedastoća tako je jednostavan: nositi uvek sa sobom svoju pištaljku ili trubu. I nigde im ne dati mira. To bi mogla postati nova strategija otpora, neoročenog, nezakazanog, bez formulisanih »zahteva«. Jer, onaj jedan, najvažniji zahtev »formulisan« je u svakom čoveku koji još drži do sebe.

Njih valja tretirati kao uljeze u našim životima. Kao dođoše iz predela anahronije, laži, beskrupuloznosti. Kad ih pištaljke i trube na svakom koraku budu podsećale da su uljezi u našim životima, kad ih na to budu podsećali svakodnevno a bez brojanja dana – njihovi dani će biti odbrojani.

Želje iz bajke

A predstavnici organizovanog otpora uljezima još uvek se zamlaćuju lepim i krasnim stvarima kao što su »okrugli sto« o izbornim uslovima i sanjarijama o »oslobodenju medija«. Kao da imamo posla sa kraljem Arturom i njegovim vitezovima.

Posle svakog poraza i posle svakog slamanja otpora lideri naše opozicije počnu da se jadaju: mediji su presudni, mediji su, mediji su moćni! I počnu da zapevaju: »O gospodaru noći – daj nam polovinu svoje moći pa ćemo ti glave doći!« Želja iz bajke. A gospodaru nije ni na kraj pameti da je usliši. Nije reč o tome da su mediji moćni već o tome da su mediji izraz moći, svetleća dioda moći. Nije reč o tome

da li gospodarevi mediji emituju istinu ili laž – oni emituju gospodarsku moć. I upravo je ta gospodarska moć (a ne istinitost ili lažnost informacija) nezamenljiva duhovna hrana za mnoge osujećenike i ojađenike ove zemlje, supstitut za njihovu životnu prikraćenost. Moramo najzad shvatiti neveselu činjenicu da postoji znatan broj stanovnika ove zemlje koji doživljavaju osobenu nasladu kada slušaju Dragana Tomića, Radu Milentijević, Miru Marković ili nekog Miliku Šundića. Nebitno je da li se njima čini da li su uverljive tvrdnje o protivnicima režima kao izdajnicima, fašistima, stranim špijunima i plaćenicima. Te tvrdnje su za njih izraz gazdine moći i sile, te tvrdnje su predvorje fizičke likvidacije (ako ona bude potrebna). Jer, koga je moguće olako ocrniti toga je moguće i nekažnjeno ubiti. Priča o medijima govori nam da u Srbiji postoje privilegovani i oni koji smatraju za privilegiju to što mogu da budu saučestvujuće budale.

Prisvojna zemlja

Kad su onomad studenti nepozvani upali na prijem Rade Milentijević u atrijumu Narodnog muzeja, novopečena ministarka za informacije pokušala je da nastalu štetu preokrene u korist. Pa je, teatralno, objavila okupljenim stranim zvanicama: »Ovo je sloboda u Srbiji Slobodana Miloševića!« Mnogi novinari su ovo videli kao osvojeni poen »širiteljke srpske istine«. Mnogi su bili skloni da se slože sa gospodom ministarkom da tako nešto zaista ne bi bilo moguće u nekoj od »zapadnih demokracija«. Ali, svima je promaklo da je ministarkin »očiti dokaz slobode« bio potrt još očitijim dokazom neslobode – sintagmom »sloboda u Srbiji Slobodana Miloševića«. *Prisvojne zemlje*, naime, po definiciji, nikad nisu slobodne. Istoričari su propustili da zabeleže ko je bio autor sintagme »Titova Jugoslavija«. Rada Milentijević će moći da uživa autorska prava za formulu »Srbija Slobodana Miloševića«. Nema sumnje da će ta formula za vreme njenog ministarluka ući u široku upotrebu.

Republika br. 159, 1–15. mart 1997.

Ludost i suludost

Papir o »specijalnim vezama« između republike–imenice i republike–prideva ratifikovan je. (Zlokobno zvuči to »ratifikacija«.) Stručnjaci za međunarodno pravo i svetske diplomatske kancelarije trude se da razaznaju koliko taj papir udovoljava formama njihove struke. Besmislen posao. Svesrpski gazda poručio je zagonetno: »Nemam šta da izjavim, samo pročitajte pažljivo!« ne ostavljajući nas u sumnji da je još kadar da smisli podmuklosti (ostvarive ili ne, drugo je pitanje). Šef bosanske ispostave njegove partije izjavio je bez okolišenja: »To je uvod u ujedinjenje!« a vojvodini radikali, uz svu ljubomoru, videli su u tom papiru »mala vrata ka Velikoj Srbiji«.

Ono što je pouzdano to je da je srpski gazda našao za korisno da ponovo raspiri žar stare ludosti. On zna da vladareva ludost zakonito izaziva suludost velikog broja podanika – takmaštvo u patriotizmu opet će buknuti, a predstava zvana »nacionalna korisnica« igraće se od jutra do ponoći. On se s nostalgijom seća minulog doba svesrpske suludosti – pune tri godine nije bilo приметnijih uličnih demonstracija a i vođi opozicije govorili su da je ta forma otpora »preživela«. Srpski gazda veruje da se to vreme može, uz malo lukavstva, vratiti. On zna: gde ima zveckanja oružjem nema zveckanja šerpi.

Ulice nam se smeju u lice

Dokon pop i jariće krsti. Dokona opozicija menja imena ulica umesto da se usredredi na promenu režima.

Ulice, ulice, smeju nam se u lice.

Kad velika Promena jurne kao poplava mnoga ostrvca starog ostanu nepromenjena. Tek kasnije ih primetimo i iznenadimo se da su još tu. Koliko bi bilo zanosnije da smo se obreli u nekoj drugačijoj zemlji i da smo tek posle nekoliko meseci otkrili simbole starog režima na svojim starim mestima. U pravoj promeni oni nam ne bi bili važni, ne bismo ni žurili da ih mičemo, čak bismo možda i uživali u njihovoj ispražnjenosti i zalutalosti.

Ulice, ulice, smeju nam se u lice.

Ulice su najveće političke žrtve ovih prostora. Pokrštavane, prekrštavane, prevodene iz jedne u drugu veru, bez svoje volje. Ni oko čega što postoji ne skuplja se toliko kumova kao oko jadnih ulica. Pa ipak, od svih zvanih i nezvanih kumova oni anonimni su najbolji. Bulevar Lenjina će, za mene, biti Ulica šest kaplara, a Bulevar revolucije Ulica platana i gačaca.

Ulice, ulice, smeju nam se u lice.

Brzina s kojom Srbi menjaju imena ulica i skidaju simbole starog režima kao da govori o nečistoj savesti zbog predugog podaništva i neotpora. Zato bi pored svakog novog imena ulice valjalo u zagradi da stoji i njeno ranije ime i period njegovog važenja. Da bismo se sami sebi smejali.

Prosvećeni nacionalizam

Potpredsednik Koštuničine stranke reče, onomad, da DSS svi napadaju zato što je ona nešto osobeno-osebujno jer je »prosvećeno nacionalna«. »Prosvećeni nacionalizam« je zaista nešto vrlo, vrlo osobeno i verujem da će izraz ući u ophodnju. Tako prosvećen a tako duboko nacionalno zadojen! – uzdisaće stare gospođice.

No, naš »prosvećeni nacionalista« nije zamjetio da je njegova sintagma čisti *contradictio in adjecto*. Prosvećeni nacionalista je isto što i glatko izbrijani i napuderisani vukodlak. Smatrati sebe »prosvećenim« i istovremeno ubeđivati sebe da je to što si Srb osobita nebeska blagodat nije drugo nego samozamlaćivanje. Niko od sebe ne uspeva da napravi tako veliku zamlatu kao što je to kadar obrazovan čovek. Prosvećeni nacionalista je naučio da razaznaje svojstva stvari u svetu koji ga okružuje, ali on je uveren da je *srpskost* najvažnije i najneprolaznije od svih

svojtava, metafizika nad metafizikama. S jedne strane prosvećen (racionalan, razborit), a s druge zaljubljen u jedno parasvojtvo, naš prosvećeni nacionalista nam se ukazuje kao krajnje smešna spodoba. Ali, pojam smešnog nije uvek povezan s pojmom bezazlenog. Nacionalisti su smešni i opaki. Opaki možda zato što ne shvataju da su smešni.

Zakon ćubaste vrane

Dosad smo znali za ćubaste ševe, ali je došlo vreme da upoznamo i ćubaste vrane. Obične vrane svoje teze zastupaju graktanjem, a ćubaste vrane vazalno-nazalnim načinom govora («Ja i gospodin Milošević»). Elem, jedna takva ćubasta vrana preletela je preko okeana da nam podari novonovcati zakon o medijima »rađen po najboljim zapadnim uzorima« a doterivan uz pomoć srpske »kolektivne pameti« (koju čine šanel-panel Gorica Gajević, Šuvaković i slični).

Gospođa ćubasta vrana smatra da su Srbima vrane odavno mozgove popile pa veli da je funkcija njenog zakona da nas zaštiti »od monopola jedne ličnosti i jedne institucije«. Koja li to ličnost i institucija imaju moći i mogućnosti da nas zarobe u svoj monopol? Svejedno, ćubasta gospođa zna da se Srbi lako lože na sve teorije zavere pa veruje da će i njen mali doprinos upaliti. S druge strane, izmišljanje nepostojećih čudovišta najbolji je način da se odvrti pažnja od stvarnih, postojećih čudovišta.

Republika br. 160, 16–31. mart 1997.

Razgovori ugodni

Vlast je preko noći postala razgovorljiva. Upriličila je na svojoj televiziji nešto što se zove »Otvoreni studio« i počela je da mami i lovi opozicione lidere s navalentnošću vašarskog fotografa. Ono što smo dosad videli u tim »otvorenim razgovorima« liči na – partije tablića u provincijskim kafanama.

U Miloševićevim laboratorijama izveštali su se da od svega naprave surogat. Umesto stvarnog dijaloga i dogovora o bitnim stvarima vezanim za naredne izbore dedinjski laboranti nude bučkuriš nadvikivanja i zapljuckivanja. U takvim razgovorima neistomišljenik se ne može uveriti ili razuveriti argumentima, on se može samo nagovoriti (tačnije: nadgalamiti). Takmičenje u bezobrazluku disciplina je u kojoj ozbiljan čovek ne treba da učestvuje. Takvi razgovori u kojima je uljudnost znak slabosti, razborito izlaganje znak gnjavatorskog duha i nametljivost znak »sposobnosti« – dobra su prilika samo za regrutovanje lumpenskog dela biračkog tela. (Nije uzalud televizija nazvana *Biblijom ubogih*.) Greše oni koji smatraju da u takvim razgovorima ipak treba učestvovati jer se jednom delu neinformisanih građana mogu otposlati istinite informacije o nekim stvarima. Teško da bi se »čista istina« probila kroz paket emitovanih prljavština. A valja se setiti i one naredne: »Ko se mota oko vatre – toga žene biju kutlačama«.

Obično nepoznati pljuvači

»Nedeljom u deset« – tako se zove vrlo barokna emisija gazdinog radija namenjena pljuvanju iz svih rakursa po koaliciji Zajedno, studentima i ostalim »oporočavaocima« mudre politike velikog nam državotvorca. Kalemegdanski bistrač geopolitičkih tema (»ode Rusija iz Istočne Nemačke bez opaljenog metka«), penzionisani profesor VPS (ojađen što nikad neće postati akademik) i mladi dembelko (kome je Ivica Dačić životni ideal) – glavni su komentatori–komandosi ove uzor-emisije. Odnedavno su dobili i pojačanje po imenu... E, u tome i jeste novina. Voditelj najavljuje: »Čućete još jedan komentar o 'crnoj trojki' iz koalicije Zajedno. *Ime i adresa autora komentara poznati su redakciji*«. Plaćena pera počela su da zaziru – ko zna šta donosi sutra. Uskoro će i spikeri početi da odbijaju da čitaju taj bljak. Sledeća faza biće komentari »redakciji poznatih autora« upriličeni za emitovanje pomoću kompjuterskog sintetizatora ljudskog glasa.

Novi kult

Naslednik Ratka Mladića nedavno je izjavio: »Okruženi smo vekovnim neprijateljima i zato moramo negovati *kult odbrane*«. Ne »spremnost i budnost«, ne »bojevu gotovost« nego baš *kult*. Paljanskoj vrhuški više nisu potrebni generali–terminatori nego generali–šamani. Paljanski režim zna da se zadugo može održati samo negovanjem psihologije »vojne granice«, negovanjem kulta straha i ritualima čopora.

Prava divota od života u najmlađoj državi srpskoj.

Srpski skok uvis u Dalju

Zaista se divim popovima: kad god svoje »stado« odvedu u neku nesreću–slomivratiju oni ispod mantija izvuku spasonosni recept – preporučé narodu pojačanu veru u boga. Tako su se i ovih dana okupili u istočnoj Slavoniji da vodicom i zapevanjem prepokriju nesreću i zalutalost tamošnjih Srba ne sećajući se da su toj zalutalosti i sami debelo doprineli.

»Sav svet je prihvatio činjenicu da je ovo država Hrvatska, to moramo i mi«, rekao je glavni pop okupljenom narodu. »Ali ne gubite nadu i imajte veru u boga!«

Pošto nije uspeo srpski skok udalj (sve tamo do Zagreba) glavni pop je u Dalju preporučio Srbima skok uvis: odrekimo se carstva zemaljskog i okrenimo se carstvu nebeskom. Priča poznata još od Kosova. Poginuli i obezdomljeni se ne računaju.

Gospođa voli da piše

U Velsovom »Građaninu Kejnu« veliki medijski bos podiže za svoju draganu, neta-lentovanu opersku pevačicu, novu, velelepnu operu. Ali, u jednom čuvenom kadru, Vels nam pokazuje kako ni najkustičnija sala ni najskuplje dekoracije ne mogu da sakriju bedu glasa nesuđene operske dive. Bogataši imaju pravo da budu kapriciozni i da traće svoj novac terajući inat.

U sirotinjskoj Srbiji događa se ovih dana nešto slično. Novine javljaju da se gđa Mira Marković pokarabasila sa *Dugom* i da više neće tamo objavljivati svoje dnevničke zapise. Njih će objavljivati u novopokrenutom, luksuznom, privatnom (?) magazinu. Dete voli da piše, šta se tu može. Gazda će platiti kaprise svoje supruge, zar ne?

Predlažem da se novi magazin zove *Nedeljne ilustracije* – tako se zvala jedna pred-ratna kičerska tiskovina, a negovanje tradicije je veoma važno. Uostalom, pisanija gde Mirjam Marković tako se lepo nadovezuju na pisanija gde Mirjam Jakovljević.

Republika br. 161, 1–15. april 1997.

Čari čaršije

*Vlast je slast
al' ništa nema slađe
– od svađe.*

Počecu da cenim režimska plaćena pera i njihovu moć predviđanja. Ne samo moć predviđanja nego, rekao bih, i njihovu hipnotizersku moć. Oni su u vreme najveće šetačke omame pravili gatke i izvodili vračke da će se koalicija Zajedno raspasti. Da li su studirali Marfijeve zakone ili su pošli od ciničkog znanja da je većina Srba napravljena od istog blata? Bilo kako bilo, ispostavilo se da su naši vitezovi promene vrlo podatni medijumi za hipnotizerske podvige najgoreg novinarskog i političkog ološa. I za sirenski zov čaršijskih čaranja. Već ovo saznanje dovoljno je da mnoge koji su polagali nade u promenu baci u depresiju i letargiju.

Učešće na »konkursu« za predsednika jedne zemlje jedna je od onih »glupih situacija« koje nas zapliću u nerazmrsivi sled sve glupljih situacija ako sve shvatimo preozbiljno. Ako pretendent na to zvanje svemu pristupi bez nonšalancije i samoironije sve postaje naprosto nepodnošljivo. Suprotstaviti vladajućoj prepotenciji sopstvenu prepotenciju – eto puta na kojem se sreća smeši nekom autsajderu.

Srbija je izgleda ukleta zemlja. Plamena želja za vetrom koji će razbucati vonj baruštine i tešku paučinu koja je zastrla nebo izrodi se na kraju u stanje još većeg smrada i raspadanja. A gospodara kužnog smrada ne treba ni birati, on je već tu.

Hleba i glasina

Ritam promene i *žuti ritam* (onaj koji proishodi iz zakonitosti opstojanja medija) potiru se. Videlo se to najbolje ovih nedelja u Beogradu. Sedam dnevnih novina okrenutih opozicionom čitateljstvu sedmoglava je ala koju je nemoguće nahraniti. Svi mi da se u so premetnemo ne bi novinarima ručak osolili. Revolucije jedu svoju decu, a mediji poklopaju svoje junake. Nije važno šta će biti sa ovom zemljom već šta će biti sa mojom novinom. Laž i tiraž se rimuju. A čitaoci vole da saznaju

ko će se uzvisiti, ko će zglajznuti, gde će pući tikva a gde nići smokva. Fame za tate i mame, glasine za ujne i strine, spletke za tetke – to je, u najkraćim crtama, slika današnjeg beogradskog »nezavisnog novinarstva«. Novinari–strvinari i novinar-kuše–torokuše daju svoj udarnički doprinos našem »kratkom pregledu raspadanja«. A na Dedinju se tope od milja. I pevuckuju: hleba i glasina – i naša vlast će biti spasena!

Strategija koja dobija

Zoran Đinđić voli da, povodom dolazećih izbora, govori o »strategiji koja dobija« i o »gubitničkoj strategiji«. Što mi se, namah, dopalo: na izbore se gleda ne kao na teatralnu stani-pani situaciju nego kao na teren za primenu teorije igara. Poželeo sam i da doznam koja je, po g. Đinđiću, dobitnička kombinacija. Ona se ukratko sastoji u »istrajavanju na fer-pravilima za izbornu utrku«, »povezivanju demokratskih snaga na demokratskoj sceni Srbije« (sve OK) i... »povezivanju sa Biljanom Plavšić...«. Gubim volju da čitam dalje.

Uključiti u »pobednički izborni koncept« primadonu etničkog čišćenja uprkos činjenici da u ovoj zemlji živi više od trećine nesrba ne samo da nema veze s ozbiljnim promišljanjem izborne strategije (i to još dobitničke) nego je znak elementarne nepristojnosti. To nije »strategija koja dobija« već obično trange-frange sa nacionalističkog buvljaka.

Poslednje uzdanje etničkih čistača

Svojevremeno su i najskeptičniji među beogradskim velikosrbima i svetskim real-političarima verovali da će, barem, istočna Slavonija biti pripojena Srbiji. Na šta liči ta vera ovog proleća u onome što se skromno zove (koliko još dugo?) srem-sko-banajska oblast? Vera se malo transformisala, ali još uvek je zlokobna. Tamošnji glavari Stanimirović i Hadžić svojim predizbornim izjavama podgrejavaju poslednju nadu: »Hrvati se neće vratiti!« (Oće, vele, poneki, stariji, ali masovno – bože sačuvaj). Tako izgleda poslednja nada za spas etničke čistoće. Ko će čuvati to vrlo dostignuće tenkova i »migova«? Samo providenje. Dobrostitiva sudbina koja će zlim Hrvatima pomrsiti puteve i odvesti ih dalje od »svete srpske zemlje«. A verovatno sa Dedinja stižu sugestije da se primeni isti recept koji je izgleda uspeo u RS – rušenje i paljenje obnovljenih kuća onih koji pokušaju da se vrate, kamentovanje povratnika i ostale predivne stvari. Koje vode etničkoj čistoti tih prostora, ali ne onoj željenoj.

Eliksir

Slušam ministarku Milentijević kako (u »Intervjuu gledalaca« Studija B) objašnjava kako je prirodno (i u celom svetu prihvaćeno) da oni koji osvoje vlast određuju programski koncept državne televizije. »Kakvu imate vladu takvu imate državnu televiziju.« A iz ovoga, po našoj ministarki, sledi da kad se promeni vlada promeni se i televizija. Logika zdrava kao dren. I dr Šešelj ne bi izveo ništa koherentnije.

Međutim, iz premise »kakvu imate vladu takvu imate televiziju« sledi nešto drugo (a to drugo naša ministarka pokušava da sakrije). Sledi, naime: kakvu imate televiziju takvu ćete imati vladu (vlast). I tako u nedogled. Na mnogaja ljeta. »Došla sam da pomognem mom Predsedniku Miloševiću«, izjavila je gđica Milentijević preletevši okean. Sad nam je jasno kako. Ako prihvatimo koncept javne televizije koji ona nudi kao »prirodan« i »svetski prihvaćen« g. Milošević će od svoje obožavateljke dobiti najdragoceniji dar – eliksir večne vlasti.

Republika br. 162, 16–30. april 1997.

Filosofija rupčage

Vladajuća bratija održala je tajno zasedanje e da bi »zbila redove« i »učvrstila jezgro«. Nakon zasedanja objavili su narodu: »Spremni smo za još jednu pobedu!« Neka vrlo orna bratija.

U pobedonosnom jezgru našao se i Vučela. Njegov kambek odslikava novu gazdinu kadrovsku strategiju. Kadrovi mu dođu kao glumački ansambl velikog pozorišta – izvlači ih na svetlost dana onda kad mu u predstavi koju režira ustreba glumac određenog faha. Nečiji uspon ili »zglajzavanje« samo su deo teatra. Vojvoda zemunski deo je istog ansambla. Rola »najomiljenijeg opozicionara« ili rola »ljutog protivnika režima«, njemu je svejedno, on ima veliku moć »uživljavanja«.

O čemu je raspravljalo »ojačano jezgro« na svom tajnom zasedanju? Nije teško da se to pretpostavi:

Kako plodove sveopšte bede pretvoriti u plodove pobeđe.

Kako umeće državnog gluparenja prodati glasačima kao mudru državničku politiku.

Kako gladne uveriti da su siti.

Kako stotine hiljada raskućenih uveriti da su deo ostvarenja srpskog nacionalnog interesa (kojim se, zna se, ne može trgovati).

I, na kraju, najvažnije: kako na dolazećim izborima krasti a ne biti uhvaćen u krađi. (Jesen devedeset šeste ne sme se ponoviti.)

Veselo društvanje ta vladajuća partija. Još veseliji narod koji im dopušta da ostvare sve što naume.

Preduslovi i uslovi

Doznajem iz novina da neko nekome preti – mojim izlaskom na ulicu. Ako ne dobijemo izborne uslove pokrenućemo narodne usove! Ako nam ne date pristojne izborne uslove – imaćete ulične džumbusove!

Pretnja je, na završetku tromesečnih narodnih protesta, bila »oročena« na dve-tri sedmice, sad je pomerena čak do Vidovdana. Mitomanska dramaturgija. O Vido-

vu-danu svima će se Srbima vratiti jasan vid i režim će pasti k'o od šale. Vezivati narodnu pobunu za određeni zvučni datum to je zgodna literarna konstrukcija, ali život ima običaj da sam stvara datume.

Iz SPS-a i JUL-a drsko poručuju: ma kakvi »uslovi«, sredite vi najpre međusobne račune! Skoro da su u pravu: čvrsto dogovoreni uslovi funkcionisanja demokratske unije preduslov su uspešne borbe za pravične izborne uslove.

Druga nevolja je što vođi opozicije izlive narodnog nezadovoljstva gledaju statički. Narod je, po njima, izvesno »gasovito stanje« čijom se tenzijom može upravljati po volji. Ali, masovna narodna pobuna je nepredvidljiva i najčešće je vezana za splet slučajnosti. Breht je to znao: u »Danima komune« buna pariskih radnika počinje incidentom – zbog jednog pečenog pileta.

Glavna pouka minule »zime našeg nezadovoljstva« jeste da se, izgleda, rušenje neke tiranije ne može izvoditi u fazama. Ne postoji, kao što sam po okončanju protesta pisao, »oslabljeni tiranin« nego samo zbačeni tiranin.

Ubice su među nama

Srbija je valjda jedina zemlja na svetu u kojoj se »majstori ubijanja« javno hvalelišu svojim podvizima. Posle ubistva generala Badže jedan penzioner, koga *Blic* predstavlja kao »bivšeg radnika DB i stručnjaka za atentate«, mrtav-ladan pripoveda: »Svojevremeno sam bio zadužen za pripreme određenih akcija kojima se naša država suprotstavljala ustaškom i šiptarskom terorizmu. To je podrazumevalo i ubistva a time i pripremu lica koja će izvršiti jedno takvo delo, od strane službe«. I sve tako, ležerno, kao da je reč o obuci i uspesima momaka iz škole za latino-američke plesove. Reč »svojevremeno«, što je najdivnije, valja prevesti sa »pre desetak godina«. Teorija distance u umetnosti ubijanja ne važi. A pitanje odgovornosti – ko bi se time zamajavao.

Kad bi neko izjavio da je pre deset godina organizovao ubistvo morskog mu komšije ipak bi i u Srbiji zaglavio u zatvor. O zločinu sa »državnim razlogom« može se slobodno divaniti. I zaraditi simpatije čitateljstva. Nije važno ni to da li je oznaka »teroristi« tačna (pre će biti da je reč o političkim protivnicima) – važno je da je reč o ukokavanju onih koji nisu »naše gore list«. S druge strane, na scenu je stupila generacija novih učitelja ubijanja i izvođača njihovih zamisli pa prethodna generacija smatra da je već »istorizovana« i da može da pređe u status medijskih zvezda i stručnjaka za »određenu oblast«. Bez čijih bismo »ocena i procena« bili još blesaviji.

Rupčage su večne

Povodom 100 dana opozicione vlasti u jednom gradu u unutrašnjosti reporter gazdinog radija propituje se kod građana na temu koliko je nova vlast ispunila svoja predizborna obećanja. Najpogodniji teren za testiranje uspešnosti novih opština su rupe i rupčage na putevima i ulicama. »Da li su nestale?«, pita reporter. »Ima ih ko i ranije!«, »Ima ih ihaj!«, »Ima ih, da li voliš!«, pljušte poželjni odgovori. Reporter se topi – empirijski je dokazao da nova vlast ne valja. Nešto mi ipak ne pasuje u toj logici izvođenja dokaza – rupčage su nasledene od stare vlasti. A

onda ukapiram da gazdini propagandisti implicitno glasačima poručuju nešto drugo: naime, da su rupčage, izlokanost puteva i ulica i uopšte sva beda koja nas okružuje – prirodno stanje stvari te da nema svrhe menjati vlast kad će ionako sve ostati isto. Nema sumnje da će se mnogi Srbi »primiti« na ovaj dubokoumni fatalizam rupa i rupčaga.

Republika br. 163, 1–15. maj 1997.

Vreme bez stida

*Ja sam Kid–genocid,
zaštitnik mi je sveti Vid,
po prirodi sam državotvoran,
zato sam za rat uvek oran.*

*Što ne dobijem ognjem i mačem
pokušavam dobiti – plačem.*

*Ja sam Kid
što ne zna za stid.*

Odavno nisam pročitao nešto tako bestidno i kukumavno kao što je Deklaracija protiv genocida nad srpskim narodom koju je potpisalo »60 srpskih uglednika«, a blagoslovio Glavni pop. Družina »demokrata genocidnog tipa« (izraz Stojana Cerovića) cinično-plačevno moli i kumi svet da zaštiti Srbe od »genocida i egzodusa«. Pravi Jeremijin plač – samo što je Jeremija, ovog puta, onaj tobđžija o kome peva šumadijska pesma, Jeremija koji je gađao Vukovar, Dubrovnik, Sarajevo i druge gradove. Jeremija je to, vele akademici–uglednici, činio kao »samobranitelj« i vrlo je kivan na svet što mu, i pored njegovih »istorijskih zasluga u borbi za humano čovečanstvo« nije dopustio da dovrši svoje delo. Pred Jeremijinim topovima su, iz svojih kuća, bežale stotine hiljada onih koji nisu »naše gore list« ali to nije genocid i ne može se nazvati egzodusom jer ti begani su, vele Jeremijini inspiratori, samo »prolazno skitačko pleme« kojem je beganje u prirodi. Ti drugi su »okasneli«, »neprevreli« i »nedržavotvorni« narodići, a Jeremija je pripadnik starog državotvornog naroda i on ima božanska prava da raskrčuje prostor za svoju Vele-Državu. Pošto nije uspela ludačka avantura sa pravljjenjem granica na liniji Karlobag–Ogulin–Virovitica, kad nije uspeo plan »Ram« (za sliku velikog vođe), kad nije uspela pretnja da će »Muslimani ako se ne pokore nestati kao narod«, naši državotvorci i državotrovci krenuše u sastavljanje plačevne Deklaracije. Kad nije uspelo izazivanje straha pokušava se sa izazivanjem sažaljenja (kod sveta) i samosažaljenja (u sopstvenom nacionu). Strah i sažaljenje su, međutim, tako raspoređeni da ne izazivaju tragički efekat. A buđenje samosažaljenja (znamo to iz vremena rituala sa kostima) uvod je u novo ludilo.

»Jaka Srbija«

Nedavno sam čuo tvrdnju jednog opozicionog lidera da »samo jaka Srbija može rešiti problem Kosova«. Napev o »jakoj Srbiji« zajednički je i za vladajuću družinu i za opoziciju. (Tu skoro sam i od jednog studentskog vođe čuo nešto iz iste pesmarice.)

G. Milošević je svoj uspon izgradio, pored ostalog, na pričama o jakoj Srbiji (nasuprot »slaboj Srbiji« iz prethodnog perioda). Videli smo kako je ta priča završila. Već sâm san srpskih nacionalista o »jakoj Srbiji« bio je izraz bolesti, a na bolesti se ne može graditi snaga. I zato je, paradoksalno, pod Miloševićem, Srbija, pokušavajući da postane jača – postajala sve slabunjavija.

Pretpostavka pomenutog opozicionog lidera o jakoj Srbiji kao sinekvanonu rešenja naših problema inficirana je istim virusom paradoksije. Ako i ostavimo po strani cinične asocijacije koje budi tvrdnja da »samo jaka Srbija može rešiti problem Kosova« (htelo se reći: jakom se ne postavljaju nezgodna pitanja oko ljudskih prava i drugih trica) sumnjivost ove tvrdnje leži u naopako određenom načinu lečenja. Naš »doktor« smatra, naime, da se prvo može »zajačati« pa onda ozdraviti. Svako ko je imao posla s ozbiljnim bolesnicima zna da je to nemoguće.

Zapiranje g. Kusturice

Slušam (na Studiju B) Emira Kusturicu kako objašnjava svoje pajtanje sa Miloševićem i Vučelićem. Ništa ga nisam razumeo, ali on je sve lepo objasnio. Takva je Srbija: u njoj je sve objašnjivo a pošto je objašnjivo – onda je i normalno. I još više: pošto je sve objašnjivo – sve je dopušteno (rekao bi, danas, onaj junak Fjodora Mihajloviča).

Vidao sam poslednje dve godine razne samoperače ali g. Kusturica je jedan od onih koji uspevaju da se operu sa minimalnom količinom vode i sapuna. I da ostanu ljubak u očima čaršije. Oni koji mu postave nezgodna pitanja imaju se smatrati nevaspitanim osobama. U najboljem slučaju. Jer g. Kusturica od nezgodnih pitača i svedoka ume da napravi krivce. I još više: monstrume! (»Ko se u početku nije prevario u g. Miloševiću taj nije reagovao ljudski«, veli, ne trepnuvši, naš Emirko-nemirko.) Bilo bi dakle ljudskije (i ljupkije) kad bi se, na onom mestu gde se kod g. Kusturice nalazi zapetljano klupko objašnjenja, pojašnjenja i obrazloženja, našlo – malo, malecko osećanje stida.

Negativna utopija na radikalski način

Drugi čovek SRS-a reče, pre neki dan: »Dr Šešelj je najpametniji Srbin! Ko misli da je pametniji od njega nema šta da traži u našoj stranci!« Ova izjava izaziva niz vrlo zabavnih implikacija. Koje bi se mogle krstiti »srpskim nevoljama zbog pameti«.

U redu je da svi radikali prihvate da je Voja-vojvoda najumniji i najpametniji među njima. Ali, šta onda biva sa unutarstranačkom demokratijom (kojom se, inače, vojvoda na sva usta hvali)? Kako se može, za bilo šta, izložiti kritici vrhovni pаметar? Nikako. Onaj ko kritikuje najpametnijeg implicitno pokazuje da sebe smatra pametnijim i time sam sebe isključuje iz stranke.

Još veseliji niz situacija izaziva mogućnost da doktor–vojvoda pobjedi na izborima. Mladi obrazovani karijeristi morali bi da se prave glupim (ili da idu na specijalne kurseve zaglupljivanja) da bi ušli u državnu službu. Nijedan činovnik ne bi smeo da pokaže da je pametniji od Vrhovnog činovnika jer bi odmah bio proglašen za »pametnjakovića« i najuren. Srbija bi tako postala zemlja prinudnih (i dobrovoljnih) glupana. Bilo bi vrlo zabavno živeti u takvoj zemlji.

Republika br. 164, 16–31. maj 1997.

Slast glupiranja

Najsazetiji bilans izborne godine za srpsku opoziciju verovatno će glasiti: imali smo veliku šansu da pobjedimo, ali smo se izglupirali.

Krajem prošle godine vladajuća vrhuška se, krađom glasova, ulovila u mrežu sopstvene gluposti, iz koje, izgledalo je, nema dobrog izlaza. Spasili su se pomoću najnaivnijeg dramaturškog zahvata zvanog *deus ex machina* ili *lex specialis*.

Ovog proleća koalicija Zajedno se samoulovila u vrzino kolo sopstvenih gluposti iz kojih se ne vidi izlaz. Umesto da sruši jedan rasklimani režim ona ima sve šanse da porazi samu sebe – pre bitke. Glupost je u Srbiji ravnomerno raspoređena, terazije gluposti pretežu čas na jednu, čas na drugu stranu.

Lideri Koalicije moraju odgovoriti na sledeća, prosta k'o pasulj, pitanja:

Da li njihove svađe par meseci pred izbore vode u poraz? Svakako.

Da li su onda njihove zađevce i međusobice izraz luksuzne gluposti? Svakako da jesu.

Zašto onda, bez odola, upadaju u sve nove svađe i nadgornjavanja? Zbog čiste slasti glupiranja (»Skresao sam mu, pa nek bude šta bude!«). Naravno, ovaj hedonizam gluposti ne može se priznati sebi, pa akteri glupiranja pribegavaju racionalizaciji iracionalnih poriva i to onoj koja im se prva nasmeši: optužbama partnera za šurovanje i pajtanje sa režimom i njegovim slugama (ili sa fašistima sa zemunskog keja). Kad čovek upadne u mrežu glupiranja on postaje nepovratno infantiln. Vladajućoj vrhuški ne ostaje drugo nego da se raduje ovom čistom poklonu s neba, koji je priželjkivala, ali koji ni u najsmelijim nadanjima nije mogla očekivati u takvoj raskošnosti. Učesnicima zimskih protesta ne ostaje drugo nego da bespomoćno posmatraju ovaj nadrealni »mutnolov u bistroj vodi«. I da se sećaju stare mudrosti: može miš biti i genijalan, ali kad upadne u mišolovku nema mu spasa.

Jasnozborac u Šumadiji

I njegove udvorice i politički protivnici hvale kod g. Miloševića »jasan i svima razumljiv stil izlaganja«. Zaboravlja se da je takav stil krasio i Josifa Visarionovića (vidi njegova »Pitanja lenjinizma«).

»Jasnoća izlaganja« g. Miloševića, ako se samo malo bolje oslušne, počiva na *sintaksičkoj inerciji* čiji su najčešći rezultati krajnje zabavni alogizmi. Na svojoj nedavnoj šumadijskoj turneji g. Milošević je sklopio sledeću blistavu konstrukciju: »Spoljni faktori, uz pomoć određenih unutrašnjih faktora, pokušali su da sruše režim u Srbiji iz prostog razloga što je to narodni režim«, ali »nisu uspeli, niti će uspeli, iz istog tog prostog razloga što je taj režim narodni režim«! Vrlo jasna i vrlo zabavna rečenica. Samo budale preduzimaju nešto »iz istog razloga« iz kojeg sledi – garantovani neuspeh.

Ali, po veleumnom g. Miloševiću, svi naši spoljni i unutrašnji neprijatelji nisu drugo nego gomila preispoljnih budala i zato su krajnje bezopasni. Svi ti antisrpski zaverenici rezonuju na sledeći tupavo-glupavi način: »Hej! Eno ga tamo u onoj zemlji narodni režim! Treba ga odmah srušiti!« (Vođino potpitanje za podanike: »Zašto se tupani–bukvani iz Novog svetskog poretka okomljuju na narodne režime?« »Pa zato, odgovaraju u horu Srbi, što svuda u NSP-u vladaju nenarodni režimi koji su alergični na narodne režime!«)

I čim alergični ostrašćenici–nenarodnici iz NSP-a ugledaju neki narodni režim oni počnu da, uz pomoć unutrašnjih odnarođenika, atakuju na njega. A ne znaju zvekani–blekani da se narodni režimi ne mogu srušiti baš zato, iz prostog razloga, i jer, i jerbo – što su to narodni režimi!

Jadikovke profesora Markovića

Čitam u *Blicu* kako prof. Mihailo Marković objašnjava nedavne ratove (u kojima Srbija nije učestvovala):

»Ušli smo u ovaj period ispunjeni ogromnim samopouzdanjem i uverenjem da branimo pravednu stvar« (svako bi sa hiljadama tenkova i druge gvožđurije blistao od samopouzdanja). Ali šta se desilo? Kurvinski svet je, krajnje iracionalno po našem profesoru, »promenio pravila koja su važila do 1990. g.« A po tim »pravilima« »mi smo očekivali da se svet neće mešati u naše unutrašnje stvari« te da će »ili braniti nepovredivost državnih granica ili će biti dosledan pa dozvoliti menjanje i spoljašnjih granica i unutrašnjih granica republika«.

Profesor formalne logike smislio je dobru logičku trakalicu: podstaći jedne (Slovence) da napuste Jugoslaviju (pokvare princip nemenjanja spoljašnjih granica) da bi se moglo staviti u pogon kompenzaciono načelo o »neodrživosti i nepravednosti unutrašnjih granica«.

Ali svet je »postupio iracionalno« u svojoj antisrpskoj pokvarenosti: promenio je pravila igre kad je video da bi Srbi u njoj mogli pobediti! Sve smo bili, uverava nas profesor Marković, logički smislili i osmislili, nismo se sami izglupirali i preračunali, nego nas je svet izradio.

Očekivanja i elan formalnog logičara i njegove družine bili su možda u redu. Nevolja je što je ta formalna logika bila začinjena s previše krvi i rušenja. Svaki Vukovar svakoj formalnoj logici sreću kvari. Oni koji su iz boce pustili iracionalne mrakove, krvoločne spodobе i ruinofile optužuju svet za »mutacije načela prouzrokovane iracionalnim činiocima«.

Dobar izgovor para vredi. Kad bi se unovčili svi izgovori i sva opravdanja poraza i beda, koja su kadri da smisle nacionalni intelektualci, Srbija bi postala zemlja Dembelija.

Republika br. 165, 1–15. jun 1997.

Tesno mi ga, nane, skroji

»Tesno mi ga, nane, skroji, skroj ga da mi bolje stoji« pevuši, ovih dana, dedinjski Gazda. Pokrenuta je, naime, inicijativa da se ustavna halja malo prekroji i proširi da bi gazda svih Srba mogao da se komotno razmahne i pokaže sve svoje državničke talente. Zvanično obrazloženje je, naravno, drugačije. »Razvoj ustavnog sistema neminovno do toga vodi«, reče bistrumna Šumica Gorić. Razvoj ustavnog sistema – vodi u ličnu diktaturu. Srpski demokratski specijalitet.

U zemlji gde se ustav prekraja prema gazdi, nešto vonja, a pomalo i bazdi. Ali vonj će prepokruti kilogrami telegrama »nepodeljene narodne podrške da se Slobodan Milošević bira za predsednika SRJ«. (Izbor glagola je u diktaturama vrlo važan: u inicijativi se predlaže ne da se Sl. M. kandiduje nego *da se bira* – što je više od pola reči *izabere*.)

Televizija u Takovskoj je naprava za gazdino ustoličavanje. Programirana rutina je zastarela, ali još uvek vrši posao: inicijativa – bezbrojni telegrami podrške narodnih masa – sprovođenje inicijative u delo. Prost i dosadan algoritam, ali u Srbiji uvek pali. U Srbiji je sve u raspadanju i kašnjenju, jedino Služba za stvaranje slike o svenarodnoj ljubavi prema vođi radi ko sat, telegrami stižu tačno u sekund. A svaki od tih telegrama »podrške i ljubavi« istovremeno je telegram sa crnim okvirom upućen demokratskoj Srbiji.

Priča o ratnim zločinima ili vrana vrani...

Priča o ratnim zločinima boraca za srpstvo vaskoliko početkom ovog leta ponovo je aktuelizovana (posetom Medlin Olbrajt, prikazivanjem dokumentarno-hororične storije o Arkanu na CNN-u). Ali je grajom patriotske družine i unjkavim reakcijama ovdašnjih antiratista brzo zabašurena. Omerta – tako se zove mafijski zakon ćutanja. Trebalo bi smisliti sinonim za zakon ćutanja o ratnim zločinima i ratnim zločincima. A on funkcioniše besprekorno i u njemu učestvuje tužna većina ovog naroda. Jedan od »osnovano osumnjičenih« za masakre u istočnoj Slavoniji i istočnoj Bosni, nasmejano je objasnio da je nevin ko jagnje i da je sve to gnusna »optužba celog srpskog naroda«. »Vitez od Vukovara« napričao nam je da je on samo »branio srpsku nejač« i više od toga – hrvatske civile! A portparol SPS-a je, s izrazom dosade, sve to prokomentarisao: »Poznata konstrukcija

kao u slučaju Markale«. Niko nije ubijao i proterivao ljude, palio i rušio. Manjak živih od par stotina hiljada je računaska greška. Proterani i raskučeni su naprosto izgubili put i zalutali. Neverovatna lakoća objašnjenja i zabašurivanja zločina čini ovu zemlju prilično morbidnom.

Naravski, vele advokati zločina, ako se otkrije da je neko činio ove i one stvari mi ćemo mu suditi kod kuće, po našem zakonu koji je još strožiji od haškog! Vrane su zaključile na svojoj skupštini da su vranski ratnici samo branili vransku nejač od pobesnelih vrabaca–agresora. Ako se dokaže da je neka vrana ocrnila obraz vitezova–vrana sudiće joj strogi vranski sud. Po zakonu koji kaže: vrana vrani oči ne vadi.

Bahatost gazdinog potrčka

G. Vučelić, koji je par godina bio u stanju političke hibernacije da bi za potrebe dolazećih izbora bio odmrznut na brzinu u dedinjskoj rerni, već se prilično raskravio i raspričao. Pre neki dan je, s podsmešljivim samopouzdanjem, objavio: »Suviše smo dugo bili na vlasti da bismo se snašli u opoziciji«!

Mi smo se navikli na vladajuću ulogu, poručuje odmrznuti i omrznuti g. Vučela svima onima koji su ovako ili onako protiv režima, a vi na vašu ulogu. A narod veli da je jedna muka navika a trostruka muka oduka od navike. Da se ne mučimo ni mi, ni vi. (Neki iz opozicije se potajno slažu s tim.) Vučela zna da se ne bi snašao u bednoj svakodnevicu onih koji nisu na domaku vlasti. On zna koju je bednu crkavicu davao nama koje je proterao iz TV-Bastilje s očinskim save-
tom: snađite se! Ali ne zna da je njegova cinična izjava najoštrija kritika režima iz usta jednog režimlje: mučno je umeće snalaženja u životu bez privilegija koje daje vlast.

Svejedno, on nastavlja da nas zabavlja svojim cinizmima koji uveseljavaju dvorsku kliku: »Nama vlast nije cilj nego nam je sredstvo«.

Ako se od vlasti kao sredstva oduzme vlast kao cilj koji ne bira sredstva (a među ta sredstva spada i tvrdnja da njima »vlast nije cilj nego sredstvo«) šta je ostatak? Nula nulcata. Ilti Milorad Vučelić, cinični lažov.

Još nam samo dodole fale

Srbija postaje zemlja vradžbina. Za nedelju dana – dve litije sa spasonosnim molitvama i čudotvornim rekvizitima. Najpre je prošla spasovdanska povorka. Na jednom mestu se zaustavila i čitane su molitve »za zdravlje naroda«. Lekari štrajkuju, u apotekama nema lekova – možda nam molitvočatci pomognu. Na drugom mestu litija se opet zaustavila i popovi su čitali »molitve za napredak«. Od obećanog »ubrzanog rasta standarda« i »duplirane stope rasta« nema ništa. Ali zato će sveti Spas doneti torbu punu para za sve nas.

Umesto torbe para stigla je kopija ikone Trojeručice iz Hilandara. »Naš narod ostao je bez obe ruke, i bez leve i bez desne«, ispriповedao je jedan pop. Zato nam je, valjda, potrebna troručka pomoć i brzo ćemo se izvaditi iz bule. »To su naših ruku dela«, pevali smo nekad u eri komunističke religije. Ali, naših ruku dela pojeli su

skakavci i sad nam ne preostaje drugo nego da pevamo himne Trojeručici. Gde pre-
staje vera u ličnu inicijativu počinje vera u čudesa.

Ako se ovako nastavi očekujem da ćemo u julu, kad počnu suše, na Terazijama
videti i dodole.

Republika br. 166, 16–30. jun 1997.

Haos–majstor

Ubeđujući Crnogorce da prihvate kandidaturu Slobodana Miloševića za mesto
predsednika SRJ jedan član vrhuške SPS-a objavio je da je on »naš najveći kadrov-
ski doprinos Jugoslaviji«.

Brđani su bili malo zbunjeni, ali su bili dirnuti tolikom žrtvom srpske braće.
Pokušali su da im natuknu kako nema smisla toliko odricanje, da bi oni bili za-
dovoljni i skromnijim ulogom, ali srpska braća nisu htela da odustanu od svoje
velikodušnosti. »Voleli bismo da našeg Slobu zadržimo samo za sebe, ali, eto, mi
smo nesebični i želimo da podelimo s vama ono najbolje i najdragocenije što ima-
mo, da pokažemo koliko vas volimo!« »Videćemo, razmislićemo«, rekoše brđani.
»Šta ima da razmišljate! ON je naše najveće dostignuće! ON je naš prirodni re-
surs! ON je glava nad glavama! Čoek nad čoecima! To majka više ne rađa! Srbija
ništa nema, ali ima NJEGA!« I brđani – šta će kud će – pristadoše. U bradu mr-
mljaju: »Nećemo mu dati da izlazi izvan svojih ustavnih ovlašćenja!« A apro-
pu tih ovlašćenja iz Beograda poručuju: »Može Sloba formalno da bude i predsednik
mesne zajednice, ipak će biti Glavni!« Vlast, ispada, ide za njim kao veran pas. Moć
i g. Milošević su simbionti, kao određene vrste gljiva i određene vrste drveća. A
biće da moć svakog tiranina počiva na kukavičluku i fatalizmu naroda.

Zakon narodne gluposti

G. Milošević na Kosovu je bio, manastirsko vino pio, medaljama Obilića i cara La-
zara se okitio i narodu govorio. A narod mu je uzvraćao sa »Slobo Slobodo! Da nam
poživiš sto leta! Ti si nas doveo na ivicu blagostanja!«

A naroda nije bilo mnogo: od nekoliko stotina do nekoliko hiljada, kako gde. Uvek
sam se pitao zašto Miloševići ceremonijal-majstori ne organizuju pompeznije
dočeke? A onda sam shvatio da su Miloševići mitinzi svojevrstni testovi narodne
zaglupljenosti. Relativno retki i relativno maloljudni mitinzi Miloševiću služe za
proveru postulata Zakona narodne gluposti. A najvažniji postulati Zakona narod-
ne gluposti glase:

- A. Sveopšta zaglupljenost i zatravljenost može se utvrditi na relativno malom
uzorku.
- B. Opšte osvešćenje naroda ne može se konstatovati na malom uzorku populacije.

Pojašnjenja Zakona narodne gluposti:

Budale i glupani ne vole da ostanu u manjini. Gde ima jedan zaglupljeni sigurno ih ima još stotinak. Glupost buja i razmnožava se u nevidljivom zajedništvu.

I zato je Slobodan Milošević mogao da na svom šumadijskom i kosovskom izletu zaključí: dobro je, narodna glupost je još uvek na svom mestu, nema straha, nema panike.

Svinja-reformator

Himna vladajuće bratije trebalo bi da bude ona dečja pesmica: »Sami sebe zaplićemo – sami sebe rasplićemo«.

Pred savezne izbore narodu je, sa Dedinja, obećavan »ubrznani rast standarda«. Rezultate tog obećanja videli smo ovih meseci na beogradskim ulicama – u protestima onih koji ni onu bednu crkavicu od plata ne dobijaju po nekoliko meseci.

Svejedno, vlastodršcima Srbije to ne smeta da objave da je ovo »godina reformi« i da ćemo »do kraja ove decenije stati rame uz rame sa najrazvijenijim zemljama Evrope« (Milošević na kosovskoj turneji).

Verzija pomenute dečje pesmice u dedinjskom aranžmanu glasi: sami sebe uplatkavamo, sami sebe reformišemo.

Srbi su zahvalno testo za mešenje. Samo u Srbiji vlastodršci mogu da se ponašaju kao da nisu sami svoji prethodnici, nego kao da su maločas došli na vlast pa moraju da reformama popravljaju posledice loše vladavine neke svrgnute vlasti. Srbi nikako da se opsete da sebi postave krajnje jednostavna pitanja, poput ovih: Čija to vladavina neprestano dovodi do stanja koje traži reforme?

Koja je po redu poslednja obećana reforma?

Da li se svinji-reformatoru može verovati da će dvorište koje je izrovala srediti, poravnati i po njemu posejati englesku travu?

Dedinjska bratija se čak i ne trudi previše da sakrije činjenicu da su njena predizborna obećanja – obećanja ludom radovanja. Miloševićevi emisari tražili su, onomad, u Londonu, od svetskih bankara, da nam »oprote« – osamdeset procenata duga. Milošević je cinično poručio svetu: ratovi su skupa stvar! Mnogo sam se istrošio! I obećao im je da za sledećih dvadeset pet godina može da im vrne – samo 500 miliona dolara. Glavni gazdin emisar javno objašnjava da je »jugoslovenska delegacija svoj predlog zasnovala na realnim procenama sadašnjeg stanja privrede i programa budućeg rasta«. I to po najoptimističkim procenama. Ko kome u ovoj zemlji skače u usta? Kako ćemo, za tri godine, »stati rame uz rame sa najrazvijenijim zemljama Evrope« ako za četvrt veka nećemo moći da skuckamo više od tričavih 500 miliona za vraćanje duga?

Nema sumnje da će rezultat »godine reformi« biti novi dar-mar koji će roditi potrebu za novim reformama koje će proizvesti novi dar-mar koji će... I tako u beskraj.

Tako to biva kad žitelji neke kuće umesto haus-majstora imaju haos-majstora!

Dobra godina za ološ, loša godina za dobre ljude

Izbori su već koliko sutra.

U dedinjskim laboratorijama prevare velika Rabota je isplanirana u tančine, kar-te su napakovane kako treba, traži se još samo naivac koji će preseći špil.

Veliki lov na duše može da počne. Preostalo je da se zabace mamci–varalice za one kojima je – koji put zaredom – namenjena uloga poraženih. A oni po stoti put ponavljaju priču o »neravnopravnim uslovima« i bojkotu izbora ako se nešto ne promeni. Kao da bilo kakvo – čak i maksimalno – poboljšanje izbornih uslova nekoliko nedelja pre početka izrežirane predstave – može doneti preokret. Gazda velikodušno časti protivnike: obećava da će dati i u šaci i u kapi uslova i preduslova samo da ih namami da zaigraju u njegovoj igri. Najlakše je prevariti nekoga ko se boji prevare, a nesvesno priželjkuje da bude prevaren. Kao da se čuje onaj glas iz priče o tamnom vilajetu: ko uđe kajaće se, ko ne uđe kajaće se. Naivčine u svakom poslu sa velikim čarom, a pogotovo takvom kao što je vlast, nemaju šta da traže.

Izborni uslovi nisu ni u izbornim regulama, ni u medijskoj situaciji – izborni uslovi su u samim Srbima. Srbi su osoben narod; oni imaju mahnitnu potrebu da budu dobrovoljni saučesnici u sopstvenom propadanju. Svaki put kad biraju svoje upropastitelje Srbi to opravdavaju nadom da će im sutra »biti bolje«. A Gazda uvek posle novog ustoličenja brže-bolje učini da im bude gore. Valjda zato da bi i sutra, kad ga budu ponovo birali, mogli to da čine sa nadom da će im »biti bolje«. Lepo je živeti s nadama.

Opozicija nikako da razbuca ovu lošu beskonačnost.

Nekad su bile popularne predstave pod nazivom »Amateri svome gradu«. Učešće srpske opozicije u izornoj predstavi može se okrstiti sa »Amateri svome narodu«. (»Spas naroda«, »briga o ugledu zemlje«, »borba protiv pljačke« – tako glase nazivi jednočinki koje će naši dragi diletanti izvoditi ko zna još koliko puta i sa istim rezultatom.)

Istorijska meteorologija

U svom inauguralnom govoru u Saveznoj skupštini novoustoličeni predsednik SRJ inaugurisao je novu disciplinu u društvenim naukama: istorijsku meteorologiju. Za sve bede koje su nas snašle on je okrivio *istorijsku buru* (koja je »zahvatila ove prostore«) i *etnički tornado* (koji je, istim prostorima, protutnjao).

Toliki životni brodolomnici sada imaju objašnjenje za ono što im se dogodilo – oni su žrtve prirodne stihije koja ih je skomatala. A ime te stihije je bura i to ne obična – već nadnaravna, istorijska.

A šta tek reći za *etnički tornado*? Tornado čupa drveće, skida krovove, odnosi vrata i prozore. Oni čije su kuće porušene imaju utešno opravdanje, bili su žrtve

tornada, a tornadu se ne može suditi. A ako su se prekonoc obreli stotinama kilometara daleko od zavičaja neka zamisle da su bili samo »plavi pesak isto-rije« čija su zrnca nemoćna pred istorijskom burom i etničkim tornadom.

Ušetavanje

Trebalo je gledati porodicu Milošević kako ležerno (nedostajalo je samo neko kuće) ušetava u Beli dvor. Ponašali su se kao ekscentrični bogataši koji su kupili neki stari zamak, koji im doduše ne treba i koji je uz to neudoban, ali, eto, šik je posedovati zamak.

Uistinu, taj prizor je simbolička kruna jednog morala koji je gospodin Milošević implantirao većini Srba, morala čije je ime otimačina, a prezime opšte beščašće.

Neverovatna lakoća prisvajanja tuđeg – to je životna filosofija koja spaja g. Miloševića i njegove glasače. Ta filosofija šljakala je i šljaštala po »srpskim krajinama« i u Bosni. »Etnička čišćenja« nikad nisu bila nacionalni (ni nacionalistički) program. Ona su bila *etički program*, produkt *etičke prljavštine* izvođača. Kod Miloševića i njegovih pristalica nije reč o ideološkom »izboru po srodnosti« već o izboru po zajedničkoj amoralnosti. Miloševićovo nehajno ušetavanje u Beli dvor, koje je narod, sudeći po televizijskoj anketi Studija B, svesrdno odobrio, bilo je simbolička overa životne filosofije koju ispoveda (po)priličan broj žitelja ove zemlje.

Šešelj ili efekat sapunske opere

Onaj ko se krajem osamdesetih muvao, oko podneva, po tesnim sobicama beogradskih listova i časopisa zna da je Srbija puna skribenata sa »morskim idejama«. Jedan od takvih bio je i dr Šešelj. Kao ljudi sa minimalnim osećanjem estetskog takvi kao Šešelj ostajali su samo deo intelektualnog folklor. U najboljem slučaju mogli su da postanu junaci nekog (kvazi)dokumentarnog romana ili filma (poput Čea, Dobroslava koji je protrčao kroz Jugoslaviju ili Spasoja Čebića).

Ne znam ko je prvi Šešeljeve skribendijade (valjda zato što su bile zabranjivane) uzeo za ozbiljno, ali to je bio početak. Pokazalo se da je poštovanje sopstvenog osećanja estetskog zaštita od mnogih budućih nevolja, a da je prekoračenje estetskog praga podnošljivosti uvod u rođenje monstruma.

»Fenomen Šešelj« počiva na onome što se može nazvati »efektom sapunske opere«. Trećerazredni glumci postaju masovno popularni (popularniji od svih Hamleta i Magbeta) samom učestalošću pojavljivanja u beskonačnom nizu epizoda. Scenaristi i reditelji sapunske opere zvane Šešelj su urednici mnogih naših tzv. nezavisnih listova, TV-studija i radija – neka se prebroje koliko je ko od njih imao naslovnih strana, »intervjua dana«, »razgovora sa povodom« (ili bez povoda) sa Vojom Vojvodom. A vojvoda je znao da će narod koji je organizovao svečane dočeke Benu Kviku jednog dana i njemu podastreti zlatni ćilim.

Izbori ili Šibicari i kibiceri

*Otvoren je novi dućan!
Tu lopovi prodaju poštenje!
Neki ga kupuju odmah,
neki – čekaju sniženje.*

Izraz »pošteni izbori« u normalnim zemljama je pleonazam. U Srbiji smo navikli na raznorazne prljavštine pa zato spoj »pošteni izbori« ne primamo ni kao mišaonu ni kao stilsku nečistoću. Ako bi neki zakazani izbori bili pod senkom i najmanje sumnje to bi za normalnog čoveka bio signal da ne učestvuje u sprdnji bez kraja: oni koji se lopovski domognu vlasti na isti način će je čuvati. A u Srbiji družina koja ne samo da je sumnjiva da munta i muva nego je već bila uhvaćena u drskoj krađi – dobija priliku da organizuje novi lopovluk! Zaista fantastično!

Već samo cenkanje sa tom družinom oko tzv. fer izbornih uslova je besmislica: lopov će pristati na onoliko poštenja koliko će mu ostaviti prostora neophodnog za novu krađu. »Poboljšani izborni uslovi« ne obećavaju da će krađe biti manje, već govore samo da će lopovi morati da ulože nešto više truda i spretnosti da izvedu i zamaskiraju krađu. A u ovoj zemlji lopovi se toliko osećaju sigurnima da ne vole da se zamaraju.

Kad jedan od visokih činovnika vladajuće bratije kaže da će izbori biti pošteni jer, eto, »pristali smo i da dođu strani posmatrači« reč »pristali« nam, bez uvijanja i prenemaganja, kazuje da bi oni radije krali bez prisustva nadglednika, ali će, šta da se radi, morati da se malo pomuče i da krađu malo sofisticiranije. Bilo bi čistije i zabavnije kad bi srpske izbore organizovao i izvodio nekada slavni »pošteni lopov Bora«. Naravno, u toj predstavi ne bi bilo »vračke«, ali bismo uživali u majstorovoj veštini.

Izbori, dakle, ne mogu biti više ili manje ili manje-više pošteni (kao što neka cura ne može biti manje-više trudna). Zašto neke opozicione partije ipak pristaju da učestvuju u nameštenoj igri? Odgovor leži u fenomenu zvanom »tri šibice i kuglica«. Svi u ovoj zemlji znaju da je poznata čoškadžijska igra simbol varancije i nameštaljke, ali ta igra ipak ne izumire. Prevaranti znaju da će se uvek naći dovoljan broj onih koji će se, poneti tvrdom verom u svoja čula, upustiti u igru. A kibiceri će samozadovoljno reći: »Znao sam ja!« Ali, i oni znaju da ne-učestvovanjem neće moći da iskorene igru (a možda to potajno i ne žele). Koliki će biti broj učesnika-šibicara a koliki će biti broj kibicera pitanje je bez smisla. Jedino rešenje je da se prevaranti najure sa scene.

Na marginama predizbornih plakata

*SRBIJO, IZADI!
(Iz mraka, košmara i mòra...
Izašla bih, rado,
al' još mi nije zora!)*

SRBIJA (je) U PLUSU!

(Al' zašto plače?

Jer su joj plusevi

obične krstače.)

SRBIJA (je) U POKRETU!

(K'o ludak što ne može da nađe skras.

Dovedu nas do propasti

a onda nam prodaju spas!)

MOGUĆA POSTIZBORNA PESMA:

Srbija je u potoku

i besomučno pere se...

Na čelu joj – Vojvoda

i SeReSe!

Filosofija pokvarenog tramvaja

Verovatno ste iskusili činjenicu da putovanje beogradskim tramvajem, sa čekanjem ili bez čekanja, sa kvarom ili bez kvara usput, od posla do kuće traje koliko srednje međugradsko putovanje vozom u nekim tamo čudnim zemljama. Uzroke za ovu »situaciju koja prerasta u stanje« (kako reče jedan od srpskih vođa) neka potražite drugi, mene interesuju filofske implikacije tramvajskog prevoza.

Svakako znate šta se zbiva kad se pokvari tramvaj? »Majstor« naređuje putnicima da izađu, onda, kroz neodređeno vreme, stiže sledeći tramvaj. Spasenje? Ne, nego samo akumulacija nevolja. Jer, i iz ovog tramvaja putnici moraju da izađu da bi on imao snage da pogura onaj pokvareni. Ukravate se nekako u treći tramvaj koji (o čuda!) stiže odmah. Ali, guranje šklopocije odvija se puževskom brzinom, sa bezbroj zastajanja i filofskim objašnjenjem vozača: »Krenućemo kad krenemo! Stići ćemo kad stignemo!« I vi shvatite da je vaš dan deo jednog sistema na koji ste pristali i apatično prihvatate filofsiju »Stići ću kući kad stignem!« Filofsija pokvarenog tramvaja se sa dnevnog mikrop plana, polako i neprimetno, prenosi i na makro-plan, na celokupan život koji stoji pred nama. A na ovom planu njeni »postulati« glase: »Živimo kako živimo. Mora da mora tako. Nekako ćemo, ovako ili onako, proživeti svoje živote«.

Republika br. 171, 1–15. septembar 1997.

Izlazak ili bojkot: dilema ćoravog sokaka

»Srbijo, izađi!« »Bojkotujmo ove da bismo dobili nove izbore!« Na opozicionoj sceni Srbije sve se odvija kao na selskom vašaru – dva bleh-orkestra pokušavaju da nadjačaju jedan drugog. Međutim, dilema izaći na izbore ili ih bojkotovati je dilema ćoravog sokaka. Zato što nijedna od ove dve opcije nema naročitih izgleda

na uspeh. Samo u slučaju da se cela demokratska opozicija saglasila ili oko bojkota ili oko učešća na izborima bilo je šanse za uspeh (svejedno koje opcije). Ovako, ishod bojkota i ishod učešća biće samo seme daljih svađa u opozicionim redovima – i jedni i drugi za svoj neuspeh će optuživati one druge. Slika je jasna kao na dlanu i unapred izaziva mučninu.

Obe opcije imaju svoje neprevladive slabosti. Slabost opcije »bojkotaša« definišao je, pre mnogo godina, iskošeni Erik Sati. »Pušite, dragi prijatelju« – govorio je on – »pušite, inače će to neko činiti mesto vas!« Što se doslovno može prevesti sa »Ako ne glasate neko će to učiniti mesto vas«. Gospodin Radmilo Bogdanović, koji po prirodi posla zna te stvari, izjavio je da nije važno što neke stranke ne izlaze na izbore jer će »građani ionako imati za koga da glasaju«. Što će reći: možete vi da glasate ili ne glasate za koga hoćete, glasovi će biti pravilno raspoređeni. Svaki član stranke koja bojkotuje izbore verovatno već ima svog dvojnika koji će »obaviti građansku i patriotsku dužnost«. Borba bojkotom protiv krađe, paradoksalno, pripomoći će krađi.

Slabost onih koji izlaze na izbore leži ponajprije u neodmerenoj veri u romantiku punih trgova. Od svih predizbornih obećanja Miloševićeva bratija ispunjava pouzdano samo jedno: ono da će pobediti. Pošto su nam obećali da će nadmoćno pobediti i pošto su uvek dosad ispunjavali takva »obećanja« budimo sigurni da ni ovog puta neće omanuti. Izbori su za njih i suviše ozbiljna stvar da bi se mogli prepustiti tamo nekim glasačima. Koja bi ozbiljna despotija svoj opstanak prepustila nekim tričarijama kakve su »slobodno biranje« i »narodna volja«. Ta, hajte, molim vas!

Krkobabić-Dedojedić

Uvek pred izbore, iz tame anonimnosti, izroni moj omiljeni junak srpske političke scene – gospodin Krkobabić. Obožavam ga isto kao (a i više od) g. Mučibabića (uzornog hajduka, zaštitnika sirotinje, srpskog Robina Huda) ili g. Munižabu (uzornog kandidata za predsednika društva za zaštitu životinja). Gospodin Krkobabić je najbolja ilustracija one stare, latinske, izreke koja veli »Nomen est omen«. Gospodin Krkobabić (onaj koji jede ili ubija babe?) predsednik je srpskih penzionera. (Kao takav trebalo bi da ima i dopunsko prezime – Dedojedić.)

Elem, g. Krkobabić-Dedojedić pozvao je, ovih dana, naše časne starine da »ne zaborave šta je sve vlada učinila za njih« i da to imaju na umu kad se odgegaju do biračkih mesta. Što jes', jes', najbolji je SPS! A penzioneri su mu poručili: iskalicemo životni bes – glasaćemo za SPS!

Ljubiša Ristić, čekist

*Kožnjak i crne čizme,
na kačketu – srp i čekić.
Ne dam te, komunizme,
ja sam tvoj plameni čekist!*

(jutarnja pesma Ljuše Ristića)

Slušam na televiziji čekistu i komešara (sa čizmama šljaštećih šara) Ljubišu Ristića kako oplakuje pokojnog Čau-Čau diktatora Rumunije. Svuda u našem su-

sedstvu komunizam je pao – objašnjava nam jasnovidi Ljuša – po diktatu spolja, ali u Srbiji se nije dao – spasila ga je – narodna volja! Da u Istočnoj Evropi nije bilo toliko brzopletih kapitulacija (i podmuklih cijaša) komunizam bi svuda oko nas još cvao i mirisao. I kod nas ima onih koji bi, uz pripomoć cijaša, da sahrane živi i životodavni komunizam, ali neće im to poći za rukom pogotovu što ćemo »ako bude sreće uskoro dobiti jedinstvenu saveznu Službu bezbednosti«. Kad po Jugi počnu da špartaju čekisti–čizmaši razbežaće se izdajnici i cijaši! Svakoj bolesti ima leka! Najbolji lek je – ČEKA!

Šešelj – klupoderski znajša

Kako rešiti problem stare devizne štednje? Isparcelisati Dedinje i placeve prodati novokomponovanim bogatašima. Kako rešiti problem Kosova? Proterati 300.000 Šiptara u Albaniju! Šta sa Crnom Gorom? Zavesti odmah vanredno stanje! Ko je protiv radikala? Proustaški lobi!

Vojvoda Šešelj, dok si rekao češalj, nađe rešenje za svaki problem. Prijemčivost radikalizma leži u psihološkoj potrebi ljudi za brzim i lakim rešenjima. Jednostavnost rešenja i podmuklost idu zajedno, ali Srbima izgleda da to ne smeta: svi su sastojci dobri ako vode rešenju.

Svet je lak za mišljenje, poručuju nam Vojvoda i njegovi »mislioci« (sa četiri razreda i velikim odmorom) koji se bez kompleksa upuštaju u oštre rasprave sa tamo nekim doktorima nauka. I znaju da će im mnogi dati za pravo: nepismeni, polupismeni i klupoderi imaju svoj *ideal Znalca*.

Srbi još uvek imaju ogromno poverenje u samouke majstore koji umeju da »oprave sve«, u vidare koji leče bolje od »čkolovanih doktora«, u seoske nameštace prelomljenih kostiju kojima ne trebaju »rengel«, u advokate–budžaklije koji umeju da dobiju svaku parnicu...

Zato radikali vele da svoju pobedu »njuše u vazduhu«. Ispitivanja javnog mnjenja su skupa i nepouzdana. Pravim znalcima je dovoljno da »onjuše situaciju u vazduhu«.

Republika br. 172, 16–30. septembar 1997.

Vojvodina pobeda

ili

Balada o gladnim mačkama

Gledam izborne »mape« sa septembarskih izbora. Fantastično: u odnosu na novembarske izbore leva koalicija i SPO su, gotovo svuda, u minusu, a Vojvoda – svuda u plusu! Još fantastičnije: u tzv. slobodnim, šetačkim gradovima Vojvoda beleži vrtoglav prirast glasača. U Zrenjaninu – novih 24.000, u Novom Sadu – višak od

5.000, u Nišu – novih 28.000, u Čačku – prirast od 14.000, u Užicu – preko 19.000, a u Kragujevcu je u plusu za 17.000. Što je najgroznije, zbir Vojvodinih »pluseva« u nekim šetačkim gradovima duplo je veći od zbira »minusa« leve koalicije i SPO-a. Odakle li samo izviru!

Srbija se izgleda malo zbunila: tamo gde je, koliko juče, hitala u demokratizaciju zabasala je u – fašizaciju. Obrt kao u bulevarskim komadima. Tamo gde su građani šetali – pobedili su oni koji bi da marširaju i jurišaju. Uostalom, zimska parola »ajmo, ajde svi u napad!« dvosmislena je, mnogi su je, izgleda, shvatili doslovno. Kako objasniti ovaj košmar? »Narod je sazreo!«, ledeno i medeno nam pojašnjava Vojvoda.

Reč »demokratija« je, za mnoge Srbe, lepa reč ali je to nešto – što se ne jede. (Mada su se mnogi koji su se predstavljali kao sušti demokrati međusobno klopali u slast – šetnje, očito, pojačavaju kanibalske apetite.) Vojvodin demagoški program »u 100 tačaka« pao je na dobro tlo. »Program u 100 tačaka«, eksperimentalno potvrđen u Zemunu, u stvari je »program za 100 gladnih mačaka«. Gladnim mačkama, naime, svejedno je kako će doći do hrane.

U vreme kad su u Srbiji crkavice od plata i penzija stizale sa zakašnjenjem od nekoliko meseci, lideri tzv. demokratske opozicije uživali su u slastima sopstvenih taština i takmičili se u smišljanju spleta. Svaki žitelj Srbije, gurnut u košmar preživljavanja, mogao je da im postavi Hamletovo pitanje: šta su oni narodu i šta je narod njima? Prosta narodna mudrost »gde se dvojica svadaju treći se koristi« stupila je u dejstvo. Srbija je zemlja plitkih, ali okrutnih mudrosti.

»Fašizam« je hororična reč, ali u stravi i užasu svakodnevice najlakše se prolazi pored reči. Srbi, izgleda, imaju potrebu da sopstvenim iskustvom provere neke stvari koje su drugi iskusili. Preko milion Srba misli da je ideja Velike Srbije (koja po najnovijoj vojvodinoj kartografiji treba da se graniči sa Velikom Nemačkom) i koncept malih ali jednakih i redovnih porcija (s kazana) i nisu tako loši. Preko milion (milion i oho-ho) Srba smatra da trećina stanovnika ove zemlje koji nisu »našenci« predstavljaju najvažniji prirodni resurs. Taj resurs nije u zemaljskim dubinama ili u tami šuma – on je tu, u komšiluku, nadomak oka i ruke. Program u 100 tačaka za 100 gladnih mačaka računa na očiglednost i dohvatljivost plena. Gladne mačke nemaju ni vremena ni duhovne energije da smišljaju kako će se, na primer, popeti na ogradu, sa ograde skočiti na terasu a sa terase uskočiti kroz odškrinut prozorčić špajza. Gladne mačke nemaju mašte, imaju samo užagren pogled. Fašizam buja tamo gde unesrećeni vide izlaz u tuđoj nesreći i gde je svaka primisao o moralnosti izazivanja tuđe nesreće čist luksuz. Ko je kriv ne-našencima što su se njihovi preci naselili na pogrešnom mestu?

Fašizam je profitabilan odmah, u najkraćem roku i sa najmanjim ulogom – dovoljno je imati samo pravu krštenicu. Tuđa nesreća je uvek samo tuđa nesreća.

Vojvoda je, svojevremeno, tvrdio da mu negativni publicitet oko zemunskih deložacija nesrba neće nauditi nego da će mu doneti samo nove glasače. Tvrdnja je izgledala previše prepotentno za one koji imaju pogrešne predstave o skrupulama gladnih mačaka. Pre neki dan Vojvoda se pohvalio da je bio u pravu – sudeći po rezultatima septembarskog glasanja u zemunskoj opštini imao bi 100 odbornika naspram 5 koje bi dobile druge stranke! Vojvoda poznaje konja koga jaše.

Ako je Zemun samo bio »ogledno dobro« za proveru »spasonosne formule« možemo samo da zamislimo kakva se sudbina sprema svima koji nisu »naše gore list« ako g. Šešelj postane vojvoda od Vojvodine i župan Šumadije.

Herostrati–graditelji

Jedan vojvođanski lider izjavljuje, dan posle izbora, da je srpska opozicija mrtva i da će biti potrebno da se krene sa stvaranjem nove, drugačije opozicije, jovo-nanovo, iz početka. Samouvereni studentski lider pripoveda kako je opozicija beznadežno zaražena bacilom gubitništva te da je zato valja baciti na smeće i sve početi iz početka. Do sličnog zaključka još ranije je došao i jedan od lidera koalicije Zajedno – figure na tabli ne obećavaju pobedničku završnicu, treba ih porušiti i partiju početi iz početka. Svi koji obećavaju »novi početak« opozicione priče, naravski, kao glavnog junaka vide sebe (ili novog sebe). »Ja ću napraviti još bolju (i stariju) opoziciju«! »Opozicija predvođena mnome neće biti gubitnička nego će pobediti iz prve«! Biračka većina će se stvoriti sama od sebe, važno je samo imati pobednički elan! Što je najzabavnije, čaršijsko mišljenje spremno prihvata teoriju »jovo-nanovo-opozicije«. Herostrati sa graditeljskim ambicijama i mladi politički Rastinjaci možda imaju vremena za isprobavanje ove teorije, ali da li narod ima vremena i strpljenja da čeka? U svakom slučaju, Vojvodi se, dok sluša ove blesavlukе, zadovoljno smeši brk.

Republika br. 173, 1–15. oktobar 1997.

Galopirajuća boljka

Vojvodi zemunskom nedostajalo je samo 15.000 glasova da postane firer Srbije. »Srbija je izbegla za dlaku pobedu fašista u drugom krugu predsedničkih izbora«, objavili su, s uzdahom olakšanja, u krugovima demokratske opozicije. Kao da je fašizam lutajući meteorit koji nas je, srećom, promašio i odleteo u astralnu nedodiju. Nije, nažalost, i olakšanje može biti samo privremeno.

Posle prvog kruga, zakrvljeni glavari demokratske opozicije izjavljivali su: »Vojvoda je dostigao svoj vrhunac, dalje može samo da pada«. I svi su, za Vojvodin uspon, imali laka i pitka objašnjenja. (»Privremena konfuzija biračkog tela.«) Kad se, ubrzo zatim, ispostavilo da fašistički vodostaj nema tendenciju opadanja nego opakog povodnja, da se fašizam širi »biračkim telom« kao galopirajuća tuberkuloza (Vojvoda je za samo mesec dana osvojio novih milion glasova) tumači i pojašnjivači su malo umukli. Neobjašnjive stvari događaju se najčešće onima koji za sve imaju spremna objašnjenja.

Iako ima nekih naznaka da mu je pobjeda u drugom krugu bila ukradena, Vojvoda se ne nervira – on zna da je bacil koji je posejao pao na dobru podlogu. Demokratska opozicija (tačnije: demo-opozicija, opozicija koja liči na demo-mod neke

arkadne igre) stavila je Vojvodu u zagrade i vratila se začaranom krugu međusobnih istrebljivačkih strasti. O fašistima ćemo razmišljati sutra. Sve se događa kao u svetu Kafkinih priča i romana: zastrašujuće je da ono što je zastrašujuće nikog ne prestrašuje.

Nehajan odnos prema epidemiji fašizma dâ se objasniti i mitološkim razlozima. Izgleda da mnogi na Vojvodinu družinu gledaju kao na čudovište iz bajke čijoj telesini ubodi mača ne mogu da naude, naprotiv – od njih se povećava. Ovoga je svestan i sam Vojvoda (izjavio je da mu je žao što ga Kinkel nije napao samo nekoliko dana pre glasanja u drugom krugu – tada bi, sigurno, imao 10 procenata glasova više). Nisam siguran da nije u pravu.

Impotentni autodestruktivac ili O jednom portretu srpskog fašiste

*Naše faše – nisu strašne,
naše faše – piju iz flaše,
vole gibanice i paprikaše,
noževe oštre – iz milošte!*

Naša ležernost i opuštenost pred fašističkom poplavom (umesto ovih odrednica možda bi bolje bilo upotrebiti odrednicu »rajska tupost«) kao da govori o *privlačnosti ponora* (»hajde da probamo i to čudo«). Ponekad ta ležernost prerasta u pravu grotesku – kao u dve izjave g. Zorana Đinđića date, nekoliko dana posle drugog kruga, nekim nemačkim novinama. Prva od tih izjava (obe su antologijske) glasi: »Naš fašizam je autodestruktivan«! Ne znam koga je g. Đinđić hteo da relaksira ili ohrabri ovom dijagnozom, svejedno, ja sam počeo drugačijim očima da gledam na terenske radove vojvodinih podvižnika. I primetio sam jednog malog tršavog fašistu kako ruši svoju kuću (sopćući požudno »Oh! Oh!« kao g. Mazoh) i još jednog kako sam sebe izbacuje iz sopstvenog stana. Druga izjava g. Đinđića veli: »Naš fašizam je impotentan«! Ako ostavimo na stranu doslovno značenje ove dijagnoze (skvo iz nesrpskih plemena ne treba da strepi) ona bi se dala prevesti otprilike ovako: »Naši fašisti su impotentni jer samo prete, a ne ostvaruju svoje pretnje«! Što je tvrdnja s ogavno dvosmislenim implikacijama. Od ohrabrenja koja nam nudi g. Đinđić hvata nas laka jeza.

Samo pravi znaju pravac

U onome što se naziva srpskom demokratskom opozicijom traje bespoštedni rat za čast i zvanje »prave opozicije«. »Mi smo veliki i moćni, zato smo pravi pravcati demokratski opozicionari, oni su mali i sitni i zato uopšte nisu pravi niti bitni!«, vele jedni. »Mi, samo mi smo pravi, pravcati, izvorni i neosporni, autentični i etični, oni su kolaboranti i lažnjaci!«, klikću drugi.

Fašisti niču kao pečurke posle kiše, ali to nije važno, to je usputna pojava kad je tlo vlažno. Važno je da se odluči ko je prava opozicija i onda će sve krenuti u željenom blagodatnom smeru. Jer samo oni koji su *pravi znaju pravac*. A i narod samo to čeka. Kao princeza–usedelica iz bajke koja čeka da se napokon pojavi *onaj*

pravi (jedini, jedinstveni) kome će darovati svu ljubav svoju. Naš brod tone, ali to nije važno, važno je da se konačno raščisti i razbistri i objavi: mi smo pravi! Svi su se izglupirali i izbudalisali samo smo se mi iskristalisali.

*Naš brod tone,
neka ga nek tone,
neka se davi ko hoće da se davi,
mi nećemo – jer mi smo pravi!*

*Kuga se širi – neka se širi!
Nas to ne gnjavi!
Svi su bolesni
mi smo zdravi
i ostaćemo zdravi
zato što smo pravi!*

Republika br. 174, 16–31. oktobar 1997.

»Demokratski« trougao

Posle drugog kruga predsedničkih izbora u Srbiji jedan strani komentator napisao je da su »Srbi svojim glasovima sami sebe doveli na ivicu košmara«. Ako je košmar naša java onda je buncanje normalan govor. Nekako odmah posle okončanja predsedničke utrke grupa od šezdeset srpskih intelektualaca (među kojima je, ističe se, 14 članova SANU) obznanila je svoju novu deklaraciju u kojoj se traži povlačenje haške optužnice protiv Radovana Karadžića jerbo je »Karadžićev put – najbolji put« a Haški sud se od početka »stavio u funkciju progonitelja Srba«. Ne manjka ni obavezni dramski klimaks svih sličnih sočinjenija: »Optužba protiv Karadžića je optužba protiv celog srpskog naroda!« Za razliku od prolećne deklaracije iste bratije (o genocidu nad srpskim narodom) ova je prošla skoro nezapaženo i gotovo bez reakcija – šezdesetnici su izgleda dosadili svima osim samima sebi. »Srpska istina« koju oni brane od »svetskog srbomrštva« uverljiva je izgleda samo njima samima. Pisanje i potpisivanje ovakvih deklaracija ne može se uzeti drugačije nego kao oblik jurodivosti. Bezgranična, samoljubna zagriženost bez i trunke grizodušja ne može se posmatrati drugačije nego kao deo mračnog folklorra. Ako deklaracije, po izvornom značenju, nešto osvetljavaju, ova osvetljava samo goli mrak. Verujem da će, pošto »smilje i bosilje srpstva« obelodani još neko slično pisanje, u srpsku jezičku praksu ući sledeći izrazi: »zagrižen kao srpski intelektualac«, »zamlata kao član SANU«, »zadribalda kao srpski književnik« itsl.

Zanimljivo je da je antihašku deklaraciju blagoslovio srpski patrijarh Pavle – isti onaj čije su slatke i vrlo načelne osude ratnih zločina mnogi rado citirali (radije nego što je to stvarnost nalagala). »Nemojmo, braćo, okaljati obraz i izgubiti dušu«,

»ne pristajem na Veliku Srbiju po cenu i jedne nevine žrtve«, govorio je naš »hodajući svetac« i, istovremeno, primao rukoljube od paljanskih glavešina. Izgleda da u vrhovima naše Crkve važi pravilo »Bogu božje a đavolu – đavolovo«. I da preovlađuje uverenje da će bog, pošto je i sam Srb, zažmuriti na ovu dvoličnost.

Žal za Bihaćem

Biljana Plavšić, koju, poslednjih meseci, mnoge beogradske demokrate smatraju uzornim rasađivačem demokratije po vaskolikom Srpstvu (u RS, vajkaju se oni, imamo Biljanu, u Crnoj Gori – Mila, samo je matica Srbija demokratski nepovratno zaostala) tuguje, onomad, za Bihaćem. Što Bihać svojevremeno nije pao i postao klot srpski (jer je i on starostavni srpski grad) krivi su, po gospođici Plavšić, kara-Radovan i njegova alavost na lovu. Bihać je tada, kad je bio na ivici pada, bio praznih magacina a pun deviza svih fela pa crni Radovan nije odoleo da se ne upusti u šverc-komerc sa opkoljenim neprijateljem što je nepopravljivo uticalo na »moral srpskih boraca« i neprežaljjeni Bihać se održao.

Gospođica Plavšić optužuje Karadžića što je sanjao o blagu cara Radovana umešto da se monaški i isposnički sav preda proširenju međa srpstva vaskolikoga. Da je ona bila na čelu srpskih četa ona bi se ponašala kao srpska Jovanka Orleanska napojena na devičanskom izvoru borbe za srpstvo.

Mogu nacionalisti usta biti puna demokratije i ostalih milozvučnih stvari, u ušima će mu uvek odzvanjati još milozvučnije brundanje tenkova. (Zašto kažeš demokratija a misliš tenkokratija?)

A izbor između krvožednika sa malim ljudskim slabostima (kao što je ljubav prema lovi) i krvožednika–isposnika i nije neki naročiti izbor.

Popovsko uzdarje

Uz blag zabezek gledam na televiziji predstavu klanjanja g. Đukanovića moštima crnogorskog državnog i književnog svetitelja. Gomila popova, pojanje, klatno kadionice... Niko drugi nego vladika Amfilohije drži slatkorečivi i umilni hvaleban novoizabranom glavaru brđana u stilu »Takav nam treba« i »Posle pedeset godina dobili smo pravog čoveka na prestolju Crne Gore«. A do juče su me uveravali da su dve tačke magičnog srpskog demokratskog trougla uspostavljene – Biljana i Milo – i da nedostaje još samo ona treća, u samoj Srbiji.

Razumem da novom, još neustoličenom predsedniku Crne Gore, koga dedinjaši napadaju da je izbore dobio pomoću raznih nevernika, inoveraca i separatista, treba, kao lebac, podrška nekog osvedočenog »velikog Srbina« i bojovnika proprane, čiste srpske vere, ali znam da savez trona i mantije ne vodi baš u pravcu demokratije i slobode. Što je još gore, cela predstava mi liči na popovsko uzdarje za mutno katančenje Cetinjskog bijenala.

Nadajmo se da je trgovina g. Đukanovića sa mantijašima kratkoročna i da ga oni neće uveriti da su »Latini stare varalice«. Jer, klanjanje moštima (bilo čijim), popovsko pojanje i mahanje kadionicama, nisu baš dobar simbolički početak obećane modernizacije i reformskog puta.

Sezona zavera

Ko se s kim urotio i protiv koga se urotio – najvažnije je filozofsko pitanje u Srbiji potkraj devedeset sedme.

Levica i radikali su napravili crveno-crnu koaliciju, javljaju iz centrale SPO-a. SPO i SPS su u tajnoj koaliciji, upozoravaju, u svakom svom saopštenju, Đinđić-demokrati. Momci lidera koji ima »najveće srpsko srce u grudima« pouzdano znaju da je koalicija šajkače i titovke gotova stvar, Milutinović se kandidovao samo zato da bi oslobodio mesto ministra inostranih poslova za Vuka Draškovića. Jedan poznati kolumnista i eks-ministar tvrdi da g. Milošević ima tajne planove sa g. Đinđićem. G. Drašković »raskrinkava« g. Mićunovića da se kandidovao za predsednika Srbije samo zato da bi njemu štrpnuo malo glasova (u tajnom dogovoru s tamo nekim). G. Mićunović replicira da je g. Drašković antidemokrata, zato je on morao da isturi svoju kandidaturu da bi pravi pravcati demokrati imali za koga da glasaju...

I tako u nedogled. Jesen je, očito, u Srbiji doba procvata – svih vrsta tajnih paktova, urota, zavera i šurovanja. Svih sa svima – protiv svih. Naročito protiv zdravog razuma. Nema te zavereničke kombinacije koja nije patentirana kao »pouzdana« i »proverena«.

Ali, lepeza tajnih dramaturgija ne bi bila potpuna ako ne bi postojala i dva specijalna oblika zavere: nečija zavera protiv sebe samog a u korist trećeg i zavera dvojice protiv sebe samih opet u korist nekog trećeg. Primer za prvi slučaj je tvrdnja, koja je bila popularna čitava dva meseca, da su socijalisti namerno aljkavo vodili Lilićevu kampanju da bi bio izabran Šešelj (ili, u drugoj varijanti, da niko ne bi bio izabran jer Miloševiću to najviše, iz nekih razloga, paše). Primer za drugi slučaj (slučaj perverzne zavere dvojice protiv sebe samih a u korist nekog trećeg) naveo je g. Koštunica (koji, poslovično, vidi više od drugih). Levica, radikali i SPO su, veli on, u tajnoj koaliciji s tim što je »zadatak SPO-a i radikala u predizbornoj kampanji da uzajamnim napadanjima otvore prostor za kandidata koalicije levih snaga«. Oštrovido i logično, nema šta.

Da li će običnim glasačima biti dovoljna dva dana predizborne ćutnje da se ispepljaju iz vrzinog kola urota i zavera? Pre bi se reklo da im je potrebna biblijska *oprosna godina* od svih izbora i izbornih kampanja. A pre izlaska iz ekonomske krize (koju nude svi kandidati) bio bi im potreban neko ko će ponuditi izlaz iz sveopšte paranoje.

Politički voajerizam

Da li ovo što ste pročitali sugeriše da autor ovih redova drži stranu tzv. bojkotašima? Bož' sačuvaj! Od onih koji svoj dobitak vide u tuđem gubitku (i vraćaju da do toga dođe) ne može se očekivati ništa dobro. Svaki voajerizam je jalov, politički je i opasan. S druge strane, čistunstvo bojkotaša je puno fleka: kloneći se prividno »razuzdane (izborne) gomile« oni ipak učestvuju u opštoj izbornoj kafanskoj makljaži prihvatajući sva njena pravila a osobito – prljave udarce.

Jezik bojkotaša je posebno zanimljiv. Portparolica jedne stranke strasno zaljubljen u bojkot veli: »Mi imamo *čvrst stav* da na izbore ne vredi izlaziti«, »Kod nas preovlađuje *čvrsto uverenje* da ovi izbori ništa ne rešavaju«, »Počelo je da *narasta* narodno saznanje da nijedna opcija koja se nudi nije prava«...

Prečesta upotreba reči »čvrsto«, »rast«, »narastanje« (i sličnih) ne ostavlja mesta sumnji da je za gospođu o kojoj je reč izborna apstinencija nesvesni oblik erotike. Ali, ta vrsta erotike ima svoje ime. I pripada adolescentskom dobu. Kasnije se ipak valja okanuti maštanja (i gatanja) i preći na konkretnije stvari.

Demokratija kao botanička pojava

Gospođa ministarka Rada Milentijević objavila je, onomad: »Svakog narednog dana demokratija je, u našoj zemlji, veća nego dan ranije«! Zimnje je doba ali za gđu Milentijević u Srbiji je, kad mu vreme nije, stiglo proleće demokratije (s čime je, naravski, i ona u vezi). Jer, samo u prolećnoj sezoni moguć je takav porast ili prirast nekog fenomena koji bi bio opažljiv u odnosu na minuli dan. Reč »porast« je neadekvatna, naša ministarka ima na umu bujanje, tačnije *đikljanje* demokratije u Srbiji, svakog bogovetnog i bogomdanog dana.

Za koliko (i kojih) mernih jedinica demokratija u Srbiji poraste svakog dana ministarka informisanja nas ne informiše. Pretpostavljam da je reč o veličinama reda nekoliko santimetara da bi to bilo opažljivo za prilično grubo ljudsko čulo vida (manj ako ministarka Rada, kao iskonski demokrata, nema neko osobeno tanano čulo vida koje opaža i dnevni milimetarski porast). Ne znam s čime bih u prirodi uporedio ovo fantastično sagledanje gđe Milentijević. Nijedna biljka niti živuljka ne poraste preko noći toliko da bi to bilo opažljivo golim okom... Onda sam se dosetio: demokratija treba da bude prvi a ne drugi član poređenja. Odsad ću govoriti: vidi koliko je trava na livadi veća u odnosu na juče – skoro isto onoliko koliko je veća demokratija u našoj Srbiji... Pogle koliko je odnoć kukuruz uzdi-kljao – skoro isto onoliko koliko je preko noć porasla demokratija u Srbiji...

Republika br. 177–178, 1–31. decembar 1997.

Smećanosti

Srpska izborna komedija je, izgleda, završena.

Mali kombinatori (sa dušama zimskih šetača i novogodišnjih pevača) su se prekombinovali. Kartaroši koji su smišljali dobitne kombinacije su se preškartali. Glavni kombinator je arogantno prišao stolu i zgrnuo glasački šnjur.

Kad sam čuo gazdinu izjavu s glasačkog mesta (»Želim da pobedi naš kandidat!«) znao sam da je ishod izbora odlučan – gazdine želje ne trpe nikakav prigovor. Usledile su pobedničke svečanosti – pre proglašenja zvaničnih rezultata – i time je bila stavljena tačka na nade onih koji su svoje šanse videli (ili su im se prividale) u sledećem »turnusu«. U pobedničkim svečanostima nešto je kandilo – to nisu bile svečanosti već SMEĆANOSTI. (Novu reč srpskom rečniku podarili su klinici sa flomasterima malim docrtavanjem na reklami iz autobusa »Snimamo vaše svečanosti.«) Dvadeset prvi decembar devedeset sedme označava ne pobedu levice nego restauraciju stanja od pre jeseni devedeset šeste godine, stanja neprekidnih smećanosti. A osnovna »značajka« tog stanja je da se na izborima može nekažnjeno krasti i to ne samo onoliko koliko je potrebno za formalnu pobedu već i za ilustraciju neke teze (»levica je opcija za dvadeset prvi vek« i sl.). A teze se u Miloševićевой Srbiji lako dokazuju – znate li koliko košta biračka kutija na jugu Srbije? Dragocenih sto dinara! (Izjava jednog republičkog poslanika.)

Na pobedničkoj smećanosti gazda Sloba je rekao svojim izvođačima radova: »Sada je potrebno da se posvetite privremenom oporavku *s istim onim žarom s kojim ste organizovali ove uspešne izbore...*« Reč »žar« sve objašnjava. Izbore u Srbiji ne odlučuje krađa sama po sebi već *radost krađe* kao metoda produžetka vladavine. Možda postoje još neki načini da se dobiju izbori (oštra izborna kampanja, sejanje izbornih obećanja, podmićivanje glasača itsl.), ali krađa, krađa je najslađa, krađa najviše stvaralačke potencijale oslobađa! Nije dovoljno samo da krađa bude dopuštena i da joj bude obezbeđena nekažnjnost, smandrljana krađa je podjednako loša kao i mlaka izborna kampanja. Ali, pokazalo se, kod slobista nema mlake krađe. Kad im je bio dat mig oni su joj se predali s neviđenim žarom, kao svojoj prirodi, kao svojoj stihiji.

Milan Milutinović, njim samim

Dva-tri puta sam, u toku predizborne kampanje, slušao obraćanja »izornoj bazi« g. Milana Milutinovića. Umesto predizbornih obećanja pažnju mi je odmah privukao njegov govorni stil. Svaka treća izgovorena reč mu je – jezička poštapalica. Prosto ne razlikujete kada nešto stvarno kazuje, a kada mu iz usta izlaze prazne poštapalice. Što je normalno za čoveka bez stava – on upotrebljava proteze tuđih stavova. Politička uloga određuje i govorni stil: čovek za poštapanje ne može biti drugo nego sejač poštapalica.

»Naravno«, »zašto da ne?«, »molim«, »taman posla!«, »bož' sačuvaj!«... Neko vreme sam beležio a onda sam odustao. Da ne bih »pobrkao lončice«.

Najfrekventnija i najomiljenija poštapalica g. Milutinovića je – i to su svi primećili – »naravno«. Što objašnjava zašto je dedinjski gazda lično predložio g. Milančeta za svog naslednika – s čovekom koji reč »naravno« upotrebljava kao žvakaću gumu ne može se pogrešiti.

Sa g. Milutinovićem svakako počinje era otrcanosti i ukalupljenosti životnih sudbina žitelja zemlje Srbije. Svaki pokušaj promene završavaće se sa »bož' sačuvaj!« i »taman posla« (s dodatkom začina zvanog »malo morgen!«).

Vlada u senci

*Stručnjace, rodoljube, požuri-poteci
da uđeš u našu VLADU U SENCI!*

U času kad ono što mnogi zovu demokratskom opozicijom nije nikad bilo dalje od osvajanja vlasti, neki šaljivčina je predložio (i to samrtnički ozbiljno) – formiranje vlade u senci! U času kad je od želje za promenom (i energije koja je tu želju činila izglednom) ostala samo senka – dobićemo vladu u senci! Ono što je početkom godine bilo realno (a možebiti i opravdano) na isteku godine deluje komično i fantomatično. Ako i dođe do ostvarenja ove ideje biće to ne vlada u senci već vlada-maskarada (iliti vlada propalih nada). Nekim ovdašnjim političarima naprosto nedostaje osećanje za ono što se u Bibliji zove »Dobri Čas«. Inače ne bi važili smešni principi: što smo slabiji to smo nadobudniji, što smo bespomoćniji to smo snažniji i važniji, što smo skrajnutiji to smo glasovitiji! Nečiji narcizam i potreba za bar malim šljaštećim ogledalcetom koje će privući pažnju bar desetine prolaznika jači su od osećanja realnosti.

Uskoro ćemo imati pravu poplavu spasonosnih vlada. I sve će se boriti za pristalice. Plakati će pozivati: *Tavanska vlada – nudi zvezdanu budućnost! Suterenska vlada – nudi ostvarenje vaših nada! Kalemegdanska vlada rešiće problem penzija i etničkih tenzija! Vlada iz barake rešiće problem pljačke!*

I sporiće se ko ima više pravih pravcatih stručnjaka – da l' *Vlada iz budžaka ili Vlada sa buvljaka?*

Republika br. 179–180, 1–31. januar 1998.

Izdaja detalja

ili

Montenegro, alegro ma non troppo

Voleo bih da razumem šta se događa u Crnoj Gori – izgleda da to znaju samo optimisti. Nemam ni trun simpatija za opciju »malog Moma« i njegovih sledbenika. Ali znam da tamo, kao i u Srbiji, postoji mnogo ljudi koji ostaju verni pogrešnom političkom izboru kao velikoj životnoj strasti! A sa životnim strastima stvari su komplikovane – one se, znamo, često prenose s kolena na kolena.

Voleo bih da mogu da verujem da je u Crnoj Gori pobedila »demokratsko-reform-ska struja«. Verovao bih da nije nekih potuljenih detalja koji rovare po toj veri. Detalja kao onaj kad novoustoličeni glavar imenuje svog šefa policije za mandatar nove vlade i to obrazlaže njegovom »golemom privrženosti demokratiji«. Ili onaj kad javni tužilac obznanjuje da ga narod, iz svih krajeva Crne Gore, naprosto saleće zahtevima da se pohapse kolovođe haosa i nasilja. Metodama druga Kobe teško je doleteti. Ipak, detalj koji najviše rovare po lepoj priči o »osvojenoj demokratiji« je izjava jednog od Đukanovićevih potpredsednika da u taboru g. Bulatovića postoji samo šačica »usijanih glava« i »masa zavedenih« (kojima ćemo, naravno, pokazati pravi put). Tamo gde ne postoje politički suparnici i neistomišljenici već samo *pravomišljenici* i *zavedeni* (koje ćemo prevaspitati i pretvoriti u pravomišljenike) demokratija je samo lepo stajaće ruho.

Štrajk gradskih taljigaša

Kad su, prošle zime, čelnici koalicije Zajedno upućivali patetične pozive motorizovanim Srblijima »Neka sve stane!« tom pozivu odazvala se jedva koja desetina. Od vozača GSP-a možda trojica-četvorica. Gradski saobraćaj nije stao zbog kašnjenja Srbije za svetom, stao je zbog kašnjenja obećanih stotinak maraka! Nedostatak hrabrosti za Veliku Promenu stanja u zemlji i zadrta kuraž da se promeni stanje u sopstvenom šljapiku – to je priča o današnjoj Srbiji.

Pitanje koja partija stoji iza štrajka uspaljenih gradskih taljigaša je besmisleno. Iza tog štrajka stoje opšti bezizlaz i nedostatak zajedničke vizije Promene. Opšti bezizlaz rađa traganje za malim, skućenim izlazima i prolazima. Samo za mene i mog pajtaša. Za druge, baš nas briga, poručuju vozači gradskih taljiga. Što je veće opšte osećanje bezizlaza to je bezobzirnije traženje uskog prolaza za mene i moju grupicu. Najbolje je ako se, pri tom, oni koji ne pripadaju mojoj družinici mogu pretvoriti u taoce koji će nama omogućiti nalaženje prolaza. (Najavljujući štrajk lekara jedan njihov lider nam obećava »da će doći vreme kad će bolesni juriti vladu da lekarima poveća plate«!) Sve će, uskoro, biti kao u onom SF-filmu: naoružane grupe boriće se za kantu benzina, korpu hleba, gajbicu zeleniša.

Gradski taljigaši odustali su, posle šest dana, od totalne blokade »iz humanitarnih razloga«, kako rekoše. Ali, jedan izdajnički detalj iz njihovog saopštenja raspreda celo klupko. Detalj-zahtev da sa gradskih ulica budu povučeni »alternativni prevoznici«. Što je najparadoksalnije: jedna alternativa (nezavisni sindikat) traži progon druge alternative! Stvari postaju jasnije kad doznamo da je u GSP-u odnos zaposleni-vozilo deset prema jedan, a kod alternativnih prevoznika najčešće 1:1. Kad bi svi zaposleni u GSP-u vozili po jednu rikšu imali bismo uspešniji i racionalniji javni saobraćaj!

Demokratske deložacije

Deložacije, ili čišćenje srpskih stambenih prostora od raznih nekrsta dosad je bila specijalnost fašistoidnih partija i grupa. Odnedavno, ovu praksu su prihvatili i glavari jedne opštine u kojoj su na vlasti suvi demokrati. Ubeđivali su nas da je to što su se nekad palili na Pale beznačajna epizoda. Izgleda, ipak, da se ukus volujskog pečenja ne zaboravlja tako lako. Kao ni zanosni poj etničkih čistača.

Budni čuvari propranog srpstva otkrili su da se u izvesnom stanu, usred Beograda, muvaju muslimanske dobeglice iz Bosne i kriknuli su od svetskog srpskog bola: na jednom mestu postignemo etničku čistotu, na drugom dobijemo etničku prljavštinu! Kakav je to način! I odlučiše da gostoprimac neželjenih gostiju, koji je »slučajno« muftija beogradski, nema više šta da traži u tom »vekovnom srpskom stanu«! Kad su im čak i Šešeljevi deložatori natrljali nos zbog tog previše alavog srboljublja okrenuše se pozivanju na čiste, najpropranije principe. »Za nas su svi građani jednaki, bez obzira na veroispovest i političku pripadnost!« Da se jedna ovakva gnusoba pravda principom »jednakosti pred zakonom« logički je podvig i lekcija iz visoke škole cinizma. To mora da je i našim veselim demokratama i demokratkinjama postalo jasno pa udariše u žice koje uvek diraju u živac: žicu uvek i svuda ugroženih Srba, ugroženih čak i u svom prestonom gradu. Porodici kojoj je dodeljen stan i predsednici-čuvarki jednakosti građana pred zakonom neko je, navodno, pretio fizičkom likvidacijom, anonimno, potuljeno. Ko bi to mogao da bude? Budni čuvari propranog srpstva u lov!

Nevini Adolf

Slušam izveštaj bijeljinskog dopisnika Foneta o tome kako je SFOR hapsio jednog od Karadžićevih delija (momka koji je, vele, sam sebe zvao »srpskim Adolfom«). Za novinara-patriotu on je miran, porodičan čovek, ljubitelj knjiga (vlasnik je dve knjižare), tipična žrtva svetske nepravde.

»Sve se odigralo munjevito kao na filmu«, saopštava nam bijeljinski novinar. »Porodica je sa devetog sprata posmatrala ovu nemilu epizodu koja se odvijala kao na filmu«. *Uvek sam znao da je film antisrpski izum!* »Bacili su se na njega, munjevito, kao na filmu! Kakvi su to ljudi!«, priča jedan od uhapšenikovih srodnika. Srbi su mirni, dobrodušni, usporenih pokreta kao sve dobričine. Naspram njih su neljudske, dresirane spodobe, mašine za hvatanje i hapšenje.

O tome zašto se »srpski Adolf« našao na haškoj poternici ni reči. Podrazumeva se da su Srbi uvek nevini. A na pitanje zašto je neko voleo da ga zovu Adolfom odgovor je: pa, onako. Važno je zvati se Ernest. Ili Adolf. Svejedno.

Republika br. 181, 1-15. februar 1998.

Politički čučavac

Jedan strani putopisac, zabasavac-zalutavac, pričao mi je o jednoj zemlji koja je sva – jedan veliki čučavac.

Čučavac svuda i u svako doba. Bez stida i zazora. Čučavac i u doslovnom i u prenosnom smislu. Smrad fekalija i smrad laži, podmetanja i prevara širi se na svakom koraku, ali to stanovnicima te čudne zemlje nimalo ne smeta, naprotiv. I svi pevuckaju: »Susede, ne budi ustručavac! Živeo opšti čučavac!« Čučavac na

svakom mestu i u svako doba je najbolji način olakšanja i rasterećenja. Čučavac je najrašireniji vid zabave i terapije u toj zemlji.

Toj zemlji je, vele, prigustilo, svi govore i pišu o Istorijskoj Nuždi da se nešto promeni, a najbolji način da se te plemenite težnje ostvare je – sveopšti čučavac.

Nedavno je ta zemlja dobila novog Predsednika. On je obznanio svoj vrlo smrdljivi program o duhovnom i materijalnom oporavku, preporodu i povratku u Svet. Program je vrlo smrdljiv ali u toj zemlji važi pravilo: što smrdljivije to bolje. Opozicija (i to čudo postoji u toj zemlji) kliknula je: bravo, to je i naš program! Smrdljivom programu vladajućih lagarija odgovara i smrdljiva vera u lagarije. To se zove Narodno Jedinstvo. Tako je to u čučavac-demokratijama.

Miris tuđeg novca 1.

Odnos država–građanin mora biti odnos uzajamnog poštovanja. Gde država ne poštuje svoje zakone ne može to očekivati ni od građana. Gde nema odnosa uzajamnog poštovanja i uzajamnog poštovanja zakona država se raspada. Nekad galopirajuće (kao što je to bilo u Albaniji), nekad mučno i sporo, kao u Srba.

Zato tvorcima nedavno donesene Uredbe o finansijskoj disciplini valja poručiti, parafrazirajući onu staru, latinsku: »Disciplinatore, disciplinuj se sam!« (Ili se finansiraj praznom disciplinom!)

Ali, dedinjski režim neće da shvati ove zakonitosti. Podmukla potera vlastodržaca protiv naroda nastavlja se. Režimske računovođe nanjušile su da se, van njihove kontrole i mimo njihovih lepljivih prstiju u Srbiji, samo u prometu nekretnina, godišnje obrne dve milijarde maraka! Koja lova! »Svi od toga imaju koristi, samo ne država! Građani uopšte ne misle na svoju državu!«, zasuzio je komentator državnog radija. Od svih mirisa miris tuđeg novca je najzarazniji. Narod je neiscrpan rudnik, ali kako iz šljunka i peska isprati poslednja zrnca zlata? Ispiranjem mozga (nacionalni interes), zamkama za lakoverne – te stvari više ne pale. Glavna gazdina bankarka, s prstima i pogledom harpije, obećava: »Istog dana kada nam kupac proda devize za dinare mi ćemo za te dinare prodavcu stana isplatiti devize...« U čemu je onda smisao cele rabote? Da sirota dedinjska bratija ždrakne kako izgleda dobar novac, da ga onjuši i opipa... Ko poveruje – pola mu se prašta. A simptomatično je da je jedan opozicioni lider zaboravio da nam ovog puta ispriča svoju omiljenu basnu o kozi i kupusu.

Miris tuđeg novca 2.

Miris tuđeg novca je zaista zarazan. Slušam jednog od Vojvodinih junosa kako, vrlo osrbljeno i vrlo ostrvljeno, komentariše nedavni koncert Đorđa Balaševića u Sarajevu.

Zašto – pita se mladi radikal – Đorđe Balašević nije prvo pevao u Banjaluci? I zašto, kad je već pevao u Sarajevu, nije zaradeni novac poklonio svom narodu (»našoj napaćenoj braći?«). Svaka para koju zaradi neko ko je naše gore list treba da ostane naša. Mirisu tuđeg novca zaista se teško može odoleti. Individua u ovoj zemlji ne može da učini nijedan lični gest a da se ne nađe gomila budala koje će mu spočitnuti – što nije učinio nešto sasvim suprotno. Nevolja s ovom zemljom je što je

malo (zastrašujuće malo) ljudi kadrih da, u određenim situacijama, postupaju po spopstvenom osećanju stvari nego postupaju po očekivanjima i željama čopora.

Hag i »srpska istina«

Stvari sa privođenjem ratnih zločinaca pravdi se, vele, ipak kreću. Gospođa Arbur je bila u Beogradu i ozareno je izjavila da je »imala vrlo plodne razgovore«, i »postigla potpunu saglasnost po svim pitanjima sa srpskim zvaničnicima, osim u jednom – oko izručenja osumnjičenih za ratne zločine«. Zaista se kreće.

I u RS se kreće, a i »srpska istina«, ta fina kosmička esencija, polako se probija. Eto, malo nedostaje da uverimo svet kako je onaj Vasić koji je upucaao »balijskog ministra« Turajlića u Unproforovom transporteru to učinio »u okviru normalnih ratnih dejstava«.

A rodoljubi koji su napravili dobar posao u Bosanskom Šamcu (od 17.000 nesrba ostavili su samo 300) sami su se predali verujući da »svetska pravda« i »srpska istina« ne moraju biti u nesaglasju. Jedan od šamačkih delija koji su se predali (i »ispraćeni s ovacijama«) objašnjava: »Naša odbrana će biti – istina. Mi ćemo dokazati da je sve što je učinjeno u Bosanskom Šamcu bilo neophodno za opstanak srpskog naroda koji je ovde bio u opasnosti«.

Republika br. 182, 16–28. februar 1998.

Hoćemo li postati krstaši?

»Kosovo je najskuplja srpska reč«, »Kosovo je sveta srpska zemlja«, »Kosovo je srpski Jerusalim«... Naslušali smo se, proteklih godina, ovih i sličnih izjava. Da li je došlo vreme kada svi treba da postanemo krstaši?

Ako je verovati onome što ovih dana reče gospodin Milan Božić postaćemo krstaši (ili nešto u tom stilu). Naime, gospodin Božić reče: »Cela Srbija će se dići!«

Na Kosovu je u jednom danu bilo tridesetak mrtvih. Predsednik Milošević se pojavio na televiziji i poslao poruke »pune odlučnosti«. Izgleda da je protokolom utvrđeno koliki je broj mrtvih potreban da bi nam naš voljeni Predsednik nešto rekao. Četiri naša naspram dvadeset njihovih – to je, uostalom, zgodno za negovanje pobedničkog duha. Državni radio je javio da su »u svim svetskim medijima telegrami saučešća Predsednika Miloševića porodicama poginulih policajaca dobili veliki publicitet«. »Telegrami saučešća porodicama poginulih« su, ispada, vrhunski književni žanr rezervisan samo za čiste genije. U jednom danu naš genijalni Predsednik je proslavio Srbiju više od svih njenih književnika. Bude li još takvih telegrama Srbija će biti sve slavnija i slavnija.

Gledam vojvodu Šešelja okruženog brdom novinarskih mikrofona kako »zahteva« još »žešću akciju«, »bez posustajanja«... Ozaren je i sav šljašti – šuma mikrofona

oko njega čini ga srećnim. A ja znam da postoji ubistveni zakon proporcionalnosti: što više mikrofona i kamera oko Šešelja – više leševa oko nas.

Šta, uostalom, hoće ti Šiptari, pita se nacionalni hor. »Mi im garantujemo najšira prava po najvišim međunarodnim standardima, a oni neće da ih koriste...« Kad čuješ da ti neko ovde nešto nudi i garantuje »po najvišim međunarodnim standardima« čuvaj živu glavu. Jer, kako li bi tek izgledala tvoja prava po nekim nešto nižim standardima kad tako izgledaju ova po najvišim, međunarodnim?

Ono što se proteklih dana događalo na Kosovu neodoljivo podseća na Borovo Selo ili Bijeljino. Priča o »vekovnim ognjištima« i »svetim srpskim zemljama« se nastavlja. A priče o »odbrani svetinja« su, najčešće, samo izgovor za povratak u varvarstvo.

Omiljeni Vođin opozicionar

Vuk Drašković ima sve šanse da postane »najomiljeniji opozicionar« g. Slobodana Miloševića. Nekad je tu laskavu titulu nosio dr Vojislav Šešelj. Ali, pošto prva ljubav zaborava nema g. Draškoviću ne preostaje ništa drugo nego da se upodobi tako da što više liči na Miloševićevu prvu i neprežaljenu opoziciju ljubav. Ne može se reći da se g. Drašković ne trudi. Njegove izjave poslednjih nedelja (o Kosovu, o Hagu i »vukovarskoj trojci« i sl.) pokazuju da se trudi, i to svojski.

I posle Šešelja – Šešelj, zaključili su na Dedinju. Vukova trista – bez Šešelja ništa. Potreban nam je Šešelj – koji se neće zvati Šešelj (jer su u NSP-u zbog nečega alergični na to ime). I zato je na Dedinju odlučeno da se krene u malu prepravku iliti adaptaciju Vuka prema Šešeljevom podobiju. Adaptacije su skupe, ali šta da se radi, cena se mora platiti. Ako je suditi po izjavama ostalih opozicionih lidera kad je reč o Kosovu ili Haškom tribunalu, izgleda da bi za takve adaptacije, veće ili manje, bili podesni gotovo svi srpski opozicionari. Malim prepravkama veštog majstora i Đinđić i Koštunica bi mogli postati »omiljeni opozicioni lideri« dedinjskog Gazde. I zato je manje-više svejedno ko će se s kim naći u koaliciji. Na neki način, svi oni već i jesu u virtuelnoj koaliciji.

JUL-ov recept

Nekoliko dana pošto je uhapšen jedan od čelnika i donatora JUL-a Nenad Đorđević ova partija je gromoglasno najavila veliko savetovanje o svom, novom i genijalnom, predlogu reforme zdravstvenog sistema. Istog onog sistema koji je – za mnogo miliona dolara ojadio pomenuti uhapšeni gospodin.

U JUL-u su izgleda došli do eliksira večne mladosti i vekovečne vladavine. Recept glasi: prvo pokradi pa onda reformiši! Reformama napravi sistem koji će omogućiti novu seriju krađe. Kad i ovaj sistem »pukne« zbog organizovanog lopovluka tad zavapi: sistem treba menjati! Potrebne su reforme! I tako u nedogled.

Dedinjski nutricionisti

U predizbornoj kampanji jedan od slogana SPS-a bio je onaj o »ubrzanom rastu standarda«. Nekoliko meseci posle toga državni radio nas obaveštava da će nova vlada Mirka Marjanovića obezbediti »lagan ali siguran rast standarda«.

Nije reč o izneveravanju predizbornih obećanja – bož' sačuvaj. Do ove promene došlo je posle dubokoumnih razmišljanja u dedinjskim laboratorijama za staranje o narodu. Nije da mi ne možemo obezbediti »ubrzani rast standarda« nego to ne bi bilo dobro. Što je brzo – to je i kuso. A gazdini nutricionisti su dali mišljenje da bi to bilo i štetno za narodno blagoutrobije – ako bi se izgladneli odmah prejeli to bi, kao što se zna, moglo biti kobno. A briga o narodnom zdravlju nama je iznad svega.

Republika br. 183, 1–15. mart 1998.

Svetle tmuše

*Živele sankcije! Živele sankcije!
One su odlično sredstvo
za jačanje nacije!*

*Živele sankcije! Živele sankcije!
Živele male liferacije!
Živele tajne transakcije
za dobrobit nacije, za dobrobit nacije!*

(mala noćna muzika dedinjske bratije)

Traju uveseljavajući duhovni naponi beogradskih patriotskih krugova da se pronađe »najbolje rešenje za Kosovo«. Te napore prati mnogo nakaradne mašte i – duboke moralne bede. Osnovno pitanje kojim se bavi mudrijaško-patriotska družina jeste: kako uništiti Albance a ostati zdrav-prav pred svetskim javnim mnenjem? »Ponudićemo im rešenja po najvišim međunarodnim standardima, a ako oni odbiju (a sigurno će odbiti) možemo na Kosovu da radimo šta nam je volja, jer će se svet okrenuti protiv njih!« Drugi mudrijaški izum veli: sprovedemo brze demokratske i ekonomske reforme i svet će onda zažmuriti na ono što budemo radili na Kosovu!

Glavni gazda se ne zamajava ovakvim infantilnim lukavstvima. On više uvažava princip kriv-živ (kriv pred međunarodnom zajednicom, živ u zemlji kojom vlada).

I zato, eto međunarodnih sankcija po drugi put među Srbima. Ovog puta još se ne govori o »nepravdanim i ničim izazvanim sankcijama«. Možda zato što je, uistinu, reč o namerno provociranim sankcijama, sankcijama provociranim sebičnim vlastodržačkim pobudama.

Dramaturška funkcija sankcija u mehanici održanja i osnaženja vlasti na Dedinju je pedantno proučena i isplanirana. Moglo bi se reći da je reč o jednoj vrlo slojevitoj i razgranatoj strategiji. Stožere te strategije čini interakcija dve istine – jedne koja dolazi do svetskog »globalnog televizijskog sela« i druge koju gazdini mediji plasiraju po selima i varošima zemlje Srbije. Prva istina (ona koju su

u svet poslali reporteri svetskih TV-kompanija) veli da je na Kosovu, proteklih nedelja, došlo do izliva krvoločnosti i užitka u masakrima. Ovi izlivi i užici nagrađeni su – malim gracioznim paketom sankcija.

Ali, ovo je samo prvi deo priče, prva grana gazdine strategije. Na scenu stupa druga istina, ona za unutrašnju upotrebu. Za razliku od prve (koja je prepuštena stihiji) ova druga istina mora biti strogo kontrolisana, procedena, dozirana. A ta istina Srbima kaže da su u nekim kosovskim selima bogu iza nogu naši hrabri policajci požrtvovano rasturili terorističke osinjake. U dramskom sukobu imamo istinu sankcija i propranu srpsku istinu gazdine televizije. Rezultat su svenarodne reakcije tipa »Svi nas mrze!«, reakcije na temu siledžijskog ponašanja svetskih moćnika, žalopojke o dvostrukim aršinima međunarodne zajednice i pričanke o još jednom pokušaju da se »Srbija baci na kolena«. I horski napev: »Podignimo uvis čela i zbijmo redove oko mudrog Vođe!« Koji vladalac može sanjati više?

Super-rasizam

Uvek me zabavljaju koincidencije između imena nekog čoveka i njegovog zanimanja. Na ovim prostorima te koincidencije su češće nego što bi statistika dozvoljavala. Ima li prikladnijeg prezimena za nekog režimskog mračnjaka od prezimena Tmušić? Mogao bi da se preziva »Mraković« ali to ne bi bilo to, »tmuša« je osobena vrsta teškog i, rekao bih, zaparloženog vekovnog mraka (neki rečnici ga vezuju sa pećinskim mrakom).

E, jedan takav mračnjak, a po zanimanju državni tužilac, prozvao je neke novinare što su u svojim izveštajima sa Kosova upotreбили reč »ljudi« za poginule Albance. (»Na Kosovu je poginulo 27 ljudi.«) Nacisti su određene narode smatrali »nižim rasama«, ali im nisu odriicali pripadnost ljudskoj vrsti. Balkanski rasizam je super-rasizam.

Sve dok na Balkanu bude momaka tako ornih u iznalaženju opravdanja za ubijanje, ovdašnje klanice će doživljavati svoj procvat.

Čisto silovanje

Još jedan Karadžićev delija se predao Haškom tribunalu da bi pred očima svetske javnosti odbranio svoju istinu. A ta istina glasi: »Jeste, priznajem da sam silovao Muslimanke, ali ih nisam zlostavljao«!

Tako smo dobili još jedan srpski specijalitet: silovanje bez (pri)sile, iliti čisto silovanje (silovanje pûre!).

Pokušavam da shvatim našeg deliju. Silovanje nesrpskih žena se može shvatiti kao čin muškarčine, ratničine. Zlostavljanje žena pak u toj tradiciji se krsti imenom »pržibaba« i nespojivo je s prerogativima junačine, delije. I zato se, kao izlaz iz ovih kućina, mora javiti novi pojam »silovanje bez zlostavljanja«.

Naš delija se mogao braniti »dragovoljnim podavanjem« žena koje je silovao. Ali, prihvatanje teorije »dragovoljnog podavanja« ima tu manu što isključuje osećaj rasne superiornosti i osećaj »višeg srpskog prava« da sa pripadnicima nižih rasa čine šta im je volja.

Neman otadžbine

Srbija je, u vreme vladavine Slobodana Miloševića, u svemu oskudevala, jedino što je imala bilo je – obilje izdajnika. Kad bi svi koji su u Srbiji »oglašeni za gorske izdajnike« dospevali tamo gde zakon nalaže, svake godine bi morali da gradimo po jednu novu robijašnicu. Šešelji bi morao da Ratno ostrvo pretvori u svoj »Goli otok«, a gospođa Marković bi mogla da bira između Ade Huje i Ade Ciganlije. Srećom, proglašavanje i ozloglašavanje nekog kao »izdajnika Srpstva« još uvek je samo stilska figura u ovdašnjoj političkoj retorici. Kao što je jasno da je ovde patriotizam samo oblik brbljivosti (iliti da je brbljivost najviši izraz srpskog patriotizma).

Dr Šešelji i gđa Marković su kao proizvođači izdajnika dečja pesmica prema ustavoklepcu Ratku Markoviću. Dok su se njih dvoje bavili oglašavanjem za izdaju konkretnih pojedinaca i ustanova, R. M. je izabrao efikasniju metodu. Ko na referendum ne izađe i ne kaže »ne« taj je, jasno, protiv nezavisnosti svoje zemlje, ergo, taj je svoje zemlje izdajica. Tako glasi deduktivna metoda R. M. za otkrivanje narodnih izdajnika. R. M. je ovom patriotsko-logičkom operacijom proizveo kolonu petokolonaša i izdajnika o kojoj dr Šešelji i gđa Marković samo mogu da sanjaju. Ali, patriotska revnost, kao i uvek, završava u apsurdnu i grotesku. Neka samo deset procenata Srbalja ne izađe na veliku gazdinu predstavu iznuđivanja svenarodne ljubavi – broj izdajnika zemlje Srbije neće više moći da se meri desetinama i stotinama već stotinama hiljada ljudi!

»Otadžbina – to sam ja!«

Slušam vojvodu Šešelja (kome se trbušina sve više prelijeva preko kaiša kao preki-selo testo preko ivice vangle) kako tumači mogućnost uvođenja novih sankcija. Srbi su, veli, prekonakjuče izdržali i ovo i ono, onomad su podneli to i to, izdržaće i najnovije »pritiske i ucene« jer »Srbinu je Otadžbina važnija od svega«.

Pred nama je, dakle, još jedno veliko istorijsko »Ne« i još jedan veliki srpski izdrž. Ko će ga preživeti pitanje je, ali je jasno da propovednici srpske nepoklekljivosti što god je Otadžbina ugroženija sve više liče na slovo »O« (iz reči koja im je vazda u ustima).

»Otadžbina«, kako je vidi dr Šešelji (nešto što je »Srbinu važnije od svega«, što će reći: važnije i od života), doista asociira na nešto čudovišno i neljudsko. Tačnije, ona liči na Neman iz starih bajki kojoj narod, nemo i bespogovorno, donosi ono što mu je najdragocenije i najmilije. U našem slučaju postoje male razlike u odnosu na klasičnu verziju bajke: od Srba se traži da Neman ne percipiraju kao Neman već kao nešto veličajno i da i ne sanjaju o mogućem spasitelju.

Iza apstraktnog pojma »Otadžbine« krije se vrlo konkretna Neman (obitava kao i sve mitske nemani na jednom brdu) i njeni pomoćnici. Zahtevajući od naroda bespogovornu spremnost na prinošenje žrtava (jer »Otadžbina je važnija od svega«) oni posredno poručuju: »Volite nas večno i bez roptanja, jer mi smo važniji od svega«!

Guvernerova »časna reč«

Novac i moral u Srbiji su neraskidivo povezani. Ne samo po zakonu obrnute proporcionalnosti (onaj ko nema morala ima para) već i po pravilima direktne veze: loš novac proizvodi loš moral.

Guverner Narodne banke, posle nedavne devalvacije, obećao je jednom visokom crnogorskom funkcioneru (ne samo obećao nego i dao »časnu reč«) da »više neće podlegati pritiscima i neće štampati novac bez pokrića«. Vesela zemlja pa je i guverner NB veseljak.

Koliko vredi »časna reč« guvernera Narodne banke? Koliko je čvrsta? Vredi onoliko koliko vredi i njena valuta, a čvrsta je koliko i ona. Tamo gde je novac bezvredan bezvredno je i sve ostalo. Gospodin guverner to zna i zato tako olako daje »časnu reč«.

Ferhadija ili osveta sopstvenoj istoriji

Iz Banjaluke, gde stoluje »uzdanica i rasadnica nove srpske demokratije« gđica Plavšić, stigao je ovih dana odgovor na naivnu želju g. Vestendorpa da se obnovi porušena Ferhatpašina džamija (svetski spomenik kulture nulte kategorije). U Banjaluci su se vrlo iznenadili zbog »necivilizovanog ponašanja međunarodne zajednice« i njihovog zahteva koji »vređa srpski narod i traži od njega da obnavlja uspomene na petovekovno ropstvo«. Međunarodna zajednica je »necivilizovana« a rušiteljstvo je vrhunski izraz civilizovanosti – eto još jedne od bisernih srpskih istina. Rušitelji su se vrlo uvredili što je njihov »podvig« doveden u sumnju umesto da im bude odati svetsko priznanje!

Narod koji uživa u *osveti sopstvenoj istoriji* neće nikud stići. Možda samo u preistoriju.

Republika br. 187, 16–30. april 1998.

Uplitanje u pitanje

Kosovo je naše »unutrašnje pitanje«. Nećemo dozvoliti spoljašnje mešanje, sami ćemo naći rešenje. Sami ćemo rešiti probleme u svojoj kući, po najvišim međunarodnim standardima... Srbinu je najvažnija njegova država, zato sve muke stoički izdržava... Ove i slične pevanije dedinjski režim i njegove skutonoše drndaju već mesecima. Nije slučajno da diktatori, despoti i ostale atavističke spodobе širom sveta pevaju i otpevaju svojim srodnim dušama pesmicu o svetosti »unutrašnjih pitanja«.

Što upornije Milošević, Šešelj i naci-comp. ponavljaju da je Kosovo »naše unutrašnje pitanje«, izazivaju više podozrenja. I neizrečene jeze. Činovnici iz međunarodne zajednice su lepo vaspitani ljudi pa neće da im kažu bez okolišenja: pesmica

o »unutrašnjem pitanju« je vrlo ljupka i milozvučna, ali, gospodo, vaša reputacija je takva da ne možemo imati iluzija o načinu na koji biste vi rešavali to što zovete »unutrašnjim pitanjem jedne suverene zemlje«.

Uostalom, svakom ko bar malo poznaje ćud Miloševića, Šešelja i družine jasno je da njih »rešavanje unutrašnjeg pitanja« asocira na »rešavanje« u mraku, gluvilu, izvan radoznalih pogleda, po kratkom postupku. Ovo nije samo crna čavka–pretpostavka: nije li današnji prvi Miloševićev suradnik vojvoda Šešelj još juče obznanjivao da će kosovski problem razrešiti tako što će Šiptare jednostavno najuriti preko Prokletija? Danas priča priču o »rešenju kosovskog pitanja u skladu sa demokratskim srpskim tradicijama«, ali ništa tako reljefno ne ostavlja tragove u sećanju kao dug jezik. Diplomatsko nadmudrivanje oko »suvereniteta«, prava na inokosno rešavanje »unutrašnjih problema« samo je gubljenje vremena. Svima je jasno (mada to niko otvoreno ne kaže) da se ne mogu bilo kome dati određene ruke, jer će takve ruke ubrzo biti krvave do lakata.

I drugi deo Milošević–Šešeljeve priče (da će »naše unutrašnje pitanje rešavati po najvišim međunarodnim standardima« a bez stranog mešanja, naravski) ne samo da izaziva podozrenje nego je lišen elementarne logičke koherencije. Ako se njih dvojica zariču da će kosovsko pitanje rešiti »po najvišim međunarodnim standardima«, čemu panično opiranje međunarodnim posrednicima? Da li Milošević, Šešelj i bratija bolje poznaju »međunarodne standarde« od predstavnika međunarodne zajednice? Da li su im možda verniji i privrženiji? Ova nelogičnost svakako da nije ostala neprimećena i svakako da izaziva još veću jezu: ako su oni, uz onolike međunarodne posrednike i nadglednike radili *onakve* stvari u Bosni (koja nije bila ničije »unutrašnje pitanje«), mo'š misliti šta bi tek radili po »svetoj srpskoj zemlji«!

Vuk D. iliti Šešelj–volonter

Svakog dana, sa Studija B, Vuk D. nas zasipa svojim vrlo patriotskim saopštenjima i izjavama o Kosovu. U te umotvorine uloženo je puno truda i dovijanja kao i uvek kad se neko ne bavi mišljenjem nego propagandom. Od Vuka D., uz vrlo zapetljanu argumentaciju koja se graniči sa logičkim doskočicama (i patriotskim poskočicama) doznajemo da je Srbija krasna »multietnička zajednica« (dok sproću nje Albanci teže »nakaznoj etnički čistoj državi«), doznajemo da su pozivi na razgovore ugodne Ratka Markovića vrlo iskreni, da je referendum autentični iskaz narodne volje, da su sankcije logički neodržive i da bi bile »sumrak principa međunarodne zajednice« itd., itsl.

Vojvoda Šešelj bi se verovatno davno smučio samom sebi kad bi to što govori i čini radio džab–džabe. Današnji Vuk D. sve više liči na Šešelja–volontera. Njegove patriotske umotvorine su šešeljizmi u čistijem obliku nego kod njegovog kuma. Kad bog nekome hoće da oduzme osećanje realnosti – preobrati ga u patriotu. Najbolje se to videlo po oduševljenju Vuka D. postupkom kosovskog lugara Baljaja (koji je, uz pomoć svojih sinova, uhapsio i predao policiji dva ovkovca). To je bio povod da se Vuk D. prepusti slatkim snovima: uskoro će, izjavio je u zanosu, »na desetine i desetine hiljada kosovskih Albanaca« poći za primerom odvažnog drugara–lugara, puni srpskog patriotskog žara. I ako svaki od tih »desetina i dese-

tina hiljada« privede po dvojicu-trojicu separatista, za njihovim primerom će krenuti stotine i stotine hiljada Albanaca koji samo čekaju pravi mig. Naravno, pošto ne bi bilo dovoljno separatista za privođenje, mnogi Albanci–srpski patrioti problem bi rešili tako što bi srpskoj policiji – priveli sami sebe! I kosovski problem bi bio – kao rukom odnet.

Teško da će maštarije i logička dovijanja Vuka D. uveriti ili razuveriti u nešto ikoga u međunarodnoj zajednici. Ali da će dodati novu boju opštenarodnom srpskom zablesavljanju sasvim je izvesno.

Republika br. 188, 1–15. maj 1998.

Milošević ili grandomanija patuljaka

Kad jedan mali narod dobije vladara koji pati od manije veličine može očekivati da će ga snaći svakakve bede i bedastoće. Kad bi taj narod posedovao moć samorefleksije, akcident dolaska na tron vladara–grandomana dao bi se, s više ili manje muke, izlečiti. Ali, ako je grandomanija vođe praćena sistematskim radom na stvaranju svenarodne grandomanije (proglašenje naroda za »nebeski«, za »pranarod«, »starostavni«, »državotvorni narod« itsl.) stvari postaju mnogo komplikovanije i beznadežnije. Bede i bedastoće koje vođa navlači na vrat svojim podanicima oni primaju kao sudbinski porez na umišljenu ekskluzivnost. »Svi nas mrze zato što smo veliki.« Manija veličine i manija gonjenja su komplementarne.

Odavno je jasno da Slobodan Milošević ima manijakalnu potrebu da se njime bave glavni moćnici sveta. On smatra da mu je mesto među njima. Jedini način da mu to uspe je zakuvavanje nesreća (a za to, svakako, ima dara). Jedini način da se umuva za sto sa velikim igračima jeste da kao svoj ulog ponudi ceo jedan narod. A onda se naprosto topi od milja kad ga proglase za »tvrdog pregovarača«. »Gledajte me, kako ih mučim i kinjim!«, namiguje on svojim podanicima. A podanici, videći ga kako izigrava nadmoć u igri sa moćnima, pronalaze nadomestak i utehu za bedu u koju ih je uvalio. Ne shvatajući da je uteha u bedi bedna uteha.

Narodno trpljenje beda u koje ih uvaljuje njihov obljubljeni bedonosac ne može se objasniti samo grandomanijom koja je narodu usađena sistematskim ispiranjem moždanih vijuga, već i određenim, mnogo starijim slojem u njihovom mentalitetu i karakteru, slojem koji bih nazvao osobenim oblikom zloradosti. Postoji jedan govorni stereotip koji bliže objašnjava to što imam na umu. Naime, često se u nečijem govoru može čuti (s raznim varijacijama): »Volim da ga mučim i kinjim (ili da mu napakostim) više nego 'leba da jedem«. Onima koji ovako misle i govore sankcije ne mogu mnogo nauditi. Mogu im samo doneti nakazno zadovoljstvo.

Studenti – čuvari »nacionalnog interesa«

Studenti su oduvek bili simbol slobodoumnosti i progresivnosti. Ono što su pre nekoliko meseci učinili makedonski, a ovih nedelja i srpski studenti sa Kosova, kazuje da nazadnost i mrakobesije nisu samo »privilegija« starijih, a duhovna uskost obeležje neobrazovanih. Srpski studenti sa Kosova zagriženo su se usprotivili da njihovi ispisnici albanskog porekla uđu na »vekovno srpske« fakultete, jer to, vele, nije »u skladu sa srpskim nacionalnim interesima«. Kako su samo lako upili u sebe sve mrzosti i predrasude svojih očeva! Njihov rektor im je objasnio da su oni deo »matičnog naroda« i da im iz toga slede osobena prava – da budu školovani kao upravljачka elita nad amorfnom i zatucanom masom pripadnika »nematičnog naroda«. Ranije su, u Hrvatskoj i Bosni, ekskluzivna prava Srba izvođena iz njihove »prirođene državotvornosti« – sada se izvode iz njihove »matičnosti«. Podlaci lako izmisle pojam koji će opravdati njihovu podlost.

Patnje »malog Moma«

Jedna narodna kletva glasi: »Dabogda imao pa nema!« Izgleda da svoje puno dejstvo ova kletva postiže na onima koji su imali pa izgubili vlast – oni postaju pravi velikopatnici. A svaka preterana patnja je smešna i groteskna. Zato pravi znalci slasti vlasti ne dopuštaju sebi luksuz da je izgube sve dok se gegaju i dišu. Baćuška Jeljcin, koji sve više liči na »mrtvaca na dopustu«, najavljuje da će se, možda (vruga »možda«), još jednom kandidovati. Najdrečaviji primer velikih duševnih jada koji snađu čoveka kad izgubi vlast svakako je »mali Momo«. On nika-ko ne može da se načudi sebi kako je mogao da se toliko opusti i da izgubi ono što je imao. Verovatno, u mazohističkim nastupima, sebi prebacuje da i nije bio dostojan posedovanja vlasti kad nije uspeo da je sačuva. Jer, čemu služi vlast nego produžetku i samoočuvu? Pokušao je »događanjem naroda« da povрати izgubljeno, ali je sve ispalo kilavo i kljakavo. Sada sve nade polaže u dedinjskog samodršču – nada se da će mu ovaj pozajmiti bar malo svog eliksira večne vlasti. Gledam ga kako se, na Studiju B, umiljava dedinjskom sizerenu pozivajući se na svoje male zasluge u stvaranju žabljačke Jugoslavije. Ali, samopouzdanje osvajača vlasti ne stiče se servilnošću i kukumavčenjem. »Mali Momo« je, čini mi se, izgubljen slučaj. Dedinjski gazda će brzo shvatiti da je on investicija koja se ne isplati i da je gubitak vlasti vrsta bolesti koja može postati prelazna.

Medijarina

Već mesecima, otkako je raspisan konkurs za dodelu frekvencija, na nekim nezavisnim radio-stanicama vrta se anketa sa pitanjem hoće li režim ugušiti slobodne medije? Anketirani su, valjda da ne ureknu, odgovarali smušeno: možda hoće, možda neće, neke hoće, neke neće, sačekaćemo, videćemo... A odgovor se znao unapred: hoće, samo je potpitanje kako. Odgovor na to »kako« dobili smo ovih dana: uvođenjem *medijarine* (propisivanjem enormnih dažbina za korišćenje dodeljenih frekvencija). Ne treba imati nikakvih iluzija o Milošević–Šešeljevom odnosu prema slobodi medija. Kad bi mogli, oni bi i pticama zabranili da pevaju tako što bi im razrezali namet na cvrkutanje. Ono se obavlja na nekim frekven-

cijama i izazivanjem treperenja vazduha – a sve su to državni resursi. Pitam se samo kad će se setiti da izdavačima novina uvedu *hartijarinu* (roto-papir se pravi od šumskog drveća, a šume su nacionalno bogatstvo). Posle toga svaki novinar moraće da plaća *jezikarinu* (jer koristi srpski jezik, a jezik je takođe nacionalni i državni resurs).

Republika br. 189, 16–31. maj 1998.

Rep reptila ili testiranje apatije

Hipotetični letopisac, s kraja ovog veka, zapisao bi, o vladavini Slobodana Miloševića, u svojoj kupusari sledeće: »Vladao je dugo i grčevito«.

Koje li razlike između onog smušenog i preplašenog bankarčića koji, okružen silnim oklopnocima, dovikuje promuklim glasićem svojim zalutalim i smušenim poklonicima »Volim i ja vas« i ovoprolećnog, ponovo rumenog od osionosti, tiranosausa! Regeneracija repa koji mu je bio otkinut dovršena je, sad ponovo mlata njime punom snagom.

Sve se, čini se, kao što je nekad govorio, sliva u njegov levak. Osionosti koje smisli i sprovede uz pomoć svojih »sasluživača« jedva da nailaze na otpor. Princip svakog samodržca »hoće mi se – može mi se« ponovo se cakli. Hoće mi se da za saveznog premijera postavim svog slugana – može mi se. Hoće mi se da razbucam slobodne medije – može mi se. Mora biti da je i sam iznenađen atmosferom tako lake predaje i neotpora. Svaki njegov osvetnički hir prolazi kao kroz sir. Toliko neprotivljenje prosto izaziva divljenje. I njegovi batinaši, razmetljivo malobrojni i lagano obučeni, biju više da ostanu u batinaškoj kondiciji nego što nešto ili nekoga štite.

Svaki pokušaj demokratizacije tiranije u Srbiji vodi u još crnju tiraniju. Pisao sam o tome posle zimskih protesta: tiranin koji se posle pokušaja zbacivanja dočeka na noge postaje još gori i osioniji. Posao sa tiranima mora se dovršiti do kraja, a nadu u njihovo »smekšavanje« valja baciti u đubre. Zato su novosadski studenti, s ciničnom lucidnošću, poručili svojim profesorima i roditeljima: »Ako ste vi kuka vice mi nećemo da ispadnemo budale«!

Dedinjski samodržac ovog proleća uspešno je sproveo testiranje svenarodne apatije i neprikosnovenosti svoje moći. No, ima raznih fela moćnika. Milošević je tip »seljačkog moćnika«, moćnika koji uvek nastoji da svoju moć učini redundantnom kako bi rekli lingvisti. On demonstracijama svoje moći uvek dodaje jedan detalj koji tu moć »overava« (kako bi rekli plaćeni likvidatori) a žrtve dodatno ponižava. Njemu nije bilo dovoljno da pridavi većinu slobodnih elektronskih medija (što bi sa stanovišta ovekovječanja vlasti bilo dovoljno) već je udesio da istovremeno njegov nestašni mezimac dobije medijsku igračku »najsavremeniju u Evropi«. Verovatno će, po istom principu seljačko-balkanske demonstracije moći, i gđa Marković postati rektorica.

Gospodari razloga

Jedan od servisera dedinjskog režima nedavno je, povodom novog skoka nemačke marke, obznanio: »Nema nikakvih razloga da kurs marke skoči«! Rečenica nam je poznata, ona se u raznim varijacijama svake nedelje emituje iz gazdinih kancelarija. »Nema nikakvih razloga za povećanje cena« (iliti za nestašice, iliti za štrajkove, iliti za demonstracije...). Oni nisu samo gospodari naših sudbina, oni su i gospodari razloga koji utiču na njih. Ima razloga samo za ono za šta oni nađu da ima razloga. Samo su njihovi razlozi vaskoliko razložni. Samo njihovi razlozi bolestima nisu podložni. Na izborima pobeđuju ne oni koje narod hoće već oni za koje oni smisle da ima razloga da pobeđe. (Videćemo da li se carstvo njihovih razloga uspešno proteže i na Crnu Goru – u trenutku pisanja ovog teksta to se ne zna.) Ako se nešto dogodi uprkos tome što oni smatraju da nema razloga da se to desi, to se i nije dogodilo. Sve što se dogodi mimo njima poznatih razloga (a svi su pravi razlozi njima poznati) obična je fatamorgana, opsena, tlapnja. »Ne smemo dopustiti uticaj divljih, lutajućih, para-razloga. Samo je poštovanje naših, tj. pravih razloga, sigurna zaloga srećne budućnosti.« Nema razloga da narod bude nesrećan i nezadovoljan kad postoje svi razlozi i uslovi da bude srećan i zadovoljan.

Program za mazanje

Jedan od čelnika (ili četobaša) SPO-a, pojašnjavajući zašto su savezni poslanici ove partije glasali za vladu »malog Moma«, reče da je glavni razlog za to podudarnost njihovog programa s onim što je ponudio novi premijer. A biti protiv svog programa je, naravski, svetogrđe. Partijski programi nisu samo vašarska šećer-lemma za glasačku decu već, pokazuje se, zgodno opravdanje za svaki vid sitnog ulagivanja režimu i za šićar.

Reč »program« (koja se obavezno piše sa velikim »P«) bila je, onomad, izgovor i za kolobornatsku trgovinu. »Ne skači svom Programu u usta!«, poručuju nam espeoovci. I istovremeno nam poručuju da se uz malu količinu programa svaka hrana, ma kako neukusna, može uneti kroz usta. I, postati probavljiva. Program je koncentrat najhranljivijih sastojaka, nebesko iće. Verujem da će espeoovci uskoro otvoriti kioskarnicu u kojoj će prodavati ovo božansko hranivo. »Molim vas, mogu li dobiti sto grama vašeg blagočestivog programa?« Pašetom od programa mazaćemo neukusni hleb naše svakidašnjice i svi ćemo biti siti i zadovoljni.

Republika br. 190, 1–15. jun 1998.

Kosovo našeg jada

Podivljali psi... Konji koji lutaju u potrazi za hranom... Miris paljevine, vonj baruta... Obrub čadi oko prozora... Sela bez ijedne žive duše... Izložba jada i tuge...

Tako strani diplomati za koje je Gazda priredio izložbu svoje »umetnosti« opisuju prizore koje su za sobom ostavili izvođači Milošević-Šešeljevih radova, onomad na Kosovu.

»Albanci su videli u Bosni kako izgledaju spaljena sela«, poručivao je pre par meseci Vojislav Šešelj. »Pa nek se uzmu u pamet.« Poruka je izrečena javno i tada nikog ovde nije sablaznila. Pokazalo se da to nije bila prazna pretnja, već iskaz dobro informisanog čoveka. Ono što Milošević misli i smeru vojvoda govori. Dovoljno je samo pažljivo čitati izjave Miloševićevih doglavnika da bi se, s dosta verovatnoće, predvidelo šta sledi. Odmah posle Holbrukove »mirotvorne« balkanske ekskurzije, jedan od dedinjskih spikera je obznanio da je »suština naše politike na Kosovu istrajavanje u pregovorima i traženju miroljubivog rešenja i, istovremeno, nemilosrdna borba protiv terorizma«. Miloševiću se učinilo da je ovom formulom našao nepobitno logičko opravdanje za još jedan nastavak serije etničkog čišćenja i uski prolaz za orgiju ubijanja i rušenja. Njegova nekrofilija i njegova ruinofilija vole formalna opravdanja. Ali, sadržina njegovih »dela« uvek prevaziđe njihovu formu. Onaj ko je prvi, s razlogom ili bez osnova, izrekao reč »terorizam«, dao je Miloševiću veličanstvenu dimnu zavesu. Jedan strani novinar veli da je, posle dečanske ofanzive, jedan Miloševićev policijski velikodostojnik u devet minuta svog izlaganja reč »terorizam« pomenuo čak šezdeset četiri puta! »Selo u kome se nađe ijedan terorista da se iskoreni!« Ovako, verovatno, glasi dedinjsko-batajnička reinterpetacija jednog poznatog člana Dušanovog zakonika.

Milošević-Šešeljevo rešavanje »kosovskog problema« manifestuje se kao strast obezluđivanja prostora, strast stvaranja puste zemlje. I kao etničko čišćenje po dobro nam poznatom i ranije isprobanom receptu. A ogavnost koja se ponavlja naprosto je nepodnošljiva.

Čari srpske propagande

Posle dečanskog pohoda na scenu su stupili dedinjski propagandisti, »stručnjaci« za vođenje medijskog rata. Oni su nam lepo pojasnili da je ono što su strani izveštači nazvali Miloševićevim »krvavim poslom na Kosovu« obična antisrpska »medijska ujdurma«. I pozvali su novinare i diplomate da im, uz pićence, čvarke i kavurmu, razjasne tu ujdurmu. I lepo im objasniše da su se Albanci sami ubijali, sami su rušili i palili svoje kuće, sami su sebe proterivali. S podmuklom namerom da naude srpskom imidžu. Recept je isproban u Bosni i zašto ga ne primeniti ponovo? Priča o Markalama dala je sasvim lepe rezultate, bar kod beogradskih kritičkih intelektualaca.

Zašto dedinjski štab ne uposli malo maštovitije perače krvavih tragova? Pitanje je deplasirano – tu nema posla za maštu. Kad neko poteže objašnjenje koje mu je jedino preostalo bolje mu je da čuti. Jer, bezočnost zločina udružena sa bezočnošću opravdanja zločina samo pogoršava stvari i izaziva još veću indignaciju.

Strani novinari i diplomati su zacelo bili opijeni čarima srpske propagande – pardon: srpske istine. (»Srpska istina« će verovatno postati idiom za svaku budalastu interpretaciju činjenica i postupak za pravljenje gegova.) Valja reći da, ipak, ceo posao nije bio uzaludan, bar što se tiče domaćih novinara (što je najgore, i kod onih koji se nazivaju »nezavisnima«). Valja pročitati njihove izveštaje sa »lica

mesta« na koja su ih vodili ljubazni gazdini policajci. Oni su bili na »licu mesta«, ali kakvo je lice mesta ostaje nam tajna. Nešto su videli, ali šta su videli ne znaju ni sami. Artiljerijsko »raspamećivanje« nesrpskog življa uvek je praćeno duhovnim raspamećivanjem samih Srba.

Skaska o 100 kovčega

Kod takvog raspamećenog, ćoravo-vrljavog novinarstva, nije čudo da pretnje vojnom intervencijom (»ne samo na Kosovu već na teritoriji cele Jugoslavije«, dakle, vrlo ozbiljne pretnje) jednog jutra primimo ne kao posledicu dela Milošević-Šešeljevih delija, već kao iznenadno približavanje nekog otkaćenog meteorita.

»Uzvratićemo im žestoko!« kostreši se, kao prigradski petao, batajnički vojvoda. Okršaj sa natovcima – objašnjava poznati vojni komentator – pomogao bi da se izleči »srpsko ratničko biće koje je već prilično razmekšano«. »Zašto priređujemo skupe ispraćaje u vojsku ako nismo spremni da se bijemo?«, pita se.

»Imamo li izgleda? Ima li nam spasa?«, pita voditelj. Imamo velikih izgleda da isprašimo natovce i da »srpsko ratničko biće očvrsne«, objašnjava komentator. Naša šansa se zove »sindrom 100 limenih sanduka« (ne naših, nego njihovih, natovskih). Kad u antisrpsku Ameriku stigne sto limenih sanduka, ratobornost javnog mnjenja će prekonoc splasnuti i oni će brzo dati vetra petama. U Americi je ljudski život skup. Naša komparativna prednost je jevtinoća radne snage i jevtinoća ljudskog života. Elem, mi treba da se bijemo i ginemo dok se ne ispuni spasonosna brojka od 100 limenih kovčega... Koliko će to čekanje potrajati, koliko će biti potrebno limenih kovčega za srpske momke – nije važno. Važno je da se pesmi »Rado ide Srbini u vojnike« vrati verodostojnost.

Republika br. 191, 16–30. jun 1998.

Dometi srpske pameti

Osnovno obeležje dedinjske politike prema Kosovu jeste ona već dobro poznata i viđena kombinacija prepotencije i gluposti. Ne zna se šta je od ovo dvoje starije ali je sigurno da deluju po zakonitostima »povratne sprege«. (Valja odmah reći da kombinacija prepotencije i gluposti kad je u pitanju kosovski problem karakteriše i one koji misle da se može biti protivnik režima po sistemu »isto to samo malo drugačije«.)

Dometi dedinjske pameti u rešavanju kosovskog problema iz dana u dan, tokom proteklih deset godina, vodili su u sve goru i eksplozivniju situaciju. Od svih načina da se reši problem »izabranik« Srbije je birao uvek onaj »najmorskiji« (ali koji je najviše godio uhu »nebeskog naroda«). Stihoklepci pesmica »oj Srbijo iz tri dela ponovo ćeš biti cela« nisu shvatili da se sve odvija po principu »što (prividno) bolje po Srbiju – to gore po Srbiju«. Oni koji su obznanili da je Kosovo »sveta srpska

zemlja« (neki traže da se i to ozvaniči – valjda objavljivanjem u *Službenom glasniku*) smetnuli su s uma da se ovim odašilje vrlo direktna i vrlo zloguka poruka onima koji na toj zemlji žive i kojih tamo ima – sitniš od dva miliona. A ta poruka glasi: baškarenje nesrba na svetoj srpskoj zemlji znači prljanje, skrnavljenje svetinje. Ne gazi po mojoj svetinji! Ne mrndžaj na nerazumljivom jeziku po mojoj svetinji! Ne gradi kuće, štale i živinarnike na mojoj svetinji. Svetinje moraju biti čiste – po definiciji. A najbolji način čišćenja je, zna se, onaj koji je već isproban u Hrvatskoj i Bosni. (A zna se i to da onaj ko se etničkog čišćenja laća od etničkog čišćenja i pogiba.)

Kombinacija prepotencije i gluposti rodila je na Kosovu sada već rasplamsalu pobunu (koja je za njene učesnike isto toliko »sveta« kao i odbrana »svete zemlje«). Pokušaj da se pobuna uguši i »saseče u korenu« (pod zaštitom magične formule o borbi protiv »raspojasanih bandi« i »terorista«) samo je još jedan od dometa dedinjske pameti: za par meseci Milošević je uspeo da UČK uveća od nekoliko stotina na pedeset hiljada ljudi. Anti-Srbi s one strane okeana odaslali su ovih dana jedini koristan prosrpski savet: ako ovako nastavi, Milošević će postati najbolji šef regrutnog štaba UČK.

Majke–nerotkinje protiv majke–Srbije

Za mnoge roditelje i njihovu decu Kosovo nije teoretski problem već stvarna noćna mora: »sveta zemlja« traži svoje »svete ratnike«. »Srbija je ovog puta u pravu, ona štiti opšteprihvaćene svetske principe – integritet svoje teritorije i nepovredivost granica i bori se protiv međunarodnog zla – terorizma.« Tako govore i pišu čak i komentatori nezavisnih beogradskih glasila. Ergo, mora se u rat. »Srbija je u pravu.« Ali, nešto je često za poslednjih nekoliko godina Srbija u pravu, toliko u pravu da njena deca moraju da ginu zbog toga. »Ako su se ranije roditelji bunili što im decu šaljemo u rat van granica Srbije sad nemaju ni formalnog prava da se bune« poručuje portparol vladajuće partije. »Nisu to nikakvi roditelji«, dodaje jedan super-rodoljub, »to majke–nerotkinje rovare protiv majke–Srbije«. »Nisu to nikakva deca«, dodaje drugi rodoljub, »ako mogu da imaju devojke – mogu i da idu na ratište«. (Imati devojku u Srbiji je smrtni greh, s gledišta patriotskih monaha.) »Vojska nije obdanište, tamo mora i da se gine«, mudruje i batajnički vojvoda.

Oglašava se i vojni vrh. Objašnjavaju da niko od regruta iz »junske partije« (dok ovo pišem još je jun) nije poslat na Kosovo. Vrlo utešno i vrlo velikodušno od vojske i gospodara života. A onda dodaju da se na Kosovo šalju samo oni koji su »prošli osnovnu obuku«. A osnovna obuka, koliko se sećam, traje tri meseca i obuhvata sticanje znanja o perfektnom nameštanju kreveta i zakopčavanju svih dugmadi na uniformi, znanja o pravilnom pozdravljanju »starešina«, znanja o rasklapanju i sklapanju zatvarača puške i, možda, jedno »bojevo gađanje«. I instant-ratnik je spreman.

Dati glas Šešelju i Miloševiću znači dati im pravo da raspolažu životom tvog sina, sinovca, nećaka ili unuka. Čudno, niko se ovom činjenicom kao »adutom« nije poslužio u preizbornoj kampanji. Ni sami glasači se toga nisu setili, a ako su se i setili rezonovali su »pa neće valjda opet«. Muka je u tome što oni uvek hoće – raspolaganje životima oblik je vlastodržačke nezajazljivosti. Nekažnjena pljačka

imovine i stečevina podanika ne zadovoljava ih – tek pravo na otimanje golog života daje božanski sjaj vlasti.

Srbija je jedina evropska zemlja u kojoj je opasno biti mlad. I u kojoj je jedina životna uloga koja je garantovana mladim ljudima – ona da poginu. Milošević i Šešelj kao da im poručuju: nemate šansi da se zaposlite, da steknete stan i zasnujete porodicu, jedina životna šansa koju vam nesebično nudimo je da poginete. Izvin'te. Pa gin'te.

Republika br. 192–193, 1–31. jul 1998.

Kosovo

ili

Jednačina ćorsokaka

Zapadni diplomati ovih dana se jadaju: »Gospodin Milošević nas je izigrao. Obećao je da će zaustaviti svoju vojno-policijsku ofanzivu na Kosovu, ali je obećanje već sutradan bezočno prekršio... Njega, izgleda, uopšte ne zanima mirno rešenje kosovskog problema... Više uopšte nemamo iluzija o g. Miloševiću i njegovoj taktici...«

Niko tako lako ne pravi budalu od sebe kao dobronameran čovek koji prihvata neki aranžman u kojem je više nego sigurno da će biti prevaren. A što se tiče taktike dedinjskog ratovođe nju je pre samo par nedelja, bez mnogo skrivanja i okolišenja, izneo vojvoda Šešelj: »Izbeći bombardovanje i posvršavati posao na Kosovu.«

Zašto bi g. Miloševića uopšte zanimalo rešenje kosovskog problema kad je on celu svoju političku biografiju napravio upravo na stvaranju tog problema?

Zabluda svetskih diplomatskih kancelarija leži u verovanju da srpski nacionalisti mogu rešiti problem prava nesrpskog življa. Situacija u kojoj se nacionalizam podgreva do usijanja bezishodna je. U prirodi nacionalističkog »metabolizma« je neprestano širenje apetita, a ne njegovo prigušivanje. Prepustiti nacionalistima da nađu zadovoljavajuće rešenje za albanski živalj na Kosovu znači stvoriti nerešivu jednačinu, jednačinu ćorsokaka. Nemoguće je da srpski nacionalisti istovremeno zadovolje sebe same i da zadovolje kosovske Albance.

Zato su svi diplomatski odgovori, usmena i pisana obećanja samo deo jedne krvave farse koja je tek na svom početku.

»Budite obzirni prema civilima!«, moljakaju zapadni pregovarači dedinjskog ratovođu. »O, kako da ne«, uzvraća on, »i meni su dragi i mili siroti civili!« »Obećali ste nam da neće biti prekomerne upotrebe sile, ali reklo bi se da je toga ipak bilo.« »To će biti ispravljeno, upravo svakom svetom srpskom ratniku ugrađujemo dozimetre nasilja...«

Rezultat ovih razgovora ugodnih u četiri oka su sela i varošice bez ijedne žive duše, sistematski spaljene kuće, letina i seno, šume pune unezverenih i izgladnelih ljudi... Patrioti nas zalagaju objašnjenjima da su to samo prolazne nuspojave borbe pro-

tiv »univerzalnog zla terorizma«. Vraga! »Usputni«, »prateći« efekti dedinjskih kaznenih ekspedicija su glavni, ciljani efekti u Milošević-Šešeljevoj dramaturgiji »odbrane srpstva« na Kosovu.

Mrak »apsolutnog konsenzusa«

Portparol vladajuće partije obznanio je, onomad, zadovoljno, da je u Srbiji, što se tiče Kosova, postignut »apsolutni konsenzus«! Ma šta značila, sintagma zvuči zloslutno. I obećava nam neku novu Srebrenicu u kojoj se naravno nikad ništa sramno nije dogodilo.

Nestrpljivi momci iz avangarde kosovobranitelja (koje predvodi g. Drašković) dobili su prvi put javnu pohvalu g. Dačića za inicijativu da se »po okupatoru udari svim raspoloživim sredstvima« i za »ukupni doprinos« učvršćivanju »apsolutnog konsenzusa«.

Ono što se zove srpskom demokratskom opozicijom bavi se »poverljivim informacijama« iz žute štampe (da je g. Milošević već legao na ideju o Kosovu kao trećoj republici) i čeka da zapeva pesmu o izdaji–prodaji. Što je posredan doprinos apsolutnom konsenzusu.

Ipak, ova zloguka sintagma najdepresivnije se očituje u sferi informisanja, što je najžalosnije i u tzv. nezavisnim medijima. Tako je jedan ugledni nezavisni nedeljnik izvestio da je poslednja Milošević-Šešeljeva ofanziva izvedena »hirurški precizno«, bez stradanja civilnog stanovništva. Naivnost ili kasno probudena patriotija? Da li je dedinjski ratovođa odlučio da promeni rukopis? Trideset procenata porušenih kuća i naselja bez ijednog stanovnika (broj ljudi u šumskim zbegovima samo poslednjeg vikenda humanitarci su procenili na najmanje trideset pet hiljada), »etničko čišćenje s novom aromom«, »početak humanitarne katastrofe« (po stranim izveštačima) – eto rezultata »hirurške preciznosti«. Kako li bi tek izgledala hirurška brljivost? Ali tako to uvek biva: apsolutni konsenzus uvek rađa hiruršku preciznost.

Dekan–zvekan

Kad je neko rođeni zvekan

tome, vele, nema leka.

U Srbiji ima leka!

Ako samo strpljivo čeka

zvekan može postati – dekan!

Srbija je zemlja u kojoj i najpreispoljeniji zvekan može da dočeka svojih »pet minuta«. (Pogotovo ako zvekan nije mekan nego tvrd i tvrdokoran Srb.) Gledam i slušam na BK televiziji jedno takvo čudo nacionalne kadrovske kombinatorike, dar srpstvu od vlade nacionalnog jedinstva. Čova je dobio ovlašćenja da sredi stanje na jednom od najuglednijih beogradskih fakulteta. Masku dobrog Srbina on, bez mnogo pretvaranja, koristi da konačno nađe satisfakciju za dugogodišnju inferiornost: sva »izvikana« profesorska i akademska imena su samo štetočine koje su zvekana–genija ometale da pokaže svoje talente. Nikog on neće otpuštati, svi ti profesori–lenštine su se sami otpustili kao ozloglašeni »izdajnici roda svog«.

Lepo vaspitani studenti će moći mirno da uče neometani od šačice šetača–huligana sa stranim zastavama. Presijavajući se u svojoj agresivnoj tuposti gospodin Zvekan izlaže svoju spasonosnu formulu: RED i RAD. I vi u očajanju shvatite da u ovoj zemlji vlast zvekana može postati stvarnost, a njihove ideje – vladajuće ideje.

Republika br. 194–195, 1–31. avgust 1998.

Bestijalnost i bestidnost

Srbija je zemlja mraka. U mraku su za Srbe stvari najjasnije i najvidljivije. Mrak je naše normalno stanje, stanje u kojem se većina žitelja ove zemlje kreće lako i lagodno, bez pipanja i sudaranja s nekim tamo obzirima. I vladalac i podanici kao da su jedva istrpili ono konfuzno i zamorno stanje ni svetla ni tame, ni rata ni mira, koje je ovom zemljom zacarilo posle bosanskog pohoda. Sa početkom kosovskog mraka vratili smo se u naše normalno stanje.

Savet bezbednosti je u Milošević–Šešeljevom kosovskom pohodu video »namerno pustošenje i namerno raseljavanje ljudi«. Međunarodni humanitarci izjavili su da se »spremaju na najgore« i da je »humanitarna katastrofa na pragu« – govori se o skoro trista hiljada obezdomljenih ljudi i desetinama hiljada onih koji žive pod vedrim nebom. U Beogradu to gotovo nikog ne potresa. Radio Beograd uverava slušateljstvo da su to obične antisrpske ujdurme. Humanitarna katastrofa je »navodna«, »takozvana«, »nekakva« i »nazovi« (sve ove kvalifikative komentator upotrebljava u samo jednoj rečenici – da bi bio ubedljiviji). Bestijalnost i bestidnost idu jedno s drugim. Srpski komesar za izbeglice gđa Morina ne oseća nikakvu mòru od talasa stradalnika i bezočno izjavljuje da se »preteruje i manipuliše sa brojem raseljenih«. A gospođa Višić ganutljivo obznanjuje da »iza svih tih humanitarnih organizacija stoji albanski lobi«. Dedinjski spikeri vele da i ako ima raseljenih (što je loš izraz, po njima, valja upotrebiti izraz »privremeno izmeštene«) za to nisu krivi naši čojstveni ratnici i raspamećivači – albanski živalj izbegao je »pod naletima šiptarskih terorista«. Šiptarski teroristi, po Dedinju, sami proteruju svoj narod da bi »satanizovali Srbe«. Tankočutni poet i humanista Vladislav Jovanović, naš ambasador pri UN, prekorio je Kofi Anana, generalnog sekretara UN, što je izjavio da Milošević na Kosovu sprovodi »taktiku spaljene zemlje«. On pouzdano zna da na Kosovu Šiptari sami spaljuju svoje kuće. (On lično ih je čuo kako pevaju »Sami svoje kuće spaljujemo i sve na Srbe svaljujemo.«.) Poet Vlatko (koga pamtim po izjavi da su se u Srebrenici muslimani međusobno poubijali) ima lak posao pri UN, bestidnost mu obezbeđuje puno vremena za pisanje poezije. A da su Srbi humani pokazuje Društvo mladih socijalista – oni su organizovali sakupljanje priloga za izgradnju i obnovu 50 kuća na Kosovu!

Nebeski standardi

Već mi se smučio izraz »autonomija po najvišim međunarodnim standardima« (koju je svaki srpski nacionalista, doskora, velikodušno nudio kosovskim Alban-

cima). Otkako su objavljeni različiti modeli autonomija manjinskih grupa širom sveta (predlog Kontakt grupe) izraz »najviši međunarodni standardi« se mnogo manje uzima u usta. Srpski nacionalisti su zveckali tom sintagmom zato što su neznalice. Odnedavno su promenili pesmu: na Kosovu ne dolazi u obzir nikakva autonomija a là Južni Tiroi, a là Alanska ostrva, bož' sačuvaj a là Tatarstan. Ljubitelj Miloševićeve policije i najvatreniji ljubitelj »najviših međunarodnih standarda« Vuk Drašković obznanio je da su ta rešenja za Srbe neprihvatljiva jer »Srbima Kosovo *više znači* nego Rusima neka Čečenija ili Tatarstan«. Suvisla rasprava s nacionalistima je nemoguća – oni uvek kao argument uvedu neki zamunni mutljag kao »zavičaj svih Srba« ili »nesamerljivo značenje«.

Uostalom, nikakav problem prava i sloboda na Kosovu i ne postoji. Jedan visoki funkcioner Miloševićeve bratije objasnio nam je da kosovski Albanci izbegavaju dijalog jer bi morali da »objasne svetu koja to tamo nacionalna prava nisu ostvarena na Kosovu«. Ostvarena su sva i to bi dr Ratko lako objasnio i Albancima i svetu. I oni bi se istog časa pokrili po ušima. Jer nebeski narod i ne može pokloniti nekome neka prava i slobode prizemnog tipa već samo ona koja se sreću u najvišim astralnim sferama.

Ministarska logika

U prošlom broju pisao sam o informacijskom mraku vezanom za ono što se zbiva na Kosovu, mraku koji je posledica tzv. apsolutnog konsenzusa većinskih partija oko »kosovskog pitanja«. Pre neki dan slušam srpskog ministra informisanja kako daje svoj prilog ovoj temi. Za njega »konsenzus glavnih političkih partija oko Kosova« (»konsenzus« je sinonim za odvajkada priželjkivanu »srpsku slogu«) nije izvor informacijskog mraka već, naprotiv, izvor informacijskog svetla. Informisanje o Kosovu, veli on, u Srbiji je sve bolje i bolje a sve zbog »konsenzusa glavnih političkih partija i njihovog uticaja na medije«. Zanimljiva teorija. Što više partijskog uticaja na medije – to bolje informisanje. U diktaturama ima najviše partijskog uticaja na medije – ergo, u diktaturama je informisanje najistinitije i najpotpunije. Ako, kao u Srbiji, imamo posla ne sa jednopartijskom već sa višepartijskom diktaturom informisanje će biti višestruko istinito i višestruko potpuno.

Republika br. 196, 1–15. septembar 1998.

Veliki Brat na Kosovu

Na sastanku sa Šatakom i Dolom Milošević je izjavio da na Kosovu ima samo 16 hiljada »privremeno raseljenih«. Dvadeset puta manje od procene međunarodnih humanitaraca. Ostali ne postoje, a ono što postoji može i da nestane. Ako nestane ono što ne postoji ne može se govoriti o nekoj tamo humanitarnoj katastrofi. »Privremeno dislocirani«, poručio je gazda Srbije, mogu da se vrate u svoja sela i da »*uživaju u slobodi, sigurnosti i ravnopravnosti*«. Odavno nisam čuo

bezočniji cinizam. Kosovskim Albancima se poručuje da uživaju u svemu onome čega su lišeni: u neslobodi, strahu i torturi i segregaciji. Oni ne treba samo da pokorno trpe ove plodove Miloševićeve očinske pažnje već valja da u njima *uživaju*. I da ih prihvataju kao slobodu, sigurnost i ravnopravnost. Poruka dostojna Velikog Brata. Jedna druga vest veli da su se mnogi Albanci, iz izbegličke kolone kod Peći, posle razgovora sa Zoranom Anđelkovićem, »vratili kućama u pratnji policije od koje su zatražili da ih i dalje štiti«. (A oni će svakodnevno cičati od milja zbog njenog prisustva. I uzvikivati: Miloševićeva policija je naša uživancija!)

Opozicija prebacuje Milošević-Šešeljevom savezu da nema nikakav »razrađen« plan za Kosovo, o kojem bi se, pustih li želja, javno raspravljalo u skupštini. Sve je očiglednije da oni imaju »razrađen plan« – ali o njemu se ne može javno govoriti. A plan se, izgleda, sastoji u tome da se slomi i ponizi ceo jedan narod, da mu se život u Srbiji učini nesnošljivim. I da se izvede produženo, cureće etničko čišćenje (izgon »preko Prokletija« ipak bi konsternirao svetsku javnost).

Zarada na nesreći

Slušam na »Glasu Amerike« kako neki listovi kritikuju američku vladu što je pristala da se humanitarna pomoć kosovskim nevoljnicima distribuirala preko Miloševićevih »11 punktova«. Postaju mi jasne slike sa RTS-a i »male Bastilje« o humanitarnim paketićima nađenim kod pripadnika OVK i slike konzervi »ispunjenih mecima i eksplozivom« (!) koje »lažni humanitarci« donose na Kosovo. Više toga neće biti. Gazda će sam deliti humanitarni provijant. I ispašće veliku dušan i duševan – za tuđe pare. A gde će završiti najveći deo tih paketića milosrđa jasno je – na pijacama. Nije dovoljno samo uživati u tuđoj nesreći, na njoj treba i zaraditi.

Vuk Drašković, od žbuna do žbuna

»Nećeš ostati pusto Nevesinje ravno, no ćeš biti ono što si vazda bilo: rasadnik Srpstva i kolevka lava!« »Srbija mora postati veliko radilište i rodilište!« Ovo su samo dva izvotka iz skorašnjih govorancija Vuka Draškovića. Anahronična, srceparajuća retorika, primerena političarima osamnaestog veka, predstavlja danas najbolji primer laži-govora ili jezika-maske. A onaj ko na sebe stavi masku laži-govora, pre ili kasnije, izabraće i laž kao osnovni politički princip. Niko nije izrekao toliko laži, podvala i lažnih dokaza o Kosovu kao g. Drašković i njegova televizija. Ranije smo tu anahroničnu retorsku masku primali kao nekakav njegov osobenački izbor, kao što primamo nečiji čudački stil u odevanju. Trebalo je za njegovu retoriku reći ono što je oduvek i bila – da je običan kič.

A svaki kič je, kao što je davno primećeno, krvoločan. Otkad je počelo Milošević-Šešeljevo krvavo orgijanje po Kosovu g. Drašković je užagreno i nestrpljivo tražio sve više i više žestine. Raspali, ožeži, raspameti, iz svih cevki, svom silinom, svim sredstvima – poručivao je svake večeri sa »male Bastilje«. Milošević i Šešelj mora da su se osećali kao amateri kaznenih ekspedicija. Pisac koji je po definiciji humanista (zar ne?) nijednog trenutka nije pokazao ni trun sućuti prema 270.000 ljudi čije su kuće uništene. Umesto toga, dobili smo saopštenje SPO-a da »nikakva hu-

manitarna katastrofa na Kosovu ne postoji«. Kabinetski ratnički žar prerastao je, ovih dana, u grotesku: g. Drašković je ozbiljno zahtevao da se na Kosovu krene sa akcijom pročešljanja »od žbuna do žbuna«. Zečevi, lisice i tetrebi su u golemom strahu.

Đinđić i Koštunica – čuvari Miloševića od njega samog

A šta u vezi s rešavanjem kosovskog problema čini i zbori tzv. demokratska opozicija? Nadmeće se sa Miloševićem i Sešeljem u disciplini koja se zove »ko će manje dati kosovskim Albancima«. Ponekad mi liče na čuvere Miloševića od njega samog. Smisao opozicionog delovanja, kad je u pitanju Kosovo, za njih se izgleda svodi na budnost da Milošević slučajno ne dobije neki napad velikodušnosti prema kosovskim Albancima. Tako je g. Đinđić, povodom zahteva albanskih vođa da autonomija iz 1974. bude pregovarački minimum, svesrdno ubeđivao strane emisare (i same Albance) da to rešenje »ništa nije donelo običnim ljudima«. Povodom glasila o modalitetima tzv. privremenog rešenja za Kosovo izjavio je da bi to bio samo »korak do nezavisnosti«. Slično misli i g. Koštunica, samo on umesto reči »korak« upotrebljava reč »pedalj«. Ostaje dilema da li je rastojanje između Miloševića i opozicije korak ili pedalj? Ne razumem te odnose i zašto se ne podnose.

Republika br. 197, 16–30. septembar 1998.

Život to jest smrt

»Život se vraća na Kosovo!«, obavestio nas je povremeni predsednik Srbije g. Milutinović. Objavio je to istog dana kad je na Kosovu poginulo nekoliko desetina ljudi, kad su četiri deteta mlađa od godinu dana dovezena u prištinsku bolnicu sa ranama od granata(!), kad je dvadesetak hiljada ljudi napustilo svoja staništa a na stotine kuća porušeno i spaljeno. Smrt se, posle kratkog predaha, vratila na Kosovo, ali za neke ljude, sasvim u duhu novogovora, smrt je život.

Kao što je i ono što neki nazivaju stanjem na ivici humanitarne katastrofe za dedinjske velikodostojnike i njihove slugane oblik sasvim normalnog bivstvovanja samo za jedan stepen niži od blagostanja. G. Milošević saopštio je g. Dinzbiru i g. Hilu da »izraz 'humanitarna katastrofa' ne odgovara stvarnosti«. Ono što su pomenuta gospoda videla na Kosovu – nisu videla. Oči najčešće varaju. Mogli su, mesto da gledaju i zaviruju, o svemu da se obaveste iz gazdinih medija. A tamo se lepo kaže da »na Kosovu više nema raseljenih lica pod vedrim nebom«, da postoji samo »pozorišna humanitarna katastrofa« (V. Drašković) i »veštački zbegovi« (M. Milutinović). Nikolaj Erdman je pisao: »Život je lep!«, pročitao sam u *Izvestijama*. Ali, bojim se, vest će biti demantovana.

A možda je g. Milošević istinski ubeđen da nikakve »humanitarne katastrofe« neće biti. Možda je svojim gostima hteo da kaže: »Ljudi u mojoj državi otporniji

su nego što vi mislite. Mogu oni da podnesu i ono što vi svilenici sa Zapada i ne pretpostavljate. Život pod najlonskim krovovima sasvim je pristojan, ako povrće uspeva pod najlonom zašto ne bi i ljudi?«

Život pod pritiskom

Pored reči »zavera« postoji još jedna opaka antisrpska reč – reč »pritisak«. »Opet na nas vrše pritisak da odustanemo od naših nacionalnih ciljeva.« »Vrši se produženi pritisak na nas da se oslabi naša pregovaračka pozicija.« »Pritisak«, naravno, uvek vrši mòra sa zapadnih strana.

Kad god zapadni mediji iznesu neku neprijatnu istinu o podvizima Miloševića i njegovih delija, sa Dedinja graknu: to je nepravdičan i nezaslužen pritisak! Istina o Vukovaru, Dubrovniku, Srebrenici, Omarskoj bila je samo »pritisak«. Zahtev za izručenje ratnih zločinaca – pritisak. Napisi o dolazećoj humanitarnoj katastrofi na Kosovu – »produženi pritisak«.

U Srbiji, izgleda, postoji osobena definicija istine. Istina je, smatra se, nešto što je vezano za simpatiju ili antipatiju prema nekom narodu. Narod koji ima ovakvu teoriju istine teško da ikome može biti simpatičan. Što nas vraća na početak začaranog kruga.

Svi koji ne poveruju, zdravo za gotovo, u konstrukte dedinjske propagande već čeprkaju po mrakovima istine – antisrbi su. Zašto samo o nama iznose istinu, a kad su u pitanju drugi narodi uvek zažmure na oba oka? K'o da su drugi bolji? Neka ih, neka vrše pritisak, to na nas ne ostavlja nikakav utisak!

Jame i Srbi

Na naslovnoj strani jednog bojadisanog nedeljnika, piše preko cele strane: SRBI PONOVO U JAMAMA.

Između Srba i jama postoji neka tajna kobna veza. To što su mnogi Srbi u Endehaziji završili u jamama nije istorijski izuzetak. Jame su srpski usud. Usud koji je Srbima odredio neki svevremeni anđeo zla. Krečarska jama u Klečki nije pojedinačni zločin nekih nacionalističkih ludaka već signal da taj anđeo srbojstva ne spava. Predznake buđenja jamske nemani treba na vreme otkriti i po njoj udariti svim sredstvima, svim sredstvima. Jame vrebaju Srbe čak i tamo gde ih geološki nema. Drugi narodi stradaju možda masovnije nego mi, ali stradaju banalno: od metaka i granata. Srbi stradaju u jamama, zato su Srbi mitski stradalnici i pogibnici koji se svim silama upinju da izbegnu čeljust mitske jamske nemani i zato je njihova borba uvek pravedna. Ostavljam psihoanalitičarima da se iscrpne pozabave odnosom Srba i jamske ugroze.

Matičar svih Srba

Taman sam poverovao u teoriju iz knjige *Srbi narod najstariji* da je srpska prapostojbina vasceli zemaljski šar, kad g. Drašković grunu sa novom teorijom: »Rodno mesto svih Srba je Kosovo«. (I: »Kosovo je vrelo svih Srba«. Što bi trebalo da

znači da su svi Srbi nastali od vodenih kapi koje vrcaju iz vrela baš kao što su stare Maje nastale od kukuruza.)

Prilično me zbunila teorija g. Draškovića. Dok ga nisam video kako se zvonko ljubi sa »našim današnjim kosovskim junacima« i kako im saopštava da su oni »izvor njegove vere i snage«.

Kad policajci-junaci saznaju da su »svi Srbi rođeni na Kosovu« i da je »Kosovo vrelo svih Srba« postaviće sebi pitanje: »Šta će nesrbi u srpskom zavičaju? Šta će nesrpske kuće na srpskim kućistima? Ko zamućuje i onečišćava vrelo svih Srba?«

I od sad će pucanje, rušenje i paljenje predstavljati sebi kao izraz probuđene nostalgije.

Republika br. 198–199, 1–31. oktobar 1998.

Put ka mrtvom moru

Mesec dana je prošlo od prethodnog broja *Republike* a u Srbiji se sve promenilo. Naravno, promenilo se nagore. Izgleda da su u ovoj zemlji takve promene jedino i moguće. Nekakva unutrašnja dramaturgija režima izgleda da zakonito proizvodi loš sled događaja koji niko ne može preseći i preokrenuti. Za samo par nedelja zašli smo u stanje koje bi se, bez preterivanja, moglo nazvati višim stupnjem tiranide.

Slika iz srpske skupštine bolje od svih reči govori o tome u kakvoj zemlji živimo. U prvom redu, zavaljeni kao u selskoj krčmi, Šešelji i njegove kabadahije izruguju se i dobacuju opozicionim poslanicima za vreme rasprave o zakonu koji treba da »zaštiti dostojanstvo ličnosti«. Osionost i cinizam dostojni onog dahijskog poreza na »žvakalicu«. Viši stupanj tiranide podrazumeva ne samo goli teror nego i javno slađenje tiranskim cinizmima.

Pokazala su se budalastim očekivanja da unutar vladajućeg sloja može doći do blagotvornog rascepa i »pripitomljavanja režima«. Tiranija nikad ne postaje snošljivija i pitomija. Postoji nešto u prirodi tiranije kao oblika vladanja što ga neminovno tera ka sve većoj i većoj brutalizaciji. Verovatno i mimo namera samog tiranina. Tiraninu se uvek čini da će samo još jedna mala doza represije dovesti do stabilizacije njegove vlasti, ali represija je kao droga, njena količina se uvek mora povećavati. Sa nivoom represije povećava se i nivo društvene laži. Što je viši nivo laži to je dozvoljiva sve manja količina sumnje. Samim lažotvorcima je sve teže da održe koncentraciju, postaju nervozni i naprasiti. Laž vladavine Slobodana Miloševića dostigla je tolike razmere, postala je toliko očigledna da je potrebno isključiti svaki glas istine. Apsolutna laž zahteva apsolutni muk. Kao u skaski o »Carevom novom odelu«. Jedan uzvik »Car je go!« može srušiti celu obmanu. »Sada kada je mudrom politikom Predsednika Miloševića otklonjena ratna

opasnost krenućemo putem ubrzanog ekonomskog oporavka«, poručuje se narodu iz gazdinih Laboratorija laži. A gazda cinično nadomeće: »Ne lipši magarče do zelene trave«.

Nesavršeno savršenstvo jednog zakona

Izglasan je novi zakon o informisanju. »Svenarodno jedinstvo« kojim se hvali vladajuća družina dobilo je svoj prirodni nastavak – jednu, svenarodnu istinu. Zakon se lakonski može okarakterisati kao drakonski, ali mladáni ministar informacija u vladi Srbije nas je utešio: »Kome je čista savest nema čega da se boji«. Urednik jednog režimskog glasila, povodom prethodnice novog zakona, vladine Uredbe o medijima, izjavio je da se njegov list i ranije ponašao kao da takva uredba postoji. Takmičenje u disciplini zvanj »čista savest« počelo je. Zadržimo se malo na pojmu »čiste savesti« u tiranskim sistemima. Svi građani u takvim sistemima treba da imaju »čistu savest« u onom obliku u kojem je imaju režimski slugani. Nije dovoljna lojalnost režimu, poželjna je hiperlojalnost. Hiperlojalnost je, izgleda, jedina pouzdana zaštita od kandži novog srpskog zakona o informisanju. Jedino hiperlojalnost obezbeđuje »čistu savest« kakvu žele gazda i njegova svita. »Vučićev zakon« je zato jedan savršen zakon. Njegova zastrašujuća nepreciznost i neodređenost ostavljaju široko polje takmičenju u budnosti i revnosti gazdinih talibana. Jedini način da novinar izbegne ono što može biti proglašeno za prestupnički čin jeste – da ne čini ništa. Jedini pouzdan način da ne napišete nešto što neće biti po volji gazdinim junošama jeste da ne pišete ništa. Jedini način da imate čistu savest je čist papir. Jedini način da ne izgovorite nešto što neće biti bogougodno jeste da utonete u potpuni muk. I da uživáte u lepotama mrtvog mora.

Osovina bede i knute

Na istoku će uskoro bljesnuti zvezda nova – imperija Šešelja, Lukašenka i Žirina! Biće ostvaren savez onih kojih se stide svi normalni Srbi, Rusi i Belorusi. Ujedinitelji drže da će ih se manje stideti ako ih se više budu plašili. A razloga za strah ima – kakva će to sila i silesija biti kad se ujedine tri zemlje poznate po ekonomskom prosperitetu i nepatvorenoj demokratiji. Nova imperija bi se mogla zvati USRUB (Ujedinjena Srbija, Rusija i Belorusija), a mogla bi se zvati i Osovina bede i knute. Pozabavimo se još malo ovom šaljivom idejom. Predsednik ruske vlade Primakov nedavno je od EZ tražio hitnu humanitarnu pomoć jer bi, tokom dolazeće zime, »milioni u Rusiji mogli pomreti od gladi«. Druga vest kaže da su ove godine hiljade Rusa umrle od otrovnog alkohola, neke vrste votke–zozovače. Imaćemo dakle bratstvo po gladi i otrovnom pijanstvu. Vojvodin recept za pobeđu bede jeste utapanje u još veću bedu. Recept za demokratizaciju je – ukrštanje sa demokratijom à la Lukašenko.

Komunisti su svojevremeno mnogo voleli ukrštanje raznih životinjskih i biljnih vrsta. Današnji crveno-crni Mičurini spas su pronašli u ukrštanju režima. Rezultat bi bio režim koji bi bio otporan na bacile i viruse Novog svetskog poretka.

Zemlja tri zlatna »T«

*Poredak zemlje Sorabije
bio je čudna mikstura,
malo u šali, više od milja
zvali su ga demokatura.*

*Al' jednog dana stiže dekret:
ukida se demokatura!
Odsad će važiti tri zlatna T
– tiranida, teror i tortura.*

*Živela tri zlatna T!
Živela tri zlatna T!
Ona će Sorabiju
pretvoriti u cvetni vrt!*

*Novine što ruže državni ustroj
osuđuju se na uštroj!
Odsad ima da se čita
samo list POLIKITA!*

*Ukida se nezdravo stanje
dosadašnje Slobodštine!
Samo uz pomoć cenzure
stiže se do istine!*

*Namnožila se tušta izdajnika
i plaćenika stranih agentura,
al' svima će doakati tri zlatna T
– tiranida, teror i tortura!*

*Narodni telegrami stižu:
Živela tri zlatna T!
Za izdajnike što se sa zapadom ližu
smrt, smrt, smrt!*

*Dole Slobodština!
Živela tri zlatna T!
Ona će Sorabiju
pretvoriti u cvetni vrt!*

Gospodin Šeboj

Srbi, izgleda, vole kad su na vlasti bukači – jer se tako osećaju jači!

Zato »udarnu pesnicu« crveno-crne koalicije čine dva gromka momka kojima su uvrede i pretnje lična stihija. Toliko su slični u intonaciji i vokabularu da ih

najradije zamišljam kao jedno, kentaurско stvorenje koje valja da nosi i jedno kentaurско ime – ŠEBOJ. Očekujem da ih uskoro sretnemo kako krstare ulicama Beograda na biciklu za dvoje (zvanom »tandem«) i kako pevuckaju »Srbine ničeg se ne boj! O tebi brine Šejoj«!

Nedavno je jedan od njih obznanio recept opšteg boljitka: »Umesto da menjamo stvari treba da promenimo pogled na stvari«! A zna se ko pogledu na stanje stvari sreću kviri. Slobodni mediji. Tu se krije cela tajna hajke i halabuke protiv slobodnih medija. Kad pridavimo slobodne medije u Srbiji će poteći med.

Vlast i jezik

Vrlo je simptomatično kako jezik ovog naroda imenuje nečiji dolazak na vlast i odlazak s vlasti. Vlastodršci ovdašnji (a i njihini podanici) mogli bi iz toga da izvuku vrlo korisne poučke.

Sintagme koje se upotrebljavaju da označe nečije ustoličenje vrlo su siromašne, bez jezičkog soka i živosti, skoro pitome. Govori se o nečijem »dolasku na vlast« ili »usponu ka vlasti« i to je sve. Retko, uglavnom u perfektu, kaže se i da se neko »dočepao vlasti«.

Sa sintagmama koje označavaju nečiji silazak s vlasti stvari stoje drugačije. Osim neekspresivnih sintagmi kao što su »pad s vlasti«, »gubitak vlasti« ili »predaja vlasti« javlja se niz sintagmi punih žestine: »svrgavanje s vlasti«, »zbacivanje s vlasti«, »najurivanje s vlasti« (da ne pominjemo onu koja govori o teranju vlastodršca izvesnim miomirisnim komadima drveta).

Grč i žestina koji zrače iz ovih sintagmi govore o grčevitosti s kojom vlastodršci u Srbiji čuvaju jednom stečenu vlast. Vreme neekspresivnih sintagmi koje će označavati nečiju detronizaciju izgleda da je daleko.

Lepak za glupost

Smjena današnje vladajuće bratije neće biti jednostavna stvar ne samo zbog grčevitosti kojom je ona čuva. Pored bezobrazluka, osionosti, bezakonja i beskrupuloznosti ovdašnji vlastodršci imaju još jedno preimućstvo u odnosu na opoziciju – lukaviji su. Pokazalo se to najbolje na izvođenju farse »Đinđić protiv *Politike*«.

Neko je došao na sumnjivu ideju da se novi zakon o informisanju može srušiti njegovom »apsurdizacijom«, gomilanjem prekršajnih prijava protiv režimskih medija. Obznanjeno je pompezno da će to biti »prvi zakon koji je srušio sam sebe«. Međutim, dedinjski hemičari su izgleda odavno smučkali lepkove za svaku slabost ovdašnjih opozicionara. Oni su shvatili da se iza akcije »rušenja zakona njim samim« krije nečija alavost za kratkotrajnim publicitetom. Efekat »apsurdizacije« nije izostao – advokat tužene strane je izrazio »zadovoljstvo što su utuženi«! A Ivica Dačić je likovao što je na tacni dobio »jasne pokazatelje« da je »sudstvo u ovoj zemlji nezavisno« i da je »i ovaj zakon jednak za sve«. Vladajuća družina ima hiljadu načina da okleveta i izblamira političke protivnike, ali i oni znaju – najsladji je blam kad se protivnik izblamira sam!

Api apanažu!

*Kralju su potrebni dvorac,
šofer, telesna straža,
barem tri paža
i masna apanaža.*

*Narodna ljubav
pre il' kasnije ishlapi
zato na vreme
apanazu api!*

»Spremaju se za odlazak kad sebi obezbeđuju kraljevske apanaže.« Ovako su neki komentatori objasnili izglasavanje »zakona o posebnim pravima izabranih lica« (od milja nazvanog »api apanažu!«). Nažalost, istina je upravo suprotna: dedinjska klika ovim zakonom demonstrirala je tvrdnu veru u vekovečnost svoje vlasti. Naime, nisu oni tako kratkoumni da ne znaju da bi svaka nova vlast hitro ukinula ovaj cinični zakon.

Glasajući za novi budžet (iz kojeg će se namirivati i stavke apanaža za vladajuću vrhušku) poslanici su svoje »za« pravdali »patriotskim razlozima«. Poslanici stranke poznate po najvatrenijoj patriotskoj retorici obreli su se, međutim, na vrhu liste predlagača api-apanazu zakona. Narod valja mirno da gleda kako ga pelješe iz patriotskih razloga a glavni patrioti sebi obezbeđuju plate dvadesetak puta veće od plata običnih patriota. Ogoljenost i beda profesionalne patriotije ovim zakonom su dovedeni do vrhunca. Vlastodršci koji ne haju ni za ovakve očibodne protivrečnosti ili su zaslepljeni sopstvenom šljaštećom glupošću ili cinično veruju u krajnju zaglupljenost naroda.

Takse ili sistem malih zaseda

Glavna gazdina bankarka je nedavno obznanila da para u narodu ima »kol'ko o'š«, samo treba biti vešt i zgrnuti ih. Najnoviji zakon o haračima (iliti »taksama« kako se na savremenom jeziku zovu) pokazuje da su gazdini izvođači radova na pelješanju naroda poslušali savet gazdinog eksperta za štekovanu lovnu. Svaka porodica će novim nametima (kako je izračunala gospođa Mirosinka Dinkić) u idućoj godini biti opelješena za novih 8% svojih prihoda. Zbog viših, vitalnih, nacionalnih interesa, naravno. »Naivčinama se ne sme dopustiti da sačuvaju svoj novac«, govorio je jedan cinik.

Veština kojom će novac biti opelješena nije nova i govori, istovremeno, i o osionosti i o nemoći vladajuće družine. Gazdin ministar finansija, pravdajući nove harače, pojasnio je kako naši privrednici izbegavaju da plaćaju doprinose za socijalno i penzijsko osiguranje tako što prijavljuju plate uposlenih od samo 200 dinara (a ostatak im isplaćuju preko dnevnica, toplog obroka i sl.). Zato vladajuća bratija uvodi harače čije naplaćivanje je verovatnije. Patent je jednostavan i stavljen je u pogon pre nekoliko godina vezivanjem TV-pretplate uz račun za struju. Državni

nameti više nisu pitanje bilo kakve socijalne strategije. Oni postaju pitanje dovitljivosti haračlija da iznađu preostale načine da se novi nameti parazitski prikače uz neke račune ili birokratske papire koje građanin mora platiti ili posedovati. TV-harač se mora platiti jer će vam biti odsečena struja, bez potvrde o plaćenom porezu na imovinu ne možete dobiti pasoš, bez plaćene takse na mobilni telefon isključiće vam telefon itd. Ovaj mehanizam objašnjava zašto ćete platiti taksu na sportsku vazдушnu pušku, a ne na skupoceni teniski reket ili ribolovački štap. Oni koji nisu prozreli ovaj mehanizam najavljuju taksu na neoženjene i neudate, na pse i papagaje itsl. Haračlijama je svaka lova slatka, ali kom će zakletom neženji ikad biti potrebno da ode na neki šalter i traži potvrdu za taj »status«?

Mada vladajuća bratija često govori o »opštenarodnom konsenzusu«, sistem obezbeđivanja sredstava za budžet govori o tinjajućem opštenarodnom neposluhu. Kad država počne da funkcioniše kao sistem malih zaseda protiv sopstvenih građana njen kraj nije daleko.

Viša škola demagogije

»Ovo mi je 105. televizijski nastup u protekloj godini!«, hvali se batajnički vojvoda, onomad na TV Politici. Ej, pa on ih broji! I množi s nekim, samo njemu znanim, koeficijentom! I zbira broj novih pristalica! Srbija je zlatni rudnik za svakog demagoga. On lično je, obznanjuje nam vojvoda, predložio taksu na mobilne telefone i oružje. »I još neke...«, dodaje. (Verovatno neke iz kojih se ne može izvući demagoški čar.) Što se tiče zakona o apanažama on s tim nema veze, smatra da ovo nije »trenutak«, on lično je napustio sednicu na kojoj se o tom zakonu diskutovalo. Pošto su svi poslanici podržali njegove predloge on nije hteo da glasa protiv njihovih i kvari »narodno jedinstvo«. Drugim rečima, pošto oni meni nisu uskratili priliku da se pokažem kao pametan i narodu ugodan, ja nisam hteo da njima kvarim priliku da se izglupiraju i u očima naroda izblamiraju. Svojom piljarskom maštom vojvoda Šešelj je za gazdinu kasu obezbedio lep čar iz narodnih džepova, ali je istovremeno obezbedio i čar *pro domo sua*. Opelješiti narod i postati još omiljeniji kod njega – to je već viša škola demagogije.

Republika br. 202–203, 1–31. decembar 1998.

Novi kasapi pod rep kolju

Krivci za našu, sve dublju bedu dosad su, u dedinjskoj interpretaciji, bili antisrpski nastrojeni moćnici NSP-a i, naravno, domaći izdajnici i kolaboranti. U poslednje vreme spoljni neprijatelji su dobili zbirno ime – »ekstremni deo međunarodne zajednice«.

Međutim, u svojoj novogodišnjoj poruci, dedinjski gazda je izneo sasvim novi, mitološko-filosofski sagled naših nevolja. Po tom dubinskom proniknuću za sve srpske jade krivac je »traumatična stvarnost kraja XX veka« (koja je okrutna ne samo prema Srbima nego, pojasnio je, i prema drugim malim narodima). Mora biti da su mu teoriju o zlim demonima koji se okupljaju oko kraja svakog veka (a pogotovu oko kraja svakog milenija) došapnuli svakorazni šarlatani, proroci, vidovnjaci i horoskobdžije koji su se za vreme njegove vladavine u Srbiji namnožili u neviđenom broju. Ili je reč o logičnom, unutrašnjem razvoju: svaki zločinac završava kao mistik, svaki zaluđivač naroda na kraju zaludi i samoga sebe.

Ali, do kraja veka i kraja naših nevolja ostalo je tako malo. A dvadeset prvi vek, kao što je lane obznanila proročica Mira, biće vek levice. I uskoro ćemo svi posrtati od sreće i padati na noseve od blagostanja.

Dedinjski neimar

Na kraju minule godine Srbi su dobili novog, mitskog Radeta Neimara. Naime, institut CIP dodelio je stanaru Belog dvora vrlo prestižnu i vrlo zaslužnu – *nagradu za graditeljstvo*.

Na završetku godine u kojoj je na stotine hiljada ljudi ostalo bez krovova nad glavom – nagrada za graditeljstvo! Postupak CIP-a je, naravno, vrhunac grozomornog cinizma i ulizištva, ali je još grozomornija ledena mirnoća s kojom je nagrađeni prihvatio počast. On, bez sumnje, veruje da je zaslužio baš takvu nagradu. Samoulizištvo prevazilazi maštu svih ulizica.

Šta li o ovoj nagradi misle Vukovarčani, Dubrovčani, Sarajlije ili žitelji kosovskih sela i varošica? Da je ona, svakako, u duhu principa Novogovora – Rušenje je građenje.

A možda je naš novi Rade Neimar doista zaslužio ovu počast. Dok su se, kad je bio dete, druga deca igrala pištoljima i petardama on je, vele, više voleo zidarske vangle, mistrije i libele. I kasnije je bio autor mnogih zadužbina – zaduživao se, naime, kod svojih podanika za mnogo milijardi, koje nikada nije vraćao. Takve majstorske zadužbine zaista zaslužuju ovenčanje lentom za neimarstvo.

Psetarina

Derikože iz crveno-crne koalicije uvele su, krajem prošle godine, harače i namete, poreze i prireze, takse i dotakse na sve čega su se setili. Gulikožama iz gradske

vlasti ostao je – porez na pse. I oni su ga bez predomišljanja uveli. Daj šta daš. Novi kasapi pod rep kolju.

U svakoj pljački mora postojati bar minimum dostojanstva. Svi režimi koji su ranije uvodili porez na avlijanere, dodžove i druge rundove, u narodu su ostali zapamćeni kao režimi dostojni ne prezira nego sprdnje i dostojni imena – šinterski režimi.

»Držanje pasa je određeni luksuz.« »Ko ima psa znači da ima para.« »Ko nema para da plati taksu ne treba ni da drži psa.« Tako, ovih dana, rezonuje glavni gradski financ, g. Dimitrijević. Ima li tužnijeg kraja za jednog nekad uglednog doktora ekonomskih nauka? Novi kasapi pod rep kolju. To im je sudbina. Ova njuškadžijska logika vodi zaključku da »ko je živ taj ima para, ergo, treba uvesti i taksu na sam život«.

No, rezonovanje glavnog gradskog financa samo je periferni deo cele priče sa uvođenjem poreza na pse (koju, da ne bih uvredio pse izbegavam da nazovem pasjalukom). Problem s uvođenjem ovog nameta jeste u tome što iza njega stoje, svesni ili nesvesni, gradomrzitelji. Držanje pasa u stanovima je, naime, tipično gradski fenomen. Tipovi koji su došli na vlast u jednom (ipak) evropskom gradu iz svojih šumidola, pustovrzija i vražjih jaruga doneli su sa sobom sliku psa kao džukca koji se drži na lancu ispod ambara i koji je pun buva i čičaka. Držanje pasa u stanovima za njih je nešto krajnje dekadentno, »lacmansko«. A Srbi su otresit, zdrav i prirodno bistar narod. A hercegovačka ili durmitorska »prirodna bistrina« još kaže da se svaka ljubav plaća, pa ko je tolika blenta da voli i hrani neku džukelu nek izvoli pa nek to i plati. Novi kasapi pod rep kolju.

Šumidolci koji su vlast u Beogradu osvojili i uz pomoć »kućnih ljubimaca« (sećate li se te zabavne seanse iz vremena zimskih protesta?) zaslužili su da budu najureni gromoglasnim protestnim lavežom svih fela beogradskih rundova.

Republika br. 204–205, 1–31. januar 1999.

Vreme laži i graje

CIA cija dok ne dolija! Čapili smo njihove tajne dokumente, raskrinkali smo njihove plaćenike i agente!

Tako su, onomad, ozarena u trijumfu, zapevala trojica potpredsednika srpske vlade. Ne zna se koji im je »uspeh« bio slađi: da li to što su raskrinkali »domaće izdajnike« (to se oduvek znalo, ali se sad crno-na-belo pokazalo) ili što su dokazali da su Srbi i u špijunskom poslu bolji od Amera.

Srbija je jaka, nju ne može srušiti šaka srebrnjaka! Srbima je dovoljna kriška hleba i malo masti, naš najveći imetak je svetao obraz i osećaj nacionalne časti!

U Srbiji je sve moguće: i to da sitni prevaranti (prevaranti–diletanti) i majstori bezobrazluka poju o časti i obrazu.

Ali, zašto odmah ne pohapsite izdajnike i strane plaćenike, upitali su velečasni srpski trio. Nećemo ih apsiti! Nek sa sopstvenom sramotom slobodno ulicama hodaju! Važno je da se zna – Srbija nije na prodaju!

Falsifikatori od zanata uzalud su upozoravali srpske potpredsednike da će u njihove »tajne dokumente« poverovati samo blente i da će cela primitivna ujdurmaška rabota brzo biti razotkrivena. Falsifikatori od zanata bili su u pravu. Ali su smetnuli s uma da u Srbiji važi pravilo: što je falsifikat primitivniji – lakše se prima!

Neslučajni slučaj »Račak«

Srbija je društvo u kojem se naizmenično smenjuju žudnja za ostvarenjem krvoločnih i nekrofilnih fantazija i ogrezlost u samoopravdavajućim lagarijama. Slučaj »Račak« je najbolja ilustracija ove tvrdnje.

Podsetimo se dve serije najkarakterističnijih izjava naših kosovobranitelja pre i posle kaznene ekspedicije na pomenuto selo. Prva serija: »potamaniti gamad«, »konačno se obračunati«, »ne bacati bisere pred svinje«, »likvidirati sve one čije je postojanje zločin«. (Izjave pripadaju patriotima od zanata i patriotima–amaterima.) Druga serija (posle Vokerove izjave): »Račak je bio pokušaj da se insceniraju neke nove Markale«, »drski pokušaj satanizacije koja nas je u prošlosti skupo koštala«, »antisrpski scenario«, »prozirna režija«...

U Srbiji postoji novo rodoljubno zanimanje, zanimanje »raskrinkača pokušaja satanizacije srpskog naroda«, raskrinkača Markala, Ulice Vase Miškina, raskrinkača masovnih silovanja, raskrinkača »navodnog« bombardovanja Dubrovnika, raskrinkača Omarske, Srebrenice i drugih antisrpskih ujdurmi koje su se uvek odvijale »uz diskretno prisustvo reportažnih kola CNN-a«. (Uskoro možemo očekivati i prve doktorske disertacije na ove teme.)

Dvodnevna borba za leševe iz Račka i svakodnevni, uspokojavajući po zdravlje nacije, izveštaji naših obdukcionista da svaki novi istražirani leš »dokazuje da nije bilo masakra i da je zasigurno reč o reprizi scenarija Markale« govore o skoro dirljivom naporu da se ostvarenje krvoločnih i nekrofilnih fantazija potisne, otkloni iz svesti i zameni nestvarnom i neuverljivom »stvarnošću« samoopravdavajućih laži. (U ovom nacionalno važnom poslu nesebično će nam pomoći beloruski i ruski »stručnjaci«.)

Nije najgore što će još jedan nekrofilski pir ostati nekažnjen. Užasnije je to što mehanika samoopravdanja postaje ovde odveć laka i što postaje generator novih mrakova.

Ako se ovaj narod ne suoči sa ostvarenjima nekrofilnih fantazmi svojih vođa (a neretko i sopstvenih fantazmi) on će nestati u mraku istorije, a da ne sazna ni kako ni zašto mu se to dogodilo.

Vuk u vladi

Šegrtski staž iz zanata patriotizma za Vuka Draškovića je završen – eno ga u vladi »malog Mome«.

Da bi se orno ušlo u tu družinu čovek mora najpre da prevari sebe.

Najlakši način da se to uradi je da izmisli metafore za tu rabotu. Gospodin Drašković je za ovu priliku smislio dve: onu o »spasavanju kuće koja gori« i metaforu o sebi kao »mostu« (između Srbije i sveta, između Srbije i Crne Gore itsl.). U stvari, jedino pravo čitanje metafore o mostu jeste ono da je g. Drašković od sebe napravio most da bi prešao mutnu vodu samog sebe.

Dedinjski Gazda ne daje ni pet para za metafore g. Draškovića, ni za njegovu usiljenu srpstvujušću logiku, ni za njegovu plamenu patriotsku retoriku koja se ponekad graniči sa krvoločnim rasizmom. Njemu je važno da u Srbiji zaokruži unisoniju laži i monotoniju graje (koja se u zvaničnom dedinjskom rečniku naziva »svenarodnim jedinstvom«). Svenarodno dizanje graje vodi snagu daje. Svenarodna graja postaje novi kriterijum istinitosti. »Ako ne veruješ meni pitaj mog brata lažova koji laže kao ja«, veli jedna narodna doskočica. S ulaskom g. Draškovića u saveznu vladu ova doskočica postaje stvarnost. A laž postaje prirodna pojava.

Republika br. 206, 1–15. februar 1999.

Čičikov u Rambujeu

»Suštinska autonomija za Kosovo« (projekat međunarodne zajednice)? Laždi-paždi autonomija (recept dedinjskog spahije)? Ili: nastavak vijanja i ubijanja? Šta će od ovoga doneti Rambuje?

Ishod pregovora zavisi, ponajpre, od toga da li će međunarodni posrednici progutati otužnu maskaradu gazdinih izaslanika i bezočni cinizam koji su poneli u Francusku kao svoj bazični princip. Taj cinizam se zove »ravnopravnost svih nacionalnih zajednica«.

»Srbija jedina nije podlegla nacionalizmu!«, izjavljuje, ovih dana, ne trepnuvši, jedan od Miloševićevih velikodostojnika. Multinacionalna i multikulturna Srbija se na Kosovu bori protiv albanskog rasističkog projekta – ovu maskaradu mesecima prodaje jedan od čelnika »opozicije njegovog Veličanstva«.

*Srpski fašisti, tuti,
žele državu multi-kulti
jer je svako društvo sretno
samo kad je multi-etno!*

Ratko Marković je otputovao u Rambuje kao Čičikov, sa lepim društvancetom kupljenih »mrtvih duša« uz čiju pomoć se nada da će održati dedinjski spahiluk na Kosovu. Niko se od ovdašnjih analitičara nije usudio da kaže da je reč o maskaradi sa »liderima« džoker-partija (kojih se odriču čak i članovi njihovih porodica), »liderima« spremnim da učestvuju u farsu zvanoj »Srbija multi-kulti protiv multi-milionerske aždaje«.

Dedinjski spahija nema nameru da se odrekne jednog od svojih »životnih dela« kojim je »nezdravu trodelnost Srbije« pretvorio u zdravu jednodelnost. Na Kosovu je, kako je objasnio onomad u *Njusviku*, odnos Albanaca i ostalih nacionalnih zajednica fifti-fifti, elem, svi treba da se isto o svemu pitaju, što će dalje reći da o svemu on treba da se pita. On bolje zna šta je »autonomija po najvišim međunarodnim standardima« od predstavnika međunarodne zajednice (koji se slabo razumeju u svoje sopstvene standarde).

A kako izgleda »ravnopravnost nacionalnih zajednica« po dedinjskom ključu pokazalo se najbolje na vanrednoj sesiji srpske Skupštine pred odlazak u Rambuje: malobrojni poslanici nacionalnih manjina bili su zasipani bujicama uvreda, pretnji i graje »svenarodnog i svepartijskog jedinstva«, preko njihovih izlaganja puštan je glas novinarkе RTS-a...

Vreme maskarade i samoljubive nacionalne nakindurenosti još nije ni blizu svom zalasku. A to će reći... No, o tome više znaju dani koji dolaze.

Episkopske žalopojke

Svenarodnom i svepartijskom jedinstvu priključilo se i svepopovsko jedinstvo. Srpski episkopi su zaključili da Kontakt grupa pokušava da Srbiju liši »njenoг srca i mozga« i da su njeni zahtevi istovetni sa »ultimatumom sila Osovine 1941«.

Episkopi u svom februarskom plaču leta Gospodnjeg 1999. podsećaju »hrišćanski svet« da je Srbija na Kosovu izgradila najviše crkava na »evropskom istoku« i sad sve to, ako se usvoje predlozi »pristrasnih svetskih moćnika«, treba da ode »drugoj državi«. Iza ovog eufemizma (»druga država«) krije se stvarna poruka (zapravo kukumavluk): ne dajte, braćo hrišćani, da Kosovom ovladaju inoverci!

Pokušaj da se ganu »evropski hrišćani« i pozovu na solidarnost sa ovdašnjim braniteljima »srpske duhovnosti« ima dve mane. Prva je da je tugaljivo melodramatičan i anahron (imao bi smisla u vreme krstaških ratova i otomanskih osvajanja). Druga, opakija mana govori o pritajenoj fašistoidnosti popovske poslanice. Pozivanje na ekskluzivna prava »prave«, »više« vere isto je što i pozivanje na prava više rase.

Mada kritikuju aktuelnu vlast (»opterećenu nedemokratskim nasleđem«), popovi se u bitnim stavovima za rešenje kosovskog problema s njom slažu: oni su, takođe, za laždi-paždi autonomiju.

Čije je Brčko?

Bosna. Ista mučnina, doduše u manjim dozama.

Ovih dana treba da se reši sudbina Brčkog, jednog od poligona etničkog čišćenja. Pre rata je grad bio pretežno nastanjen nesrpskim življem, ali pošto je, kao što se zna, »vekovno bio srpski«, operacijom RAM je pretvoren u srpski. I, treba da ostane srpski, poručuju iz Banjaluke. Srbi imaju sva prava na Brčko, objašnjavaju čelnici RS (nabrajanje tih prava prelilo bi se na sledeću stranu *Republike*, ali pošto je ova strana poslednja odustajem od toga). Pomenuću dva, najmučnija. Jedan od banjalučkih dostojnika veli: od Dejtona do danas mi smo pokazali

da umemo da vladamo i zato grad treba da ostane naš. Ergo, Srbi nisu samo državotvoran već i gospodareći narod. Šta će Bošnjacima Brčko (a i cela Bosna) kad ne umeju da vladaju.

Drugo srpsko pravo veli: gubitkom Brčkog izgubila bi se kompaktnost teritorije Republike Srpske. (Živi, živi duh paljanski...) Pokazaćemo da umemo da budemo demokrati, dozvolićemo povratak izbeglica i ostale krasne stvari, ali to ne ide preko noći. (Što će reći: bićemo demokrati da bismo mogli da budemo rasisti i da kompaktnu teritoriju sačuvamo za zvezdani čas prisajedinjenja Matici.)

Republika br. 207, 16–28. februar 1999.

Smrtozborci

Smrtozborci u Srbiji ponovo imaju puno posla. Smrtozborstvo je ovde postalo ne samo unosan zanat već i vid nakaznog zadovoljstva.

Postoji jedno srpsko narodno kolo sa pevanjem, koje se zove »podvala«. Glavni srpski kolovođa, ovih dana, ceo narod zaziva u jedno kolo, s pevanjem i pucanjem, koje bi se moglo zvati »požarevačka podvala«.

Kolovođa poručuje narodu: »Dolazak NATO-trupa na Kosovo bio bi okupacija dela naše zemlje! Nećemo dati Kosovo ni po cenu bombardovanja!« Glavni dedinjski general klikuje: »Branićemo Kosovo i po cenu najvećih žrtava!« (Znači li ovo hiljade ili stotine ili desetine žrtava, to ostaje nejasno.) »Tvrđi opozicionar« i »nacionalni radenik« Koštunica veli da bi dolazak »natovaca« na Kosovo bio samo predigra, oni bi se vrlo brzo razmiledi i okupirali vaskoliku Srbiju.

Gde se začuje poj smrtozboraca odmah se okupe nekrofilu. Veliki srboljubac Handke poručuje da će pohitati u Srbiju »ne da bi osetio bombardovanje« već kao potpora Srbima.

Podvaladžijska igra koju zapliće dedinjski gazda i zapetljana je i prozirna u isti mah. On širi talase paranoje da bi dolazak »natovaca« kao »mirovnjaka« bila samo maska za okupaciju. U stvari, podvala međunarodne zajednice za njega je u tome što ona ne pristaje na to da joj on (još jednom) podvali. Pesmica Milana Milutinovića da će se, ako bude postignut dobar mirovni sporazum, takav sporazum, takoreći, sprovesti sam od sebe, svakom realisti mora delovati falš. Pošto, dakle, ne može da podvali međunarodnoj zajednici, gazda Milošević odlučuje da podvali – kome drugom – svom narodu. Njemu može sve da proda. »Dolazak NATO trupa bio bi okupacija.« Ta tvrdnja nema pogovora. A Srbi kao »najslobodoljubiviji narod u Evropi« (kako reče načelnik kremaljskog generalštaba) ne mogu da smisle okupaciju. I zato će se braniti »po svaku cenu«, »po cenu najvećih žrtava« i, naravno, »svim sredstvima«. Smrtozborčka graja se primila, mečka Božana je zaigrala.

A kroz svu tu graju jedva da može da se čuje glas logičnog pitanja: zašto bi dolazak trupa za implementaciju nekog mirovnog sporazuma predstavljao okupaciju? Taj glas ne sme da se čuje zato što bi implementacija jednog takvog sporazuma (koji gazdini izaslanici prihvataju na rečima a ne i u stvarnosti) zahtevala objašnjenje za desetak godina promašene, satrapske (i preskupe) politike na Kosovu. Milošević je svojim podanicima uspeo da proda lažnu hamletovsku dilemu: okupacija ili bombardovanje. Umesto da shvate podvalu, podanici ustaju u njenu odbranu i hvataju se u lažno sudbinsko kolo. »Branićemo se i ginućemo za slobodu kao što su i naši dedovi činili!«, poručuju dedinjskom smrtozborcu. A gazdin poštar Dačić ushićeno klikće: »Zemlja koja ima ovakav narod živeće dugo!« (a hoće da kaže: »Vlast koja ima ovakav narod biće dugovečna!«).

Postoje razne vrste besmislenih pogibija i žrtvovanja, ali o stradanju koje obezbeđuje verodostojnost jednoj podvali teško je reći nešto suvislo. Osim da smrt za propalu i nepravednu stvar nije tragična već, naprosto, glupa.

Šamanski trans

Srbi su u transu svenarodnog jedinstva koji po svemu sličići šamanskom transu. Državna televizija emituje nekoliko minuta skandiranja (tačnije rečeno ponavljanja opsesivne šamanske formule) »Ne-da-mo Ko-so-vo! Ne-da-mo Ko-so-vo!« Ko to hoće da nam uzme Kosovo ako je međunarodna zajednica stotinu puta ponovila da se protivi nezavisnosti i otcepljenju Kosova, da je protiv promene granica, da je za očuvanje teritorijalnog integriteta Srbije i Jugoslavije, da kosovski Albanci mogu da računaju samo na »široku autonomiju«? Svejedno, šamanski trans ne jenjava: »Ne-da-mo Ko-so-vo! Gi-nu-će-mo za Ko-so-vo!«.

Šamansko-smrtozborački trans ne može se svesti samo na ono što sam nazvao »požarevačkom podvalom«. Iza nacionalnog transa »vaskolikog Srpstva« krije se osećaj ugroženosti nekog osobitog srpskog prava. Za šta su to Srbi spremni da založe svoje živote (mada u to nikad ne treba verovati zdravo-za-gotovo). Za »odbranu rodnog mesta svih Srba«? Za »vrelo srpske duhovnosti«? Za »najskuplju srpsku reč« koja je »genetski zapisana u svakom od nas«? Kad se prospe mutna voda melodramatičnih metafora, iza svega proviruje sablasan osećaj ekskluzivnog srpskog nad-prava na Kosovu.

Tamo gde je narod podložan dejstvu šamanskih formula nema osećanja za elementarna prava drugih, a bez osećanja za prava drugih nema ni minimalnih preduslova za demokratiju. Pokazalo se, ovih nedelja, da i »najdemokratskije« beogradske političke partije smatraju da bi međunarodni nacrt »suštinske autonomije« za Kosovo bilo stvaranje »države u državi«. Što će reći da i one veruju u srpska nad-prava i da je za kosovske Albance dovoljna »oktroisana autonomija«, po dedinjskom aršinu.

Međutim, tamo gde se u igru uvode nad-prava jednog super-naciona potreban je i super-čuvar takvih prava. A on, po prirodi svog posla, mora biti večan i nepromenljiv.

Loše vibracije

Veliki ratnik i kosovski veliki patnik, čuvar temelja svetskog pravnog poretka (a, usput, i svoje vlasti) izrekao je svoje Odlučno Veliko NE belosvetskim huljama koje ne znaju šta je to Veliko Narodno Dostojanstvo i koje ne znaju šta je to Velika Istorija.

Novi car Lazo, veliki patnik i veliki ratnik pobeđiće, uz pomoć naroda kojem je vojna veština u genima, zapadne vojne nezalnice koje ne umeju ni da koriste kako valja sve te tomahavke i bombonosce (ih, kad bi ih on imao pokazao bi im kako se ratuje!).

Čuvar narodnog ponosa (a, usput, i svoje vlasti), postidiivač sirotih Engleza i Francuza i drugih naroda koji ne znaju da razlikuju globalizaciju od kolonizacije, odlučio je da svoje podanike časti plamenim isijavanjem ljubavi prema samom sebi (i, usput, prema njemu), odlučio je da im pruži priliku da se, u memljivim skloništima i podrumskim rupčagama, osećaju kao u rimskim katakombama, kao bezgrešni vernici i nebesnici. U podzemnim rupčagama čovek se lakše koncentriše na objekat svoje ljubavi.

Da, ipak, ne bi bilo zabune i lutanja misli, naredio je da se isključe odašiljači koji šire loše vibracije (štetne po duhovno stanje nacije) a ostale je podsetio da je njihova dužnost da šire otačastvoljublje (i, usput, vođoljublje). Podanici mogu, zavisno od temperamenta, da izaberu tri oblika otačastvoljublja: da izmišljaju patriotske fraze, da ih revnosno šire ili, barem, da u njih veruju. Drugog izbora u ovoj zemlji danas, izgleda, nema. Jedan stari filosof, pripadnik jedne nacije kojoj je naš vođa poručio da treba da se stidi, govorio je svojevremeno rodoljubima od zanata da ga mogu uveriti da je potrebno da se bije za otadžbinu, da ako treba i pogine za nju, ali da ga nikako ne mogu uveriti da je njegova dužnost da za nju laže.

Prevaranti optužuju da su prevareni

Prevara! Prevara! Podmetačina! Kukavičko jaje! Pokušali su da nas namagarče, podmetnuli su nam za potpis dokument koji nismo ni videli ni omirisali!

Latini, stare varalice, i ostale hulje sa zapadnih strana upropastile su »iskrene« namere našeg veleumnog pregovaračkog tima da se postigne mirovni sporazum o Kosovu. Živi, živi duh guslarski. Uistinu, ovde smo imali posla sa jednim od postupaka za izazivanje komičnih efekata koje je opisao Bergson u svom čuvenom delu. Umesto zamišljenog dramskog efekta postignut je komički: prevaranti optužuju druge za prevaru.

Dedinjski tim čičikovskih duša otišao je u Francusku s namerom da uveri međunarodne posrednike u dve stvari: da sporazum mora obezbediti očuvanje multi-kulti principa kojem smo mi iz dna duše privrženi (što je posle etničkih čišćenja u Bosni bilo groteskno) i da za implementaciju sporazuma nisu potrebne nikakve strane trupe (doista, za sporazum kakav su predložili Ratko Marković i Milutinović nije potrebna nikakva implementacija jer je on već desetak godina »implementiran«).

Šta vas košta da poverujete da smo mi iskreni zatočnici principa o jednakosti svih nacionalnih zajednica na Kosovu, šta vas košta da poverujete da će se sporazum o Kosovu sprovesti takoreći sam od sebe? Ovako nekako su pokušavali dedinjski pregovarači da ubede medijatore. Zažmurite malo na levo, malo na desno oko i sporazum će biti gotov. Bez malo pretvaranja nema sporazuma. Sporazum među džentlmenima podrazumeva izvesnu dozu pristajanja na prevaru i veliku dozu glumatanja da si napravio dobar posao.

Pošto ovakvo rezonovanje nije presaldumilo medijatore, dedinjski tim im je poručio: pošto vi ne želite da kupite našu vunu kao orahe, proglašićemo vas za prevarente. Optužujemo vas za prevaru zato što niste dopustili da budete prevareni! Poigravanje komičkim efektima ponekad vodi u tragediju.

Gospodin Teve Dnevnik

»Na Kosovu nema humanitarne katastrofe, kao što kaže TV DNEVNIK!« Ovo je izjava jednog od uličnih patriota, učesnika u jednoj od bezbrojnih anketa RTS-a. (Jedan ministar izjavljuje da nema spaljenih sela već da to strani snimatelji iz daljine snime zapaljeni plast sena a kao kolonu izbeglica snime »porodicu koja je pošla u šetnju«.) No, ovo nije predmet ovog zapisa. Ono na šta obraćam pažnju je sintagma »kao što kaže TV DNEVNIK«. Ova sintagma valja da uđe u priručnike iz stilistike kao specijalan slučaj stilske figure zvane personifikacija (koja se sastoji u pridavanju ljudskih svojstava neživim stvarima i životinjskim stvorovima). Ovde je proces malo složeniji: najpre se vrši obezličavanje i obezljudeenje brojnih učesnika u stvaranju dnevnika da bi se potom, postupkom personificiranja, tom apstraktnom biću dala svojstva nekog novog živog stvora. TV DNEVNIK tako postaje personifikacija srpskog kolektivnog super-uma. Taj super-um funkcioniše po zakonima osobene srpske logike, logike čije premise se crpu sa nacionalnog buvljaka. Ta logika štancuje ograničeni broj »zaključaka« kao kod nekog loše sklepanog govornog robota. To se najbolje dâ čuti u izjavama učesnika pomenuatih uličnih anketa. Stotine njih izgovara samo nekoliko robot-rečenica: »Kosovo je naše!«, »NATO nema šta da traži ovde!«, »Ne damo Kosovo!«, »Kosovo je naš Jerusalim!«, »To je naša unutrašnja stvar«, »Podržavam mudru politiku našeg Predsednika« itsl. A ljudi s robotizovanim mislima nemaju osećaj odgovornosti za sopstvenu sudbinu.

Republika br. 210, 1–15. april 1999.

Legenda o velikoj sramoti

Za samo nekoliko dana zemlja je uplovila u sazvežđe Velike Sramote u kojem su i zvezde žmirkale zlurado i cinično. Gotovo prekonoc to je postala neka sasvim druga zemlja; sve se odvijalo brzo, toliko brzo da stanovnici te zemlje nisu imali

prilike da na svojim obrazima osele postupno zažarenje od dolazećeg stida, naravno su se obreli u halapljivoj magluštini koja im je razjedala kolena, magli koja je osujećivala svaki povratak. Omamljeni nebeskom bukom i popovskim pojanjem, verom u nafrakane informacije, zauzeti pevanjem plemenskih pesama i igranjem starih ratničkih plesova stanovnici te zemlje nisu shvatali da su prekonoc postali saučesnici u nečem nepojmljivo strašnom i odvratnom.

To nije bio naš dogovor, mi smo samo pevali pesme i bezazleno izvikivali neke kratke rečenice, razlažući ih na slogove, rekli su neki, osetljiviji. Bezazlenost uvek završava mučninom i povraćanjem. Ostali nisu rekli ništa; većini stanovnika te zemlje odavno je bilo zatrto osećanje posramljenosti a, kao što vele stari pisci, sposobnost da se, zbog malih povoda, osele posramljenost zaštita je od zapadanja u veliku sramotu. I zato, kad se neka individua ili ceo jedan narod obre u baruštini velike sramote nema više reakcija, ničeg osim sveopšte tuposti.

Tupost, naravno, ne može trajati beskonačno. Ubrzo su se počele javljati odbrambene reakcije. Na scenu je, što je i razumljivo, najpre izašla Hitna Služba Perača Sramote (ogranak službe Državne Čistoće). Užas koji se desio, pojasnili su, ne ide na našu dušu i obraz, za sve su krivi naši neprijatelji. Oni hoće da satanizuju bogočovečanski narod i da otupe našu nepodatnost. Perači sramote, čistači užasavajućih dela, svaljivači krivice, vitezovi besramnosti odavno su u toj zemlji postali kulturni heroji. Livnice su danonoćno štancovale medalje za bestidnost i ordenje za cinizam. Niko se nije setio da je, onomad, jedan od vitezova besramnosti propovedao, po novinama, da ćemo Mi, ako pokušaju da nas saviju i učine podatnim možda stradati, ali da će oni koji nisu naše gore list nestati. Ali ko čita stare novine? Ko pamti jučerašnje reči? Uostalom, stare novine se mogu uništiti i ponovo štampati sa drugačijim izjavama (ideja iz jednog starog romana).

Stranci koji su pokušali, prilično trapavo, da nađu neko srednje rešenje problema te zemlje, bili su konsternirani – nisu shvatili da vođe tog naroda ne zanimaju srednja rešenja već konačna rešenja. Izjavili su da su posramljeni sramotom te zemlje, ali tu im se ne može pomoći. Izjavili su da su iznenađeni spremnošću glavnog vođe tog naroda na najgore (vožd tog naroda dobio je nadimak Nazlobrz) – ali »spremnost na najgore« bilo je tajno, strateško oružje tamošnjeg vođe i vojskovođe.

A kako su reagovali stanovnici te zemlje kad su se trgli iz stanja tuposti?

Mnogima se pred očima ukazao veliki pejzaž puste, obezjudene zemlje, pejzaž koji im se, u jutarnjoj izmaglici, obećavajuće smešio. Prolećna jutra lepa su čak i iznad zgarišta.

Samo najbeslovesniji i najblentaviji su poverovali u objašnjenja Perača Sramote da će svet prihvatiti njihovu plaknutu istinu o čistom obrazu i čistim rukama. Većina je znala da je sramota u koju su gurnuti ireverzibilna i da će s njom morati živeti. A sramota se lakše podnosi, veli jedan stari pisac, »ako neku polzu donosi«. Pogotovu ako je ta polza konačna, neotuđiva. U takvom slučaju ni cena Velike Sramote nije previsoka.

Velika Sramota će, razvijali su matematički dalje ovu misao, vremenom izbledeći, plodovi koje je ona donela ostaće u posedu celog naroda. Sramota ostaje na plećima današnje generacije, ali buduće generacije moći će da se ograde od nje i

da, s manje ili više cinizma, uživaju u dobitcima koje je ona donela. I misliće, krišom i od samih sebe, s nežnošću i zahvalnošću, o požrtvovanosti predaka koji se nisu libili da na svoje obraze pokorno prime pečate bezočnika i zločinatelja da bi što više toga ostavili potomcima u nasleđe.

Postojala je, naravno, ozbiljna strepnja da se plodovi sramote neće uknjižiti u stalno vlasništvo i da polza nestane, a u nasleđe ostane samo sramota. Ali, mudri vođi te zemlje imali su odgovor i na to iskušenje: preduzeli su korake da se iz Sazvežđa Sramote uplovi u Sazvežđe Velikog Medveda koji će svojom velikom šapom lupiti o sto i reći odlučno NJET!

Republika br. 211, 16–30. april 1999.

Kod »Zlatne potkovice«

Srbija, u proleće devedeset devete. Srbija zabavljena svojim jadom čije izvore odbija da shvati, jadom koji utapa u besu i psovka, to kitnjastijim što je dalje od samorefleksije i ustuknuća pred užasima koji su pokuljali iz gospodarskih pećina.

Jurodiva ravnodušnost prema grozomornom planu za »konačno rešenje« onih koji svojim postojanjem prljaju »svetu zemlju«, ravnodušnost prema sablasnim vozovima bez voznog reda koji sopću prema jugu. Naši su vozovi naši vitezovi.

Blaženi nišći duhom njihovo je carstvo nebesko. Nebeski narod nastaje u blaženom neznanju i odbijanju da sazna o užasima o kojima se, uprkos lažima gospodarskih glasila i bestidnih glasonoša, može saznati i moralo bi se saznati.

Slepa mrlja pred očima naroda.

Slepa mrlja prekriva apokaliptičke prizore koji se, u muku i nevidelu, odvijaju samo stotinak kilometara južnije. Što južnije to grozomornije. To su, vele gospodareve glasonoše, režirane masovke, za kamere, za nečije zle namere. Što južnije to otužnije i kužnije. Žitelji Srbije možda ne veruju u takva objašnjenja ali lažno verovanje u gospodarske laži oblik je socijalne prilagođenosti, društvenog »snalaženja«.

Slepa mrlja u mislima. Narod–trska koja se gipko i podatno povija za objašnjenjima iz dvorskih kancelarija. Narod–trska, ali trska koja ne misli, kojoj je udobno u ne-mislju. Narod–trska koja se povija za klatnom kadionica i plamenom sveća. Popovi poju: »Nikad kao neljudi, kao ljudi svagda!« Vera u laž, mora biti, deo je Vere (sa velikim »V«), zaključuju Srbi. Ali, kao što kaže jedna stara: ko dugo uveče gleda u sveću probudi se popišan.

Bazd intelektualaca

Srpski intelektualci će, kad se ovaj rat završi, na ulaznim vratima svojih stanova prikucavati potkovice. Sve državne livnice i kovnice već naveliko prave potkovice.

Male, srednje, velike. Obične, od pleha, od aluminijuma, ali i one od srebra i sa dosta pozlate. Već prema zaslugi i doprinosu velikoj patriotskoj operaciji zvanoj »Potkovicica«.

Valja se diviti slikovitoj mašti naših vođa i vojskovođa: oblik potkovicice izražava okružujuću silu koja potiskuje difuzne, suvišne elemente i usmerava ih kroz »usta« potkovicice u neke druge prostore. Potkovicica je oduvek bila srećonosni simbol. A zakon narodne sreće glasi: nikom ne osvane dok drugom ne omrkrne.

Da bi efikasnost sprege sila genijalne zamisli zvane »Potkovicica« bila što veća potrebni su, kao i u svakom velikom svenarodnom preduzeću, intelektualci. Uostalom, narod označava intelektualca kao »potkovanog čoveka«.

Posao intelektualaca u Srbiji svodi se na to da budu opravdači gazdinih zamisli i posledica tih zamisli. Ali, varate se da oni u obavljanju tog posla moraju da muče svoje vijuge i smišljaju potrebna opravdanja. Opravdanja su im poslata iz dvorskih kancelarija i naloženo im je da ih nauče napamet kao dečje pesmice. Svako pitanje koje im neki strani znatiželjnici mogu postaviti ima svoj zadati odgovor–pesmicu. »Šta mislite o etničkom čišćenju?«, raspituje se, recimo, neki novinarčić sa Tasmanije. »Nema nikakvog etničkog čišćenja«, odgovara kao iz puške potkovani znalac–intelektualac. »Ljudi beže od bombi glavom bez obzira jer bomba ne bira!« Tako odgovara svaki intelektualac bez obzira na mesto u hijerarhijskoj lestvici i blizinu gospodarevim jaslama.

Sa ljudima koji su iznajmili svoje lobanje i jezike događa se, međutim, nezgodna pojava, takoreći neka vrsta bolesti. Naime, pošto se kod njih glava i vijuge ne koriste za bilo koju vrstu misaone aktivnosti dolazi spontano do procesa raspadaanja određenih molekula a kao propratna pojava javljaju se karakterističan vonj, bazd i smrad. Čim nekog od tih znalaca i kefalaca dotakneš ili džarneš nekim pitanjem osetiš isti, specifičan miris. Događalo mi se da i u razgovoru s nekim ljudima koje sam ranije smatrao za zdravomisleće moram šakom zakloniti nos. Drugi, međutim, ne dopuštaju da se snebivam. Odmah mi otvoreno kažu: ja sam veran gazdi i orno bazdim, bazdim! Ja sam vitez najglupljih tvrdnji i patriotski smrdim, smrdim! Blago njima i nama s njima!

Republika br. 212–213, 1–31. maj 1999.

Pristup odlučivanju

Lakoća kapitulacije

Neverovatna lakoća kapitulacije. Posle višemesečnog junačenja (i drugih ačenja) blagotvorna lakoća kapitulacije. Čovek i kad padne odmori se, govorio je Jirži Lec. Kao da je neko nekome ključao po podsvesti poznatu reklamnu poruku: *Just do it*. Nije to ništa strašno, samo to učini.

I učinio je to. I pored ubeđivanja batajničkog vojvode, njegovog ličnog đavola kušača, da treba izdržati još malo, do poslednjeg kamena na kamenu zemlje Srbije (iz pesme Đure Jakšića).

Možda to još uvek nije kapitulacija, prihvatili smo principe... hrabri se vojvoda. Možda nije kapitulacija, ali neodoljivo liči na nju.

Ostaje nada u ujdurmaške rabote u Savetu bezbednosti uz pomoć oživljenih hladnoratovskih vukodlaka. Podsetimo da su i Rusija i Kina svesno i bestidno verglale dedinjsku verziju o kosovskim prognanicima kao beguncima prestrašenim od bombardovanja. (Kad velike zemlje prihvate veliku laž malog satrapa čovek se, kao stanovnik ove planete, oseti prilično bedno.) Neke gospođe, što nose suknje na falte, nade polažu u duh Jalte: baćuške će zaposesti sever »svete srpske zemlje« i njima niko neće moći da komanduje. Ostaje i filofska nada da će, pošto je svet nastao iz haosa, izazvani kaos u Srbiji doneti nešto dobro.

U svakom slučaju, neko više neće gaziti travom Gazimestana. Jedna odredba mirovnog plana veli da će snage KFOR-a imati obavezu da hapse i privode one koji su optuženi za zločinstva. Mada, Njemu verovatno i nije važno što neće gaziti Gazimestanom, njemu je važnije da će i dalje moći da gazi svoje podanike. Prihvatanje mirovnog plana »koji su doneli Ahtisari i Černomirdin« (reč »doneti« zvuči kao u onoj sintagmi o rodi) dvorska kancelarija i njene ispostave obrazlažu time da je plan »obezbedio očuvanje teritorijalnog integriteta i suvereniteta naše zemlje«.

Da li ovaj narod doista ima kokošje pamćenje da se ne seća da to što dvor predstavlja kao dobitak nikad niko nije dovodio u pitanje (primerice, i plan iz Rambujea izričito je govorio o »očuvanju teritorijalnog integriteta i suvereniteta Srbije«). Možda je to specijalna srpska državnička mudrost – da se ono što je dobijano besplatno plati hiljadama života i, pride, neizbrisivom sramotom. Podanici će, kao i dosad, prihvatiti mudro obrazloženje. Proces odlučivanja trajaće bar isto toliko koliko i proces zalučivanja.

Čovek i kad padne odmori se. To važi i za Srbiju. A kako će se pridići, pitanje je.

Patriotizam i strahovlada

Kako će se, posle trećeg juna, osećati toliki »patrioti od ugleda« koji su učestvovali u preskupoj i preglupoj avanturi junačenja? Da li će epidemija patriotije, kao i sve druge epidemije, proći sama od sebe? Zašto vrućica patriotije nije dovela do pobeđe? Zašto nije uslišen Njegošev zavet »neka bude što biti ne može«? Zašto nije poslušana pevanija Njegoša broj 2 da su Srbi po nevinosti usporedivi samo sa Jedincem Sveta što će im dati snagu za pobeđu?

Zato što je patriotizam tolikih srpskih »uglednika« nastao pod kapom straha i strahovlade. Dva-tri pucnja u mračnom haustoru, poziv na mobilizaciju, glasovi o internaciji, hapšenje novinara koji se negde u provinciji (za razliku od onih u Beogradu) usudio da profesionalno izvesti o antiratnim protestima, stalno nove preteće uredbe iz ministarstva straha – eto načina da se svaki »uglednik« za tili čas preobrati u patriotu. Eto zašto se, masovnije nego ikad ranije, srpska intelektualna elita (a pogotovo družina tzv. nezavisnih intelektualaca i nezavisnih novinara) preobratala u žalosnu družinu kukavica i kukavelja. U arhivu kukavičluka

naći će se bezbrojne izjave i izjave »uglednika« čija je funkcija bila da se pokažu momcima koji svuda ulaze bez sudskog naloga, po ličnom (tačnije: bezličnom) nahodjenju. Žalosna družina ljudi »od reči i pera« učestvovala je orno u *kastraciji istine* (sledeći princip: »U interesu nacije istina mora proći zahvat kastracije«). Najbolji primer za to je odnos prema izveštaju De Melja (iz UN): zadržani su samo delovi koji govore o posledicama bombardovanja i ljudima koji su ostali bez posla, a sintagme »planirano etničko čišćenje« i »masovne deportacije« nestali su netragom u operaciji kastracije.

Istinski patriotizam (a ne onaj koji je bujao pod kapom straha i strahovlade i pristajanja na laž) poštedeo bi ovu zemlju hiljada pogibija i stotine hiljada najcrnje bede.

Republika br. 214–215, 1–30. jun 1999.

(M)oralna pobeda

»Pobedili smo!«, obznanio je naš vođa i ratovođa kad su njegove trupe krenule da se vraćaju iz »svete zemlje«. »Zaustavili ste NATO u pohodu na svet!«, poručila je vođa jedna ushićena obožavateljka u jednom od »telegrama podrške«. A i bratska Kina se složila: »Jugoslavija je veliki pobednik!« Jedan srpski general i pesnik pred početak rata je obznanio: »Prete nam najsofisticiranijom ratnom tehnikom«. Poslednja reč takve tehnike biće »u pomoć!«

»Srbija je nadrealistička zemlja, u njoj se najcrnji poraz pretvara u pobedu«, čulo se iz Crne Gore. Drugi su podsetili da je i Sadam (onaj originalni), posle Zalivskog rata, proglasio svoju pobedu nad NATO-om. Ali, dedinjska porazo-pobeda ima svoje osobene nijanse i svoju dugu predistoriju.

Srpske inverzije deo su opšte društvene perverzije. Koja je malo komplikovanija nego u Sadamovom slučaju. Ovde je i laž malo sofisticiranija. »Naša miroljubivost pobedila je njihovu ratobornost«, objavljuje jedan vođin doglavnik. Treba potrošiti sate u mučenju sopstvenih vijuga da se raščivijaju ovakve vrste laži. Drugi vođin doglavnik objavljuje: »Naša pobeda nije samo vojnička nego i moralna«. Srbija je doista nadrealistička zemlja. Armada koja je za sobom ostavila masovne grobnice, hiljade spaljenih i porušenih kuća i stotine hiljade deportovanih – proglašava, ni više ni manje, moralnu pobedu. Svaka dedinjska pobeda, i vojnička i moralna, u suštini je *oralna*. Ko kontroliše medije može se podičiti svakom vrstom pobede.

Popovi i guslari (koji su svojevremeno bili jedina vrsta medija u Srbiji) oglasili su pobedu »cara Laza« na Kosovu. Ali, mediji nisu cela istina srpske priče. Poraziti protivnika sopstvenim porazom je srpska specijalnost, sastavni deo osobene srpske dijalektike, ishodište osobene srpske logike. Narod koji je poverovao u popovsko-guslarsku besmislicu da je knez Lazar pobedio na Kosovu tako što se opredelio za »carstvo nebesko« ne pripitavši se zašto je isti knez pri tom ladno poveo u smrt hiljade onih koji su više voleli carstvo zemaljsko – poverovaće i u Miloševićevu pobedu na Kosovu.

U svakom slučaju, pobjeda je razglašena, vojska je proglašena za »najbolju na svetu«, ceo narod za heroja, a podeljena su unapređenja, ordenje i medalje. Ali, ni bednijeg ratovođe ni tužnijih ratnika. Soldati iz jedne odlikovane brigade blokirali su ceo jedan grad poručujući glavi pohoda: »Mani ordenje i medalje nego daj pare!« Pet hiljadarki (dinara) – tolika je zarada za učešće u deportacijama, egzekucijama, rušenjima i paljevinama. Ali, mora se živeti, makar i od nadnice za sramotu. To je bio pravi kraj jednog bednog rata.

Misija i demisija

Sa svih strana pljušte zahtevi za Gazdinom ostavkom. Popovi, akademici, dojučerašnji dotrpeznici. Većina tih zahteva u osnovi ima motiv »izneverene nade« (što nije ostvario ono što je naumio). Bedno-dvosmisleno zvuče obrazloženja zahteva za demisijom tipa da je »ovim ratom najviše štete Milošević naneo srpskom narodu«. Apsurdno i iveseljavajuće zvuči dr Koštunica koji Gazdu optužuje za – »nečinjenje«. (Daleko mu bila lepa kuća – kud bi nas odvela još jedna njegova doza »činjenja«.)

Najviše smisla imaju zahtevi tipa »Ako volite svoj narod povucite se« (jer Zapad neće dati ni prebijene pare za obnovu zemlje dok je on na vlasti). Doista, svaki vladalac s osećanjem ako ne ljubavi a ono odgovornosti prema svom narodu (i, ako ne sve to, sa smislom za lukavost) demisionirao bi. Ali, ljubav g. Miloševića prema Srblijima ispoljava se na pervertiran način: on smatra da zločinjenje prema nesrbima znači dobročinjenje rodu svom.

Hitrina s kojom je obišao ruševine mostova i oglasio početak Velike Obnove ne ostavlja mesta sumnji: on nikad neće dati nikakvu ostavku. Znatizelja koju je iskazivao za građevinarske detalje (nedostajala je samo demonstracija rukovanja mistrijom i fanglom) odslikava njegovu neugasivu veru u sopstvenu nezamenljivost. G. Milošević još uvek veruje u svoju Istorijsku Misiju, zato i ne pomišlja na demisiju. A i zašto bi? Slušam na radiju da je tzv. Savez za promene odložio miting u jednom gradu jer bi »mogao da se izrodi« i jer bi »situacija mogla da eskalira«. Takva vrsta opreza mogla bi ovaj savez dovesti do toga da jednog dana ponovo postane »savez za pomene«. Umesto eufemističke poruke Gazdi »Ako volite svoj narod povucite se!« valjalo bi da narod poruči svom vođi nešto bez pozivanja na ljubav i da upotrebi glagol s kraja pomenute poruke bez prefiksa.

Republika br. 216-217, 1-31. jul 1999.

Zločin i kako ga steći

Ono što su Milošević i Šešelj pokušali da obave na Kosovu (pod dimnom zavesom »odbrane otadžbine« i uz lako kupljenu podršku tzv. javnih ličnosti) ostaće zadu-go srpski košmar i sramota.

Njihov pokušaj morao je biti osujećen. Možda su postojali drugi načini i sredstva za to i možda se mogla platiti manja cena. Ali, valja reći, samo bezuslovno osujećenje tog pokušaja moglo je dovesti do uvida u svu morbidnost i čudovišnost ovdašnjeg režima. Pomisao na mogući uspeh Milošević-Šešeljeve »Operacije Potkovicica« izaziva istorijsku jezu. Srbi sad znaju (trebalo bi da znaju) s kim imaju posla – sa serijskim ubicom i njegovim pomoćnicima. To se u filmovima ovog pod-žanra ne događa – da serijski ubica bude zaustavljen u svojim naumima i ukočen u svojim porivima i da preživi celu priču. Takve priče bile bi mučenje za gledaoce. U Srbiji je, međutim, moguć i nenormalan rasplet. Osujećenje Miloševića i Šešelja u ostvarenju njihovog odvratnog plana ne može se, kao što se često radi, zvati »srpskim porazom« jer ni eventualni uspeh tog plana ne bi bio srpska pobjeda.

Poraz i pobjeda vezani su za pojam časti. Ovo što se događalo ima veze samo sa sramotom i odvratnošću.

Svakog dana od raspoređivanja KFOR-a na Kosovu biva otkrivena neka masovna raka koju su za sobom ostavljali dedinjski terminatori. Beogradske novine (i one koje se zovu nezavisnima) o tome ne objavljuju gotovo ništa, ali su složni u ciničnoj pogrdi na račun stranih novinara-amanpurčića koji se utrkuju ko će pre pronaći i uslikati neku takvu lokaciju. Novinarska, ponekad maroderska, radoznalost nije baš neka dična osobina, ali eufemizacija onog što su počinile gazdine delije naprosto je ogavna. Jedan ugledni beogradski nedeljnik objavljuje smrdljiv tekst s naslovom »Zadah grobnica« uveravajući nas da tu nešto vonja i bazdi, da su brojke preterane, da je sve »naknadno pravdanje bombardovanja«. Stvari se, međutim, mogu obrnuti – ne pravda li taj list svoje ranije učešće u dedinjskoj propagandi teze o uzaludnosti i besmislenosti NATO-kampanje. Kao ključni argument teze o preuveličavanju priče o grobnicama masovnih egzekucija list se poziva na logiciranje Miloševićevog brata koji odbija i pomisao o zločinima srpske policije jer bi to ona »mnogo profesionalnije prikrija«. Na ovu logiku se može odgovoriti kontrapitanjem – kolike li su razmere zločina ako su ogromne i pored veštine uništavanja tragova?

Osujećenje Milošević-Šešeljevog plana o »konačnom rešenju južnog pitanja« ima, pored brojnih drugih, za posledicu konfuziju među nezavisnim novinarima koji su tom planu, iz straha, patriotije ili idiotije, dva-tri meseca služili. Situacija je kao u baladi o Banović Strahinji i njegovoj »ljubi« – stari Jug Bogdan objašnjava svom zetu da je njegova namera da vrati svoju ženu besmislena, jer ako je ona jednu noć provela u čadoru novog ljubavnika Vlah Alije njegova više nikad »biti neće«. S novinarima koji su dva-tri meseca proveli u ratnim Miloševićevim čadorima ista je priča. I zato će nastojati da zločine gazdine družine predstave kao deo privlačne srpske žestokosti, maltene kao deo osobenog srpskog šarma.

*

Vuk Drašković, sastavljač »najboljih programa za izlaz iz krize«, autor čuvene izjave o »potrebi pročešljanja Kosova od žbuna do žbuna« (koje li krasne inspiracije za etničke čistače!), vatreni objasnilac egzodusā kosovskih Albanaca »strahom od NATO-bombi«, ukratko saučesnik Miloševića i Šešelja u »Operaciji Potkovicica«, priključio se zahtevima za ostavkom g. Miloševića.

G. Drašković kao da je zaboravio s kim je i u kakvoj je ogavnoj raboti učestvovao. On misli da ga iskupljuje to što je dve-tri nedelje pre Miloševića video bezizglednost te rabote. U osnovi nema razlike između njega i Šešelja koji bi istu stvar zamjetio – nekoliko nedelja posle Miloševića.

G. Drašković ipak pokušava da se opravda pred onima koji znaju ono što se on pretvara da ne zna. On veli, u intervjuu za *Vreme*, da je »sreća udesila« njegov ulazak u Saveznu vladu da bi sprečio uvođenje prekih sudova i likvidaciju mnogih »intelektualaca, novinara i drugih« u vreme kad je »u Beogradu vladala grobna tišina, užasan strah od kojeg se ledila krv u žilama u momentu kada je ubijen Slavko Ćuruvija...«

Posle ovoga trebalo bi da uskliknemo s ljubavlju spasitelju Vuku. U Srbiji je izgleda običaj da se svaki politički kurvarluk pravda višim razlozima a svako prozirno koristoljublje altruizmom. G. Drašković naprosto obmanjuje. Što se tiče »grobne tišine« on jeste bio njen deo i to ne samo u značenju »grobna tišina« nego još više u značenju »tišina puna grobova i masovnih grobnica«. Poravnanje onih koji su govorili i onih koji su ćutali ili govorili opšte laži jednako je poravnanju groba u koji bi g. Drašković i njemu slični hteli da pretvore celu ovu zemlju.

Republika br. 218–219, 1–31. avgust 1999.

Stabilizacija užasa

Ako dospem, u svakodnevnoj frci preživljavanja, jednom ću napisati »tragičku farsu« o tome kako su Srbi, dugo i bezuspešno, pokušavali da promene jedan režim koji im je zaseo za vrat. Ma koliko umni i pametni, u toj situaciji ponašali su se po logici miša u mišolovci. Evo, za primer, g. Dinkić. Mal-malo eno ga u Patrijaršiji. Ekonomija je, koliko znam, nauka racionalnih uvida, a šta s njima ima šef jednog nebeskog predstavnništva? G. Dinkić traži blagoslov za svoju vladu eksperata. Ali, za šta je Glavni Pop ekspert? Možda za pitanja duše, ali ovde je reč o prizemnijim stvarima.

Ako postoji dramaturgija promene vlasti u Srbiji onda je to dramaturgija gnjavaže. Dvesti dvesta hiljada većinom mladih ljudi i čitati im pisma dva popa o postradanju i jadima Srpstva Vaskolikoga zaista je dobar put da se gladnome puku ogadi svaka ideja promene.

Pa onda piskavi oratori koji se u dugim govorancijama jagme ko će duže i kitnjastije govoriti puku ono što on zna – da mu je promaja u džepovima i da mu krče creva. Doista, ima mesta sumnji da u Srbiji postoji kasta profesionalnih menjača vlasti, ljudi koji, polusvesno ili nesvesno, rade na tome kako da se što duže odloži čas rušenja diktatora e da bi oni što duže bili u žiži medijske pažnje. Zaslepljeni »svetlostima pozornice« oni ne računaju na opasnost od *stabilizacije užasa*. (U jednoj ranoj pesmi pisao sam o tome da se vlast ukorenjuje onom brzinom kojom se narod navikava na nesreće.) Od Preobraženja do Gospojine – od Gospojine do Škripovdana.

*

*Srblji su spremni za promene
al' samo mirne i pitome
što dolikuje narodu
zadovoljnom i sitome.*

Često se iz opozicionih redova može čuti: mi nikud ne žurimo jer smenu vlasti želimo da obavimo na miran način. (U miroljubivoj delikatnosti posebno su – eto još jednog srpskog kalambura – revni bivši generali, a »rumunski model« pominje jedna mirovnjakinja po vokaciji.) »Miran način«, daklem. Zaista duševan i blagorodan odnos prema valjda najgoroj vlasti koju je ovaj narod imao. Ali, ima tu jedna čkiljava začkoljica: »miran način« ne zavisi od onih koji bi režim da smene već od samog režima.

Miran način je dobar izlaz – ako ne vodi u bezizlaz.

Kakav je to »miran način« koji je na vidiku? Izbori – koji će biti pokradeni. Koji je »miran, gandijevski put« dobar odgovor na dedinjsku pretnju da vlast neće predati bez krvoprolića? Nema dobrog odgovora. Tomas Man je u martu 1933. zapisao u svoj dnevnik: »...Neiscrpan razgovor bez kraja o zločinačkom i odvratnom ludilu, sadistički bolesnim tipovima moćnika koji su svoj cilj – apsolutno neprikosnovenu vlast – postigli sredstvima sulude bestidnosti... Nikakvom cenom pad tog društvenog šljama ne bi bio suviše visoko plaćen!«

Momcima koji su stvarno spremni na stvarnu promenu u ovoj zemlji poručujem: završite to brzo i s gađenjem!

*

Postoji još jedan celomudreni stav koji se širi iz krugova (i kružoka) beogradske opozicije. Objašnjavajući zašto se na opozicionim mitinzima okupi relativno mali broj ljudi ovi veleumnici su zaključili da je to stoga što ljudi teško žive. Još jedan srpski specijalitet – što teže žive ljudi se manje bune. (Ova dijagnoza svakako izaziva smešak vlastodržaca.) »Ljudi su ubijeni u pojam« – priča stranom novinaru jedan srpski opozicionar – »bosi su i gladni, uskoro će se i smrzavati... Trebalo bi ukinuti sankcije, dati obilniju međunarodnu pomoć... Tek onda će u narodu nići klice demokratskih promena...«

Učestvovanje u menjanju vlasti se u krugovima beogradskog opozicionog veleumlja shvata kao vrsta osobenog hedonizma, kao začinski dodatak uz lagodnost življenja.

Pretpostavimo da se neko od svetskih parajlija naloži na ovu priču, da obuče, obuže i nahrani sve vaskolike Srbije, da na svakom uglu postavi po cisternu besplatnog piva da bi narod mogao da uživa. I šta bi se dogodilo?

Srblji opet ne bi bili nimalo orniji da menjaju vlast – sitost, naime, rađa lenjost i svenarodnu pospanost.

*Bili siti ili gladni
Srblji su verni svojoj vladi.
Vlast za svoj opstan ne brigeša
– u njen se posao narod ne meša.*

Srbija na buvljaku

Šljapkanje ofucanih sandala po kužnoj prašini novobeogradskog buvljaka. Slika koja me progoni. Slika bezizlaza nalik onoj s početka Kluzoove »Nadnice za strah«. Slika dubine ovdašnje bede, koje nisu svesni »promenjaši«, koje nisu svesni ni sami ubožnici, najbolje se dâ sagledati na ovom mestu. (Buvljak zbog toga svakih mesec dana sravnjuju buldožerima, ali on se kao feniks obnavlja.) Žene koje mahnitito preturaju gomile garderoba svih vrsta – tri dinara parče. Hiljade delova nekih mašina i aparata koje samo nebeski majstor može sklopiti u nešto što funkcioniše. Srbija je zemlja koja je doživela neki grozan kvar, nema opravke, nemoguće je naći nedostajući deo.

Uporno šljapkanje ofucanih sandala... Cenkanje za dinar-dva. Nada da se i za ništa može kupiti nešto. Deda-Avram i ne sluti koliko njegov dinar tu, samo tu, vredi.

A ponuda nebeskih majstora koji će popraviti beznadežni kvar sve je veća. Neki to zovu vladom nevlastoljubivih stručnjaka koji će zameniti stručnjake za vladanje. Sumnjam da u ovoj zemlji ima nekih stručnjaka u potaji, stručnjaka koji nisu prodali svoju stručnost negde u inostranstvu ili na Dedinju. Stručnost koja se čuva u frižideru za patriotski čas spasenja zemlje vrlo mi je sumnjiv fenomen.

Šljapkanje ofucanih sandala po prašini. Nekad se čini da se ovih dana i vlast povlači po prašini ali nema ko da je uzme. Režim je mogao da padne u utorak, ali za taj dan nije u crkvenom kalendaru bilo vezano ime nijednog poznatijeg sveca. A nezgodno je napisati, u nekoj budućoj istoriji, da je Nova Vlast došla na vlast nekog svetog Akakija ili svete Poleksije. U subotu se režim klatio kao zrela kruška, konstelacija svetaca u kalendaru bila je mnogo zvučnija, ali lider opozicije imao je zakazano predavanje u Parizu sa temom o mogućnostima mirne demokratske tranzicije u zemlji Srbiji. U petak je padala kiša, a to je sila viša. U sledeći četvrtak režim je bio klinički mrtav, jedan poznati svetac smešio se iz crkvenog kalendara, ali nisu bile odštampane svečane pozivnice za rušidbu režima i uspostavu nove vlasti tako da je cela stvar odložena za oktobar koji se još zove i listopad, lišće pada, kesten pada, režim pada... Ali, režim u Srbiji, izgleda, nije listopadan nego zimzelen. Njemu ne treba davati vremenski okvir za odlazak jer sve naše životno vreme on je konfiskovao i jede ga s namerom da ga pojede do kraja.

Priča o divljim svinjama

Divlje svinje ne žive više po brlozima od lišća i trave i ne jure besomučno, pune čička, kukuružištima i trščacima.

Divlje svinje izdale su svoje kljove Velikom Ratniku za petosobne stanove i unosne poslove sa cigaretama, benzinom i obojenim metalima.

Divlje svinje voze šljaštave limuzine sa zatamnjanim staklima i bučnim alarmima decentnog i sofisticiranog groktanja. Divlje svinje su uredno podšišane i glatko

izbrijane, ali ostavljaju prirodnu rutavost da se muževno izliva iz skupocenih odela i preko zlatnih satova.

Divlje svinje po struci su listom patriote – to je škola koja se u Srbiji najlakše završava. Mada je njihovo otačastvoljublje vrlo, vrlo dvojbeno. Viđao sam ih kako kupuju cigarete od uličnih prodavaca ili kako menjaju sto maraka kad im ustreba sitniš – čine to ne izlazeći iz auta, kao da se gade samog kontakta sa tlom zemlje koja im je stalno u ustima.

Divlje svinje preziru »prole« koje jedva i da vide iza zatamnjenih stakala. Divlje svinje se ne obaziru na pešake na obeleženim prelazima, vole da dovode u tesnac zadihane bicikliste, da starice polivaju smradom uličnih lokvi. Oni su, sve govori, spremni da, 'ladno, pucaju u masu.

Sve protivnike Gospodara njihovih kljova divlje svinje optužuju za izdaju i prodaju stranim gospodarima. »Izdaja« je reč omiljena u jeziku groktanja. A šta ova reč za njih znači? Izdaja je sve što je pretnja njihovoj udobnosti i pretnja povratku u poljski brlog. Sve što i eufemistički govori o njihovim prljavim poslovima – za njih je takođe izdaja. I prljav posao za strane nalogodavce. Pranje novca od pljačke nije prljav posao. Izdaja je i širenje ideje o potrebi menjanja vlasti. Ne samo izdaja – to je i vlastoljublje. San o očuvanju doživotne vlasti nije vlastoljublje. (Vidi poslednje saopštenje njihovog Glavnog Odbora.)

A doživotna vlast divljim svinjama je potrebna za novu patriotsku misiju – Obnovu Zemlje. Ali, kljovasti očnjaci nisu najpogodnije oruđe za taj posao. Oni pre nalaze svoju svrhu u stihiji rušenja i pustošenja. I u zarivanju u nečiji trbuh. Nema sumnje, oni su spremni da ledeno-ladno pucaju u uličnu masu. Protiv divljih svinja ne pomažu mirne demonstracije.

Republika br. 221, 16–30. septembar 1999.

Mala Gospojina i dr Debaklo

Prošla je Mala Gospojina, preblaga i odveć fina. Nemaštovito škakljanje režima. Koje samo može još dublje obeshrabriti već obeshrabren, obeznađen (i obeznajen) narod. O tome više – malo niže.

Od bezazlene opasnosti dedinjska družina brani se još nemaštovitije, ali s urođenom opakošću i jedva zamaskiranim pretnjama. Dežurni režimobranitelji monotono ponavljaju da su »promenjaši« – »NATO-izdajnici« i »NATO-plaćenici«, i to je sve. Izlepili su i nešto plakatića u kojima poručuju »Savez za promene je savez za NATO« i »NATO se pita« (sa znakom NATO-a preoblikovanim u kukasti krst). Plakatići dostojni Kobe Džugašvilija i Berije. U kritičnim trenucima dedinjski prerušeni komunisti uvek se demaskiraju kao najcrnji staljinoidi.

Kratica »NATO« za režim je hipnotizerska šifra kojom nastoje da narod zadrže u zlatnom dobu »svenarodnog jedinstva«, patriotije-idiotije, komesarskog vladanja i uređivanja, deportovanja, hapšenja i likvidacija po haustorima. Oni bi da se strah iz vremena strahovlade očuva u narodu kao uslovni refleks.

Dedinjska družina bi, i pored svih beda i užasa u koje je uvalila ovu zemlju, još da vlada a ne ume drugačije nego najprimitivnijim sredstvima – terorom, strahom, hajkom, staljinoidnim kletvama.

Opozicija žarko želi da sruši tu družinu a ne zna kako drugačije nego amaterskim hepeninzima i falset-govorancijama na trgovima, govorancijama od čijeg slušanja vas samo zabole noge a u glavi vam ne bude ništa jasnije. Kao da još ima nekih nepoznanica o ovom režimu koje narod ne zna. (Sam režim jedini zna nepoznate stvari o sebi.)

U normalnim zemljama nikakva opozicija u ovakvoj situaciji ne bi bila ni potrebna. Sam režim bi se, potajno, krišom, noću, sklonio, izbegao u neku nedodiju, postiden svojim učincima. Režim koji je umro od stida – to postoji samo u snovima.

Balada o gospodinu Debaklu

*Milom ili silom,
ovaklo ili onaklo,
režim mora pasti,
reče gospodin Debaklo.*

*Zemlja se Srbija
o lošu vlast spotakla,
to pokazuju istraživanja
mene, dr Debakla.*

*Narod teško živi
(nije mi promaklo)
al' to će da promeni
vaš majstor Debaklo.*

*Pre nego presneži
moramo zbaciti režim,
spasiće vas životnog pakla
partija dr Debakla.*

*Kad se dva miliona
na ulicama bude namaklo
pašće tiranida
– tvrdim ja, dr Debaklo.*

*Pred prizorom narodne reke
diktator će da utekne...
Sve ostalo je lako,
zna znanje dr Debaklo.*

*Skupiše se ubožnici
iz paviljona i baraka
da zbate truli režim
pod vođstvom dr Debakla.*

*Al' to ne beše reka
ni izbliza ni izdaleka
i sve je brzo usahlo...
Sad suze roni dr Debaklo.*

*A sve je dobro prevideo...
Ništa mu nije promaklo...
Samo to da je
– gospodin Debaklo.*

Svi moji izmeštaji

U vreme NATO-bombardirovke saznao sam jednog dana da sam – deportovan. Vest su izmislili i proširili moji nekadašnji književni prijatelji i znanci. Verujem: bez zle namere i bez zluradosti. Neko je (verujem: u prijateljskoj zebnji) samo zaključio da je u tim danima nešto tako moguće i u strahu pobrkao granice između mogućeg i stvarnog. Žao mi je samo što nikad nisam saznao gde sam deportovan – na neku planinu, deliblatsku prašinu ili u neke druge Nedođince.

Zaboravio sam bio tu epizodu, ali... Ovih dana, jedan prijatelj, iz dobrog starog *Vremena*, sreo je moju ženu, pohvalio moja pisanija i poručio joj da me zdušno pozdravi – »kad bude išla da me poseti«. »A gde to valja da idem?«, lecnula se ona. Ispostavilo se da ja, prema nečijoj brižnoj i pomalo zavidljivoj verziji, živim u nekom inostranstvu i otud svoje zapise šaljem *Republici*. I dalje ne verujem u nečiju zluradost. Verujem da samo nečiji preterani strah za mene (koji je izgovor za sopstveni strah) stvara fantome mojih izmeštaja.

Mada, počinjem pomalo i sam da verujem da više stvarno nisam tu gde jesam. Ne znam samo da li sam na nekom lepšem i srećnijem mestu. Voleo bih da odem u posetu samom sebi.

Republika br. 222–223, 1–31. oktobar 1999.

On, ona i sluga

Dedinjski gazda je na jugu Srbije bio i okupljenom (tačnije: sakupljenom) narodu govorio. I objašnjavao, objašnjavao – on tako krasno ume da objašnjava, a to mu je i dužnost. »Naravno da se teško živi«, rekao je (reč »naravno« je njegova omiljena govorna poštapalica posle koje uvek sledi – neki bezobrazluk). Ali, objasnio nam je vrhovni objasnitelj, to je zato što je Srbiju snašlo odjednom sedam apoka-

liptičnih nevolja (druge zemlje zadesi najčešće samo jedna). I pobrojao ih je: raspad zemlje, rat, sankcije, bombardovanje... Ispade da su sve te nevolje došle same od sebe, da sve one potiču iz zbirke prirodnih katastrofa pred kojima smo nemoćni, naravno. Ispade da se on slučajno, najslučajnije nalazio na vlasti dok su nas te katastrofe snalazile. Ispade da ne postoji ni pramičak primisli da je barem mal-malo on sve te bede i užase prouzročio.

Šta li dedinjski samodržac misli o svojim podanicima? Da su oni tako blentavi i nišči duhom da su nesposobni da uspostave najprostiju logičku vezu između vladodržca i beda koje ih prate već desetak godina? Može biti da je on sam nesposoban da uspostavi tu logičku vezu, može biti da u njegovom aparatu za razmišljanje postoji neka slepa mrlja na vlaknima koja povezuju sistem uzrok–posledica (zbog čega bi ga trebalo poslati na popravak i dugotrajni oporavak).

Šta god od ovo dvoje bilo tačno jasno je da dedinjskom samodršču nije ni na kraj pameti da nas oslobodi pogubnosti svoje vladavine. On nam čak ne poručuje »Posle mene – potop« nego »Nek potop dođe odmah, samo da sam ja na dedinjskom brdu«. Na bezbednoj uzvisini.

Ona

U satiričkoj pesmici »Julag« (koja, ovih dana, u predstavi teatra »Ogledalo« uveljava pučanstvo) pre nekoliko godina gđi Marković sam dodelio zvanje »viteza bestidnih tvrdnji«. Onomad sam se još jednom uverio koliko je moja dijagnoza bila tačna. Narečena gospođa je jednog od lidera Saveza za promene optužila da smera »da na vlast dođe na boljševički način«. Poslednji evropski primerak boljševizma jednog svog političkog protivnika optužuje, ni manje ni više, za – boljševizam. Tipičan srpski kalambur, originalni srpski doprinos teoriji i praksi neumrlog, u njenom srcu, boljševizma.

Optužiti lidera »šetačkog naroda« za »boljševičke metode« svakako je čista besmislica. Nešto se ne sećam da su boljševici izveli svoju revoluciju – pomoću šetnji. (Boljševici su vlast osvojili u mesecu oktobru, šetnje se odvijaju u istom mesecu, ima tu nekog đavola, umuje dr Marković.)

Novost je da reč »boljševizam« za dr Marković ima negativno značenje. Ali, to je samo znak panike i beskrupuloznosti u očuvanju bračne vladavine. Prišivanje svakojakih etiketa političkim protivnicima tipična je odlika boljševizma i to onog iz njegovog »najrazvijenijeg stadijuma«. Staljin ipak nikad nije naložio Beriji i Jagodi da nekoga optuže – za staljinizam.

Sluga

Vojvoda Šešelj je veliki batinoljubac. Valjda se zato i naselio u Batajnici (što je verovatno izvedeno od »bat« ili »batina«). Nedavno je izjavio da šetači mogu da se šetkaju koliko im drago ali »ako budu ometali saobraćaj dobiće batine!« Izjava puna neskrivenog sladostrašća! Nešto ranije – posle batinaške orgije na Brankovom mostu – izjavio je da je »policija, za njegov ukus, bila previše blaga« (pokvarila mu je svakako užitak).

Da li igde postoji zemlja u kojoj jedan potpredsednik vlade može javno da kaže nešto slično? (I ne samo da kaže nego i da, verovatno, naredi.)

Ne, zemlja koju je jedan pesnik euforično nazvao »bunom među narodima« i u kojoj ovakve izjave prođu bez ikakvih posledica po izjavodavca, jedinstvena je na šaru zemałjskom.

Vojvoda Šešelj je poznati srpski rodoljub i nacionalista. Nacionalisti, pokazuje se, vole svoj nacjon samo zato da bi, kad za tu ljubav budu nagrađeni na izborima, mogli da ga mlate. Iz čiste ljubavi prema njemu, naravno.

Da li je izjava batajničkog vojvode najprimitivnija demonstracija uživanja u zadržanoj moći (koju obezbeđuje sluganstvo dedinjskom gospodaru), moći koja moćniku obezbeđuje imunitet za sve vrste baljezgarija i koja funkcioniše po uprošćenoj verbalno-psihološkoj šemi »ja sam moćnik, niko mi ništa ne može«?

Ili je reč o osobenom psihičkom oboljenju koje bismo mogli nazvati *batinaškim voajerizmom* (a koji je oblik nastranosti koji biraju tipovi koji su istovremeno i sadisti i kukavice). Moguće je da sam u pravu. U jednoj nakaradnoj vladavini na površinu mogu da isplivaju svakorazne duhovne nakarade.

Republika br. 224–225, 1–30. novembar 1999.

Zakon uskog prolaza

Nekako u isto vreme dok je kolona od stotinak pristalica Saveza za promene prolazila beogradskim ulicama, ne budeći u masi na autobuskim stanicama ništa osim osećaja beznadežnosti, jedan od opozicionih lidera izjavio je, u nekom inostranstvu, da će do promena u Srbiji doći »ne za nekoliko meseci već za nekoliko nedelja«. Neminovnost dolaska promena lider je video u narodnom refleksu za goli opstanak. Optimistično i logično, ali logika u Srbiji loše funkcioniše. Premise za promene ne vode nužno promenama. Zašto? Zato što u Srbiji funkcioniše ono što se može nazvati Zakonom uskog prolaza. (Snagu ovog zakona možete proveriti svakodnevno.)

Da li ste nekada posmatrali ponašanje svojih sugrađana pred suženim prolazima, tesnacima, koje na trotoarima naprave vlasnici automobila (uglavnom onih najskupljih i najvećih)? Svakog dana testiram (u Vlajkovićevoj ulici) važenje ovog zakona. Rezultati mog istraživanja su sledeći: najmanje dvadeset prolaznika promigolji se kroz desetak santimetara ostavljenog prolaza ćutke, virtuoznim izvijanjem kičme, kukova i svih nožnih zglobova. Tek svaki dvadeset prvi nešto promrmlja, tek svaki trideseti opsuje. Svakodnevna empirija dovela je do formulacije Zakona uskog prolaza. A on glasi ovako: duh prilagođavanja suženom životnom prolazu i egzistencijalnoj skućenosti snažniji je kod Srba od duha pobune zbog suženog životnog prolaza.

Zato u Srbiji ništa ne sledi tamo gde bi trebalo da sledi. Srbi na svojoj koži osećaju uboje od životnog tesnaca u koji ih je ovaj režim gurnuo, ali ti uboji ne bude u njima stvarnu volju da to ponižavajuće stanje promene.

Opozicija i sankcije

Moram da priznam da mi zapevka opozicionih lidera po zapadnim prestonicama da Srbiji valja ukinuti sankcije prilično ide na živce. Ne zato što na svojoj koži ne osećam njihovo dejstvo (osećam, već sedam godina, stisak klešta spoljašnjih a još više dedinjskih sankcija) i ne zato što ne znam kako »narod živi« – pozornicama bede uglavnom se i krećem. Što onda? Zato što cela zapevka ima u sebi mnogo lažnih i falšljivih tonova.

Ukinite Srbiji sankcije – zapevaju opozicioni narodoljupci – pa će demokratskoj opoziciji »skočiti« kredibilitet kod naroda i on će glasati za nas. Čudan način sticanja kredibiliteta. Ako ga nisu stekli iznošenjem prave i pune istine o Miloševićim ratnim pohodima (uvek su o njima govorili pola istine – na pola usta) neće se domoći kredibiliteta ni uz pomoć basnoslovnih zapadnih kredita.

Koju vrstu kredibiliteta ovom zapevkom opozicioni lideri hoće da steknu? Da narodu dokažu da su veći srpski patrioti od vladajuće patriotske horde? Da nisu oni izdajnici već da su pravi izdajnici oni koji ih optužuju za izdaju. Besmisleno takmičenje – jer u Srbiji uvek pobeđuje batajnička škola patriotizma.

»Ukinite sankcije, jer ne treba narod da ispašta zbog vlastodršćevih grešaka!« Narodobriže i umivanje naroda je plemenita rabota, nema spora, ali iznad njega lebdi pitanje koje je svojevremeno, na drugom mestu, a sličnim povodom, postavio Herman Broh: »A gde su nacisti?« Gde su vođini slikoljupci i strasni šaptači njegovog imena? Gde su nadničari njegovih nacionalnih radova?

»Ogrejte Srbe pa će sunce ogrejati demokratiju u Srbiji.« »Vratite nam avio-letove pa će doći do opšteg svenarodnog demokratskog poleta.« Lepe ideje, nema sumnje, ali zar je mazut lek za autoritarnu zatucanost? Zatucanost, uostalom, pretežno ne stanuje u stanovima sa daljinskim grejanjem, a ko u Srbiji, osim mafioza, može da plati avionske karte?

»Ukinite sankcije u zamenu za poštene izbore!« Ali šta su »poštene izbore« u Srbiji? Za opoziciju bi to bili oni koje bi ona obavezno dobila, za Miloševića oni – koje on ne bi izgubio. Koje bi, zapravo, opet dobio – jer ne sme da ih izgubi. »Srbiji bi ipak bile ukinute sankcije«, teše nas opozicioni patrioti. Slaba uteha. Jer opstanak Miloševićevog režima predstavlja sankcije nad sankcijama.

Idile dr M. Marković

Akademik i dr, gđa M. M., voli seoske plotove iz Srbije svog detinjstva. Zato je na proputovanju kroz Južnu Srbiju, pošto su plotovi otišli u ogrev, naredila da joj se sagradi plot od policajaca celom dužinom puta. Vrlo idilična slika.

Gđa M. M. posetila je varošicu Lebane, gde su je izabrali za počasnog građanina. Lebane su, kažu, jedna od najsiromašnijih varošica u Srbiji (to joj i ime kaže:

'Leba – ne!) i samo je tragička ironija udesila da gđa Predsednikovica postane počasni građanin jednog od Gradova gladi. Valjalo bi je proglasiti za počasnog građanina svih gradova Bede, svih mračnih gradova i sela, za počasnog gosta svih hladnih domova.

Ne obazirući se na hladnoću i beshlebicu, gđa M. M. je govorila o svom projektu »obnove i reforme društva«. Verovatno su po tom projektu penzionerima mesto plata podeljeni bonovi za struju. Nešto čega nema zamenjeno je nečim čega takođe nema. Ali biće ga kad uvezemo iz susednih zemalja. Ali to što ćemo uvesti valja platiti – novcem kojeg nema. Umesto novca ponudićemo im razne robe. Kojih takođe nema. Beskrajni niz zamena onoga čega nema nečim čega takođe nema. Lucidan ekonomski projekat. Predlažem da se gđa M. M. proglasi za počasnog doktora Akademije za presipanje iz šupljeg u prazno.

Republika br. 226, 1–15. decembar 1999.

Divljanje

Ono što na izmaku godine s tri devetke sa građanima Srbije čini vladajuća družina ne može se nazvati drugačije. Hapšenja, privođenja, premlaćivanja, plenidbe imovine, drakonske kazne, dugogodišnja utamničenja, nerazjašnjene smrti... U pomami samoodržanja više se, kao u slučaju mladog Sokobanjčanina, ne ferma ni prazna forma zakonitosti.

Katastrofičarska proroštva vezana za kalendar naravno da su glupost, ali u Srbiji je atmosfera propasti jednog trulog carstva vidljiva na svakom koraku.

Divljanje dedinjske družine prati divljanje gazdinih slugeranja odjednom vrlo osetljivih na pitanja sopstvene časti (koju su davno dali u najam). Oni od Gazde, kao deo plate, dobijaju pravo da nekoga prebiju, oduzmu mu imetak ili ga strpaju u zatvor. Dobijaju, štaviše, i pravo da donesu neki zakončić koji će im sve to omogućivati. Jedan od takvih zakona mogao bi se nazvati »Zakonom za zaštitu časti i ugleda ološa« ali suci, u vezi s njim, imaju pune ruke posla. To jeste i groteskno i ponižavajuće ali to jeste stvarnost Srbije s kraja milenijuma. Groteskna i ponižavajuća stvarnost.

Iako sami sebi dele sve kitnjastije epitete (»impresivna pobeda nad NATO-om«, »blistava obnova zemlje«), vlastodršci su svesni svoje sve veće omraženosti. Oni, međutim, svojom osionošću i arogancijom kao da namerno uvećavaju tu omraženost i kao da – nesvesno, perverzno – uživaju u toj omraženosti slepo verujući u svoju vekovečnost i neprikosnovenost. No, to je samo način zaštite od nakupljenog straha. Ne bih voleo da imam njihove snove – motiv jarosne gomile koja ih vija ulicama mora biti da se u tim snovima često ponavlja.

Muke Državnog Lažova

Za mladog srpskog karijeristu svaki dobro plaćen posao u državnoj službi je prihvatljiv. Kad se bolje razmisli i posao Glavnog Državnog Lažova je jedan simpatičan i elegantan poslić. A obezbeđuje i veliku ličnu medijsku promociju. Jedan srpski Rastinjak (koji se prethodno prošetao kroz nekoliko opozicionih partija da bi na kraju otelotvorenje svojih ideala našao u JUL-u) orno se prihvatio takvog posla. Test je, čini se, položio u vreme NATO intervencije fascinantnom pričom da hiljadu-dve Šiptara, za sto maraka, kruži maršrutom Kosovo–Makedonija–Albanija, stvarajući privid prognaničke katastrofe.

Elem, naša julska nada smislila je priču o strategiji pauka–ubojice koji plete svoje mreže oko nevinog srpskog trona za račun jedne zapadne sile. Između loše mašte i stvarnosti često nema razlike – u tom je tajna uspeha i najgore propagande. Ali naš mladi i revni Državni Lažov napravio je gadnu grešku. On je pokušao da jednom lažju (bajkom o pauku) opere sve nepodopštine svojih gospodara – i srebrenički masakr i zločine na Kosovu i onu mutljivinu na lazarevačkom drumu. Ali, kao što ne postoji univerzalni eliksir, ne postoji ni sveobjašnjavajuća laž. Atentati kamionima ispunjenim peskom, za koje su momci iz »Pauka«, prema autoru bajke, bili takođe specijalisti, bili su izgleda višak loše mašte. I autor »Pauka« se zapetljao u sopstvenu paučinu. »To sa kamionima sa peskom je preneo samo Studio B«, izjavio je smušeno. Državni Lažov koji očekuje da mediji čiste njegove laži od grešaka loše radi svoj posao.

Grozote oko Groznog

Postidjujuće je s kakvim, nimalo skrivenim uživanjem gazdini mediji prenose vesti o sramnom ruskom junačenju u Čečeniji. Bar neko sme i može da čini nekažnjeno ono što mi nismo mogli, uzdišu ovdašnje junačine. (O srodnosti srpskog i ruskog »junaštva« samo usputna opaska – to je u oba slučaja junaštvo nadmoćne sile.) »Svako ko do zadatog roka, kroz određeni koridor, ne bude napustio Grozni, biće smatran teroristom i biće uništen!« U-NI-ŠTEN! Istu dozu mračnog sladostrašća u ova tri sloga unose i beogradski i ruski spiker.

A kao posebnu poslasticu iz moskovske kuhinje beogradska televizija prenosi poruku kremaljskog Hazjaina Klintonu (zbog njegove »zabrinutosti« zbog Čečenije): »Klinton je na trenutak zaboravio da smo mi nuklearna sila!«

Da smo i mi nuklearna sila i mi bismo, bez ikakvog pravdanja, sredili naša divlja plemena.

Free Flora Brovina

Pesnikinja Flora Brovina osuđena je u Nišu na dvanaest godina robije »za delo terorizma«. Čisto isijavanje rasističkog divljanja koje je vojno kapituliralo, ali nije poraženo. Golo isijavanje prezira prema celom jednom narodu: svi su oni teroristi. Flora Brovina je poetesa i dečji lekar – zanimanja nespojiva sa terorizmom. Ali, za rasiste to su verovatno dokazi nečije terorističke nastrojenosti. Kakav je to pesnik

koji ne piše na nebesno-serpskom jeziku? A korišćenje medicine za nesrpsku decu je deo antisrpske zavere postizanja etničke supremacije.

Kazna od dvanaest godina (kakva se »dodeljuje« solidnim ubojicama i razbojnicima) nastavak je iste one siledžijske politike koja je na Kosovu dovela do pobune. Nastavak koji visi u vazduhu. Samo kao izraz nemoćnog besa. Ako su takve presude ranije imale funkciju zastrašivanja sada nisu ništa drugo nego izraz čiste zloradosti.

Free Flora Brovina!

Republika br. 227, 16–31. decembar 1999.

Diktatura obmane

Dok čitam intervju Slobodana Miloševića u novogodišnjoj *Politici* shvatam kako u nekoj zemlji sve postaje jako jasno i vrlo krasno kad njen vladalac, kao svoj glavni program, izabere metod bezgraničnog i bezazornog obmanjivanja naroda. Kod diktatora nije najgora lična osionost i arogancija, ni »državni terorizam« kao što drži jedan opozicioni prvak, već njegova diktatura laži i obmane, teror nestvarnog. Diktatori ne moraju da brinu o tome da li njihovi podanici žive dobro ili loše – oni im jednostavno izdiktiraju da im je tako kako oni kažu.

Na strani našeg Predsednika, proizlazi iz *Politike*, samo su »sancta fakta«, i pravda i herojska odbrana i herojska obnova i prometejski bunt protiv svetskih nadmoćnika–nedobrohotnika i »osećanje nepobedenosti, superiornosti, tvrdoglavosti, dobrote«, a na drugoj strani su samo sile mraka i demonizma–hegemonizma. To što čitamo na prvim stranama kupusare zvane *Politika* nije intervju već pristupna beseda za Udruženje svetaca.

Našeg kandidata za sveca ipak pritiska jedna briga – Svetska Neravnoteža. On strahuje da bi se, u toj Neravnoteži, zemljina ploha mogla nagnuti i otkotrljati ga u mesto zvano Hag. Ali, mòru odmah zamenjuje jurodivi san: ujedinjenje Rusije i Belorusije on vidi kao »indikator mogućeg procesa zbližavanja i povezivanja evroazijskih naroda i država« i kao »početak uspostavljanja svetske ravnoteže«. Na pomolu je, dakle, stvaranje Evrazijskog bloka (beše li nešto slično kod Orvela?) Beograd–Minsk–Moskva–Peking – to bi bio blagodatni put kojim bi nas on rado poveo – samo da spasi svoju kožu. Slomivratija o kojoj nije sanjao ni mitski Domanovićeve junak. Mašta uplašanih diktatora zaista je bizarna. Ali, ja ga već čujem kako pevuši:

*Nova podela na blokove
obezbedila bi mi bokove
i prsa i leđa
od zapadnih zlopogleda.
Već sutra bih zapodenuo
novi slatki ratić
da konačno sredim
srpski atlasčić!*

Dok pevuši, pokušavam da mu doviknem da nikada neće postojati ravnoteža između zemalja slobodnih ljudi i zemalja utamničenika na dopustu, između zemalja slobodnih medija i zemalja plaćenih pera, zemalja lagodnog življenja i zemalja bede. Ali, šta znače reči poslednjeg u carevini upućene prvom do bogova?

Komedija oko medija

Dedinjski Gazda je u narečenom intervjuu ispričao i svoju priču o medijima, našim i svetskim. Priča je u istom tonu beskrupuloznog obmanjivanja, ali sadrži i neke novine.

Dok su »u razvijenim zapadnim zemljama... sva sredstva informisanja, i državna i privatna, pod velikom kontrolom države« (nego šta, nego šta!) u Srbiji »postoji *apsolutna sloboda* (istakao M. S.) u delovanju svih sredstava informisanja«. (Ovde nedostaje refren one dečje pesmice: da li mi verujete, da li mi verujete?)

Ko je cinično i bestidno komotan u izricanju ovakvih tvrdnji ništa manje je beskrupulozan i u logičkom izvođenju. Pogledajmo kako on to čini. Veliki deo naših medija – stranih plaćenika – »izaziva netrpeljivost prema svemu što čini vlast«, »čini sve da u najružnijem svetlu prikaže predstavnike te vlasti i njihove porodice«, »omalovažava sve progresivno i humano što je do sada postignuto«... Posle nabranjanja svih nepodopstava medija sledi logički zaključak: »Takva 'sloboda' medija je, naravno, više nego sloboda«. (I zato je treba sankcionisati – što se, veli on, čini blago, blaženo, maženo.)

Ako postoji »apsolutna sloboda medija«, kako u nekim medijima može postojati sloboda koja je »više od slobode«? Koja je to sloboda slobodnija i apsolutnija od apsolutne slobode? Sam jezik i logika postavljaju zamke diktatorskim lažima i glupostima. Ali, šta znače zakoni jezika i logike zakonodavcu obmane?

Vojvodin patriotizam

Posle priče o Gazdi – malo prostora i za Slugu.

Ono što ih vezuje i zbog čega je Sluga za Gazdu »najomiljeniji opozicionar« jeste »dubinsko osećanje patriotizma«. Ima, ipak, razlike. Dok je Gazdin patriotizam usko celishodan i funkcionalan (kad on kaže »patriotski front« on misli »monolitnost«, kad kaže »patriotizam« on misli »partiotizam« i »dugovečnost vlasti«) kod Šešelja patriotizam prelazi u puko benavljenje, busanje u prsa bez truni osećanja realnosti. Tako je nedavna poruka Širaka i Šredera Srbima za njega bila povod da ih proglasi za »obične bandite«, »međunarodne kriminalce« i »ratne zločince«. Potom je, u navali patriotskih hormona, obznanio kako ćemo toj dvojici mi jednog dana suditi za ratne zločine. Granica Karlobag–Ogulin–Virovitica dobila je zamenu, sad je to verovatno linija Denkerk–Hamburg (jer jedino ona obezbeđuje mogućnost obećanog suđenja). Što suženije stvarne granice Srbije to šire granice iz patriotske mašte.

Republika br. 228–229, 1–31. januar 2000.

Srpski virus

ili

O čuvarima nezavisnosti

Omiljena reč vladajućeg dedinjskog para je »nezavisnost«. Oni su sve stanovnike zemlje Srbije učinili zavisnicima od ove reči–opijata.

Većina zemalja širom zemljinog šara i naročito one u našem susedstvu – uveravaju nas oni – izgubile su ovo svojstvo, najdragocenije među svim zemaljskim i nebeskim svojstvima. Ali, postoji uzor–primer u ojađenom svetu – nezavisna Srbijica koja sija kao zvezda prvostepenog sjaja među utuljenim zvezdama. A onda slede dve važne logičko-propagandne poente.

Prva je: u Srbiji se teško živi zato što ona ne da svoju nezavisnost. (Srbija se tu doima kao zamamna cura koja nikako ne da onu svoju stvar.)

Drugu poentu je formulisao najodaniji odadžija dedinjskog para, gospodin Kolmovani. U Srbiji, objasnio nam je on, onomad, postoje dve opcije: »Za Srbiju« i »Za NATO«. A NATO je, zna se, glavni, halapljivi i nezasićni, klopač nezavisnosti. Gde god ugleda neku nezavisnu državicu njemu se oči odmah užagre. A pošto je, prema gospodinu Kolmovanom, glavni borac protiv NATO-aždahe i div–junak u odbrani Nezavisnosti g. Slobodan Milošević, sledi glavna logička poenta: živite kako živite i Slobodanu se divite i uvek glasajte za njega. U tom ludilu, kako reče Šekspirov junak, ipak ima sistema.

Apsolutizacija pojma »nezavisnost« je odbrana apsolutne i vekovečne vlasti. »Odbrana nezavisnosti« je odbrana despotske volje da se sa podanicima čini što mu se prohte pa i da im se bezočno podvaljuje na način koji je kratko opisan u gornjim pasusima. Naravno da nikakva sila ni supersila nema ništa protiv normalne nezavisnosti bilo koje države, ali svako normalan mora biti protiv nekog sistema ludila koji se prodaje kao »nezavisnost«.

Postoje, naravno, neke supersile koje ne fermaju nezavisnost bilo koje države i ne obziru se na svetinju državnih granica, ali njihovo sedište nije u Vašingtonu, ni u Londonu, ni u Briselu. Te supersile se zovu, na primer, »talas hladnoće« i »virus gripa«. Koliko je pojam »nezavisnosti« u Srbiji doveden do groteske pokazalo se na primeru epidemije gripa. Srbima nije bilo dovoljno što su svi svetski instituti identifikovali virus–izazivač, čekalo se na potvrdu srpskih virusologa. Ko zna – možda je to bio tajni atak na našu nezavisnost!

Grabežljivci i bednici

Beda svakodnevnog življenja u Srbiji je već takva da o tome premudrost ekonomista i ne sanja. Često se, kao i mnogi analitičari, pitam kad će popustiti trpila? Zašto u Srbiji nije bilo i, verovatno, neće ni biti masovnog socijalnog bunta?

Deo odgovora pokušao sam da dam u »Zakonu uskog prolaza« (u jednom od prošlih brojeva *Republike*). Ali, beda i logika ponašanja bednih je, izgleda, neiscrpna. Svakodnevno iskustvo uverava me u to.

Gledao sam kako urbanistički mafiozi uspevaju da od stanara jedne zgrade, za sitnu nadoknadu, dobiju saglasnost za nadgradnju luksuznih apartmana na kojima će zaraditi milione maraka i gledao sam kako se isti stanari svađaju oko toga ko kome krade ogrev i sijalice iz podruma. Gledao sam kako se gradska sirotinja otima oko bačenog krša kad neki novobogataš iz vladajuće družine renovira stan. Gledao sam kako se kupci na buvljim pijacama žučno prepiru sa prodavcima da li stare cipele vrede 10 ili 15 dinara.

I došao sam do zaključaka koji upućuju na to da se na dolazak promena mora gledati s dosta pesimizma. Ti zaključci glase:

Bogati grabežljivci klopaju bednike, bednici se klopaju međusobno.

Linija praznjenja socijalnog elektriciteta ne vodi naviše nego, najčešće, naniže prema istom ili još nižem društvenom sloju.

Smrt sejača straha i užasa

Zapanjujuće je koliko su mediji, i naši i svetski, potrošili reči oko smrti čoveka koji je jedva uspevao da artikuliše dve-tri rečenice. Po sadržaju proste, po formi prostoproširene. Lice pokojnog gospodina uvek me je podsećalo na lice Petera Lorea u jednom starom ekspresionističkom filmu (»Ubica«), ali koja razlika u moći verbalizacije motiva! Neko je rekao da od Dostojevskog naovamo zločin ne ide bez filozofskog začina, ali naš »novi Obilić« je sav od izandalih srpskih stereotipa.

Stvoren u nekim mračnim laboratorijama kao primitivno, horor-oružje za čišćenje teritorija od onih s kojima Srbima (kako su prekonoc shvatili) »više nema ni ič zajedničkog života« on je morao znati da se takvo oružje na kraju, i u slučaju uspeha i u slučaju neuspeha, odbacuje. I morao je znati da će njegove gazde i njegovu smrt funkcionalizovati u korist režima kojem je služio. To je jedina primesa tragičkog u sudbini čoveka koji je uzimao ovlašćenja gospodara života i smrti.

Republika br. 230–231, 1–29. februar 2000.

Sezona pretnji

*Ceo svet u krizi je
jer ne sluša naše vizije.
Zato se uozbilji, svete,
poslušaj moje savete.
Dobar savet para vredi,
sredi se i preuredi.
Da uhvatiš dobar pravac
treba ti pravi savetodavac.
Svi su srpski majkovići
preispoljni pametnjakovići.
Nemamo mnogo u džepovima
al' imamo u kefalima.
Zaboravi na glupi Hag
nego prostri crven sag
i duni u zlatne fanfare
– dovodim srpske pametare!*

(kongresna pesma S. Miloševiću)

Na poslednjem kongresu SPS-a Slobodan Milošević je, očinski, opomenuo svetsku zajednicu da je sasvim zablentavila i da joj je krajnje vreme da se duhovno prene

i u ispravnom smeru krene. Shvatili smo koja je nova ambicija našeg Gazde. Gospodar Svih Srba U Jednoj Državi – to je već izgustirao, on bi da bude glavni save-todavac zabludelog zemljinog šara. (A SPS ubuduće valja čitati kao Savetodavna Partija Sveta.)

Preuređenje stanova se po bogatom svetu masno plaća, a koliko bi se tek plaćalo preuređenje pogrešnih društvenih sistema i institucija? Koliko bi se plaćale Srpske Smernice (garantovano srpske i garantovano zaštićene od falsifikata)? Milošević & supruga comp. vredno radi i skoro ćemo svi biti puni para od prodaje umlja vladajućeg para!

Sela Marjanova

Potok para obećava i predsednik gazdine vlade, g. Marjanović. 2005. godine – 3.000 dolara, 2010 – 5.000 dolara, 2020 – 10.000 dolara po glavi stanovnika. Blago nama, blago nama, kud ćemo s tolikim blagom!

Paralelno s ovim obećanjima traje akcija policije i raznoraznih inspekcija na uklanjanju »gradskog rugla« – malih gradskih buvljaka pored velikih pijaca i u prometnijim ulicama. Uhranjeni dembeli ganjaju gradsku sirotinju koja prodaje stvari iz kuće, polovne suknje i cipele, »izbunarenu« starudiju, »humanitarni« pasulj i pirinač i sl. Površni ekonomisti to zovu »sivom ekonomijom«, ja to zovem najcrnjim načinom preživljavanja. No, vladajućoj družini (i republičkoj i gradskoj i opštinskoj) nije važno nečije preživljavanje, njima je važno da postignu neprimetnost bede, čistotu apsolutne nemaštine, *sterilnost smrtonosne svakodnevice* – sve ono što sam, svojevremeno, viđao po prestonicama zemalja tzv. realnog socijalizma.

Zakon pretnji

»Vi mislite da ćete preživeti našu eventualnu likvidaciju?« Ova vojvodina pretnja vrlo je konsternirala i istraumirala novinare tzv. nezavisnih medija (kojima je i upućena). Nisu se uzbuđivali zbog sijaset drugih vojvodinih pretnji – celim susjednim narodima (podsećam na onu pred početak NATO-bombardovanja), prestonicama susjednih zemalja... Pretnje, uostalom, nisu samo vojvodin specijalitet. Srbi, uopšte, vole da prete. I još kako. Preskačem pretnje začinjene psovka, navodim one najopakije: »sačekaću te u mraku!«, »zapaliću ti kuću!«, »poslaću ti holandske plaćene ubice« (ne znam zašto baš holandske), »polomiću te«, »nećeš valjati ni bogu ni ljudima«, »odrobijaću te«...

Vojvoda dobro poznaje dejstvo pretnji. A ono proizlazi iz Zakona pretnji koji formulšem ovako:

Ko ozbiljno shvata pretnje ozbiljno će se uplašiti.

Ko ne haje za nečije pretnje – ipak će se malo uplašiti.

Vojvodine pretnje su, u suštini, infantilne pretnje nejakog klinca u ime brata– rmpalije, pretnje smešnog slugu u ime moćnog gazde. I doista, tek su gazdine pretnje (izrečene u Stravacentru) dale ozbiljnost ispraznom sluginom hvalisanju. A od jedne od njih (mada nije bila formulisana kao pretnja) podišla me jeza. »U Srbiji nema opozicije.« Ovo mi je zazvučalo kao kad, u filmovima, sicilijanski bos kaže nekome: »Ti si mrtav čovek!« Šta možeš u Denveru, i u Srbiji, kad si mrtav?

Gimnastika g. Koštunice

*Mi treba da ga s vlasti zbacujemo
al' ne treba da se prebacimo
pa da ga stvarno zbacimo.*

»Koštunica sazvaó sastanak demokratske opozicije.« Ova vest me veoma zabavila. Ne znam šta je tamo g. Koštunica govorio, meni se sve čini – recitovao je gornji stih. Čitam u poslednjim *Književnim novinama* uzlete njegovog decentnog srbovanja (i slobovanja) kako je »humanitarna katastrofa na Kosovu bila posledica bombardovanja«, kako u Miloševićevoj praksi nije bilo »pokušaja istrebljenja drugih naroda«, kako je opozicija »previše kooperativna« u odnosu na Zapad, kako Zapadu nije cilj demokratizacija Srbije već dovođenje na vlast »zdravih snaga« (slobisti bi rekli vazala i izdajnika) i mislim kako je ovaj gospodin promašio briljantnu karijeru Miloševićevog savetnika za spoljne poslove.

A gornji tristih g. Koštunica je opevao i povodom diskusija oće biti-neće biti 9. marta. »To bi moglo dovesti do sukoba, a pitanje je i kako bi se odrazilo na položaj Srba na Kosovu, a ima tu i još nekih dilema.« Opozicionarsko gimnasticiranje i Dedinje u mislima nikako ne idu zajedno.

Republika br. 232, 1–15. mart 2000.

Smlaćenost

Represija i depresija.

To su glavne oznake pretprolećja dvehiljadite, u Srbiji. Neki šugav mart. Jebeš mart bez devetog marta.

A režim, za kraj marta, priprema »Veliki školski čas« (čitaj: »Veliki propagandni čas«). Povod je godišnjica bombardovanja i »Velike Pobede« nad NATO-om i NSP-om. U Srbiji se sve i svašta proslavlja i obeležava, ali da neko proslavlja i obeležava sopstvenu glupost to je novina. (Uvlačenje zemlje u rat sa najmoćnijim silama sveta, u rat sa ishodom koji se mogao predvideti, izraz je zavrzlame u moždanim vijugama, koja se ne može zvati drugačije do glupeču.)

Zbrka u moždanim vijugama kombinovana s arogancijom ne povlači se. Režim bi da nastavi da traje i pretrajava na *kreditu sopstvene gluposti*. »Oni koji su odbranili zemlju i izvojevali Veliku Pobedu imaju najviše prava da je i dalje vode«, poručuju narodu. Nekome na Dedinju nije jasno da su svi krediti potrošeni. A možda mu je i jasno. Samo nema drugog izbora nego da besmisleno i beznadežno produžava svoj opstanak. Golim terorom i hororom. Zatvoren u ljušturu državnih međa, zaštićen dogmom o suverenosti.

Ni dana bez globljenja nekih novina, gušenja nekog radija, gašenja nekog televizijskog predajnika, ni dana bez premlaćivanja nekog političkog protivnika. Se-

janje straha i gluвила. Tiha, puzeća, kapilarna represija. Svejedno, novi portparol vladajuće partije hladno tvrdi da se prema političkim nepoželjnicima i neposlušnim medijima »ne praktikuju nikakve represivne aktivnosti«. Čuj njega: »represivne aktivnosti«. Birokrata će zversko batinanje nazvati skoro umiljatom sintagmom. Valjda od nje ne ostaju modrice.

Modrice i medijski mrak su u glavama dedinjskih glavešina svrsishodni; oni su, kako se to kaže, »u funkciji Obnove i Razvoja«. Što će reći da je u Srbiji, u punom jeku, izgradnja svetle budućnosti uz pomoć mračne sadašnjosti.

Dedinje, ipak, možda samo podsvesno i ne priznajući to sebi, sluti da se našlo u ćorsokaku vladavine. Omanja glupost se neko vreme može prodavati kao »mudra politika«. Omanji poraz se može našminkati i maskirati kao pobjeda. Ali, s tako velikom državnom glupošću i tako velikim porazom ne može se stići bogzna gde.

Možda može s narodom koji pretrajava i preživljava u stanju koje se jedino može nazvati stanjem *smlaćenosti*. Smlaćenosti, kao posle velikih prirodnih nepogoda. A zna se, dugotrajna smlaćenost kao rezultat ima potpunu besplodnost. Besplodnost tolika da ne može da zapati ni protivljenje ni otpor. Ni prave predvodnike nekog otpora. Ni drugačiju viziju sutrašnjeg dana. Besplodnost tolika da ne može roditi ni običan gnev. Samo tupi fatalizam, apatiju i dosadu. Ili, kako reče pesnik: »Tamo gde je bio gnev / sad borave muk i zev«.

Postoji, ipak, zrno nade. Ako je, sve do juče, sve ono što je činio diktator imalo za svrhu produžetak i ovekovečenje vladavine jasno je da sve ono što danas čini za svrhu ima samo *odlaganje pada*. Besmislen i beskoristan napor. Jer pad sa zadržskom obično je najvratolomniji.

Smušenost opozicije

A šta čeka vrlo nam opozicija? Spontani pad diktatora? *Urušavanje* režima. (»Urušavanje« je omiljena reč u opozicionom vokabularu.) Čeka da neki od boga poslani žižak ili drvojedac iznutra rastoči stablo vlasti.

Bučno i hučno najavljivani novi 9. mart se zagubio negde u srpstvujušćim dilemama i nacionalističkim obzirima.

Demonstracija će, obećava g. Drašković, ipak biti. A kada? »Režim bira vreme.« Zabavno određenje. A birač vremena kaže: o svetom Nikad.

Demonstracija će, objasnio je g. Drašković, biti ako režim pokuša da »otme oči i uši Beograda i Srbije« (to je, ako niste znali, Studio B). Režim kosi nezavisne medije kao onaj manijak sa motornom kosačicom, primenjuje svoj ZOI kao zakon o reketu na istinu, ali sve to nije dovoljan povod za protest. Odgovor opozicije na sve brojnije ćuške i bubotke režima je krajnje infantilna: »Udari me još jednom pa ćeš videti svoga boga!«

A pravi razlog za prave i jedino plodonosne proteste i demonstracije nisu ni represija nad drugačijemislećima ni gušenje medija ni širenje straha već daveća i zastrašujuća beda u kojoj ovaj narod živi. A njeno vreme je tu, već odavno. Samo što to oči i uši zabavljene »nacionalnim interesima« niti vide niti čuju.

Ćor-država

*Među balkanskim planinama
stari nas putopisac izveštava –
bila je jedna budžak-zemlja,
budžak-zemlja, ćor-država.*

*Krajolici su u njoj bili lepi
al' svi drumovi su bili slepi,
i sve pruge, tračnice i šine
vodile su – do Nigdine.*

*I ždralovi i divlje guske
– kad u jesen na jug krenu –
u širokom su polukrugu
zaobilazili tu ćor-zemlju.*

*A žitelje te čudne zemlje
– mada ne behu praznoglavi –
nije mučilo saznanje
da žive u ćor-državi.*

*Nisu roptali na glavare
koji im takvu sudbinu kroje.
Čuli su za strane zemlje
al' nisu verovali da postoje.*

*Živeli su u nekom veku...
Ali u kom? To nisu znali...
Ne postoji proticanje, postoji ćor-vreme
kad živite u ćor-državi.*

*Nisu ih zanimale promene
ni drugi zamorni zahvati.
U budžak zemlji, ćor-državi
može se samo skončavati.*

Mediji su, nekako skrajnuto, u poznim minutima, na pola usta, u nekom ćoravom stupcu, objavili vest koja je za Srbiju vest dolazećih decenija (ako tako budemo hteli): gradiće se alternativna magistrala Evropa–Bliski istok. Tamo negde preko Mađarske, Rumunije i Bugarske. Srbija će, dakle, postati zemlja slepo crevo, ćor-ravi sokak, budžak koji se u širokom luku zaobilazi. Ako tako budemo hteli. Žao mi poeta–patriota. Propadoše im s mukom sklepane metafore o Srbiji »kući na drumu«, »zemlji na raskrsnici svetova«, »zemlji na istorijskoj vetrometini«... Žao mi geopolitičara i ostalih Kalajića. Čime li će pravdati srbo mržnju, svetsku zaveru i ostale antisrpske ujdurme?

Priča o pokvarenim kišobranima

*Ovo je zemlja socijalne pravde
– reče ministar Flip-Floć.
Svetlu budućnost za sve
doneće samo srbosos!*

*Dok vlastodršci opevaju
raj socijalne pravde
podanici šapuću sebi:
begaj odavde, begaj odavde!*

Jedan ministar u dedinjskoj vladi obznanio je da je SPS – ni manje ni više – »partija socijalne pravde«, ergo, Srbija, kojom vladaju, zemlja je socijalne pravde. U kojoj su svi jednaki, ali su neki jednakiji. Kojeg li cinizma: oni koji su opljačkali narod do gole kože izdaju se za socijalne pravdoljupce. Govoriti o »socijalnoj pravdi« u zemlji u kojoj su većina žitelja socijalni slučajevi bezočnost je bez premca. Jedan kišni dan razotkriva stanje sveopšte bede bolje od svih ekonomskih i statističkih pokazatelja. Jednom sam brojao: svaki četvrti prolaznik ima pokvaren kišobran. Srbija je zemlja pokvarenih kišobrana. A više nema ni majstora sa tobovcima na leđima iz kojih su virile rezervne žice, kao strele. Nema, jer vlasnici pokvarenih kišobrana nemaju para da plate ni taj mali majstorluk.

(Naš) Napoleon i žene

*Na parlamentarnim izborima
u zemlji Tutumraka
sve su Karakondžule
glasale za Vukodlaka.*

*Pobeda je bila glatka,
k'o podmazana uljem,
glasove su mu dale
Rospije i Frakafulje.*

Slušam na radiju rezultate nekog istraživanja koje veli da je Dedinjski Knjaz na dosadašnjim izborima pobeđivao zahvaljujući – glasovima žena. Sretao sam napaljene slobistkinje, ali zar ih ima tako mnogo? Neki psihijatri pojašnjavaju da je u pitanju neka tajnovita erotska veza. Zar zaista? Valjalo bi snimiti film o idealu srpske (muške) lepote. Nadrealista Koča Popović je, posle prvih izbora, govorio da se Srbija zaljubila u – jedan dulek.

Svi mi smo, dakle, taoci nastrane podatnosti, blesavih maštarija i morbidnog ukusa naših sugrađanki. Deca su taoci somnambulnosti svojih majki. Koji li sve čudni impulsi nisu kadri da upropaste živote ljudi koji su imali tu nesreću da se rode u ovoj zemlji.

Nije čudno da žene, koje i inače vole da sebe predstavu u lažnom izdanju, imaju sklonost i ka duhovnoj i govornoj nafrakanosti. Nije isključeno da one koje na sebe

stavljaju lažna lica, lažne ukrase, lažne misli, požele, na kraju, u tajnim maštarijama, da na sebe stave i najveću laž – laž vlasti i moći.

Republika br. 234, 1–15. april 2000.

Patriotaši

U Srbiji se, svakodnevno, čuje sve nesnosnija monotona graja nalik graji vrana na oranicama: »Mi smo patrioti! Oni su izdajnici! Mi smo Srpstva paćenici! Oni su NATO-plaćenici!«

»Srbija je tragična zemlja Deoba«, uzdiše Tolstoj iz Jasne Drenove. »Kako sam to dubokoumno prorokovao!«

Patrioti su ljudi posebnog kova. (»To majka više ne rađa.«) Svakome od njih, dok se šetaju dedinjskim parkovima, ptice iz krošnji dovikuju: »Patri-ot! Patri-ot!« Doduše, ne liče na patriote sa starih slika i spomenika. Oni stari su nekako bili više šlang, ovi su odreda užireni, gojni, sa dvostrukim i trostrukim podvaljcima. Iako je patriotstvo Srbima upisano u genetskom kodu (kako nas uveravaju naučnici posebnog kova) sve je više izdajnika. Istraživanja pokazuju da bi patrioti na izborima mogli izgubiti vlast. U pitanju je neka genetska malformacija, uticaj nekih tajnih NATO-zračenja na mnogostradalne srpske nevene. Zato sa Dedinja stiže direktiva svim patriotskim ispostavama i aktivistima: »Utrostručite patriotisanje! Ako se ne budete revnosnije patriotisali bićemo otpisani sa istorijske scene!«

I patriotski agitatori su se kao aligatori ustremili na izdajnički narod. »Sram vas bilo izdajnici nijedni! Vi ste izdali naše dremljivo spokojstvo i veru u doživotnu vladavinu! Vi ste izdajnici naših belih vila i crnih limuzina i naših debelih novčanika!«

»Još više: izdali ste sami sebe! Izdali ste svoju podaničku ćud, svoju trpeljivost i savitljivost pred nevoljama! Izdali ste svoju sopstvenu svenarodnu izreku 'Rado Srbin ide u vojnike'! Vi ste izdajnici svoje jučerašnje, predivne vere u Bastilj-televiziju, mnogolisnu *Politiku* i živopisnu crvenu *Borbu*! Izdali ste sopstveno dopuštenje da vas svakog dana pljačkamo a potom na patriotsku liru fačkamo! Izdali ste nas koji smo patrioti–mučenici i postali ste NATO-učenici! Sram vas bilo!«

Ali, sve više ljudi shvata i oseća da je kad neko glasno (i često) govori: »Ja sam patriota! Ja sam patriota!« to samo izraz krajnjeg neukusa. I da je, kad se ranija beskrupuloznost udruži sa neukusom, to pouzdan znak skore propasti nekog režima. A da reč »patriot« u Srbiji ne bi dobila posprdno značenje sve više ljudi tzv. patriote naziva *patriotašima*.

Povratak u prošlu budućnost

Već godinama mnogi srpski (vele)umnici kao recept za izlaz iz današnjih naših beda i bedastoća propisuju »povratak tradiciji, starim vrednostima i pravoslavlju«. Jedna od stranaka koja kao glavni program ima »srpsku obnovu« u skraćenicu

svoga imena stavila je znak kape–šajkače. Kao veliku staru vrednost kojoj se, je l' da, valja vratiti. Srećom, verovatno je lider te stranke sam otkrio da ta »tradicionalna vrednost« izaziva samo znojenje glave, opadanje kose i svakog ko je nosi čini smešnim. Zato je i ne nosi.

»Povratak starim vrednostima, tradiciji i pravoslavlju« samo je još jedna od srpskih zabluda. Jer, izgleda, tamo i nema nekih naročitih »neprolaznih« vrednosti i, što je još gore, taj povratak često vodi u još crnji mrak (crnji od onog u kojem smo živeli pedesetak godina). »Produhovljeni« starim vrednostima i snabdeveni novim puščetinama vitezovi nove srpske duhovnosti ostavili su velike pramenove mraka po Hrvatskoj, Bosni i po Kosovu. Stara četiri ocila mnoge palikuće su prihvatile kao svoj amblem (već se našao ko će im doturiti kamenje i benzin). Povratak starim pesmama (od kojih se jedno vreme orila nekad evropska Knez-Mihailova) doneo je nove mračne inspiracije. Koju poruku je, za primer, mogla da odašilje ova zapevka o Srbiji koja je, iako mala, triput ratovala »*i opet će, ako bog da sreće*«. Podvučeni stih je dosledno postao himna ratnih pljačkaša, marodera i profitera. (Kome drugome rat donosi sreću?)

Nije li i »povratak religioznosti i slatkom pravoslavlju« umesto prosvetljenja vodio u novi mrak i mrakobesije? Mantijaši su, naravno, izbegavali da se iskažu kao otvoreni sejači ratničkog i osvajačkog semena ali nisu se libili da prihvate njihove plodove. Setimo se kako je glavni pop uživao u rukoljubu paljanskih vođa (više nego što bi neki gimnazijalac u poljupcu Šeron Stoun).

Umesto okretanja budućnosti, u Srbiji se odvijao povratak u prošlu budućnost.

Pokradeni lopov

Jedan od bosova beogradskih socijalista onomad je obznanio senzacionalnu vest: na prošlim lokalnim izborima socijalisti su bili pokradeni!

Naknadna, senzacionalna »žuta otkrića« su omiljena na Dedinju: setimo se naknadnih verzija pokolja u Srebrenici, verzija sa planom »Potkovića« i sličnih, ali ovo je najdrskije. I najsmješnije. Limijer bi, da je živ, umesto »Polivenog polivača« snimio »Pokradenog lopova«.

Očekujemo da Dedinje uskoro lansira sledeće senzacionalne vesti: »Narod je opljačkao vladajuću vrhušku!« / »Crnogorci su blokirali granicu da spreče izvoz mora u Srbiju« / »Vladajuća klasa u Srbiji živi u najvećoj bedi, a narod se razmeće luksuzom!«

Republika br. 235, 16–30. april 2000.

O higijeni i škorpijama

Prva Dama ove zemlje je, nedavno, mnogim svojim titulama pridodala još jednu: Vrhovne Državne Higijeničarke. Blaćenje onih koji su, možda, opasnost za doživotnu vlast Porodice postalo je, izgleda, njena strast. Rabota blaćenja ne ide baš

u opis radnih obaveza jedne higijeničarke, ali Srbija je zemlja paradoksa, pa tako može postojati i čistilica–blatiteljka.

Tip »gospode ministarke« koji je doskora bio standard jednog načina društvenog ponašanja uskoro će biti zamenjen tipom »gospode Predsednikovice«. To je znak da je stanje u Srbiji gore danas nego onomad, u Nušićevo vreme. Doista je nečuveno i krajnje neotmeno da Prva Dama jedne zemlje, na prvi ozbiljan znak opasnosti po paket gospodarskih privilegija, dâ maha svojoj razdražljivosti i svom jeziku. Ali, ako se Prvi Gospodin ove zemlje ne libi da se spusti na nivo svojih slugu, svojih plaćenih pera i majstora podmetanja i da njihovim rečnikom blati svoje političke protivnike, sasvim je normalno da se i Prva Dama spusti na nivo jezičave snaše koja se sa svog plota ili svog balkona svađa sa susedkama.

Prva Dama je, onomad, u varošici zidara visokih dimnjaka (dimnjaci su stari komunistički simbol svetle budućnosti) obznanila da je vlast u tzv. slobodnim gradovima prljava – i moralno i doslovno. A to je zato – reče – što u svojim porodicama nisu stekli higijenske navike. Svi protivnici srpskog Gazde njoj nesnošljivo bazde. Prva Dama ne zna da je paket higijenskih potrepština obavezni deo svakog paketa humanitarne pomoći koji stiže sa Zapada – onog koji prema Srbiji ima prljave namere. Gledao sam kako njen narod u prašini buvljaka kupuje sapune i kalodonte i kako panično traga za starim delovima za pokvarene bojlere. Priča o higijenskim navikama u Srbiji je prilično komplikovana. Deo te priče je svakako i to kad predsednik skupštine ove zemlje (koji često nosi beli šal) optuži jednog opozicionog lidera – za rasnu nečistotu. Da li su i prljave laži deo higijenskih navika? Naravno, Vrhovna Higijeničarka ima na umu mnogo više od prizemnog blaćenja protivnika Porodice. Ona sanjari o Velikoj Čistki. I svakako pevuši: potrebna je Velika Čistka da se novo društvo istka. U interesu srpske nacije mora doći do Purifikacije!

Škorpije sa »škorpionima«

Posle velikog aprilskog mitinga g. Drašković je zamurio ostalim opozicionim govornicima što nisu više govorili o »državnom terorizmu« i što nisu odrešitije tražili od režima »obustavu terora«. Obustava terora je, svakako, poželjan cilj, ali ne znam kako g. Drašković zamišlja tu »obustavu«. Kao deo neke vladine ili skupštinske deklaracije? Što je još gore, ovim zahtevom se sugerise da je teror deo neke odskorašnje odluke i taktike režima. A nije. Teror, čas razblažen čas koncentrisan, jedna je od konstanti ovog režima, deo njegovog »karaktera« (u značenju koje je ovom pojmu, u jednom razgovoru za *Cahiers du cinema* odredio Orson Vels pozivajući se na poznatu basnu o kornjači i škorpiji). Režim se ne može odreći terora kao što se ni škorpija ne može odreći nagona ubilačkog uboda (čak i onda kad je on za nju pogibeljan).

»Rasvetljenje zločina na Ibarskoj magistrali« svakako je važno, ali pokušaji ubistva čitavih naroda takođe su za rasvetljavanje. A ubijanje naroda i ubijanje pojedinaca vezuje ista politička filosofija. Traženje dokaza, ispitivanje tragova, otkrivanje »važnih detalja«, gatanje o motivima – sve je to jalov i suvišan posao. Pred nama je muklost i neprovidnost pojedinačnih ubojstava i transparentnost ubijanja kao »političke filosofije«. »Naručeno ubistvo« je u toj »filosofiji« način reguli-

sanja toka događanja, još više: sredstvo za oblikovanje sveta po viziji gospodareće družine.

BA!

Gospođa koja se zove Gajica Šumović (ili tako nekako) i koja je visoki funkcioner u vladajućoj partiji, nedavno me je oborila s nogu svojim vrlo originalnim i šumovitim shvatanjem demokratije i uloge opozicije. Naime, govoreći okupljenom (i pokupljenom) narodu na nekom mostu obnovljenom sedam dana pre roka (jer nama se žuri u svetlu budućnost) gospođa Šumica Gajić (ili tako nekako) objasnila je da su nam jedina smetnja na tom putu neki ljudi »vođeni bolesnim ambicijama«. Gospođa Gorjanka Šumatovački (valjda je tako) poručila je opoziciji da je učesće u borbi za osvajanje vlasti »bolesna ambicija« (skraćeno BA) i da to nije posao prave opozicije. Prava opozicija nikad se ne bori za vlast nego je zdušno, svesrdno i orno podržava, nikad vlast ne kritikuje niti protiv vlasti mitinguje, nikad nije DO (destruktivna opozicija) već KO (konstruktivna opozicija), nikad ne kaže NE nego vazda DA. Ono što nama treba je veselo KO-KO-DA! KO-KO-DA!

Republika br. 236–237, 1–31. maj 2000.

Gluvo doba

On i Ona zaista znaju šta hoće. Hoće po svaku cenu da zadrže vlast. On i Ona vrlo precizno znaju šta neće. Neće ni po koju cenu da ispuste vlast iz ruku.

Kad neko zna šta hoće i šta neće onda se sve odvija brzo. Priznajem da su me On i Ona – povodom nedavne medijske otimačine – zaista zadivili neverovatnom lakoćom delovanja. Posluzi je ostavljeno da naknadno smisli neko obrazloženje. A poslugu krasi neverovatna lakoća objašnjavanja. »Sve je urađeno po važećim propisima«. Kratko i jasno. U zemljama gole samovolje i nepostojeći propisi postoje i vrlo važe. Preko noći smo saznali da sve što imamo pripada Glavnom Gazdi i on sve može uzeti natrag, kad mu se učini da je to potrebno. Vrlo ohrabrujuće saznanje.

Neki su rekli »razbojništvo«. Ali šta je »razbojništvo« za podanike davno opljačkane do gole kože?

Prepad na nezavisne beogradske medije izveden je u časovima za koje narod koristi sintagmu »gluvo doba«. Da li su On i Ona hteli da nam jasno stave na znanje da u ovoj zemlji počinje Gluvo Doba? Doba vampira, vukodlaka i drugih krvožednika iz horor literature. Srbija zaista sve više liči na mitsku Transilvaniju, gde se sudbine okončavaju u gluvilu i nevidelu. Po vampirskim propisima.

Partija gde Supruge predlaže hitno donošenje »Zakona o borbi protiv terorizma« (terorizatori se bore protiv terorizma, baš zgodno) i donošenje hitnih mera za »dalje jačanje snaga bezbednosti«. Zakon bi valjalo zvati pravim imenom – »zakon

o obezbeđenju mirnog sna gde Supruga«. Ali, ima li dobrog sna pod zaštitom policijskih kordona?

On i Ona su se ipak u jednom preračunali. Stanje gluvog doba na duži rok je neizdrživo. Potreba za istinitom informacijom je, maltene, fiziološka potreba. Kad je na dan otimačine zanemio i poslednji izvor informacija (Radio Pančevo) osetio sam čisto fizičku nelagodu. Kao, verujem, i hiljade drugih Beograđana. Informacijsko stanje nelagode i fizičke ugroženosti u Srbiji se, ovih dana, iskazuje pitanjem: »Gde biju, komšija?« A to stanje ne može dugo potrajati.

Decomrsci

*Kad čujem reč »student«
ošetim strašnu studen,
kad čujem reč »đak«
padne mi na oči mrak.
Neka kordoni Državne Batinarije
krenu protiv te gadne mlađarije!
(dedinjska zapovest)*

I najcrnji režimi ispoljavaju izvesnu snishodljivost prema buntu mladih, glume da su osetljivi na njihove kritike. (Nekad se to zvalo »uvažavanjem opravdanih zahteva«.) Setimo se kako se '68. stari prepredenjak Broz udvarao studentima. Setimo se kako se i sam Dedinjski Gazda, daleke devedesetineke, preznojavao pred njima. Proleća dvehiljadite dedinjski režim više ne iskazuje ni trun pomenute snishodljivosti. Da li zato što mu voda ulazi u čun ili zato što oseća da se generacija mladih koja se trenutno muva po aulama beogradskih fakulteta i škola ne dá uhvatiti u kozaračko kolo ili na lepak o nacionalnom interesu. Ili zato što mladi ne traže da im se Gazda »obrati« (Srbliji mnogo vole kad im se neko odozgo »obrati«. I da ih preobrati). Ili Gazdu izbezumljuje njihova okrutna pesmica (»Slobodane spasi Srbiju...«) ili poklik (takođe nimalo blag): »U Hag! U Hag!«

U svakom slučaju, umesto ranijeg tugaljivo-ljigavog odnosa prema mladima, Dedinje se prema njima danas ponaša krajnje neurotično, tačnije – paranoidno. Hapšenja »otporaša«, privođenja na »informativne razgovore«, slikanja za kartoteke, premlaćivanja – postala su jedna od mōra inače košmarne Srbije.

Na sceni je, izgleda, nepomirljivo neprijateljstvo.

Na jednoj strani su momci odrasli u lišavanju i bedi koji su odlučili da im najbolje godine ne pojedu skakavci. Na drugoj strani je družina samoživih staraca i njihovih slugeranja, koja se, čuvajući svoje privilegije, ne libi da mladost zemlje kojom vlada nazove bandom terorista i neofašista. Takvu gadariju mogu da smisle samo samožive ništarije i uplašeni podanici.

Šljam silnika nekad su zvali »pržibabama«, njihovo ime za današnje vreme je »decobije« i »decomlatiči«. Jedna izopačena Družina stigla je do poslednjeg stadijuma svoje nakaznosti – javnog i bezazornog ispoljavanja mržnje prema mladeži. »Ti mladi baš su gadni!« – ovaj slogan širi se među dedinjskim dvorjanima. Vladajući autisti, koji su svoje podanike uverili da je ceo svet loš i izopačen, pokušavaju sada da ih uvere i u to da su im deca loša i izopačena! Da li će im to proći?

Prostota i njene sestre

Najveća i najnepremostivija prepreka dolasku Promene u ovu zemlju je užasavajuća Prostota kojom je, kao nekim štavilom, natopljen najveći deo njenih žitelja. Natopljen beznadežno, bespovratno.

Prostota. Duhovni minimum. Dovoljan da se bude živ. Nedovoljan za život. Dovoljnost koju prati blentavo samozadovoljstvo. Dovoljnost koja lako nalazi opravdanja za stanje u kojem se nalazi. Koja lako pristaje na prosta i prosto-proširena opravdanja skučenosti življenja. Oni koji su svikli na duhovni minimum lako pristaju i na egzistencijalni minimum.

Dovoljno je samo nekoliko sati na ulici, pijaci (ili nekom od drugih pozorja prostote) slušati razgovore svojih sugrađana pa steći punu predstavu o onom što se zove »duhovno stanje nacije«, predstavu koju vam nijedno institutsko istraživanje ne može ponuditi. Dovoljno je slušati međubalkonske i tramvajske priče pa da odustaneš od svake nade.

»Svi nas mrze.« »Smeta im što smo pravoslavci.« »Ipak nam je Sloba sačuvao slobodu.« ... U svetu prostote sve je užasavajuće prosto i užasavajuće beznadežno. Režim je shvatio da nije najvažnije prehraniti stanovništvo, prevashodnije je održavati i prehranjivati njegov duhovni minimum. Ko uspe da dà hrane prostoti našao je recept duge vladavine.

Često sam se, kao i toliki drugi, na opozicionim mitinzima, na kojima se plameno zavezala promena, pitao zašto nema više ljudi. A onda bih, u okolnim ulicama i po okolnim kafanskim baštama otkrivao paralelni svet tuposti i samodovoljnosti. Svet prostote je, naprosto, posebna zemlja. Država u državi.

U Bibliji je rečeno »Blaženi nišči duhom, njihovo je carstvo nebesko«. Vladajuća bratija može ovu krilaticu da stavi u svoj program. Tako im lepo paše.

Ali, odrednica »blaženosti« nišćih duhom sasvim je pogrešna. Sestre Prostote su Zloba i Zluradost. Na Dedinju to znaju. Zato su njihovi mediji puni vesti i o najmanjim nevoljama naših suseda, bivših »bratskih naroda«. (O malim i velikim jadima koji snađu naše »neprijatelje« sa trulog zapada piše se u nastavcima.) Crna Gora je posebno izvorište za sitne i krupne pakosti.

Ponekad se čini da je Srbija zemlja larpurlartističke zlobe, zlobe radi zlobe. Ali, na Dedinju znaju: ko ponudi hranu zlobi i zluradosti našao je recept dugovečne vladavine.

Oherojivanje

Iz raznih glavnih, okružnih i drugih odbora vladajuće partije, sa sastanaka raznih boračkih i patriotskih udruženja, neprestano stižu »spontani« zahtevi da se Gazda proglasi za narodnog heroja. Šef partije naredio je svojim aparatčicima da krenu u kampanju oherojivanja i oni to rade, po utvrđenom redosledu. Prozirno, dozlaboga, ali Srbija je odavno zemlja dosadne prozirnosti i bezobzirnosti. Suprugina partija pridružuje se ovim zahtevima, ali možda je normalno da svaka žena vidi svog muža kao viteza.

Glavni motiv svih predlagača i ulagivača je, naravno, Gazdina »herojska odbrana zemlje od višestruko nadmoćnijeg agresora«, »odbrana zemlje od devetnaest najmoćnijih zemalja sveta« i sl. Naravno, predlagačima nije u glavama ni senka od primisli kako je i zašto je došlo do sukoba sa devetnaest najmoćnijih država, ni senka sumnje da je uvođenje zemlje u takav sukob bilo obična budalaština. Vođine budalaštine su uvek herojske budalaštine.

Vođi, verujem, nije naročito stalo do preteške komadaške zlata i gomile dragulja od kojih se, kažu, pravi orden. Njegova ideja je, verovatno, da taj orden bude protivtegu na terazijama haške optužnice. Da li, ipak, virtuelna stvarnost oglašavanja za heroja može prepokriti stvarnost zločina? Koliko bi zlatnih poluga valjalo utrošiti da se dobije protivtegu koji bi poništio težinu svih granata, metaka i bombi koje je, prema živom mesu, usmerio naš »heroj«?

Namacivanje opozicije

Udruženi deo inače razdružene opozicije pobeđuje na budućim izborima! Tako glase rezultati najnovijeg istraživanja neke agencije za testiranje javnog mnjenja u Srbiji. Vest bi bila fantastična kad ne bi bila fantazmagorična.

Udruženo-razdružena, ujedinjeno-razjedinjena, ovakva ili onakva opozicija dobija. Do juče se pevalo da samo opoziciona sloga Srbiju spasava. U Srbiji se predizborne pesme naručuju kao u kafani.

Meni sve to liči na smišljeno hranjenje nečijeg samoljublja i samouverenosti bez pokrića, prostije rečeno na namacivanje. Kad se setim onog jada i bede na zimskim šetnjama minule godine i onog jada i tuge na mitinzima onomad obuzmu me loše slutnje.

Lideri će, naravno, posle izborne platke objašnjavati svoje gatke i zdušno-velikodušno nuditi svoje ostavke. Koje članstvo neće prihvatati. I tako do sledećih izbora, u ružnu beskonačnost.

Republika br. 240–241, 1–31. jul 2000.

Lekcije iz diktature

Prva lekcija za diktatore glasi: ako dođeš na vlast valja da znaš i nikako ne zaboraviš da je najvažnija fajda od vlasti ta da ti ona omogućava da sačuvaš svoju vlast i pomoću nje neprestano produžavaš svoju vladavinu.

Diktatura je prost sistem vladavine, principi na kojima počiva su prosti kao pasulj, ali su efikasni do izbezumljenja. Da se dobije dobar pasulj nije potrebna neka kulinarska veština: valja ga samo dovoljno dugo kuvati. Diktatoru je dovoljno da nauči samo prvu lekciju i da je bezobzirno primenjuje. Pasulj diktature odavno je na stolu, ko ga nije kusao sad može uzeti kašiku.

Poslednjim prekonocnim promenama ustava SM je svima preneo pasulj–poruku: ja ovde imam vlast i tu vlast ću koristiti da doživotno ostanem na vlasti. Kad mu se primaklo vreme isteka svih mandata on je uradio upravo ono što se opozicija nadala da neće uraditi govoreći: »Pa, neće valjda«. Neće vraga. Oće i te kako. Opozicija je stalna žrtva dedinjske varijante Marfijevog zakona: ako postoji i zrno mogućnosti da opoziciji stvari krenu naopako SM će pripomoći da brzo krenu naopako.

U Srbiji se preko noći ostvarila stara parola o Titu posle Tita. Kao što je Broz udesio da mu ustavom bude obezbeđena doživotna vladavina, SM je ustavnim prepravkama udesio da bude doživotno biran. Bilo ko u Srbiji ne treba posle toga da se zamajava idejama o osvajanju vlasti. Prva lekcija za diktatore ostaje nepremostiva prepreka. Svi dosadašnji pokušaji bili su čista zabava za dvorsku svitu. Mudrace iz opozicije ne pravda što nisu znali da je SM dobro ispekao prvu lekciju i rešio da je primenjuje. Oni to, izgleda, još uvek ne shvataju i zamajavaju se idejom da ga mogu »tući« na neposrednim izborima koje prepravljene ustav nudi. Ali efikasnost primene Prve lekcije je straobalna: posle retuša ustava slede novi izborni zakoni i uredbe da sve po SM-ovoj želji srede i uredi.

Mala lista terorista

Druga lekcija za diktatore glasi: ako želiš da u državi kojom vladaš uvedeš teror, proglašiš opasnost od terorizma i donesi drakonske zakone o borbi protiv te »opasnosti«. Ustrašenost podanika i političkih protivnika nikad nije na odmet.

SM je, kao što rekoh, dobro utuvio pasulj–lekcije dugovečne vladavine.

Predloženi zakon o borbi protiv terorizma toliko je sve prestrašio da je SM mogao sebi dopustiti luksuz da ga malo odloži. Očinska briga za duhovno stanje podanika. Najavljene su dopune i poboljšanja predloženog zakona o zastrašivanju pa ja koristim priliku da dam svoj doprinos tim poboljšanjima.

Predlažem, najpre, da se bezbrojni teroristi, terorci i terorističići koji vršljaju zemljom Srbijom razvrstaju po mestu boravka. Po meni, postoje sledeće fele gradskih i selških terorista: podrumarci, tavanjarc, šuparci, liftovnjaci (koji se stane u pokvarenim liftovima), magacinci, garažnjaci, vodeničari, vikendičarci, kovačići (stane se u napuštenim kovačnicama), mlekarci, bunarnjaci, majdandžije (stane se po rupčagama od starih majdana), lubendžije (vole kućice čuvara bostana), autaši (vole napuštene automobile) a ima još nekih. Čim saznam dojavicu.

Po izgledu teroristi koji ugrožavaju našu vrlu vlast mogu biti: mali zeleni, nalik na žabe krastače, pircgavi, sigavi, ljigavi i ljizgavi, šareni i šatirani, trouhi, dvorepi, trobrkati, a posebno su opasni oni koji imaju noseve sa po tri nozdrve. Kad sretne nekog teror-spodobu koju ovde nisam spomenuo takođe ću, tamo-gde-treba, dojaviti njen pun opis.

Šeširdžije

A vrla, vrela i prevrela opozicija nikako da shvati prosta značenja i zračenja Prve lekcije za diktatore. Počele su licitacije za najboljeg protivkandidata SM-u. Vele da

bi najpodobniji i najnadobudniji bio dr Voja Koštunica. Ponekad mislim da samo traćim svoje vreme pišući ove tekstove.

Jedan vrli čačanski lider predložio je, pak, originalan način izbora protivkandidata dedinjskom gazdi. Po njemu, imena svih opozicionih prvaka i prvačića trebalo bi staviti u šešir, a izvlačenje bi obavio lično patrijarh srpski.

Ideja je, što bi rekli klinici, čisti haos i vrlo mi se sviđa. Pitanje je kakav bi trebalo da bude šešir. Izgled šešira mogao bi presudno uticati na izborni rezultat. Da li da to bude oveštali ciganski šešir? Ili onaj slamnati, skadarlijski? Ili mađioničarski, sa belim zečevima? Ili onakav kakav je nosio Gari Kuper u »Tačno u podne«?

Republika br. 242–243, 1–31. avgust 2000.

? ili !

*Sam u dvorcu Gazda sedi,
broji crne postotke...
Nikako mu ne ide u glavu
– pukao je, gotov je!*

*Mislio je da je car,
da za Srbe otrov je...
Zidovi mu se smeju u lice:
Gotov je! Gotov je!*

*Da mu je majka Janja
(a zna se da sin popov je)
ni to mu ne bi pomoglo...
Gotov je! Gotov je!*

*Krpio je puteve,
popravljao kuće i mostove...
Niko ne hajje za taj krpež.
Zašto? Jer gotov je!*

*On još se uzda u murjake,
u ale i drotove...
Al' jadno mu to uzdanje
jer zna da gotov je.*

*Uzda se u TV-spotove,
uzda se u izborne lopove...
Al' zidovi se smeju:
Gotov je! Gotov je!*

*Kako će Srbi bez njega?
Ko će im voditi poslove?*

*Snaci će se nekako.
A on? On gotov je!*

*On im još priča o slobodi
(a kuje nove okove),
bulevarski gačci se smeju:
Gotov je! Gotov je!*

*Sam u dvorcu Gazda sedi,
broji crne postotke...
Nikako mu ne ide u glavu
da pukao je, da gotov je!
(varijacija na otporašku temu)*

Neće pasti jer će krasti

Svi su očekivali da će Gazda pred dolazeće, višedelne izbore odrešiti kesu... Ali, plate i penzije kasne više nego ranije... Gazda se, izgleda, i suviše pouzdao u dejstvo šarenih sličica sa presecanja vrpci na obnovaškom krpežu i u dejstvo glupih i podmuklih spotova (»DA NAROD BIRA A NE NATO!«). A promaja u narodnim džepovima nikad veća. To se ne radi u predizbornoj sezoni. Misli li Gazda da pobeđi? I kako? Tako što će krasti.

Marka na ulici đipa kao buva po ponjavi na suncu. To se ne dopušta u predizbornim danima. To ne vodi pobeđi. Ali, Gazda će pobediti. Neće pasti, jer će krasti. Na pumpama nema benzina ni dizela. Neka maca ih izjela. Jedan kamiondžija mi priča da se i na crno, za basnosloviju od cene, teško nađe... Ni to se ne radi u predizbornoj sezoni. Gazda je digao ruke od zapušavanja svih rupa. Na pitanje šefa izbornog tima: »Šta da se radi?«, on odgovara: »Kradi! Kradi!«

Poskupeli su hleb, mleko, meso, jaja, sir, jogurt... ko zna šta nije. Takve stvari se u predizbornim nedeljama ranije nisu smele dogoditi. Otkud ovoliki propusti? Na šta oni upućuju? Da Gazda ima samo jednu strategiju za pobeđu, a njeno ime je Krađa.

U bankama nema para, ni za staru štednju, ni za zarađenu crkavicu... »Možda sutra, možda iduće nedelje...« Gazda kao da sve čini da iznervira podanike. To se ne radi uoči izbora. I upućuje na to da je jedino dedinjsko rešenje jednačine »očuvanje vlasti« – krasti, krasti!

Čini li Gazda išta što bi mu donelo neke predizborne poene? Da. Napravio je onu šarenu lažu sa zdravstvom. Ali, lekova i dalje nema – čak ni seruma protiv zmijskog ujeda u selima gde su zmiје na avgustovskim vrućinštinama naprosto šizele... A rezultat Bojovićeovog komesarisanja je užasavajuća birokratija po zdravstvenim ustanovama koja pacijente dovodi do ludila. Ne, to se i tako se ne radi u predizbornoj sezoni. I to je još jedan pokaz i dokaz da oni mogu ostati na vlasti jedino tako što će krasti, besomučno krasti!

Predizborna slagalica

Veliki julovski pano sa Gazdinom slikom i natpisom SLOBO(DA). U donjem delu panoa neke izdignute ruke, ženske, debele, ružne. Čije? Voljeni srpski Sloba je

postao Slobo. Zbog dizajnerske nužde. Ili je u pitanju prikrivena pretnja Crnogorcima?

Panoi Saveza za promene »Naša obaveza – BOLJA SRBIJA«. Neko je »BOLJA SRBIJA« preoblikovao u »GORA SRBIJA«. Pedantno, veštinom restauratora, uz pomoć vrlo visokih merdevina i, verovatno, uz zaštitu murije. Julovci i espeesovci još uvek misle da su ovi izbori neka vrsta dečje igre, slovna šarada, slovoslagalica. Oni ne samo da su podmukli nego su i infantilni u svojoj podmuklosti. Oni misle da se izbori mogu dobiti premeštanjem slova. Što je znak da su odavno izgubili svaki osećaj realnosti. I predznak njihovog brodolomstva.

Republika br. 244, 1–15. septembar 2000.

Rodoljupci i redoljupci

Sva opipavanja javnog mnjenja pokazuju da bi, ako bi izbori bili poštteni, SM glatko izgubio. Makar na glavi dubio. Zato se analitičari pitaju zašto se SM napalio da izbore raspiše, da li se preračunao, da li su ga »njegovi« pogrešno informisali o stanju duhova u Srbiji.

Da bismo shvatili SM-ove razloge moramo se vratiti malo unatrag, u vreme kada su tomahavci, vođeni svojim veštačkim čulima, napipavali ciljeve u Srbiji. Moramo se setiti onog patriotskog žara s kojim su i najpametniji ljudi ove zemlje zaprevali u horu protiv jedne isprovocirane i iznuđene intervencije dok je Gazdina soldačija planski, temeljno praznila »svetu srpsku zemlju« od Albanaca. Srbija je bila jedno jato – na drugoj strani je bio NATO. SM je kapitulirao ali je odlučio da kapitalizuje patriotsko »zbijanje naroda«, da od »narodnog monolita« iskleše spomenik svoje vekovečne vladavine.

Jedan od njegovih doglavnika nedavno je objasnio logiku raspisivanja izbora: »SM je u vreme NATO bombardovanja uživao plebiscitarnu podršku naroda. Tako će biti i 24. septembra«. Dedinjska klika pokušava da izbrise fizičko vreme, pokušava da u svesti podanika zadržati mitsko vreme bombardovanja u kojem postoje samo SM i njegov »patriotski blok« i NATO. Sva njihova izborna strategija i propaganda (i sve njihove nade) svode se na ovu usiljenu mitsku shemu: postojimo samo MI i postoji NATO. Svi koji nisu mi su NATO. Narod bira (nas) a ne NATO.

Zato ne čude fantazmagorične izjave brojnih SM-ovih poslušnika da u Srbiji »ne postoji opozicija«, postoje samo NATO-partije! Oni ne žive u svetu realnih glasača i realnih kandidata. Oni veruju da će na mitskim izborima pobediti njihov mitski junak, u mitskom »prvom krugu«. Jer »SM je simbol herojske odbrane i obnove«. (Ergo, ko ne glasa za simbol Srbije će naneti bol!) Logika »Ko nije za nas taj je za NATO« može biti uverljivija samo za duhovno blentave. Da u Srbiji takvih ima prilično i poprilično nije tajna. Dedinjski par se nada da su takvi u većini. Jadni li su gospodari neke zemlje koji nadu za svoj opstanak na vlasti vide u duhovnoj invalidnosti podanika!

Drenovski saveti

Trinaest dana pre izbora oglasio se i DĆ. Da bi ove koji »misle patriotski« posavetovao šta nam »činiti valja« i šta nam se iza brda valja ako ne poslušamo sovjete njegove.

U snimljenoj izjavi koju Radio Index vrti kao jevandjelje prorok drenovski nam tolkuje izvorišta »srpske nesreće«. Ali pažnju odvlači (Rolan Bart je to zvao dejstvom »tupog smisla«) izraziti trstenički akcenat u reči »nesreća«. Umesto patetično, sve deluje smešno. (Osveta samog jezika jednom od glavnih nesrećonosaca.)

Za »srpske nesreće« DĆ je optužio »sile koje gospodare svetom«, ali je shvatio da u celoj priči ima i dosta srpskog samounesrećenja. Onoga koga je nekad smatrao za »najvećeg srpskog političara posle Nikole Pašića« nije pomenuo poimenice. Koliko sam shvatio najveći greh tog gospodina, po DĆ, je taj što je bio »nedorastao«. Da je bio dorastao srpski teritorijum bi znatno porastao. A pošto se srpski teritorijum nije uvećao nego smanjio onomad nadobudni gospodin više ne može nositi titulu najvećeg. Optužba za »nedoraslost« više deluje kao očinsko maženje sina koji je zabrljao kao izvođač velikih srpskih radova. (Iako si nedorastao ti si nam drag i nećemo te slati u Hag!)

DĆ je zdušno podržao soft-nacionalistu sa hard-prezimenom kao novu srpsku nadu. Po njemu je Voja Koštunica »provereni patriota i ubeđeni demokrata«.

»Provereni demokrata.« Ko li ga je proveravao? Pitam se da li to Loža Olinjalih Nacoša pokušava da postane deo priče o Promeni ili je od početka deo te priče?

Redoljupci

Ne oduzimajte nam našu bedu!

Mi volimo stajanje u redu!

(jutarnja pesma redoljubaca-rodoljubaca)

Redovi su me oduvek izbezumljivali. Negde sam već pisao o komunističkim redu-ljinama kao o repuljinama groznih čudovišta. Mislio sam da je normalno da u svakom čoveku kad stane u red počne da raste jed. Ispostavilo se, ovih dana, kad Gazdini kamioni svuda razvoze pakete šećera i ulja, da je stajanje u redovima za mnoge Srbe izvor perverznog zadovoljstva. U Novom Sadu su redoljupci napali snimatelja nezavisne televizije ružeći ga kao NATO plaćenika i uzvikujući ime voljenog Vođe. U Pančevu su, u vreme promocije DOS-a, redoljupci nasrnuli na pevače i glumce. I poručili darežljivom Vođi:

*Kad dobijemo VITAL
postanemo vrlo vitalni,
navalentni i natalitetni!*

*Samo nam pošalji još
malo cukra ti
pa glasova koliko o'š
možeš ukrasti!*

Sablasni ples brojeva ili O izbornom lopovluku

Krađa glasova postaje loša navika dedinjskog samodršca. I postaje deo srpskog košmara. Ili deo tragičke farse čiji je tok i završetak teško predvideti. Da li igde postoji zemlja čiji stanovnici moraju da se preganjaju s režimom oko rezultata glasanja? Svuda je glasanje intimni čin koji se završava iza glasačkog paravana, samo u Srbiji mora da se okonča u buci i besu.

Bivša koalicija Zajedno propustila je da do kraja dovede stvari s izbornim lopovlukom, zadovoljila se time što joj je lopov ukradeno vratio. Kao da lopov koji vrati ukradeno prestaje da bude lopov. Lopov je tada povraćaj ukradenog propratio nekakvim *lex specialisom* što je jednoj bednoj i sramnoj raboti dalo neku kraljevsku auru. Pisao sam tada da je cela priča završena lažnim hepiendom umesto da priznanje lopovluka bude odlučujući momenat u dramskoj radnji: može li lopov da bude predsednik jedne države?

Nekažnjena krađa postala je deo »banalnosti zla«, uvedena je u horizont očekivanja. »Neće pasti jer će krasti«, pisao sam uoči poslednjih izbora i to nije bilo naročito originalno – svi su znali šta će se desiti. Za izuzetno drskog lopova u narodu se kaže »ukrao bi iz očiju«. Naš lopov je činio upravo to: izlopovisao je izbornu volju naroda pred očima cele Srbije. Ne naročito veštima prstima, pre bi se reklo: nervozno, smušeno, na momente i panično.

Zavirivanje u psihologiju diktatora–lopova nije naročito zabavan posao, ali mora biti da se u glavi dedinjskog kradljivca glasova odvija sledeći mentalni proces: u redu, omražen sam, ali moram pokazati da sam moćan. Fućkam ja na njihovu izbornu volju, presudiću je po mojoj volji, krašću jer mi se može, a sve mi se može jer sam moćan.

To što je naš kradiša odustao od super-krađe (proglašenja svoje pobede u prvom krugu) i ponudio dramaturgiju dvokružne krađe, nije znak manjka osionosti. Konačna krađa je isplanirana u dva dela upravo kao demonstracija nesmanjene osionosti, kao ponižavanje naroda u dva čina. Iz Putin-Mutinove Rusije poručuju braći Srbima da »ništa ne fali drugom krugu«. Ruski način filosofiranja graniči se sa filosofijom podmuklosti. Nikakav dedinjski »drugi krug« ne sme se prihvatiti. Jedini krug koji je Miloševiću još preostao jeste barem onaj u koji je Dante smestio lopove i razbojnike.

Posebno je zabavan način opravdanja dedinjske izborne »krađe iz očiju«. Najsažetiji izraz tog opravdanja ponudio nam je niko drugi nego rođeni brat dedinjskog uzurpatora. »Samo Savezna izborna komisija« – objašnjava nam on – »ima pravo da proglasi prave rezultate izbora. Svi stranački rezultati su politički obojeni«.

U Miloševićevoj Srbiji je i najprostija računaska radnja kao što je sabiranje dovedena do apsurd. Svi mogu da uzmu plajvaz ili kompjuter u ruke i da sabiraju do mile volje, ali važiće uvek samo onaj zbir koji proglaše Diktatorovi Sabirači. Ako

se zbirovi ostalih sabirača ne poklapaju sa dedinjskim zbirom utoliko gore po njih. Ko dobije antimiloševićevski zbir taj je natovski žbir. Jedan plus jedan u Miloševićevoj Srbiji daju dva, ali samo u principu. Jedan plus jedan jednako je dva – samo je lepo obećanje matematike, ali nema nikakvih garancija da će to obećanje biti održano. U ludoj zemlji i brojevi postaju ludi. Jedina matematika koja važi u ovoj zemlji je matematika očuvanja vlasti. Jedina statistika koja vredi u Srbiji je ona u kojoj su glasači statisti u nameštenoj igri sablasnih brojeva.

Ma kako se izborni lopovluk okončao, biće to kraj dedinjskog samodršca. I ako sačuva svoj tron, on će na njemu sedeti kao Samozvanac. (Rusi su uvek voleli samozvance – možda će ga zato još više podržavati.) Negde, u zabitim delovima duše, diktator će se ipak osećati bedno. Setiće se da možda nikad i nije bio stvarno izabran; umesto toga – bio je *izvikan*. Svi kasniji izbori bili su *inercija vike*. Njemu ta vika još odzvanja u ušima, ali vikača je sve manje. Uskoro će mu jedina uteha biti tonski snimci sa Gazimestana ili Ušća, koje će slušati u nekoj ševeningenskoj sobi ili na nekoj kazahstanskoj Sv. Jeleni.

Republika br. 246, 1–15. oktobar 2000.

Baršun je otišao u peršun ili Proleće u oktobru

Te tako – i to je gotovo. Valjda. Valjalo bi da je.

Bivši predsednik čestitao je novoizabranom predsedniku. Ovaj je obećao da ga neće slati u Hag nego će ga pustiti da spokojno šeta unuka. Od čega mi pripada muka. Odnekud mi dolazi u sećanje jedna Godarova junakinja koja preuređuje antičke tragedije tako da se sve završi srećno i onda »svi zajedno odu na more«. Zamišljam dva predsednika kako u prugastim starinskim kostimima trče po mločerskoj plaži. I vidim svojih deset godina kako se pretvaraju u morsku penu koja ubrzano hlapi. Kažem mojima: važno je da smo preživeli. Kako – od toga se čak ne može napraviti ni pristojna priča. Morska pena koja ubrzano hlapi.

*

Valjalo bi – pre nego što sve prepokrije mutljag zaslužništva i novih mitova – sačiniti precizan snimak onoga što se za onih nekoliko sati dogodilo u magičnom trouglu Savezna skupština–Televizija–Ulica majke Jevrosime (u kojoj slučajno živim). Vredi verovati samo snimcima svojih očiju – mada su ti snimci isprekidani i razmazani piccima suzavca.

Sve je počelo u Kosovskoj, u parku ispod Skupštine. Momci sa maramama preko lica ili podignutim okovratnicima rolki kamenicama i motkama kidisali su na

murijake. Ličili su na navijače. Momci su mogli – kao toliko puta pre – pobeći pred plutunima suzavca, utolivši dnevnu želju za rusvajem. Ali, nisu. Viđam ih po obližnjim haustorima i dvorištima kako se spremaju za napad. Nisu to samo navijači. Malo ispiram oči kod kuće, malo slušam Radio Index, malo istrčavam napolje. Gore policijska kola u Majke Jevrosime, gori čošak Televizije, gori Skupština. Murijaci se predaju. Miloševićevi pucači su očekivali jaja a dobili su molotov-koktele. Neko u prolazu kaže: ej, pa pobedili smo. Suviše brzo, neverovatno lako.

*

Beogradske gospođe–spisateljice pokušavaju da ubede sebe i svoje čitateljice da je sve to što se dogodilo bilo »ipak baršunasta revolucija« i »više Prag nego Bukurešt«. Tumačim to tajnom ženskom ljubavlju prema nasilju pomešanom sa sklonošću da se ono slika pastelnim i glazurnim bojicama. Jedna nadobudna drampisica žali što ranije nije bilo rmposa »dobrih da ramenom razvaljuju vrata« makar odnosili televizore i tapacirane stolice (»ako je to tvoja cena – nosi brate«).

Priče o baršunastoj i plišanoj revoluciji su smejurija. Petog oktobra u Beogradu je baršun otišao u peršun. Proradilo je njeno gospodstvo Motka. (Imam poveliku kolekciju polomljenih motki iz Palmotićeve i Majke Jevrosime. Nisam fetišista – pogoreću ih kad zahladni.)

Smejurija je i priča o dostignutoj »kritičnoj masi« (što je izraz iz tehnologije atomske bombe): »Kad diktator vidi milion ljudi abdiciraće smesta...« Verovatnije je to da se u tzv. kritičnoj masi našlo dovoljno ljudi s onim prekobrojnim hromozomom, ljudi koje rusvaj privlači kao sveća mušice. Neki anđeli rusvaja i rušenja prohujali su petog oktobra Beogradom i razbucali branitelje jedne trule tiranide. Branitelje koji nisu bili baš previše orni da brane sopstvenu bedu, nešto manju od bede većine. Anđeli rušenja verovatno nisu ni bili svesni da ruše sistem koji je bio ubeđen u svoju vekovečnost. Kao što ni divlji konjanici koji su srušili Rimsko carstvo nisu bili svesni da ruše »večni« Rim – njih su motivisali bitka, pljačka i plen.

*

Sve je iznenadio kukavičluk branitelja dedinjskog gospodara i kukavičluk samog gospodara. (Kukavičluk i moralna beda vrhovnih institucija države kao što je Ustavni sud, koji u tri dana daje dva tumačenja svoje odluke – posebna su priča.) Shvatili smo da je strahovlada dedinjskog para bila uzrokovana njihovim strahom od nepodmitljivog dana neumitnog pada. Premirući od straha, oni su vladali šireći strah.

*

Srbija je prekonoc postala zemlja slobodne televizije, slobodnih radio-stanica, slobodnih novina i slobodnih novinara. Nezavisni mediji, pretrpani protokolarnim vestima zalicali su na režimske, bivši režimski – utrkuju se u slobodarstvu. Jučerašnja plaćena pera s ciničnim smeškom su nam poručila: možemo mi i ovako kao što smo mogli onako. Oni su, je l' da, uvek snatrlili o tome da novinarski posao

rade »strogo profesionalno«. Novinari koji danas mogu da pišu *ovako* kao što su juče mogli da pišu *onako* zaista su pravi profesionalci. Tačnije: profesionalke.

U ponoć slušam kako se za Slobodnu Evropu, iz slobodnog grada N., javlja novinar slobodnih *B...skih novina*. Sve deluje kao istovar punog kamiona slobode. Sloboda na gomili poput krušaka na tezgi nije znak prave slobode.

Republika br. 247, 16–31. oktobar 2000.

Pesak i zlato

Dedinjski režim srušio se i grohnuo u času kad se Glavnom Gazdi činilo da je »jači nego ikad ranije«. Ima drveća koje spolja izgleda moćno i stameno. A onda ga prva nepogoda sruši, prelomi. I tek onda, na preseku, vidite da ga je nešto iznutra rastočilo, izjelo, pretvorilo u poroznu masu. A na kori otkrivete male, neugledne gljive koje su odradile posao. Režim Slobodana Miloševića izjele su gljive pohlepe i alavosti. Novine svakodnevno pišu o tome koliko je ko od njegovih doglavnika apio, zdipio, gepio, »poplašio«, ćalapirnuo – srpski jezik bogat je sinonimima za krađu i pljačku. Saznajemo za novu vrstu kolekcionara – kolekcionara stanova, imanja, lokala na dobrim lokacijama. Šta ćete, strast je strast, a vlast je vlast. Iz deset godina peska naših života oni su isprali kamione zlata. Olovo patriotizma oni su, kao najbolji alhemičari, pretvorili u žeženo zlato.

Što je najgore, pripadnici vladajuće elite smatraju da je kublajkansko bogatstvo kojim su se okružili u zemlji »isceđene drenovine« i moralno i normalno. Jedan general koji se šlihta novoj vlasti priča, ovih dana, o kući koja se gradi za njega: »Meni pripada da dobijem izdvojen objekat zbog funkcije koju sam obavljao i svega ostalog«. A pripada mu i zato »što svi načelnici Generalštaba, svi ministri odbrane imaju kuće«. Čak i neki generali »koji nisu bili načelnici GŠ«. Nije važno što je zemlja propala i što i dalje propada, važno je šta njemu »pripada«.

Da li će novi vlastodršci pljačkašima alaliti opljačkano? Da li će uvažiti princip da *pripadnicima* vladajućeg sloja *pripada* ono što im se dopada. Ako na snazi ostane zakon kalambura Srbija će i dalje ostati vrlo zabavna i kalamburna zemlja.

Koštunica ili sporo vreme odvikavanja

Vele da svakoj novoj vlasti treba dati sto dana »progledavanja kroz prste«. To bi trebalo da važi i za predsednika Koštunicu. Sto dana je, u stvari, minimalno vreme za oslobađanje od loših navika kojima je »inficirana« većina Srbalja, i onih koji su bili pristalice i onih koji su bili protivnici odlazećeg režima. Neke od tih loših navika su navika patriotisanja i navika omirisavanja »nacionalnog interesa« čak i smrdećim i bazdećim stvarima. Ove navike su opako povezane sa jezičkim

i govornim navikama odlazećeg vremena i, sva je prilika, njihova će inercija još dugo praviti mrlje na lepom licu Promene.

Promena i sloboda su sestre. Gospodin Koštunica je pripomogao da budu oslobođeni Filipović, Luković, Nikolić, politički zatočeniци *par excellence*. Ali, Flora Brovina – bar do trenutka kada pišem ovaj tekst – još je utamničena. Dame u Srbiji nemaju prednost, pogotovo ako nisu »naše gore list«. Svaki dan viška koji gospođa Brovina provede u zatvoru jedan je ružan kamen na vratu Promene.

I ono pravdanje g. Koštunice da je puštanje mnogobrojnih albanskih zatvorenika iz Miloševićevih zatvora »složen problem« jer je »povezano sa problemom srpskih zatočenika na Kosovu« liči mi na amoralno dedinjsko držanje materijala za razmenu, trange-frange nesrba za Srbe. Nevini ljudi su nevini bez obzira na nacionalnost i bez obzira na »više državne obzire«. Jezička navika ovde je u punom sjaju – teško je osloboditi one koje ste do juče zvali teroristima.

Okruživanje popovskom svitom je takođe loša navika. (Pajtanju sa popovima nisu odoleli ni studenti '96, ni današnji otporaši.) Ali, popovi se u Srbiji razumeju u sve – i u poeziju i u gas. U Trebinju su popovi bili ne samo pojci upokojnih molepstvija već i glavni tumači Dučićeve poezije. U Moskvi su pevali »u spas za sve nas, dajte nam braćo pravoslavna vaš gas«. Narod ima lepu reč za popove koji se pačaju i tamo gde im nije mesto – *svrzimantije*.

Vučelić ili neverovatna lakoća pravdanja

Vučela ponovo jaše. Jezdi na konju glagoljivosti koga ne može da obuzda ni šprah-feler, ni loša savest. Na konju potkovanom bezobzirnošću i srpskim kokošjim pamćenjem. I zvanjem velikog slavca-pravoslavca. I prijateljstvom, zasnagda nepomućenim, sa jednim drugim slavcem-pravoslavcem.

Ne skida se sa raznoraznih televizija, ni sa udarnih strana novina. Uskoro ću ga videti i na oknu veš-mašine. On je medijski interesantan jer je »patriota i bonvivan«. Kad se ukrste bonvivan i patriot dobije se bon-patriot, dobar patriot, čovek sa bonusom u svakom vremenu.

Voditeljka ANEM televizije pita ga za hiljadu dvesta najurenika sa njegove televizije. O, pa njih bi svaki režim najurio, to su sve bili lezilebovići, lešperi i rođaci, uverava je Vučela. Voditeljka pominje nekoliko imena, među njima i ime moje malenkosti. Pa, bilo je nešto malo političkih slučajeva, ali šta je to prema hiljadu sto »ekonomski opravdanih slučajeva«. Samo što ne kaže: »Kad se šuma seče iverje leti«. Užasava me pomisao da je hiljadu sto ni krivih ni dužnih ljudi bilo osuđeno na beli hleb samo da bi se lakše moglo pravdati proterivanje nas dvadesetak-tridesetak »loših Srba«. Užasava me neverovatna lakoća pravdanja, u dve i po rečenice, prostoproširene, za sudbine hiljada ljudi. Za bonvivane svi su oni obični mravi. Kao iz perspektive Harija Lajma sa velikog ringišpilskog točka u Beču. Štaviše, Vučelin osmeh liči mi na čuveni smešak Orsona Velsa iz tog filma koji smo nekada mnogo voleli. Proričem mu novu blistavu karijeru. Jer će se na nekoj slavi opet sresti dva prijatelja slavca-pravoslavca i utanačiti stvari.

Ne lipši magare...

U Srbiji je na vlasti tzv. prelazna vlada. Nečijom dosta nerazumljivom strategijom posle oktobarskog izliva »buke i besa« u zemlji je uvedeno stanje nekakve »miroljubive koegzistencije« između nepomirljivih činjenica života. Kinezi bi takvo stanje odobrili: »Neka cveta sto cvetova«, mada u našoj situaciji ima malo cvetova a mnogo više cvečki.

Prelazna vlada je, naravno, kao što joj i ime kaže, vlada u kojoj partneri misle samo o tome kako će koji koga preći. Kao što je i doba nekadašnje blokovske »miroljubive koegzistencije« bilo doba najvećih ujdurmi i nameštaljki.

Svejedno, »miroljubiva koegzistencija« je tu, iako ne zadovoljava nikog osim popova i njihovu ambiciju da budu »svetosavci« – miritelji »braće zavađene«.

»Miroljubiva koegzistencija« na srpski način nije samo međufaza između odlaska stare i dolaska nove vlasti. To je krajnje bizarna koegzistencija nepomirljivih činjenica stvarnosti. Koegzistencija lopova i pokradenih, pljačkaša i opljačkanih, bednika i dobro potkoženih, premlaćivanih i batinaša, beskućnika i onih čiji se stanovi mere ne kvadratnim metrima nego arima (»živim u stančiću od 4,5 ari«).

Od Promene (one sa velikim P) narod zasad ima samo simboličko zadovoljstvo. Statističari vele da je prosečna plata u ovoj zemlji 50 maraka – što je, i ciframa i slovima, nedovoljno za puko prehranjivanje–preživljavanje. Dovodi me do besa ponašanje septembarskih izbornih pobednika prema ovoj činjenici – oni su ili krajnje ravnodušni prema njoj ili smatraju da ona može da popričeka. »Ne lipši magare do zelene trave.« Štaviše, tolerancijom prema divljanju cena oni ispoljavaju neshvatljivu brutalnost prema onima koji su im dali glasove. Ako je doktrina slobodnog tržišta i slobodnih cena povezana sa slobodom umiranja od gladi onda samo đavo može da uživa u takvoj doktrini.

Struja naše gluposti

Nekadašnje »sile haosa i bezumlja« optužuju nekadašnje »sile reda« za »subverzivnu delatnost«, odnosno da su se sada one pretvorile u »sile haosa i bezumlja«. Zanimljiva inverzija. »Subverzija« je omiljena srpska reč, bez obzira na političku pripadnost.

Subverzijom pristalica starog režima se, recimo, objašnjavaju i aktuelne nevolje sa strujom.

Mada ne sumnjam da bi »slobisti« rado umešali prste u sve što bi moglo da nahrani njihovu zloradost, problemi sa strujom su posledica srpske gluposti, ne samo one koja je zračila sa Dedinja nego rekao bih one šire, svenarodne.

Dedinjski Gazda je dao nalog da srpske »munjare« (kako su nekad zvali elektrane) preko leta prave udarničke količine struje – za izvoz i za vraćanje elektro-dugova od prošle zime. »Uh, al' smo namagarčili naše glupe komšije: dajemo im struju leti, a uzimamo je zimi. Kome leti treba struja? Šta im možemo kad su glupi.« Tako su, otprilike, mudrovali na Dedinju. Ali, svaki glupotvorac biva nadglupavljen – dok

su susedi remontovali i sređivali svoje elektrane za dolazeću zimu, Srbi ne samo da ih nisu sređivali nego su ih dodatno akali i raubovali. Slučajno je ta dedinjska glupost ostala u nasleđe novoj vlasti. A ostao im je u nasleđe i opštesrpski glupavi i anahroni odnos prema Mašini. To je odnos iz devetnaestog veka prema napravi od livenog željeza koja se jednom kupi i služi i unucima. A njeno gospodstvo Mašina je danas samo dinamički, promenljivi deo proizvodnog procesa s ograničenim vekom trajanja. Zastarelo se baca na otpad iako, na srpsko čuđenje, »još radi«. Ko se ne prosvetli ovim saznanjima završava u mraku. I sluša na radiju kako mu uzroke mraka pojašnjava izvesni g. Mraković. Gospodin Slučaj u Srbiji je vrlo duhovit gospodin.

Pobuna u bajbokanama

Odlazeći režim ostavio je mnoge nakaznosti u načinu razmišljanja i u moralnim normama. Prirodno je da se te nakaznosti do apsurdna ispolje i u kaznionicama i robijašnicama.

Neki »dosovci« objasnili su nam da su robijaške pobune deo »subverzivne delatnosti SPS-a«. Što je verovatno netačno u doslovnom značenju i vezano za konkretni trenutak ali je tačno u prenesenom značenju i vezano za dugotrajno toksično dejstvo jednog zloćudnog režima. Srpski lopovi, razbojnici i ubojice pobunili su se kad su dočuli da se sprema amnestija za Albance političke zatvorenike. Teorija o srpskoj rasnoj superiornosti širena godinama doživela je u robijašnicama puni sjaj. »Srb i kad je običan krimos više vredi nego ijedan Šipos!« A g. Dačić je objasnio: kad je puštena jedna Flora Brovina prirodno je da to i Srbi očekuju...

Nova vlast ovaj ružni spiritus movens robijaške pobune gura pod tepih i priča bajke o multietničkoj idili u robijašnicama (albanski i srpski robijaši se ispomažu, maze i paze) i akcenat stavlja na »uslove života« (koji su grozomorni kakvi samo na Balkanu mogu biti) i vaspitno dejstvo batine. Ali, sa svim nakaznim licima koja nam je jedan nakazni režim ostavio u nasleđe moramo se suočiti bez skrivanja.

Republika br. 249, 16–30. novembar 2000.

Ta teška reč »izvin'te«

*Na savetovanju divljih svinja
zaključeno je:*

Svi treba da se izvине svima!

»Oprostite, susede, bio sam svinja!«

»O ništa, ja sam bio krmak veći!

Svinjskoj se ćudi ne može uteći!«

*Na savetovanju divljih svinja
svi su lili svinjske suze
i grickali kuvane kukuruze.*

Mediji sve češće postavljaju pitanje: da li velikodostojnici nove vlasti valja da se izvine našim susedima zbog Miloševićevih ratničkih pohoda? Srpska premudrost našla je veleumni odgovor na to pitanje: svi u bivšoj Jugi treba da se izvine svi-ma! Kakvo bi to krasno pozorje bilo! Svi bi brisali suze, izvinjavali se i klanjali se jedni drugima kao u japanskim filmovima. A žive dokaze podlosti ovog predloga (Vukovar, Dubrovnik, Zadar, Sarajevo, Omarsku, Keraterm, Foču, Srebrenicu...) valjalo bi ograditi visokim limenim tablama i panoima s reklamama za »Marlboro«.

Neki momci, iz Podgorice i Beograda, smogli su bar toliko snage da »izraze žaljenje«, što je eufemistička forma izvinjenja, poluizvinjenje na pola usta. Jer, »žaljenje« govori o ličnom osećanju, nikad nema nužni prizvuk molbe koju traži forma pravog izvinjenja. U narodu ta forma ponekad ima i posprdnju, ciničku boju (»Žalim slučaj«, kaže se).

Velikosrpski nacoši i kartografi najsrećniji bi bili kad bi nam se naši susedi, kojima smo pokušali da otmemo teritorije da bi »svi Srbi u jednoj državi« otmemo živeli, izvinili što su osujetili te nebeske planove.

Čin izvinjenja – taj minimalni otklon od osvinjenosti i mali, najjevtiniji dokaz uljudivanja – osujećuju, nažalost, još uvek živa nacionalna prepotencija i neke, teško premostive, psihološke prepreke. Kako da se, recimo, izvinimo Hrvatima? Em smo se izblamirali u svetu sa Vukovarem i Dubrovnikom, em su nas vojno porazili za samo tri dana. I još da im se izvinjavamo!

Što se mene tiče, čin izvinjenja je i suviše jevtina i vapijuće nesrazmerna nadoknada za sva zla i zločinstva koja su velikosrpski nacoši počinili u naše ime. Izvinjenje paše uz nagaz na žulj u autobusu ali postoji li izvinjenje za Srebrenicu? To što je učinio Vili Brant više je koristilo njemu nego žrtvama Aušvica. Jedini pravi oblik našeg izvinjenja susedima (i izvinjenja nama samima) bila bi brza i odlučna osuda dedinjske osvajačke politike i izručivanje, bez skrupula i kolebanja, ratnih zločinaca gospođi Karli del Ponte. Što dalje oni budu bili od ove zemlje vazduh će ovde biti čistiji.

Izborni plen

*Naš je kadar
– za sve kadar!
(večernja pesma DOS-ovaca)*

Slušam na radiju kako su se DOS-ovci i Momovi socijalisti zdogovorili o raspodeli funkcija u važnim javnim preduzećima i ustanovama. Ako je u jednoj »firmi« šef iz DOS-a njegov zamenik je iz SNP-a što, logički, vodi tome da u prvoj sledećoj »firmi« načelnik mora biti iz SNP-a, a njegov zamenik iz DOS-a. Kojeg li sklada, koje li simetrije! Ali, pokazuje se, simetrija nije uvek obeležje lepote, ona je ovde znak nakaznosti jednog principa.

Danima i noćima članice DOS-a igrale su igru slagalice budućih »resora«. Raspodela važnih resora je srpska mòra. Šta li se tek zbiva po gradićima i varošicama, o selima i zaseocima da i ne govorimo? Naš je kadar kadriji od kadra druge partije ili partijice. Svaki je naš Član bogomdan za svako važno mesto. Svako mora biti dobro postavljen, niko ne sme biti zapostavljen niti za kasnije ostavljen. (A za sve naše zaslužne Članove treba obezbediti bolje stanove i zadovoljiti za njihovu dečicu životne planove.)

Koja li će frtutma i jagma za »resorima« i »dobrim nameštenjima« nastati kad DOS pobedi na republičkim izborima. DOS je, podsetimo, koalicija od 18 partija! Koliko nezadovoljenih ambicija, koliko neostvarenih životnih planova ulazi u igru koja se zove vladanje zemljom Srbijom! Koliko želja pokušava da se utaži u prilici koju je samo nebo poslalo!

Ono što se zbivalo u Nušićevo vreme bilo je za komediju, ovo danas – biće za grotesku. Ako gola *pripadnost* može postati ključ životnog uspeha onda će to obeshrabriti svako dugotrajno učenje i usavršavanje u struci.

Etnolozi znaju ponešto o odnosu Srba prema ratnom plenu, sada imaju priliku da se pozabave njihovim odnosom prema *izbornom plenu*.

Republika br. 250, 1–15. decembar 2000.

Dužnici promene

Dolazeći izbori, čini se, već su odlučeni. Merači pulsa javnog mnjenja vele da će čudna konglomeracija zvana DOS osvojiti dve trećine glasova, a već dobrano razbucana partija bivšeg dedinjskog gazde jedva desetak procenata. Družina koja, kao što je pokazao njihov vanredni kongres, još uvek vergla staru, gubitničku pesmicu o svetskoj zaveri, stranim plaćenicima i izdajnicima, otići će u budžak sopstvene zagriženosti.

Decembarski izbori, dakle, biće izbori konačnog ispraćaja mračnih vremena i trebalo bi da budu praćeni poplavom narodnog radovanja i karnevalskog veselja koje je oduvek pratilo odlazak zlih sila i silesija. No, da li će biti tako?

Septembarski izbori bili su izbori poslednjih diktatorovih gadosti i izbori narodne pobeđe i radosti. Dolazeći decembarski izbori biće, čini se, izbori bez radosti. Biće to izbori bez lepeze izbora, izbori skućenih mogućnosti izbora praćeni saznanjem o skućenim horizontima života koji će posle njih još dugo vremena opstajati u ovoj zemlji.

Narod će, svakako, izaći na glasanje. Ipak se ne može ostati dužnik dugo sanjanoj Promeni, mada ona kao da ne voli da se pokazuje pred svetom. Reč »promena« (omiljena reč septembarskih pobednika) je reč u kojoj je sadržana psihološka zamka. Psihološka zamka brzine. Promena ako nije brza nije promena. A za brzinu

nedostaje i motora i goriva. Zato se šljašteće obećanje Promene davi u blatu sporsti, možda nužne, ali tužne i ružne.

Otišavša i još odlazeća vlast nanela nam je mnogo zla, došavša–dolazeća, pak, nije donela dovoljno dobra. Štaviše, ona kao da nam svima poručuje: da biste pod novom vlašću živeli bolje privremeno mora da vam bude još gore.

Ova poruka možda ima svoju opravdanu logiku, možda je možete prihvatiti ali ona vas ne može ponukati da cičite od veselosti. Septembarski izbori bili su izbori narodne pobeđe i narodne radosti. Decembarski izbori biće izbori stranačke pobeđe i stranačke radosti.

Koštunica u Hilandaru

*Predsednik Srba
(a pomalo i Crnogoraca)
krenu na podvorenje
kod kalcana–svetogoraca.*

*»O, braćo, molitvozbirci,
gvirnite u svete knjige!
Potražimo lek
za goleme srpske brige!*

*Pošaljite nam sto buradi
stare srpske duhovnosti!
Ona sve bede i bedastoće
kao rukom odnosi!*

*I pride sto buradi
vaskolikosti i nebesnosti
da se sa zemaljskim jadima
narod lakše nosi!*

*I još sto buradi
bdenija i molebana
da narod zaštite od beshlebice
i studeni zimskih dana.*

*I neku bačvu zvonjave
i pojanja za naše pevce
da Srbija postane moderna
da sustignemo Evropejce!«*

Kabinet zadovoljenih sujeta

Zoran Đinđić napokon je dobio ulogu koju je odavno želeo. Ulogu – da deli uloge. Svi mandatar i ponašaju se poput loših filmskih reditelja koji misle da je »dobra podela« tri četvrtine posla na putu do remek-dela. Reditelj koji promaši u podeli i uz to traljavo obavi sve ostalo što podrazumeva reč »režija« napravi štetu samo

svom producentu. Ali, ako isto učini reditelj–mandatar vlade – štetu plaćaju stanovnici cele zemlje.

Kabinet g. Đinđića biće pretežno kabinet zadovoljenih sujeta koalicionih velikaša. Kabinet potpredsednika »zaduženih« za nešto to jest ni za šta, kabinet jednakih po svojoj beznačajnosti, kabinet gospode osetljivije na svoje mesto u koalicionoj hijerarhiji nego za košmarnu bedu žitelja ove zemlje. A to se vidi iz najave prioriternih »mera« kojima će se taj kabinet baviti. Naime, jedna od najvažnijih mera biće uterivanje poreza, prireza i drugih nameta (ponovo, dakle, »ceđenje suve drenovine«). Glavni problem ove zemlje je, dakle, kako nabudžiti budžet jer se svim novim budžama bez masnog budžeta loše piše.

Republika br. 251, 16–31. decembar 2000.

Inverzija naklonosti

Srpska izborna priča okončana je onako kako se i očekivalo. Srbi su orno i listom glasali za DOS. Kao što su, pre desetak godina, orno i jatimice glasali za stranku Slobe–Slobode. Između pobjednika i poraženih u Srbiji ima sličnosti više nego što se misli. Njih povezuje zakon spojenih sudova, zakon naprasnih naklonosti i naprasne i naprasite antipatije. »Tko bi doli sad je gori, a tko gori doli nestaje.« Stari stihovi koji su najsažetiji opis septembarsko-decembarskog sunovrata Slobodana Miloševića.

Masovna inverzija naklonosti ipak ne govori o masovnom »opasuljivanju« glasača već o njihovom pretrčavanju na pobjedničku stranu. »Sve sliva se u naš levak«, govorio je nekad Slobodan Milošević. Nije shvatio da se pesak njegovih glasova prelio u drugi levak i da je neka ruka obrnula peščanik.

Istraživanja javnog mnjenja i rezultati izbora pokazuju samo struje na površini reke. Podvodne struje i virove ne uočavaju i ne prikazuju. A u njima se, kao što kažu narodna predanja, stane raznorazna čudovišta i nemani. Nepredvidljivi i za istraživače javnog mnjenja nevidljivi uspon Arkanove stranke pokazuje da neke pesme u Srbiji nisu dopevane i da se pevačima nisu ogadile. Nikad ne možete znati ispod kog će se kamena i brloga izleći »zmijsko jaje« o kojem govori istoimeni Bergmanov film. Šešelji i Milošević su izgubili, ali samo kao horovođe. Naci-pesma još je na srpskim glasnicama. Valja shvatiti da glasači Stranke srpskog jedinstva nisu nacoši–nostalgicari već glasači perverzno shvatanja Promene, glasači koji su Promenu shvatili kao promenu glavnog izvođača radova a ne kao promenu glavnog Plana. Pitanje je i koliki je broj glasača samog DOS-a na isti način shvatio ideju Promene. Vreme će to pokazati.

Uloga kape–beretke u srpskoj revoluciji

*Napred naši, crvenoberetkaši!
Vi ste patrioti troprstaši!*

Čitam knjigu Bujoševića i Radovanovića o 5. oktobru. Kičerajka pisana kao scenario za televizijsku seriju koja će, nema sumnje, uskoro biti snimljena. Nijedna vlast ne može bez kiča, pa ni demokratska. Kič je najkraći put do srca glasača.

Po knjizi ispada da je jedini loš momak u Srbiji bio Slobodan Milošević. On je u ovoj zemlji odavno bio suvišan, samo se niko nije setio da mu to kaže. Svi koji su ga okruživali i opsluživali – policajci, specijalci, majstori terora i torture i generalske kreature – bili su demokrati u srcu i jedva su čekali da se stave na stranu naroda i demokratije. Čak i »crvene beretke« za koje smo mislili da predstavljaju tamnu stranu srpskog meseca. U stvari, knjiga je, svojim najgolicavijim detaljima, prava slavopojka »crvenim beretkama« iliti »momcima iz Brazila«, »prekaljenim na mnogim ratištima«, »momcima koji su godinama gledali smrti u oči,

u Hrvatskoj, Bosni, na Kosovu«. »Da su nas ovi tukli davno bismo se razbežali!« – s divljenjem govori jedan promenjenaš. Da crvenoberetkaši nisu pokazali da su potajni troprstaši, da nisu pripretili Miloševićevim generalima, narodna volja bi otišla u vražju mater.

Ganutljiv je, do uganuća trepavica, opis susreta vođe »crvenih beretki« s misterioznim imenom Legija i »dva pištolja na grudima« i »poslovođe revolucije« Zorana Đinđića. Džentlmenški sporazum u »tajanstvenoj« Gepratovoj ulici, sa kratkim replikama – »Daješ reč?«, »Dajem reč!« – biće svakako poslastica za glumce u budućoj seriji (a sigurno i u filmskoj koprodukciji sa stranim glumcima). Tako se to radi među pravim Srbima koji su uvek, ako su pravi, ljudi od velike forme i formata, i kao filosofi i kao terminatori.

Opopljavanje škola

Slušam na radiju ministra vera u saveznoj vladi kako se gorljivo zalaže za uvođenje veronauke u školske učionice. Zvuci crkvenog pojanja mešaće se sa zvucima rok-muzike i biće to zabavan tonski galimatijas.

Teško je biti protiv uvođenja bilo koje nauke u školske programe, ali sa »veronaukom« stvari stoje malo drugačije. Kovanica »veronauka« počiva na jezičkoj podvali čiji je izvor u sinonimskoj dvosmislici. Ova kovanica je, ako slušamo savremena značenja reči, čisti *contradictio in adjecto* – »vera« i »nauka« nikako ne idu zajedno. Ali, ovde nije reč ni o kakvoj nauci, čak ni nauci o veri i religioznosti. Reč je o naukovanju, utuvljivanju vere u glave učenika. Što bi u vreme interneta bilo anahronično nasilje. Neka popovi organizuju kurseve ove »nauke« po crkva-ma (kojih će uskoro biti maltene isto toliko koliko i osnovnih škola), pa će deca moći da biraju da li će slobodno vreme trošiti na pohađanje škola tenisa, karatea, Windowsa 5 ili Novog zaveta.

Republika br. 252–253, 1–31. januar 2001.

Vrana vrani oči ne vadi

*Na Velikom Veću vrana
zaključeno je:
»Sveti Ustav vranski
zabranjuje da se bilo koji vran ili vrana
iz našeg gaja–zabrana
izruči sudovima stranskim!*

*Nek ovo pravilo zlatno
utuvi svaki vran mladi:
Najveća svetinja je jato!
Vrana vrani oči ne vadi!«*

Odnos staro–novih srpskih zvaničnika prema ratnim zločincima i ratnim zločincima srpske strane postaje već dosadno uskopišćen i potresno otužan. Taj odnos više nije za kritiku–grdnju već samo za sprdnju. Postaje sve jasnije da su septembarsko-decembarski pobednici ljudi bez jasnog sagleda onoga što se ovde događalo i bez jasne vizije raskida sa prošlošću. Oni kao da misle da će se sve nekako zabašuriti, ali zabašurivanje prošlosti isto je što i šurovanje s prošlošću.

Dostojanstvenici staro–nove vlasti od Miloševića su nasledili glupavu ideju da je politika odnosa sa međunarodnom zajednicom politika dobrih izgovora. Sve neumoljiviji zahtevi za izručenje delija sa haške poternice u Srbiji su proizveli pravu hiperprodukciju »dobrih izgovora«. Izgleda da jedino gospodin Labus shvata da, u ovom slučaju, dobri izgovori ne vrede ni pare, a kamoli golemih para.

Izgovor prvi. Ustavna zabrana da se naši građani ne mogu izručivati stranim državama. Haški tribunal nije »strana država« vele stručnjaci za strano pravo. A dvotrećinska većina u parlamentu briše ovu zapreku očas posla.

Izgovor drugi. »Haški sud je politički sud.« »Na haškim optužnicama nalazi se više Srba nego drugih naroda.« Izgovor koji uvodi grozomorni princip »jednačenja po zločinu«. A krajnji ishod ovog izgovora bilo bi »prebijanje dugova u zločincima« i njihov »otpis«.

Izgovor treći. »Valja najpre oformiti Komisiju za istinu.« Izgovor koji podseća na cinizam Nikole Pašića: ako hoćeš da zamuvaš neku nepodopštinu traži formiranje tzv. anketnog odbora...

Izgovor četvrti. »Zločincima iz naših redova sami ćemo suditi.« Ovu liru drndaju oni koji su bili najrevnosniji perači Miloševićevih ratova i koji su se strasno napaljivali na Palama. Poslovice »Vrana vrani oči ne vadi« najbolji je utuk na ovu ideju. Ideja »sami ćemo im suditi« znači gubiti vreme ili uzaluditi.

Izgovor peti. »Izručenje Slobodana Miloševića destabilizovalo bi zemlju i mladu, još neubokorenu, demokratiju.« Ako stabilnost nove demokratske građevine počiva na temeljima zločina onda je to stabilnost kojoj se može radovati samo đavostatičar.

Izgovor šesti. »Izručenje osumnjičenih za ratne zločine bilo bi uniženje nacionalnog dostojanstva.« A moljakanje i kamčenje para je veoma dostojanstveno? A cigančenje da nam se reprogramiraju i otpišu dugovi je znak nacionalnog ponosa?

Pravilo »dobar izgovor para vredi« u srpskoj priči više ne važi i ne vredi. U našem slučaju vredi novo pravilo: samo odustajanje od »dobrih izgovora« para vredi (tj. donosi pare, finansijsku pomoć, zajmove i kredite). Pa vi vidite.

Vrane i katarza

Od Markala do Račka

jasno je i nema ni oblačka

sumnje: oni sve čine da smeste

narodu kadrom samo za viteške geste.

Da li je došlo vreme za srpsku katarzu iliti očišćenje?

Posmatrao sam kako to čine vrane: sve se okupe u jednoj krošnji i kljunovima i kandžama taru perje i paperje. Ritual guranja kljunova u pazuha krila deluje vrlo katarzično.

Srbi su još nespremni za katarzični ugođaj. Prvo se sa očiju mora ukloniti nacionalistička katarakta, tek potom na redu je katarza. Gospodin Koštunica promenio je odluku da neće primiti onu dosadnu Švajcarkinju kad je saznao da ona Finkinja ne izjednačuje reči »Račak« i »masakr«. (A ona je sirota rekla samo da ne zna šta se tamo dogodilo.) Svejedno, g. Koštunica je odmah uspostavio duhovnu dijagonalu Markale–Račak i pao mu je golemi kamen sa srceca: oduvek smo bili čisti i nevini, oni su nam samo smeštali da bi granice ispremeštali. Tudi pragreh amnestira sve naše potonje grehe. Izveli smo stvari na čistac, ne treba nam nikakvo očišćenje. Šta reći o ovom osobitom obliku zloradosti? Možda sledeće:

*Tako mi dima sa mangala,
tako mi stripovskog oblačka,
gadi mi se sva ta plačka
od Markala do Račka.*

Republika br. 254, 1–15. februar 2001.

Zemlja mućke

*Glupo je da čovek radi,
dovoljno je da raducka.
Čoveka nije stvorio rad
već njeno gospodstvo Mućka.*

Krajem sedamdesetih napisao sam »Odu sitnoj mućki« kao jedinom efikasnom obliku ekonomije realsocijalizma. U doba Slobe-Slobode sitna mućka je postala jedan od glavnih načina preživljavanja i svakako zaslužuje novu odu. Ali, sitnoj mućki se pridružila Velika Mućka privilegovanih, gospodarskih krugova. Mućka je postala glavni oblik preduzetništva u Srbiji, glavni oblik srpske ekonomije. Kad u Srbiji izgovorite reči »biznismen« ili »poslovni čovek« u sebi to odmah prevodite sa »mućkaroš«. Da li ste čuli za neki proizvod one najčuvenije srpske kompanije? Niste, jer njihov posao nije proizvodnja nego mućka.

Semantički koreni reči »mućka« su, kao što ovom pojmu i pristaje, vrlo mutni i višeznačni. Teško je utvrditi i kad se ona prvi put javlja. U narodnim pričama Vukovog vremena pominje se reč »premetanje« čije je značenje blisko značenju mućke. Mućka je, možda, izvedena od glagola »mutiti« (kaže se »šta mutiš?«) a, možda, i od glagola »mućkati«. Mene asocira na mućkanje neke smeše u epruveti jer veliki mućkaroši su veliki ekonomski alhemičari, ljudi koji iz ničega prave zlato. U svakom slučaju, mućka na srpskoj skali vrednosti stoji znatno više od reči »rad« umesto koje se češće čuje reč »šljakanje« (što će reći da je vrednost rada jednaka vrednosti šljake). Svakako su doktori mućkologije smislili i reč »lova« – to je nešto

što se ulovi u mutnolovu (u »mutnom lovu u bistroj vodi«, kako je govorio jedan beogradski nadrealista). Svemu ovome valja pridodati semantičku vezu mučke i korupcije. Mićenje (podmićivanje) i mućenje su nerazdvojni.

Mučka je, za deset i kusur godina Miloševićeve vladavine, postala preovlađujući oblik srpske privrede, izopačeni oblik slobodne inicijative, bezmalo: način života. Kako duboko ukorenjenu naviku, stečeni refleks za mučku povezati sa pričama o ekonomskim reformama, tržišnoj privredi, preduzetništvu. Kako od ekonomije mučke preći na normalnu, »zdravu« ekonomiju? Jer, narod veli, jedna je muka nauka (tj. navika) a dve su muke oduke (tj. odvikavanja).

Nova vlast je najavila rat Mučki. Gradska vlast počela je sa progonom buvljačara, od Slavije do Kalemegdana. Sitnoj mučki se loše piše. Vlada g. Đinđića najavila je »jednokratni porez na ekstraprofite« (čitaj: porez za Velike Mučkaroše).

Prvi potez je stopostotna greška. Sitna mučka (šverc, preprodaja, torbarenje) je neophodni prelazni oblik u svakoj tranziciji. Sitna mučka je neka vrsta šegrtovanja u zanatu preduzetništva. Možda je još važnija njena psihološka funkcija: sitna mučka oslobađa ljude straha od gubitka stalnog zaposlenja.

Sa Velikom Mučkom stvari su složenije. Koliko je ona ubokorena pokazuje i činjenica da neki od najvećih mučkaroša postaju savetnici–eksperti u novoj vladi. Kako će eksperti za mučkanje prevesti zemlju mučke u zemlju normalne ekonomije? Nešto će već smučkati.

O kraljevskim osećajima

Dokona vlada u zemlji bez zdrave i žive ekonomije bavi se pitanjima za dokoličare. Kome šta oduzeti a kome vratiti – izgleda da su to glavni poslovi Đinđićevog kabineta. Kvaziposlovi.

Velikim mučkarošima će se nešto oduzeti, a nekima će se nešto od onog što im je nekad oduzeto i vratiti. Da ne bude da je nova vlast samo uzimala nego da se pokaže da je i, kao, davala.

Eto, u pripremi je zakon o povraćaju imovine pripadnicima srpske kraljevske loze. Ravnodušan sam prema patnjama kraljeva – osim onih koje su za dobru tragediju. A to da li će neka princeza utažiti svoju nostalgiju baš u dvorcu u kojem je rođena krajnje mi je melodramatično.

Kao da je dug prema prinčevima, princezama, prestolonaslednicima i ostalim naslednicima najpreči dug koji ova zemlja treba da namiri. Šta je sa hiljadama bednika i bespomoćnika kojima je dedinjski gazda spiskao poslednje uštedene crkavice? Ako bi nova vlast isplatila bar po hiljadu-dve dugovanja od »stare devizne štednje« učinila bi da se mnogi ljudi u ovoj zemlji osećaju kraljevski. A to je važnije nego da se tako oseća njih nekoliko.

Taoci ljubavi

Prostačka mudrost veli: svaka ljubav se plaća.

Srbi su masno platili svoju ljubav prema Slobi-Slobodi. Kroz zajam za preporod Srbije, gubitkom deviznih uštedevina, mučkama Jezde i Dafine. A mnogi su svoju ljubav platili i svojim životima.

I za novu vlast prostačka poslovice ostaje na snazi. Ona kao da žuri da naplati izbornu ljubav neprestanim dupliranjem cena svega i svačega. Izgleda da idemo ka svetskim cenama sa platama iz trećeg sveta.

Ima i vrlo egzotičnih poteza (koji takođe zavređuju svenarodnu ljubav). Neke evropske zemlje poslale su srpskom narodu »humanitarnu pomoć« u šećeru i ulju. Umesto da se ta pomoć (koja je po definiciji besplatna) besplatno podeli onima kojima je namenjena, vladini »eksperti« smislili su sledeću operaciju: besplatan šećer i besplatno ulje će se prodavati po cenama par dinara nižim od »zvaničnih« a prihodi će se ulagati u proizvodnju domaćeg šećera i ulja, skupog. Vrlo zanimljiva i vrlo zabavna »ekonomska« operacija.

Republika br. 255, 16–28. februar 2001.

Filosofija smaknuća

Konačno je uhapšen glavni srpski debejac, izvođač naloga koji se daju u četiri oka. »Nazovi R. radi umorstva.« Tako bi mogla da se zove nova verzija starog Hičkovog filma.

Vele da se brani ćutanjem. Kojim rečima se i može opravdati funkcionisanje onog sablasnog i okrutnog pozorišta čije konce je povlačio?

Vlasnik i glavni reditelj tog pozorišta stoji sam na proplanku sa kojeg se podigla magla i čeka. Čeka – šta?

Srbija Miloševićevog vremena bila je – pisao sam već poodavno – nalik na mračne izmišljene zakarpatske kneževine iz starih holivudskih filmova. Dedinje se pred našim očima ukazuje kao suri gotički dvorac iz kojeg, na tajne kapije, izlaze zakukuljene ubojice i hitaju da obave gospodarev nalog. Slika je pojednostavljena, ali na tom mračnom brdu doista je carevao mrak jednostavnosti. Ubojstva su bila put ka jednostavnosti vladanja. Ukloniti svakog ko ti smeta i prestraviti preostale – ima li jednostavnijeg i univerzalnijeg recepta?

Sumnjam da će obični činovnici–istražitelji ikada ući u sve tamne pretince dedinjske *filosofije smaknuća*. Sumnjam da će pronaći do srži Ubojstva – masovnog ili pojedinačnog – kao načina uređivanja sveta. Do Ubojstva kao enzima državnog ustrojstva. Do Ubojstva kao izvora tiraninovog spokojstva. Za ovaj posao nije dovoljna obična prilježnost, nije dovoljna ni pronicljivost kakvog Šerloka Holmsa. Potrebne su osobine pravog đavla–kušača nalik na Porfirija Petroviča.

Sam R. M. je bio samo šef dobro uhodane mehaničarske radnje za naručena smaknuća. Imao je lagan posao – radio je zaštićen neprozirnim velom »državne tajne«, a duhovnu stabilnost i bezobzirnost obezbeđivalo mu je mutnilo »državnog razloga«. Sebe je verovatno video kao zaštitnika mirnog sna svog Gazde u kome je, opet, video velikog zaštitnika Srpstva ugroženoga. Njegova radionica funkcionisala je skoro bez greške. Njeni »radovi« bili su vrsta filmske igre, prave verzije »savrše-

nih zločina«. Savršenih utoliko što žrtve nisu imale nikakve šanse i što je svaka istraga vodila do bestraga. Lažna misterioznost koja je okruživala ta smaknuća bila je samo deo zabave za tiranina. Ali savršenstvo tih zločina bilo je izvor njihovog nesavršenstva. Njihova neprozirnost činila ih je savršeno prozračnim – ukazivala je na jedini mogući trag.

Msje Ži-Ži

*Neko spava u kolibi,
neko u brvnari–vajatu
a ekselencija Msje Ži-Ži
voli da spava u HAJATU.*

*Na raspru o ukusima sve se svodi:
svako spava gde mu godi.
Samo mufljuz
ne voli luksuz.*

*Neko jede pasulj, klot,
il' humanitarni rizi-bizi
jer država nam je skroz bankrot.
Al' za to ne hajje Msje Ži-Ži.*

*Ima ko će za to hajjat.
Msje Ži-Ži voli HAJAT
i naručuje, kao grof,
mesište a la Stroganof.*

*I to je opet stvar ukusa,
u tuđi se tanjir ne gleda,
šta vas briga šta ruča–kusa
eleganca nam proseda?*

Zepter kultura

Iz novog Ministarstva kulture najavljuju da će »naša kultura koja se pokazala kao veoma vitalna postati veoma ozbiljan izvozni artikl ove zemlje«. Pitam se samo šta li će izvoziti. Onu osobenu srpsku umetničku individualnost, ono tano »ja« koje isijava u dernjavi »Srbi-ja! Srbi-ja!« Ili stihove–medenjake akademika Medakovića? Ili slikare, nacionalističke vikare? Za početak, predlažem da se cela Francuska 7, sve sa piscima i njihovim remecima izveze po dampinškim cenama. Makar u Ugandu.

Iz Ministarstva obećavaju procvat srpske kulture. A njega će omogućiti novi Fond (kako to zvuči moćno) u čiji će direktorijum ući i »gospođa Zepter« koja je, kako reče ministar, »dokazala da ume da prepozna nove tokove u kulturi«. (Ona ista koja je nedavno izjavila kako oseća da »pripada nekakvoj višoj rasi«.) Blago nama! Izrodiće se tušta i tma umetničkih dela sjajnih i dugovečnih kao šerpe Zepter! Dela šljaštećih i lako laštećih! Hitam da se, kao siromašni spasitelj, prišljamčim uz taj novi val srpske kulture i da se dodvorim njegovoj muzi.

*Samo neprolazne stihove
zapisujem u svoj teftjer
otkad ih nadahnjuje
gospoža Zepter!*

*Inspirirajte me i kojim grošem
dušu mi okrep'te,
o muzo srpske kulture,
gospožo Zepter!*

Republika br. 256–257, 1–31. mart 2001.

Razblaženo ludilo

Jesenas, pred izbore, u Srbiji se pevalo: »Spasi Srbiju iz ludnice, Koštunice, Koštunice«. Nategnuta rima, iz škole za seoske harmonikaše, dala je nategnut ishod. Koštunica je možda izveo Srbe iz Miloševićeve ludijane, ali izgleda da želi da ih zadrži u stanju postojanog razblaženog ludila.

Na pitanje šta misli o 31. martu (datumu koji je američki kongres odredio kao poslednji za ozbiljan početak saradnje Beograda sa Haškim tribunalom) naš Predsednik je dao pitijjski odgovor: »Pre trideset prvog marta je dvadeset četvrti mart!« Dve nedelje je trebalo da čekamo na odgonetku. G. Koštunica je 24. mart proglasio za nekakav sv. Bombindan (koji će, nema sumnje, popovi označiti crvenim slovcima u svojim kalendarčićima).

Vi nas 31. martom, a mi ćemo vas 24. martom! 24. mart pada pre 31. marta i zato je jači od njega! Paranoja i ksenofobija u uvijenoj i dosta smušenoj formi.

Zvaničnici nove hrvatske vlasti obznanili su da odustaju od »specijalnih veza« bosanske »hrvatske komponente« sa »maticom«, g. Koštunici vraćanje sa Banjalukom izgleda kao glavni državni posao. Prisajedinjenje jednog lepog dana – san je koji mu je dedinjski ratovođa ostavio u nasleđe. A one čije snove nasleđujemo i kojima se potajno naslađujemo nećemo izručivati ni za živu glavu, ni za šaku, ni za vreću dolara.

Plemenski tabu

Dva-tri meseca se osoblje iz savezne i republičke vlade snebivalo i skanjeralo hoće li-neće li početi da smanjuje broj ratnih zločinaca u Srbiji a kad se dan primopredaje bar prvog, bar kakvog-takvog osumnjičenika sasvim primakao, oni su, u Hag i u Ameriku – poslali dve delegacije. Sa molbom: dajte nam još malo vremena da se skanjeramo, uspijamo i prenemažemo.

Te dve delegacije delovale su tužno i otužno. Šta su hteli da izmole i isciganče? Da nam svet ostavi naše ratne zločince da ih se još malo nagledamo i naslušamo. G. Đinđić je trenirao svoju ubeđivačku veštinu objašnjavajući Amerikancima kako

»nije dobro ni za nas ni za njih« ako nam ne daju pare. Ko ima pare treba da ih daje jer je to dobro i lekovito po njega. A isporučivanje zločinaca tako naprečac je, po njemu, »mala utopija«.

Eto, poručuju nestrpljivom svetu naši delegacionari, naš zakon o saradnji sa Hagom je u jeku izrade. Teško je »izraditi« neki zakon koji će vas naterati da činite nešto što ne želite. Pogotovu što vam, ako ste spremni da to učinite nije ni potreban poseban zakon (tako kažu pravni eksperti).

Ono što doista parališe predstavnike nove vlasti da počnu s ekspedovanjem ratnog ološa tamo gde mu je mesto jeste prastari, ali u dušama svih fela nacoša još živi, plemenski tabu. Mnogo puta sam po zemlji Srbiji u razgovorima na temu naših ratnih zločinatelja slušao jedno te isto opravdanje: »Kakvi smo da smo – naši smo«.

A iz ovoga sledi: onakvima kakvi smo treba da bude onako kako nam je. I još: onakvi kakvi smo valja da ostanemo tamo gde jesmo.

Lažno cveće Mire Marković

Čitam u *Vremenu* ono što su oni naslovili kao »Ispovest Mire Marković«. Reč »ispovest« (baš kao i »ispovedanje«) podrazumeva bar neko zrno istine. A u govoranciji gde Marković nećete naći ničeg osim okorelosti laganja. Ima ljudi za koje stara izreka veli »lažu a da ne trepnu«. Gospođa Marković je od te fele. Da li je to njen način odbrane ili njen puteljak za bekstvo – teško je razlučiti.

Ipak, jedan detalj iz ovog intervjua baca malo više svetla na junakinju *Vremena*. Naime, gđa Marković u svojoj sobi »gaji« ogromne veštačke bendžamine i izjavljuje kako »prednost daje veštačkom cveću« jer »nije sklona nikakvim aktivnostima u prirodi«. Možete li da razumete osobu koja ima kuću sa osamdeset ari placa – a »gaji« veštačko, plastično cveće? Lažno cveće je fon za stanje duha gde Marković. Laž je njeno prirodno okruženje. Ideološke sheme s kojima živi imaju pratioca u veštačkom cveću koje je samo mrtva shema prirodnog cveća.

Pozdrav Srđi Popoviću

Ne znam šta bi o drvenim advokatima zločina i zločinaca rekao najznamenitiji srpski i jugoslovenski advokat Srđa Popović, moj drugar. Njegova knjiga (*Put u varvarstvo*, izdanje Helsinškog odbora za ljudska prava) izašla je pre par meseci ali je skrajnuta i zabašurena, kao sve što ne godi srpskom uhu i duhu. Iščitavam je pred spavanje – da sumorni dan završim nekim svetlom.

Politički progonjenici sročili su, pre trideset godina, pesmicu: Zidovi, zidovi / ali gde su vrata/ Zovite mi, molim vas, / Srđu advokata.

Srđa Popović je gubio svoje procese, ali je dobijao podzemno javno mnjenje. Kad se ono preobrati u srpstvujuće mnjenje, spakovao se i otišao da brokeriše u Americi. Povremeno je pisao i davao intervjue pokušavajući da spreči ono što stoji u naslovu njegove knjige. Bili su to, naravno, glasovi u pustinji.

Mislio sam da će se Srđa Popović posle 5. oktobra vratiti. Ali, ovi koji danas vode Srbiju misle da se ona može izvući iz bule stranačkom pameću. Razni mediokriteti vide sebe kao rođene reformatore. Srđa Popović zato još uvek brokeriše u Njujorku.

Upotreba zla

Milošević je u bajbokani. Gde mu neveseli dani teku. Onaj kome su na početku klicali »Slobo-Slobodo!« nije ni sanjao kuda taj poklič vodi.

Milošević je optužen za prisvajanje jedne lepe svotice dinara i doječ-maraka, za stvaranje nekog tajnog »crnog fonda« i slične rabote. Pravnim jezikom su to krstili kao »zloupotrebu službenog položaja«. Što mu zvuči smešno. Ta kvalifikacija primerena je tamo nekim dosadnim državama. Slobodan Milošević nije imao »službeni položaj« već položaj Istorijskog Misionara, ostvarivača Velikog Cilja. Zato bi umesto izraza »zloupotreba službenog položaja« valjalo da se koriste sintagme »službena upotreba zla« ili »upotreba zla u službi nacionalnih ciljeva«.

Milošević je napokon u bajbokani. Gde mu neveseli i spori teku dani. Da ih prekrati – smišlja kako da se brani. U lično napisanoj žalbi pojasnio je da pare iz »crnih fondova« nije koristio za lično potkusurivanje i udovoljstvije već za finansiranje ratova u »srpskim krajinama« i u Bosni (što naravno nije moglo biti javno proknjiženo već je bilo velika državna tajna). Ovu izjavu u bivšim bratskim republikama i u Hagu dočekali su kao lep dar, kao »beočug koji im nedostaje« za zaokruživanje starih i novih optužnica. Jedna moderna basna veli: »Može miš biti i genijalan, ali kad dospe u mišolovku s njim je svršeno«. Svaka Miloševićeva odbrana izvor je za još teže optužbe. *Bolje mu je da se ne brani jer svakom odbranom nove optužbe hrani.* Neki ga unutrašnji vrug besprizivno vodi u Hag.

Miloševićeva odbrambena taktika je igra na jednu kartu: on pokušava da se opravda u očima Srpstva, a za optužbu Evropstva i Amerikanstva i ne brigeša. Ako se opravda u očima Srpstva njegovi Srbi ga neće Karli del Ponte izručivati. Tako se bar nada, a da l' za to ima osnova tek će se videt.

Verujem da je njegova odbrana napravila košmar u redovima »dosovaca«. Njihova taktika da ga u zemlji difamiraju kao sitnog pacera i običnog lopurdu, za koga je dobra i Zabela, pala je u vodu. Jurili su lopova a isterali ratnog zločinitelja. Šta sad, pope, budi pametan. Verujem da i mnogi »dosovci« intimno prihvataju Miloševićevo patriotično opravdanje trošenja velikih para bez priznanica i sličnih papira. Ubrzo će se pokazati da su, u Miloševićevom slučaju, sitne nepodopštine uvek samo delić Mehanike Velikog Zločina. Ako, kao što se najavljuje, istraga pokuša da ustanovi da Milošević stoji, što je verovatno i to veoma vrlo, iza Dafininih piramidalnih štedionica, Sloba-Srbin će izaći sa sličnim opravdanjem: da, to je tačno, ali moralo se, trebale su nam devize za kupovinu oružja... Što bi rekli Rusi: svaki šag vodi u Hag. Pokušavajući da Miloševića »raskrinka« kao malog krimosa, mučkaroša i lopužu nova vlast od njega, u očima patriota, pravi viteza »srpstva ugroženoga«. U ovom slučaju naokolo nikako nije bliže, prečica je mnogo bolja, a prečica se zove – Hag.

Bakenbard politika g. Koštunice

Posle hapšenja Slobodana Miloševića Vojislav Koštunica je, odgovarajući na pitanja novinara o mogućnosti njegovog izručenja Haškom tribunalu obznanio: »Hag nije u našim, pogotovu ne u mojim, mislima. Hag, naprosto, nije naša tema«.

Početak leta treba da se održi donatorska konferencija za ovu zemlju »teška« oko milijardu dolara. Amerikanci su požurili da objasne da od te konferencije i donacija nema ništa ako izvesna persona ne bude ekspedovana u Hag. Do tog roka ostala su dva-tri meseca, svejedno, g. Koštunica veli da »Hag nije tema«. Možda je to tako za njega, ali, postaje sve jasnije, g. Koštunica je – naša tema.

I sve će više biti naša tema. Njome se pisac ovih redova bavio od prve vesti o izbornoj kandidaturi tog gospodina, a moraće se njome baviti i dalje, rizikujući da bude monoton.

Mnogima u Srbiji postaje sve jasnije da je g. Koštunica pogrešan čovek u vremenu koje bi moglo da bude pravo. Ono što ga čini takvim su njegov vapijući nedostatak humora u vremenu koje bi valjalo da bude »veseli rastanak sa prošlošću« i njegova arogancija pomešana povremeno s nekom vrstom gadljivosti prema onima koji se ne slažu s njegovim izjavama i postupcima.

G. Koštunica je svojevremeno voleo da sebe naziva »nacionalnim radnikom«. Što je izraz iz starih istorijskih kupusara uz koji još samo nedostaju ušiljeni i na krajevima ufrčkani brkovi i bakenbardi. A za »nacionalne radnike« priča se da se najbolje razumeju u »nacionalne interese«. Arogancija g. Koštunice je arogancija čoveka koji umišlja da zna šta je pravi srpski nacionalni interes.

»Interes« je nekad značio isto što i »kamata« što je vrlo čudno s obzirom da je umovanje o »nacionalnim interesima« najjalovija računaska operacija u Srbiji. Da su se svi »srpski nacionalni interesi« o kojima nam je pripovedano mogli pripisati uz glavnicu mi bismo bili najbogatija zemlja na svetu.

Kako bi rekao Erik Sati, još ću se vratiti na ovu stvar.

Republika br. 259, 16–30. april 2001.

Pozitivne misli

Naučnici su dokazali da ljudi koji se oboruju *pozitivnim mislima* žive duže i srećnije. Vele da se dobra energija pozitivnih misli nekim zakučastim putevima prenosi i na ćelijski nivo.

U vreme Miloševićevog režima moja porodica bila je osuđena sa sporu i dugu egzekuciju. Življenje u Srbiji za nas je postalo opasno po život. Ali, žena i ja naoružali smo se »pozitivnim mislima« i uz njihovu pomoć uspevali da pobedimo negativan finansijski saldo. I slušali smo jedan bend koji je pevao »proći će i njihovo«.

I pored kljukanja »pozitivnim mislima« ja i žena smo se pred kraj Miloševićeve ere razboleli (konačno, rekli su Tamo Negde). Ipak, nastavili smo da se kljukamo »pozitivnim mislima«. Koje su nam govorile kako će nam biti lasno i krasno, bajno i sjajno u dolazećoj, plavetno plavećoj, isceliteljskoj demokratiji.

Odjavna špica dedinjskog tirančića istekla je. Obreli smo se u dugo čekanoj, prorokovanoj ĐINĐI-BIRINĐI Srbiji.

Sa visokim pritiskom i srčanim nepodopštinama morao sam da čekam dva meseca na pregled kod interniste u budavom Domu zdravlja. Oko uhapšenog Hazjaina, sa istom hipertenzijom, čim se požalio sjatilo se tuce najsposcijalizovanijih hećima. Mojoj ženi, već teško bolesnoj, bilo je potrebno snimanje na skeneru. Može, objasnili su joj, ali tek u oktobru! Privatna klinika ponudila joj je, za debele pare, snimak već sutradan. Privatnici imaju svoje skenere? Ne, ali imaju zakupljene termine u državnoj bolnici, istoj onoj u kojoj treba čekati do oktobra. Mafija šljaka i šljašti. Življenje u Đinđić-Koštuničinu Srbiji opasno je po život.

I dalje se, kao manijaci, kljukamo »pozitivnim mislima«. Prosto ih tamanimo, ko najslasnije pahuljice. Na našu žalost, bend koji smo voleli, onaj koji je pevao »proći će i njihovo« ovih dana je imao oproštajni koncert. Gitarista briše u Ameriku. Poslali smo im fišek »pozitivnih misli« ali nije pomoglo.

Demokratizacija i deratizacija

*Sami ćemo da mu sudimo!
Da mu sudimo, al' da mu ne naudimo!
Jer, ako mu naudimo
na ud ima da nam se popne
500.000 Ukrajnaca!*

Čudo srpske pravne pameti uskoro će izaći na svetlost dana. Remek-delo srpske pravno-akušerske nauke. Reč je, pogađate, o Zakonu o saradnji za Haškim tribunalom. Zakon o saradnji valja da bude dokaz saradnje. Dovoljan dokaz. Valjan dokaz. Jedno od ovo dvoje. Čedo nove srpske demokratije, devet meseci nošeno, uskoro će se poroditi i odmah će biti dato *na usvajanje* skupštinarima. Što će reći da ga roditelji nisu pravili s ljubavlju, a svojatluk je bio sasvim protiv toga da to čedo uopšte dođe na svet.

Zakon će, u svakom slučaju, biti usvojen pre, po Srbiju odsudne, donatorske konferencije. Kako će se dalje odvijati ovaj smešni igrokaz? Potencijalni donatori će pitati Koštunicu i Đinđića: hoćete li sada izručiti nekog od krupnijih ratnih zločosa? A oni će odgovarati: ne, nećemo, ali imamo papir koji otvara takvu mogućnost. I mahaće tim papirom kao carskom lepezom. A donori će mahati lepezom od novčanica i ponavljati na oskudnom srpskom jeziku: izručenje (zločinaca) – uručenje (para).

Srpski premijer je nedavno otpevao sledeću pesmicu:

*Pred nama su preči poslovi!
Na dnevnom redu nisu pacovi!
Najpre: demokratizacija!
Tek potom: deratizacija!*

Vrlo čudna i vrlo budava biće ta demokratija u kojoj će ratni zločinitelji sedeti u letnjim baštama i spokojno ispijati pivo. U letnjim baštama ili na splavovima. Pogledajući da li voda nešto nosi. Ko zna kad će plombe na nekoj potopljenoj hladnjači popustiti.

Gde se skrivaju dokazi

*Ubojice šetaju korzoom,
puni para, čistih obraza...
Uhapsili bismo ih, reče Premijer,
ali nema dokaza.*

*Ulovili smo sitne ribe,
dve lopuže, tri jolpaza...
Al' i njih smo pustili
jer nije bilo dokaza.*

*Dokazi, dokazi,
gde ste se skrili?
U dupljama, u pećinama,
u peščanim dinamama?*

*Dokazi đavolčići
izgraju žmurke s pravdom.
Al' mi se ponosimo
našom demokratijom mladom.*

Rečit momak taj gospodin Đinđić. Rečitost koja obezoružava. Ponekad mislim da je Srbiji dovoljna samo njegova rečitost. Eto, onomad je tako rečito-obezoružavajuće uzvratio gospođi Kandić na njena pitanjca u vezi sa gospodom Legijom i Jovicom. »Dajte mi dokaze i ti ljudi će odmah biti uhapšeni!« Ispade da svi građani i svi aktivisti iz nevladinih organizacija treba, mrežama za leptire, da jure i love dokaze protiv ratnih zločinaca i kriminalaca. Ne dopuštajući sebi ni primisao da je to, možda, posao nekih Službi potčinjenih vladi.

Republika br. 262, 1–15. jun 2001.

Sirenski zov zla

Priča o ratnim zločinima srpskih patriota pretvara se polako u Veliki Morbidarijum. Da bi krenula ka nekakvom ozdravljenju Srbija izgleda mora da prođe kroz grozomoru i košmar. Kojim se drugim imenom mogu nazvati masovne grobnice žrtava patriotskih pohoda pronađene na teritoriji srpskog glavnog grada? Koja je morbidna mašta izdala nalog za takvu »operaciju«? Koji je morbidni rezon imala pred sobom? U glavnom gradu će najposle tražiti masovne grobnice? A ipak su pronađene. Stara poslovice govori o pogodbi zemlje i raja u vezi sa tajnama.

U interesu nacije, rad ostvarenja svesrpske komasacije, bile su naredene velike *asasinacije*. Da bi se sakrili dokazi za *asasinacije*, opet u interesu nacije, izdata je naredba za operaciju *asanacije* bojišta. Sada je na redu operacija velike *apsancije*

učesnika asasinacije i asanacije. Ali, od toga nema ništa. Jer, sve pomenute operacije morala je raditi ogromna Služba poverljivih ljudi neosetljivih na bestijalnosti, udobno pozicioniranih u velikom bestijarijumu. A novoj vlasti su potrebni ljudi za »poverljive zadaće«.

Razmere grozomorne »asanacije« teško da će ikada biti otkrivene mada je i ovo što smo saznali dovoljno da nam se digne kosa na glavi. Od jedne poznanice doznajem da je na jednom beogradskom groblju videla dosta grobova sa oznakom N. N. Srpski ministar policije, čovek škrt na rečima ali vrlo rečit, pominje mrtvace pohranjene »ispod autoputa«. Sam đavo zna šta znači to »ispod autoputa«. Verovatno to da u temeljima Miloševićeve »obnove i izgradnje« ima mnogo ljudskih kostiju. Možda je naš veliki rušitelj i veliki graditelj sledio staro verovanje da se nijedna građevina ne može održati ako se u nju ne ugrade ljudski životi. Morbidni stari mitovi u novom ruhu. Iz Sremske Mitrovice stiže vest o masovnoj grobnici leševa izvađenih iz Save. Pominje se i neko jezero u kojem, po dojavama, leži još jedan paket smrti. Pa vi sad krenite u prirodu, na naše lepe reke i zelenooka jezera.

Zločini i zločinački odgovori na zločine

Reagujući na srpske »nevolje sa Harijem« iz prethodnog zapisa jedan poslanik najbolje pozicionirane srpske stranke prebacio je medijima da »kontraproductivno dižu prašinu« a da »malo pišu o zločinima nad Srbima«. Ministar Batić je već istupio penkalo pišući Karli del Ponte kako već jednom treba da pohapsi albanske zločince. Stereotipni srpski odgovor na vesti o zločudnim podvizima naših delija svodi se na pokušaj uspostavljanja *klackalice zločina*. I onda sve postaje jednostavno i opravdivo.

Valja jednom, zarad lekovitosti istine, pokušati razmrsiti klupko zločina (što se sigurno ne može učiniti »komisijski«). Valja razlikovati dve strane ovog zla: zločin (nazovimo ga i primarni zločin) i zločin kao odgovor na zločin (nazovimo ga i indukovanim zločinom). I jedan i drugi, i zločin i zločinački odgovor na zločin, dostojni su punog ljudskog gnušanja. Ali, ovde ne govorimo o tome. Govorimo o nivoima odgovornosti i o tome da je uspostavljanje klackalice zločina i suviše lako kupovanje indulgencije – one koja kaže: svi smo mi pomalo ili pomnogo zločinitelji.

Odgovornost srpskih »patriota« za ratne zločine je najmanje troslojna. Srpski »patrioti« odgovorni su za primarne zločine i za indukovane zločine, dakle ne samo za zločine koje su počinili nad onima koji »nisu naše gore list« već i za zločinačke odgovore koje su indukovali u mračnim spodobama iz drugih naciona. A to će reći da su odgovorni u stanovitoj meri i za zločine počinjene nad samim Srbima (to je treći sloj njihove odgovornosti).

Srpski »patrioti« i njihov mračni žrec morali su slutiti da će svojim zločinima izazvati kovitlac zločina nezaustavljiv u svom bestijalnom sledu.

Sugerišem li ovim da je postojala neka zločinačka promisao koja je upravljala sledom mračnih događaja? Da. Ne samo da je postojala, nego je i zamišljena s verom u istorijski čar, s verom da će biti zlatonosna po srpski rod.

Srpski patrioti ne samo da su slutili da će njihovi zločini izazvati poželjan odgovor, nego su smišljeno programirali prvi čin zločina i pustili da se događaji odvijaju po zakonima crne dramaturgije zločina. A rezultat te demonske dramaturgije trebalo je da bude *jednačenje po zločinu* uz priznavanje *dobitaka* i nacionalne vajde proistekle iz kovitlaca zločina. Da li je ova zločinačka strategija bila uspešna još ostaje da se vidi. Ljudska sklonost ka simplifikaciji daje joj lepe šanse.

Druga strana ove medalje, zločinački odgovori na zločine srpskih patriota, ne samo da ne može biti amnestirana nego je dostojna dvostrukog gnušanja. Zločinci iz drugih naciona zaslužuju kaznu i prezir ne samo za počinjene zločine već i za to što su zakrvavljenih očiju naseli i uleteli u smišljenu dramaturgiju zločina. Izgleda da je nemoguće odoleti sirenskom zovu zla.

Republika br. 263, 16–30. jun 2001.

Helikopterska orbita

Milošević je u Hagu. Gde prikuplja snagu, od iscrpljujućeg putovanja, da se suoči sa svojim neiscrpnim nedelima. Ili delima, kako on misli. Milošević je, saznajem, ekspedovan helikopterom do Tuzle a dalje nekom drugom letelicom. Helikopter je zanimljiv detalj. Srpski Vođa mnogo je voleo helikoptere. Voleo je da se iz nebesa spušta u mnogoljudnu masu i podaruje joj božanska rešenja svih tegoba i beda. Tako je bilo na Gazimestanu. Tako je bilo na beogradskom Ušću do kojeg je mogao stići i nekim drugim prevoznim sredstvom ali on je voleo helikopterski ritual. A i Srbi su to voleli. Milošević je za njih bio pravi *Deus ex helikopter*. Ironijom sudbine helikopter ga je odveo i na poslednje životno putovanje. Neće više biti putovanja, preostaju mu samo šetnje.

Još jedna igra gospođe Tragičke Ironije: Milošević je izručen (ili »prebačen« kako vole da kažu u Hagu) na Vidovdan. Vidovdan je dan njegovog najvišeg uspona i dan najvećeg pada. Na dan kad je Srbiji obećao nove bitke (a ona, kako pesma kaže, mnogo voli da ratuje i »opet će, ako bog da sreće«) Milošević je izgubio svoju poslednju bitku. Sveti Vid mu nije podario vidovitost da nasluti kako se njegova priča jedino može završiti. Još u vreme Vukovara kraj te priče bio je izvestan.

Milošević je u Hagu. Njegova priča je dopričana. U nekoj Zabeli ili Sremskoj Mitrovici mogao je da se nada da će ga neki obrt u srpskoj političkoj dramaturgiji vratiti u helikoptersku orbitu, ali sada je i ta jedva tinjajuća nada utuljena. Ostaje mu jedino pesma uspaljenih baba koje ga još nose u svojim srcima i pevaju da najlepši list naše gore nipošto nije trebalo izručiti jer u Hagu će se sigurno osušiti.

Da li Miloševićevo izručenje kazuje »pravda je zadovoljena«? Milošević će ostatak života provesti u jednom dvorcu–zamku dok su, kako ovih dana saznajemo, njegove žrtve završavale u jamama u koje su seljaci bacali smeće. Imaće manje-više

udobnu starost, dobro društvo »kvalitetnih« Srba i moći će da se posveti pisanju memoara. O njemu će se pisati knjige (na primer, *Zatočenik zamka Ševeningen*) i sve to zvuči prilično gospodski i grofovski. Pravda je uvek spora i pomalo kuresepa. A šta ćemo mi dobiti? Prvi dobitak odmah smo iskusili. Posle sparnog i zagušljivog dana, odmah pošto je Milošević poslat za Hag, došlo je veće svežine. Otkad on nije tu lakše se diše.

Mi, po milosti narodnoj, Predsednik Koštunica

Ne volim ljude koji persiraju sami sebi. A doktor Koštunica je jedan od takvih. Onomad, posle jednog međunarodnog skupa na kojem je učestvovao, ispričao je: »*Tamo smo imali* priliku da istaknemo i podvučemo...« Nije važno šta, važno je da smo Mi, predsednik Koštunica, imali priliku da istaknemo i da se istaknemo u disciplini sejanja posebne propamećenosti. Pred interfonskom tablom zgrade u kojoj stanujem čuo sam tipa koji kaže: »Ovde je gospodin Boža«. Naš predsednik bi zacelo učinio isto: »Ovde je gospodin Koštunica«. S tim da on svoje gospodstvo vidi kao *gospodstvo izdvojenog i iskošenog mišljenja*.

Ako prelistamo stare novine i pogledamo njegove izjave proteklih godina srešćemo se sa pravom lepezom skrajnutih, iskošenih, čudljivih i čudačkih, zadržanih i zaošijanih, ali uvek zagriženo nacionalističkih stavova. Nevolja je u tome što gospodin Koštunica misli da je na prošlogodišnjim izborima pobedio ne zato što je DOS stajao iza njega već zato što je narod pamtio njegove nacionalističke celomudrosti.

U danima koji su predstavljali poslednji čas odluke i jasne poruke svetskoj zajednici g. Koštunica nije odoleo magiji nacionalističkog »mutnog lova u bistroj vodi«. Čega sve tu nije bilo – od otmenog legalizma, ukazivanja na kršenje ustava i zakona, ukazivanja na izneveravanje »nacionalnih interesa«... Desetak sati pre početka Donatorske konferencije g. Koštunica je odluku srpske vlade o izručenju Miloševića nazvao »ishitrenom odlukom«. Nacoši, naravno, ne mogu bez pesme o antisrpskoj zaveri pa je g. Koštunica obznanio budućim glasačima da je neko iz Srbije »negde nepotrebno preuzeo obavezu o izručenju«. Priča o »olako obećanoj brzini« u Srbiji se ponavlja.

Naravno, g. Koštunica neće da se pomisli da on direktno štiti Slobodana Miloševića pa veli da je nova vlast »iz arsenala Miloševićeve politike koja je zaista *bila pogubna* izabrala najgora sredstva«. G. Koštunica bi mesecima i godinama štitio svog prethodnika istovremeno ga napadajući – što je vrsta osobenog maroderstva. Kao što su strukturalisti za neke vrste hrane govorili da su »dobre za mišljenje« g. Koštunici je Slobodan Milošević bio »dobar za celomudrovanje«.

G. Koštunica je u ophodnju lansirao zvučnu glupost: »haški profiteri« (koji su za njega podvrsta »antiratnih profitera«). Koje li je to novo antisrpsko čudo? To su oni kojima opaka Švajcarčinja plaća da pišu i govore da ratne zlocoše treba poslati u Hag? Kad bog hoće od nekog da napravi nacionalistu prvo mu uzme zdrav razum. Ako ima profitera u vezi sa Hagom onda će to biti ceo srpski narod – em će se osloboditi serijskih ubica (što je odavno trebalo da učini i za džabaka), em će dobiti svoticu koja nije za bacanje.

Sterilnost

Odavno nisam bio u Knez-Mihailovoj. Onomad, kad me slučaj naneo tamo, zatekoh pravu pustelinu od ulice. Ništa od nekadašnjeg šarenila i trgovačke vreve. Nema uličnih prodavaca koji svoj »dućan« nose u kariranim torbama zvanim »krmača«, nema svakoraznih džidža-midža, nema grotesknih četnika sa šajkačama i »najkama«, nema nakitaša sa repićima i sanjivih nakitnjača, nema uličnih muzikanata. Božjaka koji je kod Media-centra ćurlikao u dvojnice oduvalo čak do novobeogradskog buvljaka. Ostala je sterilna pustoš. Kakvu sam nekad viđao u prestonicama zemalja realsocijalizma. Nova elita alergična je na slike siromaštva i ljudskog dovijanja. Grčevitost tog dovijanja čini je nervoznom. Na Bulevaru videlih kako borbene trojke inspektora i murjaka rasteruju uboge torbare. Koji se uporno vraćaju na svoja mesta. Kao što se svrake vraćaju u razbucana gnezda. Posle dva-tri dana bezizgledne bitke i ovde je sve pusto i sterilno. Sterilno kao ponedeljak. Vračarska elita dobila je širok prostor za izvođenje u šetnju neparfimisanih pudli. Neki ljudi ne skanjeraju se mnogo u pitanjima izbora između pudli i ljudi.

Ulice su uvek bile ogledala ekonomskog sistema neke zemlje. Glatkoizbrijani i govornjivi japiji iz nove vlade vredno crtaju i docrtavaju konture nekog sistema po shemama koje su naučili na nekim tamo Oksfordima. Ali, mladi japiji ništa ne znaju o ljudskoj japiji. Sistem koji su stvorili je dobar, ali sterilan. I ne šljaka. Sistem koji šljaka mogu stvoriti samo ljudi kojima vladajući sistem ne stvara prepreke da učine nešto za sebe. Umesto da to shvati, vlada češće poziva narod na strpljenje. Na sterilno strpljenje i trpljenje. Ali, siromaštvo je prljavo i grčevito. Kako će se okončati sukob između sterilnosti i grčevitosti, videćemo.

Ekstrakt od profita

Ovih dana se veoma zabavljam gledajući kako televizija jednog od najvećih srpskih gazda potuljeno, sve okolo kao kiša oko Niša, razbucava vladin zakon o ekstraprofitu (koji bi, ako težimo preciznosti, valjalo zvati zakonom pomirbe sa lopovlukom). Razni stručnjaci (s Gazdinog platnog spiska) nabrajaju brojne mane narečenog zakona i sugerišu da se donesu izmene i dopune. Glavna izmena valjalo bi da glasi: KO JE NEŠTO ČALAPIRNUO, SREĆNO MU BILO! Glavni profiteri objašnjavaju da ništa nisu profitirali, već da su imali samo gubitke u interesu naroda koji je vodio »istorijske bitke«. Dopuna broj dva: KO JE GEMIO, GEMIO JE. OPLJAČKANO TREBA ALALITI. I REĆI PLJAČKAŠIMA: ALAL VAM VERA!

Psiholozi podsećaju na narodnu kletvu: »Dabogda imao pa zanemao« i opominju da bi primena vladinog zakona mogla izazvati teške psihičke traume kod srpskih novobogataša, a naši zakoni moraju da budu humani. Sam predlažem dopunu broj tri: KO JE ŠTA ZDIPIO, NJEGOVO JE, NEHUMANO JE GLEDATI U TUĐI BUĐELAR.

Mladani Mladan ljuti se, vadi plajvaz i stalno nešto sračunava. Ali, koja je računica u ovom slučaju prava? Valjalo bi na papir staviti deset i kusur godina bede svakog od nas i pomnožiti sa 365 dana. Mnogo bede i mnogo dana. A oni su iz svakog

dana naše bede izvlačili po neki gram ili kilogram dobiti. Iz peska naših života oni su ispirali čisto zlato, napisao sam u jednom od ranijih tekstova. I pravili pozlaćene WC-e u svojim dvorcima. Bestidni u pljačkanju oni još bestidnije brane svoje ukrađevine. Okačiti ljude bez stida na stub srama nije teška osuda. Osuditi ih sa po desetak godina zatvorske hrane bilo bi pravično. Ali, mnogi ne misle tako.

Mlađani Mlađan nada se da će se neka sumica ipak sliti u državnu kasu. Deo tog novca, veli guverner, biće »usmeren ka onima koji su najviše ispaštali«. Svi ćemo dobiti koliko je dovoljno da kupimo po jednu jabuku. I da zapevamo: KO JE APIO, APIO JE, prosto mu bilo!

Baze i fraze

U srpskoj patriotskoj čaršiji kao grom iz vedra neba odjeknula je vest da nam Ameri nude da na 99 godina zakupe zemljište za svoje baze. Ministar Svilanović (prezime koje priliči funkciji šefa diplomatije) na brzu brzinu vest je demantovao. Pomoćnica njegova otišla je dalje: ta glasina, taj novinski patak predstavlja čisti atak na novu vlast! A zašto? Zato što svakog Srbina, kad se pomenu strane baze, odmah počnu da laze patriotski žmarci!

Evo kako ja gledam na celu stvar.

Ako neko hoće da zakupi neke tamo Vržogrnce, Glogovo Brdo ili Đavolju Jarugu (koji nisu čak ni za gajenje malina) treba mu to odmah dati. Šta bi Ameri radili u tim bazama? Uglavnom bi bazali misleći kako opslužuju neki američki nacionalni interes.

A od bazanja američkih kratkopodšišanaca Srbija bi se lepo ofajdila. A koliko bi para tek ostavili neprojeni ruski špijuni koji bi pohrlili u Srbiju da uhode Amere! Manimo patriotske fraze! Živele taze baze!

Republika br. 266–267, 1–31. avgust 2001.

Teatar dvorskih intriga

*Od mnogih maski
sa nacionalnog buvljaka
On je izabrao masku
Velikog Poštenjaka.*

*Maska mu je lepo stajala...
Masa ga je volela i slavila...
Sve dok nije prekršio
zlatna maskina pravila:*

*ne možeš istodobno
izigravati poštenjaka*

*i voditi, kad ti je zgodno,
igru na kvarnjaka.*

Pred prošlogodišnje izbore situacija u Srbiji je bila sledeća: mesto neopreznog izazivača arogantno je zauzimao Slobodan Milošević. Mesto Protivkandidata činio je niz crtica ili tačkica koje je valjalo ispuniti nekim imenom. Popunivši te crtice ili tačkice imenom Vojislava Koštunice DOS je stvorio svog budućeg grobara.

Izbor je bio višestruko plitkouman. Plitkoumno, »egzaktnosti« radi, bilo je izabrati za to mesto nekog ko je za samo nekoliko procentića imao veći rejting od drugih. Dinamika i drama situacije gradile su rejting. Narodu nije bilo potrebno ovo ili ono ime, već personifikacija nezadovoljstva. Da je bilo moguće stvoriti virtuelnog, kompjuterskog protivkandidata (kao u modernim crtaćima) i on bi, zasigurno, pobedio Slobodana Miloševića.

Kad sam saznao ime narodnog Zatočnika koji je valjalo da izađe na megdan Dedinjskoj Ali zapisao sam u *Republici*: »Izgleda da traćim vreme pišući ove redove«. (Koštunica je, naime, već godinama zabavna, groteskna figura mojih zapisa.) Ali, histerija izvikivanja novog Vođe (ili Zavode) već je bila počela.

Vele da je g. Đinđić prvi izgovorio ime protivkandidata Miloševiću i zatim ga, tokom kampanje, orno i ozareno ponavljao. Sad bi se g. Đinđić, *a posteriori*, ugrizao za jezik. Ali, to je pomalo neizvodljivo. On bi sad rado doviknuo: oj, narode, prevarili smo se, loše smo izabrali. Ali, to je slično pokušaju da se dim ugura natrag kroz odžak u peć i pretvori ponovo u drva. Drugi zakon termodinamike veli da je to nemoguće. A narodna poslovice veli: jedna muka nauka – dve muke oduke. Koštunica se *zapatio* za tri meseca, ova zemlja će morati da otpati dok ga ne otpati.

Koštunica više ne skriva svoje »tihe patnje«. SM se obreo u Hagu (a za njega je on ipak »nacionalni radenik«). Srpska policija iskopava masovne grobnice nesrba... Srbi mole za donacije i otpis dugova umesto da traže isplatu ratne štete (kao svi pobednici). To su stvari koje noći jednog nacionaliste čine nesnošljivim.

Srbiji se dogodilo najgore što je moglo da joj se dogodi: umesto Teatra Promene dobila je Teatar dvorskih intriga i niskih strasti.

Evropske cene, srpske plate

*Na pijaci gledaš rumeno voće
iznad kog plešu anđeli skupoće.
Odričeš se snevanja voćne salate.
Evropske cene, srpske plate.*

Srpski finansijski reformator, mlad a ne mator kao onaj počivši, na Harvardu školovan i picanski molovan, smislio je da su naš najpraviji put u Evropu i put ka dostizanju evropskog standarda – evropske cene. Vele da su cene struje i cene poštanskih usluga i još neke dostigle evropski nivo. I još će rasti.

Ali, naš orni harvardski školarac (koji u Srbiji radi iz čistog patriotizma, samo za džeparac) ne zna odgovor na malo potpitanje: kako da stanovništvo (reč »narod« se u prethodnom periodu izblamirala) plati evropske cene srpskim platama.

U stvari, on zna odgovor. Odgovor je: ko nešto ne može da kupi i ne mora da kupi. Nek se prema guberu skupi. Paradoks evropskih cena i srpskih plata deo

je veleumnog postulata: MORA NAM BITI JOŠ GORE DA BI NAM JEDNOG DANA BILO BOLJE.

A kako, pitamo postulatdžiju, kako da stanovništvo (reč »narod« zvuči malo de-gute) preživi dotle? On savetuje: odričite se, štedite, štedite, dodatno privređujte i što više para nasleđujte!

A zar cene i plate nisu nekako mogle da idu barabar? – pitamo ga.

Mrzim reč »barabar«, sikće on. Barabar, barabar! Tako bi vajda jebala ćar! Morate se naučiti da je život skuplji od svakog vašeg truda! Uostalom ja znam vašu novokomponovanu poslovicu: niko me ne može tako malo platiti koliko ja mogu da zabušavam.

Plate će ipak polako rasti i jednog dana svi ćemo postati nehajni kupci svega što nam treba i što košta onoliko koliko mora da košta. Vlada će slavodobitno objavi-ti ovu vest i zatražiće od merača javnog mnjenja da je obavesti o reakciji stanov-ništva. Ali dobiće odgovor: gospodo, stanovništvo više ne stanuje ovde.

Republika br. 268, 1–15. septembar 2001.

Kazna za manjak mašte

Slučajno sam, u utorak jedanaestog septembra, posle ručka, uključio televizor – na-pravu koju, uglavnom, koristim za uspavljivanje. Na ekranu je bila slika nekog oblakodera iz kojeg kulja dim a malo zatim pojavio se avion koji je probio obla-koder kao maketu od stiropora. Pomislio sam da su to kadrovi iz nekog »filma katastrofe« – žanra popularnog pre dvadesetak godina. Ubrzo sam shvatio da nije reč o filmu već o direktnom prenosu jedne katastrofe. Kasnije sam prizvao u se-ćanje sve »filmove katastrofe« koje sam nekad gledao i nisam našao nijedan na istu temu. Mašta filmskih scenarista nije mogla da zamisli nešto slično, mada je ono što se dogodilo bilo sačinjeno od zamislivih i dogodivih situacija. Eto zašto ni američke špijunske mreže nisu mogle da predvide i preduprede ovu terorističku akciju. Uvek nas u stvarnosti stiže ono što nismo videli u mašti. Srbima je stigao Slobodan Milošević jer ga je malo ko, dok nije bilo kasno, u mašti video kao no-sioca katastrofe. Nesreće su uvek kazna za manjak mašte. Sliku sveta koji nas okružuje određuju u velikoj meri mračni snovi koje neko potajno sanja. I pedant-no, izmičući našim slutnjama, radi na njihovom ostvarenju.

Obični ljudi sa beogradskih ulica, kako su pokazale blic-ankete, reagovali su na američku katastrofu s neskrivenom zluradošću. »Analitičari« sa TV-ekrana u zlu-radosti nisu bili tako eksplicitni – oni su se samo divili »preciznosti« i »perfek-ciji izvedbe« kamikaza. I potajno su žalili što srpskim patriotama nedostaju dar preciznosti i umeće organizacije. A Predsednik države je, malo uvijeno, denun-cirao naše susede za terorizam i, nešto manje uvijeno, pozvao Amerikance da se obračunaju s njima (ili da nama ne prave smetnje). Amerikanci, poručio je, mo-raju u osudi i borbi protiv terorizma biti principijelni. Slično je reagovao i Glavni

Pop. Izvlačenje čara iz nesreće prilično je bedno. Nacionalisti su nesrećni ljudi. Nesreće kao ova što se dogodila iznose na videlo mnoge unutrašnje unesrećenosti.

Državotvorac i njegovi varijeteti

Vojislav Koštunica je, onomad, obznanio da je DSS »najdržavotvornija partija u Srbiji«. Ergo, on sam je naš najveći državotvorac.

Državotvorac ili državotrovac? Ili državotovac?

Jezik se sam podsmeva patetičnim izlivima.

Državotvorac? Državotrovac? Državotovac? Šta je od ovoga g. Koštunica?

Koji je posao državotvorca u državi koja već odavno postoji? Graditelji imaju posla i na postojećim građevinama, poručuje nam on. Dogradnja nekog krila državne zgrade, proširenje državnog placu – sve su to državotvorni poslovi. Elem, svaki je državotvorac ujedno i državotovac, onaj koji državu čini gojnom, drusnom, velikom.

Svaki pravi državotvorac mora biti jedan, jedinstven. Viševlašće je suprotnost državotvornosti. Svi trijumvirati ili dijumvirati u državogradnji su štetni. Zato svi ostali takmaci u vlasti moraju biti proglašeni za raspikuće, ometače gradnje, rasturače državotvornog peska i kreča. Zato svaki pravi i veliki državotvorac mora postati i državotrovac. Onaj koji truje državu otrovom svoje ljubavi, lažima svog istinozborstva i nestrpljenjem svog vlastoljublja.

Sapunica boljeg života

Život je lep! Pročitao sam to u »Izvestijama«. Ali, bojim se, vest će uskoro biti demantovana.

Setio sam se ovih rečenica iz poznate drame Nikolaja Erdmana dok sam, onomad, gledao premijera Đinđića na Televiziji Politika. »Živi se bolje!«, uverava nas, s izrazom prostodušnosti, g. Đinđić. Pitam se da li on pokušava da uveri gledaoce da je istina to što tvrdi ili u to uverava samog sebe. Uverava ili zavarava. Bojim se da će ta »vest« uskoro biti demantovana. Na ulicama. Jer svakodnevnica je svakodnevno demantuje.

Moj drugar radi na presi u fabrici motora u Rakovici za malo više od tri hiljade (dinara). A mora da kupi knjige svojim devojkicama – svaka košta po 180 dinara. Zato moj drugar uveče, kad Đinđićevi inspektori odu, na Bulevaru prodaje jevtine narukvice. Cena: deset i petnaest dinara. Curice sa Bulevara (koje vole da se ulepšavaju i ukrašavaju kao svuda po svetu) zastaju u čoporima, ali slabo kupuju. Većini je i to skupo. G. Đinđić ima, zacemento, statističke podatke da se živi bolje. Ali, đavo boljeg života krije se u detaljima.

G. Đinđića ne zanimaju detalji, njega zanimaju veliki simboli. Obavestio nas je da će Hram sv. Save uskoro biti dovršen. G. Đinđić se takmiči s Koštunicom za naklonost popova. Naravno, on to ne predstavlja tako. Hram je, veli on, simbol, a nedovršeni simbol nije simbol. Biće potrebno mnogo zlata i pozlata da simbol dobije punu snagu simbola. Moj drugar kupuje jednu po jednu knjigu za svoje kćerke. A ja se prisećam Dositeja: »Knjige, knjige, braćo moja, a ne zvona i praporci...«

Popa tropa

Slušam Koštuničino jadanje protiv crnogorstvujušćih Crnogoraca. Jadanje prene-mažuće i oči mažuće. Začinjeno superiornom mrzovoljom čoveka koji je bogom-dano uvek u pravu.

Dramska situacija sa Crnom Gorom je farsično zapetljana i s mnogim elementi-ma tragičke ironije.

Koštunica namerno zaboravlja da je na mesto jugoslovenskog Predsednika do-šao zahvaljujući Miloševićевой ustavnoj hajdučiji. Ujdurma ostaje ujdurma iako se okrenula protiv glavnog ujdurmaša. Koštunica takođe zaboravlja da za svoje saveznike u očuvanju Jugoslavije ima Crnogorce koji su na istim izborima na kojima je on pobedio glasali za Miloševića. Ko će raspetljati to otužno melodra-matično klupko labilnih simpatija i antipatija, taj državotvorno-ljubavni trougao u kojem strelice naklonosti neprestano menjaju smerove? Legalizam na koji se neprestano poziva g. Koštunica je neizlečivo truo kao i kompromis koji je on sklo-pio sa srpstvujušćim Crnogorcima.

Imam sopstveno rešenje crnogorsko-srpske jednačine i očuvanja Jugoslavije. Usva-janje. Ne znam da li je to državno-pravno moguće, ali valja pokušati. Koštunica je već usvojio Miloševićeve usvojenike iz Crne Gore i samo valja nastaviti u tom pravcu. Neka Crna Gora postane nezavisna i neka je potom Srbija (ili Jugosla-vija) usvoji. To bi i većini Crnogoraca odgovaralo: svi usvojenici su maženi i pa-ženi i mogu da planduju do mile volje i da izvoljevaju.

Srpsko-crnogorski spor je mutan i spor u svom kretanju i pitanje je da li svi mi imamo vremena da čekamo da se on razbistri i krene brže ka nekom razrešenju. U svakom slučaju, Vojislav Koštunica sve manje liči na nekog ko može doprineti razrešenju ovog spora. Sa gospodinom koji voli da popuje, koji smatra da je ne-besno uvek u pravu i koji ispoljava mrzovolju i gadljivost prema onima koji to ne prihvataju nemoguće je pregovarati.

Vratite mi moje ime!

Ahilejevsku srdžbu Koštunica ne ispoljava samo prema Crnogorcima već i prema svojim septembarsko-oktobarskim pajtosima.

Oni mu, požalio se nedavno, nimalo ne pomažu u državotvornom radu već »samo misle na svoje položaje koje su stekli zahvaljujući mojoj pobedi nad Miloševićem!« Ne češite se o moju pobedu! Ne kušajte plodove moje pobeđe!

Onomad se jetko požalio kako od njih ne bi bilo ništa da im on »na izborima nije pozajmio svoje Ime«. Vratite mi moje Ime, pre početka zime! Meni je Ime sav ime-tak, a vama je početak za imetak! Šta radite s mojim Imenom! Nezadovoljan sam njegovom primenom! Narodu treba jedno Ime, Ime koje ga se doimlje, a ne neka-kvo dvoimlje!

Kačaci u Beogradu

Lik Osame Bin Ladena umnožava se kao u cirkuskoj sali ogledala. Kao što je neko pametan primetio – svi koje ne volimo, pretvaraju se u male Bin Ladene. Ni Srbi-

ja nije odolela svom otužnom lovu u mutnoj vodi. Bezbrojne male Osame iz svoje podmukle osame vrbuju nove članove i kuju antisrpske planove! U ovome je već poslovično revnostan srpski ministar pravde, naš antiteroristički Bata-Mlata. Dok mu krivđa vršlja pod prozorima, on se zamajava ambicijom delioca regionalne pravde. Što je obično patriotsko mlataranje.

Lovu na terorističke vešce nije odoleo ni gospodin Čović koji onaj posao u Južnoj Srbiji ne bi obavio bez smisla za istinu. A sad je najavio teroristički napad na sam Beograd! Mora da je g. Čović gledao stari film »Kačaci u Beogradu« pa mu se nešto pomešalo u glavi. Napad je doduše uvek moguć, samo se pitam šta su teroristi dosad čekali? Prisećam se da je g. Nebojša bio jedan od junoša iz moje »Totalne dramaturgije«. Zovu zanata koje smo nekad znali teško je doleteti.

Prop' o pop

Prop' o pop! Tako glasi rezultat vladinog pokušaja opopljanja škola (uvođenja veronauke). Odziv učenika je mršav i tršav – što me prilično raduje. Iza odziva učenika stoje odluke njihovih roditelja – dakle mladeg i lepšeg dela srpske populacije. Što me još više raduje. Uvođenje školskog popa sasvim je tropa.

Vladajući popofili, veroljubi i bogoljubi mislili su da uvođenjem veronauke nešto daruju narodu ali narod se inadžijski zahvalio na tom daru. Te tako, prop' o pop.

Vladajući »nacionalni radenici« mislili su da je uvođenje veronauke deo obećanog i željenog »povratka starim korenima«. Ali ljudi su već odavno shvatili da »povratak korenima« vodi jedenju korenja.

Posle obilatog mrsnog perioda ne smeta mali post. Uz njega bi se i veronauka nekako uđenula. Ali, uz permanentni post dodati veronauku malo je preko jega. Slovo iže ali sirca niže. I zato je prop' o pop.

Republika br. 270–271, 1–31. oktobar 2001.

Jesen radnika

Stigla je jesen radničkog nezadovoljstva. Radnici su na ulicama, a čujem da ima i bubnjara. Jedna u novoj vlasti visoko rangirana kolumnistkinja na televiziji, prekrštenih nogu, u šljaštećim čarapama, govori o radnicima kao najreakcionarnijem sloju srpskog društva. Kad čujem kako činovnici i intelektualci napadaju radnike koji štrajkuju to mi uvek zasmrdi. Još više me nervira sintagma »tržište radne snage«.

Radnike je na ulice izveo – strah od ulice. Oni kontaju da je lek od sutrašnjeg izbacivanja na ulicu – masovni izlazak na ulice.

Radnici su bez sumnje najveća žrtva Miloševićeve decenije. On ih je deset godina držao u fabrikama koje ne postoje (jer su za njegovog zemana tehnološki stigle do

otpada), na radnim mestima koja ne postoje i sa umećima koja su postepeno zaboravljali. Buđenje iz tog sna je traumatično.

Premijer Đinđić je svakako u pravu kad poručuje radnicima: »Vi imate zaposlenje, ali nemate posla«. Ali, Đinđić, ako je istinski reformator, mora biti konsekventan do kraja. Da li se njegova dosetka »zaposlenje bez posla« odnosi i na desetine hiljada zaposlenika savezne administracije? Da li se odnosi na desetine hiljada fasciklaša i aktntašnaša iz republičkih i opštinskih »organa«? Da li se odnosi na hiljade šalterkuša u zdravstvu koje nemaju drugog posla nego piju krv bolesnim ljudima? Kog danas važnog posla imaju desetine hiljada buđavih čizmaša u Koštuničino-Pavkovićevoj armiji osim da nam dvanaest meseci u najlepšim godinama pretvore u anahroni košmar? Govorilo se o stotinak hiljada Miloševićevih policajaca. Da li sam prečuo vest da je nova vlast njihov broj smanjila?

Lako je seći tamo gde je najtanje, ali da li je i najcelishodnije?

Sablažnjivo saučesništvo

Uzorni srpski privrednik, medijski magnat i bankar u mraku oko svog dvorca video je infracrvene nišanske sprave i zbrisao je do Otave, pun strave. Kad bi infracrveni nišani bili vidljivi oni ne bi imali nikakvog smisla, ali nova vlast je poverovala u priču o strahu i počela da mu šalje poruke u formi italijanske kancone: »Ritorna caro mio! Garantujem ti bezbednost i život bez bede!« I bankar koji voli karo-sakoe vratio se.

Ustrašeni bankar treba da plati desetine miliona maraka ekstra-profita stečenog pod »posebnim pogodnostima«. Koje su to posebne pogodnosti? Naš bankar je dobio džakove dinara–topčideraca (pominju se desetine milijardi tih bezvrednih šuški), iznosio ih na ulice i od naroda kupovao uštekovane marke (bele pare za crne dane). Od bezvrednog papira praviti zlato – to nisu mogli ni najveštiji alhemičari. Vlast je našeg bankara ipak ubedila da treba da se odrekne dela svog šićara u korist države. Ovajdiće se država, ali preteći će dosta i njemu. I posle tog razložnog ubeđivanja naš bankar se vratio kući. A vlast je postala saučesnik u Velikoj Mučki.

Karla (opet) u Beogradu

Glavni haški tužitelj (po nekima »vaskolikog srpstva ružitelj«) nikako da uspostavi most saradnje s novom vlašću, iako joj prezime to obećava.

Elem, Karla je ponovo bila u Beogradu i vratila se iz njega vrlo karli (karli je arhaizam čije je značenje »neveseo«, »neraspoložen«).

Koštuničin ministar pravde joj je opet nešto besedio o potrebi donošenja saveznog »zakonskog okvira« za saradnju sa Hagom. Ko o čemu, Koštunica o uštipcima. Kladam se da će iduće godine pukovnik Šljivančanin pre biti počasni gost na »Danima šljiva« u Koštuničima nego zatvorenik dvorca Ševeningen.

Vlast je uvela novu modu u saradnju sa Hagom: da se svi naši optuženici za ratne zločine prošetaju do Haga na kratko viđenje sa gospođom Karlom i da se potom vrate u Beograd, na državno paženje i maženje. Gospođa Bilja, što se s Arkanom u bijelo lice ljubila, već je u Beogradu, zahvaljujući garancijama srpske vlade. Sad se isto predlaže i za optuženike u vezi s »oslobađanjem Dubrovnika«.

Predsednik Koštunica i patrijarh Pavle sročili su za Momčila Krajišnika takve preporuke da bi ih uvažio i sam sveti Petar koji bezgrešne pripušta u raj. Za koju godinu imaćemo lepu kolekciju ratnih zločinaca pod državnim starateljstvom.

Predlažem da se na Dedinju izgradi posebno naselje za ove delije kako bi na miru mogli da pišu svoje memoare o tome kako luk mržnje nisu jeli ni barut mirisali.

Republika br. 272, 1–15. novembar 2001.

Rozmerina beba

ili

O »crvenim beretkama«

»Crvene beretke« su posle 5. oktobra postale kulturni junaci srpskih medija zato što nisu intervenisali protiv pobunjenog naroda. »Da su nas oni napali – nadrljali bi smo!« – sa strahopoštovanjem su tada govorili lideri DOS-a. Nikome nije zasmotalo to što su, verovatno, iste te delije mnogo puta pre toga učestvovala u vijanju i ostrvljenom premlaćivanju demonstranata. Nikome nije zasmotala njihova boja – koja svakako nije maskirna. Još manje su nekome smetale priče o hororičnim »podvizima« ovih delija na Miloševićevim ratištima. Novim vlastima laskalo je što su »crvenoberetkaši postali naši« (kakav petparački ugođaj!), što su »psi rata« postali »akteri Promene« (čega se pametan stidi time se kičer ponosi). Lideri DOS-a nisu ni slutili da će »crvene beretke« postati najbolji Miloševićev »danajski poklon« novoj vlasti. I zato se, kad danas ove delije zaposednu, poput Muse Kesedžije, drum u centru Beograda, nova vlast prema njima odnosi sa istim gnječavim i sablažnjivim strahopoštovanjem. Đinđić i njegovi ministri malo ogovaraju »srpske Ramboe« (imaju plate četrdeset puta veće od radničkih), malo ih prekorevaju (mi smo im dali stalna zaposlenja), a uglavnom – ne znaju šta da rade s njima. Rozmerina beba se rodila, valja je ljuljati. »Problem ćemo rešiti tako što ćemo im sve lepo objasniti«, poručio je ministar policije (ali su oni njemu nešto objasnili). A Koštuničini »legalisti« se vrlo, vrlo uvijeno dive ovim hiper-legalistima i ustavobraniteljima. Haos u neprečišćenom obliku.

Da je u Srbiji prošle godine došlo do stvarnog raskida sa grozomornom prošlošću »crvene beretke« bi bile viđene kao *strano telo* i bile bi raspuštene – zanimanje filmskih kaskadera sasvim je zgodno i časno. Ali, nova vlast je odlučila da se prema ovom stranom telu ponaša kao školjka – da ga okruži svojom pažnjom i mažnjom i da od njega proizvede biser. Kao što je slično činila sa mnogim drugim stranim telima iz Miloševićeve ere. I proizvela je biser – sjajan i otrovan.

»Crvene beretke« šepurile su se sa svojom gvožđurijom u centru Beograda jer im je, vele, ugrožena »profesionalna čast« i jer neće da učestvuju »u lovu na Srbe«. Vrana vrani neće oči da vadi. Čast ovih maltene vitezova najvažniji je problem današnje Srbije. Oni su časni kao časni krst i zato smatraju da su najpozvaniji

da vode spoljnu politiku ove zemlje, da uređuju uređenje, iznuđuju zakone. Dresura za ubojice postaje droga za Srbiju. A narod kaže: ko s đavolom tikve sadi o glavu mu se obijaju.

Analitičari – banalitičari

Strategiju školjke u odnosu na strano telo nova vlast nije primenila samo u slučaju »crvenih beretki«. Mnogi dojučerašnji Srbi-po-zanimanju, patrioti lake i teške kategorije postali su ambasadori, savetnici, savetnikovi savetodavci, glavni urednici ili bar urednici kulturnih programa i rubrika. Ostali patrioti i patriotaši za koje nije doteklo dobrih nameštenja postali su – analitičari. Uključite bilo koji televizijski program i srećete nekog od njih. Sve analitičar do analitičara. Sve moj do mojega. Šteta za Komrakova da trune u Zvečki – mogli su mu dati da bude analitičar kao ostali patriotični dečki.

A šta analiziraju analitičari? Situacije! »Imamo situaciju!«, zavape kao u onoj rok-pesmi TV-urednici. »Zovite nekog analitičara!« A pošto dramskih situacija, po Suriou, ima 360.000, potražnja za analitičarima će biti sve veća. Nije važno da li analitičari umeju o nečemu da sude ili samo mrsomude, da li su po duhu stvarni analitičari ili analitičari–banalitičari, važno je samo kako se potpisuju.

Nova demokratska moda

Gospod bog je, ove jeseni, u Srbiji imao predizbornu kampanju kakvu valjda nije imao ni gospodin Sloba. U njegovoj promociji na svim televizijskim kanalima učestvovali su i takvi autoriteti kao što su Ajnštajn i Njutn. I pored takve kampanje, i pored toga što su Srbi nebeski narod, Svevišnji na izborima nije prošao baš slavno: za učenje veronauke prijavilo se prilično malo školaraca.

Sad čujem da će, od naredne školske godine, veronauka postati zakonski obavezna. Tako je nova vlast obećala Glavnom Popu. Što je nova demokratska moda. Toga se ni Milošević nije setio. Mogao je, naime, pošto je izgubio na poslednjim izborima, doneti zakon kojim se on sam proglašava obavezujućim, za sve Srbe, Predsednikom. Da se toga setio sad ne bi trunuo u zatvoru trulog Zapada.

Republika br. 273, 16–30. novembar 2001.

Presednik

Srećnije države imaju predsednike. Ova, po drugi put zaredom, dobija *presednika* (ne onog koji predsedava državom, nego onog koji je *preseo* biračima koji su mu dali svoj glas). Sa kakvim su apetitom Srbi zaokruživali ime g. Koštunice i kako im je brzo, čim je na svoje mesto zaseo, njihov izabranik preseol!

Meni predsedne svaki dan kad na ekranu ugledam g. Koštunicu, s obaveznom Plavušom koja sedi pored njega i obaveznom ikebanom ispred njega. Predsedne mi i obrok slastan kad ga čujem da kaže »ja sam vlastan« (reč »vlastan« je, kako je primetila Ceca Lukić, njegova omiljena reč).

G. Koštunica sa Plavušom pored sebe i ikebanom ispred sebe svake nedelje bar jednom čašćava nas svojim nebesno-plavim mislima i svojim ikebana-objašnjenjima. Nacionalizam je, sigurno, oblik nastranosti. Mnogi su mislili i tvrdili da je Koštuničino srbovanje, iz vremena pre nego što je izabran, bilo samo deo marketinga i da će on biti sasvim prikladan i pristojan građanin–Predsednik. Ali, g. Koštunica kao da vreme svog predsednikovanja koristi da dâ što više oduška svojoj nastranosti. Ne sumnjam da on uživa u izlivima svoje nastranosti i da je to jedino zadovoljstvo koje mu donosi vlast. On radi u korist svog zadovoljstva i kad je očigledno da je to na štetu zemlje kojoj je Predsednik. On pokušava da se kontroliše i prihvati »realnost«, ali postoji nešto što je jače od njega. On ne može da kontroliše svoj odijum prema Haškom tribunalu, odijum koji je standardni znak raspoznavanja nacionalističke ogrezlosti. Iako je odavno jasno da se glavna raskrsnica svih srpskih puteva nalazi u Hagu, g. Koštunica pri samom pomenu tog imena promeni boju – ta reč je lakmus za okorele nacoše. Za neprihvatanje Haga g. Koštunica nalazi najfantastičnija (čitaj: najnesuvislija) objašnjenja. Za pokretanje istrage nad Pavkovićem i Lukićem uspaničeno tvrdi da će »destabilizovati zemlju i ceo region«! Stabilnost zemlje i regiona, biće, zavise od spokojstva delija osumnjičenih za ratne zločine? Zanimljiva teorija. Moram da priznam da me takve izjave totalno destabilizuju. Kao što me je destabilizovala ona koještarija o državnim tajnama. G. Koštunica misli da se tajne zločina mogu sakriti ako se preimenuju u državne tajne. (On misli da je tajna vladanja u jezičkoj ikebani.) Državna tajna! Kako to zvuči moćno. Ali, ako ovaj izraz zamenimo njegovim jezičkim ekvivalentom »državno đubre« dobijamo rezultat da g. Koštunica uživa u tome da bude čuvar Miloševićevog đubreta! A svako đubre bazdi.

Jatakovanje

Loša gluma u pozorištu i na filmu je nepodnošljiva. Ali, izlazak iz sale rešava problem. Loša gluma u politici je problem kojeg se ne možete tako lako otarasiti.

Priča o boravištu Ratka Mladića je priča o šmiri i glumatanju zvaničnika naše nove vlasti. »Koliko znam, on više nije u Srbiji!«, izjavljuju ministri policije i predsednici vlada kad ih priupitaju za generalovo zdravlje. Alisa više ne stanuje ovde. Kao da je general igla koja se može izgubiti u travi.

Pre neki dan čuh kako su ratnika Ratka vidali u ovom gradu kako se šetka – u papučama. Čime pokazuje da se oseća sasvim sigurno i bezbedno u Beogradu. I nimalo nalik progonjenoj zveri.

Ministar Živković tražio je od Karle del Ponte dokaze za njenu tvrdnju da je general Mladić u Beogradu. Ministar naivno veruje da se tajna ušiju cara Trojana može sakriti. Onaj koga su Srbi letos, u jednoj anketi, proglasili čovekom »najzaslužnijim za Srpstvo« ne može odoleti strasti pokazivanja. Onaj koji se samodopadno kostimirao u vojvodu Mišića tražiće pozorje za svoj nastup.

Priča o generalu Mladiću i novoj vlasti može se najbolje nasloviti jednom starom rečju – jatakovanjem. To nije samo jatakovanje jednom monstroznom ratnom zločincu već i jatakovanje jednoj od najvećih srpskih sramota (što je svakako bio srebrenički masakr). Slogan Koštuničine stranke »Ponosni u Evropu« može se prevesti kao »Sa Ratkom Mladićem u Evropu!« Što će reći o svetom Nikad.

Osveštenja

*Da nam nabolje krene
treba nam sveopšte osveštenje.
Nećemo izaći iz ovog stanja
bez osveštenja i osveštanja.
Privreda će da preporodi se
uz pomoć bosiljka i svete vodice.
Nijedan posao da se ne sklopi
dok ga pop vodicom ne poškropi.
Javni časovnici neće izbijati tačne sate
ako im popovi ne očate.*

Moda osveštenja koju su uvele opštinske vlasti bivše koalicije »Zajedno« nastavlja se. I ništa može da postane nešto ako ga je pop vešto osvešt'o. Glavni pop je, uz prisustvo novovladajuće vrhuške, osvešt'o zvona za Hram sv. Save. Zvona je napravila najbolja strana zvonolivnica, ali bez osveštanja ne bi zvučala kako treba. A mogao se u njima prošvercovati i neki zapadni đavolčić. Mi ne umemo da pravimo dobre stvari, ali umemo da ih osveštavamo. Zato je, pre neki dan, osveštana i zgrada Carine. Na Zapadu umeju da naprave tehnički savršene stvarčice, ali tek kad one prođu kroz osveštanu i svetom vodicom poškropljenu zonu postaće stvarno dobre. Uvozni artikli bez pravoslavne duše su beživotni i neupotrebljivi. Mogli bismo i da ih dalje reeksportujemo s nalepnicom »osveštano u Jugoslaviji«. Zaradili bismo puno para.

Republika br. 274–275, 1–31. decembar 2001.

Branitelji propale stvari

Predsednik Koštunica, s obaveznom plavušom pored sebe i nakindurenom ikebanom ispred sebe, održao je svoje prednovogodišnje slovo. Da nas malo propameti i da nam udeli malo svog umlja. S grimasom gadljivosti, preko očala na vrhu nosa, odstrelio je one »komi od nas traže da odigramo nekakvu psiho-dramu i doživimo katarzu«. Svi nacoši dobijaju ospice na pomen reči »katarza«; što se tiče Koštuničine gadljivosti – ona mi je i gadna i jadna.

Koštunica je potom govorio o »liku i delu« generala Ljubitelja nameštaja od trešnjinog drveta i o njegovom herojstvu u odbrani zemlje od »NATO-zavojevača«. Koštunica peva u Beogradu istu liru koju Milošević peva u Hagu. Ko je pobedio a ko je izgubio na poslednjim predsedničkim izborima? I posle Slobe – Sloba.

Da li je »herojska odbrana zemlje« podrazumevala izgon onih osamsto hiljada Albanaca sa Kosova? Ali, i predsednik savezne države i predsednik Savezne skupštine svojevremeno su tvrdili da »Šiptari begaju od NATO-bombi«. Tu »teoriju« je cinično lansirao (a ponavljaće je i u Hagu) Slobodan Milošević. Doista, ko je pobedio na poslednjim izborima? General Nebojša sigurno, iako je orno navijao za onog koji je izgubio.

Između predsednika koji voli ikebanu a mrzi reč »katarza« i generala koji voli predsednika a još više ikebanu na svom reveru i još više italijanski nameštaj od trešnjinog drveta odvija se prava psiho-zavrzlama. Koštunica štiti generala jer, instinktivno, naslućuje temeljnu postavku Zakona o eksponencijalnom porastu odanosti. A ona glasi: poslušnik koji je bio odan zbačenom kralju biće, ako bude pošteđen, trostruko odaniji njegovom nasledniku. I može pripomoći u obračunu za uspostavu nedeljive vlasti. Tacit je, verovatno, o ovim stvarima znao mnogo više i naše stare-Rimljane-iz-nove-vlasti mogao bi mnogo toga da nauči.

Koštunica se ponaša kao da su poslednji izbori bili samo igra ličnih simpatija a ne izbor između dve političke opcije. Kad bi ovo znao, zatvoreniku dvorca Ševeningen lakše bi tekli sužanjski dani. U svakom slučaju, sve je jasnije da na mestu saveznog predsednika ima ćudljivog i zadržtog *zatočnika propale stvari*. A da li se zastupanjem propale stvari može postići trajniji ćar – videće se na sledećim izborima.

Anri Levi i desni Srbi

Zagriženi advokati propale stvari napunili su salu bioskopa REX u kojem je prikazan stari film Anri Levija o »podvizima« naših nebojša u Bosni. Advokate propale stvari nervirala je mnogo sintagma »srpski fašisti«. Ali, koju sintagmu imate na izboru kad vidite slike kost-i-koža logoraša iz Omarske? Razlika između prizora iz Omarske i onih iz Osvjenćima je samo u kolor fotografiji koja je korišćena u ovim prvim. Ali, fašisti pred takvim slikama ne dožive katarzu već ushićenje. Čovek koji se pred nekim prizorima ne postidi već se pomamljeno brani – eto definicije ogrezlog fašiste. Advokati propale stvari bavili su se celomudrenim pitanjima

kao što je ono o leševima koji lete i stolicama koje ostaju neprevrnute i za takva pitanja dobijali su aplauze. Soj sholastičara zločina koji se bio namnožio u Miloševićovo vreme izgleda da se ne smanjuje.

Ako je diskusija u REX-u u kojoj su učestvovali fašisti–marginalci i faše sa dna flaše bila odvratna, način na koji su beogradski mediji propratili ovaj događaj bio je naprosto ljigav i ogavan. Što će reći odvratniji od odvratnog. U raznim popularnim i masovno gledanim emisijama tipa »otisak dana« ili »utisak nedelje« ili iz lažnih »sučeljavanja gledišta« zvanih »DA i NE«, »PRO i KONTRA« (i rekontra) mogli smo da vidimo jedan uspijaški i blasfemičan odnos prema zločinu i fašizmu. Srbija je, izgleda, još uvek puna otvorenih ili, što je još gore, loše kamufliranih fašista, fašista dopola, otpola demokrata, onih kojima fašizam proviruje iz snebivljivog osmeha ili iza naočara na vrhu nosa.

Anri Levi je još dobro prošao u Beogradu. Neki srpski antifašisti (poput Bogdana Bogdanovića ili Bore Ćosića) prošli su gore. Bili su dočekani i ispraćeni gnjecavim, nadmenim poluosmehom medijskih fufica i fufona, snebivljivim poluzgražanjem spisateljica sa državnih jasala i intelektualaca za sva vremena. U novodemokratskoj beogradskoj čaršiji, demokratskoj do pojasa a starofašističkoj od pojasa, ovi ljudi nemaju šta da traže.

Republika br. 276–277, 1–31. januar 2002.

Seriya pogrešnih računica

*Sami sebe zaplićemo,
Sami sebe rasplićemo.*

(jutarnja pesma srpske vlade)

Sve mi je tragikomičniji premijer Đinđić kad, sve govornijije i sve neubedljivije, tvrdi da se danas »ipak živi bolje«. Da podupre ovu tvrdnju on poziva u pomoć statistiku, statističke proseke i raznorazne vladine odseke. Ali, statistika je ortopedsko pomagalo svih kljakavih i bangavih projekata.

Jedna ekonomistica, bliska novoj vlasti, problem formuliše malo zabavnije. »Danas je« – veli ona – »sve u svemu ipak bolje, ali problem je u tome što ljudi još ne osećaju da se osećaju bolje«. (I zato su loše volje.) Osećanje devojci sreću kvari. A i ponekoj vladi. Humorni krug zatvara jedan od eksperata iz Đinđićeve vlade: »Cene su porasle više nego što smo očekivali«. Čudna tvrdnja za jednog eksperta. »Ako ima i najmanje šanse da stvari krenu naopako, sigurno će krenuti naopako.« Tako nekako glasi Marfijev zakon.

Vlada je ukapirala da je đavo već dograbio šalu pa je formirala nekakvu svoju »komisiju za zaštitu standarda građana«. Što je prilično tragikomično. Vlada štiti građane od sebe same. Kao u dečjoj pesmici »sami sebe zaplićemo, sami sebe rasplićemo«. Sve češće i sve jasnije se očituje da su mnoge vladine mere *serija pogrešnih računica*. Glavni državni računovođa koji je u novogodišnjim anketama proglašen za

ličnost godine, završio je visoke ekonomske škole na pitomom zapadu, ali nije završio osnovnu školu preživljavanja na divljem istoku. Moraće, sva je prilika, da naoštiri plajvaz i da pravi nove računice.

Decembarski računi za struju prikazali su svu tragiku i komiku kabinetskih reformi. Ispostavilo se da većina Srba, na početku 21. veka, nije u stanju da plati ni takav »visoki luksuz« kao što je električna struja. Luksuz koji imaju i Indijanci u Amazoniji (kao što smo nedavno videli u divnom filmu »Tigrere«). Znalno se da ti isti građani nemaju para ni za osnovne živežne namirnice, ali račune gladnog stomaka niko ne štampa, to uvek ostaje intimna stvar. Ali, kad su se sabrali računi gladnoće i hladnoće sve je ispalo tragikomično i posramljujuće. I ukazalo na svu apsurdnost principa »evropske cene – srpske plate«.

Vlada je velikodušno odlučila da narodu omogući reprogramiranje dugova za struju (otplatu na rate) ne shvatajući da iz jedne smešne situacije upada u još smešniju – struja na kredit svakako je osobeni srpski izum. Pekari najavljuju da će, zbog skupe struje, podići cene hleba. A pošto će struja još više poskupeti sasvim je verovatno da će vlada morati uvesti i kredite za hleb. Dokazujući da se »ipak živi bolje«.

O korupciji

*U špajzu ima jedno mito.
Činovník gricka ovo mito
zato što je njemu bitno
jerbo je jadan činovník gladan.
Al' ga mito po stomaku
stane deranzirat,
deranzirat, deranzirat,
pa u zatvor njega vode
jer se dao korumpirat!*

(varijacija na temu D. Radovića)

Premijer Đinđić najavio je da će se u ovoj godini odigrati odsudni obračun sa korupcijom, sa korupcionašima i korumpatorima, podmitljivcima i podmićivačima. Biće vrlo rizično primati mito! Oni koji se daju korumpirati moraju da znaju da ulaze u zonu visokog rizika! Tako govori premijer. A najavljuje i neke specijalno konstruisane lovke i klopke za one koji vole »mažu«.

Đinđić zaboravlja da je Srbija stvorena pomalo i uz pomoć ovog poroka – turski velikodostojnici objasnili su knjazu Milošu da »para vrti gde burgija neće«. Srbija ima bogatu tradiciju u umetnosti podmićivanja, umetnosti koja je u sistemu gde su svi bili jednaki ali su neki bili jednakiji postala deo sveopšte banalnosti. U vreme Slobe-Slobode reč »korupcija« slikovala se s rečju »erupcija« i takav sjaj više neće dostići. Ali iako sada pritajenija teško da će uzmaći pred premijerovim gromkim pretnjama.

Najgore je to što premijer i njegova vlada pokušavaju da suzbiju korov kojem, svojim merama, obezbeđuju plodonosno zemljište. Sami sebe zaplicemo, sami sebe rasplićemo. Tragikomična situacija »evropske cene – srpske plate« direktno stvara situaciju u kojoj se ljudi daju korumpirat, ma koliko to premijera moglo deranzirat!

Vlada je svesna ove trakalice pa je rešila da sudijama i drugim korumpogenim činovnicima obezbedi visoke plate. Što je vid vakcinacije protiv primanja mita. Ja sve nešto mislim da će to samo povećati iznose koji će biti potrebni za »mažu« – oni koji imaju dobre plate neće više hteti da »sređuju stvari« za sitniš od stotinak maraka...

Republika br. 278, 1–15. februar 2002.

Rupa bez dna

Svakog dana u Srbiju se slije neka para.

Ne daju nam baš i kapom i šakom, ali nakupi se. Labus je neprestano dobro raspoložen i pričljiv jer stalno nešto potpisuje. Eto, i g. Koštunica, koji mnogo drži do nacionalnog ponosa, koji više voli reč »reparacija« od reči »donacije«, iz Kine je doneo tri miliona dolara i pohvalio se time. Nije se pohvalio time da su ga Kinezi odvucli na Tjenanmen da dâ neku izjavu, za uzvrat. Tjenanmen je loše mesto za davanje izjava i za izražavanje nacionalnog ponosa.

Srbija mi sve više liči na maznu i bestidnu sponzorušu. Ili, još više, na mog malog sestrića koji mi se najpre vešto umili pa mi traži da mu dam sve što mu se sviđi u mojoj kući.

Srbiju ekonomske nevolje tište, zato svuda i od svakog nešto ište. Zanat iskanja je glavna specijalnost naših vrljih ekonomista. Kad se mora – nije to loš zanat. Ali, u šta je uloženo to što je dobijeno, izmoljeno, iskamčeno? U koju proizvodnju, gradnju, sadnju? Nešto se ne sećam nikakvog presecanja vrpce u minuljoj godini. Nije valjda sve što je iskano – spiskano, smučkano i profučkano? Čelnici nove vlasti kad ih pitaju za najveća ulaganja najčešće pominju EPS. Koji je, plašeći nas kao decu mrakom, podigao plate svojih direktora i nameštenika do vrtoglavih visina. EPS koji je izdao dvadesetak hiljada pljačkaških računa? EPS čiji je jedan bivši direktor bio strasni kolekcionar stanova (ima ih, vele, tridesetak)... Bojim se da će strani donori, kreditori, poklonodavci i zajmodavci brzo shvatiti da je Srbija rupa bez dna a takvu vrstu aždaje nemoguće je nahraniti niti pokrenuti iz lenjosti.

Štediše i troškadžije

Jedna izjava guvernera Dinkića, iako stara već dve nedelje, ne prestaje da me nervira. Naime, pošto je sabrao rezultate prvog meseca konverzije stranih (čvrstih) valuta u evro, guverner je obznanio: »Narod ima para! Nismo tako siromašni!«

Reč je, tada, bila o sumi od milijardu i nešto više maraka koje je pomenuti narod izvadio iz priručnih kućnih sefova. Reč je o preostatku onoga što se u narodu zove *belim parama za crne dane*.

Dinkićeva izjava, propraćena nesvesnim lakomim smeškom, podsetila me na sličnu izjavu i isti harpijski smešak Miloševićeve bankarke Borke Vučić od pre tri

godine (o čemu sam tada pisao u *Republici*). Ona je tada javno sračunavala koliko narod ima još tajnih para a potajno, verovatno, smišljala kako da te pare slije u gazdin levak.

Guverner Dinkić ne voli Borku Vučić, ali, kao i ona, lakomi se na tuđi novac. To pokazuje i površna semantička analiza njegove izjave: »Narod ima para. Nismo tako siromašni«. S kojom je lakoćom prešao sa reči »narod« na državno »mi«.

Ako glavnog bankara zanima koliko narod ima para onda to nije obična radoznalost (mada je ona znak lošeg bontona kao svako zagledanje u tuđi šlajpik). Glavni bankar je jedan od najvažnijih zupčanika ekonomske vlasti i nema sumnje da će njegova saznanja usloviti kretanje ostalih zupčanika te vlasti. Timovi planera i finansijskih stratega smišljaće »mere«, »uredbe« i »zakone« koji će pospešiti slivanje para koje lutaju po narodu u »naš levak« (kako je govorio S. Milošević). Ili, kao što je rekao jedan cinik: »Naivčinama ne treba dopustiti da sačuvaju svoj novac«. Najprostija i najefikasnija od tih mera biće produbljivanje paradoksa »evropske cene – srpske plate« i crni dani nateraće bele pare da se sliju tamo gde treba. Svakom štediši nađe se troškadžija, veli narod.

Možda bi se mlađani Dinkić ponašao drugačije da ne nosi titulu »guverner«. Ali, sama titula (koja potiče iz kolonijalnih vremena) tera ga da iz kolonije (koja je u ovom slučaju narod) izmuze što više para.

Akademikov katalog

Svakog petka, u osam uveče, na Studiju B, akademik Nikola Milošević, strpljivo i metodično, pravi svoj *katalog loših Srba*. Dok ga slušam pitam se u kojoj to zemlji i u kojem vremenu prebivam. Ali, gospon akademik nastavlja svoju rabotu – on nema nedoumica sa »gde« i »kada«. On zna da je dobio *udarni termin* i zna da se takvi termini tako zovu jer se koriste za zadavanje udaraca. I on udara po Srbima loše kakvoće. U tome mu pomaže, tačnije rečeno: slabašno mu odmaže, Dragoljub Žarković iz *Vremena*. Ponekad akademik odstreli i nekog od saradnika ili čak urednika *Vremena*, g. Žarković pokaže da mu to nije pravo, al' nije mu ni krivo onoliko koliko mu laska da s jednim akademikom javno ćaska. Akademikov katalog već je pozamašan ali je on prilježan i metodičan i *vreme* radi za njega. Isti posao svojevremeno je radio Šešelj, ali radio je to primitivno, zapenušeno, makadamski. Gospon Nikola to radi finije, staloženije, akademski. I endemski.

Republika br. 279, 16–28. februar 2002.

Srpskost i ljudskost

Gledam prenos iz Haga i gledam kako se Milošević uživljava u ulogu filmskog junaka. Možda su u pravu oni koji tvrde da on nikada nije bio ni velikosrpski nacionalista, ni pravi patriota, ni socijalista. Možda, ali se dobro uživljavao u sve uloge

koje je igrao u svom mračnom teatru. A njegovi jučerašnji podanici? Sada kad im je ponovo nadomak očiju on se ponovo približava i njihovim srcima (gledanost prenosa rapidno raste). Srbi kao da osećaju perverznu nostalgiju za vremenima njegovih obmana.

Sušтина Miloševićevog vladalačkog »prosedea« bila je u *majstoriji izvođenja prevarantskih zaključaka*. Tom majstorijom zaglupljivao je svoje podanike desetak godina. Istom majstorijom pokušava da iz Haga zaglupi ceo svet.

Gledam ga s kakvom se arogancijom i bezobzirnošću ustrempljuje na svoje žrtve iz kosovskih zabiti i s kakvom ledenom bezosećajnošću stavlja u zagrade iskaze o spaljivanju sela i ubijanju njihovih žitelja i iskaze o masovnim deportacijama. Njega ne interesuje *stvarnost* onoga što se događalo na Kosovu; on iz nespretnosti i neukosti žrtava–svedoka pokušava da napabirči bar po jedno zrnce koje bi poduprlo njegovu majstoriju izvođenja prevarantskog i spasonosnog zaključka da je ošamsto hiljada kosovskih Albanaca pobeglo od NATO-bombi i pod presijom UČK. Oko jednog svedoka obleće pola sata pokušavajući da dokaže da nigde na medijima nije mogao čuti nikakvu preteću izjavu o tome šta će snaći kosovske Albance u slučaju bombardovanja. Ali, svakom zločincu brbljivost saučesnika sreću kvari. Batajnički vojvoda i potpredsednik njegove vlade sladostravno je obznanjivao: »Ako nas NATO napadne mi ćemo se naplatiti na kosovskim Šiptarima...« Zar misli da je to zaboravljeno? Ali, neka sud radi svoj posao.

Mene onespokojava nešto drugo. Pitam se zar se među desetinama hiljada Miloševićevih izvodača kosovskih radova, među tolikim potpaljivačima kuća, ubojicama dece i staraca, sprovodnicima konvoja ili bar među patriotima–zabušantima nije našlo bar nekoliko momaka kojima je proradila savest i koji bi o tome pričali u Hagu? Izgleda da je u Srbiji, u vezi s ovim, na snazi neka vrsta onoga što na Siciliji zovu OMERTA (zakon ćutanja). Takva svedočenja u Hagu ovde bi se smatrala *izdajom srpskosti*. Iako je ćutanje – *izdaja ljudskosti*.

Epski izgovori

Slučaj Ratka Mladića i njegovog navodnog (vruga navodnog) boravišta u Srbiji postaje već zabavan. Najviši zvaničnici nove vlasti se *vrlo vešto prave neveštini* kad ih priupitaju za Ratkov boravak. Svi upotrebljavaju istu formulaciju: »Koliko je meni poznato, on se više ne nalazi u Srbiji«. Ovo postaje već »stajanje mesto« iz epskih pesama što je i razumljivo budući da je R. M. u Srbiji epski junak. Ljudi kod kojih se slivaju informacije iz nekoliko službi cinično kažu: »Koliko je meni poznato...« Cinizam u službi pridobijanja narodnih simpatija.

Premijeru Đinđću je ovo glumatanje i cinično izigravanje neobaveštenog Toše dosadilo pa je, tu nedavno, ponudio novo objašnjenje jatačkog odnosa vlasti prema Ratku Mladiću: »Mladić je dugo vremena bio u Bosni i SFOR ga nije uhapsio jer je za njih to bilo opasno i suviše rizično. Zašto bi to za nas u Srbiji bilo manje opasno i rizično?«

G. Đinđić voli poređenja, ali ponekad se zanese i ne promisli do kraja sve njihove implikacije. Da li ovo njegovo poređenje sugerise to da svaki kriminalac koji se okruži »telesnom stražom« od par desetina ljudi postaje nedodirljiv i pravdi

nedostupan jer bi njegovo hapšenje bilo opasno i rizično? Nećije poredenje ne drži vodu – ili premijerovo ili moje. Verovatno moje.

Ministar i hrana

Cicvara, popara, kačamak, tarana... Po starim kuvarima to je bila jevtina, sirotinjska hrana. U današnjoj Srbiji i ta jela su skupa za sirotinju.

Simpatični i simptomatični ministar Đelić, od milja prozvan »Boža Derikoža«, zamjetio je, ovih dana, da je u Srbiji skupa hrana. Skandalozno skupa, precizirao je. Skuplja nego u zemljama u okruženju i u Evropi. A ako se uporede tamošnje i ovdašnje plate – baš papreno skupa.

Ministar Đelić je, vele merači javnog mnjenja, među nekoliko najpopularnijih političara u Srbiji. Posle ove izjave, rejting će mu svakako skočiti za još nekoliko poena. Ali, postoji jedna narodna izreka koja povezuje hranu i ministra Đelića: »Ni luk jeo ni luk mirisao«. Zar sam ministar nije učestvovao u kreiranju vladinih mera koje su dovele do činjenice koja ga je skandalizovala?

A beogradska gradonačelnica je, ovih dana, s određenom simboličkom nakanom, delila narodu kolače. Narod nije mario za simboličku nakanu nego se gurao i oti-mao za kolače. Što reče, onomad, Marija Antoaneta: ako nemaju hleba – neka jedu kolače.

Republika br. 280, 1–15. mart 2002.

Naši vjetrovnjaci i njihovi vjetrovnjaci

Kad god se pokrene tema hapšenja i isporučivanja naših osumnjičenika za ratne zločine slušamo uvek isti odgovor–pitanje srpskih patriota: »A zašto se ne uhapsi Alija, a zašto se ne uhapse Haradinaj i Tači?« Primitio sam da je ovaj odgovor–pitanje gotovo uvek *refleksan* i da nema veze s obrazovanjem i socijalnim statusom onog koji odgovara. U ovakvim razgovorima ne pomaže racionalno razjašnjavanje poput onog da mi valja da vodimo računa o svom dvorištu, a naši susedi neka pometu svoje avlije. Odbrambena reakcija je nesvesna, refleksna i jača je od svake logike. Čak ni srpski ministar pravde ne uspeva da se kontroliše već se radije bavi međuplemenskom pravdom i klackalicom zločina.

Tajna ovih nesvesnih i stereotipnih reakcija ostala mi je nejasna dok se nisam setio jedne priče iz detinjstva, priče *o našim i njinim vjetrovnjacima*. Kad počne neko olujno vremište – tako kazuje ta priča – vjetrovnjaci iz našeg sela uzleću i makljaju se sa vjetrovnjacima iz susednih sela. Oružje u toj makljaži je iščupano drveće. Kad »nadbiju« naši vjetrovnjaci gradonosni oblaci se sruče na atare susednih sela, kad nadvladaju njihovi vjetrovnjaci strada naš atar. Vjetrovnjaci su mračne, hororične spodobе, ali mi volimo svoje vjetrovnjake.

Izgleda da iza goreopisanih nesvesnih i refleksnih reakcija mnogih naših sugrađana – tačnije: saplemenika – stoji nekakvo prastaro, mitsko uverenje o korisnosti zla i korisnosti zločinitelja. Izgleda da Srbi izjednačuju svoje ratne zločinitelje sa mitskim spodobama kao što su vjetrovnjaci, spodobama ružnim, grozomornim i zastrašujućim ali za »naš atar« korisnim. Izgleda da je ovo uverenje u osnovi odnosa inače racionalne i pragmatične srpske vlade prema ratnim zločincima. Jer, kako se drugačije može objasniti visoka škola prenemaganja i odlaganja koja traje od prošlog do ovog marta?

O Radovanu I, skupom

SFOR je, onomad, u gudurama oko Foče, lovio Radovana Karadžića. Dve potere su bile neuspješne. Neki Francuz nam je opet pomogao. Srpski patrioti su ushićeni: »Francuz je veći patriota od nas Srba!« Srpski patrioti ne znaju ni značenje reči »patriota«.

U Knez-Mihailovoj ponovo vidim četnički štand – među šajkačama i kokardama veliki poster deli-Radovana. Inspektori jure bedne džidžamidžarke, Radovan i bratija im ne smetaju.

Nepomirljivi »grobari« i »delije« našli su tačku pomirenja – obe horde, na poslednjem, košarkaškom, derbiju, nosile su majice sa likom svog paljanskog idola.

A doktor Čavoški, šef nekakvog Odbora za zaštitu lika i dela paljanskog vođe, obznanjuje: »Radovan Karadžić je najskuplja srpska glava... zato što se o njemu peva uz gusle«. A peva se: »Sve do sudnjeg dana branićemo našeg Radovana!« Televizija je zapadni izum, gusle au autohtoni srpski medij. Kosta Čavoški sanja da ga guslari »stave u pesmu«. I to je univerzitetski profesor, u centru Beograda!

Prisustvujemo izgleda rađanju novog, perverzno i mračnog kulta. Sve češće su fantastične verzije poput onih iz laboratorije laži Gorana Matića da je Srebrenica samo deo »antisrpske zavere«. Po najnovijoj, srebrenički masakr je »organizovao« Alija Delimustafić da bi »satanizovao Srbe«. I Radovana, junaka naših dana. A vladajuća elita, svojim opscenim ćutanjem, samo potpomaže širenje ovog mrakobesnog kulta. Beda i idolopoklonstvo idu zajedno.

Dve potere SFOR-a za Radovanom Karadžićem bile su bezuspešne. Ali, ljubiteljima gusala preporučujem da pročitaju prelepu pesmu »Smrt Stojana Jankovića« (iz Vukovih zbornika). A dramaturgija te pesme kazuje da je tek poslednja potera kobna.

Američki san na srpski način

Firme u Srbiji prijavile su, za ovu godinu, tehnološki višak od 60.000 uposlenika. Toliko ljudi će se uskoro, kako se kod nas kaže, »naći na ulici«. Ulica, koja je uvek bila simbol životne vreve, u Srbiji je postala simbol smrti.

Vlada se protiv ovog simbola bori nekakvim nadobudnim socijalnim programom koji će rešiti sve tranzicijske traume. Eto, ministar rada je najavio da će svi otpušteni moći da krenu u neki svoj biznis jer će od štedre vlade dobiti po dodat-

nih 30.000 dinara (valjda uz onaj sitniš koji se dobija akonto svake godine radnog staža).

Ali, koji se biznis može početi sa pet groša u džepu? Vlada bi uz svoj socijalni program morala da uključi i novokomponovane bajke o američkim ili barem našim bogatašima. U stilu: od pet groša do pet milijardi. Slobin Marko je nosio gajbice sa pivom pre nego što se obogatio. Željko Mitrović je, onomad, ispričao da je počeo biznis sa 15.000 maraka, a sad mu je godišnji promet pola milijarde. I u Srbiji je moguće sanjati i ostvariti američki san.

Republika br. 281, 16–31. mart 2002.

Država Skarabudžija

*Zapevale ptice ruge:
nema više zemlje Juge,
stvorena je nova unija
Država Skarabudžija.*

*Državoklepci su zadovoljni
i svoje delo hvale:
»Na zemaljskom šaru nema
države tako originalne.*

*Nadahnulo nas je nebo
i državotvorne muze
da smislimo savim nove
državne veze i uze«.*

*»Više nismo sami
što nam je milo i drago.
Čestitke vam šalju
Trinidad i Tobago.«*

*Pomalo je čudna,
pomalo je leva i morska,
al' živeće dugo
država Srbocrnogorska.*

*U zemlji Skarabudžiji,
čas brdovitoj a čas ravnoj,
sva plemena su stekla
novonovcatu ravnopravnost.*

*Podanici će spoznati čari
nove gospodarske mode:*

*do podne će vladati Srbini
a Crnogorac – popodne.*

*I svi se tope od milja,
od lepote i divote...
I s tugom misle na svoje
skarabudžene živote.*

Špijuni špijaju, kosovci ih vijaju

*Iz Genštaba loša vest:
»Neki špijun i špiclov
državni nam ruši krov,
potkrada nam STROGO. POV.«*

*Iz Kabineta zapoved:
»Neka KOS pročisti nos,
neka njuši i nanjuši
potajnika što nam ruši
državni temelj i krov
i ćoriše STROGO. POV.
Svi u lov! Svi u lov! Svi u lov!«*

*Iz Genštaba depeša:
»Potraga je bila uspešna.
Jedna bivša Grančica
prodaje tajne strancima,
za siću, za džabaka,
k'o robu sa buvljaka!«*

Državobrižnik Koštunica i državobrižna bratija koja ga okružuje konačno su dobili rezon svog skupog postojanja: ukebalili su, vele, jednog špijuna. A špijuni su vrhunac državne ugroze. (I psihičke groze.) Špijuni kidišu na državne tajne. A za g. Koštunicu to je nasrtaj na *tajnu države* (koja je bliska tajni pričešća, tajni osvećenja). Reč »država« g. Koštunica izgovara s izražajem duboke religioznosti. A špijuniranje je za njega iskaz najcrnjeg svetogrđa.

Kakve li su to vojnodržavne tajne nekome davane, dodavane ili prodavane? Novonovcate ili one bajate? (One sa potkovičastim pečatima ili one sa pečatima u obliku rama?) Nadležni tajnočuvci vele da ovo krijumčareno nacionalno blago nema nikakve veze sa Hagogom. U ovoj državi teško da ima išta za unosno špijuniranje, ali ima mnogo toga što je zakukuljeno-zamumuljeno velom tajne samo zato da bi tajnočuvci i špijunolovci imali posla. Ja sam ipak iz tajnih izvora došao do spiska strogo poverljivih i strogo čuvanih vojnodržavnih tajni koje je ukrala ukebana špijunska grupa. To su: saznavne tajne (tajne o vrhunskim otkrićima srpskih učenjaka), majne tajne (tajne za koje su osobito zainteresovani Nemci), lajne tajne (tajne koje se predaju šifrovanim lavežom dresiranih pasa), grajne tajne (prenose se šifrovanom grajom svraka i vrana), čajne tajne (koje se prenose uz čaj) i tajnetine (koje se prodaju za litar vina i kilo jagnjetine).

A kako je otkriveno da tajne više nisu tajne? G. Koštunici je dojavljeno da tajne iz Genštaba neprestano *cure* i *otiču*. Kao u narodnoj priči: *Slovo iže ali sirca niže*. Živi, živi duh naš epski.

Republika br. 282–283, 1–30. april 2002.

Mrakobesije

*Stvorićemo Srbistan
u kome će
an ban
vladati kan
buzdovan
poetan
kolmovan
Radovan!*

(dečja pesmica Srbistanaca)

Srbija je postala deponija nacionalističkog otpada. Pribirajući se od dugogodišnjeg nacionalističkog ludila Srbija je postala azil za najgore naci-ludake, napaljene ideologe paljenja kuća i proterivanja ljudi, sholastičare zločina i masakra. Srbija im je pružila utočište a oni su u nju doneli svoje utoke ispod pazuha i krvoločnost koja nije utožena u tamo nekim krajinama i kosovskim vukojebinama. Oni su kolonisti koji bi da postanu kolonizatori–konkvistadori, koji bi od Srbije da naprave svoj Srbistan, na čijem će se prestolu baškariti kan Radovan.

Beograd je, onomad, osvanuo oblepljen posterima Radovana Karadžića s natpisom »SVAKI JE SRBIN RADOVAN«. Svaki Srbin se posle ove bespogovorne tvrdnje morao i nevoljko pogledati u ogledalu i proveriti da li mu je kosa postala razbarušeno talasasta, morao je pogledom potražiti na zidu rezbarene gusle s ubojitim rogovima i proveriti da li je na svojoj terasi instalirao neko omanje topče. Tvrdnja rodoljubaca–Radovanoljubaca podsetila me je na početak čuvene Kafkine novele: »Gregor Samsa se jednog jutra probudio kao kukac«. Srbija je puna kukaca. Kojima je normalno što su kukci. I koji pozivaju druge da postanu kukci. I da prihvate kao normalnu činjenicu to što su kukci.

Poražene horde oružnika Velike Srbije i kosovskih krstaša–pljačkaša shvataju, izgleda, Beograd kao svoje poslednje bojište, kao poslednju šansu za ostvarenje ideje srpstva–drpstva. (Predvodi ih, izgleda, mračna svita Karadžićevih ministara, savetnika, senatora, predatora i drugih ortaka i jataka.) Posebno ih privlače tribine na kojima se okupljaju »loši Srbi«. Na takvim mestima oni vole da se preslišavaju iz gradiva koje su naučili kod Ekmečića i Krestića, gospođe Genetičarke i sličnih naci-autoriteta. Ovi učenici loših lekcija – pošast su i balast današnje Srbije.

Jedna stara reč – *mrakobesije* – najbolje imenuje ono što provejava iz nastupa ovih ljudi – opaku smešu mraka i besa. Duhovnog mraka koji pokušavaju da nam nametnu i besa što ne prihvatamo da taj mrak odgajamo i umnožavamo. Njihov bes je posebno usmeren na neke ljude (i posebno na *dve žene*) koje su u vreme Miloševićevog mraka bile retke tačke svetla. Oni bi da sve izvore svetlosti prevaspitaju svojim mrakom.

Saradnja sa Hagom ili o nedovoljnim i dovoljnim razlozima

Konačno je usvojen zakon o saradnji sa Haškim sudom. Što je, valjda, dovelo u red probavni trakt našeg Predsednika. Taj zakon, kako čuh, uključuje i državno staranje o porodicama haških optuženika dok su »na službenom putu«. Verovatno će se uvesti i posebne nacionalne penzije za ratne zločince. Država će dobrovoljnim putnicima za Hag platiti putne troškove i dati garancije da se mogu braniti sa slobode. Predlažem da se uvede i državna ceremonija ispraćaja ratnih zločinatelja, s plakanjem i pevanjem (»Tamburaši, tamburaši, svirajte nam rastanak«).

Sve što se događa u ovoj zemlji na relaciji zločinci–Hag prilično je farsično i zamumno. Mada je saradnja sa Hagom, u državnom vrhu, prihvaćena kao izraz nacionalne racionalnosti. Ali, iz te racionalnosti, najčešće, provejavaju ostaci nacionalističke sludenosti. Za jedan normalan gest (isporuka optuženih nadležnom sudu) pronalaze se ludačka i zaludujuća opravdanja. O nekim od tih sludujućih opravdanja pisao sam (a pisali su i drugi), za ovu priliku obazrimo se na jedno od opravdanja kojima se dosad nismo bavili. Naime, na ono da je saradnja sa Haškim sudom nužnost jerbo je to naša »međunarodna obaveza«. Što je šugava teza. Teza proteza. Kojom se poštapaju i najracionalniji i najpragmatičniji članovi vladajućeg tima.

Ova teza je šugava jer se njome relativizuje strahotnost zločina samog po sebi.

Nužnost i neizbežnost suđenja počinjenom zločinu ne traži nikakvo dodatno opravdanje, ne traži nikakav viši, »državni razlog«. Gde se umeša »državni razlog« pojavljuje se talog koji sablažnjava duh i zamućuje moralni pogled. Uvođenje dodatnog, »državnog razloga« u prostu relaciju zločin–sud govori o oguglalosti naših političara prema zločinu-kao-takvom. Oguglalosti iz koje proviruje sutrašnji zločin.

Republika br. 284–285, 1–31. maj 2002.

Besomućje

Čudne igre reči određuju tokove i sklopove našeg života. U prošlom broju *Republike* pisao sam o mrakobesiju i mrakobesnicima, vesnicima i pesnicima starih tmuša i mrakova, koji, u današnjoj Srbiji, izlaze na svetlost dana i svetlost pozor-

nica, mada je, za sve vampire, po definiciji, svetlost pogubna. U ovom broju baviću se besomučjem i besomučnicima.

Besomučnik je – po onome kako ja čujem značenje te reči – onaj koga muče neki besovi (zli dusi kod Fjodora Mihailoviča), a može biti i onaj koji druge muči besovima koji ga razdiru. Svi besovi su besni i obesni i, obavezno, bučni. Naslov čuvenog romana *Buka i bes* mogao bi biti naslov stanja u današnjoj Srbiji.

Najčešći i najbučniji besovi savremene Srbije su besovi vlastohlepstva, alave požude za osvajanjem zdanja na uglu Nemanjine i Kneza Miloša. (A svako od njih sebe vidi kao župana Nemanju ili knjaza Miloša.) Ta požuda je posve razumljiva. Imati vlast u nekoj zemlji u vreme tranzicije isto je kao imati lanac pecara viskija i konvoj kamiona u vreme prohibicije. Zadobiti vlast u vreme kad u zemlju stižu strane donacije i krediti, kad se prodaju firme i preduzeća, daju koncesije, dobijaju procenti i provizije, isto je kao stići prvi u Klondajk u vreme »zlatne groznice«. Zato Ostap Bender voli reč tender.

Povik »Izbori! Izbori!« je sve bučniji i besomučniji i biće još bučniji i još besomučniji. Njega ponavljaju koštuničari, vojvodini klonovi i klovnovi, Vukovi šajkačaši, arkanovci–kikboksai, novosrbijaši, stari četnici i četnici–početnici, bivši biciklisti, a biće i bivših vozača »zidova smrti«. Ako uskoro vlast u Srbiji počne da se valja po prašini svi će pokušati da dograbe što veći njen komad jer svi dobro znaju da je ta prašina zlatonosna.

U međuvremenu, pre odlučujuće trke zaprega pasa ka zlatnim nalazištima svi nastoje da se predstave kao oni koji mogu »brže i bolje« jer bolje kuglagere imaju njihovi bajsovi i jer su bezbolniji njihovi bajpasovi. Svi su oni rođeni da budu glavni srpski Domaćini i svi su prirodno bistri da budu predsednici vlada i ministri i superreformatori. A najverovatnije bi njihove reforme završile kao u pesmici o svinji–reformatoru.

»Duševna bol«

Pesmica jednog benda »Nanosiš mi bol, nanosiš mi bol, dok svira rokenrol«, postaje omiljena pesma Miloševićevih slugana, poslušnika, dotrpeznika, pomagača i ratnih huškača.

Jedan ružičasti promoter turbo-folk pevaljki (a jučerašnji promoter tenkova, bazuka i drugih pucaljki) tužio je onomad Peru Lukovića jer mu je svojim tekstom naneo tešku »duševnu bol«. Drugom ratnom huškaču oštećena je moralna aura pa za odštetu traži milion evra. Tolstoj iz Velike Drenove – romani mu izgleda slabo idu – za pretrpljenu duševnu traumu takođe traži milionsku sumu.

Ovih nedelja govori se o zakonu o lustraciji. Miloševićevi ratni huškači, moralni opsluživači njegovih topova i »etničkih čišćenja« (koji su i pod novom vlašću postali medijski proliferativni), složno su graknuli: lustracija je isto što i kastracija. To je jasno: bez medija ove spodobе postaju evnusi. Mediji (smeša meda i mladih orašćića) moćni su afrodizijak ovih duhovnih nakarada.

Izraz »duševna bol« ne prestaje da me zabavlja. Sve tako – u krhkom, tankočutnom ženskom rodu. O »duševnoj boli« govore hvalitelji batinaša, sadista i masakratora, pomagači izazivača stvarnog, fizičkog bola nad stotinama hiljada nevinih

i bespomoćnih. Da li ratni huškači i saučesnici u zločinjenju uopšte imaju ono što se zove »duša«? Ostavljam ovo pitanje Svetom Sinodu na razmatranje.

Mali Velja

*Mali Velja, nestaško iz našeg sela,
(svi ga zovu »luk i strela«)
na sve strele odapinje...
Al' lov mu se na isto svodi
da sam sebe uvek zgodi.*

Velja Ilić se onomad, u predoktobarskim danima, proslavio predlogom da protivkandidata Miloševiću valja izvući iz šešira. (Nadajući se da bi ga možda mogla zapasti ta čast.) Otad su mu ambicije postale direktnije – odmah potom sam sebe je »isturio« kao kandidata za predsednika Srbije. Preciznije rečeno: za glavnog Domačina iliti Gazdu Srbije.

Da se ostvari gazdaluk potreban je poneki gadaluk. Ali g. Velja to radi tako trapavo da se sve to redovno pretvara u »zabijanje autogolova«. Velja Ilić je žrtva sopstvenog nestrpljenja i svojih zvučnih, paranoidnih halucinacija. Prezime svog protivkandidata LABUS on je asocijativno povezao sa rečju »globus«, a to je, bez sumnje, nešto strano, mondijalističko, antisrpsko. Prezime Hrustanović asocijativno je povezao sa Rustan (ili Rustaveli), dakle, opet, s nečim što je nesrpsko i antisrpsko. Seljačka etimologija je zabavna ali onoga ko joj ne odoli čini smešnim. Ne treba se više baviti Veljom Ilićem, on se sam najbolje bavi sobom, »u korist sopstvene štete«.

Republika br. 286–287, 1–30. jun 2002.

Vodvilj vlasti

U jednoj kafanici, u nekoj banatskoj palanki, stoji natpis: KLOZET NIJE DALEKO – AKO KRENEŠ NA VREME. (Priču mi je ispričao komšija–agronom, dok sam žurio na autobus kod »Malog Raja«.)

Ova šeretska pouka može se primeniti i na reforme u zemlji Srbiji – s njima se nije krenulo na vreme (ako se uopšte krenulo) i rezultat je onaj koji se mogao predviđeti – nesnošljiv bazd.

Za vladu g. Đinđića može se reći da joj, kako je govorio Duško Radović, »već teče odjavna špica«. Duško Radović je to govorio za sebe, ali ovoj vladi nedostaje talenat samorefleksije. Dalo se to videti na nedavnoj sesiji srpskog parlamenta povodom rekonstrukcije – popune vladinog tima. Koja revija govornjivog i gorljivog samoodbranaštva i fatamorganâ ispod jorgana nabačenog preko glave! Ova vlada – brzo

se to očitovalo – pokazala je veliku veštinu i revnost kao učesnik u *pozorištu vlasti*, a skoro nikakvu na sceni stvarnog života građana. Današnji vlastodršci misle da se vlast ne zadržava dobrim potezima u ekonomskoj sferi, već nadgornjavanjem političkih takmaca, veštim replikama i gegovima na njihov račun i, svakako, pogodnom dozom intriga – vodvilj vlasti ne ide bez tog začina.

Đinđićeva vlada ne samo da nije uspela da stvori milje za razgovor preduzetničkih sila već je svojom smušenošću i plitkoumnim doktrinarstvom uspela da uguši i onu *energiju golog preživljavanja* koja je postojala u vreme dedinjskog Hazjaina. Sve to u ime sumanutog čistunstva («borbe protiv sive ekonomije») jer je g. Đinđić, u nekoj bajci, čuo da »mnogi na buvljaku zarade i po pedeset hiljada«. Zalosno je da predsednik vlade ništa ne zna o stvarnom životu u zemlji Srbiji. Ostavljamo ga zato na vodviljskoj sceni vlasti na kojoj se, očito, bolje snalazi.

Derikoža i kožoderka

Boža Derikoža smislio je novi način za namicanje para u državnu kasu. Onomad je najavio novi zakon o duvanu i dušebrižne mere za zaštitu zdravlja objekata svog derikoštva. Vlada mora misliti o zdravlju svojih građana, zato će novim zakonom biti zabranjena proizvodnja jevtinih cigareta, pojasnio nam je na svom lošem srpskom jeziku gospodin Boža. Baš simpatičan momak taj g. Đelić. Skoro da mu čovek poveruje da je reč o brizi za zdravlje naroda, a ne o tome da je državna zarada od krdža-cigareta mala. Kad neko želi da se truje – neka država od toga ima više vaje.

Derikoži se odnedavno pridružila i jedna kožoderka. Novopostavljena (i dosad nepravedno zapostavljena) ministarka za energetiku najavila je novo, debelo, poskupljenje struje. Novi kasapi pod rep kolju. Istog dana kad je naimenovana iznela je svoje objašnjenje za stavku iz računa za struju koju svi plaćaju, a niko ne razume, a koja se zove »angažovana snaga«. Fantomsku »angažovanu snagu« uporedila je sa širinom vodovodnih cevi i brzinom dotoka vode. Da bi imali više vode moramo platiti skuplje, šire cevi. Poređenje baš ne pije vodu, ali ministarka je objasnila, sa samozadovoljnim smeškom: »To sam jutros smislila!« Kakva revnost u službi čerupanja naroda. G. Đinđić voli da se služi poređenjima, ministarka za energetiku je njegov »izbor po srodnosti«. Važna su slikovita objašnjenja i narod će sve progutati. Struja je, uostalom, za taj narod još uvek neki nadnaravni fenomen, a nadnaravno, naravno, nije merljivo – plaćaj koliko ti odrežu.

A simpatična gospođa Kori? Svakoj vlasti potrebni su činovnici koji će kvazilogično i slikovito opravdavati svaki novi namet na vilajet. Novopostavljena ministarka nema nameru da ikada više bude nepravedno zapostavljena i svakako će, baš kao i ministar Đelić, postati medijska zvezda. Simpatičan narod, simpatična vlada, simpatični ministri.

O srpskoj duhovnosti

»Gračanice, da nisi bar od kamena / da bi se mogla na nebo vazneti!«

Ove stihove poznatog srpskog pesnika BK televizija opremila je kao spot koji vrti svakog dana kao neki znak svog prepoznavanja.

Ovi stihovi su za njih primer »srpske duhovnosti«. Koju oni nastoje da šire, uz pomoć patetičnih glumaca i patetične muzike. Ali sva patetika ne može prepo-
kriti vapijuću prizemnost i antiduhovnost ovih stihova (koja korespondira sa istim značajkama pesnikovog mecene).

Za pevača ovih stihova su fizičke datosti materijala od kojeg je sagrađen manastir (masa kamena, njegova težina, voluminoznost blokova i, naravno, sila gravitacije) prepreke koje onemogućavaju vaznesenje manastira na nebesa. Kad bi Gračanica bila od nekog laganijeg materijala (od balze ili od stiropora, na primer) vaznesenje bi bilo lasnije.

Nisam neki stručnjak za vaznesenja (a i Mirka Đorđevića nisam video nekoliko nedelja) ali laički se pitam da li božanskom vaznesenju može na putu da stoji bilo kakva fizička, materijalna datost? Ostavljam ovo pitanje BK televiziji da ga iskoristi u svom kvizu od tri miliona dinara.

Republika br. 288–289, 1–31. jul 2002.

Srpski obor

Kad u julu počne da pada kiša ja bih tamo poslao reportažna kola i puštao prenos na svim televizijama. Za mene je to pravi događaj, a ne ono što objavljuju ovdašnji mediji. Na primer, to da su raspisani izbori za predsednika Srbije.

Slušam predizborne slogane g. Labusa. REFORME ZA SVE, A NE SAMO ZA NEKE. POSAO ZA SVE, A NE SAMO ZA NEKE. SIGURNOST ZA SVE, A NE SAMO ZA NEKE. Slogani tako lepo i obećavajuće zvuče. Pitam se samo da li njima g. Labus kritikuje politiku vladajućeg tima, dakle i samog sebe?

Dok ga slušam, učini mi se da bih blanko glasao za njega.

Samo kad ne bi bilo tako mnogo »nekih«. Koji od izbora očekuju da se učvrste tamo gde su, a da ostali zvani »svi« ostanu tamo gde jesu.

Šištanje ventila

A predsednik Koštunica se još hoćka-nećka. Kao ona biljčica što se, mislim, zove tarčužak. Poručuje nam da nije pravi čas za izbore. Pravi čas je onaj iz Knjige propovednikove. Videće on da li će se kandidovati. Eto, i prethodni put se odlučio u poslednjem času. Možda će nas častiti time što će se kandidovati. Častiće nas i time što će pobediti – to je tak normaljno.

G. Koštunica sve više postaje obrazac naduvenosti. Ta naduvenost odslikava se na njegovim pokretima – oni sliče pokretima onih lutaka koje se naduvavaju. Skoro da pri svakom njegovom pokretu čujem zvuk trenja gume i plastike.

Naduvenost se posebno odražava u njegovom načinu govora. Njegove govorančije su sve kraće i sve više liče na soptanje. Dok govori – kao da, kroz neki ventil, ispušta kvantove i kvintesencije svoje naduvenosti i prepotencije. Kojima nas čašćava, u malim porcijama. Skoro da čujem, dok ga slušam, šištanje ventila. I vidim kako ga posle svakog obraćanja nacionu, Maršićanin i družina, negde iza paravana, dopumpavaju za onoliko atmosfera koliko treba.

Anketni odbor

*Formiran je skupštinski odbor
da očisti srpski obor.
Uspešan im beše rad...
Al' još veći stvori se smrad.*

Gledam na drugom kanalu prenose Anketnog odbora koji valja da utvrdi tamo neke nepobitne, a tako malo važne i tako malo bitne činjenice iz vodvilja vlasti u koji žele da nas upletu. Od tog zasedanja ispašće ipak neka vajda: ono, mimo namere osnivača, iznosi na svetlo dana dve poražavajuće slike iz vrhova vlasti: sliku Koštuničine dvorske kamarile i sliku srpske generalske bratije. Ova druga, opet mimo namere predlagača osnutka ovakvog odbora, poraznija je nego što smo zamišljali. Ako oni treba da budu branitelji demokratskih načela – obrali smo zelen bostan.

Srpska generalska bratija je kombinacija arogancije i snishodljivosti, intrigantskog duha i grabežljivosti. Kad ih čujem kako ležerno i bestidno govore o vilama koje im »po formaciji pripadaju« – pripadne mi muka. Kad pročitam koliko je trešanja moralo biti posečeno jer gospodi »po formaciji« pripada nameštaj od trešnjevog drveta – pošizim. Kad ih čujem kako su u Surčin odlazili samo da vide farmu konja jer vole konje – ritnuo bih nekog u stomak. Tu bratiju treba ražalovati (bar za nekoliko činova) i tek onda penzionisati. A čin generala – kao izblamiran, ukinuti.

Koskoglodac

*Meni je lako, ja sam Majakovski
pa u svom čošku, glodem but konjski.*

Ovih stihova, pesnika kog smo nekad voleli, setio sam se ovih dana povodom prizora koji svakog dana gledam u svom komšiluku, kod SDK, u Ulici 27. marta.

A prizor je sledeći: jedan čiča, s kačketom, poređa po poklopcu kontejnera kosti koje je obližnji mesar bacio i malim nožićem strpljivo sa njih skida ostatke mesa. Guli, panguje, škljeka, gram po gram, škremku po škremku. Tu prolazi mnogo sveta, ali čiča se ne obazire, radi temeljno i to traje pola sata, nekad sat. Biće to dobar gulašić, paprikašić.

A g. Đinđić veli da samo zlonamerni ne vide boljitak. Oni napadaju vladu jer žele da sačuvaju svoju »unosnu« poziciju većitih kritičara. Kad bi se sve ove večite kritičarske mladoženje udale za vlast svima bi bilo bolje. I ne bi bilo koskoglodaca.

Zaključani ključ

Naslov ovog teksta nije običan jezički paradoks. U pitanju je stvarni paradoks, paradoks koji se zaista dogodio. I u pitanju je jedan od najblistavijih primera srpske gluposti.

Među mnogim besmislenim i nepotrebnim stvarima koje mi prave krš u kući jedna mi je posebno draga. Zovem je *zaključani ključ*. A evo o čemu je reč... pa reč je – o zaključanom ključu. O zaključanom ključu i neotključanom katanacu.

Priča je sledeća: neki čova je negde kupio katanac, sa ključem, naravno. I da mu se ne bi desilo da izgubi ključ (jer katanac bez njega ne vredi) on je smislio da natakne ključ (kroz rupu na ključu) na onaj deo katanca koji se provlači kroz lanac (ili rezu), stegnuo je katanac, katanac je škljocnuo i – onda je shvatio šta je uradio. Pokušao je da otključa katanac, ali to može samo ključem koji može da skine samo ako otključa katanac. Čova je lupao glavu, onda je bacio napravu u kontejner, odakle je stigla na buvljak i ja sam Ciganki za nju dao pet dinara. I tako posedujem divan primerak basne o začaranom krugu. Da biste otključali katanac valja da dohvatite ključ, ali da bi dohvatili ključ potrebno je da otključate katanac, a da biste otključali katanac...

Ova basna najbolje odslikava situaciju u kojoj se nalazi srpska vlada. Vlada bi rado rešila probleme stanovništva Srbije, ali joj na putu stoji paradoks zaključanog ključa. Da biste rešili probleme u kojima se zemlja nalazi potrebno je da imate ključ rešenja. Ali ključ rešenja zaključan je u samom problemu. Ono što treba da otključava zaključano je u onom što treba da bude otključano. Da biste dohvatili ključ rešenja morate najpre da »otključate« problem koji ga zarobljava. A da biste »otključali« problem potreban vam je ključ... I tako u beskraj.

Da bi se rešila ova basna potrebna vam je čudotvorna *basma* (čaralica) ili čudotvorna raskovnik-travka. Dotle, problem zaključanog ključa i neotključivog katanca ostaje nerešiv.

Ustav i ustava

Već mesecima traju srpsko-crnogorska natezanja oko donošenja tzv. ustavne povelje. Ne zove se to pisanije ustava nego ustavna povelja. To mu, daklem, dođe kao nekakav ustav u ženskom rodu. Nije, znači, ustav nego *ustava*.

Nisam baš neki stručnjak za jezički sustav koji se zove ustav, ali znam šta je ustava. To vam je najvažniji deo svake vodenice–potočare, mini-akumulacija koja pokreće mlinsko kamenje. A da bi se dobila ustava potrebno je pregraditi potok ili rečicu.

Koštuničina i Solanina *ustava* je, bojim se, slično nasilno zaustavljanje jednog prirodnog toka. A prirodni tok je crnogorsko odvajanje, razdelba (što bi rekli Makedonci). Teška beše našata razdelba, mogli bi na kraju da zapevaju Đukanović i Koštunica.

Neki crnogorski pisac ima rečenicu »Kad uvati to više ne pušća« i ona najbolje odslikava nezaustavljivost toka crnogorske nezavisnosti. Zaustavljati taj tok

raznim ustavnim poveljama iliti *ustavama* teško da ima smisla. A nema ni vaje. Vodeničarske ustave su vrlo korisne naprave, bez njih, sećam se, u detinjstvu, ne bismo imali hlebnog brašna. Od Koštunica-Solanine ustave biće samo štete.

Oproštaj

Ovo je prvi tekst koji nije pročitao njihov dosadašnji prvi čitalac, gospođa Stanislavljević. Ona, naime, nije više među živima. Ona je bila prvi čitalac (otvoren i kritičan kao prve jutarnje misli). I prva meta onih koji su mrzeli moje tekstove i želeli da ih nema. (Prva meta zato što sam ja živio na neprijavljenoj adresi.) Tek kasnije, doznao sam – ponešto – o smrtnim presudama i smrtonosnim pretnjama, ucenama i iznudama ološa koji je pokušavao da me učutka. Ja sam se pretvarao da ne znam u kakvim vremenima živimo, iako sam javno bio proglašen za najvećeg srbomrscu. Izgleda da je gospođa Stanislavljević na sebe primala sve strele fatve koja mi je bila namenjena. Na kraju se smrtno razbolela. Ili je bila razboljena? Samo jednom je rekla: »Gađali su tebe, a pogodili mene«. Ja sam znao: *oni* su spremni na sve. I zapisao sam: »Smrt u službi despotije dela diskretno«. I voli da saučesnika traži u našoj neverici u to na šta je sve ona spremna.

Republika br. 292–293, 1–30. septembar 2002.

Glava u škembetu

Kafanica u centru, slovima ispisanim kredom, reklamira čuveni »srpski specijalitet« – GLAVA U ŠKEMBETU. Kakav spoj! Bunjuel bi zaskičao od zadovoljstva. Nije čudo da se nadrealizam uspešno primio u Srbiji.

GLAVA U ŠKEMBETU nije samo ime jednog jela (koje ne bih okusio ni da lipsavam od gladi), to je najprecizniji opis srpskog intelektualca. Kod srpskog intelektualca glava i škembe su srasli u ono što se nekad zvalo dijalektičkim jedinstvom suprotnosti. Srpski intelektualac misli škembetom, a probavu obavlja glavom. (Glavu u škembetu ne bih probao jer bi mi se činilo da probam srpskog intelektualca – tfuj, tfuj!)

Mišljenje iz škembeta je osobeni srpski način promišljanja sveta. A govor srpskih intelektualaca je poseban govor glave iz škembeta iliti vrsta duhovnog trbuhozborstva.

I kad posle neke »tribine« ili »okruglog stola« uvodničara i prateće besednike organizator povede negde na (obaveznu) večeru predlažem da ih vodi – na glavu u škembetu.

Tarabaši

Na tarabama po Beogradu, koje zaklanjaju ruglo započetih a nedovršenih radova, multiplicirani, kao u kineskoj sobi ogledala, likovi kandidata za predsednika Srbije. Napadni i samodopadni. Tarabaši.

Kakva serija hororičnih spodoba! Da se čovek prestravi da ih sretne na javi, u pô bela dana.

Kik-boksaš (to su oni što se ritaju, nogetaju) i pevač sladunjavih pesmica.

Haški osumnjičenik (konačno), vojvoda od zarđale kašike.

General koji se samom sebi odaziva na ime »pobednik«. (Ne zna se koga je i na kom bojnopolju pobedio.)

Pa vođa šajkačaša, »znalac puta«. Kandidovao se dosad više puta.

Sve znalac do znalca.

Tu je i glavni tarabaš čiji je dolazak na vlast predvideo čuveni srpski prorok Tarabić. (Tarabe su autentični srpski medij. I usud.) Njegovo glavno izborno obećanje je donošenje novog ustava što će, veli, stvoriti »ambijent za bolji život«. Ambijentalistima je mesto u modnim časopisima a ne na čelu države. Ako taj pobedi imaćemo godine bede i sholastičke gnjavaže. I tupog nacionalizma, benignijeg od nacionalizma oštarih kama, ali besplodnog i sposobnog samo za to da od Srbije stvori budžaklijsku državu.

Srbima je potrebno samo malo koncentracije pred glasačkim listićem. Izgleda da će im, kao i toliko puta ranije, upravo to nedostajati.

Politika iz škembeta

»Politika je kurva.« Ovaj cinični slogan prihvatili su kao svoj Dragoljub Mićunović, Nebojša Čović, Mile Isakov i... spisak, izgleda, nije završen. Živeli pretrčavci – njihovo je carstvo zemaljsko.

Šta će jedan demokratski centrista, jedan demokratski alternativista i jedan vojvodanski reformista u savezu sa jednim budavim nacošem kakav je Vojislav Koštunica. (U mladočetničkoj, navijačkoj obradi pesme »svud su straže đenerala Draže« klikuje se »prethodnica, prethodnica Voja Koštunica«). Ali, u Srbiji su imena partija samo *imena od milja*, a ne sažetak programskih principa. Ako je politika sitan kurvarluk imena su nevažna. Ako se politika vodi sa pozicije *glave u škembetu* sve su kombinacije i koalicije moguće.

Zašto vo?

Mislio sam da poznajem jezik ovog naroda.

Odnedavno, počeo sam da sumnjam u to.

Na Bulevaru me jedan bidža, koji je izašao iz skupog džipa, pita s visine: »A zašto vo?«

Velim mu da ga ne razumem, a onda mi on pokazuje prstom i ponavlja pitanje.

Konačno shvatam. »Zašto vo« znači »čemu ova stvar služi«, »koja je funkcija ove stvarčice« itsl. U novosrpskom jeziku to je svedeno na »Zašto 'vo?«

I takvi će sutra odlučivati ko će voditi ovu zemlju i učestvovati u vođenju zemlje. Takvi bi mogli udesiti da za glavnog u državi bude izabran neki vo. A zašto vo? A što da ne?

Republika br. 294–295, 1–31. oktobar 2002.

Op!

Neka konjina me, izlazeći iz auta, raspali vratima svog »mercedesa« i kaže: »Op!« To je srpski način izvinjavanja. To »Op!« je – pomislćete – skraćena od »Oprostite!«, ali nije. To je više nešto kao »E, jebiga«.

Postoji i varijetet ove standardne fraze iz srpskog bontona. Neka ljudina u trku naleti na mene, istera mi vazduh, ugnječi mi tri rebra, odvali pola uha, smrvi tri nožna prsta i sve proprati sa »Op-op-opopop!« Izražaji srpske uljudnosti su bogati. I sad ti, dragi čitaoče, koji svakako ne upotrebljavaš »Op!« i »Opopop!«, očekuješ od nekog od srpskih poglavara da se izvini našim susedima za zla koja su im naše delije priredile i očekuješ da to narodne nizine podrže? Malo morgen. Karadžić se, na početku rasturanja Sarajeva, pravdao da civilni objekti stradaju zato što njegove tobdžije »još nisu uvežbale nišanje«. I kladim se da je, gledajući dvogledom Sarajevo, neprestano huktao: »Op!... Op!... Opopop!«

Ponos doktora Koštunice

Vojislav Koštunica je »vrlo ponosan« i »neće da bude lažno skroman« jer je dobio dva miliona glasova. I zato, od tada, svaku rečenicu počinje ili završava sa »moja dva miliona«.

Njega ne zanima kakvoća glasačkog voća koje se, u drugom krugu, slilo u njegovu kacu i »mali milion«, iz prvog kruga, pretvorilo u dva, respektabilna, miliona. Ko su ti glasači? Verovatno oni kojima nije bilo dovoljno Labusovo hvalisanje o osnivanju fakulteta na Ilidži. Dakle, sve moj do mojega, sve grđi od gorega.

Svaki narod ima vlast kakvu zaslužuje. Gospodstvene zemlje imaju gospodu za predsednike. Glasači uvek malo liče na svoje izabranike. I obratno, izborni pobednik je uvek slika i prilika onih koji su glasali za njega. To je ono što se u teoriji informacija naziva povratnom spregom. Prepuštam Srđanu Bogosavljeviću da, na podesnom uzorku, proveri ovu tezu.

U svakom slučaju, držim da ljudi koji u sebi imaju bar i primese gospodstvenosti, nisu glasali za Vojislava Koštunicu. Užagrena žudnja za vlašću, lansiranje intriga, podmetačina, sitnih opanjkavanja, ujdurma i kleveta na račun rivala – to je »pet ličnih grešaka« koje gospodina Koštunicu diskvalifikuju kao gospodina.

A o ponosu koji u njemu izazivaju »dva miliona« samo ovo: čega se pristojan čovek stidi time se nacoš ponosi.

Selo gori, baba se češlja

U jeku je renoviranje glavnih beogradskih ulica (kojima baš ništa nije falilo). Vele da je tu na delu poslednja reč asfalterstva. A ja bih rekao: prva reč skorojevićske vlasti, vlasti bez vizije o prećim potrebama ovog naroda. Od Ulice Ilije Garašanina pokušali su da naprave park u stilu nekog od Lujeva, suzili su kolovoz za dva metra i posadili neko odvratno žuto cveće. Besplodna obest i rasipanje para iscedenih od gradske sirotinje. Ali, autor »Načertanija« je nekome idol. A u svakom većem žbunu nedaleko odatle – gomile kartona i plastičnih kesa: brlog beskućnika. S prozora čujem buku pneumatskog čekića – rasturaju Ulicu Lole Ribara (ili kako se već sad zove). Mafijaši i obesni tatini sinovi će imati lep poligon za »gas do daske«, psi i pešaci jebali su čvorka. Beograd će biti lepši, vele gradski oci. Selo gori, baba se češlja.

Istinski reformista nikad neće baciti novac na renoviranje (sve renovirano za godinu dve postane staro) već će ga uložiti u gradnju nečega što će donositi pare. Malograđanska elita koja je na vlasti u Srbiji izgleda da nema pravu reformsku, tranzicijsku viziju. Malograđanin je, po svom duhovnom sklopu, nesposoban za inoviranje, on više voli – renoviranje.

Novi toponimi

Na ulici srećem jednu staru poznanicu koja mi saopštava da se preselila. »A gde sad živiš?«, pitam je. »Eno, tamo, kod Arkanove pekare!« Ne kaže: »Tu blizu, kod Palilulske pijace« niti »preko puta Nacionalne štedionice« nego »kod Arkanove pekare«. (Nisam ni znao da je Arkan imao pekaru na tom mestu – ali šta on nije imao.)

Nekadašnji zločinitelji imali su u sebi bar tragove neke bogobojazni i savestogrižnje pa su pored drumova na kojima su presretali žrtve podizali česme–pokajnice. (Toponim »hajdučka česma« prilično je čest u Srbiji.) Na jednoj takvoj često sam, u detinjstvu, gasio žed.

Današnji toponimi su »Arkanova pekara«, »Arkanova robna kuća«, »Šljukina pumpa«, »otpad Giškinog kuma«...

Republika br. 296, 1–15. novembar 2002.

Ipak se kreće (makar i unatraške)

Iz komisije za ustavnu povelju konačno dobra vest. Ovo je šala, ali šalozbiljna. Posle višemesečnog tapkanja u mestu (ili mesu, kako su govorili nadrealisti) na

poslednjem sastanku zaključeno je da su »razlike počele da se uvećavaju«. To je dobra vest: **IPAK SE KREĆE**, makar i unatraške. To je srpsko-crnogorski specijalitet: što se više dogovaraju, sve su dalje od dogovora. Neka samo nastave tako – valjda će u dogledno vreme stići do zaključka da je dogovor nemoguć i izvesti konsekvence.

Dva Đ. bi se možda o nečemu i dogovorila ali Koštunica nastavlja da peva pesmu: »Čaj, goro čarna, pričuvaj mi ovce, dok ja odem, goro, dole do Morave...« Morave koju Crnogorcima nudi kao kompenzaciju za more. Loše namere proizvode i loše igre reči.

Zamešateljstvo s ustavnom poveljom pokazuje kakva bi zemlja bila Srbija da joj šef postane Koštunica: bila bi to zemlja dugotrajnog mlaćenja prazne slame. Zemlja gnjavaže i bede.

Školarine Muse Kesedžije

Veliki studentski protesti i štrajkovi protiv Miloševića imali su, izgleda, jednu svrhu: da studentima, u novom režimu, bude gore. Profesori, koji su se studentima u tim protestima listom pridruživali, imali su svoj cilj: da im u novom režimu bude bolje – na račun studenata. I nije ih stid.

Studenti danas štrajkuju glađu zbog hajdučkih školarina koje im je nametnula profesorska elita. Studenti nemaju izbora: ako plate školarine (veće od jednogodišnjeg prihoda njihovih roditelja), gladovaće i oni i njihovi roditelji. Izbor između štrajka glađu i dugotrajnog gladovanja i nije neki izbor. Ono što radi bratija derikoža s akademskim titulama i titulicama ne može se nazvati drugim imenom nego reketiranje studenata. Uz blagoslov g. Đinđića kome je »popravljanje primanja srednje klase strateško opredeljenje«.

»Studentski slučaj« je jedna od većih gluposti današnje, kvazireformske vlade. Princip »studiraj ako imaš para« najgori je princip vlade koja želi stvarnu tranziciju i reforme.

Legija ili lebdeće kockice

Svedoci na haškom suđenju mal-malo pa pomenu ime Legije, *onog Legije*, kao izvođača različitih mračnih Miloševićevih radova. Svedoci se vizuelno pojavljuju kao sistem treperećih kockica a zvukovno – kao glasovi iz bunara. Strah od »nevidovne ruke«, o kojoj govori Pera Todorović u izveštajima sa jednog čuvenog procesa iz onog vremena, na ovim prostorima je konstanta.

To ime, taj kič-nadimak, pominjalo se u vezi sa slučajem »Ibarska magistrala« i u vezi sa Šešelji-Miloševićevim kosovskim poslovima. Taman smo na njega zaboravili – evo ga izranja ponovo u vezi sa hrvatskim i bosanskim mrakom i mrakobesijem srpskih rodoljuba. To ime, koje ne zvuči kao osobno ime već kao množina (koja kao magnet privlači i atribut »crna«) ime je jednog sistema mračnih nauma čije lebdeće kockice, s vremena na vreme, sretnemo ali koje nikad ne možemo složiti. Današnjim vlastodršcima odgovara da te kockice ne budu složene. Jer,

ime Legija pojavljuje se i u jednoj kič-interpretaciji zbivanja petog oktobra. Sklonost ka kiču je nasledna bolest.

Zločin za uspomenu

Nedavno je prikazan film o zločinu u Sjeverinu.

Zaborav zločina je, izgleda, disciplina u kojoj su ovdašnji patrioti dobro istrenirani. Sjeverin, šta to beše? Sjeverin, gde to beše? Valjda negde na dalekom severu! Na kraju filma, prikazane su fotografije mučenja i likvidacije otetih, u nekom motelu pored Drine. Četnici iz onog rata voleli su da se slikaju u svojim veštinama s kamom. Sećate li se onog fotosa koji pokazuje kako dvojica bradonja nekom ideološkom protivniku vade srce i poziraju fotografu? Novočetnici su napredovali: njihove fotografije su u koloru, bez kolor-fotografije krv nije krv. Fotosi koje smo videli napravljeni su fotoaparatom zvanim »idiot« kojim se uslikavaju rođendani, slave, svadbe i kafanske lumperrajke. Dobili smo zločin kao porodično slavlje. Zločin za uspomenu i dugo sećanje. Istreniranost u zaboravu zločina, kao svaki dobar Srb, demonstrirao je i akademik iz Velike Drenove koji je bio predsednik države u vreme kad se zločin u Sjeverinu dogodio. Na pitanje jedne novinarkе o tom zločinu rekao je: »Nikad čuo! Nemam pojma o čemu govorite!« A u sebi je mislio: »Kada se šuma seče, iverje leti«.

Ruska receptura

Događaj u onom ruskom pozorištu još uvek me izšizuje.

Otmičari nisu tražili milione dolara i avion za neku nedodiju već da prestane rat u Čečeniji (ja bih rekao: dugogodišnje rusko čerečenje Čečenije koje je, ovih dana, nastavljeno sa još većim žarom).

Kako je Putin rešio slučaj u pozorištu? Ubacio je unutra neku otrovnu gaščinu koja je, uz dvadesetak Čečena, ubila i stopedesetak talaca. To se, za ruske pojmove, smatra uspešno izvedenom akcijom. Sačuvaj me bože od ruskog poimanja vrednosti ljudskog života. Što južnije – sve tužnije, što istočnije – sve krvoločnije.

Republika br. 297, 16–30. novembar 2002.

Zločinofilija

Međunarodna krizna grupa obznanila je da je, još od januara ove godine, jugoslovenski vrh, sve sa predsednikom Koštunicom, znao za izvoz oružja u Irak. G. Koštunica je morao znati za ovu rabotu – to što se prodavalo Sadamu nisu suve šljive iz Koštunića. Kad je upozoren na posledice Koštunica je zapevao svoju omiljenu pesmu: »Moja roba, moj dućan, kome 'oću ja prodam«.

Koštunica je svoju političku taktiku jednom usporedio sa lukavošću Miloša Obrenovića. Verovatno je mislio da će biti dostojan svog idola ako istovremeno zastupa ulazak u Partnerstvo za mir i, potajno, ostvaruje partnerstvo sa Sadamom.

U kulturnim zemljama se za ovakve brljotine podnose ostavke. Koštunici to i ne pada na pamet – on računa da će dobiti koji glas više jer se usudio da napakosti Amerima pomažući njihovog glavnog neprijatelja.

Simptomatično je da celu priču nisu otkrili beogradski novinari i da je o njoj prvi pisao londonski *Gardijan* – što govori o bedi ovdašnjeg novinarstva i o tome da film o srpskom Votergejtu nećemo gledati skoro.

S Ratkom, u Evropu

Karla del Ponte je opet u Beogradu bila, šta je radila, Ratka Mladića je tražila, al' svoju želju nije utajila. Govorila je o mnogim svedocima koji su, na mnogim mestima, u Beogradu, videli Mladića. Odgovoreno joj je: bio je Ratko al' na kratko, više tu nije, ne znamo gde se krije. Pogrešno ste shvatili da je negde viđen, on je samo vrlo viđen među Srbima.

Šalu na stranu, jatakovanje Ratku Mladiću je jedna od najvećih bruka nove vlasti. Zametanje tragova i skrivanje protagoniste najvećeg ratnog zločina posle Drugog svetskog rata ne može se zvati drugačije. Govoriti o priključenju Srbije Evropi a u paketu sa Ratkom Mladićem i Šljivančaninom čista je iluzija. S njima možemo napredovati samo u pravcu pradavnih, plemenskih vremena, u kojima su masakratori inoplemenika mogli biti narodski heroji.

Zločinofilija

Ovaj odeljak posvećujem jednom zanimljivom fenomenu povezanom s ratnim zločinima (čiju dalju razradu prepuštam psihoanalitičarima od zanata).

Slušao sam, onomad, gospođu Ljiljanu Smailović kako iznosi utiske sa haškog procesa Slobodanu Miloševiću. Utisci su joj bili sveži: uključila se u program televizije B-92 u pauzi, posle početka Miloševićevog unakrsnog ispitivanja jednog zaštićenog svedoka. Dok sam slušala onog zaštićenog svedoka, poverila nam se, činilo mi se da je optužba konačno stala na noge... Ali, saopštila nam je ozareno, kada je reč dobio Slobodan Milošević, sve se u meni promenilo za sto osamdeset stepeni, Milošević je naprosto blistao...

Drugi primer. Slušao sam, ovih dana, nekog profesora s Pravnog fakulteta (nije Kosta Čavoški, ali nešto vrlo slično), profesora koji je član svih mogućih klubova ljubitelja ratnih zločinaca (oni to zovu »odborima za zaštitu«). Profesor je, valjda u odsustvu Koste Čavoškog, bio gost »Utiska nedelje« i iskoristio je svoje gostovanje da gledateljstvo ushićeno obavesti kako se »Šljiva neće živ predati« i kako je, na zatvorenoj sesiji Haškog tribunala »Milošević naprosto pregazio Dulovića«... Sesija je bila zatvorena za javnost, ali on je to doznao iz poverljivih izvora i to je za njega bio utisak nad utiscima...

Fenomen opisan u ova dva primera nije drugo nego vrsta erotske perverzije kojoj dajem ime *zločinofilija*.

Primeri koje sam naveo nisu usamljeni – ova erotska devijacija je svakako prilično raširena u današnjoj Srbiji. I kao što su homići imali svoje »kadrovske liste« izgleda da ih imaju i pripadnici ovog serkla. Gospođa Smailović je, nekako odmah posle opisanog izliva ushićenja prema Miloševiću, naimenovana u Koštuničinu Komisiju za istinu.

Ipak se kreće...

Naši ustavoklepci ne čitaju *Republiku*. Da su pročitali poslednji broj i moj tekst o »kretanju unatraške« ne bi, bar javno, davali potkrepe mojim tvrdnjama. A to je upravo učinio jedan od članova tog zaludnog tela. On je, naime, obznanio da su na poslednjem sastanku Komisije za ustavnu povelju »učinili tri koraka unatrag«. Slatko sam se nasmejao. Ipak se kreće, makar i natraške.

Republika br. 298, 1–15. decembar 2002.

Većiti predsednički mladoženja

*Srbija je moj zabran
ja moram biti izabran!*

*Zakon mora biti naštiman
tako – da ja budem izabran!*

*Al', uz pomoć vradžbina
Srbija osta bez domaćina...*

(Koštuničina izborna pesmica)

Vojislav Koštunica postao je većiti predsednički mladoženja. Ali mlâda, Srbija, odbija da se za njega venča i da ga lorber-vencem ovenča.

To je izazvalo ahilejevsku srdžbu našeg većitog predsedničkog mladoženje. Trebalo je, posle ponoći osmog decembra, gledati i slušati rasrđenog i razgoropađenog predsedničkog pretendenta – bilo je vrlo zabavno i vrlo tugaljivo. Povodom prošle izborne prosidbe g. Koštunice pisao sam da gospodstvene zemlje imaju gospodu za predsednike. Iza ponoći osmog decembra shvatio sam da je vlastoljublje negospodstveni poriv.

Kombinacija vlastoljublja i arogancije nije baš srećna i dobitna kombinacija. Koštunica je, uprkos svim sumnjama analitičara, verovao da će »dovršiti započeti posao« i ovog puta zasesti na predsednički tron. Ali, pokazalo se da je g. Koštunica puniji sebe nego što je sposoban da napuni glasačke kutije. Prepun sebe odbio je, s infantilnom ljutnjom, podršku DS-a i g. Đinđića verujući da će i bez njih (ili: sigurnije bez njih) pobediti. Ali, što je Koštunica puniji sebe – glasačke kutije su praznije. Dobio je trista hiljada glasova manje nego poslednji put.

Staroj porodičnoj igri valjalo bi dati novo ime: »Koštunice, ne ljuti se!« Ali, stvari su malo ozbiljnije: od fijasaka kombinacije vlastoljublja i arogancije Koštunica pravi državni problem, problem »srozavanja ugleda zemlje«, problem »unutrašnje nestabilnosti«, s čime se, začudo, mnogi slažu. Zašto bi nečija lična nestabilnost bila izvor nestabilnosti države? Ali, naš rasrđeni večiti predsednički mladoženja sasvim ozbiljno preti: »Neću imati nikakvih obzira prema vladi Srbije. Ako u Srbiji ne mogu da uspeju predsednički izbori onda će uspeti vanredni parlamentarni izbori!« Koštunica zamišlja Srbiju i demokratiju kao nekakvu trange-frangiju: mora se sve udesiti i podesiti tako da on bude izabran na ošacovano predsedničko mesto inače će biti svašta. Čudne pretnje jednog legaliste.

Što je najsmješnije u celoj priči, veliki srboljubac Koštunica pokušava da dokaže da odraslih Srba ima mnogo manje nego što ih ima – e da bi, sa svojim pristalicama, lakše domašio izborni cenzus. A šta je sa popovskim sloganom koji je, siguran sam, i on sam, uz čašicu, ponavljao: »Da se Srbi slože i umnože...« Srboljublje i vlastoljublje podudaraju se samo po potrebi.

Decembarski predsednički izbori pokazali su (a to je najveća korist od njih) trenutno krajnje dosege srpskog nacionalizma: 45 postotaka biračkog tela. Oni kojima je Šešelj odveć primitivan glasali su za Koštunicu, oni kojima je Koštunica odveć pipav i neodlučan glasali su za batajničkog vojvodu. Jedan deo nacionalističkih glasača je fluktuirajući: čas se oseća profinjeno čas prosto, čas glasa za jednog, čas za drugog – Voju.

Nevinost bez zaštite i zaštićeni svedoci

Dok se smrzavam, uz preskupo »demokratsko« grejanje, gledam Slobodana Miloševića samo u košulji i raskopčanom sakou u haškoj sudnici. Njemu je toplo ne samo u sudnici već i u lažima sopstvene propagande. Milošević unakrsno ispituje Milana Babića, predsednika bez države i zubara bez ordinacije, sada vlasnika kokošarske farmice u Batajnici.

Ma šta mislili o kninskoj fazi Milana Babića postaje jasno da je on, bez iluzija i skrupula, uspeo da ogoli mehaniku osvajanja teritorija i pravljenja Velike Srbije. Ta mehanika je bila prosta, ali Milošević i njegovi planeri zaodenedu su je perjem obrazloženja koje je zbunjivalo naivne i budale. »Srbi se samo brane od neo-ustaške ugroze, JNA je samo razdvajač a ne osvajač...« Koliko je ljudi verovalo u miloševićevsku nevinost bez zaštite? Previše njih. Ali, višak objašnjivosti čini savršeni zločin prozirnim.

Milošević se brani »stajacim mestima« iz sopstvene propagande iz onog vremena. Njegove odbrane neodoljivo liče na reprize TV-dnevnikar iz vremena njegovih pohoda. On se brani *sam* (bez advokata) zato što on najbolje poznaje oskudnu logiku objašnjenja na kojima je njegova ratna propaganda počivala – on je bio njen autor.

U dugim godinama tamnovanja uveravaće sebe da je sve bilo dobro smišljeno i da je malo nedostajalo da sve upali.

Poštare ubijaju, zar ne?

Moj poštar odavno ne nosi poštarsku uniformu. Odnedavno, ne nosi ni torbu; pare, kad raznosi penzije, potrpa u džepove. Lupeška žgadija u Srbiji masovno napada poštare i otima im onu bedu od penzionerskih para. Prekjuče su ubili jednog starog poštara pa će se penzije, vele, deliti na obezbeđenim mestima. Ali, aždaja koju smo uzgajili tražiće svoj obrok. Priča će se nastaviti u stilu one zidne reklame: »koljemo po kućama«.

Srbija je, u minuloj godini, ostvarila porast proizvodnje od dva-tri procenta. Kriminal je ostvario višestruko bolje procenete i dostigao pravi »bum«. Kao što reče jedan od junaka Hjustonove »Džungle na asfaltu«: »Zločin je samo izopačeni oblik ljudskog rada«. Poštare ubijaju, zar ne? I to su naših vrednih ruku dela, da nam živi, živi rad.

Srbija je zemlja zapretanih mrakova. Svakog dana neki novi mrak izađe iz svoje pećine na svetlo dana i ostavi svoj beleg koji se dugo širi, kao naftna mrlja na moru posle havarije nekog tankera. Strategije gradske i republičke vlade samo potpomažu kuljanju novih mrakova. Gradski i republički »oci« suzbijaju sitnu uličnu »sivu ekonomiju«, a kao rezultat dobijaju *crnu ekonomiju*, razbojstva, pljačke i grabežna ubojstva. To vam je kao sa podzemnim vodama: zapušiš jednu rupu, na drugom mestu pokulja još jače.

Ministar srpske policije najavljuje kao prioritet svog resora u novoj godini »borbu protiv organizovanog kriminala«. Ministar ne shvata suštinu stvari. U Miloševićim ratovima previše je ljudi ispeklo zanat pljačke. Jedan od protagonista filma »Jarani« (nedavno prikazanog) priča da im je kapetan jedinice, pred odlazak na slavonsko ratište, dao sledeće »pouke«: »Možete uzeti po jedno auto, jedan traktor, jedan komad bele tehnike, po jedan 'stub' i televizor; od svega samo po jedan komad... da ostane i za druge«. Između onih koji su, juče, iz kuća nesrba odnosili sve (od bele tehnike do burića za kupus) i onih koji danas pucaju na poštare sa penzionerskom crkavicom, nema razlike. To je isti, lupeški rukopis. Imena »mafija«, »gang«, »organizovani kriminal« nisu adekvatna. Postoji staro, narodno ime za ovu lupešku sortu: pržibabe.

Koliko jedno celo ima desetina ili o srpskoj vladi i siromaštvu

Vlada je naručila opsežno ispitivanje prihoda i rashoda srpskih porodica, koje je pokazalo ono što je ona želela da pokaže: samo deset posto stanovništva živi u bedi (a ne – kao što su zlobnici tvrdili – trideset ili, čak, četrdeset procenata). Glavni državni računovođa pohvalio se posle toga: »Plata danas pokriva potrošačku korpu, a nešto i preostane«. Gospodin o kome je reč i koji je ekonomiju studirao na Zapadu zna da svaka priča o uspešnim ljudima (»američki san«) počiva na onom što »preostane«; nosač gajbica može postati vlasnik velike kompanije. U Srbiji ogromnoj većini ne da ništa ne preostane na kraju meseca nego su u permanentnoj buli.

Vlada je bacila pare na pomenuto ispitivanje da bi dobila našminkanu-nacifranu sliku ekonomske stvarnosti. A stvarnost je mnogo crnja. Ekonomsku realnost

svakog građanina ove zemlje određuje ono što bih nazvao *sistemom desetka*. »Desetak« je ime za jedan namet iz turskog vremena, ali u današnjoj Srbiji postoji mnogo tih desetaka, svaki minimalan izdatak za svakodnevni život traži – jedan desetak. Pokazaću to na primeru jednog mog prijatelja koji ima (vele solidnu) platu od trista maraka. On živi krajnje skromno, nema auto, ne ide u kafanu, ne ide u bioskop i pozorište, nema porodicu. Evo njegovog mesečnog bilansa. Za gradski prevoz odlazi mu prvi desetak (dve vožnje dnevno, tramvajem). Na jevtine cigarete ide drugi desetak. Treći desetak ode za »komunalije«, uz mali, jednosoban stan. Četvrti – odnosi EPS. Za lekove (srčani je bolesnik) ode mu peti desetak. Za jevtino voće – šesti desetak. Za dnevne novine i jedan nedeljni – opet desetak od plate, sedmi po redu. Za doručak (burek, bez jogurta) osmi desetak. Moj prijatelj platio je jednu sudsku taksu i jednu kaznu sudiji za prekršaje što mu je odnelo preostala dva desetka. Nije mu ostalo ni dinara za ručak i večeru, ni za hleb, ni za kafu, ni za čarape, ni za pantalone (cipele je sam zalepio), a stigla mu je opomena da plati porez na stan u kojem živi...

Ovu računicu besplatno poklanjam Vladi Srbije. I savetujem joj da uzme plajvaz i napravi malo bolje računice jer jedno celo nikad ne može imati više od deset desetina. Ako oni ne uzmu plajvaz, narod će uzeti motke.

Republika br. 300–301, 1–31. januar 2003.

Prosper i prosperitet

Opet je dolazio onaj nezgodni Amer Prosper i »potraživao« Ratka Mladića. Koštunica je opet vežbao svoju veštinu dokazivanja kako je Haški sud neprincipijelan i kako se ispizmio jedino na Srbe. Đinđić se, opet, pravio nevešt: nema on pojma da se Mladić vrzma po Srbiji i neka CIA uradi ono što ne može BIA – neka nam dojavu Mladićevu adresu. Prosperove pretnje ne plaše Srbiju – ona je prosperitetna i snaći će se i bez dolarske podrške.

Milan Milutinović je odleteo za Hag. Vladinim avionom. Poslužili su ga kavijarom, kupili mu najskuplje cigare. Nedostajalo je još samo ono »Tamburaši, tamburaši, svirajte nam raštanak«. »Milanče« je pre odlaska izjavio (više promrmljao za sebe nego izjavio): »Šta mi bi da se kandidujem za predsednika Srbije«. On je, sudeći bar po ovoj opasci, shvatio bolje od Đinđića (kome su puna usta priča o njegovoj nedužnosti) suštinu stvari: ako si bio makar i dekorativni deo jedne zločinačke vlasti moraš prihvatiti svoj deo odgovornosti. U krvavim predstavama ni dekor nije nedužan.

Dobrica kao sudija

Dobrica Ćosić je, izgovarajući se godinama i koronarnim tegobama, odbio da se kao svedok pojavi pred Haškim sudom. Odbio je i da, makar i nakratko, u Beogradu primi haške istražitelje. »Sve što bih imao da kažem rekao sam u svojim knjigama«, poručio je.

U beogradskim izdavačkim magacinima verovatno još uvek postoji ono što se nekad nazivalo »avenijama« – zacelo postoji i avenija kupusara Dobrice Ćosića. Pa neka se istražitelji potrude da ih nabave i privilegnu na čitanje.

Dobrica Ćosić ne prihvata ni pomisao o svojoj odgovornosti, odbija i ulogu svedoka, on je sebi namenio samo ulogu presuditelja: haške istražitelje osudio je na prilično nemilosrdnu kaznu – čitanje njegovih knjiga.

VMA i Bolani Sloba

Ekipa specijalista sa VMA uputila se (upućena je) u Hag da nadgleda rad lekarskog konzilijuma koji treba da pregleda Slobodana Miloševića. U latinske hećime ne treba imati poverenja.

Za njima je krenula i visoka popovska delegacija – da Slobi Srbinu preda na dar žitija mučenika »za krst časni i slobodu zlatnu«. SPC ovom turnejom ogoljava svoj blazirani i neglazirani odnos prema jednom ratnom zločincu.

Za popove me baš briga – dokon pop i jariće krsti – ali zar profesori i primarijusi sa VMA nemaju preča posla?

Imaju, ali njihov posao u ovom slučaju nije medicinski već mitotvorački; oni treba da od Slobodana Miloševića, koji pati od visokog krvnog pritiska i opake bolesti zvane grip, naprave Bolanog Dojčina koji će pobediti Zapadnog Silnika.

Osvećenje Batajnice

Slušam na Radiju B 92 priču izvesnog Trajkovića, jednog od bivših šefova specijalaca. Pored ostalog, priča i o »velikoj državnoj tajni« – skrivanju žrtava kosovskih pogroma na poligonu specijalaca u Batajnici. Pažnju mi privlači usputna opaska pomenutog gospodina da »tu priču treba što pre dovršiti i izvršiti osvećenje tog mesta«.

Trajkoviću-majkoviću, kakvo osvećenje? Zašto osvećenje? Zato što su posmrtni ostaci nesrba onečistili »svetu srpsku zemlju« i vežbalište »srpskih vitezova«? Na to izlazi ta potreba za osvećenjem ili, ako više volite tu reč, osveštavanjem.

Etnički čistači osvećenja smatraju prirodnim završetkom svog posla. Ne sumnjam da će jednog dana, kad Republika Srpska postane deo onoga što se zove Uža S, specijalne popovske jedinice osvećivača i osveštača imati puno posla. Predlažem g. Koštunici da odmah počne sa formiranjem tih jedinica i da se u »državnim rezervama« obezbede dovoljne količine »svete vodice«.

Poluga i Zarubica

Čitam u novinama naslov: POLUGA GONI ZARUBICU. Ovo mi zvuči kao ono ZUBA JURI VINSENTA. Strip koji nisam čitao i gde ne razabirem ko je ko. Ipak se nekako snalazim: Poluga je policijski inspektor (to mu i ime veli, »poluga« je deo džudo-zahvata), a Zarubica je neki trgovac belim robljem. Zarubica je u bekstvu, ali njegovi saučesnici žive u selu Piroman. Tamo su bile zatočene »bele robinje«, neke jadne Moldavke. Gospodina Zarubicu je privuklo ime sela, osetio je neku »duhovnu srodnost« i pomislio da bi to bilo bezbedno okruženje za njega i njegove poslove. On je, zacelo, jedan od onih koji su dojam o bezvrednosti ljudske jedinke

stekli u Miloševićevim rodoljubivim ratovima a takav dojam je dobra osnova za posao trgovine belim robljem. A država Srbija je utočište i državljanstvo davala svakakvim spodobama samo po kriterijumu iz krštenice a ne po kriterijumu minimuma ljudskosti i uljuđenosti.

Republika br. 302–303, 1–28. februar 2003.

Klovnovi i zločinci

Srpska vladajuća vrhuška i njeni rivali mi sve više liče na družinu klovnova iz holivudskih nemih burleski. Ponekad se pitam vredi li trošiti vreme baveći se njima. Srpski premijer je onomad povredio petu igrajući »mali fudbal« sa crvenoberetkašima ili fantom-kapićima. Krhki filosof protiv bidža u kevlarskim prslucima – siže za ranog Čaplina.

Onda je na premijerovu blindiranu pratnju na autoputu kidisao jedan kombi (koji se brzo pretvorio u kamion, pesak nije pomenut); policija je saopštila da je neki tat pokušao atentat. Savezni predsednik nije imao prečeg posla nego da se pozabavi čudnim okolnostima čudnog atentata na još čudniji objekat za atentat. Sam »atentator« je izjavio da je na njegov kombić od tri tone naleteo vladin blindirani auto težak dvadeset tona i dobili smo burlesku o atentiranom atentatoru (prva nema filmska komedija zvala se »Poliveni polivač«).

I, na kraju, najzabavnija epizoda serije burleski. Koštunica obznanjuje da će mu, po isteku predsednikovanja, prioritet biti »borba protiv organizovanog kriminala«. Već vidim g. Koštunicu i g. Maršičanina kako, u kostimima Mak Senetovih policajaca, brzinom od 16 sličica u sekundi, jure gangstere i mafijaše...

Šešelj u Hagu

Šešelj je u Hagu. Gde će pokušati da raskrinka antisrpsku zaveru.

Nadam se da će uspeti da objasni ulogu odreda Leva Supoderica u Vukovaru i Ovčari, nastanak imena Srbislavci i ostale krasne stvari. Ružna imena deo su zločinačkih košmara.

Šešelju su izgleda Srbija i srpski parlament postali preuska pozornica, nada se da će Hag biti teatar po njegovoj meri. A možda je reč o nečem drugom. Čovek i kad padne – odmori se, govorio je Jirži Lec. Sledstveno tome: i kad zatvora dopadne – odmori se. Šešelj verovatno nesvesno oseća prezasićenost sobom i traži načina da se odmori – od samog sebe. I da Srbiju odmori od sebe. A da će se »vratiti kao pobednik«?

Hag je zasad najveća deponija za naš otpad. Ali, on dostaje samo za najkрупnije i najkužnije komade tog otpada. Gde smestiti stotine i hiljade malih Šešelja? Reci-mo onih koji su, na obali Drine, pljuvali i kamenovali otete jadnike iz Sjeverina? Ili one dične građane Šamca koji su svakodnevno, slobodno, ulazili u mesni zatvor i tamo utaživali svoje rodoljublje mlateći zatočene »Turke«...

Konkvistadori

Video-kamera je volšebna napravica. Zahvaljujući njoj i opčinjenosti Vođe i njegovih konkvistadora njome dobili smo snimak »porodičnog slavlja« u Kuli. Uključujući i podelu »nagradnih noževa«. I razdraganog Milorada Vučelića.

Šef gazdinih konkvistadora iscrpno nabraja mesta »nacionalnih radova« po Hrvatskoj i Bosni. Društvo je malo, ali odabrano, i dresirano. Milošević se oseća kao Pizaro – i taj je imao samo par stotina momaka a srušio je jedno i napravio novo kraljevstvo.

Kapetan Dragan, rastrojen dvostrukim strahom – od haške Tužbe i od Službe – pokušava da minimizuje činjenice sa video-trake. Sve je to – veli – bilo »pozorišno preterivanje« za Predsednika. Teatar za uveseljavanje Gospodara. Frenki kao Joakim Vujić. Nemam nerava da slušam pitanja koja počinju sa: »Kapetane, moj kapetane, da li je tačno?...« i odgovore: »Da, predsedniče, savršeno je tačno«. Usredsređujem se na jezičku stranu priče. Mesto: Kula. Izabrano je zacemento zbog jezičkih sugestija, asocijacija na zatvorenost, tajnovitost, nedostupnost. Korišćena imena: Služba, Organ. »Organ« je deo tela »Službe«. I deo Gospodara. Reči »Služba« nije potreban pridev (»tajna služba« je već tautologija). Služba gospodaru. Bogoslužnje. Čista metafizika zločina.

A fiziku zločina nacija pokušava da potisne i zaboravi. »Imamo mi preča posla«, reče g. Koštunica.

Patriotizam i metabolizam

*Kidis' o je na »loše Srbe«,
srdit i britak poput sablje...
Kad je Veliki Naum rikh'o
postao je zbrčkan i sav zbabljen...
(kroki-portret filozofa Lj. T.)*

Gledam u »Utisku nedelje« filozofa–sofologa Ljubu Tadića. Dovedi ga da priča o »kontroverzama lustracije«. Hvala lepo, što rek'o Miša Vasić.

Prisećam se kako je pravednički rasrđen ukazivao patriotima na moju »rasrbljenost« i »srbomrstvo«. Srboljublje i patriotija su za njega i mnoge njegove ispisnike bili eliksir za podmlađivanje. Bili su mladađani i živahni, rečni i drčni. Propast koncepta Srpske Homogenije učinio ih je onakvim kakvi su opisani u gornjem krokiju. Filozof, ipak, koristi priliku za patriotski napad, ovog puta – na »loše Srpkinje«. Neke dame, koje poštuju, na brzinu svrstava u nekakvo Antikolo Antisrpskih Antisestara.

Otrovne gljive i kad ostare ostaju otrovne. Mada je mnogo manje onih koje mogu zavesti da ih kušaju.

Analitičar–spiskadžija

Prošle godine sam, u ovoj rubrici, pisao o jednom novom zanimanju koje je posle 5. oktobra postalo probitačno – o feli analitičara. Pobrojao sam najizraženije podvrste ovih »stručnjaka« za sve i svašta (analitičari–banalitičari, analni analitičari i dr.). Posle teksta u *Vremenu* o »misionarskoj inteligenciji« očito je da se pojavila

nova podvrsta: »analitičari–spiskadžije«. To su oni koji se svojim analizama – slatkim lizama – preporučuju nekim Službama koje imaju Analitička Odeljenja. Prepoznacete ih po tome što svoje taze teze obilno »potkrepljuju« raznim spiskovima (ovog puta je reč o još jednom spisku »loših Srba«). Teze su tu proteze, važni su spiskovi. Uvek je bilo spodoba koje su mašinu za kucanje koristile kao mašinu za otkucavanje. Ali, naš analitičar je okasnio: oni koje bi on da otkuca već su davno otkucani. I na razne stubove zakucani.

Republika br. 304–305, 1–31. mart 2003.

Stvarnost lošeg ukusa

Ko je ubio Zorana Đinđića? Zašto ga je ubio?

Policija nas uverava da zna odgovore na ova pitanja – daj bože. Uverava nas da će u paketu, kao čarobnom lampom, biti rasvetljena i sva dosadanja nerasvetljena ubistva jer su počinitelji isti. Nešto mi tu ne štima – ranija ubistva i atentat na Zorana Đinđića ne povezuje isti rukopis. I zakoni dramaturgije, u koje se pomalo razumem, govore mi da bismo imali posla sa krajnje lošim trilerom ako bi onaj na koga je prvo pala sumnja bio i stvarni izvršilac zločina. Nadam se da se varam i da je stvarnost lošeg trilera van sumnje.

Svako od nas, na neki svoj način, odneguje svoju smrt. Neko to čini pušenjem, neko alkoholom, neko načinom ishrane, neko na neki drugi način. Zoran Đinđić je to činio svojom nevericom da mu neko pedantno radi o glavi. Posle incidenta na autoputu, o momku zvanom Bagzi, govorio je ironično kao o nekome ko vežba vožnju na autoputu umesto u svom dvorištu. Ubice uračunavaju u svoje planove čovekovu refleksnu odbranu od zamki paranoje. Pokazalo se, izvesna doza paranoidnosti lekovita je. Slične ironične pošalice Đinđić je iznosio i o »specijalcima« s kojima je igrao »mali fudbal« i koji su mu polomili nogu. A to je, kasnije, dalo nekoliko značajnih sekundi snajperisti. Samo sekunde dele život i smrt.

Kad je reč o snajperisti da se još malo bavimo dramaturškim mogućnostima. Eksperti za oružje vele da se policijski »specijalci« uvežbavaju za gađanje s optičkim nišanom za daljinu od sto metara. Đinđić je pogođen sa daljine od 184 metra. Postoji mesto gde se odvijala »visoka škola snajperizma«. To je opsadeno Sarajevo. Dramaturški je moguće da se Đinđić, prilikom neke od svojih poseta Palama, sreo s onim koji je povukao obarač u Gepratovoj 14. Putanje života i putanje smrti prilično su zamršene i neprozirne.

Šilerova i prateći simboli

Šiler je napisao dramu »Razbojnici«. Ne verujem da su Duća i Kum čitali Šilera. Ali, gospodin Slučaj, koji ima smisla za humor, udesio je da pećina zemunskih razbojnika bude izgrađena baš u ulici koja se zove Šilerova. Reč »pećina« ovde se može čitati i preneseno i doslovno – po čvrstini ta zgradurina se doista može upore-

điti sa Ali-Babinim kamenim skrovištem. Gradski buldožeri i majstori za dinamit mučili su se sedam dana da joj doakaju. Činilo mi se da je umesto demonstracije besa sa primesama komike pametnije bilo da se ta građevina pretvori u azil za beskućnike ili nešto slično. Reč »konfiskacija« zvuči racionalnije od reči »rušenje«. Ali, objasnili su mi, ovde je reč o simbolu. Znam na koji se simbol mislilo, ali simboli imaju tu osobinu da se razgranavaju. Akcija rušenja jednog simbola rodila je dodatni simbol – onaj o žilavosti i prearmiranosti kriminala u zemlji Srbiji.

Na televiziji smo videli i staništa ostalih »zaslužnih ubica«. Izgleda da gospodari mraka vole bele vile. (Zašto baš vole belo mogli bi da nam objasne psihoanalitičari.) Sa belim vilama se slažu, da se dobije efekat kontrasta, crne limuzine sa zamtanjem staklima. Baš decentan ukus.

Sa belinom arhitekture opremljene najmodernijom elektronikom ne slažu se grozni nadimci koje ovi momci imaju. Pacov, Budala, Prevara, Mutavi, Limun... Ali to ima skrivenog smisla. Tihomir Đorđević je davno objasnio da su ružni nadimci u stvari »imena od uroka«, svojevrsna zaštita od »zlih očiju«. Prearmiranost skrovišta i moderna elektronika pripadnicima ovih družina su se činili kao nedovoljna zaštita pa su dodatnu zaštitu i obezbeđenje, svesno ili nesvesno, potražili u mitskom nasleđu.

Buđenje pacova

Usred vanrednog stanja i vanredne živahnosti policije nekakvi »patrioti Srbije« kidnapovali su profesora Polića, a profesoru filosofije Mimici, jednom od doajena Beogradskog kruga, poručili da se odseli ili da »ispije otrov«. (Hteli su da mu kažu kako oni nisu neke zadribalde jer, eto, poznaju istoriju filosofije.)

A samo nedelju-dve pre ovoga jedna poetesa, članica Koštuničine Komisije za istinu, obožavateljka Čosića, Krestića i Čavoškog, objavila je u *Vremenu* odlomak svoje ironične stihotvorine »Nacionalisti dižu glavu« – u prevodu: nacionalisti su izmišljeni bauk, nečija paranoja.

Pokazuje se, međutim, da je nacionalizam vrsta bolesti koja ne prolazi prostim protokom vremena, kao grip. Nikad se ne zna kad će ta bolest kod nekoga progresirati i postati opasna po okolinu.

Republika br. 306–307, 1–30. april 2003.

Porodična sablja

Vanredno hladan april. Kao da i priroda oseća da je na snazi vanredno stanje. Tek na izmaku aprila lišće je, uprkos hladnoći, odlučilo da napusti svoje stegnute pupove. Kako mu je – tako mu je, vreme mu je. Onda je i vlada odlučila da ukine vanredno stanje. Mada je ono mnogima bilo omililo i mada će ga se sećati sa nostalgijom – pomenulo se, ne povratilo se. Dani koji počinju i završavaju se *policijskim saznanjima* nisu neka radosna svakodnevnica. Ni dani osobito zdrave duhovne

klime. U mom sećanju ostaće upisani po morbidnom stepenu prilagodljivosti »poslenika javne reči« zadatim okvirima, stepenu uporedivom s onim u vreme bombardovanja. Što, opominjuće, govori o krhkosti kritičkog duha u zemlji Srbiji.

Operacija »Sablja« (mada ova stvar uglavnom služi samo za mahanje) dovela je iza rešetaka mnoge kojima je tamo odavno bilo mesto. Ne mogu se, ipak, oteti utisku da je sve to bila, bar do pola, interna, »porodična« stvar tzv. bezbedonosnih struktura. Duća je imao legitimaciju DB-a, Ulemek-Legija je, posle Bihaća, dobio generalski čin. O ostalim Gumarima, Bracanima, Bracikama, Zvekijama i Jocikama da i ne govorimo. Mada policija mnogo voli da upotrebljava kovanicu »zemunski klan«, jasno je da iza Đinđićevog ubistva stoji neka vrsta oficirske »crne ruke« (činovi osumnjičenih i uhapšenih se neslučajno izostavljaju).

Mada policija voli i sintagmu »državi udar« verovatnije je da su zaverenici imali ambiciju da smaknućima vode neku svoju kadrovsku politiku, da državni vrh oblikuju po načelima neke svoje »podobnosti«. Izgleda da su, sudeći po »presretnutom« razgovoru Spasojevića i nepoznatog crvenobretkaša, tipovali na Koštunicu. Bila je to prilično duhovita ideja: na čelu države poštenjačina, a zemlja puna svakojakih opačina.

Vanredna ovlašćenja

Vanredno stanje je ukinuto, ali vlast je policiji dala produžena vanredna ovlašćenja. »Nema bojazni i panike« – objasnila je jedna portparolica – »narod zna da to neće biti zloupotrebjeno«. Važno je da narod zna. Muka je u tome da su i oni koji su pohapšeni, ili su na poternicama, imali – vanredna ovlašćenja (uključujući i nekakvu verziju »dozvole za ubijanje«, poput agenta 007) i da je bilo potrebno vanredno stanje, i vanredna ovlašćenja, da se potru posledice njihovih vanrednih ovlašćenja. Spirala vanrednih ovlašćenja teško se prekida.

Među novoozakonjenim ovlašćenjima policije pominje se pritvor od trideset pa onda šezdeset dana. Čuj njih: pritvor. Ovo je, naravno, najblesaviji eufemizam koji sam čuo. *Pritvor* dolazi od pritvoriti (pritvoriti vrata znači ostaviti ih odškri nuta). Pritvor od dva meseca nije nikakav pritvor nego solidna zatvorčuga, bajbok, čuza.

Dramaturgiju naših života još neko vreme oblikovaće policija. Murijaci u parovima, s pancirima i dugim cevima. I Đelić koji smišlja nove harače da namiri apetite naših »anđela čuvara«. Najbolja dramaturgija je ona koja se ne primećuje. Najbolja policija je, isto tako, ona koja se ne vidi na svakom čošku.

Tigrovi i popovi

Na haškom procesu Slobodanu Miloševiću pojavila se, kao sistem treperećih kockica, jedna od bivših Arkanovih sekretarica. Ko je imao strpljenja da hvata konce njenog svedočenja (koje prenosi aukcijskih nadmetanja odmah skidaju s ekrana) mogao je da sazna štošta novo i zabavno. Izveštače iz Haga privukla je priča o glavnim sponzorima SDG (Karići i Di Stefano). Moju pažnju privukao je jedan drugi detalj: zaštićena svedokinja ispričala je da je Arkanova družina formirana u jednom manastiru. Manastir se zove Pokajnica, ali nismo saznali ko je od visokih mantijaša tamo blagosiljao, kadionicama mahao, iz knjiga čatio i rukoljube primao.

Popovi se nisu oglasili povodom ovog svedočenja, prave se Suvajdžići. Manastir Pokajnica svakako je izabran zbog svojih simboličkih asocijacija – pristupnici Arkanovoj družini (kao i sam šef) imali su dosta toga iz svojih prošlosti što je bilo za okajanje i razrešenje od grehova – e da bi potom, s popovskim blagoslovom, postali »sveti ratnici« i patrioti.

Republika br. 308–309, 1–31. maj 2003.

Mašta protiv siromaštva

Stanje u nekoj zemlji najbolje se može proceniti po stanju liftova u stambenim zgradama. »Lift ne radi!« »Lift u kvaru!« Još od vremena socijalizma ovo su opšta mesta eposa naše svakodnevice. Sad je još i gore – liftovi ne rade a mi sve skuplje plaćamo to što ne rade. Umesto visokoparnog zalaganja za »pravno sređenu državu« ja se zalažem za državu sređenih liftova.

Lift u mojoj zgradi (osam spratova) za sada radi – do pola. Svaki put kad se pokvari državni majstori isključe po jedan sprat. I svakog meseca stigne uvećan račun od gradske vlade. Srbija je u usponu ka Evropskoj uniji, ali njeni liftovi su u regresiji. Sa mojim primanjima stvari stoje kao sa liftom. Ona dostaju do pola meseca, ostatak meseca – peške. A vladajuća elita neprestano glanca i licka kvartove u kojima živi. I račune za to ispostavlja sirotinji. Sve sirotnijoj sirotinji. Beograd je sve ulickaniji i sve ubogiji. Spolja gladac, unutra jadac.

Vlada je, ovih dana, raspravljala o jadcu, tj. o sve većem siromaštvu. (Na veliko razočarenje novinara koji su tog dana očekivali raspravu o svađama i međusobicama među ministrima i potpredsednicima.) Vlada je usvojila nekakav »nacrt strategije o borbi protiv siromaštva«. Od nacрта do plana proći će još mnogo dana. Ne lipši magare do zelene trave.

Najbolja strategija u borbi protiv siromaštva jeste – mašta. (Rime ponekad nude rešenja o kojima ekspertska premudrost i ne sanja.) Mašta je individualna i nikakve vladine »mere« tu nisu od pomoći. Vlada ne treba ništa da čini, zapravo valja da se ponaša tako da ne smeta razgoru individualne mašte. (I da osujećuje samo bujanje lopovske mašte.) Vlada je dosad činila sve da spreči individualnu maštu da poboljša stanje pojedinca ako od te mašte nema fajde i državni budžet. I tako je pravila začarani krug: osujećene pojedince pretvarala je u socijalne slučajeve (korisnike budžeta); siromašnih je bilo sve više, a budžet je bio sve mršaviji. Eto kako ekspertska glupost i doktrinarno čistunstvo naprave dvostruku štetu. A izbor između dvostruke i »jednostruke« štete (one koja je korisna za pojedinca makar od nje država ne prihodovala) stvar je obične zdrave pameti.

Mrak je svet(l)ost

*Po svojoj ćudi, odvajkada,
svaki je čovek častohlepac.*

*A najveća od svih časti
jeste da postaneš svetac.*

*Šta su činovi, šta su zvanja
i titule ovog sveta...
Sve je to onaj dim
prema zvuku reči »svetac«.*

*Svetac nije isto što i svitac,
svetac ne svitka nego sija
postojano kao neon
– oko glave nosi oreol.*

*I Srbi dobiše novog sveca...
Novi oreol je sin' o
na svetačkom podnebesju
– objavio je Sveti Sinod.*

*U Srbiji svaka ludost
ima priliku da se rascveta
pa i ona, sumanuta:
da jedan mračnjak postane svetac.*

Te tako: MRAK JE SVET(L)OST, MEMLA JE MODERNOST, BUDUĆNOST. U to nas uverava srpski SS (Sveti Sinod). Sasvim u duhu orvelovskog novogovora. U Srbiji je sve moguće. U zemlji u kojoj je moguće da ratni zločinci postanu nacionalni heroji sasvim je moguće i gotovo normalno da jedan mračnjak bude proglašen za sveca.

Ima i dodatak. Iako se Milošević, još pre tuceta godina, odrekao »srpskog miraza«, Mačedonije, srpski popovi pokušavaju da tamo još uvek zadrže odnos sizerena i vazala. Srpski popovi (doznajem iz najnovijeg saopštenja Arhijerejskog sabora) bi da budu nad-popovi nad makedonskim popovima (po onoj »i nad popom ima pop«), a ako im se ne pokore i skute im ne izljube sve će ih raščiniti i svima će brade obričiti. Pitanje autokefalnosti svodi se na to da srpski popovi ne priznaju makedonskim popovima da imaju kefala i da umeju da mučkaju njima. Što je, naravno, čisti fašizam. DOS se uvalio u grdan sos svojim šlihtanjem mantijašima. To ih je načisto razgoropadilo. A od ludih popova gori su samo goropadni popovi.

Republika br. 310–311, 1–30. jun 2003.

Spletke i rešetke

*Narod: Guverneru, izgore ti kesa!
Prespi malo sitnine,
na narodne nizine!*

*Mićun: Narod pati od besparice
a ti praviš rezerve!
Guverneru, tvrđice,
svima ideš na nerve!*

*Radnici: Iz fabričkih hala-ala
guverneru, čuješ li huk:
Neka živi lovotruk!*

*Narod: Guverneru, slušaj puk
– Neka živi lovotruk!*

*Vlada: Guverneru, guverneru,
zardaće mašine u Topčideru!
Što mašine da nam stoje?
Ima papira, ima boje...
Pusti mašine da rade svoje
pa će nam svima biti bolje!*

Tri godine – duže nego ikad u bližoj prošlosti – dinar je bio stabilan. Izgleda da mu je odzvonilo. Umesto guvernera Narodne banke Dinkića dobićemo narodnu guvernantu koja će udovoljavati svim prohtevima razmažene dečice. Mnogi priželjkuju inflacijski mutnolov. Mnogi su taj zanat ispekli u vreme Miloševića i mnogi su se tim zanatom lako i brzo obogatili. Guverner Dinkić pokušavao je da se drži principa »koliko para – toliko muzike«. Mnogi, izgleda, žele da izvrnu ovaj princip i da ozakone novi: koliko muzike – toliko para. (Koliko »opravdanih« zahteva – toliko naštampanih para.)

Kad krene Topčiderska rotacija krenuće i (nezadrživa) inflacija. »Kontrolisana« inflacija ne postoji. Kao što ne postoji kontrolisani alkoholizam. Ne može se kontrolisati ono što ubija kontrolu.

Kraj hajdukovanja

*Osam godina se skriv'o
i policija nije uspela da ga nađe
jer je, rekoše, Šljivo
od stare hajdučke građe.*

*Tražili su ga dresiranim psima
s njuhom vrlo istančanim
al' svim je potragama vešto
izmicao colonelo Šljivančanin.*

*Tražili su ga kod jataka,
kod patriota-ortaka,
po pećinama i zemunicama
i po napuštenim vikendicama...*

*I u bestragiji i u nedodžiji,
gde nijedna ptica ne cvrkuće...*

*A kad su odlučili da ga nađu
našli su ga – kod kuće.*

Farsa Šljivančanin konačno je završena. Policija je, kako je saopšteno, »dobila saznanja da se navedeno lice nalazi u svom stanu i pristupilo se lišavanju slobode«. To je, d' izvinete na izrazu, tucanje u zdrav mozak. Osam godina je, je l' te, njegovo prebivalište bilo nepoznato. A može biti da se Šljivančanin stvarno odmetnuo i da su ga uhapsili kada je pomislio »svoja kućica – svoja slobodica«. Ispalo je suprotno – »svoja kućica – ševeningenska tamnica«. Pre će biti da je vlast odugovlačila sa hapšenjem »heroja« sa beogradskih taraba sve dok nije dostignuta zadovoljavajuća cena za njegovo izručenje. Sto pet miliona dolara je pristojna suma. Ratni zločinci su, izgleda, naše unutrašnje rezerve.

Spletke i spletkotvorci

*»Kako su svi nedostojni!
Sve same nule i ništice!«
To su prve jutarnje misli
doktora Koštunice.*

*»Ah, kako su svi nedostojni!
Koliko bagre i ološa!
Doista, svi su nedostojni
sem mene i mojih junoša!«*

*»Bože, kol'ko su nedostojni!
Sve samo posrnuće!
Na bregu stojim samo ja
najveće srpsko dostignuće!«*

DSS Vojislava Koštunice odsad valja čitati kao Demagoško Spletkaroška Stranka. Po gospodi iz ove stranke svi u Srbiji imaju neku fleku. Svi imaju kozja ušesa osim članova DEESES. A koštuničari imaju istorijsku misiju da ukažu na ta ušesa javno i kuražno, za razliku od onog brice iz narodne bajke. Možda je u borbi za vlast dopušteno sve pa i spletkarstvo. Ali, gospoda iz ove stranke gube iz vida dve sitnice. Prva je: kada se spletke puste iz krletke one ispuste svoj izmet i na šešire gospode spletkotvoraca. A druga je: ko na druge blato baca i sam se blatom zamacka.

Republika br. 312–313, 1–31. jul 2003.

Njihov uspeh i naš peh

Kada opazite da vam skoro svaki dan završava besom i psovka tada shvatite da družinu koja čini vladu ove zemlje više ne treba kritikovati već da je treba rušiti. Što pre padne ova vlada imaćemo manje izgubljenih dana.

S novom vlašću je kao s modernom elektronikom. Prve godine po izlasku na tržište cena im je visoka. Ubrzo potom cena vrtoglavo pada. Još malo potom sve to postaje bezvredni komplikovani krš koji funkcioniše, ne kvari se, ali koji više ne zadovoljava nova merila efikasnosti. Ne može se prodati osim za sitniš i to samo onima krajnje neupućenim. I završava na otpadu.

Dosovska vlada još nije postala svesna činjenice da je postala slična vrsta modernog otpada. Ona misli da joj to što još ima parlamentarnu većinu, što još funkcioniše, što »pazi, to radi« predstavlja dovoljan razlog za opstanak. Njoj ne fali nijedan deo, ona, kad je uključite u struju i pritisnete odgovarajući gumb, »radi«, ali to ne znači da je sposobna da reši probleme društva. Radi, ali je za bacanje.

Problem s aktuelnom vladom je i problem s njenim premijerom, jednom prilično arogantnom i ciničnom osobom. Niška arogancija i cinizam nisu privlačniji od požarevačke arogancije i požarevačkog cinizma. Ali, i te značajke nisu najbitnije. Srpski premijer kao glavni procesor reformske mašine ne radi na dovoljnom broju megaherca, onom broju koji bi bio u stanju da skonta glavne probleme i da ponudi prava rešenja. Stavljanje šape na Narodnu banku upućuje na anahroničnost traženja rešenja. Veber je u zakonu hijerarhijskog napredovanja ustvrdio da svaki činovnik napreduje toliko dok ne završi na mestu za koje je potpuno nesposoban. Nesposoban da shvati i da je nesposoban, dodao bih ja.

Gospođa Kori

*Sijalica tvoja ne gori
(eh, struje nemaju ni ptičja gnezda)
al' sve jače sija zvezda
naše dične gospođe Kori.*

*Tvoj pad, svagdanji,
njenog je uspona merica.
Juče je bila ministrica,
danas – guvernerica.*

*Ona je školovana, ambiciozna,
mlađahna i lepa.
Juče je bila gospodar mraka,
danas – gospodar tvog džepa...*

U prošlom broju *Republike* pisao sam da će Narodna banka umesto guvernera dobiti guvernantu koja će ispunjavati prohteve razmažene dečice. Koja će, na sledećim izborima, glasati za darežljivu vladu. U tom času nije se znalo ko će biti novi prvi čovek Narodne banke. Igre reči, pokazalo se, imaju proročanska svojstva. U kalamburnoj zemlji važe zakoni kalambura. Kao ambiciozna i energična žena gospođa Kori je postala ministarka energetike. Sačuvaj nas bože od energičnih dama čija energija kao učinak ima to da nam svima svakog dana bude gore. Da bismo svakog dana, u svakom pogledu, napredovali. Jadac. Napredovaće samo gospođa Kori. Ona, kad je to u pitanju, nema skrupula. Odlazeći, ostavila nam je svima u nasleđe tzv. fiksnu naknadu za nešto što nismo potrošili. Ona je spremna da naplati ništa da bi napredovala.

Bojim se da će nam kao guvernerka opet prodavati ništa za nešto (kao u popularnoj dijaloškoj igri Duška Radovića). Prodavaće nam bezvredni papir sa hologramom za evriće i dolare. Valjda je zato i izmišljen pojam tranzicije da bi žene kao Kori Udovički mogle da ispune svoje ambicije. Uvek se nađu oni za čiji je životni uspeh cena opšti životni peh.

Janjo i Kolo

Gledam na televiziji vladine činovnike Janja i Kola. Dve junose naših dana, dva miljenika sreće. Jednom je roditeljka Majka Janja iz narodne izreke, drugi je naprosto miljenik Kola Sreće. Dva mlada moćnika (novi tip na srpskoj političkoj sceni). Tako mladi a tako nafatirani! Tako mladi a tako krvoločni! Dva mlada srpska Rastinjaka. Dva egzemplarna egzemplara. Dva primerka tipova iz džipova (od kojih begam i kad je zeleno na zebri). Dva tipusa koja kad vidite refleksno opsjete. Naravno, u bradu. Dva najsposobnija sposobnjakovića među Srbima. Dva skoro mitska polifunkcionalna bića, sposobna da budu šefovi kabineta, savetnici, sanatori, stečajni upravitelji, lustratori, degustatori, frustratori, stručnjaci za čelik, za bakar i majstori za popravku naftnih platformi, jer su drčni i u životnoj formi. Naličje lišća vidimo samo kad vetar dune. Bio je dovoljan samo trenutak pojavljivanja ovih tipusa na ekranu da sagledamo nepoznato naličje ove vlasti. I njihov uspeh i naš peh su povezani.

Republika br. 314–315, 1–31. avgust 2003.

Reformski čabar

Srblji nemaju sreće sa rečju »reforma«. Ova reč (koja se obično piše sa velikim prvim slovom) ušla je u ophodnju još za Titovog zemana i još se nije ofucala. Pojavljivala se u gotovo pravilnim vremenskim razmacima – odmah pošto bi negativne konotacije vezane za prethodnu, neuspelu reformu bile zaboravljene. Narod s ovih prostora postao je odavno neka vrsta pokusnih živuljki za razne socijalne i ekonomske eksperimente i već je dobrano oguglao na doze otrova koje mu ubrizgavaju reformatori svih fela.

I poslednja reforma koju je preduzela em demokratska, em reformska, em ekspert-ska vlada doživela je sudbinu svojih prethodnica: čabar. Serija netalentovanih zamisli kombinovana sa serijom pogrešnih računica. Ishod: čist čabar.

Meni nisu potrebni statistički pokazatelji za ovu neveselu konstataciju. Dovoljni su mi pokazatelji svakidašnjice. Kad vidim da se oko pijaca pojavljuju majstori koji popravljaju upaljače za jednokratnu upotrebu, kad vidim spavače po žbunju, kad vidim kolone biciklista koji se takmiče u tome koji će pre stići do nekog kontejnera, kad vidim mlade žene koje prolaze pored tezgi s nakitom kao pored turskog groblja, kad vidim pune kontejnere bačenog, neprodatog bostana – sve mi je

jasno. Prijatelj mi priča da su se, posle duge pauze, pojavili ponovo »kešači« na tramvajima. I to je važan i vrlo rečit simptom.

A vlada nas uverava da ćemo već 2007. biti primljeni u Evropsku uniju. Kolike su stvarne šanse Srbije, s ovim i ovakvim reformatorima, da se to obećanje ostvari? Onolike kolike ima pas pun buva da zubima dohvati neku od nesnosnica koje ga izbezumljuju. Buve su male, a pseći zubi preveć šiljati... Pa vi sami procenite...

Miloševićovo pismo

Slobodan Milošević napisao nam je pismo u kojem nas uverava kako je on jedna kao pamuk meka i nimalo krvoločna dušica. Nema on nikakve veze sa zločinima na Fruškoj gori, Ibarskoj magistrali i u Budvi, a onog Ulemek-Legiju nije sreo pre nego što je ovaj došao da ga apsi... Pismo je mnoge komentatore porazilo svojom drskošću i arogancijom. Ali, šta su očekivali? Da nam se Milošević kao onaj ubica iz starog Langovog filma požali na psihičke tegobe koje su ga terale u zločine?

Milošević je napisao pismo koje mu je diktirao bivši ali neumrli diktator u njemu. A diktatori ne poznaju drugu istinu osim one koju diktiraju. Diktat je istina uprkos svim činjenicama i dokazima koji upućuju na drugačiju sliku. On je naredio sva ta ubojstva zato što je smatrao da je zaštićen od istine koja bi mogla biti otkrivena. Laži diktatora moćnije su (dakle i »istinitije«) od svake istine i svih fakata. Miloševićovo poricanje pojedinačnih zločina u istom je ključu sa poricanjem masovnih zločina (recimo zločina u Srebrenici) – ista bezočnost i cinizam. Ali ko je to primetio i koga je to iznerviralo?

Ono što je najfrapantnije u Miloševićevom pismu jeste očiti prezir jednog zločinca prema svojim žrtvama. Žrtve nisu dostojne ni da se sazna istina o njihovoj smrti već valja da mirno poživaju u grobovima prekrivenim zločinčevim lažima. Neljudskije i monstroznije ideje od ove nema u istoriji zločina.

Rekvijem za buvljak

Zatvorili su beogradski buvljak. Što je u meni probudilo mračna a ipak nostalgična sećanja. Proveo sam tamo dosta turobnih godina, u Miloševićovo vreme, prodajući sve i svašta za bednu crkavicu koja je bila dovoljna da se tamo kupi humanitarni pasulj (zvani pasuljica) i kesa riže. I da se stekne etiketa antiratnog profitera. U poslednje vreme to je bio neveseli skup očajnika koji su beznadežno izvikivali »pet dinara parče«. Predsednik gradske vlade koji voli pepito blejzere poslao je buldožere da maknu to ruglo koje poriče ideju o 2007. i EU.

A gospođa gradonačelnica je objasnila da su ti ljudi tamo od grada dobijali prostor za prodaju i sanitarni čvor (marke vrbak), a nisu plaćali nikakav porez. Neka registruju svoje STR (samostalne trgovačke radnje) da i grad ima vajde. Koji živi upiš! Koje li gospodske jurodivosti! Toliko odsustva veze sa činjenicama života nije ispoljavala ni Marija Antoaneta! Zamislite ovakvu firmu: STR BUNARDŽIJA. Naravno, gospođa gradonačelnica, u svili i sa mini-val loknama, ne zna šta znači »bunardžija« i »izbunarena roba«. Ona nikad nije bila na buvljaku. Ona je zauzeta bratimljenjem dva bliska grada kao što su Beograd i – zamislite – Sacramento! Sacre Madre!

Vladobranitelji

*Na Istoku ništa novo
– isto buđavo stanje stvari.
Promena se već uveliko
i ne-tajno kurva sa starim.*

Današnja Srbija je zemlja dva bivša režima.

Jednog košmarnog i morbidnog koji polako već zaboravljamo i čiji vrhovnik u Hagu vodi dosadnu i monotonu bitku protiv potpunog zaborava.

Režim koji ga je zamenio sve više se doima kao bivši; održava se na smicalicama, ali se sve više guši u sopstvenoj nemoći, manjku mašte i vizije. Sve je jasnije da je to režim Smene a ne istinske Promene.

Ovo uviđanje teško ulazi u duhovni vidokrug kritičkih duhova. Najveći deo njih »dali su se korumpirat« sitnim okrajcima s kolača vlasti i postali su odbranaši, vladobranitelji. To mi je posvedočio susret sa jednim prijateljem svojedobno oštroperim kritičarem Miloševićeve despotije. Bogzna kako obradovan susretom, on me pozove da zajedno pođemo na Bitef a posle toga na sočan biftek. Ta zadovoljstva će te koštati samo po hiljadarku, objasni mi. Ono što je za tebe »samo« za mene je »i-ha-haj« objasnih ja njemu i počeh da mu razlažem kako oni nisu stavili tačku na pljačku naroda nego samo zarez i natpis »nastaviće se«. On me prekide i reče: »Gledaj celinu procesa, kako je govorio pokojni premijer. Mani sitne detalje. Ipak se nešto kreće u dobrom smeru. Miloševića više nema i to je takođe jedno veliko 'Ipak'...« Pokušah da mu objasnim da je reč »ipak« ključna reč samopredaje, samoprodaje i intelektualnog kurvarluka. »Ipak« je lozinka za zatvaranje očiju pred stvarnošću. Reč dopuštenja novoj eliti da čini šta joj je volja.

»Ipak« je reč odustajanja. Reč kolaboracije. Reč kolotečine. Reč posle koje se ide na otupljujuće pivo... Još mnogo toga sam hteo da mu kažem ali on me prekide izgovarajući se žurbom. Pozeleh mu dobar tek, veliki štek, avangardan biftek i sočan Bitef...

Kandidat za predsednika

Raspisan je konkurs... pardon, raspisani su izbori za predsednika Srbije. DOS je već »isturio« svog kandidata – gospodina Mićunovića. Gospodin Mićunović je na svojoj prvoj konferenciji za tisak napravio prvi plus-utisak rekavši da je njegova glavna kvalifikacija za ovo radno mesto – njegova biografija. (Nekad je za svako radno mesto bila potrebna partijska *karakteristika*, a jedan od uslova da se dobi je dobra komitetska karakteristika bilo je učešće na radnim akcijama.) Više nisu potrebne karakteristike, u modi su biografije. Ali, učešće u neakvim akcijama sastavni je deo dobre biografije.

A g. Mićunović je bio saučesnik u Šešelj-Miloševićевой akciji izгона kosovskih Albanaca. Sećam se kako je, u jednom »Mostu« radija »Slobodna Evropa«, istrajno uveravao svog sagovornika iz Prištine (i slušaoce) kako Albanci begaju od NATO-bombi i da tu nije reč ni o kakvom EČ. Što je bilo jedno od opštih mesta morbidno-cinične propagande Miloševićeve kamarile.

Ne znam šta je g. Mićunovića navelo da učestvuje u ovoj postidnoj raboti – strah (strah je tada u Beogradu bio golem) ili vrućica patriotizma... Svejedno mi je. Neću mu dati svoj glas. Ali nisam mu ni naudio – ovo podsećanje će mu doneti glasove mnogih patriota...

Šinteraj

*Život nam neće biti lep
dok god Beogradom vitla i jedan rep!*
(deviza Radmile Hrustanović)

Čuh, na radiju, kako beogradska gradonačelnica vodi »tihu kampanju za istrebljenje pasa lualica« i da je obećala da se uskoro u Beogradu neće videti nijedan lutajućí rep!

Nova elita ima nameru da od ovog grada napravi pozorje svog životnog uspeha i komfora. Sve ono preskupo licanje bogataških gradskih četvrti, granit, mermer, cveće i novi asfalt za besne limuzine nisu obećavali ništa dobro ovim jadnim plašljivim i kratkovekim stvorenjima.

Mržnja prema psima – siguran sam – prvi je simptom fašistoidnosti. Počinje sa psima a završava sa ljudima. Klošarima, beskućnicima, kontejnerdžijama i pijancima loše se piše. Već se sprema konkurs za ljudske šintere.

Japanci su prošle godine izdali CD-rečnik psećeg nemuštog jezika. Savetujem gospođi gradonačelnici da ga nabavi i prouči. Možda se oslobodi od pasofobije.

Republika br. 318–319, 1–31. oktobar 2003.

Sezona padanja

*U Beogradu lišće pada,
kiša pada
i pada vlada...*

Vlada je u padu, a kad će pasti još je nejasno. Vlada je već poodavno na klimavo-klecavim nogama. Trebala su joj razna političko-ortopedska pomagala-poštapa da bi se održavala u hodu. Sada je već u kolicima čiji se akumulatori brzo prazne. Ako preživi jesenju sezonu padanja biće joj potrebna nosila...

Odlazeća vlada bila je DOS-ova vlada. A DOS je ime za jedan zastareli kompjuterski operativni sistem. DOS-vladu valjalo bi da zameni modernija i jednostavnija Windows-vlada, vlada koja će otvarati mnogo više prozora većem broju stanovnika Srbije.

Ko će žaliti za ovom vladom? Malo ko. Oni koji su teško preživljavali svakako ne. Oni kojima je bilo dobro neće joj oprostiti – što im nije bilo još bolje, što za njenog zemana nisu profitirali i učarili još više.

Retko je koja vlada toliko radila u korist svoje štete. Ovo se naročito odnosi na zapanjujuću i krajnje kratkovidu aroganciju prema raznim slojevima siromašnih. Ova vlada je sistematski sirotinji (čije su životne šanse i inače male i malobrojne) oduzimala sve šanse. Ova kratkovidost skupo će biti plaćena na sledećim izborima. Takozvana srednja klasa (koju je ova vlast mazila) okrenuće joj takođe leđa, jer se ovaj sloj uvek okreće prema očekivanim izbornim pobednicima.

Da li će pobediti oni koji, kako patetično reče Nataša Mičić, »žele da točak istorije krene unazad«, da li će, posle ove, zemlju voditi neka *vlada brada*? Moguće je. Ali, i zato će biti kriva ova vlada zato što nije načinila odlučniji raskid sa prošlim. Terapija razblaženim antibioticima, zna se, samo pogoršava bolest.

Grančice i demokratija

*Nekad su građani protestovali
na Trgu Slobode
a murija bi ih razgonila
suzavcem i mlazevima ledene vode.*

*Juče su se murjaci na Trgu Slobode bunili
al' su ih građani razjurili...*

Voleo bih da se ovo drugo dogodilo. Nažalost, nije. Čak je jedan od lidera tzv. građanske i antiratne opcije prisustvovao policijskom mitingu za »zaštitu od Haga« jednog od izvođača Miloševićevih kosovskih radova. Sam ministar policije ukrašio je miting svojim transparentom: »KO ŽELI DA IZRUČI SRETENA MORAĆE DA POTRAŽI DRUGOG MINISTRA I DRUGE POLICAJCE!« Sam Gospod bog, koji je poreklom Srbin, parafrazirao je ovaj slogan u telegramu podrške koji je poslao: »AKO IZRUČITE SRETENA POTRAŽITE DRUGOG GOSPODA I DRUGE ANĐELE«. Među ostalim transparentima zabeležio sam sledeće: »KO IZRUČI SRETENA – OSUŠILA MU SE RUKA!«, »BEZ SRETENA NEMA NAM SREĆE!«, »NEK' MESTO TEBE, SRETENE, IZRUČE MENE!«, »SVI SMO MI SRETEN!« Osobitim ćirilčkim krasnopisom isticao se jedan transparent koji je glasio: »SRBIJA JE BEZ SRETENA KAO PRESLICA BEZ VRE-TENA!«

Posle mitinga pljuštale su izjave iz vlade da bi izručenje četiri generala Karli del Ponte bilo pogubno po mladu i nestasalu demokratiju u Srbiji. Po ko zna koji put gledao sam fotke optuženih generala sa svečanim šapkama i grančicama na reverima. Sve više su mi ličili na glavne »štihove« u špilju karata. Možda su ljudi iz vlade u pravu: kakva bi se partija mogla započeti bez glavnih »aduta«! A činjenica da Slobodan Milošević nije tek tako delio generalske grančice polako je bleдела i odlazila u zapećak. Kao i činjenica da su mesecima sa Kosova u Srbiju pristizale hladnjače sa leševima za koje su likovi sa fotki morali znati...

Dileri, opet

Najpre sam u glamuroznoj JUBANCI čuo na šalteru: »Prodajemo samo količine koje otkupimo od građana. Zasad imamo samo 25 evra«. A onda sam ih sreo, jed-

nom, drugi put, pa opet. Grozne spodobе prošlosti – Dilere. Spodobе sa podignutim okovratnicima, koje, zverajući levo-desno, mumljaju, mrmore: evro, evro... Glasovi denfovani, al' koji pogađaju pravo u bubnu opnu. Posebna vrsta koncentracije. Neka vrsta nad-pažnje, koja pokriva prostor od desetak četvornih metara. I noge spremne za tutanj. Mračni vesnici loših dana.

Gospođa Kori veli da je blagi pad dinara i pojava dilera na ulicama ne zabrinjavaju. Ona ne zna da se lopta od snega na nizbrdici kotrlja najpre sasvim lagano a kako raste postaje sve brža. Ona ne zna da su sećanja na lepote lova u mutnom i lakoću bogaćenja iz Miloševićevog vremena još sveža. Ni to da mnogi licitatori i drugi kombinatori čekaju svoj dobar čas. Oni bi se raskusurali, a ostale bi to dokusurilo.

Republika br. 320–321, 1–30. novembar 2003.

Bunika s našeg bunjišta

*Srbi izabraše za predsednika
jednog bivšeg pogrebnika.*

*Oni školcima ne veruju,
ni ič ih ne zarezuju.*

*Za predsednika im je dovoljno dobar
i jedan VKV-grobar.*

*Postaćemo zemlja plača
pod upravom sahranjivača.*

Poslednji predsednički izbori pokazali su da je u Srbiji predvidljivo samo to da je sve nepredvidljivo. Sva kvazinaučna predviđanja vladajuće elite i njoj naklonjenih agencija omanula su. Što je bilo predvidljivo. Onaj ko je lišen osećaja realnosti u kojoj živi većina stanovnika ove zemlje neće imati ni osećaj svog realnog položaja u biračkom telu. To je recept za gubljenje izbora. To što je jedan bivši grobar pobedio jednog doktora nauka prilično je postidujuće. Ali to nije postidelo nikoga, ponajmanje pobednika. Marko Kraljević je posle megdana u Kačaniku zavapio: »Jao meni, do boga miloga / 'dje pobedih od sebe boljega«. Marko je bio Srbin koji je imao tu vrstu stida.

U posvemašnjoj zakirutosti i bedi glasači su glasali protiv simbola te zakirutosti, protiv onih koji su zagovarači reformi koje sami neće osetiti na svom buđelaru, protiv onih kojima je nepoznata proza BEO-voza i pančevačkih buvljaka. U posvemašnjoj bedi ljudima je potrebno neko osećanje trijumfa. I glasali su za onoga za koga misle da je naše gore list, naše livade travka, našeg bunjišta bunika. Makar ta bunika bila i otrovna – naša je i našija od gospode s titulama.

Predizborne vradžbine

*Reče vračara sa Vračara:
Dojadila mi je ova stračara
i život bez para...*

*A vračar (ispod nje) reče:
I meni je dosta bede i jada...
Čemu čovek da se nada?
Da l' će doći bolja il' gora vlada?*

*Javi se vračara sa Vračara:
Samo je naša opcija prava!
Prevrnute šolje kazuju mi:
Pobediće lista žuto-plava!*

*Zemunski vračara joj odgovara:
Vaše su gatke čiste platke!
Videla sam, u pasijansu,
samo radikali imaju šansu!*

*Javi se vračara s Kalemegdana:
Biće, biće boljih dana!
Verujte u moje vračke:
Pobediće onaj što voli mačke!*

*Odgovara im, s Tašmajdana,
proročica baba-Stana:
Otreznite se, popijte antabus!
Pobediće lista Dinkić-Labus!*

CD bede

Znate li onaj vic: kako se zove Ciganin koji prodaje cd-diskove? CD-ROM.

Ovo što sledi nije vic nego stvarnost. Stvarnost slična smešnom vicu.

Na mini-buvljacima oko beogradskih pijaca često sam viđao Cigane (ne znam zašto ih vređa ova reč a ne vređa ih Gitan) kako prodaju CD-ROMOVE (mašine a ne medije). To je deo njihovog ulova – »sve što je bačeno to je cigansko«, kaže jedna izreka.

Ali ovo nije priča o Ciganima već o Srbima. Često sam viđao kako ljudi dugo zagledaju i zaviruju u te naprave, raspituju se »a, da li radi?«, »naravno da radi«... Zdrav razum im govori da ono što je bačeno ne može biti ispravno, ali dvadeset dinara gura zdrav razum i logiku u maglenu pozadinu. I ljudi se mašaju za novčanike. Beda rađa osobeni mentalitet kod ljudi. Cigani su bistar narod – oni poznaju taj mentalitet i preživljavaju zahvaljujući tom znanju. A beda kombinovana sa pohlepom je uvek na gubitku.

Možda dođe vreme kad u Srbiji više niko neće ni skupljati ni kupovati bačene cd-romove...

Vašar taštine

Vašar je bio, a na vašaru... Izbori su bili a na izborima – vašar taštine. Vašar taštine naspram sveopšte neimaštine. Izborni rezultati? Konačan ishod prevremenih izbora u Srbiji podseća na refren jedne Okudžavine pesme, koji, u grubom sažetku, glasi: »Gospode, daj svakom po nešto od onog što traži i... ne zaboravi na mene«. Glavne taštine su, do izvesne mere, zadovoljene, za neke nije bilo hraniva. Mala bara, puno krokodila.

Ovo su bili prevremeni izbori ali više bi im odgovarao atribut vanvremeni. Boginja zvana Narodna Volja u Srbiji radi kao bacačica kocki u trećerazrednom kazinu. Rezultati izbora su, u normalnim zemljama, izraz želje većine stanovnika za promenom nabolje. Srpski izbori su bili izraz sveopšte, svenarodne konfuzije. I kad su bivali »namešteni« i lažirani iza toga je stajala neka volja, neka vizija. Iza ovih izbornih rezultata stoji samo nesuvislo poigravanje bacačice kocki. A pošto, po Malarmeu, »bacanje kocki nikad ne iscrpljuje Slučaj« nezajajzljive taštine će, već sutra, tražiti novo bacanje kocki, nove prevremeno-vanvremene izbore.

Analitičari nas teše da se ipak, ipak, dve trećine glasača opredelilo za demokratsku opciju. Pri tom, ne dovode u sumnju pripadnost Koštuničine stranke toj opciji. A bez te sumnje ne može se sagledati sva šugavost srpskog društva. Šešeljevci su odmah posle izbora pokazali koji je njihov »izbor po srodnosti« – ponudili su DSS-u da zajednički, očas posla, sastave vladu. Bilo je to iskreno i prostodušno vrbovanje za zajedničko srbovanje. Da je gospodin iz sela Koštunići iskreniji i da ide tamo gde ga srce vuče sve bi bilo jednostavnije (čitaj: grozomornije).

Vladosastavljači

Izbori su bili, a šta će biti posle izbora?

Biće, biće neka vlada.

Gospodin iz sela Koštunići predlaže da se sačini koncentraciona vlada, jerbo samo takva može doneti novi ustav (a bez novog ustava ništa nam se neće posrećiti). Najnovija istraživanja pokazuju da polovina stanovništva ove zemlje živi na ivici bede, a gospodin Koštunica peva svoju omiljenu pesmu o jututunskoj juhahaha. Da li je Ustav nešto što se može pojesti? Svakako. Ustav ili, kako ga je pesnik nazvao, JUHAHAHA je vrlo jestiv. Juha za doručak, juhaha za ručak, a za večeru – juhahaha.

Ako ne prođe ideja o koncentraciono-konclagerskoj vladi sa šešeljevcima i espeesovcima, postoji čitava lepeza mogućih vlada:

Koaliciona vlada, koagulaciona vlada,
vlada brada, vlada bakenbarda,
vlada naštimovana, vlada raštimovana,

vlada autoputeva i vlada džada,
 manjinska vlada, vlada marmelada,
 ekspertska vlada i vlada zadribalda, vlada svetog Duha, Sina i Oca,
 vlada s konopca i koca,
 vlada Šeherezada (koja će narodu pričati bajke)
 i vlada izneverenih nada,
 vlada nadobudna, vlada mrsomudna,
 vlada demokratskog bloka i vlada iz bajboka,
 vlada reformskih planova i vlada gangsterskih klanova.
 Bumo vid'li koja će od njih zaživeti.

Sreća na asfaltu

*Neće nas kinjiti životna oskudica
 dok je nama naša gradonačelnica.*

Bili su izbori, bile su priče o novoj vladi, a tu negde, možda u sredini, bio je doček godine nove. I bilo je majčinsko, utešitelno, obraćanje Gospože Gradonačelnice pučanstvu ovdašnjem.

»Nisu vam za doček potrebne skupe haljine ni odela, ni skupi restorani ni njihova jela.... Lepo će vam biti na našim ulicama i trgovima... Umesto pečenja dovoljne su vam kokice... Kokice i pivo – biće romantično i dirljivo...«

Gospođa Gradonačelnica nam je preporučila *uličarenje* kao ideal životne sreće. Dirljivo je kad vam distancu prema materijalnim aspektima života i životnoj oskudici preporučuju oni koji ni u čemu ne oskudevaju. Nedostajala je još samo propoved o onima iz skupih restorana, kamili, iglenim ušicama i rajju.

Republika br. 324–325, 1–31. januar 2004.

Srbija 2004.

ili

Tramvaj zvani želja

Srbija, sa svojim političarima, liči na tramvaj koji je iskočio iz šina.

Gledao sam, onomad, jednu takvu šklopociju na uglu 27. marta i Starine Novaka. Jedan rasklimani tranzicioni tramvaj u zemlji tranzicije. Iz GSP-a je stigao majstor, čovek koji prima platu za kroćenje podivljalih tramvajeva. Ali, tramvaj sa pola točkova u koloseku a s polovinom na asfaltu je neposlušna naprava. Glavnom majstoru se odmah priključila gomila savetnika, zvanih i nezvanih stručnjaka za tramvaje, majstora u penziji, majstora iz Beča i Mađarske. Razvila se žučna pole-

mika između majstora, drevnih majstora i nadri-majstora o tome koji manevar valja primeniti da bi starudija ušla u kolosek i punom brzinom krenula prema svetlijoj budućnosti. Baš kao među narodnim izabranicima zemlje Srbije. Napred ili nazad, sporo-polagano ili robusno-oštro. Neko, nalik majstoru iz sela Koštunići, objašnjavao je da kad bi postojala pravna država tramvaji bi poštovali zakon i ne bi iskakali iz šina. Jedan »božji čovek« je objasnio da tramvaji iskaču iz šina zbog opšte obezboženosti. Tramvaj valja odmah osveštati pa će se sam vratiti na svoj put.

Rasprava među »majstorima« se nastavljala. Bilo je mnogo stručnih izraza koje sam teško razumevao: »Curikni ga! Rikverciraj ga! Rkni ga napred, pa ga denfuj!« Neposlušna raga od tramvaja počela je da prima i udarce gvozdenom štanglom, ali, izgleda, od toga se još više uskopistila i postala neposlušnija. Rasprava je potom stigla u fazu »pusti mene da sednem za volan pa ćete videti...« Isprobalo se nekoliko tramvođa, tramvaj je rulao po asfaltu, prštale su varnice... Nikom nije uspelo da ga vrati u šine, ali svi su bili zadovoljni što su se oprobali na kormilu državnog tramvaja.

Putnicima je ova zaludna rabota već »prešla u dosadu« pa su krenuli peške ka svojim odredištima. Neko je rekao: »Kad bi nam donatori poslali mašinu koja podigne tramvaj u naručje i spusti ga u šine sve bi bilo rešeno. Ali, svi nas mrže...« Eh! Kad bi nam poslali i nove tramvaje... I nove šine... I kompjuterske skretnice... Tramvođa i državnih vođa već bi se našlo.

Doktore, leči sebe

*Upitajte Dunav i Savu,
reći će vam:
jedino je On uvek u pravu.*

*I sve reke u njihovom slivu
potvrdiće:
On je u pravu, drugi u krivu.*

*Upitajte livadu i travu,
čućete:
samo je On, samo je On uvek u pravu.*

*Itđ., i tome slič.,
On je u pravu, mi drugi ni iš!
(Koštuničina jutarnja pesma)*

Miloševićeva arogancija imala je svoje granice i uključivala je izvestan trgovački talenat. Šešeljeva podrška kupljena je laskanjem (»moj omiljeni opozicionar«) i omogućavanjem neograničenog pristupa »Bastilji«. Arogancija g. Koštunice je bez premca, bez granica. Ne znam latinski naziv za tu vrstu bolesti ali njen glavni simptom glasi »samo sam ja uvek u pravu«. Ono što on, u tzv. pregovorima oko tzv. manjinske vlade traži od DS (podršku kao znak pokajanja i iskupljenja grehova, bez ikakvih trgovačkih ustupaka) ne može se krstiti drugačije nego kao bolest.

Osobe koje ovako shvataju reč »pregovori« po mentalnom sklopu su a-demokrat-ske ličnosti. Srbija će imati mnogo izgubljenih dana dokle god bude čekala da je od njenih mnogobrojnih boljetica izleći onaj koji je i sam za lečenje.

Džandari i lopovi, na srpski način

Odžeparili su me. U autobusu 26. Malo napadnije guranje prilikom ulaska u auto-bus, premeštanje tačke pažnje i – gotov posao. Klasika. Isto tako su to izveli u »šesnaestici«, pre desetak godina. Samo se budala dvaput spotakne o isti kamen. Ovog puta sam se još i osvrnuo i pogledao »gurača«. Pristojna faca, dugi prsti. Mora da je pijanista, pomislio sam.

Ovo bi bila nevažna, privatna dogodovština da nije nastavka. Nekoliko dana po-sle ovoga, u Ulici Lole Ribara, zaustavljaju me murijaci, legitimišu, pretresaju, propituju, traže proveru »motorolom«... To se ponavlja još dva puta sledećih ne-delja... Oguglao sam već na to. Samo se nasmejem svaki put kad me zaustave. »Zašto se smeješ, šta je smešno?«, pitaju me.

Srbija je zemlja tragičke farse i farsičkih paradoksa.

Lopovi se šetkaju slobodno, a policija hapsi pokradene.

Republika br. 326, 1–15. februar 2004.

Srpsko sabiranje razlomaka

Vojislav Koštunica me, ovih dana, sa svojim petljavinama oko obezbeđivanja skupš-tinske većine, neodoljivo podseća na pesmicu Duška Radovića o tri frtalja kralja. Bio jednom jedan kralj... ne ceo kralj nego tri frtalja kralja... Falio mu frtalj da po-stane kralj...

Koštunica je nedostajuću četvrtinu najpre pokušao da uzme od demokrata. Šta će vama vaš bedni frtalj, od frtalja nikad nije postalo ništa, smilovao sam se da ga otkupim za neku siću da bi moje tri četvrtine plus vaša bedna četvrtina postali okrugla okruglina. Ali, demokrate mu odgovoriše: jedna četvrtina meseca za me-sec dana poraste do punog meseca.

Koštunica se onda setio jednog bivšeg *kralja i po*, zatočenog u dvorcu Ševenin-gen. I ovaj mu velikodušno ponudi, kao u pesmi Duška Radovića: uzmi malj pa odvali od mene frtalj i izvrši nadopunu kredita svog mobilnog telefona! I svaku drugu nadopunu!

Srpsko sabiranje razlomaka pretvara se već u mučnu i dosadnu matematiku. U trenutku kada nastaje ovaj tekst nejasno je da li će biti novih izbora. Koštuni-čari su najpre obznanili da nas »od novih izbora deli samo jedan korak«, a onda su precizirali koji je taj korak: »Kad Skupština ukine cenzus od pedeset proce-nata za izbor predsednika Republike«. Ovo do kraja ogoljava strategiju Koštuni-

činog vlastohleplja. Ako ne može da postane predsednik vlade on priprema teren da bude izabran za predsednika Srbije. Ili, da ponovo parafraziramo Duška Radovića, stvara zakonsku mogućnost da se jedna trećina kralja ili dve petine kralja može ustoličiti kao kralj punog formata. Njemu je glavno da postane glavni i sve dotle će da nas kinji i gnjavi.

Prekršitelj kao sudija za prekršaje

Svaka nova vlast donosi poneku od farsičnih inverzija (čiji sam kolekcionar). Vlast stavlja u pogon životnu klackalicu i zato je vlast strast i slast. »Tko bi doli sad je gori.« Maršičanin, pali skupštinski anđeo, toliko je želeo da ponovo činodejstvuje u Skupštini da je u DSS-ovu koalicionu ponudu uvrštena i smešna odredba »da kandidat iz DSS bude izabran za predsednika Skupštine nakratko, a da zatim podnese ostavku«. Koliko da čoveka mine želja.

A Tomislava Nikolića, koji je od svih poslanika prethodne Skupštine zaradio najviše kazni i opomena, nova skupštinska većina izabrala je za predsednika Administrativnog odbora (tela koje opominje i izriče kazne). Zijančer je postao sudac za zijane, prekršitelj reda – sudija za prekršaje. Baš zgodna inverzija.

Radovan u Beogradu

Karla del Ponte je obznanila: Deli-Radovan Karadžić krije se u Beogradu. Kao da je poslušao onog poluguslarskog, poluturbofolk pevača: »Radovane, siđi sa planine...«

Beograd je, sa svojim prigradskim i polugradskim naseljima, idealno mesto za skrivanje svakakvih spodoba. Hiljade divljih gradnji i nadogradnji, nadzidaka, prizidaka, vikendica, baraka, splavova, sojenica i kućica na drveću, adaptiranih vešernica i garaža, šlepova, adaptiranih autobusa i vagona, stovarišta, auto-otpada, farmi nojeva, tunela za šampinjone – ko će u toj džungli pronaći skrivača.

Radovan je u Beogradu? Možda i nije u doslovnom značenju ove sintagme, ali u prenešenom jeste i još koliko. Kulturni milje sasvim je u njegovom ključu. Predrag Čudić mi je pobrojao četiri-pet veleuvaženih književnih nagrada koje je u minuloj godini dobio Radovanov senator Gojko Petrov Nogo. U jednom »presretnutom« razgovoru, koji je nedavno objavila »Slobodna Evropa«, čuli smo kako se Radovan gorljivo zalagao kod Miloševića da za šefa Televizije postavi Vučelića ili Perišića (»ja sam za književnu čaršiju, to su momci koji su najbolje razumeli tvoju misao«). Ne bih se iznenadio da slične zdušne preporuke danas daje Koštunici...

Još jedna inverzija

Odavno nisam bio u Knez-Mihailovoj. Krenem, onomad, tamo da potražim jednu knjigu. Daj prvo da pogledam kod »Jugoslovenske knjige«. Kad tamo – neka sku-pa parfimerija. Za tajkune, mafioze i sličnu bratiju.

Do juče, »mirišljava hemija« se prodavala na Bulevaru, knjige, normalno, u knjižarama. Nova, dosovska vlast proterala je torbare parfema sa Bulevara... Ali,

»mirišljavci« su se snašli i pokupovali su knjižare. A knjige? Eno ih, na svakom koraku, na Bulevaru.

Svako doba ima svoj miris. Svuda me progone sladunjavo-tugaljivi mirisi koje nameštenici i činovnici, preduzimači i preduzimačice, menadžeri i menadžerice ostavljaju po stepeništima i liftovima... Ja ipak više volim buđavi miris knjiga.

Republika br. 327, 16–29. februar 2004.

Vreme zabave

Vladavina Vojislava Koštunice biće, bez sumnje, vrlo zabavna. Posle burlesknih natezanja oko obezbeđivanja poslaničke većine za skarabudživanje nove vlade konačno ćemo, izgleda, dobiti vladu koja će, ako neće dovesti do poboljšanja životnih prilika, služiti, barem, za opšte uveseljavanje naroda.

Vladavina Vojislava Koštunice biće vrlo zabavna, ali ne zato što je on duhovit čovek. Naprotiv. U njegovoj retorici teško da ćete otkriti i zrnce začina zvanog humor. Šekspirov Falstaf je govorio: »Ja ne samo da sam duhovit čovek nego sam i povod za ispoljavanje duhovitosti drugih«. Koštunica je samo ovo drugo – nepresušni povod za ispoljavanje duhovitosti drugih. Što više ljudi od pera bude shvatilo ovo, toliko pre ćemo ovoj vlasti videti leđa. Podsmeh je najbolji lek protiv loše vlasti.

A počelo je baš zabavno. Kad su ga, onomad, novinari upitali »koji su ustupak socijalisti dobili za podršku manjinskoj vladi«, novi mandatar je odgovorio: »Pa... dobili su podršku mojoj manjinskoj vladi!« On im je velikodušno dopustio da ga podržavaju i da mu kaput pridržavaju. Dao im je dopust da mogu da se hvale među svetom u kafani da ga poznaju. Mi poznajemo gospodina Koštunicu. Mi poznajemo gospodina Koštunicu. Stvarno ga poznajete? Poznajemo ga. I ljudi će im se diviti zato što poznaju takvu nacionalnu gromadu. Dao im je, možda, i dopuštenje da mogu da mu se jave kad ga sretnu na ulici, a on će, ponekad, klimnuti glavom, da im stavi do znanja da ih je primetio. I oni će biti presretni. I orno će u Skupštini dizati ruke i pritiskati tastere. Da li mi verujete, da li mu verujete?

Ej, Mej

Sudac Ričard Mej napušta proces Slobodanu Miloševiću. Zvanično objašnjenje: zdravstveni razlozi. Sedeti dve godine u prostoriji u kojoj se nalazi i Slobodan Milošević nije baš zdravo – ekološko zagađenje mora delovati na zdravlje.

Ali, verovatnije je da je gospodinu Meju pripala muka od »banalnosti zla« (o kojoj je pisala Hana Arent povodom procesa Ajhmanu). Smučilo mu se da gleda i sluša čoveka koji je poubijao pola Jugoslavije a u sudnici izigrava studenta koji se priprema za takmičenje u govorništvo na Pravnom fakultetu. Kao da se rečima i rečitošću mogu prepokriti toliki krvavi tragovi.

I sudac Mej se jednog dana probudio i rekao sebi: »Ej, gospodine Mej, zar ćeš dopustiti da ti ostatak života upropasti jedan balkanski tirančić koji sedi preko puta tebe, zavaljen u fotelji i razbaškaren kao da je u nekoj požarevačkoj krčmi a ne u sudnici za genocid. Ej, trgni se Mej«. I gospodin Mej je otišao da šiša zelenu travu oko svog doma.

A smučilo se i jednom od izvođača krvavih Miloševićevih radova Radetu Markoviću. Onom koji je, onomad, u haškoj sudnici, poslušno odgovarao na Miloševićeva retorska pitanja sa: »Tako je, gospodine Miloševiću! To je istina, gospodine Miloševiću!« Ovih dana, u beogradskoj sudnici, posvedočio je da je gazda Sloba tražio od njega helikopter da iz Crne Gore preveze neke »izvođače radova«.

Pravi proces Slobodanu Miloševiću nastaviće se, godinama, i posle njegovog okončanja. Ko zna kad će i ko će sve odlučiti da progovori.

Kad koncentrat mraka počne da se rastvara (a taj hemijsko-etički proces tek je počeo) na svetlo dana će isplivati mnoge sablasti i aveti Miloševićevog doba. I kao avet mòre će daviti ovu zemlju i njene stanovnike.

Popovi i kobasice

Posta nam je dosta. Narodne mase – žele klobase.

Ali, srpski popovi misle drugačije. Oni smatraju da nam samo post obezbeđuje oprost od grehova i sagrešenja i ulazak u rajske naseobine. Zato su organizovanje neka-kve kobasicijade u vreme posta proglasili za provokaciju, bezbožništvo i satanluk. I pripretili nekim svojim popovskim sankcijama. Siroti kobasičari našli su se u čudu, njihov greh je što nisu potrošili deset dinara i kupili crkveni kalendarčić. Svi poslovi sa mesom tradicionalno se rade zimi, a ne za vreme vrućinština.

Zar je moguće da neko, 2004-te, ozbiljno shvata reč »post«? Zar je moguće da neko u zemlji čija polovina stanovnika prinudno posti traži strogo pridržavanje crkvenog kalendara? Moguće je, u Srbiji.

Zato ja, uz svesrdno podršku Rablea, podržavam sve kobasicijade, slaninijade, pršutijade, čvarkijade i slične prilike za omršenje. A popovima preporučujem da organizuju svoje, rivalske, Dane tucanog pasulja, Dane kivanog krompira, Dane posne sarme, Dane posne klin-čorbe...

Republika br. 328, 1–15. mart 2004.

Svi predsednikovi ljudi

*Darujem vam novu vladu,
baš je zgodna, k'o za paradu,
nije to vlada s konopca i koca,
nije to čorba iz šupljeg lonca,*

*ministri su ponos svoje struke,
čista prošlost, čiste ruke,
nije to vlada bruke,
kako tvrde piskarala
željna afera i skandala,
dobra je ovca da se striže,
za dobrim se konjem prašina diže...*
(Koštunica opeva svoju vladu)

Ponos doktora Koštunice broj 1

Doktor Koštunica predstavio je svoju vladu... Očekivali smo da će Srbijom gazdovati i upravljati vlada-kakva-takva, ali dobili smo vladu goru nego što se moglo i zamisliti. Svejedno, Koštunica »ima poverenje u svakog svog ministra« i diči se i ponosi se njime. Ponos br. 1 gospodina Koštunice zove se Joca-Trafika iliti Joca-Škljoca. Resor: policija. Još jedna od srpskih inverzija koje, s tamnom nasladom, kolekcioniram. Sitan lopov postaje policajac i to ne sitan nego krupan, najkrupniji, postaje ministar policije. Takvu neverovatnu inverziju, takav ironijski obrat u karijeri možete sresti samo u Srbiji. Naš novonovcati ministar policije obio je, u mladosti-ludosti, jednu trafikku, trafikicu. Amaterski, kamenica u staklo, pokupi šta stigneš, magla. Amater, ufanjali ga. Šta je odneo: nekoliko paklica »kenta«, nekoliko »unučića« alkohola? Trafika nije banka, ali obijač je obijač. I svaki mandatar–probirač nađe otirač. A g. Koštunica je svoj bes sručio na novinare koji su »provalili« ovu epizodicu iz mladosti još mladolikog ministra, a ne na samog provalnika i na samog sebe. Recimo da je ovo epizoda samo za zlopamtila, ali izgleda da ima istine u onoj narodnoj »jednom lopov – uvek lopov«. Joca-Trafika postao je Joca-Škljoca. Kao svaki momak od karijere postao je lovac, nabacio neku tandžaru i prsluk sa mnogo džepova i džepčića. I jednom je (a možda i nebroj puta) odstrelilo jelena umesto zeca. Zec je negat, a jelen je rogat. A rogovi na zidu salona – to je stvar prestiža, životnog uspeha. Ulični provalnik postao je šumski provalnik. Pa ministar policije. Srpska uzlazna linija u karijeri. A možda je dobro što smo dobili baš takvog ministra policije: on dobro poznaje psihologiju provalnika pa će ih uspešno goniti...

Višinski ponovo jaše ili

Ponos br. 2 doktora Koštunice

Ne znam kako se osećao moj drugar Mića Milić kad je čuo da je sudac zbog koga je odležao godinu i po dana u bajboku postao ministar pravde u Koštuničinoj vladi. Mića mi je pozajmljivao knjige o staljinskim procesima koje je montirao zloglasni Višinski, a evo ga jedan Višinski postaje ministar pravde u jednoj nazovi-demokratskoj vladi. Srpski Višinski zove se Zoran Stojković i ponosi se svojim »profesionalnim vođenjem« procesa »šestorici«. I Koštunica se ponosi njime.

Ne znam kako se, na onom svetlu, oseća onaj momak koga su, da bi stvorili atmosferu straha, Udbini »izvođači radova« likvidirali u nekoj vikendici blizu Obrenovca (o čemu sam tada, na ezopovskom jeziku, napisao jedno stihotvorenije).

Ne znam kako se, kad je čuo o ovom postavljenju, osećao moj drugar Nebojša čiju je knjigu srpski Višinski osudio na pretvaranje u papirne rezance (spaljivanje je budilo nezgodne reminiscencije).

Koja li je to vrsta pravde da jedan zloglasni sudac iz nakjučerašnjeg režima, dakle jedan fosil iz mračnih vremena, postane ministar pravde 2004? Nije to ni zemaljska ni božanska pravda. To je pravda tragične farse, pravda nekog ciničnog demona.

*Drveni majstori nude spas Srbiji ili
Ponos br. 3 doktora Koštunice*

Drveni majstori su uvek bili u modi u zemlji Srbiji. Jedan od takvih postao je ministar za kapitalne investicije u zemlji Srbiji. U svom spasonosnom programu za izlazak iz krize on nam, pored ostalog, nudi javne radove i obnovu proizvodnje »fiće«. Postoji jedna Hemingvejeva reportaža o uspešnosti javnih radova. Zove se »Kinezi grade aerodrom« i govori o tome kako mnogo, mnogo Kineza uspeva da za nekoliko dana izgradi aerodrom. Ali, to je bilo davno, Kinezi se danas bave elektronikom. I Srba, ipak, nema toliko koliko Kineza.

A što se tiče najavljenog »srpskog auto-buma« s njim će biti isto što i s mnogo puta pokušanim stvaranjem srpskog PC-a. Da li ste nekad čuli za neki ruski procesor, ruski laserski štampač, ruski CD-drajv?

Drveni majstori misle da je u savremenoj tehnologiji važan samo princip a da »ostalo su nijanse« (kako veli Balaševićeva pesmica). Oni ne znaju da su nijanse *život principa*, da one omogućuju da se nešto proizvede brzo, dobro i jevtino. Drveni majstori praviće, uz veliki trošak vremena, skupo i loše auto.

Republika br. 329, 16–31. mart 2004.

Kosovo

ili

I kuća tesna i čeljad besna

Kad mi pomenu Kosovo, najradije bih opsovo. Pokrajina mraka i mrakobesija. Odvratne inverzije: zločinitelj postaje žrtva, žrtva – zločinitelj, jučerašnji pogorelac postaje palikuća, palikuća – pogorelac. Kad mi pomenu Kosovo, najradije bih opsov'o.

Naslov preko cele strane: Holbruk i Tači na tajnoj večeri u Vašingtonu planirali teror na Kosovu. Teorija zavere opet širi svoja pegava krila nad Srbijom. Kad mi pomenu Kosovo samo bih opsov'o.

Na ulici, u ponoć, jedna starmala devojka mazi mog psa. »Da ti ga poklonim?« »Ja sam izbeglica s Kosova. Ko nema kuću ni kućište ne može imati ni kućište...

A volim pse.« Šta da joj kažem? Da se rodila na pogrešnom mestu? Kad mi pomenu Kosovo, najradije bih opsov'o.

S terase vidim dim iz pravca Dorćola. Gori džamija. S radija trešti pesma o Kosovu julovske primadone Zorice Brunclik. Grupa momaka s toljagama odjuri pomamno Svetogorskom prema »Politici« vičući »Idemo na Kosovo«. Pogrešan pravac. Popovi, popoljupci, litije, molepstvija i molebani. Amfilohije. Arkanova udovica. Matija Bečković. Radoš Ljušić preporučuje da se ugledamo na Jevreje. Kad mi pomenu Kosovo, kratko bih opsov'o.

Na »Slobodnoj Evropi« saznajem da je u kosovskom divljanju poginulo triput više Albanaca nego Srba. Ovdašnji mediji su to prećutali. A činjenica je baš zastrašujuća: tamošnji vođi su zaključili da je računica tri poginula Albanca na jednog poginulog Srba sasvim isplativa. Njih će ostati dovoljno, a Srba na Kosovu biti neće. Kad mi neko pomene Kosovo najradije bih opsov'o.

Nekad sam voleo da pretumbavam narodne poslovice. Napisao sam jedan komad čiji naslov glasi: »I mi trku za konja imamo«. Imamo trku, fali nam konj. To je to, i sad, sa Kosovom.

Jedna druga narodna veli: »Ako čeljad nisu besna ni kuća nije tesna«. Ovo ne važi kad je u pitanju Kosovo. Važi pretumbana izreka: »Ako kuća nije tesna ni čeljad nisu besna«. Demografi vele da je Kosovo »najprenapučenija« teritorija u ovom delu sveta. To što se tamo događa je životinjska borba za životni prostor. Divlje zveri obeležavaju svoj prostor, prostor u kojem imaju ekskluzivno pravo lova. Kad učestvuju u životinjskoj borbi ljudi poživotinjče. Kad na Kosovu više ne bude Srba tamošnji Albanci će se međusobno istrebljivati. Kad mi se pomene Kosovo najradije bih opsov'o.

Zlomesta

ČAGLAVICA. Tako se zove mesto iz kojeg je krenuo talas divljanja koji je zahvatio celo Kosovo. Izgleda da zli demoni prebivaju u naseobinama sa rogobatnim i ružnim imenima. Sećam se imena MAČKOVSKA ŠAGOVINA. U vreme srpsko-hrvatskog rata svake večeri smo na televiziji slušali izveštaje o lepim i krasnim dogodovštinama koje se odvijaju oko tog mesta. LEVA SUPODERICA (predgrađe Vukovara). Delije iz ove naseobine počinile su onaj »herojski podvig« na Ovčari. Kao da sâm zvuk imena naselja u kojem živite utiče na vaše mentalno stanje, kao da vas začara zlim mislima i naumima.

Još dugo će, izgleda, razni Vržogrnci, Gluvi Dolovi, Krive Jaruge i druga zlomesta stvarati našu istoriju.

Dvosmernost

Trideset prvi mart je za koji dan a g. Koštunica ponavlja mantru da »saradnja sa Hagom mora da bude dvosmerna«. Čine to i racionalni tipovi kao što su Mlađan Dinkić i Miroljub Labus. Kad racionalni ljudi verglaju iracionalne mantre to je znak bežanja od stvarnosti. Ili je to osobeni vid racionalnosti?

Elem, saradnja sa Hagom mora da bude dvosmerna. Pojma nemam šta bi to moglo da znači. To je isto kao da kažete da saradnja mora da bude dvoguba, dvosekla, dvo-

glava, dvogrba... Znam šta je jednosmerna ulica, ali ne znam šta je »dvosmerna saradnja«. U stvari, dosetio sam se. Ta zagonetna saradnja može da znači samo jedno: mi njima izručimo Ratka Mladića oni nama izruče Karlu del Ponte, mi njima izručimo Sretena Lukića oni nama tužitelja Najta, mi njima Karadžića oni nama Ričarda Meja... Trange-frange, bitange za bitange.

Jedna srpska karijera

Gospodin Koštunica postavio je za direktora Televizije svog savetnika Aleksandra Tijanića. Milorada Vučelića na isto mesto onomad je Slobodanu Miloševiću preporučio Radovan Karadžić rečima »to je momak koji je najbolje razumeo tvoju misao«. Koštunica drži da Tijanić najbolje razume njegovu misao pregornog nacionalnog radenika. Nevolja je što je narečeni gospodin, pre toga, dobro razumeo »misao« i Slobodana Miloševića (bio je njegov ministar informisanja), a u sebe je usisao i misao gđe Marković (bio je njen kućni amicus i savetodavac, hteo je, čak, da promeni prezime u Tijanić-Mirjanić). Razumeo je on i misao pokojnog Zorana Đinđića, ali kad ovaj nije našao razumevanja za njegovu želju da postane direktor »Politike« počeo je u svojim kolumnama da oporočava dojučerašnjeg prijatelja što ga je vozvisilo u očima gospodina iz sela Koštunići i vozvisilo do gazde Takovske broj deset. Karijera moguća samo u Srbiji.

Narodna veli: tija voda breg roni. Što je u prividnom skladu s ovim slučajem. Prezime Tijanić i njegov vlasnik su u farsičnom spoju (kakve je voleo Ogden Neš). Gospodin Tijanić bi valjalo da se preziva Bukačević (ili Bukavac). A narodna da glasi: bučna voda breg roni...

Republika br. 330–331, 1–30. april 2004.

Izbori bez izbora

Srbi poseduju nekakav mazohistički nagon da biraju sve goru i goru vlast. Sve u želji da im bude bolje. Prilično je zagonetno kako loša vlast može proizvesti opšte dobro, ali u Srbiji postoji verovanje u obrnutu srazmernost između kakvoće vlasti i kakvoće života. Pogledajte samo današnji sustav Skupštine. On je u potpunom skladu sa doslovnim značenjem ove reči. Naime, »skupština« je augmentativ od reči »skup« a većina augmentativa ima pogrđan prizvuk. Današnja narodna skupština je pogrđa demokratije.

Za mesec dana su predsednički izbori. U poređenju s ranijim izborima pred glasačima je najlošija i najnestimulativnija lista pretendenata. Jedan bivši pogrebnik... Asocijacija na mrtvačke tabute i crninu nije slučajna, proizlazi iz programskih smernica njegove stranke... Koštunićin »alter ego«, Maršićanin... Viden za ulogu u nekom filmu o onom dvorcu u Transilvaniji... Brat Karić koji želi da postane Karo-Kralj. Bio je, veli, predsednik razredne zajednice, vreme mu je da postane

predsednik svesrpske zajednice... Naspram njih je Boris Tadić, predsednik DS. Pristojan momak. Rado bih ga video kao predsednika... svoje opštine. Vođenje države je izvan njegovog formata.

Zločinitelji–dobročinitelji

Doktor Koštunica, izgleda, veruje u korisnost zla i zločina. Za razliku od narodnog pevača koji je pevao da »zlo dobra donijeti neće«, Koštunica veruje da zlo i zločini mogu doprineti nacionalnoj dobrobiti. Zato on ratne zločince vidi kao neku vrstu »nacionalnih radenika« (kojim imenom, inače, voli i sebe da naziva). Beskrupulozni cinici će navesti primere za potvrdu njegove, javno neizrečene, teze. U Srebrenici je bio grozomoran zločin, ali on je doprineo »zaokruživanju mapa«, otklonio je jednu smetnju sa mape, teritorija Republike Srpske je postala kompaktna, a to je važno kad taj »entitet« jednog dana... ali, i to zasad ne treba da bude javno izrečeno. Zločini su, dodaje cinici, ponekad, nužne prečice u ostvarenju nacionalnih ciljeva.

Koštunica je bio jedan od najrevnijih »perača rata« (sintagmu sam skovao pre desetak godina u vreme Miloševićevog pohoda na Bosnu). Bio je i revnostan »perać etničkog čišćenja« Kosova. Sećam se jednog njegovog teksta u *Književnim novinama* u kojem je podržavao tezu Miloševićevog agitpropa da kosovski Albanci beže od NATO-bombi a ne zato što ih neko proteruje. Cinici će reći da je plan »Potkovic« mogao i da uspe kao što je uspeo u Bosni. Bile bi donošene nebrojene, jalove, rezolucije o »obvezatnom povratku svih raseljenih«, ali veliki nacionalni cilj bi bio ostvaren.

Prethodni pasusi pojašnjavaju kontekst u kojem je donet zakon o pripomoći ratnim zločincima i članovima njihovih obitelji. Ako su ratni zločinci »nacionalni radenici«, putne karte, dnevnice, hotelski smeštaj, flaša viskija, boks »havana« i drugi razni poklončići samo su mali znak pažnje države prema njima.

Očekujem da će, uskoro, biti registrovana i posebna turistička agencija za putovanja u Hag, u pohode našim zločiniteljima. Ili nacionalnim dobročiniteljima, kako se uzme.

Očekujem da će uskoro biti štampane poštanske marke s likovima Miloševića, Šešelja, Milutinovića, Šljivančanina i ostalih delija. Marke će se lepiti na sve poštanske pošiljke a prihod će se slivati na račun pomenute turističke agencije.

Očekujem da savetnik ministra za kulturu zvani Bora Čorba organizuje dobrotvorne koncerte za naše haške utamničenike. Ako se neki pevač ili rok-sastav ne odazove biće im oduzet dobar srpski glas, mikrofoni, gitare i bubnjevi.

Pozorišta će, takođe, biti u obavezi da organizuju predstave–korisnice, Marko Milošević će organizovati akciju »Peške do Haga«, a, verujem, naći će se i neki plivač–maratonac koji će, sve uzvodno, plivati do Haga...

Kuća s ušesima

BIA je napravila predstavu uklanjanja prislušnih »bubica« iz kuće Vuka Draškovića, a Koštunica je preko svog glasnogovornika poručio kako počinje nova era »u kojoj neće biti prisluškivanja političkih neistomišljenika«.

Video sam tu kuću. Lepa kuća, ali kuća s ušima. Uređaji za prislušivanje u nju su bili postavljeni više godina pre nego što ju je porodica Drašković kupila. Ono što me je naježilo nije to što je ta kuća »ozvučena« nego mračno savršenstvo udbinog planiranja. Kako su naveli g. Draškovića da je kupi? Kako su znali da uopšte želi da kupi tu kuću? Ili su imali više opcija? Verovatno su u projektovanju te kuće učestvovali doktori akustike i elektronike. Napravljena je kuća akustična i milozvučna kao velika bela školjka. Sa šumom talasa. Na lepom mestu. Sam Drašković zna kako su ga naveli da je kupi. Velika orvelovska služba starala se o tome. I uspeali su. Gospodin Vuk i gospa Danica uselili su se u lepu kuću. Kuću sa providnim zidovima iz Zamjatinovog romana *Mi*.

Bolje je nemati kuću. Diogen nije imao kuću. Živeo je u buretu. Naivčina. Burad su akustična kao školjke. Antički udbaši podmetnuli su mu to bure. Od specijalnog rezonantnog drveta od kojeg su se pravili muzički instrumenti. I doušnici su, bez elektronskih pomagala, mogli da, sa pristojnog rastojanja, beleže njegove razgovore sa posetiocima... Koji su mogli da budu opasni po državu...

Republika br. 332–333, 1–31. maj 2004.

Daleko vam bila lepa Evropa

Srbija, sutra-prekosutra, bira predsednika Republike.

Iliti, ako više volite srpski novogovor, bira svog Domaćina. Ovu reč je, čini mi se, prvi upotrebio Vuk Drašković. Reč »domaćin« brzo se odomaćila. Velja Ilić, dok je mislio da je sigurno viđen kao predsednik Srbije, rabio ju je po deset puta na dan. Gazda Jezda i gazda Karić, takođe. Ko sve nije. Danas je omiljena reč jednog od favorita ovih izbora, Tome Nikolića. »Nema nam lepše budućnosti dok Srbija ne dobije svog Domaćina!«, grmi drčni Toma. Domaćin će, naravski, biti on. Nesvesni crni humor. Ako je budućnost u domaćinu i ako nam se grobar nudi za domaćina... sami izvedite zaključke o prirodi te budućnosti.

Naša budućnost je, često se ponavlja, Evropa. Sa Tomom, poručuje Solana, najo Evrope. Ko (kratko) šiša Solanu! – odgovara talični Toma. Ako postanemo ekonomski jaki Evropa će nas sama zvati. A možemo li sami ekonomski zajačati bez pomoći Evrope? Jakako, postaćemo jaki ako se jako potrudimo! Ko dobija pomoć ima samo jedan obrok dnevno. Ko vredno radi triput dnevno se hranom sladi! Prema tome, glasajte za vašeg Tomu!

Demagogija i šarlatanstvo u Srbiji imaju lepu prođu.

*Sutra-preksutra Srbi će glasati.
Srbi su narod prkosnog sklopa!
Glasajte za Tomu!
I daleko vam bila lepa Evropa!*

Princeza i izbori

»Srbija će ući u Evropu uz pomoć mojih kraljevskih veza! To vam jamči vaša buduća Predsednica–Princeza!«

Jedna princeza iz loze Karađorđevića kandidovala se za predsednika Republike. Srbija je zemlja puna svakakvih čudaka i čudakinja. Dvorski savetnici zaključili su da put do trona vodi preko fotelje predsednika Republike. Posao predsednika(ce) Republike valja da bude ukidanje Republike i proglašenje Monarhije. Dokoni popovi i jariće prekrštavaju.

Reč »kralj« koja je donedavno bila podesna samo za dečju literaturu (najčešće u šalozbiljnom kontekstu) u Srbiji je počela da se uzima ozbiljno. U zemlju se doselilo mnogo *polusveta plemenitog roda*. Polusvet od političara i novinarski polusvet oživeo je ove fosile iz pluskvamperfekta i napravio od njih sladunjavi začim javnog života. Suvišan i otužan začim.

Novokraljevi

U Srbiji ima pravih, novokomponovanih tranzicionih kraljeva. Oni ne obitavaju u muzejskim eksponatima već u zgradama supermoderne arhitekture, od armiranog betona, dur-aluminijuma i stakla, u enterijerima od prohroma i italijanske keramike... Jednom nedeljno, kad pređem preko Brankovog mosta, gledam poludovršeni, šljašteći dvorac Kralja Šećera, na mestu bivšeg CK. Kralj Šećera, Kralj Mobilnih Telefona, Kralj Šerpi, Kralj Zavarenih Auspuha, Kralj Pink-Snova... to su pravi novi kraljevi. Jedan od njih se kandidovao za predsednika, Kralj Šerpi je odustao u poslednjem času.

Ne samo da su kraljevski bogati nego zahtevaju da se prihvati njihova neprikošnovenost, kraljevska nedodirljivost. Slušao sam nastup (ne intervju nego nastup) Karo-Kralja na B-92. Kakva novinarska pitanja, potpitanja i upadice! On je i pitanje i odgovor.

A Kralj Šećera se uvredio kad su ga istražitelji pozvali na informativnu čašicu razgovora. Ima on prečeg posla. Njegovo vreme je preskupo, jedan sekund – brdo evra... Ima da se najave i lepo se izvине što ga uznemiravaju i da se raspitaju kad će imati sekund slobodnog vremena da primi poziv... Na razgovor s nekim ko radi mesečno za sitniš od 200–300 evrića... A na mogućnost da bude uhapšen odgovorio je:

*Doživećete sudbinu gorku
ako mene strpate u ćorku.
Ako me neko u bajbok otera
Srbija će ostati bez šećera.
Moj aps narodu propast sprema:
nema kolača, nema džema.
A bog je Srbina tako satko
da voli u ustima nešto slatko.
Dići će se narod sa svih strana
da brani Kralja Šećerana...*

Dekoltirano leto

Najlepša vest ovog leta je: dekoltei su opet u modi.

Namerno počinjem ovaj tekst hvalom (i zahvalnicom) ovom modnom hiru. Naspram svih obećanja i ponuda kojih smo se, u predizbornoj jagmi minulih nedelja, naslušali, obećanja i ponude koje nude dekoltei su najlepši i najradosniji. Glasam za dekoltee.

Taman pokušam da se usredsredim na poster i predizborni slogan nekog od predsedničkog kandidata u vidno polje mi uđe neka lepojka s originalnim dekolteom. Beograd u svemu oskudeva, ali u lepoti ne. Neko je rekao da su sve lepe Italijanke – na filmu i televiziji, u Beogradu lepotice srećeš na svakom koraku.

Dekoltei... Da čovek samo blene i bleji... Smeli, duboki, ili plitki, suzdržani, diskretni, koji samo nagoveštavaju... Ali zajednička linija svih je slovo V, pobednički znak, pobjeda života i erosa nad posvemašnjim sivilom, osujećenošću, dešperacijom...

Moj pozdrav dekolteima. Oni su praznik za oči. Od kojih i smoreno srce poskoči. Lepša budućnost koja je već tu.

Izbori ili revija dosade

Bili su izbori za predsednika Srbije. Revija dosade. Koju nisu mogle da ustalasaju ni lažne dramatizacije.

U ponoć uoči glasanja gledam grozničavu borbu plakatima nedaleko od zgrade u kojoj stanujem. Grupa momaka užurbano lepi poster sa sloganom »Izadi i bori se ili ostani kod kuće i smori se!« Tri minuta posle njih iz auta istrčava druga grupa momaka, panično cepa i gužva zalepljene postere i lepi nove s natpisom »Nikolić za Srbiju!«

Popodne, u nedelju, disk-džokej s omladinskog radija paniči: »Ada je prepuna kupaća, a izlaznost drastično opada...« (A u slučaju male izlaznosti mogao bi da pobedi radikalski kandidat.)

Drami nema mesta: pobeđuje ipak Boris Tadić.

Šta reći o pobjedniku? Beskrajna prosečnost (ako prosečnost uopšte može biti beskrajna). Stanje u kojem se ova zemlja nalazi – traži više od prosečnosti. Traži više mašte, smelosti i odsečnosti. Pobjednik, u svom prvom obraćanju pučanstvu, priča o »Srbiji u Evropi«, »putu koji nema alternative«... O čemu bi drugo? Srbija će, nažalost, još dugo ostati evropski slepi kolosek, budžak u kojem se teško živi...

Pred ponoć mnogo sveta se sliva na »pobednički miting«. U isto vreme dok Česi leše Dance. Imam utisak da je izlazak na Tadićev miting za većinu nadomestak za proslavu neke naše fudbalske pobjede. A Česi, otkad su u Evropskoj uniji, igraju izvrstan fudbal. Izgleda da »učlanjenje« u EU odnosi, kao rukom, komplekse niže vrednosti. Naša reprezentacija igraće na Evropskom prvenstvu – kad uđe u evropsku zajednicu... Ne lipši magare do zelene trave...

Poskupljenje – zaglupljenje

Baš u vreme predizborne kampanje, u zlo doba kad mu vreme nije, kako su pevali guslari, vlada je najavila novo poskupljenje struje.

Potez je baš kontraproduktivan, ali nova elita brine se ponajpre za popunu i dopunu svojih buđelara. A leto je i valja ići na letovanje sa porodicom, ima toliko lepih plaža diljem sveta.

A struja je jedini siguran izvor državnih prihoda, koliko razrežeš i odrežeš – svako mora da plati. Nema mu izbora, ne može kupiti struju od konkurencije, po nižoj ceni.

Ne bih se bavio ovom banalnom temom da se iza nje ne krije beskrajni cinizam vladajuće kaste. I da me taj cinizam ne gura (kao i većinu žitelja ove zemlje) u tupi osećaj bezizlaza i neslobode.

O čemu je reč? Zimus je vlada, svojim strujnim tarifnikom, rebnula po džepu one koji troše mnogo kilovata (jer se na struju greju iliti dogrevaju). Novo poskupljenje obuhvata one – koji troše malo, malo više od malo i koliko se mora. Koja je tu logika? Leti nema onih koji troše mnogo, svi troše koliko se mora. A vladin odgovor na to je: trošili vi malo ili nimalo – nama je potrebno toliko i toliko para i to se mora naplatiti. Zato struja mora poskupeti. Ako štedite – biće još skuplja. Prilično grozomorna logika i još grozomornija računica. Ali niko od naših veleumnih ekonomista i analitičara vladinih mera nije na nju obratio pažnju. A iz malih nesloboda uvek se rađa despotija.

Republika br. 336–337, 1–31. jul 2004.

Batine za gladne

Srbija je zemlja mraka.

Mrak se u nju, uvek iznova, ušunja na druga vrata. Najnoviji srpski mrak zove se *batine zbog gladi*. Ali o tome nekoliko redova niže.

Srbija je zemlja jarosnih. Jarosnih neimaštinika i gladnika. I jarosne vladajuće elite. Jarosne što mora da gleda prizore bede i gladi. Koji joj kvare ugođaj komfora. I blamiraju ih pred strancima. I zato je odlučila da sebe poštedi tih prizora.

A sad o *batinama zbog gladi*. Video sam ih, pre nekoliko dana, u Ulici Tvorca Načertanija. Jedan božjak, postariji, kopao je nešto po kontejneru. Video sam kesu sa hlebom. Onda se pored njega zaustavila marica sa dva murjaka. Počela je rasprava, gurka, murjaci su božjaku oteli kesu i bacili je natrag u kontejner, on je počeo da psuje, sevnule su ćuške i pendreci. Umešao sam se. Murjaci su mi objasnili da je »prekopavanje kontejnera«, odskora, ozakonjeno kao prekršaj, kazna šest 'iljadarki ili Padinjak ako ne platiš. Oni su ga lepo opomenuli, a on – vređao

»službena lica«. »Verovatno je gladan...«, primetio sam. »Glad se ne leći zatvorom i batinama...« »Ako je gladan bolje da lipše nego da se bruka i da bruka zemlju...«
No comment.

Prizor koji sam video predstavlja poslednji stadijum nemoći, nesposobnosti i cinizma Koštuničine vlade. Umesto da leći uzroke, ona pendreči po posledicama. Bednicima se loše piše. Već se razmišlja kako da se doaka gladnima koji blokiraju autoputeve. Izlaz se zna: suzavac, šmrkovi, pendreci. A ima i drugi: logori za gladnike. Predlažem Koštunici i Tadiću da, na jednom od sastanaka kohabitacione ljubavi, razmotre ovaj predlog.

Puk'o balon

*Pukao je balon od sapunice
doktora Koštunice.
A obećavao nam je let
oko sveta za osamdeset dana.*

*Otkazan je let!
Otkazan je let!
A pare se ne vraćaju!*

*Sedim u parku, jedem kajsije,
u travu bacam koštice...
Biće nešto od vas, koštice!
Al' ništa neće biti od Koštunice!*

*Pukao je balon od sapunice
doktora Koštunice!*

Rejting DSS-a, pokazuju najnovija istraživanja, drastično je opao. Sad su tek negde na četvrtom mestu, sa »tendencijom daljeg opadanja« (rečnikom merača vodostaja). Put informacija od stomaka do glave kod Srba je prilično spor. Srbi više vole srbougodne reči da slušaju nego ukusna jela da kušaju. Krčanje želuca, ipak, na kraju krajeva nadjača muziku srbovanja.

Košuničini koalicioni pajtosi (G 17) pali su još niže – na izborima ne bi napabirčili ni toliko glasova da pređu izborni cenzus. Promovisani kao »tvorci programa brzog oporavka«, »vrhunski ekonomski eksperti«, ispostavilo se, obični su »drveni majstori« kakvih Srbija ima već previše. Jebeš struku koja ne može da ti smanji svakodnevnu muku. Može miš biti i genijalan ali kad upadne u mišolovku s njim je gotovo, veli jedna moderna basna. Mišolovka vlasti u koju je G 17 alavo uletela difamirala je sva njihova, moguća, znanja i nad-znanja.

Otac i sin

Boris Tadić se, kao svi mediokriteti koji su uspeli, dobro čuva da u svojim izjavama ne napravi neku »ličnu grešku« ili »gaf«. On je, naprosto, beskrajna magnetska traka koja reprodukuje opšteprihvaćene trivijalnosti. Koje se odmah zaboravljaju. Ali, među »opšteprihvaćenim stavovima« ima skrivenih svinjarija koje raskrinkavaju nečiju pravu prirodu. Takve prirode je i Tadićeva izjava o tome da su za

Srebrenicu podjednako krivi bosanski Srbi i Alija Izetbegović. Ako malo zagrebeš srpskog demokratu otkriješ srbobrana. Tim povodom ovaj kuplet:

*Reče mladani Iver, sin Kladin:
besan sam, šta da radim,
svi govore da nisam
ni nalik ocu Kladi.*

*A otac Klada reče:
Takve priče ne mogu da se spreče,
ja i ti smo od istog stabla,
sve ostalo je bla-bla.*

*Posle tvojih reči iz »Špigla«
sa srca mi je pala cigla,
otada svako znade:
iver ne pada daleko od klade.*

Republika br. 338–339, 1–31. avgust 2004.

Vreme zorta i sporta

Predložena je himna države Srberngore iliti SCG-ije. Čuo sam muzički aranžman: skarabudževina od muzike za skarabudževinu od države. Reči nisam čuo, pa prelažem da stihovni aranžman izgleda ovako:

*O svijetla majska zoro,
ti što spasi dosad nas,
majko naša Srberngoro,
nemoj da doživiš fras!*

*Bože pravde, bože pravde,
čuvari smo tvog poštenja,
čuvamo te od korupcije
i ostalih iskušenja!*

Nadrealisti su voleli kolaže. Jednoj nadrealnoj i nadrealističkoj zemlji sasvim pri-
lični himna–kolaž.

Atinsko otrežnjenje

Posle ovogodišnje olimpijade neće biti svečanih dočeka, ciske-vriske, vatrometa, sirena, gungule i poklika SRBI-JA, SRBI-JA na beogradskim ulicama. Naši olim-

pijci vraćaju se iz Atine kao pokisle vrane. Njihov neuspeh samo je jedan od simptoma stanja u društvu. Kome je u propalaj zemlji do bavljenja sportom? Sport je začim životnog zadovoljstva, a ako nema životnog zadovoljstva suvišan je i začim. Za bavljenje sportom potreban je višak energije, a u zemlji gde se većina stanovništva jedva prehranjuje ne postoji taj višak. Gde cvetaju beda i zort ne može da cveta sport.

Dok sam bio nešto mlađi bavio sam se streličarstvom i popularizacijom ove (olimpijske) discipline. Neki momci vrlo brzo dostigli su Slovence (koji u svemu idu ispred nas) i približili se evropskom nivou. A onda su paranoidni državni idioti proglasili sportski luk za opasno oružje, uveli dozvole za posedovanje, oružne listove, porez... Jedan olimpijski sport u Srbiji je bio uništen.

Verovatno se nešto slično događalo i u drugim sportovima. Za jednu loptu potrebno je odvojiti frtalj plate. Idite, deco, da se loptate!

Poskupljenja

*Poskupio je šećer...
Šta će mi šećer?
Ja sam bećar,
a svima je znano:
bećari vole ljuto i slano.*

*Poskupela su jaja...
Šta će mi jaja?
Ja sam baja,
imam svoja jaja.*

*Na poskupljenja mleka
ne dajem ni pišljivog boba!
Verujem novinama:
mleko je puno mikroba!*

*Poskupelo je meso
i prerađevine od mesa...
I tu sam pogrešna adresa:
od pre neki dan
ja sam vegetarijan!*

Popovi i Đura Jakšić

Sumanutost srpskih popova neiscrpna je. Ona je stigla i davnopočivšeg pesnika srpskog Đuru Jakšića. Popovi su, slušam na radiju, proterali pesnika pesme »Na Liparu« (zapravo njegovu bistu) sa Lipara. Na Liparu popovi podižu neki manastir i zaključili su da veselom Đuri, jerbo je vodio raspusan, neuredan i boemski život, nije mesto na manastirskom placu. Pesnik sa šeširom zabačenim na potiljak... Kao da je neki konjokradica ili neki ljubitelj lumperajki koji, gurnuvši šešir na potiljak, naručuje turu za celu kafanu i novu pesmu od ciganskog orkestra...

Tako ne treba da izgleda uzorni srpski knjižovnik. Spevao je dosta srboljubivih i rodoljubivih pesama i poema al' vodio je život boema... Ne ide pa ne ide...

Popovi su u pravu. Ja imam pouzdane informacije da je gospon Đura voleo Šarla Aznavura i njegovu pesmu »Ma boheme« i da ju je rado slušao. A za boema u crkvenom dvorištu mesta nema. Boemija je blasfemija!

Srpski vitezovi

*Koštunice, samo zovi,
stići će »Srpski Vitezovi«!*

Novine pišu da se priprema osnivanje nove, novo-novcate jedinice srpskih specijalaca, super-specijalnih super-specijalaca, koja će se zvati »Srpski vitezovi«. Imali smo srpske nindže–knindže, imali smo frenkijevce, arkanovce, gurijevce, udbaše, kosovce, esdebejce, sajovce, crvenoberetkaše, crnokapiće, fantomkapiće, kožne kačkete, vukove, orlove, kraguje, risove, beloglave supove, još nam samo ale fale, a te ale zvaće se »Srpski vitezovi«! To ime štitiće ih od uroka i poroka i sprečavaće ih da ukaljaju čast srpskog spec-mena. Osim toga, oni će dati i poseban doprinos srpskoj kulturi. Kao i svi vitezovi, oni će pisati pesme u čast svojih Dama, Koštuničinih sekretarica i u čast najlepše među njima, ledi Aleksandre Tijane, specijalne Koštuničine savetnice i direktorice državne televizije...

Republika br. 340–341, 1–30. septembar 2004.

Trećina od trećine

Bili su lokalni izbori. Farsa od izbora, karikatura demokratije. Slika bezizglednosti, neverice u promenu nabolje.

Na glasačkim mestima se pojavilo manje od trećine upisanih birača. Glasali su oni kojima odgovara *status quo*, pripadnici partija, nomenklature i fanovi partija koje se bore da postanu nomenklatura. Plus oni građani koji su naučeni da je glasanje njihova obaveza a ne pravo.

Farsičnost izbora najbolje se vidi na primeru Čovićeve stranke: fali im samo pedesetak glasova da učestvuju u kolaču gradske vlasti. Glasovi bi mogli postati skupe akcije na političkoj berzi.

Pobednička stranka u Beogradu osvojila je trećinu glasova. Trećinu od trećine. I ta trećina od trećine uz podršku petine od trećine raspolagaće sa pola milijarde evra (koliko iznosi gradski budžet). Moći će da deli unosne poslove kome hoće, da vam zavlaci ruku u džep kad hoće, za grejanje od kojeg vam je hladno, za vodu koja jedva curi, za struju od koje crkavaju kompjuteri.

I da povremeno ulicka neku od ulica s novim imenom. Novo ime traži novu odoru. Spiskali su brdo para, pre dve-tri godine, na Ulicu Ilije Garašanina (pisao sam o

tome svojevremeno), napravili su ostrvca sa cvećem oko svakog drveta. Sad tamo raste travuljina.

Tražili ste, gledajte.

Urbo-turbo mafija

U predizbornoj kampanji mogu se, ako imate vremena za traćenje, saznati vrlo zanimljive i vrlo onespokojavajuće stvari. Tako je gospođa Bošnjak, kandidat Labus-Dinkićeve partije, objasnila zašto su stanovi u Beogradu papreno skupi.

Dvadesetak procenata cene novog kvadrata odlazi na »mažu« (korupciju), desetak procenata odnosi sporost administracije (pribavljanje dozvola itsl.), kašnjenje materijala i slične gluposti dodaju svoje procenat, da bi na kraju monopolistički položaj investitora nadzidao onoliko procenata koliko mu se ćefne...

To su zastrašujući podaci. To je legalizovana urbo-turbo mafija. Kod njih je sve cakum-pakum zavedeno, kroz knjige provedeno, fakturisano, parfimisano... A jedna mermerna ploča u Ulici srpskih vladara košta sto evra. Koliko nećija penzija. Mermer je trajan, život je trošan.

Bože, zdravlja

Tek nedavno sam shvatio značenje one narodne »Bože, zdravlja«. Jedan moj drugar se razboleo. Zamolio me da ga pratim na pregled. Dobio je uput za specijalistu. Odemo do Gradske bolnice. »Može pregled, ali samo na zakazivanje.« »Kada?« »Kroz mesec i po dana...« »Ali, dotle mogu da odapnem«, stenje moj drugar. A specijalisti rade samo po dva sata. Iznad šaltera istaknut cenovnik usluga za »prekoredne« preglede. Profesor i primarijus – dvadesetak evra, docent – desetak, asistenti su malo jevtiniji. Cene dodatnih ispitivanja koja idu uz pregled još skuplje. Penzija mog drugara jedva da sve to pokrije. Gledamo u *Oglasima* reklame privatnih ordinacija. »Za nas rade najpoznatiji specijalisti sa VMA, KBC, GB...«

Da li je sve to korupcija ili »sukob interesa«?

Ne, to je velika trgovina ljudskim životima. Alavost Hipokritovih zakletnika udružena s blagonaklonošću vladajuće elite.

Vlada-blamada

*Ja ću da se trudim
i sve ću od sebe da dam...
Al' uzalud mi trud
koji vodi u blam...*

(pesma jednog Koštuničinog ministra)

Dokle će trajati Koštuničina vlada? Dok joj sasvim ne padne rejting u biračkom telu? Na poslednjim izborima DSS je osvojio manje od jedne petine od one jedne trećine koja je glasala. Klasičan nokaut. Ali vlada je ostala na nogama.

Vlada će trajati dok ne bude donesen novi Ustav? Ne lipši rago mršava pre donošenja Ustava.

Pravi odgovor na pitanje »Dokle će trajati Koštuničina vlada?« glasi »Dok se ne završi njena revija blamada«.

Blamadama je obeležen početak rada nove vlade: izborom bivšeg obijača trafika za ministra policije i bivšeg spaljivača knjiga za ministra pravde...

Ministarka prosvete sa svojom prosvেćenom i prosvetljenom borbom protiv engleskog jezika, kompjutera i Darvina prevršila je meru... Zatim je bio smenjen jedan zamenik ministra koji nije shvatio značenje reči »sukob interesa«...

Parada blamada se nastavlja. Ministar vera ima ideju da popovi treba da budu pod zaštitom države, kao Pančićeve omorike ili retke ptice iz Carske bare... Popovi, predlaže on, treba da dobiju imunitet kao narodni poslanici zato što su oni takođe poslanici i to božji poslanici. Srbija je zemlja apsurdnih analogija.

Šta veli ministar sporta za blamadu da je na Olimpijadi u Atini jedan naš veslač osvojio medalju u dresu Mađarske, a da je jedna naša sportistkinja postala sportašica i da se natjecala u dresu Hrvatske?

Velja Ilić je, naravno, dežurni blam-majstor. Svakodnevni blam je njegov perverzni šarm.

Ko je na redu?

Koštuničina vlada je egzotično društvo tipusa sa morskim idejama koji samo čekaju svoj zvezdani trenutak blamaže.

Republika br. 342-343, 1-31. oktobar 2004.

Govedina i ljudi

Antun Gustav Matoš je jednom zapisao: »Kad poskupi govedina pojevtine ljudi«. Ova duhovita opaska najbolje odslikava mogućnosti nezavisnog mišljenja u današnjoj Srbiji. Viši animalni standard podrazumeva niži moralni standard. Deblji buđelar – tanji karakter.

Milošević nije čitao Matoša. On je nezavisne i nepoćudne duhove jednostavno najurio sa posla. Ali oni su ipak mogli ostati nezavisni jer se, s malo para, moglo preživeti. Makar od hleba i čvaraka. Sećam se kako je jedna italijanska sindikalna organizacija nama, najurenim sa Bastilje, donosila, svaka tri meseca, po 150 maraka. Pri tom su se osećali i ponašali kao veliki misionari nezavisnog mišljenja.

Postmiloševićevska vladajuća elita vrlo je shvatila Matoševo opažanje. Ona je shvatila da politika »skupe govedine« (što je, naravno, metafora), mnogo uspešnije od progona, kosi nezavisno mišljenje kao slana zeleni. Čvarci su danas skup delikates, a italijanski i slični misionari ne zalaze više u Srbiju. Tamo je, vele, demokratija.

Eldorado za klupodere

Ako se usvoji novi vladin predlog o penzijama narodnih poslanika učlanjivanje u neku političku partiju moglo bi se izjednačiti s upisom na fakultet.

Svako ko je jednom, makar i nakratko, bio izabran za narodnog poslanika, na listi neke od stranaka, stiće pravo da ode u »zasluženu« penziju (ako još napabirči dvadesetak godina staža i proslavi pedeseti rođendan).

Klupoderi, glupanderi, propali šegrti, diplomci švercerskih nauka, mućkaroši, valjatori, večiti studenti, dobijaju životnu šansu da svoju lenjost (ili tupavost) pretvore u životni zgoditak. Vijonovi stihovi »Dok mlad i lud bejah, o bože moj / da sam barem neko znanje steko... / Al' od škole bež'o sam daleko...« dosad su delovali didaktično, sada ispadaju smešni... Kakve škole, kakvi bakračići. Samo se promovaj u saziv skupštine–glupštine...

Klupoderi, glupanderi, povijuše i lijanderi – samo navalite!

Policajci – mafijaške gorile

Slušam na radiju da su iz državne službe otpuštena tri policajca jer su se nalazili u obezbeđenju izvesnog Peconija koji »ima bogatu kriminalnu prošlost«. Si mile, državni policajci kao mafijaške gorile!

Inspektor koji ih je otpustio usput izjavljuje kako je to »izgleda, prilično raširena praksa«.

Policajci–gorile »zatečeni su na delu« na nekom kontrolnom punktu saobraćajne policije... Ko zna kroz koliko su sličnih punktova (i koliko puta) dotle prolazili kao po loju... Kad se nekom mafijašu nekud mnogo žuri on zna da je tada najbolje da mu se u pratnji nalaze panduri... Kolege ne prave probleme kolegama... Ajd, zdravo i srećan put!

Matoševa opaska o skupoj govedini i jevtinim ljudima i ovde šljaka.

Ali, pokušavam da shvatim ufanjane policajce. Srbija je mračno komplikovana zemlja. Najureni policajci su samo radili prekovremeno. A možda nekom od njih nedostaje stotinak evra da plati pregled, endoskopiju, skener, ultrazvuk, lekove u privatnoj klinici gde, prekovremeno, rade državni doktori... A na isti pregled u državnim bolnicama valja čekati nekoliko meseci...

Zagađivanje pogleda

Svake nedelje, kada idem u Zemun, pogled mi, celom dužinom trase autobusa 15, zagađuju opskurni grafiti poput onog »Šešelj prkosni srpski junak« i »Etnički čista Srbija«. Jedan, kod hotela »Jugoslavija«, dug desetak metara, za autora ima nekog bugaromrca. »Bugaraši – smradovi – ubijaju... gu... gu... ga.« Svaki ludak u Srbiji može sebi da dâ oduška. Udišemo zagađeni vazduh, oči nam zagađuju otrovne žvrljotine. A njima ne mogu ništa ni kiša ni sneg, ni šmrkovi gradske čistoće...

Jedini lek protiv svakog manijakalnog zanosa je – humor.

I nad grafitom ima grafit. Neko je, naime, većim pokretom četke i farbe, grafit »Šešelj prkosni srpski junak« preimenovao u »Šešelj prkosni srpski junac«. A »Etnički čista Srbija« postala je »Četnički čista Srbija« (direktna asocijacija na higijenske navike bradonja).

Super-fiskal

Srpski ministar finansija je, izgleda, u velikoj frci. Pošto je nedavno povećao plate narodnih poslanika, on namerava da ovaj rashod pokrije uvođenjem fiskalnih kasa za ulične prodavce, buvljačare, babe-cvečarkuše, »četiri baterije 10 dinara«, »tri upaljača 10 dinara«, »torbe za pijac 20«, »pamučne čarape 4 para 50«...

*K'o Hajduk Veljko u kuli Finki
na Srbiju motri Dinkić.*

*Svakog ko nešto prodaje, vâlja,
registruje oko Super-Fiskala.*

*Bio ti sitan il' krupan prodavac
moraš postati porezodavac.*

*Mnogo para mora da se navaša
za kastu vladajućih bratijaša.*

*Jednom će na vama, o fiskali,
narod svoj bes da iskali!*

Republika br. 344–345, 1–30. novembar 2004.

Stabilnost truleži

»Ova vlada je stabilna«, »vlada ima stabilnu parlamentarnu većinu«, poručuju nam, svaki čas, koštuničari. Sve ovo liči na one izveštaje lekarskih komisija: »Stanje pacijenta je stabilno«. A onda: pacijent je umro.

Ima drveća koje deluje stabilno i stameno, a prva nepogoda ga prelomi – nutrinu mu je razjela mala gljiva *pholiota destruens*.

Stabilnost premijera Koštunice je stabilnost totalne nesposobnosti; čini se da je on nesposoban da shvati i to – da je nesposoban za funkciju koju obavlja.

Stabilnost doktora Koštunice je stabilnost trivijalnosti. Ne možete izdvojiti, iz brda njegovih intervjuva, saopštenja i izjava, nijedno umno opažanje, nijednu duhovitu opasku. Što je još gore, nećete u njima naći čak ni neki zgodan citat. Sve sama trivija do trivije. Takva karijera moguća je samo u Srbiji.

»Saradnja«

U času kada nastaje ovaj tekst Karla del Ponte će pred Savetom bezbednosti podneti izveštaj o odnosima Beograd–Hag sa svim posledicama koje iz toga po Srbiju mogu proisteći.

Doktor Koštunica će se silno iščuđavati posle toga i ponavljati: nije tačno da mi ne saradjujemo sa Hagom. On je na neki način u pravu – ako reč »saradnja« shvatimo u novinarskom značenju. Naime, »saradnja« je nešto što se obavlja *povremeno* i *pomalo*. A Srbija to čini. Eto, poslali smo im dokumente koje su tražili (dokumente koji ništa ne dokumentuju), a svedoke smo oslobodili obaveze čuvanja državnih tajni (naročito onih koje i vrapci znaju).

Svi ozbiljni državnici tvrde da srpska vlada ne ispunjava svoje međunarodne obaveze a Koštunica jednako ponavlja, sa standardnom grimasom gadljivosti na licu: ne, to nije tačno, mi saradjujemo, onoliko saradjujemo... Neko se tu, narodski rečeno, pravi blesav i pokušava i druge da napravi blesavim.

Atar mòre

Zablesavljivanjem javnosti bavi se i Vojno tužilaštvo. Ono bespogovorno i cinično pokušava da nas uveri kako je dvojici mladih gardista, dok su bili u stražarskoj patroli oko »objekta od posebnog državnog značaja«, u gluvo doba noći, palo na um da isprobaju međusobni obračun kod OK Korala...

Postoji jedan san koji mi se periodično ponavlja: vraćaju me da ponovo služim vojni rok... Vojska je bila i ostala mòra za svakog normalnog čoveka. Kasarne su mesta u kojima svakakav ološ stiče moć gospodarenja ljudima i uživa u toj moći (vojni sudovi postoje da podupru neprikosnovenost te moći). Gospodarenje ljudima ponekad preraste u gospodarenje životima regruta nakon čega porodice dobijaju *zalivene* metalne kovčege i *zalivenu istinu* o uzroku smrti.

Da li ćemo ikad doznati istinu o tome šta se tamo dogodilo? Tzv. analitičari govore o »istini koja će zadovoljiti javnost a neće poljuljati poverenje u Vojsku«. »Poverenje u Vojsku« je viši, državni razlog. A »državni razlog« je razlog da nekog progutaju gluvilo i mrak.

Da li su dvojica gardista videli nešto što nije trebalo da vide (nekog Ratka ili Radovana)? Vojni atari, sa podzemnim gradovima, avio-hangarima i raketnim skladištima su mesta »gde ni pas ne laje niti petao kukuriče«, mesta gde mogu boraviti svakakve vampirolike spodobе.

Vojsku, taj anahroni i nepotrebni atar mòre, valja što pre ukinuti.

Miloševići svedoci

Gledam nastavak haškog suđenja Slobodanu Miloševiću (kome je vraćeno pravo da se sam brani, zapravo da piše televizijsku verziju svojih memoara za sve uži krug obožavalaca).

Posle akademika Smilje na red je došlo Bosilje – akademik Mihailo Marković. Smilje i Bosilje koji bazde na trulež ogrezlosti.

Milošević i njegovi svjedoci liče na ljigave žabe iz kineske poslovice (koju je voleo da citira pokojni Zoran Đinđić). Da se progutaju te žabe i njihove istine valja imati baš dobar želudac. »Da li je tačno, Mikailo, da sam ja?...« »Savršeno je tačno, g. Miloševiću!« Jedini zanimljiv podatak koji smo doznali od svjedoka Mikaila jeste da je on na mestu beogradskog gradonačelnika video Perišića (onog iz DS-a), ali Milošević se opredelio za Grudenku...

Očekujem da se u Hagu uskoro, kao Miloševićevi svjedoci, pojave akademik Tađić, akademik Bečković, akademik Kusturica, akademik Crnčević, akademik Vučelić...

Republika br. 346–347, 1–31. decembar 2004.

Asasinija

Doktor iz sela Koštunići me, likom, uvek podsećao na američkog komičara Džerija Luisa. Tačnije: na Džerija Luisa koji pokušava da se ponaša kao Baster Kiton. Da bude smrtno ozbiljan. Ili to smrtno šalozbiljan.

Smrtno ozbiljni doktor Koštunica pokušao je, nedavno, da svet (i nas ovde) na smrt uplaši. Povodom mera koje je Pedi Ešdaun sproveo u Republici Srpskoj on je obznanio da te mere »mogu vrlo ozbiljno destabilizovati ceo region« jer je »SCG garant Dejtonskog sporazuma«... Ovo je trebalo da zvuči kao ratna pretnja uvijena u prezlu.

Sećam se kako se doktor Koštunica, u vreme Miloševićevih »kosovskih radova«, slikao sa »kalašnjikovim« (koji mu je stajao kao piletu sisa). Valjalo je tu fotku objaviti uz pomenutu izjavu da bi opomena o »vrlo ozbiljnoj destabilizaciji regiona« zazvučala kao zveckanje oružjem. Ali, Koštunicu, i kad je smrtno ozbiljan, niko ne shvata ozbiljno. Koga bi uplašila ratna pretnja Džerija Luisa? Nikoga. Nikoga nije ni ona koju je izrekao dr Džeri Voja Luis Koštunica.

Čime se još bavi naš doktor iz sela Koštunići? Nadgornjava se sa Crnogorcima oko pitanja »prvo savezni izbori pa referendum« (kako on zamišlja redosled) ili »najpre referendum pa izbori« (kako zahtevaju Crnogorci). Jalovo, sholastičko pitanje. Poput onog »koliko đavola može da stane na vrh igle«. Vladavina doktora Koštunice je igla zabodena u venu pučanstva. Životna snaga žitelja ove zemlje otiče u nepovrat da bi njome bilo plaćeno jalovo mudrovanje i nadmudrivanje vlastodržaca...

Asasinija

*Negde na Balkanu
– po spisima historika Plinija –
postoji zemlja
koja se zove Asasinija.*

*Tamošnji su ljudi
gostoljubivi, manira finih,
al' su po ćudi
hladnokrvni Asasini.*

*Od ljudskog života
ništa nije jevtinije
na prostorima zemlje
Asasinije.*

*Begaj odavde, prijatelju,
i ni razglednicom se ne javi...*

*Ovde ti uvek, u potaji,
neko radi o glavi.*

Ime Asasinija sasvim pristaje zemlji u kojoj se ubojice opuštenu šetaju korzoom, grickajući kokice. Njima je ukokavanje ležerna rabota kao grickanje kokica. Zemlji u kojoj ubojice od zanata imaju bele vile u elitnim kvartovima. Zemlji u kojoj zločinitelji izdaju tomove svog mrčiperstva na kundruk. Zemlji čiji ambasadori drže na prijemima sliku Radovana Karadžića u pozlaćenom ramu. (Od ambasadorskog sveca uskoro će postati i slavski svetac.) Zemlji u kojoj pripadnici elitnih, specijalnih jedinica igraju fudbal u svojim dvorištima, na travi ispod koje se nalaze masovne grobnice njihovih žrtava. Zemlji u kojoj optuženi za ratne zločine dobijaju od države »ubojički dodatak« (prošle godine na to je potrošeno par stotina hiljada evra). Kaže se: »Zločin se ne isplati«. Vraga se ne isplati. U Srbiji je to vrlo unosno zanimanje. Kaže se: »Zločin je uvek individualan«. Ko je popalio i opljačkao Konavle, Slavoniju, Krajinu, Bosnu? Anonimci koje je nemoguće individualizovati. Postoji nešto što se može nazvati masovnom ogrezlošću u zločinu ili opštim zločinačkim elanom.

Sudi se (ili će se suditi) protagonistima »Ibarske magistrale« i egzekutorima Ivana Stambolića. Ali, koliko će finije izvedenih radova državnih likvidatora ostati zauvek zastrto zavesama tajne i dvosmislenosti? To samo zburadi đavo zna.

Zamlate i plate

Nekoć je bio običaj da vlast časti narod za Novu godinu »trinaestom platom«. Vlast je pred dolazeće novogodišnje praznike odlučila da časti samu sebe: skupštinari su na polutajnoj sednici sebi uvećali plate. A za njima su pošli premijer i ministri. Za Novu godinu zamlate sebe časte – namiču sebi masne plate.

Valja kupiti pečenje i ruske salate, povećajmo sebi plate!

Posao vladajuće vrhuške je zbilja naporan. Za opštenarodno zamlatiteljstvo valja nagraditi popečiteljstvo. Mnogi narodnu skupštinu zovu cirkusom. Ulaz u svaki cirkus treba platiti, zar ne?

Šalu na stranu. Ovaj potez vladajuće vrhuške je izraz njene nesposobnosti kombinovane sa cinizmom. Ako smo nesposobni da popravimo životne prilike u kojima živi narod ajd da nešto učinimo *pro domo sua*. Uzmi sve što ti vlast pruža, danas si vlast sutra uvela ruža.

Republika br. 348–349, 1–31. januar 2005.

Sadržaj

Predgovor

Nebojša Popov	
Iskušenja vlasti i slobode	7

1994.

Život i običaji Srba u doba sankcija	15
Zakon glupih situacija	17
Majstorije u kući	19
Hipnotička pena	20
Ruinofilija	22
Kolaži laži	24
Tragička ironija	26
Perači rata	28
Vežbe zalučivanja	30
Mahovina mahnitosti	32
Sparina	34
Preobraženje	36
Zona užasa	38
Zemlja lažnih situacija	40
Petli i patrioti	42
Elan mortal	44
Inverzije i perverzije	46
Krvavi vodvilj ili Fragmenti o nebeskoj tuposti	48
Dani postiđujućeg trijumfa	51

1995.

Naplata srbarine	53
Oksimoroni i moroni	55
Utuljeni instinkti	56
Normalnost ludila	58
Nacionalni buvljak	60
Hirovito proleće	62
Isplativost zločina	64
Komasacija naroda	66
Besnilo	68
Srpske vaistine	70
Aždajin obrok	72
Purifikatori i evakuatori	74
Srbija i po	76
Krstom protiv tomahavka	78
Saks pax	80
Plodovi poraza	82
Krv i sapunica	84
Zvezdani čas ludaka	86
»Mogućnosti budućnosti«	88

1996.

Moralice i rugalice	91
Strah i sažaljenje	93
Srpski stil	95
Budžaklije	97
Filosofija opšteg gadaluka	99

Avramijada	100
Srpska uteha	102
Širenje »srpske istine«	104
Poraz i obraz	106
Pozlaćivanje Srebrenice	108
Rušitelji–graditelji	110
Zakon »živog blata«	112
Sezona obećanja	114
Srbi i teatar	116
Arhipelag Julag	118
Tajne bede – tajne pobede	120
U kradiše svega više	122

1997.

Muke jednog lopova	125
Moždana oluja	127
Nedopričana priča	128
Lomljenje otpora	130
Ludost i suludost	132
Razgovori ugodni	134
Čari čaršije	136
Filosofija rupčage	138
Vreme bez stida	140
Slast glupiranja	142
Tesno mi ga, nane, skroji	144
Haos–majstor	146
Dobra godina za ološ, loša godina za dobre ljude	148
Izbori ili Šibicari i kibiceri	150
Izlazak ili bojkot: dilema ćoravog sokaka	151
Vojvodina pobeda ili Balada o gladnim mačkama	153
Galopirajuća boljka	155
»Demokratski« trougao	157
Sezona zavera	159

1998.

Smećanosti	161
Izdaja detalja ili Montenegro, alegro ma non tropo	162
Politički čučavac	164
Hoćemo li postati krstaši?	166
Svetle tmuše	168
Neman otadžbine	170
Uplitanje u pitanje	171
Milošević ili grandomanija patuljaka	173
Rep reptila ili testiranje apatije	175
Kosovo našeg jada	176
Dometi srpske pameti	178
Kosovo ili Jednačina ćorsokaka	180
Bestijalnost i bestidnost	182
Veliki Brat na Kosovu	183
Život to jest smrt	185
Put ka mrtvom moru	187
Zemlja tri zlatna »T«	189
Api apanažu!	191

1999.

Novi kasapi pod rep kolju	193
Vreme laži i graje	194
Čičikov u Rambujeu	196
Smrtozborci	198
Loše vibracije	200
Legenda o velikoj sramoti	201
Kod »Zlatne potkovice«	203
Pristup odlučivanju	204
(M)oralna pobeda	206
Zločin i kako ga steći	207
Stabilizacija užasa	209
Srbija na buvljaku	211
Mala Gospojina i dr Debaklo	212
On, ona i sluga	214
Zakon uskog prolaza	216
Divljanje	218

2000.

Diktatura obmane	221
Srpski virus ili O čuvarima nezavisnosti	222
Sezona pretnji	224
Smlaćenost	226
Ćor-država	228
Patriotaši	230
O higijeni i škorprijama	231
Gluvo doba	233
Prostota i njene sestre	235
Lekcije iz diktature	236
? ili !	238
Rodoljupci i redoljupci	240
Sablasni ples brojeva ili O izbornom lopovluku	242
Baršun je otišao u peršun ili Proleće u oktobru	243
Pesak i zlato	245
Ne lipši magare... ..	247
Ta teška reč »izvin'te«	248
Dužnici promene	250

2001.

Inverzija naklonosti	253
Vrana vrani oči ne vadi	254
Zemlja mučke	256
Filosofija smaknuća	258
Razblaženo ludilo	260
Upotreba zla	262
Pozitivne misli	263
Sirenski zov zla	265
Helikopterska orbita	267
Sterilnost	269
Teatar dvorskih intriga	270
Kazna za manjak mašte	272
Popa tropa	274
Jesen radnika	275

Rozmerina beba ili O »crvenim beretkama«	277
Presednik	278

2002.

Branitelji propale stvari	281
Serija pogrešnih računica	282
Rupa bez dna	284
Srpskost i ljudskost	285
Naši vjetrovnjaci i njihovi vjetrovnjaci	287
Država Skarabudžija	289
Mrakobesije	291
Besomučje	292
Vodvilj vlasti	294
Srpski obor	296
Zaključani ključ	298
Glava u škembetu	299
Op!	301
Ipak se kreće (makar i unutraške)	302
Zločinofilija	304
Večiti predsednički mladoženja	306

2003.

Poštare ubijaju, zar ne?	309
Prosper i prosperitet	310
Klovnovi i zločinci	312
Stvarnost lošeg ukusa	314
Porodična sablja	315
Mašta protiv siromaštva	317
Spletke i rešetke	318
Njihov uspeh i naš peh	320
Reformski čabar	322
Vladobranitelji	324
Sezona padanja	325
Bunika s našeg bunjišta	327

2004.

Vašar taštine	329
Srbija 2004. ili Tramvaj zvani želja	330
Srpsko sabiranje razlomaka	332
Vreme zabave	334
Svi predsednikovi ljudi	335
Kosovo ili I kuća tesna i čeljad besna	337
Izbori bez izbora	339
Daleko vam bila lepa Evropa	341
Dekoltirano leto	343
Batine za gladne	344
Vreme zorta i sporta	346
Trećina od trećine	348
Govedina i ljudi	350
Stabilnost truleži	352

2005.

Asasinija	355
-----------	-----

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

323(497.11)"1994/2005"(046)

СТАНИСАВЉЕВИЋ, Миодраг
Totalna dramaturgija / Miodrag Stanisavljević ; priredio
Nebojša Popov. – Beograd : Res publica : Informatika,
2006 (Beograd : Vojna štamparija). – 362 str. ; 27 cm. –
(Sabrana dela / Miodrag Stanisavljević ; 4)

Tiraž 1.000. – Str. 7–14: Iskušenja vlasti i slobode /
Nebojša Popov.

ISBN 86-86487-04-1 (RP)
ISBN 86-86487-00-9 (za izdavačku celinu)

1. Попов, Небојша
а) Србија – Политичке прилике – 1994–2005.

COBISS.SR-ID 132518924